Gemeente Amsterdam

Begroting 2025

Dit is een publicatie van de Gemeente Amsterdam
Postbus 202, 1000 AE Amsterdam
www.amsterdam.nl
Vormgeving: OBT, Leiden
Fotografie: Fotobank, Elsbeth van Dam, Ella Krommendijk, Arjan Langeveld
Datum: 19 september 2024

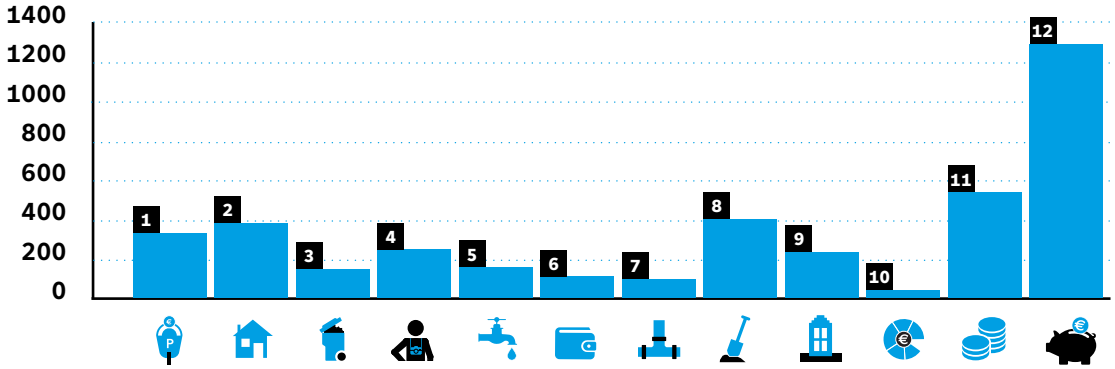
Inkomsten

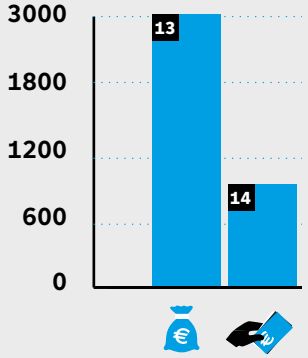
Waar komt het vandaan?

€ 4.150,4 miljoen
Inkomsten binnen de gemeente

+

€ 3.959,1 miljoen
Inkomsten uit het Rijk

Lokale heffingen — € 1.625,5 miljoen

1	Parkeergelden	€ 363,9 miljoen
2	OZB	€ 393,1 miljoen
3	Afvalstoffen-heffing	€ 186,6 miljoen
4	Toeristenbelasting	€ 265,7 miljoen
5	Drinkwater	€ 187,3 miljoen
6	Leges	€ 121,8 miljoen
7	Rioolheffing	€ 107,2 miljoen

Andere inkomstenbronnen — € 2.524,8 miljoen

8	Grondopbrengsten en winstnemingen	€ 406,0 miljoen
9	Erfpacht	€ 230,5 miljoen
10	Dividend	€ 66,5 miljoen
11	Overig	€ 533,3 miljoen
12	Onttrekkingen aan reserves	€ 1.288,6 miljoen

Inkomsten uit het Rijk — € 3.959,1 miljoen

13	Gemeentefonds	€ 3.079,3 miljoen
14	Specifieke uitkeringen	€ 879,9 miljoen

Inkomsten TOTAAL

€ 8.109,5 miljoen

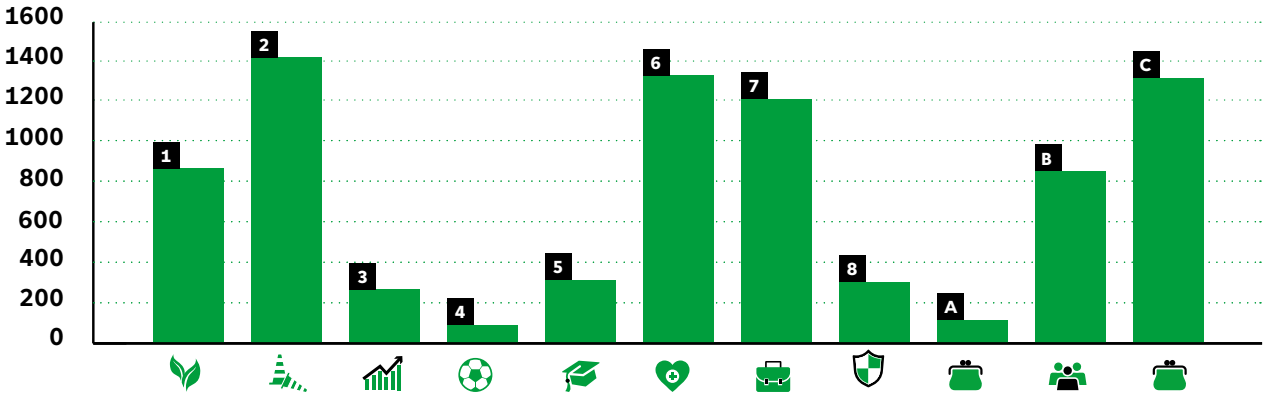
Net als andere gemeenten zit Amsterdam in een lastige financiële positie. Onze inkomsten vanuit het Rijk lopen terug, maar we blijven doen wat nodig is in onze stad.

Daarom gaan we bezuinigen en de onroerendezaakbelasting (OZB) verhogen met gemiddeld € 85 per woning. We verhogen de afvalstoffenheffing in de komende twee jaar niet. Ook al doen we in die periode wél extra investeringen in het schoonhouden van de stad.

Uitgaven

Waar gaat het naar toe?

€ 8.109,5 miljoen

1	Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	**€ 859,5 miljoen**
2	Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	**€ 1.410,5 miljoen**
3	Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**€ 267,1 miljoen**
4	Sport	**€ 99,5 miljoen**
5	Onderwijs	**€ 334,6 miljoen**
6	Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**€ 1.346,9 miljoen**
7	Sociale zaken en Armoede-bestrijding	**€ 1.208,1 miljoen**
8	Veiligheid	**€ 307,1 miljoen**
A	Algemene dekkingsmiddelen	**€ 112,1 miljoen**
B	Bestuur en organisatie	**€ 852,5 miljoen**
C	Toevoegingen aan reserves	**€ 1.311,6 miljoen**

Uitgaven TOTAAL

€ 8.109,5 miljoen

Financiële positie

Weerbaar

Onze weerbaarheid is goed. Hierdoor kunnen we tegen een stootje als het een tijdje wat minder gaat.

Deze financiële kengetallen geven samen een beeld van de financiële positie en – ontwikkelingen. Eén los kengetal zegt echter weinig over de totale financiële positie. De waarde van de kengetallen zijn ingedeeld in categorieën. Deze sluiten aan bij de landelijk afgesproken signaalwaarden. Categorie groen is het minst risicovol, categorie rood het meest. We vertalen dit naar hoe weerbaar en wendbaar we zijn. We lichten dit verder toe in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

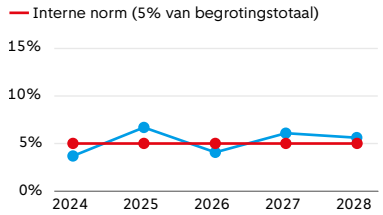
Wendbaar

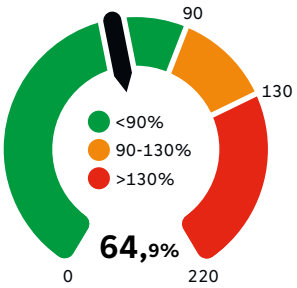
Onze wendbaarheid is ruim voldoende. Dit betekent dat we ons relatief snel kunnen aanpassen aan veranderde omstandigheden.

Algemene reserve

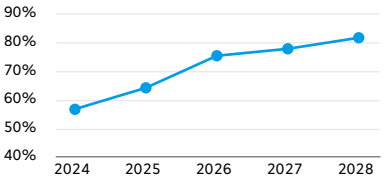
Dit is het vrij besteedbare eigen vermogen en is een buffer voor het kunnen opvangen van (niet-structurele) financiële tegenvallers.

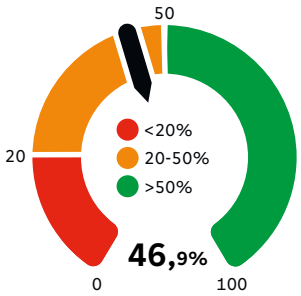
Netto schuldquote excl. erfpachtschuld

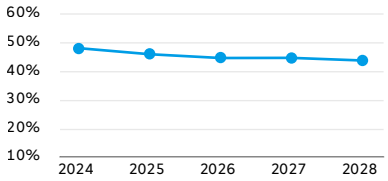
Dit toont de verhouding tussen de schuld en de inkomsten.

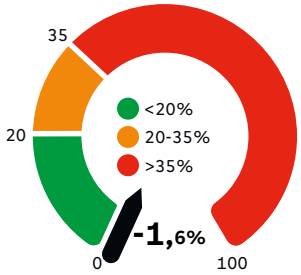
Solvabiliteit

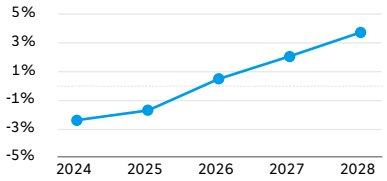
Dit toont hoeveel we van ons bezit financieren met eigen vermogen.

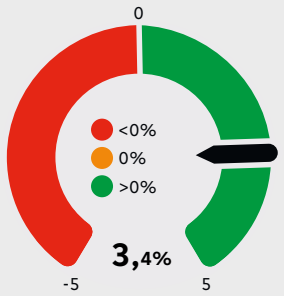
Grondexploitatie

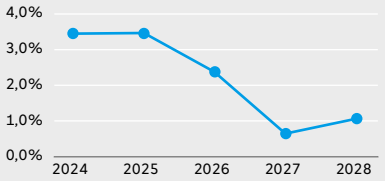
Dit toont hoe groot onze grondpositie (de waarde van de grond) is vergeleken met onze totale baten.

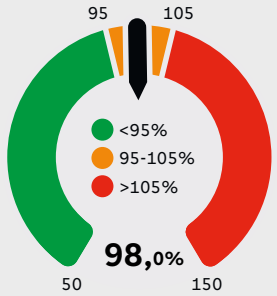
Structurele exploitatieruimte

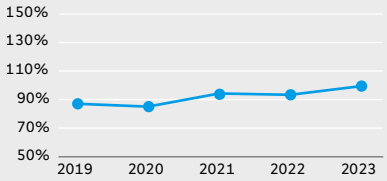
Dit toont hoeveel structurele ruimte we hebben om onze lasten te dragen.

Belastingcapaciteit

Dit toont hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt vergeleken het landelijke gemiddelde.

Voorwoord 7

Leeswijzer 8

1 Hoofdlijnen 10

2 Programma's 29
2.1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid 30
2.2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer 65
2.3 Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed 115
2.4 Sport en Bewegen 139
2.5 Onderwijs 151
2.6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit 163
2.7 Sociale zaken en armoedebestrijding 194
2.8 Veiligheid 217
2.A Algemene dekkingsmiddelen 231
2.B Bestuur en organisatie 248

3 Verplichte paragrafen 271
3.1 Lokale heffingen 275
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 283
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen 289
3.4 Financiering 307
3.5 Bedrijfsvoering 318
3.6 Verbonden partijen 325
3.7 Grondbeleid 332

4 Overige paragrafen 339
4.1 Investeringsparagraaf 340
4.2 Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo) 354
4.3 Duurzaamheid 356
4.4 Ongelijk investeren voor gelijke kansen 362
4.5 Integrale aanpakken 369

5 Afkortingen- en begrippenlijst 379

6 Bijlagen 389
6.1 Overzicht van baten en lasten 390
6.2 Baten en lasten per programmaonderdeel 392
6.3 Taakveldenraming 405
6.4 Reserves 408
6.5 Voorzieningen 419
6.6 Subsidieoverzicht 425
6.7 Overzicht incidentele baten en lasten 431
6.8 Brugstaat 437
6.9 Doelenraming 442
6.10 Budgetten Stadsdelen 458
6.11 Projectenportfolio 466

Voorwoord

Beste Amsterdammer,

Voor u ligt de Begroting 2025. Hierin staan alle begrote uitgaven en inkomsten van de gemeente. De omvang van de begroting is € 8,1 miljard.

In deze begroting werken we verder aan de speerpunten van het Amsterdams Akkoord 2022- 2026. Dit voorjaar heeft het college een aantal grote extra investeringen aangekondigd in onder andere onderwijs, bereikbaarheid en duurzaamheid. Deze investeringen werken we in deze begroting verder uit.

We presenteren een sluitende begroting. Dat wil zeggen dat we de komende jaren niet meer geld uitgeven dan er binnenkomt. Door teruglopende inkomsten vanuit het Rijk was dat de afgelopen twee jaar niet mogelijk. Ook zetten we geld opzij om financiële schokken op te kunnen vangen. Want net als andere gemeenten krijgt Amsterdam minder geld van het Rijk en zijn nieuwe tegenvallers niet uit te sluiten.

Dit college wil niet dat jongeren, ouderen en mensen die in de knel zitten de dupe worden van rijksbezuinigingen. Daarom plussen we bij daar waar we minder geld vanuit het Rijk krijgen. Ook als het gaat om het op niveau houden van maatschappelijke voorzieningen en het culturele leven.

Het gat in de begroting dichten en tegelijkertijd het op niveau houden van voorzieningen dwingt ons tot keuzes. We gaan besparen op de eigen organisatie, re-integratie en de openbare ruimte. We verhogen de onroerende zaakbelasting naar een niveau dat het Rijk reëel acht. Daar staat tegenover dat we de afvalstoffenheffing in de komende twee jaar niet verhogen. Én doen we in die periode extra investeringen in het schoonhouden van de stad. Zo dragen de sterkste schouders de zwaarste lasten.

Ik dank alle medewerkers van de gemeente, of dat nou hun werk voor de begroting is of vanwege andere inzet voor onze stad. De komende weken ga ik graag in gesprek over de keuzes die wij in deze begroting maken voor een verbonden en sociaal Amsterdam.

Met vriendelijke groet,

Hester van Buren
Wethouder Financiën

Leeswijzer

Dit is de begroting van de gemeente Amsterdam. Voor een groot deel kent deze begroting dezelfde opzet als die van vorig jaar. In deze leeswijzer lichten we kort alle onderdelen van de begroting toe.

De Begroting 2025 bestaat uit de volgende onderdelen:

Hoofdstuk 1: Hoofdlijnen
In de hoofdlijnen geven we een beschrijving van de belangrijkste ontwikkelingen en beleidsmatige keuzes voor 2025 en de daaropvolgende jaren. We geven op hoofdlijnen een beeld van de budgettaire situatie en de keuzes die zijn gemaakt om tot een meerjarig sluitende begroting te komen.

Hoofdstuk 2: Programma's
De Begroting 2025 is opgebouwd uit 8 genummerde beleidsprogramma's (onderverdeeld in programmaonderdelen), het overzicht A (Algemene dekkingsmiddelen) en het overzicht B (Bestuur en organisatie).
Alle programma's beginnen met een korte toelichting op de investeringen en twee thema's (digitale stad/informatie en democratisering) per programma.
Vervolgens wordt per programmaonderdeel beschreven welke doelen we hebben voor 2024, welke activiteiten we uitvoeren om deze doelen te bereiken en welke verbonden partijen we daarvoor inschakelen.
Verder geven we inzicht in de financiën. We gaan kort in op de baten en lasten, en de geraamde onttrekkingen en toevoegingen aan reserves. Daarna lichten we wijzigingen daarop toe. Dat doen we in deze begroting overzichtelijk in één hoofdstuk. Tot slot besteden we aandacht aan de risico's, beheersmaatregelen en de geldende beleidskaders.

Hoofdstuk 3 en 4: Verplichte en overige paragrafen
De begroting bevat naast programma's ook een toelichting op programmaoverstijgende onderwerpen, zoals investeringen die de gemeente heeft gedaan of van plan is te doen. Deze programmaoverstijgende onderwerpen worden beschreven in de paragrafen. Een deel van deze paragrafen is verplicht vanuit het BBV (art. 9 lid 2).
Hoofdstuk 3 begint met een korte uiteenzetting van wat in de verplichte paragrafen wordt toegelicht. De verplichte paragrafen zijn:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

Daarnaast kent deze begroting een aantal niet-verplichte paragrafen:
- Investeringsparagraaf
- Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)
- Duurzaamheid
- Ongelijk investeren voor gelijke kansen
- Integrale aanpakken

Hoofdstuk 5
In hoofdstuk 5 worden de afkortingen en veelvoorkomende begrippen uit de begroting opgesomd en toegelicht.

Hoofdstuk 6
In de bijlagen zijn de financiële overzichten op detailniveau opgenomen.
Bijlage 6.1 bevat een overzicht van de baten en lasten per programma. In bijlage 6.2 worden de baten en lasten weergegeven op één aggregatieniveau lager: op het niveau van programmaonderdeel. Bijlage 6.3 bevat de taakveldenraming (de verdeling van de baten en lasten over de taakvelden zoals voorgeschreven in het BBV). In de bijlagen 6.4 en 6.5 geven we een overzicht van de reserves en voorzieningen. Bijlage 6.6 geeft het subsidieoverzicht weer. In bijlage 6.7 wordt een overzicht van de incidentele baten en lasten gegeven. Bijlage 6.8 bevat de brugstaat. In bijlage 6.9 geven we de doelenrealisatie weer met het saldo baten en lasten per programmadoel. Bijlage 6.10 bevat de budgetten per stadsdeel. Tot slot geeft bijlage 6.11 het projectenportfolio met het overzicht van de investeringsprojecten.

1

Hoofdlijnen

1.1 Inleiding

Voor u ligt de Begroting 2025 van de gemeente Amsterdam. Hierin ligt vast hoe we het geld verdelen en wat we daarvoor gaan doen. De begroting is voor het eerst ook hier digitaal beschikbaar. We hopen dat de begroting daarmee inzichtelijker en beter navolgbaar wordt voor de lezer. De komende tijd zullen we de digitale begroting verder doorontwikkelen.

Op 27 oktober 2025 bestaat Amsterdam 750 jaar. Dat viert de stad groots, een jaar lang, van 27 oktober 2024 tot en met de daadwerkelijke verjaardag een jaar later. De ambitie: een stad die bruist als nooit tevoren! We doen dat met aandacht voor (jong) Amsterdams talent, stimuleren de totstandkoming van nieuwe netwerken en streven ernaar dankzij de viering ook iets na te laten voor de toekomst.

Net als andere gemeenten zit Amsterdam in een lastige financiële positie. Dit komt door de forse korting die is toegepast op het gemeentefonds (het zogenaamde ravijn) en door de tekorten in de financiering van de jeugdzorg. Hoewel het Rijk in mei van dit jaar extra geld aan gemeenten ter beschikking heeft gesteld is er nog steeds een groot gat tussen de opgaven waar we als Amsterdam voor staan en de vergoedingen die we van het Rijk krijgen.
Om dit gat te dichten gaat Amsterdam bezuinigen en de onroerendezaakbelasting (OZB) verhogen met gemiddeld € 85 per woning naar €400 per jaar. Daarmee komt de OZB op het niveau dat het Rijk als reëel veronderstelt.

De afvalstoffenheffing ligt relatief hoog in Amsterdam. Daarom houden we die constant in 2025 en 2026, hoewel onze uitgaven voor het opruimen van afval flink stijgen. De uitgaven voor afval stijgen door lachgascilinders in het afval en door de overstap naar elektrische afvalwagens.

Ondanks de uitdagende tijden zijn we in staat te blijven investeren in zorg voor en welzijn van Amsterdammers, jongeren en ouderen, in een duurzame toekomst, in de bouw van betaalbare woningen en in een schone en goed onderhouden stad.
We zorgen bovendien voor een begroting zonder tekorten, waarin inkomsten en uitgaven in evenwicht zijn. Bij het opstellen van deze begroting is nog veel onduidelijk en onzeker over de plannen van het Rijk. Daarom houden we € 100 miljoen achter de hand waarmee we bezuinigingen van het Rijk zo nodig tijdelijk kunnen opvangen.

Onze belangrijkste plannen lichten we hieronder toe.

Investeren in een sociale en verbonden stad

Kinderen en volwassenen met behoefte aan zorg en ondersteuning mogen niet de dupe worden van de financiële tekorten en rijksbezuinigingen in de jeugdhulp en de zorg. We zien dat welzijns- en (jeugd)zorgaanbieders geconfronteerd blijven worden met stijgende lonen en prijzen. Ook zien we dat de bevolking van Amsterdam veroudert. Ouderen maken meer gebruik van de zorg. Om ervoor te zorgen dat de zorg en ondersteuning op niveau kan blijven trekken we veel extra geld uit. Omdat er steeds vaker ernstige incidenten gebeuren met mensen met onbegrepen gedrag, maken we in 2025 extra geld vrij voor de aanpak hiervan.
Ook gaat er meer geld naar de sociale basis om te zorgen dat het aantal ontmoetingsplekken, activiteiten en voorzieningen in buurten meegroeit met de groei van de stad. Het zijn de plekken waar Amsterdammers elkaar vinden, ontmoeten en ondersteunen. Het Rijk is van plan de landelijke vreemdelingenvoorziening (LVV) te beëindigen. Wij kiezen ervoor onze opvang voor ongedocumenteerden wél te continueren.
Om te zorgen dat ieder kind in staat is een zwemdiploma te halen, trekken we extra geld uit voor diplomazwemmen.

Kunst en cultuur moet voor iedereen toegankelijk zijn. Zoals al eerder aangekondigd hebben we het budget voor het Kunstenplan 2025-2028 en muziekeducatie verhoogd. Ook zet Amsterdam in 2025 volgens afspraak met het Rijk een forse stap in de realisatie van het Nationaal Slavernijmuseum. Het bouwtraject op het Java-eiland gaat van start met de werving van een architect en de museumorganisatie krijgt vorm in een eigen stichting.

Zorgen voor een duurzame toekomst

De energietransitie is één van de grote opgaven waar we als stad voor staan. We willen dat die stad duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar is voor alle Amsterdammers.
De toenemende elektrificering als gevolg van verduurzaming van de gebouwde omgeving en mobiliteit leidt tot een sterke stijging van de vraag naar elektriciteit. Naar schatting wordt die vraag tot en met 2050 drie tot viereneenhalf keer zo veel. We moeten de elektriciteitinfrastructuur toekomstbestendig maken en congestie tegengaan.

Bij de energietransitie gaat het ook om de warmtetransitie in de gebouwde omgeving, het opwekken van duurzame energie en de verduurzaming van bedrijven en industrie. Dit alles vraagt investeringen van vele miljarden in onze stad door bedrijven, bewoners, maatschappelijke partijen en overheid, met terugverdientijden van decennia. De gemeente heeft in deze brede energietransitie een sleutelrol in sturing op de ruimtelijke ordening, het verlenen van vergunningen, de participatie met buurten en het begeleiden van de uitvoering op straat. De aantallen elektriciteitsstations- en huisjes, meters kabel, straten die open moeten, én de onderlinge afhankelijkheden, zijn groot en noodzakelijk om de transitie in goede banen te leiden.

Extra inzet is nodig om problemen met de beschikbaarheid en betaalbaarheid van energie voor Amsterdammers, nu en in de toekomst, te voorkomen. De opgave rond de energiecongestie is urgent. In delen van de stad zoals Noord, (Nieuw) West en delen van Centrum en Zuid is geen extra netcapaciteit meer beschikbaar voor grootverbruikers. Dat treft bedrijven, maar ook maatschappelijke voorzieningen zoals ziekenhuizen, scholen, sportfaciliteiten en theaters. We maken hier structureel geld voor vrij, bovenop het incidentele geld dat we in de Voorjaarsnota 2024 al hadden gereserveerd.

Investeren in schone stad en in een verantwoorde groei van de stad met voldoende betaalbare woningen en een prettige leefomgeving

De stad moet schoner. Er is een groot probleem met zwerfafval, mede veroorzaakt door de introductie van het statiegeld op blikjes en flesjes. Afval is een grote ergernis van burgers. De aanpak ervan is een prioriteit van het college. We verlengen de zomeraanpak, waarbij we onder andere tijdelijke bovengrondse containers plaatsen, in het centrum direct vegen na het ophalen van afvalzakken en strenger handhaven op afval dat op het verkeerde moment buiten wordt gezet. We trekken daarbovenop geld uit voor extra reiniging, extra toezichthouders, activatieteams (dit zijn teams die mensen in parken positief aanspreken en zelf ook opruimen) en communicatie gericht op gedragsverandering. We gaan aan de slag met de adviezen uit het burgerberaad en kijken ook wat we kunnen leren van de aanpak van andere steden. Daarbij kijken we ook of het slimmer en daarmee goedkoper kan. Dat laatste is belangrijk omdat uit de Benchmark Begroting Amsterdam is gebleken dat we als Amsterdam naar verhouding veel geld uitgeven aan het schoonhouden van de stad.

De stad groeit. Er is een grote vraag naar betaalbare woningen. Door de nog steeds slechte marktsituatie in de bouw wordt het moeilijker om voldoende betaalbare woningen te realiseren. We maken geld vrij zodat het mogelijk blijft om betaalbare woningen te bouwen.

De groei van de stad is niet mogelijk zonder extra maatregelen op het gebied van mobiliteit, zowel in de nieuwe als de bestaande stad. We hebben zoals eerder aangekondigd ruimte vrijgemaakt om de Oostbrug te kunnen bouwen. Ook is in deze begroting extra investeringsruimte gecreëerd om andere grote projecten mogelijk te maken zoals de Cruciale Mijl IJburglaan, waarmee de bereikbaarheid van Zeeburgereiland en IJburg verbetert.

Het is prettiger wonen in een buurt waar de openbare ruimte en het groen er netjes bij liggen. Op sommige plekken is dat niet zo. Daarom gaan we de komende jaren € 45 miljoen extra investeren om bijvoorbeeld de voetpaden in Nieuw-West, West en Zuid aan te pakken en andere achterstanden in te lopen. Ook wordt er extra geld uitgetrokken om het bestaande groen te kunnen behouden en om meer bomen in de stad te krijgen. Naar verwachting zorgt deze impuls ervoor dat de openbare ruimte er voor het grootste gedeelte weer op een acceptabel niveau bij ligt zodat er vanaf 2026 kan worden bespaard door een efficiëntere inzet.

Gezonde financiën en wendbaarheid in de toekomst

Sinds de start van deze collegeperiode werken we stapsgewijs toe naar meer inzicht in de begroting. Afgelopen jaar hebben we onze uitgaven vergeleken met die van zes andere grote gemeenten in de Benchmark Begroting Amsterdam. Daaruit kwam naar voren dat Amsterdam vooral op het gebied van openbare ruimte (met name bij straatreiniging, wegenprojecten en civiele kunstwerken) en in mindere mate re-integratie en werk hoger zijn dan bij de andere gemeenten.

We gaan daarom jaarlijks € 15 miljoen minder uitgeven aan wegenprojecten en civiele kunstwerken. In de volgende begroting leggen we een voorstel voor hoe we dat doen. We verwachten de komende jaren een deel van de achterstanden in te kunnen lopen met de incidentele middelen die daarvoor beschikbaar worden gesteld. De staat van de openbare ruimte komt daarmee voor een groot deel op het afgesproken niveau. We verwachten dat we kunnen besparen door deze inhaalslag te combineren met het uitgangspunt dat we alleen onderhoudswerkzaamheden doen als er sprake is van een onderhoudsopgave. In de praktijk betekent dit minder tot geen herinrichtingen en scherpere keuzes in welke projecten we wel en niet doen.

Bezuinigingen op het schoonhouden van de stad zijn uiteraard niet aan de orde, gezien de omvang van de afvalproblematiek.

Aan re-integratieactiviteiten van de gemeente gaan we jaarlijks € 3 miljoen minder uitgeven. Dat kan ook doordat werkzoekenden in deze arbeidsmarkt minder ondersteuning nodig hebben. Bovendien zijn er minder bijstandsgerechtigden, mede door de extra inspanningen om mensen aan het werk te helpen in de afgelopen jaren.

We leggen ook een efficiencykorting op aan de eigen organisatie. We willen dat het geld zoveel mogelijk ten goede komt aan de Amsterdammer. De efficiencykorting komt bovenop de bestaande bezuiniging op huisvesting. Door huisvesting meer te bundelen in een beperkt aantal gebouwen (nieuw of vernieuwbouw) in combinatie met een lager flexnorm kunnen de kosten voor huisvesting worden verlaagd.

In het vervolg van dit hoofdstuk lichten we de financiële ontwikkelingen en de bestuurlijke keuzes verder toe.

Achterblijven van gemeentefondsinkomsten en de Amsterdamse begroting

De Begroting 2025 is voor het eerst sinds 2022 weer structureel sluitend. In deze box lichten we toe hoe de uitkering uit het gemeentefonds en het structurele begrotingstekort zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld.

Het destijds aantredende kabinet heeft begin 2022 de uitkering uit het gemeentefonds vanaf 2026 bevroren op het niveau van 2022. Daarmee ontstond een val in de uitkering van 2025 op 2026; dat is te boek komen te staan als het ravijn. Voor Amsterdam betekende dat een € 140 miljoen lagere uitkering dan volgens de gebruikelijke normeringssystematiek het geval zou zijn geweest. Omdat de korting eenzijdig werd opgelegd en niet past in de bestuurlijke verhoudingen tussen overheden hebben Amsterdam en andere gemeenten zich hiertegen verzet en de wettelijke verplichting om een structureel sluitende begroting op te leveren naast zich neergelegd. De Begroting 2023 liet dan ook een structureel tekort zien van € 90 miljoen. Dat is overigens lager dan € 140 miljoen omdat Amsterdam gedeeltelijk al rekening hield met een lagere uitkering.

Vervolgens verdiepte het ravijn zich in het voorjaar van 2023 naar € 215 miljoen om in het najaar weer te dalen naar € 140 miljoen.

Ondertussen bereidde Amsterdam zich voor op het scenario dat het ravijn niet volledig zou worden gedicht door het Rijk en heeft het in de Begroting 2024 het structureel tekort verlaagd tot € 40 miljoen door een pakket aan maatregelen te nemen.

In het voorjaar van 2024 maakte de Vereniging van Nederlandse Gemeenten met het toen demissionaire kabinet de afspraak dat de oploop van de opschalingskorting is komen te vervallen. Dat betekende voor Amsterdam dat de uitkering uit het gemeentefonds met € 48 miljoen stijgt en dat maakt het mogelijk om in de Begroting 2025 weer een structureel sluitend beeld te laten zien. Met het aantreden van het nieuwe kabinet is duidelijk geworden dat er geen extra middelen meer voor gemeenten zijn te verwachten.

In het voorjaar van 2024 maakte de Vereniging van Nederlandse Gemeenten met het toen demissionaire kabinet de afspraak dat de oploop van de opschalingskorting is komen te vervallen. Voor Amsterdam betekent dit een toename van de uitkering uit het gemeentefonds. Dankzij deze stijging en eigen maatregelen kan in de Begroting 2025 weer een structureel sluitend financieel beeld worden gepresenteerd. Met het aantreden van het nieuwe kabinet is duidelijk geworden dat er geen extra middelen meer voor gemeenten zijn te verwachten.

1.2 Financieel beeld en keuzes

In dit hoofdstuk gaan we in op de volgende onderwerpen:

- Het financiële beeld van de begroting en de belangrijkste bestuurlijke keuzes die we daarbij maken.
- De gemeentebalans, oftewel de gemeentelijke bezittingen en de financiering daarvan.
- De ontwikkeling van het risicobeeld.

Tabel 1.1 Financieel beeld van de begroting (bedragen x € miljoen)

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
1. BEGINSALDO					
Startstand	3	0	0	-40	-40
Extrapolatie				0,5	1,1
	3	0	0	-40	-39
2. ONTWIKKELINGEN ALGEMEEN BEELD					
Gemeentefonds, nominale ontwikkeling & volumeontwikkeling					
Gemeentefondsaccres	-6,7	-41,2	-8,1	31,0	139,5
Indexatie eigen middelen		-0,7	-4,2	-0,8	33,1
Loon- en prijsbijstelling	-5,4	41,0	19,0	-2,9	-123,1
Volumebijstelling			-11,3	-33,8	-57,5
Oploop opschalingskorting			47,8	47,8	47,9
Overige ontwikkelingen gemeentefonds	6,7	-31,7	-29,5	-23,6	-32,3
Belastingen	0,0	89,6	92,1	94,5	94,5
wv. Autonome ontwikkeling	0,0	16,9	17,5	17,9	17,9
wv. Onroerendezaakbelasting		85,0	85,0	85,0	85,0
wv. Afvalstoffenheffing		-14,3	-19,7	-19,7	-19,7
wv. Parkeren		2,0	9,4	11,3	11,3
Dividenden	0,7	-3,6	-4,1	-4,1	9,9
Rente	12,9	18,5	17,4	14,2	-12,6

	2024	2025	2026	2027	2028
Reserves	-7,6	103,0	-19,0	-14,6	0,4
Overig	-2,5	9,3	9,3	9,3	9,3
Besparingsopgave programma's		-1,5	6,3	10,0	21,5
Totaal algemeen beeld	**-2**	**183**	**116**	**127**	**130**
3. ONTWIKKELINGEN BELEIDSPROGRAMMA'S					
Totaal beleidsprogramma's	**-13**	**-138**	**-109**	**-62**	**-71**
4. INVESTERINGEN					
Actualisatie kapitaal- en overige exploitatielasten investeringen	4,7	35,8	46,8	61,1	55,7
Investeringsruimte 2028					-25,0
Investeringsruimte 2029					-35,0
Kapitaal- en overige exploitatielasten Sprong over 't IJ					-10,0
Overig (XaaS)		-27,6	-22,0	-23,6	-14,4
Totaal investeringen	**5**	**8**	**25**	**38**	**-29**
SALDO VOOR KASSCHUIVEN	**-7**	**53**	**31**	**63**	**-9**
5. KASSCHUIVEN					
Totaal kasschuiven	74,7	-86,7	-20,1	1,4	-12,0
SALDO NA KASSCHUIVEN	**67**	**-33**	**11**	**64**	**-21**
6. ALGEMENE RESERVE (+ is onttrekking; -/- is toevoeging)					
Mutaties algemene reserve		33,4	-11,0	-64,4	20,7
EINDSALDO	**67**	**0**	**0**	**0**	**0**

1. Beginsaldo

Startstand
De startstand van deze begroting voor het jaar 2024 is de eindstand van de Voorjaarsnota 2024. De startstand van de jaren daarna wordt gevormd door de eindstand van de Begroting 2024. Dat betekent dat we deze begroting starten op nul in de jaren 2024 tot en met 2026, en vanaf 2027 met een structureel tekort van € 40 miljoen. De oorzaak van dit tekort ligt in de terugval van onze gemeentefondsuitkering van 2025 op 2026 – het bekende 'ravijn'.

Extrapolatie
In deze begroting voegen we de jaarschijf 2028 toe. Aangezien het tekort uit de Begroting 2024 een structureel karakter heeft, geldt dat ook als uitgangspunt voor het jaar 2028. Daarnaast bekijken we voor alle budgetten en inkomsten of deze bij ongewijzigd beleid vanuit 2027 moeten worden doorgetrokken naar 2028. Per saldo levert die extrapolatie een voordeel op van € 1,1 miljoen vanaf 2028.

2. Ontwikkelingen in het algemene beeld

Gemeentefondsaccres, nominale ontwikkeling & volumeontwikkeling
Het Rijk publiceert jaarlijks in mei, september en december de zogenaamde circulaires van het gemeentefonds. In deze circulaires wordt de gemeentefondsuitkering voor alle Nederlandse gemeenten geactualiseerd. In de Voorjaarsnota 2024 zijn de gevolgen voor het lopende jaar van de september- en decembercirculaire 2023 verwerkt. In deze begroting doen we dat voor de jaren 2025 tot en met 2028, en verwerken we voor alle jaren de meicirculaire van dit jaar.

Een van de onderdelen van onze gemeentefondsuitkering is een compensatie voor loon- en prijsstijgingen en volumegroei, het zogenaamde accres. In de Miljoenennota 2024 werd een wijziging van de systematiek voor het berekenen van het accres aangekondigd. Het accres wordt voortaan bepaald op basis van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Daarnaast werd aangekondigd dat gemeenten vanaf 2027 weer een volumeaccres zouden ontvangen.

Voor de ontwikkeling van de lonen en prijzen wordt het accres bijgesteld aan de hand van het prijspeil van het BBP. Het volumeaccres volgt de omvang van het BBP. De invoering hiervan zou plaatsvinden in 2027. In de Voorjaarsnota 2024 van het Rijk is aangekondigd dat de nieuwe systematiek per direct wordt ingevoerd.

De invoering van de BBP-systematiek leidt vooral in 2024 en 2025 tot een tegenvaller in onze gemeentefondsuitkering. Ter compensatie hiervan ontvangen we een

incidentele compensatie uit het gemeentefonds. Deze compensatie dekt de tegenvaller in 2024 geheel, en in 2025 gedeeltelijk.

Met de invoering van de nieuwe systematiek wordt het gemeentefondsaccres in iedere circulaire geactualiseerd op basis van de laatste groeicijfers van het BBP. Per saldo leiden deze effecten tot tegenvallers in de jaren 2024 tot en met 2026, een kleine meevaller in 2027 en een meevaller van ongeveer € 140 miljoen vanaf 2028.

Dit geld zetten we in voor de loon-, prijs- en volumeontwikkeling van onze eigen begroting. Daarvoor gebruiken we ook de indexatie van onze eigen inkomsten. Met die middelen laten we onze begroting meebewegen met de ontwikkeling van lonen en prijzen, en met de groei van de stad. Omdat we pas vanaf 2027 geld voor volumegroei ontvangen in het gemeentefonds, hebben we daarvoor vanaf 2026 zelf nog eenmaal een tranche van € 11,3 miljoen vrijgemaakt.

Gemeentefonds: oploop opschalingskorting
In de voorjaarsnota van het Rijk is ook bekendgemaakt dat de oploop van de opschalingskorting wordt geschrapt. De opschalingskorting werd in 2015 ingevoerd als prikkel voor gemeenten om te fuseren en samen te werken. Het idee van het toenmalige kabinet was dat grotere gemeenten veel schaalvoordelen hebben, dus dat een korting op het gemeentefonds gerechtvaardigd was. Die beleidsambitie werd losgelaten. De opschalingskorting bleef echter wel, maar de oploop daarvan wordt dus nu geschrapt. Voor Amsterdam betekent dat een positief en structureel effect van € 47,9 miljoen.

Gemeentefonds: overig
De hoogte van onze gemeentefondsuitkering wordt bepaald op basis van ongeveer zestig maatstaven. De circulaires geven op basis van de laatste gegevens de actualisatie van deze maatstaven voor alle gemeenten. Daarnaast ontvangen we een actualisatie van onze eigen verdiencapaciteit voor bijvoorbeeld de onroerendezaakbelasting (OZB). Een hogere eigen verdiencapaciteit betekent een lagere gemeentefonds-uitkering omdat het Rijk ervan uitgaat dat we meer eigen inkomsten kunnen binnenhalen. Per saldo zorgen deze actualisaties voor een tegenvaller vanaf 2025, oplopend naar ruim € 32 miljoen vanaf 2028.

Belastingen
In deze begroting verwerken we allereerst de autonome effecten op onze belasting-inkomsten. Dat zijn wijzigingen in de ramingen van onze inkomsten door veranderde omstandigheden waar we geen invloed op hebben. Ze zijn dus niet het gevolg van beleidsmatige keuzes. In deze begroting tellen deze effecten op tot een meevaller die oploopt naar bijna € 18 miljoen vanaf 2028. Deze meevaller ontstaat door naar boven bijgestelde verwachtingen van de inkomsten uit parkeren, precario voor terrassen en de vermakelijkhedenretributie. Deze ontwikkelingen zijn voor 2024 al verwerkt en toegelicht in de voorjaarsnota.

Daarnaast maken we in deze begroting beleidsmatige keuzes op het gebied van de gemeentelijke heffingen. We verhogen de raming van de OZB-opbrengst met € 85 miljoen vanaf 2025. Daarmee komt de opbrengst op het niveau dat het Rijk als reëel veronderstelt bij het berekenen van onze gemeentefondsuitkering. Mede hierdoor zijn we in staat om weer een structureel sluitende begroting te presenteren. De afgelopen twee jaar was dat niet het geval. Tegenover de stijging van de OZB staat dat de afvalstoffenheffing in 2025 en 2026 niet stijgt. De kosten hiervoor lopen op tot bijna € 20 miljoen vanaf 2026. Tot slot nemen de parkeerinkomsten structureel met ruim € 11 miljoen toe door de uitbreiding van betaald parkeren in Noord en Sloterdijk.

Dividenden
De actualisatie van de dividenden laat voor 2024 een kleine meevaller zien, voor de jaren 2025 tot en met 2027 een tegenvaller van circa € 4 miljoen. Vanaf 2028 nemen de verwachte dividendinkomsten met ongeveer € 10 miljoen toe.

De meevaller in 2024 wordt veroorzaakt doordat RAI vanaf 2024 weer dividend verwacht uit te keren. De tegenvaller in de jaren daarna komt door een daling van het dividend van het Havenbedrijf van circa € 5 miljoen vanaf 2025. Oorzaken zijn een verschuiving in overslagactiviteiten van fossiel naar niet-fossiel en een verwachte toename van de kosten van (transitie)investeringen en rente. Tot slot verwachten we dat Schiphol vanaf 2028 weer dividend zal uitkeren.

Rente
In de Begroting 2024 was de raming van de rentelasten gebaseerd op een marktrente van 3,5% voor langlopende leningen. Sindsdien is de marktrente iets gedaald. De actualisatie van de rentelasten in deze begroting gaat net als in de voorjaarsnota uit van een rentepercentage van 3,25%.

Op basis van de huidige inzichten stijgt de schuld in 2024 met € 0,2 miljard, van € 6,7 miljard eind 2023 naar € 6,9 miljard eind 2024. In de jaren daarna stijgt de schuld naar € 8,9 miljard in 2028. De stijging van de schuld komt voornamelijk door onze investeringsambitie.

De lichte daling van de rentetarieven en de lager dan verwachte schuldgroei zorgen ervoor dat de verwachte rentelasten dalen tot en met 2027. In 2028 zien we een tegenvaller. Die ontstaat doordat de rente waartegen we nieuwe leningen af moeten sluiten weliswaar lager is dan we in de Begroting 2024 verwachtten, maar nog altijd

flink hoger dan de rente die we op dit moment gemiddeld over onze leningen betalen. De leningen die we afsluiten hebben een gemiddelde looptijd van tien jaar, waardoor de effecten van rentebewegingen vertraagd doorwerken in onze cijfers. Volgens de huidige raming zal de schuld eind 2028 op € 8,9 miljard uitkomen tegen een gemiddelde rente van 2,4 %. Zolang de marktrente hoger is dan de gemiddelde rente zullen de rentelasten geleidelijk oplopen. Ook na de begrotingsperiode. Als de rente na 2028 stabiel blijft op 3,25% moeten we onze volledige schuld op termijn tegen dat tarief herfinancieren. Dat zou ruim € 80 miljoen hogere jaarlijkse rentelasten met zich meebrengen dan we nu hebben opgenomen in onze begroting.

Reserves
Een aantal ontwikkelingen in de reserves heeft een effect in de algemene middelen. Allereerst is sprake van een overschot uit de bekostigingsregeling Oekraïners 2022 van ongeveer € 8 miljoen. Dit reserveren we in 2024 om het beschikbaar te houden voor aanschaf of huur van duurzame opvanglocaties.

Tot januari 2020 konden erfpachters gebruik maken van de aanbieding om tegen gunstige voorwaarden over te stappen van voortdurende erfpacht naar eeuwigdurende erfpacht. Na januari 2020 is besloten tot een spijtoptantenregeling voor erfpachters die tot dat moment nog geen gebruik hadden gemaakt van de aanbieding. Tussen november 2022 en augustus 2023 was er nog een extra overstapmogelijkheid. Deze laatste mogelijkheid zorgde voor aanvullende opbrengsten van € 100 miljoen. Die maken we in deze begroting beschikbaar voor de dekking van incidentele knelpunten.

We voegen € 20 miljoen in 2025 en 2026 en € 15 miljoen in 2027 toe aan de frictiekostenreserve. Frictiekosten ontstaan wanneer we incidentele kosten maken om te komen tot structurele besparingen. Met deze toevoeging kunnen we frictiekosten in de komende jaren vanuit de reserve blijven dekken.

In 2025 valt nog € 23 miljoen vrij uit een aantal reserves. € 20 miljoen daarvan komt uit de egalisatiereserve inkomensdeel en conjunctuur. Deze reserve gebruiken we voor het egaliseren van overschotten en tekorten bij de uitvoering van de Participatiewet voor het inkomensdeel (bijstandsuitkeringen).

Overig
De overige ontwikkelingen zorgen voor een tegenvaller in 2024. Vanaf 2025 is sprake van een plus van € 9,3 miljoen. Beide ontwikkelingen betreffen in hoofdzaak middelen die we van het Rijk ontvangen uit de Single use plastics zwerfafvalvergoeding. Voor 2024 zijn deze middelen al verwerkt in de voorjaarsnota, waarbij we op basis van een proefberekening uitgingen van € 12 miljoen per jaar. In deze begroting verwerken we deze vergoeding voor de andere jaren. Die is sinds de publicatie van de voorjaarsnota definitief vastgesteld, en valt € 2,5 miljoen lager uit dan de proefberekening.

Besparingsopgave programma's
We presenteren dit jaar weer een structureel sluitende begroting. Hiervoor zetten we de verhoging van de OZB in, maar we besparen ook op onze eigen uitgaven. Dat levert vanaf 2028 € 23 miljoen op, met in 2026 en 2027 een ingroeipad daarnaartoe. We besparen op taken waar Amsterdam volgens de uitgevoerde benchmark meer dan gemiddeld aan uitgeeft, zoals openbare ruimte en re-integratie. Daarnaast besparen we op de ambtelijke organisatie. Dit betekent een besparingsopgave in de programma's 2, 7 en B. Voor programma 2 loopt de besparing op naar € 15 miljoen vanaf 2028, voor programma 7 naar € 3 miljoen en voor programma B naar € 5 miljoen. Deze opgave zal in de Begroting 2026 verder worden ingevuld.

Onderdeel van het coalitieakkoord was een besparing als gevolg van het terugdringen van de overlap tussen de beleidsterreinen jeugd en veiligheid van € 1,5 miljoen per jaar. De taakstelling laten we vervallen. Hetzelfde doen we met de ombuiging op evenementenleges (€ 0,5 miljoen vanaf 2025). De totale ombuiging op leges betrof € 2,0 miljoen. Het overige deel is eerder al wel ingevuld.

3. Ontwikkelingen in de beleidsprogramma's
De ontwikkelingen in de beleidsprogramma's worden toegelicht in paragraaf 1.3 van deze financiële hoofdlijnen.

4. Investeringen
In de begroting actualiseren we de exploitatielasten die samenhangen met onze investeringen. De exploitatielasten bestaan uit kosten die we maken voor rente, afschrijving, beheer en onderhoud van investeringen. Deze lasten zijn bijgesteld in lijn met het uitvoeringstempo van onze investeringen.

Hiermee maken we ruimte vrij om ook de komende jaren de in de stad noodzakelijke investeringen te kunnen blijven doen. Hier trekken we in totaal € 70 miljoen voor uit. Dit omvat € 25 miljoen voor de exploitatielasten van investeringsruimte in 2028, € 35 miljoen voor de exploitatielasten van investeringsruimte in 2029, en € 10 miljoen voor de exploitatielasten van de Oostbrug over 't IJ waar we in de voorjaarsnota toe besloten.

De reserve Xaas wordt per 1 januari 2025 opgeheven en het geld dat nog in de reserve zit valt vrij. De reserve had als doel om pieken in de uitgaven voor digitaliserings- en ICT projecten te egaliseren. Het uitgavenpatroon voor deze projecten is inmiddels zodanig dat we jaarlijks ongeveer evenveel middelen aan de reserve toevoegen en onttrekken. De reserve is daarom niet langer nodig. We ramen de benodigde budgetten rechtstreeks in de programma's.

5. Kasschuiven

We verwerken het incidentele effect van de voorgestelde kasschuiven. Een kasschuif is een (beleidsarme) verschuiving van budgetten van het ene naar het andere jaar. In de voorjaarsnota hebben we het effect van de kasschuiven voor 2024 verwerkt. In deze begroting verwerken we de meerjarige effecten van de kasschuiven uit de voorjaarsnota, naast de kasschuiven uit de begroting zelf. In tabel 1.2 is de optelling van die twee zaken per jaar weergegeven.

Tabel 1.2 Kasschuiven

(bedragen x € miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
1 - Bouwen, wonen en duurzaamheid	2,8	-1,2	-1,5	0,0	0,0
2 - Openbare ruimte, groen, water, vervoer	30,3	-42,5	-27,2	-1,1	-11,1
3 - Economie, kunst, cultuur en erfgoed	5,6	-6,8	-1,5	2,4	-2,0
4 - Sport en bewegen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5 - Onderwijs	0,6	-0,7	-1,0	-0,5	0,0
6 - Gezondheid, zorg, jeugd, opvang en diversiteit	17,3	-17,6	-1,1	0,1	-0,4
7 - Sociale zaken en armoedebestrijding	16,7	-6,0	-10,1	-0,3	-0,3
8 - Veiligheid	1,1	0,8	-0,5	-0,6	0,0
A - Algemene middelen	0,0	-9,5	18,3	0,0	0,0
B - Bestuur en organisatie	0,2	-3,3	4,5	1,5	1,8
Intertemporele compensatie	**74,7**	**-86,7**	**-20,1**	**1,4**	**-12,0**

6. Algemene reserve

Als gezegd laat de Begroting 2025 een structureel sluitend beeld zien. In de verschillende jaren is wel sprake van een incidenteel saldo. Door een onttrekking aan de algemene reserve (bij een negatief saldo) of toevoeging (bij een positief saldo) egaliseren we deze saldi in de jaren 2025 - 2028.

In 2024 zien we onderaan de streep een positief saldo van € 67 miljoen in 2024. Dit saldo zal aan het eind van het jaar onderdeel uitmaken van het rekeningresultaat, dat we in de Voorjaarsnota 2025 toevoegen aan de algemene reserve.

1.3 Ontwikkelingen in de beleidsprogramma's

De tabel hieronder geeft een overzicht van de ontwikkelingen in de programma's. Het gaat om wijzigingen waarover we een bestuurlijke keuze hebben gemaakt, die een gevolg hebben voor het saldo van onze begroting. Onder de tabel lichten we per programma de bestuurlijke keuzes toe. In hoofdstuk 3 van deze begroting lichten we alle mutaties in de programma's toe. Dat zijn de bestuurlijke keuzes én de neutrale en technische mutaties.

Net als in tabel 1.1 tonen we de wijzigingen ten opzichte van de Begroting 2024 voor de jaren 2025-2028. De kolom 2024 bevat de mutaties sinds de Voorjaarsnota 2024.

Tabel 1.3 Ontwikkelingen in de beleidsprogramma's

(bedragen x € miljoen)

	2024*	2025	2026	2027	2028
1 - Bouwen, wonen en duurzaamheid	-0,5	-54,4	-46,9	-25,8	-25,4
2 - Openbare ruimte, groen, water, vervoer	-1,0	-25,6	-18,6	-16,3	-2,8
3 - Economie, kunst, cultuur en erfgoed	-0,2	-1,9	-5,3	-7,0	-12,4
4 - Sport en bewegen	-0,2	-2,2	-2,0	-2,1	-2,1
5 - Onderwijs	0,0	-4,0	-4,0	-1,5	-1,5
6 - Gezondheid, zorg, jeugd, opvang en diversiteit	-8,2	-20,5	-28,2	-13,5	-24,0
7 - Sociale zaken en armoedebestrijding	0,0	-17,8	1,0	6,7	0,0
8 - Veiligheid	-5,5	-3,5	-1,8	-1,2	-1,2
B - Bestuur en organisatie	2,3	-7,8	-3,6	-1,5	-1,9
Totaal ontwikkelingen in de beleidsprogramma's	**-13,3**	**-137,6**	**-109,4**	**-62,1**	**-71,3**

** Wijzigingen ten opzichte van Voorjaarsnota 2023*

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

Energietransitie en klimaat- en energiebeleid

Amsterdam gaat de komende jaren flink op de schop om aan de toekomstige energievraag te kunnen voldoen en de overgang van fossiele naar hernieuwbare bronnen mogelijk te maken. Het inpassen en aanleggen van de daarvoor benodigde elektriciteitsstations, warmtesystemen, zonneprojecten, windturbines en bijbehorende

kabels en leidingen raakt alle Amsterdammers en vraagt een zorgvuldige aanpak. Grote vraagstukken als de invulling van de publieke rol in het warmtebedrijf worden opgepakt. Er is een gemeentelijke regie- en uitvoeringsorganisatie opgericht om de uitvoering te versnellen: Energie voor de stad. We trekken vanaf 2025 structureel € 15 miljoen uit voor het behalen van onze doelstellingen in de energietransitie. Daarnaast steken we, zoals bij de Voorjaarsnota 2024 al aangekondigd, incidenteel € 50 miljoen extra in ons klimaat- en energiebeleid.

Verlaging winstafdracht Vereveningsfonds (VEF)
De slechte economische ontwikkelingen van de afgelopen periode met extreem hoge prijsstijgingen, grondprijsdaling en vertraging van gronduitgiften zetten het Vereveningsfonds onder druk. De ambitie is te blijven investeren in betaalbare woningen, stedelijke vernieuwing en gelijke kansen. We verlagen de winstafdracht vanuit het VEF in 2025 van € 30,2 miljoen naar € 22,4 miljoen en vanaf 2026 naar € 23,9 miljoen. Zo blijft het fonds robuust, en kunnen we onze ambities waar blijven maken.

Lerarencampus
Voor de doelgroep docenten in het primair en voortgezet onderwijs creëren we woningen in Amsterdam. Hiervoor hebben we € 15 miljoen gereserveerd, waarvan we in deze begroting € 3,4 miljoen inzetten. Daarmee gaan we een tender opzetten waarin 60 tot 65 middeldure huurwoningen zijn opgenomen. De start van de bouw is op zijn vroegst in 2027.

Toezicht naleving middeldure huur afspraken erfpacht
Huurwoningen in het middensegment zijn en blijven hard nodig. In het coalitieakkoord is het streven afgesproken dat middeldure huurwoningen ook middeldure huurwoningen moeten blijven. We maken structureel € 0,4 miljoen vrij zodat alle middeldure huurwoningen om de vijf jaar kunnen worden gecontroleerd. Het meerjarige effect is in deze begroting opgenomen, de wijziging voor 2024 is verwerkt in de voorjaarsnota.

Transitiekosten omgevingswet
De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Er is in beeld gebracht wat de uitvoering van de Omgevingswet voor ons betekent. De netto transitiekosten tot en met 2026 zijn geraamd op € 16 miljoen. Deze kosten dekken we deels vanuit de incidentele rijksbijdrage die we hiervoor via het gemeentefonds ontvangen. We vullen het resterende tekort aan met € 3,7 miljoen in 2025 en € 0,8 miljoen in 2026.

Omgevingsdienst Noordzeekanaal Gebied (OD NZKG)
Er is een structureel tekort op het budget voor de Gemeenschappelijke Regeling OD NZKG. In deze begroting maken we € 2,3 miljoen in 2025 vrij voor de uitvoering van een aantal wettelijke (basis)takken die bij de OD NZKG dienen te worden belegd. In de voorjaarsnota trokken we hier al € 0,7 miljoen in 2024 voor uit.

Havenstad
In het programma Havenstad werken we aan de ontwikkeling van een nieuw stuk Amsterdam met een omvang van 70.000 woningen en 58.000 arbeidsplaatsen en drie stadsparken. We maken in 2025 en in 2026 € 0,3 miljoen vrij voor de voortgang van het programma.

Volkstuinen
De Aanpak voor ontwikkeling van de Amsterdamse volkstuinparken is op 22 december 2021 door de Raad vastgesteld. Voor het uitwerken van de aanpak wordt een programmaorganisatie opgezet. Hiervoor maken we € 0,6 miljoen vrij, verdeeld over de jaren 2025 – 2027, naast de € o,3 miljoen uit de Voorjaarsnota 2024.

Correctie canonindexering erfpacht
In 2023 is de canon voor de canonbetalende erfpachtrechten die uitgegeven zijn onder de Algemene Bepalingen 2000 geïndexeerd met de inflatie minus eén procentpunt. Achteraf moeten we concluderen dat voor deze rechten de indexering te hoog is vastgesteld. We steken in 2025 € 0,4 miljoen in de afhandeling van de correctie hiervan.

Programma Eeuwigdurende Grafrust
We zetten in 2025 € 0,2 miljoen in om de aanvraag voor een locatie voor eeuwigdurende grafrust af te handelen. In de voorjaarsnota deden we dat al voor 2024. Het geld wordt gebruikt voor coördinatie, communicatie en planologisch-juridisch advies. De aanvraag is gedaan door het Islamitisch genootschap Amsterdam, dat een groot deel van de soennitische moskeeën voor onder andere de Marokkaans-Amsterdamse gemeenschap vertegenwoordigt.

Stimuleringsbeleid wooncoöperaties
Met het stimuleringsbeleid wooncoöperaties verstrekken we leningen waarmee een wooncoöperatie de ontwikkeling en bouw van een gebouw kan financieren, of bijvoorbeeld de overname van een wooncomplex van een woningcorporatie. Hiervoor maken € 1,2 miljoen vrij, verdeeld over de jaren 2025 tot en met 2027. In de voorjaarsnota trokken we hiervoor al € 0,4 miljoen in 2024 uit.

Huisvesting Statushouders
We trekken in 2025 incidenteel € 2,5 miljoen extra uit om te voldoen aan de jaarlijkse opgave voor de huisvesting van statushouders. Het huidige budget is gebaseerd op de huisvesting van ongeveer 1.000 statushouders, terwijl de wettelijke door het Rijk

opgelegde taakstelling groter is. Met deze middelen kunnen we voldoen aan de jaarlijkse opgave en delen van de achterstanden uit voorgaande jaren oplossen.

Burgerberaad
Naar aanleiding van het referendum over de hoofdgroenstructuur heeft de gemeenteraad een motie aangenomen. Hierin wordt het college opgedragen om een burgerberaad te organiseren dat zich richt op de opgave om te vergroenen in een groeiende en verdichtende stad (motie 247.24). Deze motie is aangenomen zonder dekking. Voor dit burgerberaad is een budget nodig van € 250.000 in 2024 en € 600.000 in 2025.

Nulmeting woonboten
De Aanpak Nulmeting Amsterdam (handhaving woonboten) loopt nu ruim drie jaar. De problematiek die voortkomt uit deze aanpak blijkt groter dan verwacht. Voor de continuïteit van de Aanpak Nulmeting Woonboten trekken we in € 0,5 miljoen, verdeeld over 2024 en 2025 uit.

VTH Brandveiligheid
In 2023 zijn er branden geweest bij de tijdelijke woonlocatie Riekerhaven en het appartementencomplex aan de Joan Muyskenweg. Naar aanleiding van deze branden gaan we de brandveiligheid van woonfuncties nadrukkelijker oppakken. Dit doen we zowel door het verbeteren van de risicogerichte uitvoering van toetsing en toezicht, als door het inzetten op meer preventieve maatregelen voor bewustwording en gedragsbeïnvloeding. Voor beide maatregelen trekken we in 2025 € 0,4 miljoen uit voor het verhogen van de brandveiligheid bij woonfuncties.

Begraafplaatsen
Het onderhoudsniveau van de begraafplaatsen De Nieuwe Ooster en de Nieuwe Noorder is gemeten. Daaruit blijkt dat er sprake is van achterstallig onderhoud. Voor het wegwerken van dat achterstallig onderhoud maken we in 2025 € 0,3 miljoen vrij.

Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer

Achterstallig onderhoud
We maken de komende jaren € 45 miljoen vrij voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud in de stad. De eerste € 11,5 miljoen hiervan is in deze begroting in concrete plannen uitgewerkt. Met € 4,0 miljoen pakken we de voetpaden in de stadsdelen Nieuw West, West en Zuid aan. We starten daar in 2025 mee. Met de overige € 7,5 miljoen maken we de openbare speelbaden toekomstbestendig, door onder andere de aanschaf van waterzuiveringsinstallaties.

Voor de resterende € 33,5 miljoen werken we de komende tijd de plannen uit. Die presenteren we in de Begroting 2026.

Dagelijks beheer groen
In de periode 2025-2028 zetten we € 2,0 miljoen per jaar in voor het dagelijks beheer van het groen. Met deze middelen dempen we het tekort als gevolg van hogere kosten door inflatie. Daarnaast dragen deze middelen bij aan het voorkomen van achterstallig onderhoud.

Klimaatadaptatie / vergroenen
In 2025 maken € 2 miljoen extra vrij voor klimaatadaptatie. Dat zetten we in voor de aanleg van een natuurgrasveld met waterberging, van (blauw-) groene daken, voor het uitvoeren van voorbereidend onderzoek voor het aanpakken van de meest urgente knelpunten in de openbare ruimte en het uitbreiden van onze Weerproof Wijkaanpak.

Verwijderen fietswrakken
Voor de periode 2025-2026 wordt € 2 miljoen (incidenteel) beschikbaar gesteld voor het verwijderen van fietswrakken in de diverse stadsdelen.

Verlenging zomeraanpak afval
Met de zomeraanpak nemen we extra maatregelen voor een schonere stad. Zo plaatsen we tijdelijke bovengrondse containers, vegen we direct na het ophalen van afvalzakken en handhaven we strenger op afval dat op het verkeerde moment buiten wordt gezet. We willen de aanpak voortzetten. Daarvoor trekken we in 2024 en 2025 in totaal € 3 miljoen uit, voor reiniging en bovengrondse containers in het centrumgebied.

Intensivering aanpak Schoon
Naast de verlenging van de zomeraanpak zetten we nog eens € 10 miljoen in vanuit de egalisatiereserve afval voor extra inzet op een schoner Amsterdam. Met deze extra middelen richten we ons op zwerfafval en grof afval. Dit willen we doen door op de korte termijn daar waar nodig extra schoon te maken met reinigers en afvalmedewerkers. We voorkomen (zwerf)afval door onder andere eraan bij te dragen dat er minder statiegeldverpakkingen in afvalbakken worden gedaan, het stimuleren van hergebruik (bring your own initiatieven) en het verminderen van wegwerpproducten. We streven naar gedragsverandering met toezichthouders, communicatie-inzet en activatieteams. En we komen samen met de stad tot oplossingen. Hiervoor gebruiken we de adviezen van het burgerberaad en ideeën die we eerder al vanuit de raad hebben ontvangen

Doorstroming McGillavrylaan
We maken € 2 miljoen in 2025 vrij om de verkeersdrukte en verkeersveiligheid op de Middenweg, de Kruislaan, de Kruislaanonderdoorgang en het Galileiplantsoen te verbeteren. De huidige verkeers(onveilige)situatie vraagt aandacht en maatregelen.

Nominaal Programma 2
We maken vanaf 2025 € 0,6 miljoen structureel extra beschikbaar voor de compensatie van gestegen lonen en prijzen.

Bouwhubs
In de voorjaarsnota hebben we € 45 miljoen uitgetrokken om achterstanden in de openbare ruimte weg te werken. Daarmee gaan we flink aan de slag met de verhardingen in de stad. Met € 0,5 miljoen extra in 2025 kunnen we een extra duurzame impuls geven. Dat doen we door zoveel mogelijk herbruikbare tegels en materialen op een centraal gelegen plek (minder verkeersbewegingen) te verzamelen.

Kortingsregeling op binnenhavengeld (BHG) voor uitstootvrije pleziervaart
In 2024 zien we een terugval in de baten binnenhavengelden. Wij verwachten dat deze terugval zich in 2025 zal voortzetten. Om die reden verlagen we eenmalig de begrote baten binnenhavengeld van 2025 met € 0,5 miljoen voor de gederfde inkomsten. In 2025 onderzoeken we een aantal maatregelen met als doel de inkomsten weer te verhogen.

Inkomstenderving nieuwe steigers Open Haven Front
Twee steigers van de Middenkom zullen worden opengesteld voor algemeen gebruik van de rederijen. Hierdoor kunnen ze niet verhuurd worden aan een specifieke rederij. Dit zorgt voor gederfde inkomsten van € 15.000 per steiger. We verlagen daarom de verwachte baten met € 30.000 in 2024 en 2025.

Programma 3 Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed

Publieksbereik Archeologie
De ondergrond van Amsterdam herbergt een rijk bodemarchief dat tot het collectief geheugen van de stad en haar inwoners behoort. De komende jaren willen we een brede doelgroep enthousiasmeren voor de ondergrond van de stad. Om een groter publiek, jong en oud, in alle stadsdelen te bereiken maken we in 2025 en 2026 € 0,3 miljoen vrij, bovenop de € 0,2 miljoen in 2024 uit de voorjaarsnota.

Impuls kunstenplan
We trekken € 3 miljoen per jaar extra uit voor het Kunstenplan in de jaren 2025 tot en met 2027. Veel van de instellingen die we in het Kunstenplan steunen krijgen te maken met kortingen op rijkssubsidies, of zijn voor hun exploitatie en programmering mede afhankelijk van instellingen en makers die mogelijk ook gekort worden op beschikbare budgetten vanuit het Rijk. Om deze instellingen te ondersteunen maken we in totaal € 9 miljoen vrij.

Cultuureducatie
Sinds 2013 kunnen alle scholen gebruikmaken van dertien uur gratis muziekonderwijs voor leerlingen van groep 3 tot en met 8, aangeboden door de muziekscholen. Door gestegen docentkosten was het financieel niet meer haalbaar om muziekonderwijs op scholen aan te bieden. Daarom verhogen we het beschikbare budget voor de meerjarige subsidies op het gebied van muziekeducatie in de periode 2025-2028 jaarlijks met € 1 miljoen. Deze bijdrage is bedoeld om het muziekonderwijs in het basispakket gratis te kunnen blijven aanbieden.

Riviercruises
Het college heeft op 16 april 2024 ingestemd met een halvering van het jaarlijks aantal riviercruises dat naar Amsterdam komt. De afbouw vindt gefaseerd plaats. Een redelijke termijn van afbouw is twee tot drie jaar, in verband met de lopende contracten tussen reders, touroperators en hotels in Amsterdam. Dit betekent dat vanaf 2026 onze inkomsten op twee vlakken terug zullen lopen: inkomsten uit dagtoerismebelasting cruisepassagiers en de dividenduitkering van Havenbedrijf Amsterdam. Het gaat om € 1,0 miljoen in 2026, € 1,5 miljoen in 2027 en € 2,1 miljoen vanaf 2028.

Nationaal Slavernijmuseum
Op 29 mei 2024 hebben we met het Rijk een bestuursovereenkomst afgesloten. We zijn overeengekomen dat Amsterdam € 2,2 miljoen meer aan de museumorganisatie van het Nationaal Slavernijmuseum bijdraagt en € 2,2 miljoen minder aan de investeringen in het gebouw. De Rijksbijdrage aan de investering wordt verhoogd, waardoor het investeringsbudget gelijk blijft. In deze begroting voeren we de overeenkomst uit: we verlagen onze bijdrage aan de investering met € 2,2 miljoen van € 47,4 miljoen naar € 45,2 miljoen. Die € 2,2 miljoen steken we in de museumorganisatie, verdeeld over 2024 (€ 0,2 miljoen), 2027 (€ 1,5 miljoen) en 2028 (€ 0,6 miljoen).

Daarnaast maken we vanaf 2028 jaarlijks € 1 miljoen vrij voor de dekking van de structurele exploitatie van het Nationaal Slavernijmuseum na oplevering.

Herfundering Nieuwe kerk
Acht zuilen in De Nieuwe Kerk hebben dringend een nieuwe fundering nodig. De Nieuwe Kerk voert sinds mei 2023 actie om de financiering van het bouwproject rond te krijgen. Ze komen nog € 1,0 miljoen tekort om aan het restauratieproject te beginnen. Als herfundering niet nu start is de kerk gedurende het jubileumjaar dicht. Veel fondsen willen pas instappen als gemeente dat ook doet. We dekken daarom de helft van het tekort met een bijdrage van € 500.000 in 2025.

Programma 4 Sport en Bewegen

Diploma- / schoolzwemmen
Met het vangnet schoolzwemmen, het zwemarrangement diplomazwemmen en de sportvergoeding jeugd helpen we kinderen en jongeren die dat nodig hebben en bieden rechtstreekse ondersteuning bij het behalen van het zwemdiploma of lidmaatschap voor sportdeelname. Hiervoor stellen we in 2025 € 1,3 miljoen en in 2026 € 1,4 extra beschikbaar.

Compensatie sportverenigingen voor precariobelasting terrassen
Nadat een aantal jaar vanwege corona geen precario is geheven op terrassen, wordt dit vanaf 2023 weer gedaan. Met € 0,1 miljoen in 2024 compenseren we sportverenigingen die hiermee over 2023 te maken hebben. In overleg met deze sportverenigingen wordt gekeken naar aanpassing van de huurovereenkomsten, zodat het gebruik van het terras onder de huurovereenkomst valt en precario voor terrassen vanaf 2024 niet meer aan de orde is.

Versterken meiden- / vrouwenvoetbal
We maken in de periode 2024 – 2028 jaarlijks € 0,6 miljoen vrij voor het versterken van meiden- en vrouwenvoetbal. We koppelen dit aan de Voetbalagenda. Daarbij investeren we in het opbouwen van een meidenvoetbaltak bij een aantal geselecteerde verenigingen in de stad en het vergroten van de betrokkenheid van vrouwen in de verenigingsorganisatie. Ook willen we jonge meiden en Amsterdamse amateurvoetbal-verenigingen perspectief en inspiratie bieden door het oude Amsterdam 700 toernooi voor internationale vrouwentopteams vanaf 2025 in een nieuw jasje te steken.

Paralympisch talentenfonds
Met het bestaande talentenfonds zorgen we dat deelnemers aan het Amsterdamse Urban en Vechtsportprogramma en de Amsterdamse topsportverenigingen kunnen meeprofiteren van de TeamNL-programma's in de nieuwe olympische cyclus. In de periode 2025-2028 breiden we het bestaande talentenfonds voor paralympische sporters jaarlijks met € 0,1 miljoen uit.

Sport en Bewegen duurzaam in conditie
Sport en Bewegen duurzaam in conditie is een veranderopgave waar we in 2025 € 0,1 miljoen voor vrijmaken. Hiermee willen we de bedrijfsvoering voor exploitatie van gemeentelijke sportaccommodaties en stimulering van bewegen en sport toekomstbestendig houden.

Programma 5 Onderwijs

BSO+
We maken in 2025 en 2026 2,5 miljoen vrij voor BSO+. BSO+ is buitenschoolse opvang voor kinderen met een extra zorgvraag of ondersteuningsbehoefte.

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

Gestegen loon- en prijsontwikkeling voor welzijns- en (jeugd)zorgaanbieders
We zien dat welzijns- en (jeugd)zorgaanbieders geconfronteerd blijven worden met stijgende lonen en prijzen. Om ervoor te zorgen dat zij hun taken en zorgverlening op niveau kunnen houden trekken we daar extra geld voor uit. In totaal maken we voor deze stijgende kosten bij onze maatschappelijk partners structureel bijna € 20 miljoen extra per jaar vrij. In 2025 en 2026 stellen we hier bovenop nog eens € 5,5 miljoen per jaar beschikbaar voor jeugdzorgaanbieders. Dat betekent dat het budget vanaf 2027 € 5,5 miljoen lager is dan in 2026. Dat budget is het kader voor de nieuwe aanbesteding van specialistische jeugdhulp per 2027.
Ook met deze extra nominale compensatie voor welzijns- en (jeugd)zorgaanbieders blijft de stijging van lonen en prijzen in de zorgsector een aandachtspunt, aangezien de landelijke compensatie hiervoor vooralsnog lager ligt dan de sectorspecifieke indexcijfers.

Individuele betalingsovereenkomsten
We maken in 2024 € 8 miljoen en in 2025 € 5 miljoen vrij voor individuele betalings-overeenkomsten in de specialistische jeugdzorg. Dit zijn behandeltrajecten die niet vallen onder de ingekochte (landelijke, regionale of lokale) jeugdhulp van de gemeente. In de meeste gevallen wordt deze zorgvorm verleend met het oog op zorgcontinuïteit, rechterlijke uitspraken voor een specifieke aanbieder of in crisissituaties. De afgelopen periode zien we een sterke groei in het aantal individuele behandelopdrachten en toename in de gemiddelde kosten per traject.

Sociale basis
De verdeelsystematiek van de sociale basis moest worden aangepast, omdat de hiervoor gebruikte indicatoren niet meer gemeten worden door het Rijk. De nieuwe verdeelsystematiek, die meer recht doet aan de opgaven in de stadsdelen, pakte

nadelig uit voor een aantal stadsdelen. Hierdoor kwam het huidige voorzieningenniveau in die stadsdelen onder druk te staan. Om dit te voorkomen zetten we structureel € 1,9 miljoen in. Zo kan het voorzieningenniveau in de stadsdelen gehandhaafd blijven. Daarnaast is gebleken dat de afgelopen jaren het budget voor de sociale basis onvoldoende is meegegroeid met de toename van de bevolking. Om de sociale basis toekomstbestendig te houden maken we hier structureel € 4,1 miljoen extra voor vrij.

Ouderenzorg
De demografische ontwikkeling van Amsterdam laat een sterke(re) groei zien in de hogere leeftijdscategorieën. Onderzoek geeft aan dat een hogere leeftijd het meest verklarend is voor hoger zorggebruik. Om de stijgende vraag naar diensten binnen de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en de sociale basis te kunnen opvangen maken we jaarlijks € 3,9 miljoen vrij. Om een goede start te maken vullen we dit aan met nog eens € 2,8 miljoen per jaar in 2025 en 2026.

Hulp bij huishouden
Om de wachtlijsten voor hulp bij huishouden te verminderen trekken we structureel € 2,1 miljoen uit. Hiermee wordt het aantal Amsterdammers dat hulp bij huishouden ontvangt verder uitgebreid naar 12.250 per jaar.

Wachtlijstbegeleiding en versterking aanpak daklоosheid
We zetten de resterende coalitieakkoordmiddelen voor opvang (€ 9,4 miljoen) evenredig verdeeld over 2025 en 2026 in voor wachtlijstbegeleiding en projecten ter versterking van de aanpak daklоosheid.

Jongerenwerk
We maken in de periode 2025 – 2028 € 1,5 miljoen per jaar vrij voor het Jongerenwerk in School. Jongerenwerkers zijn aanwezig zijn op het voortgezet onderwijs, zijn een luisterend oor voor scholieren en bereiken daar veel mee. Op die manier zetten we meer in op preventie, om kleine problemen klein te houden en problemen zoveel mogelijk te voorkomen. Met dit extra geld kunnen we het programma uitbreiden, ook naar het MBO.

Continuering Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV)
In het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet wordt de Landelijke Vreemdelingenvoorziening beëindigd. Dit betekent dat de Rijksbijdrage voor het programma Ongedocumenteerden komt te vervallen. Voor 2025 is er eenmalig nog een rijksbijdrage ontvangen, maar te weinig om de activiteiten in 2025 op het huidige niveau te behouden. Om toch de activiteiten voor de Landelijke Vreemdelingen-voorziening in 2025 op niveau te houden is € 2 miljoen ruimte gevonden binnen de portefeuille opvang. Hiermee kan de voorziening nog een jaar gecontinueerd worden.

Aanpak onbegrepen gedrag in de stadsdelen
Voor de aanpak ‘onbegrepen gedrag’ maken we in 2025 € 2,8 miljoen vrij binnen programma 6. Deze middelen zijn gevonden binnen de portefeuille opvang.

International children’s peace prize
We trekken € 0,2 miljoen uit voor de organisatie van de International Children’s Peace Prize. De uitreiking daarvan vindt plaats op 19 november 2024 in Amsterdam.

Opstart Dialoogfestival
Er is een bedrag van € 0,05 miljoen toegekend ten behoeve van de opstart van het Dialoogfestival.

Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding

Pantar & beschut werk
In de voorjaarsnota hebben we € 6 miljoen in 2024 vrijgemaakt om het verwachte negatief financieel resultaat van Pantar te kunnen dekken. Dat tekort is het gevolg van een aantal ontwikkelingen. Aanpassingen in cao’s leiden tot hogere personele lasten. Pantar maakt een transformatie door naar een organisatie die werkt met medewerkers waarvan alleen de verminderde loonwaarde met subsidies wordt gedekt. Ook is de problematiek van de medewerkers zwaarder geworden. Hierdoor is meer begeleiding nodig en kunnen deze mensen op minder (rendabele) werksoorten worden ingezet.

We maken nu € 9,4 miljoen vrij, waarmee het financiële tekort voor Pantar ook in 2025 gedekt is. Hiermee bieden we financiële zekerheid, waardoor Pantar zich sneller en op een meer innovatieve wijze kan ontwikkelen richting sociaal ontwikkelbedrijf/sociaal ondernemer en binnen de financiële kaders kan blijven. Inzet is dat Pantar in samenwerking met de gemeente de komende periode een meerjarenstrategie 2025-2029 uitwerkt die ons het vertrouwen geeft dat Pantar deze ontwikkeling kan realiseren binnen voor de gemeente haalbare financiële kaders.

Daarnaast stellen we € 6,7 miljoen beschikbaar voor de bredere opgave beschut werk vanaf 2028. Dit geld is breed inzetbaar voor financiële knelpunten die gerelateerd zijn aan beschut werk.

Bestaanszekerheid
De eerder dit jaar vastgestelde agenda bestaanszekerheid wordt voor een deel uitgevoerd binnen de bestaande organisatorische en financiële kaders. Een deel betreft echter het vernieuwen of intensiveren van de dienstverlening waar (nog) geen dekking tegenover stond. Hiervoor maken we incidenteel in totaal € 9 miljoen vrij. Daarvan maakte € 2,8 miljoen al onderdeel uit van de Voorjaarsnota. In 2025 en 2026 gaat het jaarlijks om nog eens € 3,1 miljoen.

Uitbreiding buurtbanen voor masterplan-gebieden
In een buurtbaan zetten actieve buurtbewoners hun ervaring en kennis van de buurt twee jaar in om de buurt te versterken, waarbij zij zich kunnen ontwikkelen naar regulier betaald werk. Om meer buurtbanen te kunnen realiseren in Zuidoost, Nieuw-West en Noord maken we in totaal € 5 miljoen vrij, waarvan € 2 miljoen gedekt wordt uit de egalisatiereserve inkomensdeel en conjunctuur.

Programma 8 Veiligheid

Amsterdam 750
Het college wil voor zowel Amsterdam 750 als voor Sail voor de start van het jubileumjaar met een extra post van € 6 miljoen zorgen dat alle programmering door kan gaan, ook bij nu nog onvoorziene kosten. Aangezien voor beide evenementen ook nog externe bijdragen geworven worden, hoopt het college hier zo min mogelijk gebruik van te hoeven maken.

Evenementenfonds & capaciteit in het kader van Amsterdam 750
We trekken in 2025 € 0,7 miljoen extra uit voor het Stedelijke evenementenbureau. Voor het jubileumjaar 2025 wordt een veelvoud aan aanvragen verwacht, door meer deelname aan bestaande evenementen en extra aanvragen voor nieuwe evenementen.

Toezicht en handhaving evenementen
Voor het vergroten van de veiligheid van, en toezicht op, (met name de grote) evenementen in Amsterdam zijn extra middelen nodig. Hierbij gaan we uit van het inrichten van extra toezicht op 60-80% van de grote evenementen en risicovolle middelgrote evenementen. Hiervoor maken we structureel € 0,6 miljoen vrij, waarvan de inzet in 2024 al opgenomen was in de voorjaarsnota.

Ombuiging evenementenleges
In het coalitieakkoord is een ombuiging opgenomen op leges van € 2,0 miljoen. Het grootste deel van deze ombuiging is al ingevuld. Het nog ingevulde deel heeft betrekking op de evenementenleges (€ 0,5 miljoen vanaf 2025). Deze ombuiging laten we vervallen omdat we het niet wenselijk vinden deze leges verder te verhogen.

Bijdrage Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland mentale weerbaarheid brandweerprofessionals
We investeren extra in de mentale weerbaarheid van onze (beroeps) brandweer-professionals. Dit is om de mentale weerbaarheid van brandweermensen via trainingen, oefeningen en mentale checks te verhogen en daarmee PTSS te voorkomen. Hier trekken we, naast de € 0,8 miljoen uit de voorjaarsnota, € 0,8 miljoen in 2025 voor uit.

Comité herdenking februaristaking
Het Comité Herdenking Februaristaking ontvangt geen subsidie van de gemeente, hoewel het een onmisbare en unieke herdenking betreft. Met een structurele bijdrage van € 50.000 per jaar garanderen we een waardige herdenking voor de toekomst en een mogelijke uitbreiding van (bijvoorbeeld educatieve of promotionele) activiteiten.

Programma B Bestuur en Organisatie

Wetgeving digitalisering
Op het gebied van digitalisering zien we een aantal ontwikkelingen op wet- en regelgeving waar invulling aan moet worden gegeven. Er is de komende jaren steeds meer aandacht nodig voor de kansen en risico's van kunstmatige intelligentie. Daarnaast moeten we geld vrijmaken om aan de minimale eisen van nieuwe Europese wetgeving rond cyberbeveiliging, en de aangepaste Wet politiegegevens, te voldoen. Hiervoor stellen we in 2025 € 1,3 miljoen beschikbaar, zoals we in de voorjaarsnota ook al deden voor 2024. Vanaf 2026 maken we structureel € 0,2 miljoen vrij.

Mbo-traineeship
Het vinden van werk blijft voor veel mbo'ers lastig. Daarnaast hebben we als organisatie mbo'ers hard nodig. We maken daarom in 2025, net als in 2024, € 1 miljoen vrij voor het voortzetten van de in september 2023 gestarte pilot mbo-traineeship, die in eerste instantie loopt tot en met juni 2025.

Inclusie, diversiteit en vertrouwenswerk
We geven een extra impuls aan onze inzet op inclusie, diversiteit en toegankelijkheid in de organisatie. Hiervoor maken we in 2025 en 2026 € 0,5 miljoen vrij. In die jaren trekken we ook € 1,2 miljoen per jaar uit voor de benodigde wervingscapaciteit om bewust inclusief te kunnen werven en selecteren. Bij het Bureau Integriteit zien we dat naar aanleiding van de onderzoeksrapporten over racisme en discriminatie uitbreiding van het vertrouwenswerk en het meldpunt nodig is. Hier zetten we met € 0,3 miljoen per jaar in 2025 en 2026 extra op in. Voor alle drie deze bedragen geldt dat we ze in de voorjaarsnota al voor 2024 hebben vrijgemaakt. Daarnaast reserveren we € 2 miljoen extra om invulling te kunnen geven aan de voorstellen die volgen uit de actualisatie van de bestuursopdracht Inclusie en Diversiteit van eind 2024.

TTS bij personeel Toezicht en Handhaving having
Bij Toezicht en Handhaving Openbare Ruimte is voor de medewerkers sprake van een risico op PTSS. Vanaf 2025 maken € 0,3 miljoen vrij om een structurele voorziening in te richten om de mentale weerbaarheid van toezichthouders en handhavers te verhogen via trainingen, oefeningen en mentale checks en zo het risico op PTSS te verkleinen.

Internationale Vrouwenconferentie
Ter opvolging van de editie van 2024 in Parijs wordt in Amsterdam op 8 maart 2025 een vrouwenconferentie georganiseerd. Dat doen we ook in het kader van internationale profilering, wat deel uitmaakt van het programma Amsterdam 750. Hiervoor trekken we in 2025 € 0,2 miljoen uit.

Visie internationaal
De Visie Internationaal is unaniem door de raad aangenomen. Amsterdam als veilige haven is een van de pijlers van de visie. We maken vanaf 2025 € 0,3 miljoen vrij voor huisvesting, begeleidingsprogramma's en levensonderhoud voor mensenrechtenactivisten en bedreigde journalisten.

Canon van Amsterdam
De Canon van Amsterdam geeft in vijftig korte hoofdstukken een samenvatting van de geschiedenis van de stad. In de aanloop naar 750 jaar Amsterdam herziet een nieuwe, divers samengestelde, commissie samen met de huidige Amsterdamse bevolking de inhoud: in 2025 zal de nieuwe Canon van Amsterdam worden gepubliceerd. Voor deze herziening maken we € 500.000 in 2025 vrij.

1.4 Ontwikkeling baten en lasten

1.4.1 Ontwikkeling baten
De baten kunnen globaal worden onderverdeeld in drie categorieën:
- Inkomsten van het Rijk
- Lokale heffingen
- Overige eigen middelen

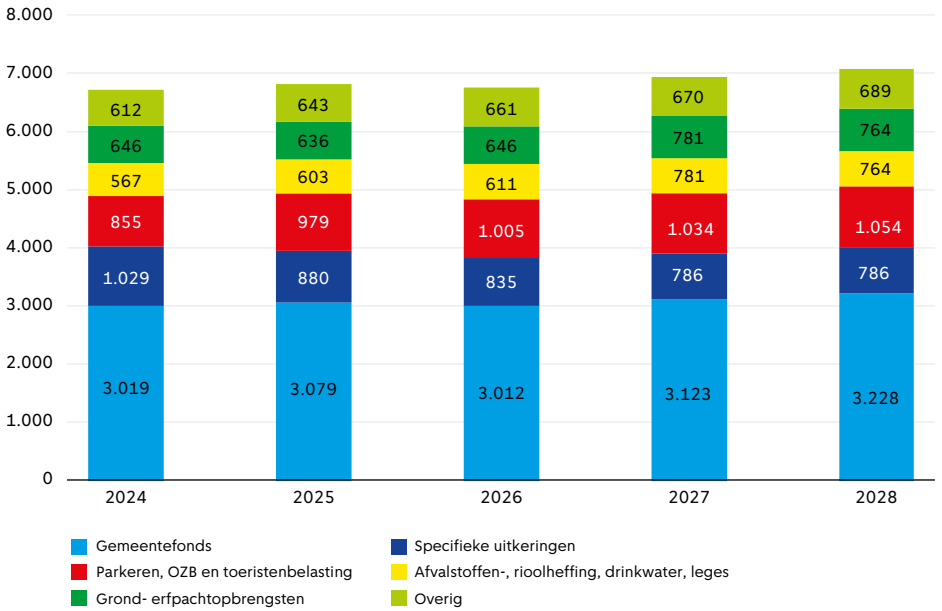
De inkomsten van het Rijk bestaan uit de algemene uitkering uit het gemeentefonds en specifieke uitkeringen.

De lokale heffingen bestaan uit heffingen voor enerzijds specifieke wettelijke taken zoals riool-, drinkwater- en afvalstoffenheffing en anderzijds uit gemeentelijke belastingen zoals onroerendezaakbelasting (OZB), toeristenbelasting en parkeerbelasting.

De overige eigen middelen zijn de inkomsten uit bezit zoals erfpacht, dividend en grondopbrengsten door verkopen. De categorie overig in figuur 1.4 bestaat uit huuropbrengsten, dividend en andere kleinere inkomstenbronnen.

Meerjarig laten de baten het volgende beeld zien.

Figuur 1.4 Ontwikkeling baten meerjarig
(bedragen x € miljoen)

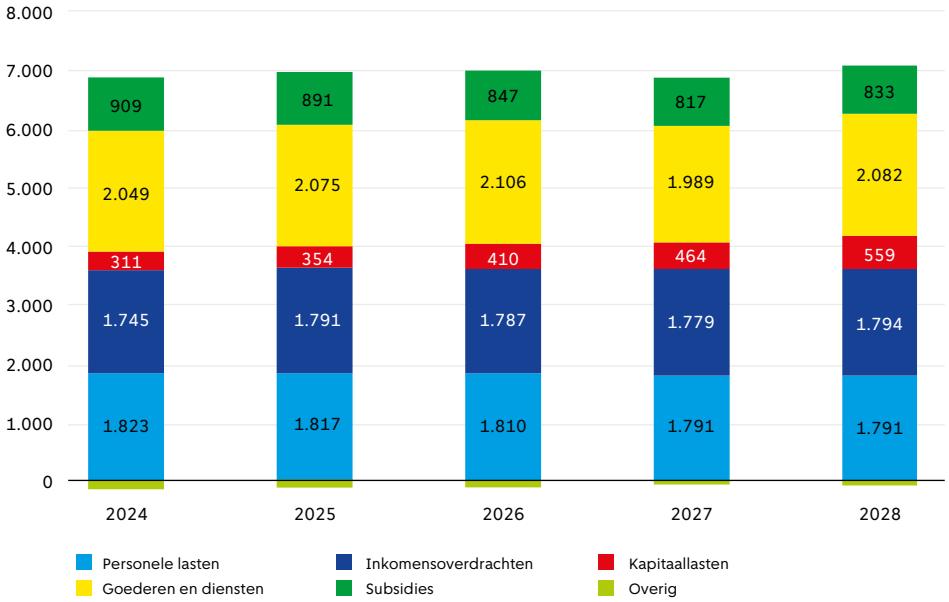

Ruim de helft van de baten bestaan uit rijksbijdragen: het gemeentefonds en specifieke uitkeringen. De andere categorieën zijn de eigen inkomsten van de gemeente. In 2028 zijn deze met 13% gestegen ten opzichte van 2024. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door (meerjarige) indexatie. De stijging van de rijksbijdragen blijft hierbij achter.

1.4.2 Ontwikkeling lasten
De verdeling van de lasten (uitgaven) over de programma's in de begroting maakt duidelijk aan welke opgaven we het geld besteden. We onderscheiden zes categorieën:
- Personele lasten: salarislasten inclusief werkgeverslasten voor het gemeentelijk personeel en inhuur.
- Inkomensoverdrachten: lasten die de gemeente heeft aan uitkeringen, vergoedingen (met name aan instellingen voor WMO en jeugdzorg) en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.
- Kapitaallasten: rente- en afschrijvingslasten voor gemeentelijke bezittingen.

- Goederen & diensten: lasten voor aanschaf van goederen, zoals materiaal voor beheer en onderhoud.
- Subsidies en kapitaaloverdrachten: lasten voor subsidies en kapitaaloverdrachten aan andere instanties.
- Overig: lasten die niet in een andere categorie vallen, zoals toevoegingen aan voorzieningen en interne doorbelastingen van personeelskosten.

Figuur 1.5 Ontwikkeling lasten meerjarig per kostensoort
(bedragen x € miljoen)

Bovenstaande figuur laat zien hóe we het geld in de begroting inzetten. De totale uitgaven (exclusief de toevoegingen aan reserves) bedragen in 2025 € 6,8 miljard. Amsterdam investeert met de beschikbare middelen de afgelopen en komende jaren fors. Dit resulteert in een toename van het aandeel kapitaallasten in de begroting.

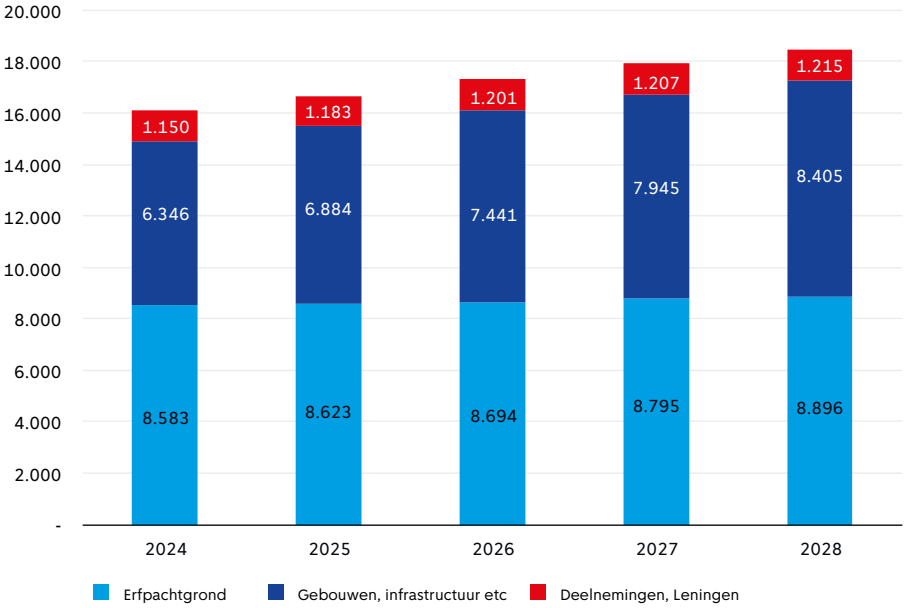
1.5 Ontwikkeling bezittingen, schuld en reserves

De balans van de gemeente laat aan de ene kant onze bezittingen zien, en aan de andere kant de financiering ervan. Onze bezittingen zijn te onderscheiden naar materieel bezit, zoals grond, gebouwen en wegen, en financieel bezit, zoals deelnemingen. Financiering van ons bezit vindt plaats deels met onze eigen reserves, en deels met schuld. In paragraaf 3.4 Financiering is een vereenvoudigde balans opgenomen.

Bezittingen

Om onze stad in goede staat te houden, te verduurzamen en uit te breiden investeren we jaarlijks vele miljoenen euro's. Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van onze materiële en financiële bezittingen zien, verdeeld naar erfpachtgrond en andere activa.

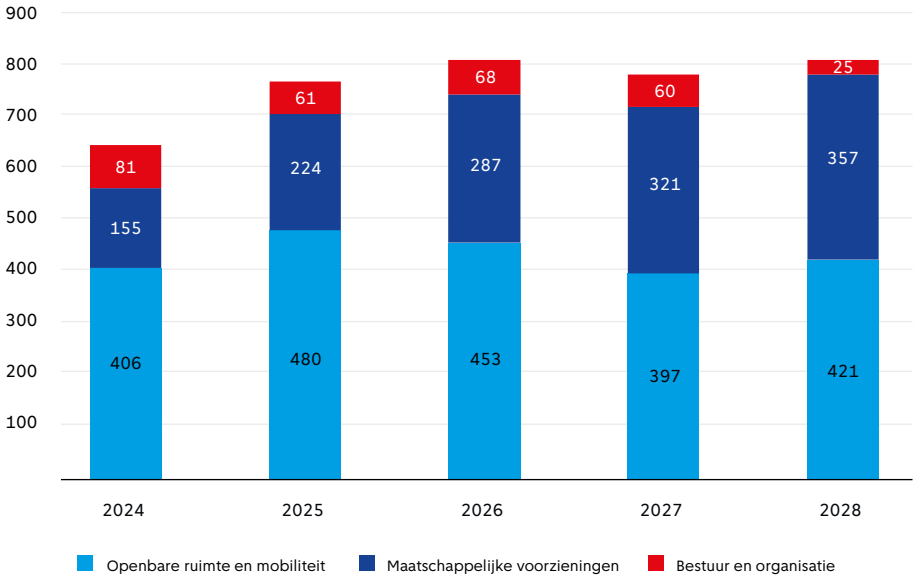
Figuur 1.6 Bezittingen: materieel en financieel
(bedragen x € miljoen)

Zowel ons bezit aan erfpachtgronden als onze andere bezittingen nemen toe, omdat we investeren in gebiedsontwikkeling, openbare ruimte, maatschappelijke voorzieningen en onze eigen huisvesting en ICT.

De investeringsruimte voor de periode 2024-2028 bedraagt € 3.826 miljoen en is daarmee € 505 miljoen hoger dan de ruimte voor de periode 2023-2027. Er zijn meerjarige portfolio's met investeringen opgesteld die passen binnen deze investeringsruimte, verdeeld naar de domeinen Openbare ruimte en mobiliteit, Maatschappelijke voorzieningen en Bestuur en organisatie.

Figuur 1.7 Investeringen per domein
(bedragen x € miljoen)

Bij het bepalen van de ruimte zijn we uitgegaan van het gemiddelde van de investeringsruimte van de jaren 2023 tot en met 2027 en de indexatie van de toegevoegde jaarschijf voor 2028. We hebben rekening gehouden met enkele specifieke ontwikkelingen, zoals de elektrificatie van het wagenpark, emissievrije veren en enkele bovenplanse investeringen. Ook de ruimte voor de Oostbrug en enkele andere grote infra-gerelateerde investeringen is nu al toegevoegd, ondanks dat uitvoering na 2028 wordt verwacht. Gezien de grootte van de investeringen is het verstandig hier nu geld voor te reserveren. In de meerjarige portfolio's zijn diverse nieuwe investeringen opgenomen zoals de Oostbrug, de IJtunnel, vervanging en renovatie van bruggen en kademuren, de ontsluiting van IJburg en Noord (Cruciale mijl en van Hasselt zone), het Nationaal Slavernijmuseum en de verduurzaming van veren en van het wagenpark.

In 2025 is het voornemen om € 771 miljoen te investeren. Door uit te gaan van 30% overprogrammering is in de portfolio's een programmering opgenomen van € 982 miljoen. In de programmering 2025 zijn onder andere opgenomen:

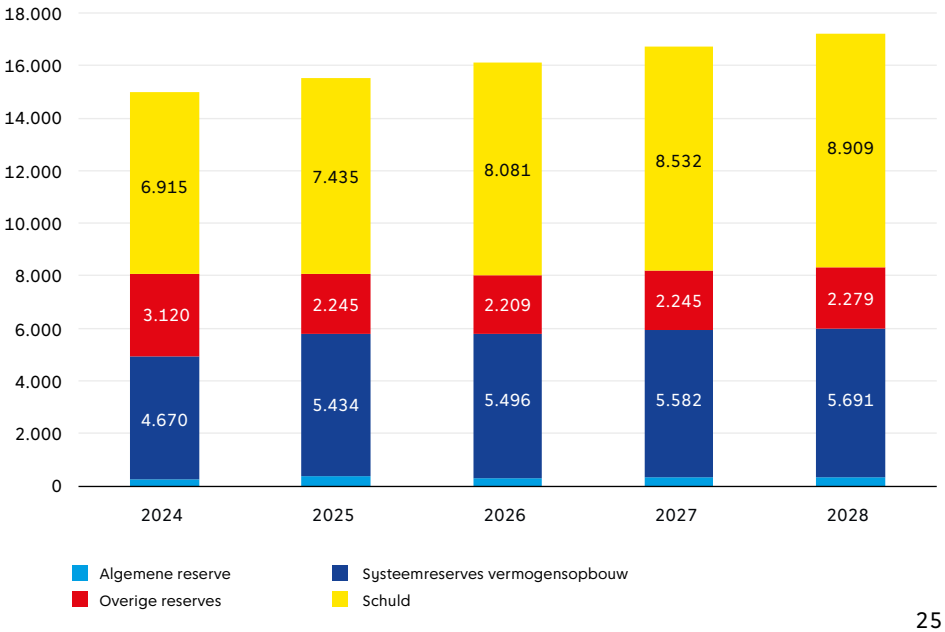
- Openbare ruimte en mobiliteit: bruggen en kademuren (€ 90 miljoen), diverse vervangingsprogramma's (€ 104 miljoen), wegtunnels (€ 84 miljoen), Smart Mobility Hub (€ 31 miljoen);
- Maatschappelijke voorzieningen: vervangende nieuwbouw en nieuwbouw van scholen, renovatie en verduurzaming van de Bosbaan en de renovatie van het Amsterdam museum;
- Bestuur en organisatie: verduurzaming huisvesting en aanpassing werkomgeving waaronder de raadszaal (€ 23 miljoen) en werven (€ 22 miljoen).

In paragraaf 4.1 Investeringen lichten we de investeringen in 2025, de periode 2024-2028 en de daarbij gemaakte afwegingen toe. In het de programmabladen komen de investeringen in 2025, toegespitst op het programma, aan bod. In de portfoliobijlage staan de investeringen in de domeinportfolio's.

Financiering van ons bezit

We financieren ons bezit met eigen middelen, die we hebben gespaard in onze reserves, of met schuld, waarvoor we bij externe financiers aankloppen.

Figuur 1.8 Financiering
(bedragen x € miljoen)

De schuld neemt de komende jaren verder toe. Dit is vooral het gevolg van de investeringen die we doen. We verwachten dat de schuld in 2028 uitkomt op € 8,9 miljard. De schuldquote behorend bij de standaardschuld (exclusief erfpacht) stijgt naar 82%, nog ruim onder de streefwaarde van 110% zoals vastgesteld bij de Voorjaarsnota 2023.

De reserves nemen iets toe. We besteden de middelen in onze reserves aan de doelen waarvoor we de reserves hebben ingesteld, maar sparen ook weer in dezelfde omvang, voor bestedingen in de toekomst.

Vanaf 2025 is een herstructurering in de reserves doorgevoerd. Besluitvorming hierover ligt tegelijk met deze begroting voor. Financieringsreserves zijn gebundeld in één reserve, de reserve vermogensopbouw. Dit is gedaan vanuit het oogpunt van transparantie en inzicht in de financiële positie. Een gezonde financiële positie vereist dat het bezit van de gemeente voor een deel met eigen vermogen wordt gefinancierd. De investeringen die vrij beschikbare middelen opleveren financieren we met eigen vermogen, via de reserve vermogensopbouw. Dit betreft voornamelijk in canonbetalende erfpacht uitgegeven grond en deelnemingen.

De beschikbare externe financieringsruimte kunnen we dan zoveel mogelijk benutten voor investeringen in de openbare ruimte en maatschappelijke voorzieningen. Zoals eerder is besloten sparen we de (meer)opbrengsten erfpachtcanon om de hiervoor aangegane (voor)financiering te kunnen aflossen. Deze middelen voegen we toe aan de reserve vermogensopbouw. Aan de reserve vermogensopbouw wordt niet onttrokken.

1.6 Risico's

Met het oog op de begroting voor 2025 staat de gemeente Amsterdam voor diverse uitdagingen. Onderstaande risicoanalyse biedt inzicht in de belangrijkste sociaal-economische, geopolitieke en financiële ontwikkelingen die van invloed zijn op de financiële gezondheid van de stad in de komende jaren.

Sociaaleconomische ontwikkelingen
Na een jaar van economische stagnatie vertoont de Nederlandse economie weer tekenen van herstel, aldus het Centraal Planbureau in hun CEP 2024-rapport. Dit herstel brengt een lichte verbetering in de koopkracht van huishoudens met zich mee, hoewel deze in 2025 nog steeds iets lager blijft dan in 2024. Vooral lage inkomens profiteren van de verhoging van het minimumloon, terwijl hogere inkomens een lichte teruggang in koopkracht zullen ervaren. Een positief gevolg hiervan is dat minder mensen in armoede zullen leven.

Externe factoren
De geopolitieke situatie blijft een belangrijke rol spelen. De stad wordt geconfronteerd met uitdagingen zoals vluchtelingenstromen en stijgende energie- en grondstofprijzen, die worden beïnvloed door de aanhoudende oorlog tussen Rusland en Oekraïne. Deze factoren zorgen voor blijvend hoge kosten van levensonderhoud, terwijl ook de maatschappelijke onrust door conflicten in het Midden-Oosten aanhoudt. Hoewel de inflatie iets afneemt, blijven de lonen en bouwkosten stijgen, wat de druk op de gemeentelijke financiën vergroot. De stijgende rentestanden en de noodzaak om te investeren in duurzaamheid als reactie op klimaatverandering voegen extra lagen van complexiteit toe aan het risicoprofiel van de stad.

Financiën van de Rijksoverheid
De financiële situatie van de Rijksoverheid heeft gevolgen voor Amsterdam. Het overheidstekort stijgt en zal naar verwachting vanaf 2028 boven de Europese norm van 3% blijven, vooral door hogere uitgaven aan sociale zekerheid, zorg, defensie en rentelasten. Dit vergroot de onzekerheid voor de gemeentelijke begroting, vooral gezien de geplande 10% korting op specifieke uitkeringen door het nieuwe kabinet en het gebrek aan extra middelen om gemeenten te compenseren voor structurele tekorten.

Amsterdamse Financiën
Amsterdam haalt het grootste deel van zijn inkomsten uit rijksbijdragen, en de financiële druk van het Rijk werkt door in de lokale financiën. De oploop van de opschalingskorting die vanaf 2028 wordt geschrapt biedt enige verlichting, maar de dalende grondinkomsten door minder winstgevende projecten en stijgende kosten voor infrastructuur en voorzieningen vormen een blijvend risico. Stijgende rentelasten kunnen daarnaast een steeds zwaardere last leggen op de begroting.

Weerstandscapaciteit
Ondanks de uitdagingen biedt de algemene reserve van Amsterdam op dit moment een solide buffer tegen mogelijke tegenvallers. Uit de grafiek (Figuur 1.9) blijkt dat de algemene reserve in 2025 kan oplopen en dan boven de normhoogte uitkomt. Daarbij speelt een aantal ontwikkelingen een rol.

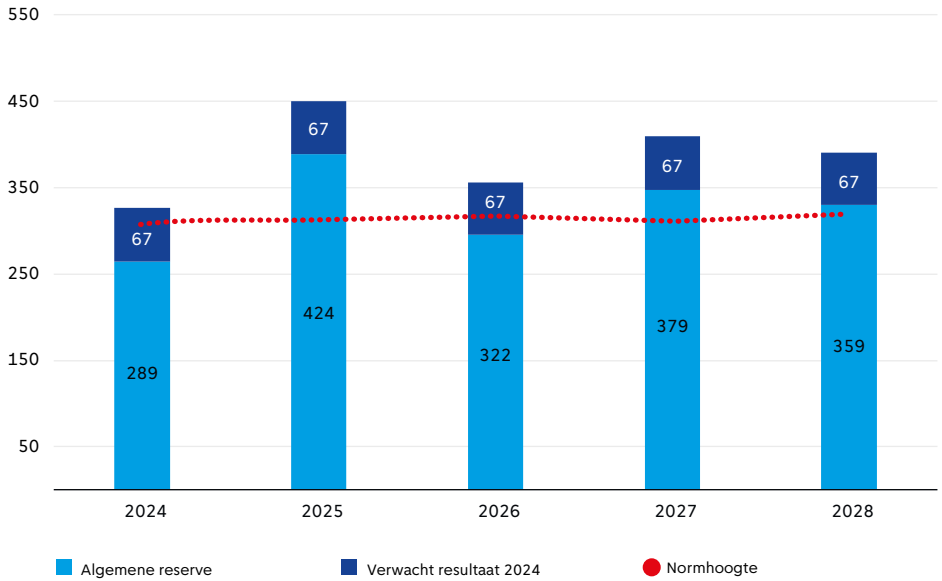
In 2020 hebben we de algemene reserve ingezet om de klap van de coronacrisis het hoofd te bieden. Die inzet ging gepaard met een herstelplan, waarin we de algemene reserve weer aanvulden met € 500 miljoen vanuit de financieringsreserve erfpacht. Het plan was om dat in drie tranches te doen: € 150 miljoen in 2021 en 2022, en € 200 miljoen in 2022. In 2022 zagen we dat onze begroting zich sneller dan verwacht herstelde, en konden we besluiten de laatste twee tranches van in totaal € 350 miljoen achterwege te laten.

Inmiddels is de weerbaarheid van onze begroting weer volledig op orde. Dat biedt de gelegenheid om de € 150 miljoen die wel aan de financieringsreserve erfpacht is onttrokken nu weer te corrigeren. In het kader van de herstructurering van onze reserves doen we dat middels een toevoeging aan de reserve vermogensopbouw.

Onderstaande grafiek schetst de verwachte ontwikkeling van de algemene reserve in de periode tot en met 2028. Binnen de algemene reserve is € 100 miljoen aangehouden voor onzekerheden en tegenvallers samenhangend met de financiering vanuit de Rijksoverheid.

Figuur 1.9 Algemene reserve 2024– 2028

(bedragen x € miljoen)

Meer informatie is opgenomen in paragraaf 3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Structurele Exploitatieruimte

Een zorgvuldig begrotingsbeleid is essentieel om structurele tekorten te vermijden. De structurele exploitatieruimte, die het verschil meet tussen de structurele baten en lasten van de gemeente, is hierbij een belangrijke indicator. Een positief saldo wijst op een gezond evenwicht, terwijl een negatief saldo aangeeft dat de gemeente moet bijsturen om de financiële stabiliteit te waarborgen.

Deze begroting toont voor alle jaren een positief saldo, wat betekent dat de structurele lasten lager zijn dan de baten. Ook in het jaar 2028 wordt geen negatief saldo verwacht. Dit is een direct gevolg van de verwachting dat het Rijk geen aanvullende middelen meer beschikbaar zal stellen. Daarom hebben wij binnen deze begroting het tekort opgelost en presenteren we een meerjarig en structureel sluitende begroting.

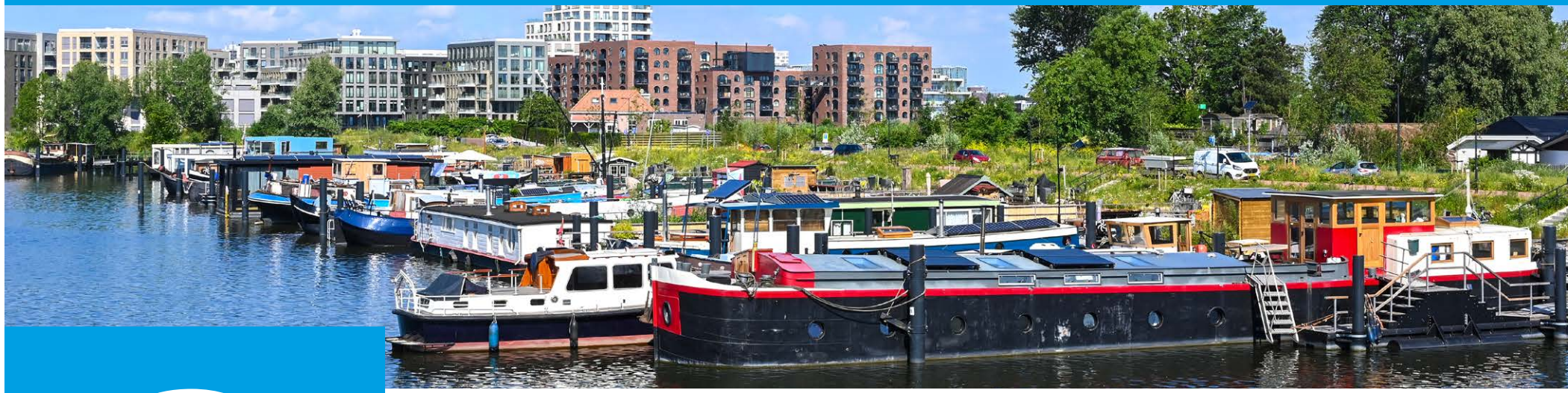
Meer informatie over de structurele exploitatieruimte is te vinden in hoofdstuk 10 Overzicht incidentele baten en lasten.

Conclusie

De gemeente Amsterdam staat in 2025 voor significante uitdagingen, maar ook voor kansen. Door het nauwgezet monitoren van risico's en het handhaven van een solide weerstandscapaciteit kan de stad haar financiële stabiliteit behouden en inspelen op de dynamische omstandigheden die de komende jaren met zich mee zullen brengen.

2

dus
niet fietsen
marktverordening van
toepassing maandag
tot en met zaterdag
van 07:00 tot 19:00 h
HALMA
HALMA
ZETTEN

2

Programma's

2.1	Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	30
2.2	Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	65
2.3	Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed	115
2.4	Sport en Bewegen	139
2.5	Onderwijs	151
2.6	Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	163
2.7	Sociale zaken en armoedebestrijding	194
2.8	Veiligheid	217
2.A	Algemene dekkingsmiddelen	231
2.B	Bestuur en organisatie	248

2.1

Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

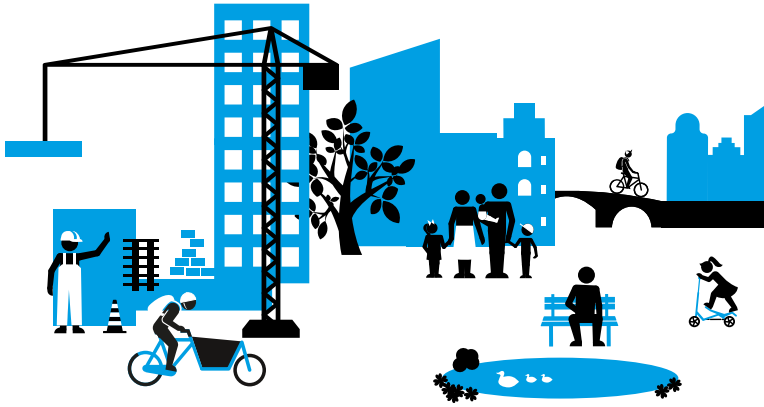
2.1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	865,9	853,6	809,8	805,5	873,5	875,8
Lasten	811,1	830,6	859,5	869,2	808,0	806,6
Saldo Baten en Lasten	**54,9**	**23,0**	**-49,7**	**-63,7**	**65,6**	**69,3**
Onttrekking	823,3	278,0	789,5	280,6	143,6	140,8
Toevoeging	591,7	425,6	200,5	185,5	194,2	194,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**231,6**	**-147,6**	**589,1**	**95,1**	**-50,6**	**-53,7**
Totaal Programma Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	**286,5**	**-124,6**	**539,4**	**31,4**	**14,9**	**15,6**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**277,9**	**263,8**	**268,9**	**267,8**	**264,6**	**262,7**

Investeringen

De gemeentelijke kosten samenhangend met de grondproductie worden opgenomen in de grondexploitaties. Grondexploitaties zijn de meerjarenbegrotingen van de ruimtelijke projecten, waarin kosten van het verwerven, sloopwerken, bouw- en woonrijp maken van de grond zijn opgenomen evenals de inkomsten uit de erfpachtuitgifte van de grond. In het Meerjarenperspectief Grondexploitaties Vereveningsfonds en Zuidas (MPG) en de actualisatie van het MPG in het najaar (het AMPG) wordt gerapporteerd over de realisatie van deze grondexploitaties en wordt een prognose gegeven van de toekomstige ontwikkelingen. Het Besluit Begroting en Verantwoording Grondexploitaties (BBV) verplicht gemeenten om jaarlijks de saldi van de grond-exploitaties vast te stellen. Dit gebeurt jaarlijks op basis van het MPG waarin zowel de grondexploitaties van het Vereveningsfonds als de Zuidas zijn opgenomen.

Voor het investeringsprogramma voor duurzaamheid op vastgoed is 150 miljoen euro gereserveerd voor de periode 2024 tot en met 2027, van de benodigde 300 miljoen euro. Dit bedrag is bedoeld om in 2030 een CO_2-reductie van 55 procent te realiseren ten opzichte van 1990 voor de gebouwenportefeuille. Door deze middelen beschikbaar te stellen, kunnen we de verduurzaming van het vastgoed versnellen en het tempo verhogen om de doelstellingen uit het coalitieakkoord te behalen. Van de 150 miljoen euro is 75 miljoen euro toegewezen aan gebouwen in programma 1.5. Dit omvat 60 miljoen euro voor maatschappelijke voorzieningen en 15 miljoen euro voor gebouwen zonder direct beleidsdoel, die klaar kunnen worden gemaakt voor een maatschappelijk doel. De overige 75 miljoen euro wordt ingezet voor kantoor- en werfgebouwen in programma B5.

Digitale stad / informatie

- We gaan de belangrijkste primaire en secundaire processen in de ontwerpketen digitaal transformeren zodat de realisatieprojecten in het fysieke domein effectiever kunnen samenwerken.
- We gaan het datafundament en documentbeheer van de projectketen in het fysieke domein verder ordenen zodat informatie efficiënter beschikbaar en op minder verschillende plaatsen opgeslagen is, ook voor omgevingsprocessen en WOO-verzoeken.
- We gaan de processen rondom wonen, beheer en toezicht op onroerend goed, en de digitalisering daarvan, meer in samenhang brengen.
- We werken toe naar een uniform dashboard wat ondersteunt bij de doelstellingen voor een duurzame stad en organisatie.

Democratisering

- Bij de ruimtelijke ontwikkeling betrekken we de bewoners, belanghebbenden en daar waar die aanwezig zijn buurtplatformen via participatietrajecten bij de ontwikkeling van de nieuwbouwprojecten. In 2025 wordt daarvoor gewerkt met de nieuwe participatieverordening, waarmee meer aandacht komt voor bewonersparticipatie van het begin van een project.
- Daarnaast zetten we op verschillende wijzen in op het betrekken van bewoners en ondernemers in de stad bij de duurzame transities bijvoorbeeld door participatie bij grote warmte- of energietrajecten in de wijken. We streven naar 100 procent lokaal eigenaarschap van duurzame energiebronnen.

De thema's Duurzaamheid en kansengelijkheid worden apart toegelicht in een paragraaf.

2.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

We zorgen voor een stad en regio die door ruimtelijke visievorming, planontwikkeling en kaderstelling en door kwaliteitsborging en bouwplantoetsing goed en duurzaam kunnen functioneren. Hiermee bouwen we door aan een duurzame en complete stad met vitale buurten, leefbare wijken en krachtige kernen.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 1.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	44,21 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	2.239,42 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 1.1.1

Amsterdam geeft ruimtelijke voorwaarden voor nieuwe woon, werken leefmilieus om demografische en economische groei mogelijk te maken.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Actuele en door de raad vastgestelde Omgevingsvisie	1 (2021)	1	1	1	1

De vaststelling van de Omgevingsvisie Amsterdam 2050 in juli 2021 heeft invulling gegeven aan deze doelstelling. Dit product biedt een integraal toetsings- en sturingskader voor de opvang en geleiding van de groei van de stad op langere termijn. Via tweejaarlijkse monitoring en regelmatige actualisatie van de Omgevingsvisie (eerstkomende in 2025) zorgen we dat dit ruimtelijke beleid actueel, samenhangend en uitvoerbaar blijft. De waarde '1' geeft aan dat er een actuele Omgevingsvisie geldig is en waarde 'o' dat dat niet het geval is. Voor 2023 en 2024 is de indicator met terugwerkende kracht ingevuld.

Activiteit 1.1.1.1

We zorgen voor (wettelijke) kaderstelling en integrale ruimtelijke visievorming op verschillende schaalniveaus.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal verkenningen en onderzoeken (thema's)	17 (2017)	10	9	5	5
2	Waarvan thema studies duurzame gebiedsontwikkeling	3 (2020)	7	2	2	2
3	Aantal verkenningen en onderzoeken (gebieden)	2 (2020)	2	5	7	6
4	Percentage demografische druk (BBV-verplicht)	46,6 (2017)	46,7	46,7	Geen streefwaarde	Geen streefwaarde

We zorgen er met kaderstelling en visievorming op het schaalniveau van regio, stad en stadsdelen/gebieden voor dat de beoogde sociaal-maatschappelijke effecten bereikt kunnen worden. Het gaat zowel om thematisch beleid (zoals groen, verduurzaming, water, woningbouw, bedrijvigheid) als om (integraal) beleid voor bepaalde gebieden in de stad. Met deze activiteiten voldoen we aan de taken uit de Omgevingswet om goed beleid voor de fysieke leefomgeving op orde te hebben en te zorgen voor een evenwichtige toedeling van functies naar locaties. Een belangrijke doelstelling is de opgave om toe te werken naar een klimaatneutrale stad door het verlagen van de CO_2-uitstoot. De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 1.1 is 0 ton voor Scope 1 en 2 in de stad; 44,21 ton voor Scope 1 en 2 van de eigen organisatie; en 2.239,42 ton voor Scope 3 van de eigen organisatie.

Activiteit 1.1.1.2

We zorgen voor integrale en kwalitatieve afwegingen bij inzet en prioritering ruimtelijke ontwikkeling.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal vastgestelde principe-besluiten	4 (2020)	0	3	3	4

We richten ons op het verbeteren van de beleidsprocessen voor de fysieke leefomgeving, zodat de beoogde sociaal-maatschappelijke effecten worden bereikt. Dit gaat om de inhoud (wat: inhoudelijke sturing gericht op maximale effecten op de omgevingskwaliteit), de realisatie (hoe: met welke processen en samenwerkingen bereiken we deze effecten?) en de tijd (wanneer: op welke momenten en in welke volgorde leidt de gemeentelijke inzet tot de beste effecten?).

Activiteit 1.1.1.3

We bewaken de ruimtelijke kwaliteit; de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) is vanuit een onafhankelijke positie verantwoordelijk voor het bewaken, adviseren en stimuleren van de ruimtelijke kwaliteit van Amsterdam.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal toetsen van aanvragen omgevingsvergunning aan redelijke eisen van welstand en monumentenbeleid	8.900 (2020)	9.144	9.000	9.000	9.000
2	Aantal adviezen voor het plaatsen van gebouwen of stads- en dorps-gezichten op de gemeentelijke of rijksmonumentenlijst	22 (2020)	20	25	20	15
3	Aantal integrale adviezen (vanuit de domeinen stedenbouw, architectuur, landschap en cultuurhistorie) aan initiatief-nemers en bestuurders	22 (2020)	16	25	20	24

We richten ons op het waarborgen van voldoende kwaliteit in de fysieke leefomgeving voor inwoners, ondernemers, bezoekers en toekomstige generaties. Door de onafhankelijke toetsing en advisering met betrekking tot vergunningen, aanwijzen van beschermde gezichten of monumenten en gebiedsontwikkelingen geven we invulling aan de wettelijke taken. Zo dragen we bij aan onze ambities om de schoonheid en ruimtelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van de stad te behouden en te versterken. Naar verwachting valt het aantal adviesaanvragen in 2024 door de bouwcrisis en invoering van de Omgevingswet lager uit dan begroot maar de prognose is dat in 2025 het aantal adviesaanvragen weer stijgt naar het niveau van voorgaande jaren. Het aantal adviezen voor plaatsing van gebouwen op de monumentenlijst of voor aanwijzing als beschermd stads- of dorpsgezicht daalt de komende jaren naar een wat lager gemiddeld niveau omdat de afgelopen jaren een grote inhaalslag is gemaakt met cultuurhistorische analyses en de daaruit voortkomende aanwijzingen.

Activiteit 1.1.1.4

We leveren een bijdrage aan de samenhang in het beheer en de ontwikkeling van het regionale landschap rond Amsterdam.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Bezoekersaantallen Amstelland	€ 3,1 miljoen (2019)	3,6 miljoen	3,3 miljoen	3,6 miljoen	3,6 miljoen
2	Bezoekersaantallen Twiske Waterland	€ 1,3 miljoen (2019)	1,4 miljoen	1,4 miljoen	1,4 miljoen	1,4 miljoen
3	Bezoekersaantallen Spaarnwoude	€ 5,1 miljoen (2019)	6,3 miljoen	6,1 miljoen	6,3 miljoen	6,4 miljoen

We bieden voldoende recreatiemogelijkheden voor Amsterdammers en versterken de landschappelijke en natuurlijke waarden rondom de stad. Voor Amsterdam als grote dichtbevolkte stad met een hoge gebruiksdruk op het binnenstedelijke groen en beperkte mogelijkheden om het groenareaal binnen de stad uit te breiden, zijn de groen- en recreatiegebieden rondom de stad van groot belang voor de leefbaarheid, ontspanning en gezondheid van de inwoners. Met de groei van de bevolking in de Metropoolregio Amsterdam stijgen de bezoekersaantallen van de recreatieschappen ook licht.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om een basistakenpakket op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving onder te brengen bij Omgevingsdiensten. Voor de gemeente Amsterdam is de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) de omgevingsdienst. Het college is bevoegd gezag voor het uitvoeren van deze taken die de OD NZKG voor Amsterdam vervult. De OD NZKG heeft als voornaamste verantwoordelijkheid de beoordeling en goedkeuring of afwijzing van vergunningsaanvragen en het toezicht houden op en handhaven van regelgeving met betrekking tot activiteiten op het gebied van milieu, bodem en bouw (VTH-taken). Ze speelt een rol in het bevorderen van een duurzame en veilige leefomgeving. De OD NZKG heeft een adviserende rol bij gebieds- en beleidsontwikkeling en op het gebied van energietransitie, klimaatverandering, verduurzamen en circulair economie.

Recreatieschappen

Samenwerking in de recreatieschappen richt zich op verbetering van regionaal groen en de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de recreatiegebieden. Voor een dichtbevolkte en -bebouwde stad als Amsterdam zijn dit belangrijke groenvoorzieningen. Amsterdam neemt met de Provincie en overige gemeenten deel in:

- Recreatieschap Groengebied Amstelland
- Recreatieschap Twiske Waterland
- Recreatieschap Spaarnwoude

Voor de recreatieschappen zetten we in op het continueren en borgen van de huidige situatie. We houden daarbij rekening met een bescheiden autonome groei van de bezoekersaantallen, in lijn met de (bevolkings)groei van de stad en de regio.
De gemeente Amsterdam oefent geen directe invloed uit op de bezoekersaantallen vanwege de minderheidspositie in de besturen. Via goede recreatieve verbindingen en promotie kan Amsterdam het gebruik wel verder stimuleren.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	19,2	18,9	15,8	12,0	10,6	10,6
Saldo Baten en Lasten	**-17,7**	**-18,9**	**-15,8**	**-12,0**	**-10,6**	**-10,6**
Onttrekking	7,1	6,8	2,2	1,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**7,1**	**6,8**	**2,2**	**1,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-10,7**	**-12,1**	**-13,6**	**-11,0**	**-10,6**	**-10,6**

Baten en lasten

De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit apparaatslasten (€ 70,0 miljoen), doorbelastingen van projectmatige werkzaamheden aan andere programmaonderdelen (- € 81,0 miljoen), beleidsbudgetten voor ruimtelijke ontwikkeling (€ 26,8 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De lasten dalen vanaf 2026, vanwege aflopende middelen omgevingswet.
De verwachting is dat we in de toekomst nieuwe middelen zullen ontvangen.

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves in 2025 bedragen € 2,2 miljoen, dit is voor de voorbereidingskosten van het project ‘Sprong over het IJ’ (€ 1,2 miljoen) en de coalitiemiddelen ten behoeve van de gebiedsontwikkeling (€ 1,0 miljoen). Vanaf 2026 en verder nemen de onttrekkingen af, omdat deze budgetten incidenteel zijn.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Lasten	**18,9**	**15,8**	**12,0**	**10,6**	**10,6**
Beginstand Begroting 2025	**18,4**	**14,5**	**14,1**	**12,3**	**12,3**
Mutaties 2024-2028	**0,5**	**1,3**	**-2,1**	**-1,6**	**-1,7**
1 Omgevingswet	0,0	0,9	-0,5	0,0	0,0
2 Havenstad	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0
3 Volkstuinen	0,0	0,3	0,2	0,1	0,0
4 Eeuwigdurende grafrust	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
5 Burgerberaad	0,3	0,6	0,0	0,0	0,0
6 Gemeentefonds	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-0,1	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
8 Nominaal	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
9 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
10 Overig	-0,7	-0,9	-0,9	-0,5	-0,5

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Onttrekking	**6,8**	**2,2**	**1,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**6,8**	**1,0**	**1,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**1,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
11 Reserve IJ-oeververbinding	-0,3	1,2	0,0	0,0	0,0
12 Vereveningsfonds algemeen deel	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-12,1**	**-13,6**	**-11,0**	**-10,6**	**-10,6**

Mutaties lasten

1 Omgevingswet
Voor het invoeren van de omgevingswet, verhogen wij het budget voor de transitiekosten, die wordt gebruikt om de meerkosten op te vangen.

2 Havenstad
Wij continueren het overkoepelende programma Havenstad, voor de ontwikkeling van een nieuw stuk Amsterdam. Dit programma werd vanuit de vorige coalitiemiddelen incidenteel gedekt. Om het programma niet stil te laten vallen, reserveren wij meerjarig aanvullende middelen.

3 Volkstuinen
Uitvoering geven aan de bestuurlijke besluitvorming Amsterdamse volkstuinparken (€ 0,3 miljoen). Wij reserveren meerjarig incidenteel budget. Deze aanpak omvat richtlijnen en een voorstel voor de gezamenlijke uitwerking met de volkstuinparken, waarin onder andere langdurige huurzekerheid, planologische bescherming, meer openstelling en activiteiten, en een beheerfonds zijn opgenomen.

4 Eeuwigdurende grafrust
Sinds 2023 zijn wij samen met de Islamitische gemeenschap bezig de ambities te bepalen en het juridisch kader te toetsen. Voor de afronding van het project is aanvullend incidenteel budget nodig.

5 Burgerberaad
Naar aanleiding van het referendum over de hoofdgroenstructuur heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin het college wordt opgedragen een burgerberaad te organiseren. Dit burgerberaad zal zich richten op de uitdaging om te vergroenen in een groeiende en verdichtende stad. Voor de organisatie van het burgerberaad stellen wij in totaal € 850.000 beschikbaar.

6 Gemeentefonds
Meicirculaire - uitvoeringskosten voor de Omgevingswet.

7 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

8 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

9 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn gemeentebreed neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben.

10 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

11 Reseve IJ-oeververbinding
Dit is ten behoeve van voorbereidingskosten voor het project 'Sprong over het IJ'.

12 Reserve Vereveningsfonds algemeen deel
Dit is ten behoeve van projectkosten Nieuwe Entree A2.

2.1.2 Grond

Het duurzaam realiseren van de gewenste woningbouwproductie in gemengde wijken.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 1.2 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	16.969,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,02 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	54.757,87 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 1.2.1

Het realiseren van voldoende en betaalbare woningen & kantoorruimte.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Start bouw nieuwbouw woningen (totaal)	7.410 (2021)	5.314	7.500	7.500	7.500
2	Netto toename kantorenvoorraad per jaar (m2 bvo)	15.000 m2 (realisatie 2021)	88.000	65.000	195.000	195.000
3	Nieuw gebouwde woningen per 1.000 bestaande woningen (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	n.v.t.	14,8	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Doel 1.2.2

Gebieden ontwikkelen ten behoeve van wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal actieve grondexploitaties	160 (2023)	160	150	150	150

Doel 1.2.3

In de toekomst worden voldoende gebieden ontwikkeld voor wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Omvang meerjarige planvoorraad woningen (periode van 4 jaar)	46.000 (2022)	55.292	50.000	50.000	50.000

Het Amsterdams Akkoord gaat uit van een verantwoorde groei. We streven naar een jaarlijkse start bouw van 7500 woningen in de verhouding 40 procent sociaal, 40 procent middelduur en 20 procent markt. Deze doelstelling is echter sterk afhankelijk van marktontwikkelingen. De gemeente bouwt niet zelf, maar dat doen marktpartijen. De stijgende bouwkosten, de gestegen rente en de toegenomen onzekerheid in de markt hebben de businesscase van de marktpartijen onder druk gezet en maken dat de realisatie van de 7500 woningen in 2024 mogelijk niet zal worden gehaald. Wel proberen we de belemmeringen zo veel mogelijk te beperken.

De verslechterde marktsituatie heeft ook een onmiskenbaar effect op de grondexploitaties en daarmee op het Vereveningsfonds. Omdat het Vereveningsfonds een afgescheiden financieel onderdeel vormt van de gemeentebegroting, raken kosten en opbrengsten van grondexploitaties niet direct de algemene middelen. Vanzelfsprekend raakt dit wel de financiële stromen binnen het Vereveningsfonds en beperkt dit de mogelijkheid om nieuwe verlieslatende plannen te starten.

Gegeven de moeizame marktsituatie en de noodzaak van een robuust Vereveningsfonds is de structurele afdracht uit het Vereveningsfonds aan de algemene middelen met € 10 miljoen verlaagd naar € 8 miljoen per jaar. Daarnaast wordt uit het Vereveningsfonds in de periode 2024-2037 jaarlijks een bedrag van € 12 miljoen afgedragen aan de reserve schaalspronginvesteringen.

In de voorjaarsnota is afgesproken extra aandacht te besteden aan de huisvesting van leraren door het realiseren van een lerarencampus. Hiervoor is in de begroting € 15 miljoen beschikbaar gesteld, waarvan € 3,4 miljoen in programma 1. De gemeente gaat hiervoor een tender op de markt brengen, locatie aan de Pampuslaan op Centrumeiland IJburg. Hier kan een woongebouw worden gerealiseerd met de met 60-65 middeldure huurappartementen, waarvan de bedoeling is deze beschikbaar te stellen aan docenten van primair en voortgezet onderwijs (PO en VO). Start bouw is op zijn vroegst in 2027. De komende tijd werkt de gemeente dit plan verder uit.

De baten en lasten en mutaties in reserves in dit programmaonderdeel zijn over het algemeen nog gebaseerd op het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2024 (MPG) dat in juni door de gemeenteraad is vastgesteld. Over de feitelijke ontwikkelingen en actuele prognoses wordt periodiek separaat gerapporteerd.

Activiteit 1.2.1.1

We monitoren de voortgang van projecten en treden in overleg met partners (corporaties, ontwikkelaars, beleggers) die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Eén keer per jaar opstellen van de “rapportage Woningbouwplan”	1 (2022)	1	1	1	1
2	Twee keer per jaar opstellen van de rapportage “Monitor kantoren Amsterdam”	2 (2022)	2	2	2	2

Activiteit 1.2.2.1

We voeren het projectmanagement uit van gebiedsontwikkelingsprojecten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal actieve grondexploitaties	160 (2023)	160	150	150	150

Activiteit 1.2.2.2

We maken de grond bouwrijp, inclusief verwerven en sloop.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal actieve grondexploitaties	160 (2023)	160	150	150	150

Activiteit 1.2.2.3

We ontwerpen en richten de openbare ruimte in van nieuw te ontwikkelen gebieden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal actieve grondexploitaties	160 (2023)	160	150	150	150

Activiteit 1.2.2.4

We beheren en bewaken de prudentie van het Vereveningsfonds.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Opstellen MPG (Meerjaren Perspectief Grondexploitaties) in voorjaar en AMPG (Actualisatie MPG) in najaar	1 (2022)	1	1	1	1

Activiteit 1.2.3.1

We houden de planvoorraad op peil.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Jaarlijkse toevoeging aantal woningen in vastgestelde investeringsbesluiten	8.900 (2022)	1860	7.500	7.500	7.500
2	Eén keer per jaar maken van update en rapporteren over ontwikkeling van de planvoorraad	1 (2022)	1	1	1	1

De gebiedsontwikkeling wordt vormgegeven door het uitvoeren van een groot aantal projecten waarvoor de gemeenteraad een investeringsbesluit heeft genomen. In 2025 wordt gewerkt aan de uitvoering van 155 projecten. De financiële vertaling hiervan vindt plaats in grondexploitaties waarin de kosten en opbrengsten van de afzonderlijke projecten in de tijd zijn geplaatst. De resultaten van de positieve en negatieve grondexploitaties worden verevend in het Vereveningsfonds. Over de ontwikkeling van het Vereveningsfonds wordt twee keer per jaar gerapporteerd. Bij de jaarrekening van het Meerjarenprogramma Grondexploitaties (MPG) en na de zomer via een actualisatie van het MPG (AMPG). Daarnaast wordt jaarlijks separaat gerapporteerd over de woningbouw en de kantoorontwikkeling.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

GEM Lutkemeer (CV, GEM Lutkemeer BV, Gemeente Amsterdam, Participatie Lutkemeer BV (GAP)) / Schiphol Area Development Company (SADC)

Amsterdam werkt samen met SADC in een deelneming (Lutkemeer CV/BV) aan de ontwikkeling van het Businesspark Amsterdam Osdorp in stadsdeel Nieuw-West.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	401,3	410,8	406,0	428,4	510,0	510,0
Lasten	423,6	425,3	437,9	465,4	478,0	450,1
Saldo Baten en Lasten	**-22,3**	**-14,5**	**-28,5**	**-37,0**	**31,9**	**59,9**
Onttrekking	431,0	106,8	119,7	144,2	115,6	88,9
Toevoeging	349,4	93,5	100,4	117,8	155,4	157,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**81,6**	**13,3**	**19,3**	**26,4**	**-39,8**	**-68,1**
Totaal	**59,4**	**-1,2**	**-9,2**	**-10,6**	**-7,9**	**-8,2**

Programmaonderdeel 1.2 Grond betreft hoofdzakelijk de gebiedsontwikkeling. Hierin geven we voordat we ingaan op de begroting een uitleg over de methodiek.

Programmaonderdeel 1.2 is in financieel administratief opzicht zeer complex. Dit wordt veroorzaakt doordat een groot deel van de financiële stromen met de reserves (het Vereveningsfonds en reserve Zuidas) worden verrekend. Bovendien moeten de verrekeningen met de reserves, vanwege BBV-voorschriften, ook in de exploitatie verantwoord worden. In de overzichten lopen daarom zowel de inkomsten en uitgaven in de projecten als de dotaties en onttrekkingen aan de reserves door elkaar. Het uiteindelijke saldo dat niet met de balans wordt verrekend bestaat alleen uit de afdracht uit het Vereveningsfonds aan de algemene middelen en de indexatie-vergoeding over de reserves en voorzieningen in het Vereveningsfonds.

In 2025 verwachten we € 406 miljoen aan baten en € 437,9 miljoen aan lasten te realiseren. De baten bestaan uit opbrengsten in de grondexploitaties (€ 326 miljoen), (administratieve) winstnemingen (€ 63 miljoen) en erfpachtinkomsten (€ 17 miljoen). Deze zijn afhankelijk van de gronduitgiften aan marktpartijen en daardoor afhankelijk van marktomstandigheden en zeer moeilijk voorspelbaar. Voor de methodiek van de winstnemingen geldt op basis van de BBV een stringente POC-methodiek (percentage of completion), waarbij het jaar van de grondopbrengsten bepalend is. Hierdoor zijn winstnemingen voorzichtig geraamd om te voorkomen dat er plannen met een financieel tekort worden uitgewerkt en vastgesteld waarvoor onvoldoende vereveningsruimte is. Bij de jaarrekening/MPG 2025 worden op basis van de gerealiseerde uitgiften de daadwerkelijke winstnemingen berekend, waardoor bij de besluitvorming over de voorjaarsnota de vereveningsruimte bekend is. De lasten bestaan hoofdzakelijk uit kosten in de grondexploitaties en overige projecten (€ 487 miljoen) en de toevoeging aan een voorziening van te ontvangen rijksmiddelen (€ 69 miljoen). De middelen worden in latere jaren onttrokken aan de voorziening wanneer aan de voorwaarden van de subsidie is voldaan. Daarnaast is een bedrag van - € 117 miljoen in de lasten opgenomen voor administratieve verrekeningen. Dit is nodig om de grondexploitaties saldoneutraal in de begroting op te nemen. Dit zijn geen uitgaven, maar verrekeningen met balansposten.

Door de moeilijke marktomstandigheden staan de grondinkomsten in de grondexploitaties onder druk en wordt de vereveningsruimte die nodig is om toekomstige plannen vast te stellen beperk. Om deze vereveningsruimte te verbeteren is de structurele afdracht aan de algemene middelen in 2025 met € 7,8 miljoen verlaagd naar € 10,4 miljoen en structureel € 12 miljoen. Daarnaast wordt uit het Vereveningsfonds € 12 miljoen per jaar (tot en met 2037) afgedragen aan de reserve schaalspronginvesteringen. Over de ontwikkeling van het Vereveningsfonds wordt twee keer per jaar aan de raad gerapporteerd bij het Meerjarenprogramma Grondexploitaties (MPG) en de Actualisatie van het MPG (AMPG).

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**410,8**	**406,0**	**428,4**	**510,0**	**510,0**
Beginstand Begroting 2025	**421,0**	**493,1**	**486,1**	**477,9**	**477,9**
Mutaties 2024-2028	**-10,2**	**-87,1**	**-57,7**	**32,1**	**32,1**
1 Baten Gebiedsontwikkeling	-10,2	-96,2	-68,8	21,0	21,0
2 Erfpachtinkomsten	0,0	9,1	11,1	11,1	11,1
Lasten	**425,3**	**437,9**	**465,4**	**478,0**	**450,1**
Beginstand Begroting 2025	**435,6**	**502,8**	**501,8**	**494,0**	**494,0**
Mutaties 2024-2028	**-10,3**	**-64,9**	**-36,4**	**-16,0**	**-43,9**
3 Gebiedsontwikkeling	-0,2	32,4	57,6	7,8	-10,9
4 Nominaal	0,0	1,2	1,1	1,1	0,9
5 Administratief technische verrekeningen	-10,1	-101,9	-95,1	-24,9	-33,9
6 Lerarencampus	0,0	3,4	0,0	0,0	0,0
Onttrekking	**106,8**	**123,1**	**144,2**	**115,6**	**88,9**
Beginstand Begroting 2025	**106,8**	**127,8**	**120,9**	**128,7**	**128,9**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**-4,7**	**23,3**	**-13,2**	**-40,0**
7 Lerarencampus	0,0	3,4	0,0	0,0	0,0
8 Vereveningsfonds algemeen deel	0,0	1,7	37,9	-0,3	-2,3
9 Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties	0,0	-9,8	-14,6	-12,9	-37,7
Toevoeging	**93,5**	**100,4**	**117,8**	**155,4**	**157,0**
Beginstand Begroting 2025	**90,9**	**116,7**	**104,3**	**110,6**	**110,6**
Mutaties 2024-2028	**2,6**	**-16,3**	**13,5**	**44,7**	**46,3**
10 Vereveningsfonds algemeen deel	2,6	-9,7	-18,7	-19,3	-18,4
11 Vereveningsfonds	0,0	9,0	11,0	11,0	11,0
12 Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties	0,0	-15,6	21,3	53,0	53,7
Eindtotaal	**-1,2**	**-9,2**	**-10,6**	**-7,8**	**-8,2**

Mutaties Baten

1 Baten Gebiedsontwikkeling

In het Meerjarenperspectief grondexploitaties 2024 zijn alle projectramingen geactualiseerd. Deze mutatie is saldoneutraal doordat de baten en lasten worden verrekend met balansposten. De baten in de gebiedsontwikkeling dalen door vertragingen in de gronduitgiftes door verslechterde marktomstandigheden. Hierdoor nemen zowel de inkomsten als de winstnemingen af. Vanaf 2027 nemen de inkomsten en winstnemingen weer toe.

2 Erfpachtinkomsten

Er zijn hogere inkomsten uit bijdragen van woningcorporaties doordat meerwaarde ontstaat bij canonherziening (aan het einde van een tijdvak) of bij verkoop of liberalisering van sociale woningen. Dit is conform de samenwerkingsafspraken met de corporaties. Deze baten worden aan de reserve vereveningsfonds toegevoegd.

Mutaties lasten

3 Gebiedsontwikkeling

In het Meerjarenperspectief grondexploitaties 2024 zijn alle projectramingen geactualiseerd. Deze mutatie is saldoneutraal doordat de baten en lasten worden verrekend met balansposten. De lasten in de gebiedsontwikkeling stijgen door aanpassingen van kasritmes en prijsstijgingen binnen de lopende investeringsprojecten en de start van nieuwe projecten.

4 Nominaal

Jaarlijks worden de reserves en voorzieningen die onderdeel uitmaken van het Vereveningsfonds met 2% geïndexeerd. Dit is vastgelegd in de nota “Verantwoording grondexploitaties en erfpachtuitgiften". De lasten stijgen doordat de verwachte eindstand van de voorziening Plantekorten hoger is.

5 Administratief technische verrekeningen

Dit zijn geen uitgaven, maar betreft de verrekening van de baten en lasten in grondexploitaties met balansposten. De lasten dalen door administratief technische verrekeningen. Dit zijn geen uitgaven maar een verrekening van de projectsaldi met balansposten. Deze verrekeningen zijn nodig om de grondexploitaties saldo neutraal in de gemeentebegroting op te nemen. Wanneer het resultaat van projecten verslechtert, uit zich dit in een daling van lasten en omgekeerd.

6 Lerarencampus
We besteden extra aandacht aan de huisvesting van leraren door het realiseren van een lerarencampus. Hiervoor is in de begroting € 15 miljoen beschikbaar gesteld, waarvan € 3,4 miljoen hogere lasten in programma 1.

Mutaties onttrekkingen reserves

7 Lerarencampus
De onttrekking stijgt met € 3,4 miljoen voor de realisatie van een lerarencampus.

8 Reserve Vereveningsfonds algemeen deel
De onttrekking stijgt doordat structurele afdracht (€ 18,2 miljoen) vanaf 2025 plaatsvindt uit deze reserve in plaats van reserve Zuidas. We verlagen de winstafdracht vanuit het VEF in 2025 van € 30,2 miljoen naar € 22,4 miljoen en vanaf 2026 naar € 23,9 miljoen. Zo blijft het fonds robuust, en kunnen we onze ambities waar blijven maken. Daarnaast onttrekken we minder doordat het kasritme van een aantal grote projecten, waarvoor specifieke reserveringen zijn opgenomen, is gewijzigd.

9 Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties
De onttrekking daalt doordat structurele afdracht (€ 18,2 miljoen) vanaf 2025 plaatsvindt uit de reserve Vereveningsfonds in plaats van reserve Zuidas. Daarnaast onttrekken we meer doordat het kasritme van het project Zuidasdok is gewijzigd.

Mutaties toevoegingen reseves

10 Reserve Vereveningsfonds algemeen deel
Lagere toevoeging van door enerzijds minder winstnemingen (€ 15,0 miljoen) en anderzijds een hogere toevoeging door nominale ontwikkeling van de reserve en voorzieningen in het Vereveningsfonds die jaarlijks met 2% worden geïndexeerd (€ 5,3 miljoen).

11 Reserve Vereveningsfonds
Hogere toevoeging door erfpachtinkomsten, zie ook baten (€ 9 miljoen).

12 Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties
Lagere toevoeging van door enerzijds minder winstnemingen (€ 11,0 miljoen) en anderzijds een lagere toevoeging door nominale ontwikkeling van de reserve en voorzieningen in het Vereveningsfonds die jaarlijks met 2% worden geïndexeerd (€ 4,6 miljoen).

2.1.3 Erfpacht

Het uitgeven van nieuwe erfpachtrechten, beheren van de door de gemeente Amsterdam uitgegeven erfpachtrechten en het uitvoeren van de overstapregeling naar het eeuwigdurende erfpachtstelsel.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 1.3 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	1.266,47 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 1.3.1

De waarde en het gebruik van grond ten dienste van inwoners en bedrijven laten komen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Canon (* €1 mln)	156 (2022)	154	157	161	164

Door het erfpachtstelsel houdt de gemeente grip op het gebruik van de grond en komt de waardevermeerdering van de grond die ontstaat bij functiewijzigingen of bij het einde van een tijdvak, ten goede aan de gemeenschap. We doen dit door grond uit te geven in erfpacht bij nieuwe vastgoedontwikkelingen en door de bestaande erfpachtrechten te beheren.

Activiteit 1.3.1.1

We beheren de bestaande erfpachtrechten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal rechten (*1.000)	294 (2022)	295	306	297	298
2	Aantal wijzigingen van erfpachtrechten (zonder overstap)	832 (2022)	909	400	800	800

Activiteit 1.3.1.2

We verzorgen de uitgifte van nieuwe erfpachtrechten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Grondwaarde van nieuw uitgegeven erfpachtrechten (* €1 mln)	255 (2022)	202	230	280	290

Activiteit 1.3.1.3

We beheren het erfpachtstelsel.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Geen indicator beschikbaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Activiteit 1.3.1.4

We werken aan een continue verbetering van de dienstverlening.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal afgehandelde overstap klantvragen (*1000)	33 (2022)	32	20	14	2

Activiteit 1.3.1.5

We verzorgen de overstap van de voortdurende naar eeuwigdurende erfpachtrechten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal overstapaanbiedingen (*1.000)	22 (2022)	11	14	8	2

Uitvoeren van het erfpachtstelsel, inclusief verwerken achterstanden (behandelen van reeds lopende aanvragen). De afgelopen jaren hebben we ingezet op de uitvoering van de overstapregeling van het voortdurend erfpachtstelsel naar het eeuwigdurend erfpachtstelsel. Hierdoor is in 2022 de doelstelling bereikt dat voor 85 procent van de particuliere overstapaanvragen een overstapaanbieding is verstuurd. Na het behalen van deze mijlpaal is de focus nu verschoven naar het reguliere erfpachtbeheer.

Inmiddels zijn de overstap en beheerteams geïntegreerd in reguliere team zodat capaciteit en kennis beter kan worden ingezet. Op dit moment zijn we aan het onderzoeken hoe de doorlooptijden verkort kunnen worden.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

In dit programmaonderdeel zijn geen verbonden partijen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	263,4	235,5	230,5	217,8	209,5	211,8
Lasten	50,5	54,9	53,3	45,8	44,6	45,0
Saldo Baten en Lasten	**212,9**	**180,6**	**177,2**	**172,0**	**164,9**	**166,8**
Onttrekking	337,7	103,1	545,9	50,0	1,2	1,2
Toevoeging	240,6	326,2	98,2	65,8	37,0	36,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**97,1**	**-223,0**	**447,7**	**-15,9**	**-35,8**	**-34,8**
Totaal	**310,0**	**-42,4**	**624,9**	**156,2**	**129,2**	**132,1**

Bij dit programmaonderdeel geven we voor de toelichting op afwijkingen ten opzichte van de begroting 2025 eerst een uitleg over de methodiek.

Voor het gebruik van de grond van de gemeente, het erfpachtrecht, ontvangen wij inkomsten in de vorm van een canon. De erfpachter kan kiezen of deze jaarlijks wordt verrekend of in een keer wordt afgekocht.
De twee belangrijkste erfpachtstelsels zijn het voortdurende en het eeuwigdurende stelsel. In het voortdurende stelsel wordt bij ieder nieuw tijdvak (van meestal 50 jaar) een nieuwe canon vastgesteld op basis van de actuele marktwaarde. In het in 2016 ingevoerde eeuwigdurende stelsel wordt de canon eenmalig vastgesteld en alleen aangepast aan inflatie, tenzij het erfpachtrecht wordt gewijzigd (bijv. bestemmingswijziging). Nieuwe uitgiften vinden eeuwigdurend plaats, tenzij nog sprake is van oude afspraken.

De opbrengsten stijgen wanneer er nieuwe uitgiften zijn of wanneer er voor bestaande rechten aanpassingen plaatsvinden. De canon-betalende (niet afgekochte) rechten zorgen voor jaarlijkse inkomsten voor de algemene middelen. De afgekochte canon, die we ontvangen in de vorm van een afkoopsom, worden aan reserves toegevoegd. De ontvangen afkoopsommen uit het voortdurend stelsel worden vooral toegevoegd

aan de reserve Afkoopsommen en de ontvangen eeuwigdurende afkoopsommen worden, na verrekening van de boekwaarde, toegevoegd aan de reserve financiering erfpachtgrond.
De canonopbrengsten en de afkoopsommen zijn grotendeels afhankelijk van het uitgifteniveau, de keuze van de erfpachter voor afkoop of canon-betalend en de nominale ontwikkeling van de canon. De gronduitgiften zijn sterk afhankelijk van de marktomstandigheden en hierdoor moeilijk te voorspellen.

Het erfpachtresultaat (saldo na mutaties reserves) bestaat naast de jaarlijkse canonopbrengsten uit de kosten voor het beheer van het erfpachtstelsel, zoals rentelasten, apparaatslasten en overige lasten.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**235,5**	**230,5**	**217,8**	**209,5**	**211,8**
Beginstand Begroting 2025	**235,5**	**234,8**	**244,0**	**243,0**	**243,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**-4,3**	**-26,2**	**-33,5**	**-31,2**
1 Lagere Canonopbrengsten	0,0	-9,5	-9,3	-9,1	-6,8
2 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,0	5,2	-16,9	-24,4	-24,4
Lasten	**54,9**	**53,3**	**45,8**	**44,6**	**45,0**
Beginstand Begroting 2025	**55,0**	**49,5**	**43,1**	**43,4**	**43,4**
Mutaties 2024-2028	**-0,1**	**3,8**	**2,6**	**1,2**	**1,6**
3 Uitvoering correctie canonindexering erfpacht	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0
4 Versterken toezicht op naleving van middeldure huur afspraken bij Erfpacht	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
5 Actualisatie kapitaallasten	0,0	0,2	-0,1	-0,2	0,2
6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
7 Intertemporele mutaties	0,0	-0,4	1,0	0,0	0,0
8 Nominaal	0,0	0,6	0,5	0,5	0,5
9 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,0	0,8	0,3	0,3	0,3
10 Overig	0,0	2,0	0,6	0,4	0,4
Onttrekking	**103,1**	**545,9**	**50,0**	**1,2**	**1,2**
Beginstand Begroting 2025	**103,1**	**14,9**	**0,5**	**0,5**	**0,5**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**186,0**	**49,5**	**0,7**	**0,7**
11 Reserve afkoopsom erfpacht	0,0	83,1	48,5	0,0	0,0
12 Meerwaarde voortdurend	0,0	447,9	1,0	0,7	0,7
Toevoeging	**326,2**	**98,2**	**65,8**	**37,0**	**36,0**
Beginstand Begroting 2025	**176,2**	**78,9**	**72,2**	**69,4**	**69,4**
Mutaties 2024-2028	**150,0**	**19,2**	**-6,4**	**-32,4**	**-33,4**
13 Reserve afkoopsom erfpacht	0,0	0,8	-18,2	-24,4	-24,4
14 Meerwaarde voortdurend	150,0	18,5	11,8	-8,0	-9,0
Eindtotaal	**-42,4**	**624,9**	**156,2**	**129,2**	**132,1**

Mutaties baten

1 Lagere Canonopbrengsten
Door lagere gronduitgiften stijgen de canonopbrengsten minder snel dan eerder voorzien. Deze lagere canonopbrengsten worden verrekend met de reserve Verbeteren schuldpositie, waar in de toekomst ook de hogere canonopbrengsten aan worden toegevoegd.

2 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit betreft baten die worden gereserveerd. Zie ook de toelichting op de dotaties aan reserves.

Mutaties lasten

3 Uitvoering correctie canonindexering erfpacht
Voor erfpachtrechten die uitgegeven zijn onder de Algemene Bepalingen 2000 wordt de indexatie in 2023 van de canon herzien. Daarom zijn er hogere lasten voor een correctie op de eerder toegepaste canonindexering voor erfpachtrechten waarvan de bebouwing wordt verhuurd.

4 Versterken toezicht op naleving van middeldure huur afspraken bij Erfpacht
Op advies van de Rekenkamer Amsterdam versterken wij het toezicht op de naleving van de huurafspraken. Daarom zijn er hogere lasten voor toezicht en handhaving van alle erfpachtrechten voor middeldure huur.

5 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

7 Intertemporele mutaties
De lasten voor projectuitgaven voor het project Nieuw Erfpacht Systeem Erfpacht (NISE) in 2024 en 2025 schuiven door naar 2026.

8 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

9 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Door de spijtoptantenregeling moeten de komende jaren nog een substantieel aantal overstapaanvragen naar het eeuwigdurende erfpachtstelsel worden afgehandeld. Deze lasten worden gedekt uit de reserve Financiering Erfpachtgrond.

10 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

11 Reserve afkoopsom erfpacht
Hogere onttrekking aan de reserve Afkoopsommen doordat vooral meer eeuwigdurend wordt afgekocht. Dit komt omdat er meer wordt overgestapt. (Zie ook toevoegingen reserve Financiering erfpachtgrond).

12 Meerwaarde voortdurend
Hogere onttrekking door vrijval uit de reserve Financiering erfpachtgrond van ontvangen afkoopsommen uit de overstapregeling (€ 100 miljoen) en een hogere onttrekking doordat we meer kosten maken voor de overstapregeling, zie ook lasten (Reserve-gerelateerde wijzigingen en Overig).

Mutaties toevoegingen reserves

13 Reserve afkoopsom erfpacht
Lagere toevoeging aan de reserve Afkoopsommen doordat we meerjarig minder afkoopsommen ontvangen in het voortdurend stelsel. In 2025 stijgen de ontvangen afkoopsommen.

14 Meerwaarde voortdurend
Hogere toevoeging aan de reserve Financiering erfpachtgrond doordat we meer afkoopsommen ontvangen uit de overstap.

2.1.4 Bouwen en wonen

We streven naar voldoende beschikbaarheid van betaalbare, goede en veilige woningen, een rechtvaardige verdeling van de woningen en een rechtmatig gebruik van de woningen.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 1.4 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	1.045.463,38 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	61,38 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	6.089,80 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 1.4.1

Een rechtvaardige verdeling van de woningen waarbij voorrang wordt gegeven aan diegenen die de woning het hardste nodig hebben.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	% kwetsbare huishoudens dat binnen 3 maanden een woning vindt: statushouders, MOBW en sociaal medisch urgenten	80% (2016)	72%	80%	80%	80%
2	Gemiddeld aantal aanbiedingen per verhuring op WoningNet	3,3 (2024)	n.v.t. *)	n.v.t. *)	3,0	3,0
3	% toewijzingen met zoekpunten	80% (2024)	n.v.t. *)	n.v.t. *)	90%	95%
5	% toewijzingen met situatiepunten	4,0% (2024)	n.v.t. *)	n.v.t. *)	5%	5%
5	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	N.v.t.	€ 837	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
6	% toewijzingen met startpunten	5,0% (2024)	n.v.t. *)	n.v.t. *)	5%	5%
7	Gemiddelde WOZ-waarde (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	N.v.t.	€ 517.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
8	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	N.v.t.	€ 792	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
9	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	N.v.t.	€ 902	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

**) indicator 2,3,5 en 6 zijn bij de Voorjaarsnota 2024 toegevoegd en hebben daarom geen waarde voor jaarverslag 2023 en Begroting 2024.*

De schaarse sociale huurwoningen die beschikbaar komen in de stad willen we op rechtvaardige wijze verdelen. Daarom geven we voorrang aan degenen die het hardst een woning nodig hebben. Maar we willen ook dat regulier woningzoekenden kans blijven houden op een sociale huurwoning. We streven ernaar dat kwetsbare huishoudens binnen drie maanden een woning vinden.

Woningzoekenden hebben met het nieuwe systeem nu zelf meer invloed op hun slaagkansen door actief te zoeken en door situatie- en of startpunten aan te vragen. Op deze manier zijn zij zelf in staat om punten op te bouwen en hun positie op de ranglijst te verbeteren.

Naast het opbouwen van punten, kunnen punten van een woningzoekende ook worden ingetrokken. Punten kwijtraken, bijvoorbeeld wanneer mensen stoppen met zoeken, niet komen opdagen bij een bezichtiging of een aangeboden woning weigeren, is er voor bedoeld om te benadrukken dat de extra punten bij het zoeken naar een sociale huurwoning bedoeld zijn voor mensen die dringend een woning nodig hebben. Het afbouwen van punten wordt daarnaast gezien als essentieel onderdeel voor de werking van het nieuwe systeem. Voor de echte kwaliteitszoeker die heel selectief reageert is in het nieuwe systeem minder ruimte.

Activiteit 1.4.1.1

We bieden huisvesting voor kwetsbare groepen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal woningen toegewezen aan kwetsbare huishoudens	1.800 (2023)	1.976	2.200	30% van het totaal aantal verhuringen	30% van het totaal aantal verhuringen
2	Aantal gehuisveste statushouders (personen)	2.000 (2023)	1.575	1.400 - 1.600	naar rato van de wachtlijst	naar rato van vraag plus wachtlijst

In de samenwerkingsafspraken met de woningcorporaties is tot en met 2023 afgesproken dat 1.800 woningen beschikbaar zijn voor kwetsbare groepen. Vanaf 2024 is dit gewijzigd in 30 procent van het totaal aantal vrijkomende sociale huurwoningen. Voor 2024 gaat het naar schatting om 2.200 woningen. Het aantal woningen wordt jaarlijks vastgesteld op basis van het verwachte aantal verhuringen. Dit fluctueert jaarlijks, onder andere door de oplevering van nieuwbouw en flexwoningen.

De woningen worden verdeeld onder de verschillende categorieën. Dit zijn status-houders, kwetsbare huishoudens die zonder en met begeleiding kunnen wonen, sociaal medisch urgenten en slachtoffers van de toeslagenaffaire. Het aantal woningen per categorie hangt af van de lengte van de wachtlijsten en de verwachte vraag per categorie.

Activiteit 1.4.1.2

We wijzen met voorrang woningen toe aan bepaalde beroepsgroepen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal woningen aan beroepsgroepen*	200 (2023)	119	200	300	300

**Op basis van afspraken met de woningcorporaties ten aanzien van het beschikbare aantal sociale huurwoningen en middeldure huurwoningen. Deze aantallen zijn exclusief de aantallen die de particuliere sector aanbiedt aan de beroepsgroepen.*

Om het tekort aan leraren, politie- en zorgpersoneel aan te pakken wijzen we met voorrang 300 woningen (per jaar toe) toe aan deze beroepsgroepen, zoals overeengekomen in de Samenwerkingsafspraken 2024-2027.

Doel 1.4.2

Een toekomstbestendige woningvoorraad (duurzaam, basiskwaliteit en veilig).

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Daling in het aantal slechte Energielabels (A, F, G) en stijging aantal goede Energielabels (B, A, A+)	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	Daling slechte labels (E-F-G) met 1/6e van het totaal	Daling slechte labels (E-F-G) met 1/6e van het totaal
2	Woningkwaliteit - verbeterde woningen na gemeentelijke interventie	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.

** Nieuwe indicator, bij de Voorjaarsnota 2025 wordt de indicator verder uitgewerkt.*

Voor een toekomstbestendige en betaalbare woningvoorraad en een leefbare, is structurele energiebesparing en het verbeteren van woningen essentieel voor Amsterdammers en het klimaat. Daarom zet dit college met het isolatieoffensief in op het versnellen van het isolatietempo en het verbeteren van woningen. Met het uitvoeringsprogramma voor het isolatieoffensief begeleiden, stimuleren en helpen we woningeigenaren en bewoners op verschillende manieren om te komen tot versnelde woningverbetering en isolatie. Zwaartepunt hierbij ligt bij bewoners in kwetsbare buurten en/ of in een kwetsbare positie. We voeren daarnaast een breed scala aan vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken uit gericht op het handhaven van de minimale wettelijke kwaliteit. Het uitvoeren van deze taken draagt bij aan een aan een veilige, duurzame, leefbare en gezonde fysieke leefomgeving voor Amsterdammers.

Activiteit 1.4.2.1

We houden toezicht op en handhaven de wettelijk minimumkwaliteit.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal op kwaliteit geïnspecteerde adressen	200 (2023)	211	200	250	250
2	Aantal verbeterde woningen naar aanleiding van inspectie en/of handhaving	150 (2023)	142	150	180	180

De Amsterdamse woningvoorraad is relatief oud en daarmee naar de nieuwbouwstandaard van matige kwaliteit. Om te voorkomen dat er gevaarlijke of ongezonde situaties ontstaan, moeten woningen in Nederland voldoen aan een minimale wettelijke kwaliteit. Het is een taak van de gemeente om toezicht te houden op de wettelijke woningkwaliteit. Dit gebeurt door een reguliere toezichtstaak bij bijvoorbeeld vergunningsaanvragen. Daarnaast is er projectmatig toezicht op gemeentebrede en moeilijk handhaafbare problematiek zoals vocht en schimmel en loden leidingen. Dit gebeurt meestal op basis van (ambtelijke) meldingen dan wel door informatiegestuurde actieve opsporing. Deze handhaving is meestal projectmatig, waarbij de aard en complexiteit van de projecten jaarlijks verschilt. Ook het aantal woningen dat is betrokken kan jaarlijks verschillen.

Activiteit 1.4.2.2

We ondersteunen bewoners en eigenaren bij het verduurzamen van woningen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal ondersteunde adressen	n.v.t. (2023)	4.835	7.500	8.350	8.500
2	Aantal adressen waar maatregelen zijn genomen	N.v.t. (2023)	36.979	8.250	9.000	8.900

Eind 2022 is het Isolatieoffensief gelanceerd. Hiermee zetten we externe middelen en gemeentemiddelen in om woningeigenaren, VVE's en woningcorporaties te stimuleren en te adviseren over verduurzaming van de woningen. In bepaalde gevallen en buurten is voor de verduurzaming ook subsidies beschikbaar. De maatregelen zijn uitgewerkt in het Uitvoeringsplan 2024-2026. In 2023 was het aantal adressen waar maatregelen zijn genomen zeer hoog omdat er in dat jaar veel kleine energiebesparende maatregelen geïnstalleerd zijn in het kader van de energiecrisis. In de jaren daarop ligt de focus meer op verduurzaming via bouwkundige ingrepen.

De uitvoeringsagenda voor het isolatieoffensief 2024 e.v. wordt in de 2e helft van 2023 met de raad besproken. Voor de Voorjaarsnota 2024 wordt op basis van de uitvoerings-agenda een voorstel uitgewerkt voor passende activiteiten en indicatoren.

Activiteit 1.4.2.3

We verstrekken omgevingsvergunningen en zien toe dat bedrijven en burgers voldoen aan actuele wet en regelgeving op het gebied van veiligheid, bouwveiligheid en infrastructuur.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal ingediende aanvragen omgevingsvergunning bouw, monumenten, splitsen, omzetten woonruimte, meldingen bouw, aanvragen ruimtelijke ordening.	9.700 (2022)	9.074	9.700	9.075	9.075
2	Aantal verleende vergunningen waarop toezicht is gehouden (monumenten, bouw, ruimtelijke ordening, splitsen en omzetten woonruimte) waarop toezicht is gehouden	5.400 (2022)	5.839	5.400	5.400	5.400

We behandelen verschillende soorten aanvragen voor onder meer bouwen, monumenten, splitsen, het omzetten van woonruimte en het afwijken van het Omgevingsplan. Ook behandelen we meldingen die in het kader van de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) worden ingediend. Toezichthouders houden risicogestuurd toezicht op verleende omgevingsvergunningen en andere toestemmingen. Daarnaast wordt toezicht uitgevoerd op brandveilig gebruik en naar handhavingsmeldingen. Overtredingen die worden geconstateerd bij dit toezicht worden volgens de handhavingsstrategie uit het VTH-beleid Fysieke Leefomgeving gehandhaafd. Het uitvoeren van deze VTH-taken draagt bij aan een aan een veilige, duurzame, leefbare en gezonde fysieke leefomgeving voor Amsterdammers.

Met ingang van 1 januari zijn de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen van kracht. Dit leidt in 2025 tot wijziging van het Omgevingsplan in tranches en ook uitbreiding van de werking van de Wkb vindt in 2025 nog gefaseerd plaats. Dit betekent dat de vermelde prognoses met enige onzekerheid zijn omgeven ten opzichte van eerdere jaren.

Doel 1.4.3

Beschermen van de (gewenste) samenstelling van de woningvoorraad en de leefbaarheid.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal beëindigingen onrechtmatig woninggebruik, in gebruik genomen leegstaande woningen, opgeknapte woningen naar aanleiding van handhavingsmaatregelen	300 (2016)	923	1.500	1.500	1.500

Er is nog altijd een groot tekort aan met name betaalbare woningen in Amsterdam. Woningen leveren veel geld op, waardoor frauderen met Amsterdamse woningen erg verleidelijk blijft. Door oneigenlijk gebruik aan te pakken, leegstand te bestrijden en de kwaliteit te verbeteren, blijven woningen behouden voor Amsterdammers met een laag en middeninkomen en houden we wijken en buurten leefbaar.

Activiteit 1.4.3.1

We maken beleid en handhaven de regels woninggebruik.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Meldingen van vermoedelijk oneigenlijk gebruik	1.200 (2023)	2.951	2.300	2.300	2.300
2	Huisbezoeken/ buitendienstonderzoeken	6.000 (2016)	6.185	6.000	6.000	6.000
3	Handhavingsbesluiten	300 (2016)	298	900	450	450

Voor het toezicht en de handhaving op de woonregels zijn onder andere signalen van Amsterdammers van groot belang. Een signaal of melding kan voor de gemeente een reden zijn naar adres te gaan en het gebruik van de woning door toezichthouders te laten onderzoeken. Indien sprake is van een overtreding van de woonregels wordt een handhavingsbesluit opgelegd. Dit kan bijvoorbeeld een boete zijn. De afgelopen jaren daalt het aantal handhavingsbesluiten. Het aantal buitendienstonderzoeken was in 2023 lager (5.370) dan de gemiddeld 6.100 onderzoeken in de voorgaande drie jaar (exclusief coronajaar 2021). Een hogere bewijslast bij zaken vraagt om een andere inzet van de handhavingsteams. Menskracht vanuit de buitendienstonderzoeken is nodig bij andere stappen binnen de afhandeling van zaken. In plaats van buitendienst-onderzoeken wordt meer ingezet op het contactleggen met de eigenaar en op het maken van afspraken over het gebruik van de woning. De Raad van State (RvS) heeft in een uitspraak uit 2023 aangegeven dat woningeigenaren niet meer vanzelfsprekend verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor gedragingen van hun huurders. Als huurders de woonregels schenden, kan dus niet meer automatisch ook een sanctie aan de woningeigenaar worden opgelegd. De inschatting is dat deze uitspraak van de RvS grote invloed heeft op het aantal handhavingsbesluiten. Daarom blijft de streefwaarde van 2024 (450) in 2025 en voor de komende jaren 450.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om een basistakenpakket op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving onder te brengen bij Omgevingsdiensten. Voor de gemeente Amsterdam is de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) de omgevingsdienst. Het college is bevoegd gezag voor het uitvoeren van deze taken die de OD NZKG voor Amsterdam vervult. De OD NZKG heeft als voornaamste verantwoordelijkheid de beoordeling en goedkeuring of afwijzing van vergunningsaanvragen en het toezicht houden op en handhaven van regelgeving met betrekking tot activiteiten op het gebied van milieu, bodem en bouw (VTH-taken). Ze speelt een rol in het bevorderen van een duurzame en veilige leefomgeving. De OD NZKG heeft een adviserende rol bij gebieds- en beleidsontwikkeling en op het gebied van energietransitie, klimaatverandering, verduurzamen en circulair economie.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	94,3	90,0	85,4	71,1	65,9	65,9
Lasten	185,7	186,6	188,6	174,5	132,7	132,1
Saldo Baten en Lasten	**-91,5**	**-96,6**	**-103,2**	**-103,4**	**-66,8**	**-66,2**
Onttrekking	30,6	27,7	23,6	31,3	0,1	0,1
Toevoeging	0,0	0,6	0,3	0,3	0,3	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**30,6**	**27,1**	**23,4**	**31,1**	**-0,1**	**0,1**
Totaal	**-60,9**	**-69,5**	**-79,8**	**-72,3**	**-66,9**	**-66,1**

Baten en lasten

De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit apparaatslasten voor onder andere de uitvoering van de WABO-taken, beleidsadvisering, toezicht en handhaving woninggebruik en de behandeling van juridische zaken (€ 56,8 miljoen), kosten voor de gebiedsgerichte aanpak bij projecten in de openbare ruimte (€ 42,4 miljoen), budgetten voor het isolatieoffensief, oftewel de ondersteuning van verduurzaming van woningen (€ 24,5 miljoen), apparaatslasten met betrekking tot wonen (€ 16,2 miljoen), lasten voor de milieutaken (vergunningverlening, toezicht en handhaving op bodemactiviteiten) van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (€ 13,6 miljoen), huisvesting van kwetsbare groepen en statushouders (€ 10,4 miljoen), Corporatiebudget (€ 8,9 miljoen) en bewondersondersteuning (€ 8,1 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2026 nemen de baten af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het meerjarig afnemen van de baten uit het volkshuisvestingsfonds.
Vanaf 2026 nemen de lasten af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het wegvallen van financiering voor de huisvesting van kwetsbare groepen en het wegvallen van coalitiemiddelen voor het verduurzamen van woningen.

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves in 2025 bedragen € 23,6 miljoen. De belangrijkste onttrekkingen komen uit de reserve Corporatiebudget (€ 8,2 miljoen). Deze wordt ingezet voor subsidies aan woningcorporaties voor onrendabele vastgoed-investeringen in de stedelijke vernieuwingsgebieden. Daarnaast is een onttrekking vanuit de reserve Coalitiemiddelen 2022-2026 voor het Isolatieoffensief (€ 10,5 miljoen) en de integrale aanpak van kwetsbare groepen (€ 4,5 miljoen). Hiermee verbouwen we locaties en panden voor de huisvesting van kwetsbare groepen.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**90,0**	**85,4**	**71,1**	**65,9**	**65,9**
Beginstand Begroting 2025	**94,1**	**71,9**	**64,5**	**64,5**	**64,1**
Mutaties 2024-2028	**-4,1**	**13,6**	**6,6**	**1,4**	**1,8**
1 Omgevingswet	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
2 Isolatieoffensief	4,7	11,0	5,2	0,0	0,0
3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-8,8	2,3	1,1	1,1	1,4
Lasten	**186,6**	**188,6**	**174,5**	**132,7**	**132,1**
Beginstand Begroting 2025	**198,3**	**154,8**	**141,8**	**127,6**	**127,2**
Mutaties 2024-2028	**-11,7**	**33,8**	**32,7**	**5,0**	**4,9**
4 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0
5 Omgevingswet	0,0	1,6	0,6	0,3	0,3
6 Statushouders	0,0	2,6	0,0	0,0	0,0
7 Aanpak Nulmeting Woonboten	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0
8 Brandveiligheid VTH	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0
9 Masterplannen	0,0	0,8	0,8	0,0	0,0
10 Isolatieoffensief	-0,4	17,6	23,7	0,0	0,0
11 Huisvesting kwetsbare groepen	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
12 Gemeentefonds	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0
13 Actualisatie kapitaallasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14 Areaal	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
15 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-9,8	3,8	2,7	2,4	2,3
16 Intertemporele mutaties	-2,8	1,5	0,5	0,0	0,0

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
17 Nominaal	0,0	1,2	1,1	1,0	1,0
18 Reserve-gerelateerde wijzigingen	-0,4	2,5	2,7	0,1	0,1
19 Overig	-0,2	0,3	0,3	1,0	1,0
Onttrekking	**27,7**	**23,6**	**31,3**	**0,1**	**0,1**
Beginstand Begroting 2025	**32,3**	**13,6**	**9,2**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**-4,6**	**10,0**	**22,1**	**0,1**	**0,1**
20 Coalitiemiddelen 2022-2026	-4,3	7,5	19,4	0,0	0,0
21 Kwaliteitsimpuls Groen	0,0	0,9	1,7	0,0	0,0
22 Vereveningsfonds algemeen deel	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0
23 Bouwstimulatie-RVE Wonen	-0,1	0,8	0,1	0,1	0,1
24 VGdeel Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	0,0	1,0	0,8	0,0	0,0
25 Reserve Wooncoöperatieven	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
26 Wonen boven winkels/bedrijven	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**0,6**	**0,3**	**0,3**	**0,3**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,6**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**0,3**	**0,3**	**0,3**	**0,0**
27 Reserve Wooncoöperatieven	0,0	0,3	0,3	0,3	0,0
Eindtotaal	**-69,5**	**-79,8**	**-72,3**	**-66,9**	**-66,1**

Mutaties baten

1 Omgevingswet
Invoering omgevingswet

2 Isolatieoffensief
Dit zijn rijksmiddelen en bijdragen vanuit de provincie voor het Isolatieoffensief. Tezamen met een onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen vormen deze inkomsten dekking voor de intensivering Isolatieoffensief (zie lasten).

3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit betreft gemeentebreed neutrale mutaties, waardoor de baten in 2025 e.v. stijgen. In 2024 dalen de baten door lagere inkomsten vanuit het Rijk voor het volkshuisvestingsfonds.

Mutaties lasten

4 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
Hogere lasten door de Omgevingsdienst Noordzeekanaal Gebied (OD NZKG). We dekken het tekort incidenteel voor de uitvoering van de (wettelijke) basistaken. Bij de Voorjaarsnota 2025 komen wij met oplossingsmogelijkheden om dit structurele tekort op te lossen.

5 Omgevingswet
Hogere lasten door de Omgevingswet in verband met de transitiekosten die gemaakt worden voor het opvangen van de meerkosten van de implementatie

6 Statushouders
Hogere lasten voor de huisvesting van Statushouders. We trekken in 2025 incidenteel € 2,5 miljoen extra uit om te voldoen aan de jaarlijkse opgave voor de huisvesting van statushouders. Het huidige budget is gebaseerd op de huisvesting van ongeveer 1.000 statushouders, terwijl de wettelijke door het Rijk opgelegde taakstelling groter is. Met deze middelen kunnen we voldoen aan de jaarlijkse opgave en delen van de achterstanden uit voorgaande jaren oplossen.

7. Aanpak Nulmeting Woonboten
Voor de continuïteit van de Aanpak Nulmeting Woonboten trekken we € 0,5 miljoen uit, verdeeld over 2024 en 2025. Daardoor kunnen we intensieve handhavingszaken, met onder andere veel maatwerk, voortzetten. Dat doen we om de risico's voor constructieve veiligheid, gezondheid, aanzien van de stad en ordening op het openbaar water zo klein mogelijk te maken.

8. Brandveiligheid VTH
In 2023 zijn er branden geweest bij de tijdelijke woonlocatie Riekerhaven en het appartementencomplex aan de Joan Muyskenweg. Naar aanleiding van deze branden gaan we de brandveiligheid van woonfuncties nadrukkelijker oppakken. Dit doen we zowel door het verbeteren van de risicogerichte uitvoering van toetsing en toezicht, als door het inzetten op meer preventieve maatregelen voor bewustwording en gedragsbeïnvloeding. Voor beide maatregelen trekken we in 2025 € 0,4 miljoen uit voor het verhogen van de brandveiligheid bij woonfuncties.

9 Masterplannen
Hogere lasten voor de Masterplannen (€ 0,8 miljoen). Hiermee intensiveren we op de Masterplannen Zuidoost en Nieuw-West, zoals bedoeld vanuit de coalitiemiddelen.

10 Isolatieoffensief
Hogere lasten voor het Isolatieoffensief (€17,6 miljoen). Deze kosten komen voort uit het uitvoeringsplan Isolatieoffensief 2024-2026, waarbij tevens rekening is gehouden met het resultaat van de jaarrekening 2023. Dit plan draagt bij aan het verduurzamen en toekomstbestendig maken van de bestaande woningvoorraad. Hierdoor is de begroting weer in lijn met de benodigde middelen voor het Uitvoeringsplan.

11 Huisvesting kwetsbare groepen
Hogere lasten voor de integrale aanpak huisvesting kwetsbare groepen (€ 0,4 miljoen in 2024). Deze worden gedekt door de coalitiemiddelen.

12 Gemeentefonds
Voor uitvoeringskosten voor het invoeren van de Omgevingswet ontvangen we middelen vanuit het gemeentefonds.

13 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

14 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

15 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten in 2025 en verder door gemeentebreed neutrale mutaties. In 2024 zijn er lagere lasten voor subsidies en uitvoeringskosten voor het volkshuisvestingsfonds, zie ook baten (gemeentebreed neutrale begrotingswijzigingen)

16 Intertemporele mutaties
Hogere lasten door verschuivingen van middelen over de jaren.

17 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

18 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn gemeentebreed neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben.

19 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

20 Coalitiemiddelen 2022-2026
Hogere onttrekking uit de reserve coalitiemiddelen voor het isolatieoffensief. Deze wordt gebruikt om de bestaande woningvoorraad duurzaam en toekomstbestendig te maken.

21 Kwaliteitsimpuls Groen
Hogere onttrekking uit de reserve Kwaliteits Impuls Groen voor de aanpassingen in het Gaasperpark

22 Vereveningsfonds algemeen deel
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

23 Reserve Actieplan bouwstimulering. -RVE Wonen
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

24 VGdeel Stimuleringsfonds Volkshuisvesting
Hogere onttrekking uit de reserve miljoen corporatiebudget. Dit heeft te maken met subsidies uit het verleden die nog niet waren vastgesteld. Wij verwachten dat deze in 2025 wel worden verantwoord en vastgesteld. Hiertegenover staat een hogere onttrekking uit de reserve corporatiebudget.

25 Reserve Wooncoöperatieven
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

26 Wonen boven winkels/bedrijven
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

Mutaties toevoegingen reserves

27 Reserve Wooncoöperatieven
Hogere toevoeging aan de reserve Bouwstimulering (€ 0,3 miljoen). Deze wordt gebruikt voor de stimuleringsregeling wooncoöperatieven, zodat meer leningen verstrekt kunnen worden.

2.1.5 Vastgoed

We zetten ons gemeentelijke vastgoedbezit in om maatschappelijke voorzieningen duurzaam, toegankelijk, betaalbaar en in de hele stad te huisvesten.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 1.5 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	362,67 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	6.661,50 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 1.5.1

Amsterdam heeft een vastgoedportefeuille die voldoet aan de gemeentelijk en landelijke ambities en wetgeving op het gebied van duurzaamheid, veiligheid en bouwkundige kwaliteit.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	NEN 2767, onderhoudsniveau minimaal 3, sober en doelmatig	82,6% (2020)	86%	85%	86,5%	88-91%

Het goed onderhouden van gemeentelijk vastgoed is een vereiste om het vastgoedbezit in de juiste staat te kunnen verhuren. We doen dit door gepland onderhoud uit te voeren op basis van de meerjarige onderhoudsplanning. Daarnaast zorgen we dat ook het dagelijks onderhoud (denk aan reparaties) wordt uitgevoerd zodat de panden goed verhuurbaar blijven.

Doel 1.5.2

Amsterdam streeft naar een optimaal gebruik van haar maatschappelijk vastgoedportefeuille om een zo hoog mogelijk maatschappelijk rendement te behalen en gemiste inkomsten te minimaliseren.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Bezettingsgraad	86% (2022)	86%	90%	95%	95%

Het verhuren van gemeentelijk vastgoed is een belangrijk middel om de juiste huisvesting te bieden aan partijen die bijdragen aan de maatschappelijke doelen van de stad. Maatschappelijke voorzieningen vormen een onderdeel van de sociale infrastructuur en stimuleren ontmoetingen tussen verschillende mensen. Een inclusieve en verbonden stad heeft maatschappelijk vastgoed nodig voor het huisvesten van deze voorzieningen, plekken waar mensen zich thuis voelen en contact kunnen maken met elkaar.

In onze omvangrijke gebouwenvoorraad komt altijd wel leegstand voor, bijvoorbeeld omdat de huur is opgezegd. We zorgen ervoor zo min mogelijk leegstand te hebben. Daarom bieden we vrijgekomen gebouw of grondpercelen binnen de gemeente aan voor nieuw maatschappelijk gebruik. Zolang geen nieuwe functie wordt gevonden, geven we opdracht aan een professioneel leegstandsbeheerder. Die stelt bewaarders aan om het gebouw of grondperceel voor tijdelijk gebruik met een hele korte opzegtermijn te beheren. Is de verwachte leegstand langer dan 1 jaar (bijvoorbeeld bij bestemmingsplanprocedures of een geplande ontwikkeling) dan kiezen we vaak voor een kortlopende beheerperiode. Wij kiezen bij voorkeur voor een maatschappelijke activiteit. Op die manier gebruiken we ook leegstaande gebouwen of grondpercelen voor activiteiten van maatschappelijke aard in de stad.

Doel 1.5.3

Amsterdam streeft naar een zo groot mogelijke CO_2-reductie van haar maatschappelijke en commerciële vastgoedportefeuille.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	We verduurzamen onze maatschappelijke en commerciële vastgoedportefeuille	23% (2022)	25%	25%	31%	55%

We streven naar een zo groot mogelijke CO_2-reductie en willen de doelstelling van 55 procent minder CO_2-uitstoot in 2030 behalen. Dit doen we door het programma Duurzaam Gemeentelijk Vastgoed uit te rollen in de jaren 2024 tot en met 2030. Vooralsnog zijn er middelen beschikbaar voor de eerste vier jaren van dit programma waarmee we onze vastgoedportefeuille verduurzamen op een zo efficiënt mogelijke wijze.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Scheepsexploitatiemaatschappij BAVO N.V.

Scheepsexploitatiemaatschappij BAVO N.V. is eigenaar van de verpachte agrarische grond in de Volgermeer.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	79,1	86,5	76,8	77,1	77,1	77,1
Lasten	64,5	60,0	62,8	63,6	64,0	66,9
Saldo Baten en Lasten	**14,6**	**26,5**	**14,0**	**13,6**	**13,1**	**10,2**
Onttrekking	1,0	3,7	50,1	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,0**	**1,0**	**50,1**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**15,6**	**27,5**	**64,1**	**13,6**	**13,1**	**10,2**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit huur, pacht, - en service opbrengsten van ons gemeentelijke vastgoed (€ 76,8 miljoen). Deze bestaan uit huurinkomsten van kunst- en cultuurinstellingen (€ 34,2 miljoen); huurinkomsten uit de verhuur van gronden en niet-maatschappelijke instellingen (€ 13,7 miljoen); huurinkomsten van buurt- en wijkcentra en zorg gerelateerde instellingen (€ 13,8 miljoen); huurinkomsten van onderwijs & kinderopvang gerelateerde instellingen (€ 10,7 miljoen); overige huurinkomsten en serviceopbrengsten (€ 3,2 miljoen). De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit dotatie aan de onderhoudsvoorziening voor het planmatig onderhoud (€ 19,8 miljoen), rente en afschrijvingen (€ 16,2 miljoen), onderhoudslasten (€ 7,9 miljoen), loonkosten (€ 10,9 miljoen), gas/water/elektriciteit (€ 2,3 miljoen) en overig (€ 5,7 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De baten blijven over de jaren ongeveer gelijk. De lasten nemen meerjarig toe. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het gereedkomen van investeringsprojecten, waardoor de kapitaallasten toenemen.

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves in 2025 en verder betreffen het onrendabele deel van de berekende afschrijvingen op kapitaalgoederen (€ 1,0 miljoen). Daarnaast valt eenmalig € 49,1 miljoen vrij in verband met het opheffen van de financieringsreserve gemeentelijk vastgoed.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**86,5**	**76,8**	**77,1**	**77,1**	**77,1**
Beginstand Begroting 2025	**77,8**	**67,7**	**68,0**	**68,0**	**68,0**
Mutaties 2024-2028	**8,7**	**9,2**	**9,2**	**9,2**	**9,2**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	8,7	9,2	9,2	9,2	9,2
2 Overig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	**60,0**	**62,8**	**63,6**	**64,0**	**66,9**
Beginstand Begroting 2025	**51,4**	**50,7**	**50,8**	**50,7**	**50,7**
Mutaties 2024-2028	**8,6**	**12,1**	**12,8**	**13,3**	**16,2**
3 Actualisatie kapitaallasten	0,0	0,1	0,6	1,3	4,4

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	8,6	14,0	14,0	13,9	13,6
5 Nominaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6 Overig	0,0	-2,0	-1,9	-1,9	-1,9
Onttrekking	**3,7**	**50,1**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**3,7**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**49,1**	**-1,0**	**-1,0**	**-1,0**
7 Financiering gemeentelijk vastgoed	0,0	49,1	-1,0	-1,0	-1,0
Toevoeging	**2,7**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**2,7**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**27,5**	**64,1**	**13,6**	**13,1**	**10,2**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere baten door neutrale mutaties. Deze worden grotendeels veroorzaakt door het actualiseren van de vastgoedbegroting voor aanhuurpanden voor het opvangen van Oekraïners, deze waren nog niet begroot. De baten en lasten stijgen gelijk (zie ook lasten Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen).

2 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

3 Actualisatie kapitaallasten
Hogere kapitaallasten in verband met afgeronde/ afgeschreven investeringen.

4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten door gemeentebreed neutrale mutaties (€ 8,8 miljoen). Deze worden grotendeels veroorzaakt door het actualiseren van de vastgoedbegroting voor aanhuurpanden voor het opvangen van Oekraïners, deze waren nog niet begroot. De baten en lasten stijgen gelijk (zie ook baten Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen).
Daarnaast zijn er hogere lasten in verband met het overhevelen van de werven vanuit programma B (€ 5,2 miljoen). Deze overheveling is het gevolg van gewijzigde wettelijke voorschriften, waarbij deze werven op programma 1 horen.

5 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

6 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

7 Financiering gemeentelijk vastgoed
In verband met het opheffen van de financieringsreserve gemeentelijk vastgoed, valt eenmalig € 49,1 miljoen vrij. Daardoor worden de meerjarige onttrekkingen uit deze reserve ook teruggedraaid.

2.1.6 Duurzaamheid en milieubeheer

Met de inzet op duurzaamheid brengen we de stad op lange termijn binnen planetaire grenzen.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 1.6 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	21,31 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	4.866,18 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 1.6.1

Amsterdam voldoet aan de doelstelling van het Klimaatakkoord Parijs door de stad aardgasvrij te maken voor 2040 en de CO_2-uitstoot met 95% te verlagen voor 2050 en is een stad met schone lucht waar afval als grondstof wordt gebruikt.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Totale CO_2emissies (in kton) verbruik van energie op het Amsterdamse grondgebied	5.000	n.v.t.	*	3.620	n.v.t.

Met de reductie van CO_2-uitstoot (scope 1 en 2) en het gebruik van afval als grondstof (scope 3) worden meetbare stappen gezet om de stad binnen de planetaire grenzen te krijgen.

Om klimaatverandering tegen te gaan streven we naar een reductie van 60 procent van de CO_2-uitstoot in 2030 (ten opzichte van 1990) en een reductie van 100 procent in 2050.
We werken samen met bewoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties aan de uitvoering van de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 met een maatregelenpakket dat zich richt op de volle breedte van de energietransitie en de vermindering van de CO_2-uitstoot:

- Met het isolatieoffensief zetten we in op het stimuleren van het verbeteren en versnellen van het isolatietempo van bestaande woningen.
- Met corporaties werken we aan de warmtetransitie, de isolatieaanpak, aan circulair renoveren en klimaatadaptatie zoals afgesproken in de prestatieafspraken tussen woningcorporaties, huurderskoepels en de gemeente ‘Samen werken aan de volkshuisvesting’.
- De samenwerking Warm Amsterdam (warmtebedrijven, woningcorporaties, gemeente) is door de oplopende warmtetarieven en afnemend draagvlak onder druk komen te staan. De aanpak wordt herzien en in 2025 werken we samen verder aan de haalbare en gestarte initiatieven.
- Draagvlak bij bewoners is cruciaal bij elke keuze in de warmtetransitie. In het warmteprogramma is al een participatieplan, maar ook de andere keuze hebben invloed op draagvlak onder bewoners. Daarom is verbeteren van participatie en betrokkenheid van bewoners bij de keuzes in de warmtetransitie noodzakelijk voor haalbare oplossingen. Wij ondersteunen bewonersinitiatieven voor het opwekken van duurzame energie en de aanleg van warmtesystemen.
- Voor het verduurzamen van de industrie en het havengebied richten we ons op de introductie van waterstof, opwek van windenergie op zee én land, zonne-energie, warmte-uitkoppeling, CCUS, circulaire economie en energiebesparing. Dit doen we samen met het Havenbedrijf en onze partners in het NZKG, de bedrijven in het havengebied, de provincie, het Rijk (en EU) en de omgevingsdienst.

Met de regie- en uitvoeringsorganisatie Energie voor de Stad versterken we de uitvoering van de energietransitie. Hiernaast ontwikkelen we een regierol op duurzaamheid binnen de gemeentelijke organisatie en werken we toe naar een klimaatbegroting. Een klimaatbegroting geeft de beperkte milieuruimte aan die beschikbaar is per begrotingsprogramma en kan ingezet worden als sturings-instrument. We willen de aanpak voor een klimaatbegroting klaar hebben staan voor de volgende collegeperiode.

Nieuwe wetgeving (Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie, Wet collectieve warmte en Omgevingswet) geeft de gemeente nieuwe instrumenten om de warmtetransitie uit te rollen. We stellen een Warmteprogramma op (herziening van de Transitievisie Warmte) dat richting geeft aan de warmtetransitie en we werken aan scenario's voor de invulling van de gemeentelijke rol in een publiek warmtebedrijf.

We onderzoeken en bepalen de (toekomstige) duurzame bronnen van warmte en koude voor de hele stad (zoals aquathermie, geothermie en riothermie). In 2025 wordt de potentie van geothermie verder onderzocht, samen met Energiebeheer Nederland.

Goede energie-infrastructuur (met name voldoende capaciteit voor elektrificatie) is een essentiële randvoorwaarde voor de energietransitie en voor de economische ontwikkeling en groei van de stad. De opgave om het elektriciteitsnet uit breiden is groot en heeft impact op de stad. Met Alliander en Tennet werken we samen om de energielevering toekomstbestendig te maken. We ondersteunen en faciliteren we de bouw van dertig nieuwe en het opwaarderen van dertien onderstations.
In samenwerking met Alliander werken we aan het inpassen van ~1.200 middenspanningsruimtes (MSR) in de bestaande stad en ~1400 in de gebiedsontwikkeling.

Daarnaast faciliteren we de aanleg van waterstof- en CO_2-leidingen in het Noordzeekanaal gebied. We leggen dit vast in de gebiedsvisie voor het havengebied en zetten in op landelijke investeringsprogramma's zoals het MIEK (Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie & Klimaat) om de aanleg een impuls te geven.

Binnen het Smart City project ATELIER onderzoeken we innovatieve oplossingen om tot een structurele impact te komen op het energiesysteem in de stad. We werken met lokale en Europese partners aan het realiseren van een energieleverende wijk en een opschalingsstrategie dat bijdraagt aan de realisatie van de klimaatambities van Amsterdam.

Ook werken we aan een methodologie voor 'vermeden kosten'. Dit zijn besparingen die je in de toekomst kunt doen door nú te investeren. Voor verschillende opgaven van de gemeente berekenen we de mogelijk te vermijden kosten ter onderbouwing van investeringen op de korte termijn.

Activiteit 1.6.1.1

We dragen bij aan de transitie naar een circulaire economie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Totale hoeveelheid nieuw niet-hernieuwbaar materiaalgebruik in Amsterdam	23,6 miljard kg (2020)	17,4 miljard kg	16,5 miljard kg	15,6 miljard kg	jaarlijks -0,9 miljard kg

Om een bijdrage te leveren aan de transitie naar een circulaire economie geven we uitvoering aan de Agenda Circulair 2023-2026 en werken we onder meer aan de volgende activiteiten:

- We zullen, door inzet van eigen inkoopkracht en waar mogelijk door te reguleren en stimuleren, zorgen dat overheid, bedrijven en Amsterdammers in 2030 50 procent minder nieuw, niet-herwinbaar materiaal gaan gebruiken. Daartoe moet het gebruik van de hoeveelheid nieuwe, niet herwinbare grondstoffen met 0,9 miljard kg per jaar dalen.
- We kijken naar de hele keten: van ontwerp en productie tot consumptie, reparatie en hergebruik. De focus ligt daarbij op de waardeketens gebouwde omgeving, consumptiegoederen en voedsel en organische reststromen.
- Op het gebied van de gebouwde omgeving werkt Amsterdam onder meer samen met MRA-gemeenten, marktpartijen en kennisinstituten aan het uitvoeren van de green deal Houtbouw. Onze ambitie is om in 2025 20 procent van de nieuwe woningen van hout en hernieuwbaar (biobased) materiaal te bouwen.
- Op het gebeid van consumptiegoederen is Amsterdam onder meer partner in de regionale green deals Circulair Textiel, waarbij met diverse ketenpartners, zoals kennisinstellingen, bedrijven, recyclers en producenten, gewerkt wordt aan het verminderen van de impact van de textiel-keten. Ook worden 'circulaire hubs' ontwikkeld om meer ruimte te creëren voor circulaire initiatieven en bedrijvigheid.
- We voeren het Aanvalsplan Voedselverspilling 2024-2026 uit, met Stichting Samen Tegen Voedselverspilling, het Voedingscentrum, en partijen in de stad. Dit doen we door regelingen op te stellen om in de stad meer rechtstreekse ondersteuning te bieden voor circulaire activiteiten. Het Aanvalsplan is onderdeel hiervan.
- Als gemeente geven wij zelf het goede voorbeeld door verder te werken aan het verduurzamen van ons vastgoed, het wagenpark, de ICT en de catering. We stellen hergebruik centraal bij het inrichten en beheren van de openbare ruimte; circulaire principes stellen we centraal waar mogelijk, bijvoorbeeld via de eigen inkoop.

Activiteit 1.6.1.2

We werken aan een klimaatneutrale én aardgasvrije stad (routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Deel van Amsterdammers dat zegt de overstap naar duurzame energie een goede zaak te vinden	75% (2019)	88%	75%	75%	75%
2	Totaal opgesteld vermogen (in MW) zonne-energie op het Amsterdamse grondgebied	46 (2018)	251	300	350	400-500
3	Totaal extra opgesteld vermogen windenergie op het Amsterdamse grondgebied	66 (2019)	75	84	84	100
4	Aantal woningequivalenten waarvoor in het betreffende jaar met WAM-aanpak een investeringsbesluit is genomen om aardgasvrij te worden	N.v.t.	1.710	1.500	1.500	n.v.t.
5	Totaal aantal woningequivalenten aardgasvrij	123.700 (2024)	111.900	112.000	124.000	n.v.t.
6	Aantal locatiebesluiten elektriciteitsstations (onderstations)				(11/30)	(30/30)
7	Aantal locatiebesluiten elektriciteitshuisjes (MSR's)				(x/2600)	(x/2600)

We werken aan een toekomstbestendige, klimaatneutrale stad met betaalbare, lokaal opgewekte energie voor bewoners en ondernemers. Deze ambitie geven we vorm met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Aan de hand van de transitiepaden (gebouwde omgeving, duurzame elektriciteit, verduurzamen haven en industrie) uit de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 en het landelijke klimaatakkoord werken we aan verduurzaming van de stad.

Deel van Amsterdammers dat zegt de overstap naar duurzame energie een goede zaak te vinden

Op verschillende wijzen betrekken we bewoners en ondernemers in de stad bij de energietransitie. Door middel van informatie en participatie bij grote warmte- of energietrajecten in de wijken, zoals aardgasvrij en locaties windmolens. We willen inwoners mee laten doen en delen in de opbrengsten van de energietransitie. Lokale initiatieven worden gefaciliteerd en bij het opwekken van energie (als wind) zetten we in op ontwikkeling in lokaal eigendom. Vanaf 2025 is een energiediensten organisatie operabel die bijdraagt aan de ondersteuning en professionalisering van initiatieven en coöperaties. Voorbeelden van coöperatieve vormen zijn Energiecoöperatie KetelhuisWG die werkt aan aquathermie met een lokaal bronnet op het WG-terrein en energie-coöperatie MeerEnergie die werkt aan een warmtenet op basis van restwarmte van een datacentrum in Middenmeer.

Totaal opgesteld vermogen (in MW) zonne-energie op het Amsterdamse grondgebied

We blijven inzetten op het gebruik van alle geschikte daken voor zonne-energie. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor grote daken met veel potentie en een gebiedsgerichte aanpak in combinatie met andere opgaven. We ondersteunen zonprojecten van bewoners, coöperaties, bedrijven, vve's en maatschappelijke organisaties, door middel van adviezen, onderzoek en expertise.
Naast kwantitatieve doelstellingen voor zonne-energie richten we ons ook op het stimuleren van duurzame/eerlijke, hergebruikte en lichtgewicht zonnepanelen. Hiervoor richten we een subsidieregeling in. En we stimuleren de ontwikkeling van nieuwe innovaties op het gebied van zonne-energie.

Totaal extra opgesteld vermogen windenergie op het Amsterdamse grondgebied

Het programma Wind Amsterdam dat in 2024 is opgesteld, is het ruimtelijke besluit met afwegingen over de zoekgebieden en voorwaarden voor de ontwikkeling van windenergie in Amsterdam. De komende jaren worden vervolgstappen genomen voor de in kaart gebrachte locaties om zodoende de ontwikkeling van de windturbines (in totaal 52 MW) rond 2030 mogelijk te maken. In 2025 en verder zal de gemeente een actieve rol spelen door partijen bij elkaar te brengen, onderzoeken ten behoeve van lokale inpassing, participatieproces en locatiebepaling en ruimtelijke inpassing (mede) te organiseren.

Aantal woningequivalenten waarvoor in het betreffende jaar met WAM-aanpak een investeringsbesluit is genomen om aardgasvrij te worden en totaal aantal woningequivalenten aardgasvrij

De samenwerking Warm Amsterdam (warmtebedrijven, woningcorporaties, gemeente) is door de oplopende warmtetarieven en afnemend draagvlak onder druk komen te staan. De aanpak is herzien en in 2025 werken we samen verder aan de haalbare en gestarte initiatieven zoals K-buurt Midden en Wildemanbuurt (circa 1.900 woningen). Ook ondersteunen we de voorbereiding van de transitie in andere buurten.
Ook kijken we naar andere technieken om zoals warmtepompen en we verkennen de mogelijkheden voor meer decentrale bronnetten (zoals in Buikslotermeer Noord). Verder ondersteunen we warmte-initiatieven van bewoners/energiecoöperaties en vve's en creëren we aanbod voor particuliere woningeigenaren die willen verduurzamen en aardgasvrij willen worden.

Nieuwe wetgeving (Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie, Wet collectieve warmte en Omgevingswet) geeft de gemeente nieuwe instrumenten om de warmtetransitie uit te rollen. De nieuwe wet schrijft een grotere publieke rol voor in het warmtebedrijf. We werken uit hoe we hier als gemeente invulling aan geven.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Afval Energie Bedrijf (AEB)
Het Afval Energie Bedrijf levert duurzame energie in de vorm van warmte en elektriciteit.

Westpoort Warmte (WPW)
De gemeente is aandeelhouder van WPW in een joint-venture met Vattenfall. Wij hebben beiden 50 procent van de aandelen. WPW levert duurzame warmte aan een deel van de stad.

Liander
Allianders dochteronderneming Liander heeft voor haar verzorgingsgebied de wettelijke taak te zorgen dat bewoners en ondernemers een betrouwbaar en betaalbaar distributienetwerk van gas en elektriciteit kunnen gebruiken. Liander is partner in de taskforce congestie en Warm Amsterdam.

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
Gemeenten zijn wettelijk verplicht om een basistakenpakket op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving onder te brengen bij Omgevingsdiensten. Voor de gemeente Amsterdam is de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) de omgevingsdienst. Het college is bevoegd gezag voor het uitvoeren van deze taken die de OD NZKG voor Amsterdam vervult. De OD NZKG heeft als voornaamste verantwoordelijkheid de beoordeling en goedkeuring of afwijzing van vergunningsaanvragen en het toezicht houden op en handhaven van regelgeving met betrekking tot activiteiten op het gebied van milieu, bodem en bouw (VTH-taken). Ze speelt een rol in het bevorderen van een duurzame en veilige leefomgeving. De OD NZKG heeft een adviserende rol bij gebieds- en beleidsontwikkeling en op het gebied van energietransitie, klimaatverandering, verduurzamen en circulair economie.

Port of Amsterdam
De Amsterdamse haven is een Europese zeehaven die het voortouw neemt in het versnellen van duurzaamheid. De gemeente is de enige aandeelhouder van de Port of Amsterdam.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	17,2	21,3	0,9	0,9	0,9	0,9
Lasten	57,8	75,3	90,5	97,5	67,6	91,4
Saldo Baten en Lasten	**-40,6**	**-54,0**	**-89,5**	**-96,6**	**-66,6**	**-90,5**
Onttrekking	15,9	29,8	44,7	54,1	26,6	50,5
Toevoeging	1,7	2,7	1,7	1,6	1,6	1,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**14,2**	**27,1**	**43,0**	**52,5**	**25,0**	**49,0**
Totaal	**-26,4**	**-26,9**	**-46,5**	**-44,1**	**-41,6**	**-41,5**

Baten en lasten
De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit Rijksbijdrage voor bodemsanering en nazorg (€ 0,7 miljoen). De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit middelen voor de energietransitie (€ 37,9 miljoen), de exploitatiebijdrage aan de Omgevingsdienst voor uitvoeren van milieutaken

(€ 14,9 miljoen), klimaatfonds (€ 14,2), middelen vanuit het coalitieakkoord voor Circulaire economie (€ 7,0 miljoen) en Aardgasvrij (€ 5,0 miljoen), budgetten voor het jaarprogramma duurzaamheid (€ 4,5 miljoen) bodemsaneringen voor het voortzetten van nazorg (€ 4,3 miljoen) en dierplaagbeheersing (€ 1,8 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2027 nemen de lasten af. Dit is hoofzakelijk het gevolg van aflopen van diverse incidentele coalitiemiddelen. Dit betreffen voornamelijk de middelen voor de energietransitie, circulaire economie, aardgasvrij en duurzaamheid.

Reserves

De toevoegingen aan reserves in 2025 bedragen € 1,7 miljoen. Dit betreft voornamelijk de jaarlijkse 2% indexatie over de reserve bodemsanering. De onttrekking aan reserves in 2025 bedragen € 44,7 miljoen. Dit zijn de onttrekking uit de reserve coalitiemiddelen (€ 26,9 miljoen), Klimaatfonds (€ 14,2 miljoen) en vanuit de reserve bodemsanering (€ 3,4 miljoen).

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**21,3**	**0,9**	**0,9**	**0,9**	**0,9**
Beginstand Begroting 2025	**21,3**	**0,3**	**0,3**	**0,3**	**0,3**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,6**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
2 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,0	0,7	0,7	0,7	0,7
3 Overig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	**75,3**	**90,5**	**97,5**	**67,6**	**91,4**
Beginstand Begroting 2025	**68,7**	**38,6**	**38,1**	**28,4**	**28,4**
Mutaties 2024-2028	**6,6**	**51,9**	**59,4**	**39,2**	**63,0**
4 Beslispunt OD NZKG	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
5 Beslispunt Omgevingswet	0,0	1,0	0,6	0,0	0,0
6 Energietransitie en klimaat- en energiebeleid	5,3	35,8	38,8	15,0	15,0
7 Coalitieakkoord	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
8 Coalitieakkoord	0,0	-1,2	1,2	0,0	0,0
9 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-0,2	0,5	0,3	0,8	0,7
10 Nominaal	0,0	0,6	0,5	0,4	0,4
11 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,0	12,7	16,7	21,7	45,6
12 Overig	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3
Onttrekking	**29,8**	**44,7**	**54,1**	**26,6**	**50,5**
Beginstand Begroting 2025	**24,2**	**12,9**	**12,9**	**5,4**	**5,4**
Mutaties 2024-2028	**5,7**	**31,8**	**41,2**	**21,2**	**45,1**
13 Coalitiemiddelen 2022-2026	5,7	19,6	25,0	0,0	0,0
14 Reserve Klimaatfonds	0,0	14,2	18,2	23,2	47,1
15 Stedelijke bodemsanering & nazorg	0,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Toevoeging	**2,7**	**1,7**	**1,6**	**1,6**	**1,5**
Beginstand Begroting 2025	**1,7**	**1,6**	**1,6**	**1,5**	**1,5**
Mutaties 2024-2028	**1,0**	**0,0**	**0,1**	**0,1**	**0,1**
16 Reserve Laadinfrastructuur	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
17 Stedelijke bodemsanering & nazorg	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Eindtotaal	**-26,9**	**-46,5**	**-44,1**	**-41,6**	**-41,5**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

2 Reserve-gerelateerde wijzigingen

Dit zijn neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben. Als de mutaties rond reserves en onderhoudsvoorzieningen niet neutraal zijn, is sprake van beleidsrijke mutaties.

3 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

4 Beslispunt OD NZKG
We dekken het tekort incidenteel voor de uitvoering van de (wettelijke) basistaken. Bij de Voorjaarsnota 2025 komen wij met oplossingsmogelijkheden om dit structurele tekort op te lossen.

5 Beslispunt Omgevingswet
Hogere lasten door de Omgevingswet in verband met de transitiekosten die gemaakt worden voor het opvangen van de meerkosten.

6 Energietransitie en klimaat- en energiebeleid
Hogere lasten voor de energietransitie en klimaat- en energiebeleid (€ 35,8 miljoen). We reserveren € 15 miljoen structureel vanaf 2025 voor het behalen van onze doelstellingen in het kader van de energietransitie. Daarnaast reserveren we € 50 miljoen incidenteel voor het klimaat- en energiebeleid. Beide zijn, gezien de onderlinge verwevenheid, opgenomen in één bestedingsplan, waarbij nadrukkelijk het onderscheid tussen de incidentele en de structurele middelen is gemaakt.

7 Coalitieakkoord
Hogere lasten door het inzetten van de restant coalitiemiddelen voor zonne-energie.

8 Coalitieakkoord
Doorschuif circulaire economie 2025 naar 2026.

9 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

10 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

11 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn voornamelijk de hier begrote onttrokken middelen vanuit het Klimaatfonds.

12 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

13 Coalitiemiddelen 2022-2026
Hogere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen, voor de energietransitie en klimaat- en energiebeleid.

14 Reserve Klimaatfonds
Hogere onttrekking aan de reserve Klimaatfonds vanwege onze duurzaamheidsactiviteiten. Het overgrote deel van deze meerjarige middelen is geoormerkt voor projecten in het kader van “Duurzame Stad, Duurzame Banen” en voor gebiedsgerichte aardgasvrij maken van woningen. Daarnaast is voor een bedrag van € 20,4 miljoen nog vrij besteedbaar voor nieuwe initiatieven. De kaders voor de besteding van deze laatste categorie zijn door het college in het bestedingsperspectief 2023 vastgelegd.

15 Stedelijke Bodemsanering en Nazorg
Bij de actualisatie van de te verwachten kosten aan bodemsanering en nazorg hebben wij de bestaande raming naar beneden bijgesteld. Doordat deze lasten gedekt worden uit de reserve Bodemsanering, neemt ook onttrekking af.

Mutaties toevoegingen reserves

16 Reserve Laadinfrastructuur
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

17 Stedelijke Bodemsanering en Nazorg
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

2.1.7 Begraafplaatsen en crematoria

De gemeente Amsterdam faciliteert uitvaarten, herdenkingen en waar nodig uitvaarten van gemeentewege voor alle Amsterdammers ongeacht hun sociale, religieuze of culturele achtergrond.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 1.7 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	138,16 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	326,78 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 1.7.1

Amsterdam geeft tegen kostendekkende tarieven de mogelijkheid tot begraven en cremeren, waarbij ruimte is voor ieders persoonlijke wens, ongeacht sociale, religieuze of culturele achtergrond.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Kostendekkendheid leges lijkbezorgingsrechten	95% (2018)	94,5%	100%	100%	100%

Amsterdam geeft tegen kostendekkende tarieven de mogelijkheid tot begraven en cremeren, waarbij ruimte is voor ieders persoonlijke wens, ongeacht sociale, religieuze of culturele achtergrond.

De hoogte van de verschillende leges die vallen onder de noemer lijkbezorgings-rechten is op begrotingsbasis zo bepaald dat het totaal van de opbrengst lijkbezorgingsrechten 100 procent kostendekkend is.

Activiteit 1.7.1.1

We faciliteren begravingen, crematies en herdenkingen, en onderhouden het culturele erfgoed van de begraafplaatsen; de parken en monumenten (het stenen archief van de stad).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal begravingen	756 (2017)	746	700	750	750
2	Aantal crematies	2.141 (2017)	1.986	2.250	2.050	2.050
3	Marktaandeel uitvaarten overledenen in Amsterdam	35% (2024)	Indicator niet benoemd	Indicator niet benoemd	35%	35%
4	NL Terreinlabel: duurzaamheidsambities begraafplaatsen De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder	Score C = voldoende (2024)	Indicator niet benoemd	Indicator niet benoemd	Score C = voldoende	Score B = goed

De gemeentelijke begraafplaatsen streven naar behoud van marktaandeel van het aantal uitvaarten in Amsterdam. Er wordt gestreefd naar een marktaandeel van ongeveer 35 procent.

NL Greenlabel heeft de organisatie ondersteund bij het opstellen van een duurzaamheidsambitie en het beoordelen van de huidige kwaliteit op het gebied van samenhangende duurzaamheid van het terrein De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder. Een belangrijke stap is het uitvoeren van een nulmeting en het bepalen van de ambitie, beide voorkomend uit de duurzaamheidsdoelen uit het coalitieakkoord. Medio 2024 is de beoordelingsnotitie van NL greenlabel opgeleverd. Deze stap is het resultaat van samenwerking tussen de begraafplaatsen , Ruimte en Duurzaamheid en het programma Green Office van de gemeente. Het doel van deze samenwerking is om tot een 100 procent duurzame organisatie in 2030 te komen. Het NL Terreinlabel is een procestool om de mate van duurzaamheid van terreinen aantoonbaar te maken.
Op basis van 6 thema's en 27 indicatoren wordt de mate van duurzaamheid inzichtelijk gemaakt. De organisatie heeft een NL Terreinlabel A (excellent) als ambitie gesteld voor beide begraafplaatsen. De nulmeting heeft voor beide begraafplaatsen een score opgeleverd van C (voldoende). Het realiseren van de duurzaamheidsambitie excellent

is een grote uitdaging en niet eenvoudig te realiseren. Om uiteindelijk toch het gestelde ambitieniveau van excellent te bereiken zal een plan van aanpak inclusief een jaarplanning worden opgesteld, om te bepalen welke activiteiten en middelen nodig zijn om het gestelde ambitieniveau uiterlijk in 2030 te bereiken.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	9,2	9,5	10,1	10,1	10,1	10,1
Lasten	9,7	9,6	10,6	10,4	10,4	10,4
Saldo Baten en Lasten	**-0,5**	**0,0**	**-0,5**	**-0,4**	**-0,4**	**-0,3**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-0,5**	**0,0**	**-0,5**	**-0,4**	**-0,4**	**-0,3**

Baten en Lasten

De baten in dit programma onderdeel bestaan voornamelijk uit de leges op de lijkbezorgingsrechten (€ 8,2 miljoen), consumptiegoederen van uitvaarten (€ 0,9 miljoen) en uitvaarten van gemeentewege (€ 0,8 miljoen). De lasten in dit programma-onderdeel bestaan voornamelijk uit het uitvoeren van uitvaarten op de gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria en het onderhoud van de begraafplaatsen en de gebouwen (€ 8,8 miljoen), het organiseren van uitvaarten gemeentewege (€ 0,8 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De baten en lasten in dit programmaonderdeel blijven gelijk over de jaren heen.

Reserves

Dit programmaonderdeel kent geen reserve mutaties.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**9,5**	**10,1**	**10,1**	**10,1**	**10,1**
Beginstand Begroting 2025	**9,2**	**9,0**	**9,0**	**9,0**	**9,0**
Mutaties 2024-2028	**0,3**	**1,1**	**1,1**	**1,1**	**1,1**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,2	1,0	1,0	1,0	1,0
2 Overig	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Lasten	**9,6**	**10,6**	**10,4**	**10,4**	**10,4**
Beginstand Begroting 2025	**9,4**	**9,3**	**9,3**	**9,3**	**9,3**
Mutaties 2024-2028	**0,2**	**1,3**	**1,1**	**1,1**	**1,1**
3 Actualisatie kapitaallasten	0,0	0,1	0,3	0,3	0,3
4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,1	0,8	0,7	0,8	0,8
5 Nominaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6 Overig	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
7 Onderhoud groen	0,0	-0,3	0,0	0,0	0,0
Onttrekking	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**0,0**	**-0,5**	**-0,4**	**-0,4**	**-0,3**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

2 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

3 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

5 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

6 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

7 Onderhoud groen:
Het onderhoudsniveau van de begraafplaatsen De Nieuwe Ooster en de Nieuwe Noorder is gemeten. Daaruit blijkt dat er sprake is van achterstallig onderhoud. Voor het wegwerken van dat achterstallig onderhoud maken we in 2025 € 0,3 miljoen vrij.

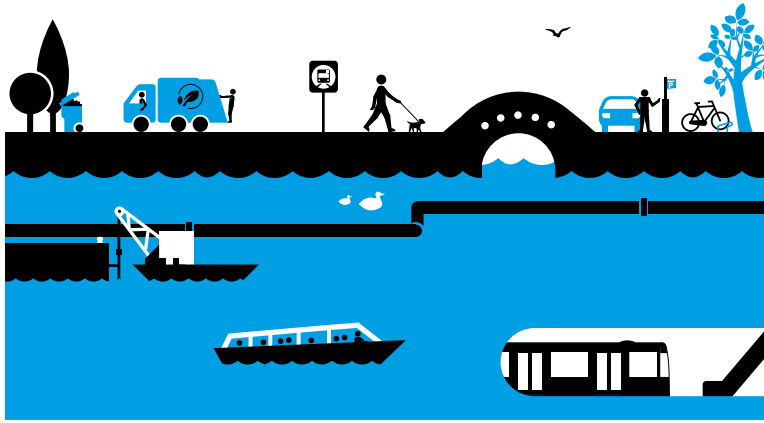
2.2

Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer

2.2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	277,9	263,8	268,9	267,8	264,6	262,7
Lasten	1.179,3	1.260,1	1.405,4	1.309,9	1.270,2	1.262,9
Saldo Baten en Lasten	**-566,3**	**-633,7**	**-720,8**	**-691,4**	**-650,3**	**-643,2**
Onttrekking	234,3	181,2	53,5	37,8	19,0	7,7
Toevoeging	454,2	144,4	29,0	23,9	17,6	16,8
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-219,9**	**36,8**	**24,5**	**14,0**	**1,4**	**-9,2**
Totaal Programma 2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer	**-786,2**	**-596,9**	**-696,3**	**-677,5**	**-648,9**	**-652,4**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**250,8**	**210,4**	**218,1**	**217,7**	**217,5**	**217,5**

Investeringen

Programma 2 kent veel grote investeringen. De grootste zijn:

- Programma Bruggen en Kademuren € 90 miljoen;
- Vervangingsprogramma's Civiel, Groen, Verhardingen, OVL, VRI/VIS € 87 miljoen;
- Aanpak wegtunnels: Verkeerscentrale, Arenatunnel en IJtunnel € 84 miljoen;
- Vervangingsprogramma's materieel openbare ruimte en straatreiniging € 17 miljoen;
- Vervanging en verduurzaming veren € 15 miljoen;
- Programma Bovenwijks groen € 15 miljoen.

Digitale stad / informatie

- Via Opgavegericht en Wendbaar Werken werken we steeds slimmer en efficiënter in een keten-samenwerking voor het inrichten, beheren en gebruiken van de openbare ruimte. Dit leidt tot nog betere samenwerking, verbeteren van processen en digitalisering te versterken (waardoor medewerkers onder andere toegang hebben tot 1 actueel beeld).
- We zetten in op datagestuurd werken om tot een betere informatiepositie te komen en slimme keuzes te maken.
- We werken toe naar één architectuur voor assetmanagement om tot één informatiepositie te komen door een informatiemodel op te leveren. Om ook de samenwerking met aannemers te verbeteren
- We betrekken privacy, security en compliance bij elke fase van digitalisering.

Democratisering

- Onder de noemer ‘Amsterdam Maakt Ruimte’ werken we aan een transitie van onze openbare ruimte en ons mobiliteitssysteem, gericht op een toekomst-bestendige stad. Amsterdammers, ondernemers en bezoekers worden actief bij deze transitie betrokken. We voeren het gesprek met de stad over lastige keuzes die de komende jaren gemaakt moeten worden om de stad bereikbaar en leefbaar te houden, klimaatverandering op te vangen en te zorgen dat iedereen mee kan blijven doen in Amsterdam. Dat gesprek voeren we onder andere via een digitale raadpleging, thematafels met belanghebbenden over specifieke onderwerpen, ontwerpsessies met kinderen, stadsbrede bijeenkomsten en gesprekken met bewoners en ondernemers op straat.

- De groene inrichting van de openbare ruimte wordt vaak in participatie ontwikkeld met de buurt en ook in co-creatie (bv. Het BrasaPark in Zuidoost).
- Medebeheer van het openbare Groen is al jaren gebruikelijk in Amsterdam en wordt ook weer in 2024 voortgezet. Waar dit mogelijk en wenselijk is breiden we dit uit.
- In het eerste half jaar va 2024 is het burgerberaad schone stad gehouden. Dat heeft geleid tot 15 adviezen die met een meerderheid van 67 procent zijn aangenomen. Dat betekent dat deze 15 adviezen aan de gemeenteraad zullen worden voorgelegd. Besluitvorming in de gemeenteraad over de adviezen van het burgerberaad vindt eind 2024 plaats.

De thema's Duurzaamheid en Ongelijk investeren voor gelijke kansen worden apart toegelicht in een paragraaf.

Meerjarenbegroting: tegenover investering in wegwerken achterstallig onderhoud staan ook besparingen

Voor de periode 2025-2028 ligt een begroting waarin voor een aantal onderdelen additionele middelen zijn toegekend. De incidentele € 45 miljoen ten behoeve van het wegwerken van het achterstallige onderhoud springt hierbij in het oog.

Hier staat tegenover dat er ook een besparingsopgave is opgenomen oplopend van € 3,8 miljoen in 2026 naar € 7,5 miljoen in 2027 en € 15 miljoen structureel vanaf 2028. We verwachten de komende jaren een deel van de achterstanden in te kunnen lopen met de incidentele middelen die daarvoor beschikbaar worden gesteld. De staat van de openbare ruimte komt daarmee voor een groot deel op het afgesproken niveau. We verwachten dat we kunnen besparen door deze inhaalslag te combineren met het uitgangspunt dat we alleen onderhoudswerkzaamheden doen als er sprake is van een onderhoudsopgave. In de praktijk betekent dit minder tot geen herinrichtingen en scherpere keuzes in welke projecten we wel en niet doen. Voor de Begroting 2026 werken we uit op welke onderdelen bespaard kan worden.

2.2.1 Verkeer, vervoer en parkeren

Een toegankelijke stad voor iedereen, waar we aangenaam kunnen opgroeien verblijven en verplaatsen. Daar waar er verbeteringen in de openbare ruimte noodzakelijk zijn, geven we voorrang aan verbeteringen op het gebied van klimaatadaptatie, verkeersveiligheid en toegankelijkheid. We volgen hierbij de werkwijze zoals beschreven in Uitvoeringsstandaard Toekomstgericht werken aan de Openbare Ruimte en gaan pas ergens aan het werk als er sprake is van technische noodzaak.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 2.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	746.362,94 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	36,87 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	57.009,12 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 2.1.1

De openbare ruimte van Amsterdam is een plek waar bewoners en bezoekers prettig, veilig en gezond kunnen verblijven en verplaatsen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	WiA onderzoek; gemiddelde rapportcijfer leefbaarheid buurt.	7,5 (2023)	n.v.t.*	n.v.t.*	7,5	7,5

**Voor Jaarverslag 2023 en Begroting 2024 bestonden geen waarden omdat dit een nieuwe indicator betreft en daarom is n.v.t. opgenomen.*

We stellen meer incidenteel geld beschikbaar voor het onderhoud van de stad. Daar waar er verbeteringen in de openbare ruimte noodzakelijk zijn, geven we voorrang aan verbeteringen op het gebied van klimaatadaptatie, verkeersveiligheid en toegankelijkheid. We volgen hierbij de werkwijze zoals beschreven in Uitvoeringsstandaard Toekomstgericht werken aan de Openbare Ruimte en gaan pas ergens aan het werk als er sprake is van technische noodzaak.
De druk op de openbare ruimte is de afgelopen jaren flink toegenomen. De groei en verdichting van de stad zorgt voor meer bezoekers en bewoners. En ook leggen de verschillende ambities zoals energietransitie, klimaatadaptatie, vergroening, gebiedsontwikkeling een extra claim op de openbare ruimte, zowel onder als boven de grond. Om goede afwegingen te kunnen maken over de inrichting en het gebruik van de ruimte, zowel op stedelijk niveau als op gebiedsniveau is in 2023 het Koersdocument Amsterdam maakt Ruimte opgesteld.

Amsterdam maakt Ruimte

We willen dat Amsterdam een stad is waar de voetganger veilig kan lopen, waar de auto een plek heeft maar niet dominant is, waar kinderen veilig kunnen spelen en waar de lucht schoon is. We zoeken een nieuwe balans tussen de ruimte voor mobiliteit en de ruimte voor groen en verblijven. In 2024 en 2025 geven we verder invulling aan Amsterdam maakt Ruimte door:

- Het opstellen en actualiseren van beleid, waaronder het beleidskader verkeersnetten en doelgroepenbeleid bij verkeersfilters om goed onderbouwde keuzes te maken over toegankelijkheid en gebruik van de openbare ruimte en infrastructuur.
- Het ondersteunen van initiatieven in de stad, het aanpassen van gemeentelijke werkwijzen en het opstarten van nieuwe projecten.
- Het voortzetten van het gesprek met de stad.

Projecten

De projectenportefeuille binnen Stadsverbetering laat een sterk aflopend beeld naar de toekomst zien. Dit komt omdat in de afgelopen 3 jaar weinig tot geen nieuwe projecten zijn opgevoerd, vanwege budgetverschuivingen naar het behoud van de stad. Dit is echter niet vol te houden, gezien de autonome groei van de bestaande stad en de uitdagingen die deze autonome groei op de bestaande stad met zich meebrengt. In de bestaande stad blijven ook herinrichtingen nodig en het bereikbaar maken van de nieuwe stad vergt grote investeringen. Daarom wordt in deze begroting alvast een reservering voorgesteld voor nog te programmeren projecten in 2027 en 2028. Voor het overige worden de projecten in de Stadsdelen, die al in de portefeuille waren opgenomen, voortgezet. Daarbij is een beperkt aantal nieuwe projecten opgenomen, met name gericht op vergroening (bijvoorbeeld in Zuidoost) en verkeersveiligheid (bijvoorbeeld Aanpak kruising 1e Oosterparkstraat/ Beukenweg).

Doorontwikkeling Beleidsprogramma's

Het programma Stadsverbetering bevat een aantal deelprogramma's met een specifiek doel. De mobiliteitsprogramma's Autoluw, Taxi, Touringcar, Logistiek, Deelmobiliteit, Fiets en Verkeersveiligheid worden in de toekomst anders ingericht. De veranderende opgave en beschikbare financiële ruimte vragen om een andere manier van werken, meer integraal en gebiedsgericht. In 2025 wordt dit verder uitgewerkt. In de tussentijd wordt via uitvoeringsplannen gewerkt aan actuele ontwikkelingen en opgaven.

In 2025 stellen we een nieuw geactualiseerd uitvoeringsplan verkeersveiligheid, voetganger en fiets vast met een concreet maatregelpakket.

De groei van de stad & de bestaande stad

Amsterdam heeft een grote woningbouwopgave. Deze groei is niet mogelijk zonder maatregelen op het gebied van mobiliteit, zowel in de nieuwe stad als in de bestaande stad. Naast het bieden van voldoende capaciteit op de wegen, de fietspaden en in het openbaar vervoer, is er ook een overgang van autogebruik naar openbaar vervoer, fiets en deelmobiliteit nodig. Dat vraagt om een verandering in gedrag van Amsterdammers en een aantrekkelijk alternatief aanbod. Een goede OV-ontsluiting, ruimte om prettig en veilig te fietsen en te lopen en aanbod van deelmobiliteit.

We maken ruimte vrij om de Oostbrug over het IJ te realiseren. Daarnaast werken we in 2025 verder aan de voorbereiding van de metrolijnen Ringlijn en de verlenging van de Noord-Zuidlijn.

Grote projecten die we gaan oppakken zijn de Cruciale Mijl inclusief verplaatsing Tramstalling (Zeeburgereiland en IJburg), station Amsterdam Bijlmer Arena (Zuidoostflank), de Johan van Hasseltknoop en de HOV-verbinding richting Zaandam (Noord), de HOV-verbinding van CS naar Sloterdijk en uitbreiding van het aantal veren over het IJ. Ook worden relatief kleinere projecten opgepakt, zoals bijvoorbeeld het optimaliseren van het fietsnetwerk Zuidoost. Vanwege de beperkte financiële ruimte, wordt ook een aantal projecten uitgesteld. Investeringen die we nu (nog) niet oppakken bevinden zich vooral rond de Zuidas, en in minder mate in Weesp en Zeeburgereiland / IJburg.

Activiteit 2.1.1.1

We beperken het ruimtebeslag van de auto, zowel rijdend als geparkeerd.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Opgeheven parkeerplaatsen	5.000 - 7.000 parkeer-plaatsen (2020 – 2025)	1.647	1.000	1.000	1.000
2	Aantal gereden autokilometers in Amsterdam*	4.463.000 km (2018)	4.500.000 km	4.800.000 km	4.800.000 km	4.700.000 km

**Voor de KPI 'Aantal gereden kilometers in Amsterdam' wordt een andere invulling gezocht omdat dit geen zuivere graadmeter is.*

Autoluw, deelmobiliteit en smart mobility

Door uitvoering van de Agenda Amsterdam Autoluw maken we meer ruimte voor lopen, fietsen, openbaar vervoer, groen, voorzieningen, spelen en verblijven. In 2025 ronden we dit uitvoeringsprogramma af omdat de meeste maatregelen uit de agenda zijn uitgevoerd. Denk bijvoorbeeld aan het autoluw maken van de noordelijke Van Woustraat, de fietsroute tussen het IJ en het Mr. Visserplein en verschillende parkeermaatregelen.

Het werken aan een veilige, toegankelijke, gezonde en bereikbare stad gaat door. De door het programma ontwikkelde instrumenten blijven we toepassen in de stad. Denk hierbij aan het verlagen van parkeervergunningplafonds om parkeerplaatsen te herbestemmen voor ander gebruik en de toepassing van intelligente toegang in de stad. Ook blijven we kansen benutten voor fiets en voetganger met kleine en slimme ingrepen zoals bijvoorbeeld het verbeteren van de verkeersregelinstallaties.

Goed aanbod van deelmobiliteit is belangrijk om een alternatief te kunnen bieden voor de eigen auto. Amsterdam geeft vergunningen uit voor de verschillende deelvoertuigen en werkt samen met aanbieders van deelvervoer om ervoor te zorgen dat het gebruik van deelvervoer in Amsterdam goed verloopt. Als er in 2024 wordt besloten een vervolg te geven aan de vergunningen voor de deelfiets dan zullen er in 2025 nieuwe vergunningen hiervoor worden uitgegeven. Verder wordt het gebruik van deelvervoer gestimuleerd met onder andere een communicatiecampagne.

Met het programma Smart Mobility werken we aan het benutten van nieuwe innovaties en technologische ontwikkelingen om verschillende vormen van vervoer slim te combineren en efficiënt in te zetten. Dit doen we in nauwe samenwerking Amsterdammers, bedrijven en kennisinstellingen waarbij leren het uitgangspunt is. In 2025 starten we met een onderzoeksagenda voor Amsterdam maakt Ruimte om zo met behulp van innovaties het Amsterdam van morgen vorm te geven.

Parkeren

In juni 2023 heeft de gemeenteraad besloten om betaald parkeren in te voeren in een groot deel van Nieuw-West en Zuidoost. In april 2024 heeft de gemeenteraad besloten om ook in stadsdeel Noord en Sloterdijk betaald parkeren in te voeren. De uitbreiding van betaald parkeren treedt gefaseerd in werking. In 2024 Osdorp, De Punt, (Nieuw) Sloten, De Aker, De Bijlmer en een deel van Noord. In 2025 treedt betaald parkeren in werking in Zuidoost (Holendrecht, Reigersbos), en de resterende delen in Noord en Nieuw-West (Slotermeer en Sloterdijk). Gein (Gaasperdam) staat voor het jaar 2026 op de planning.

In maart 2024 heeft het college van B en W de stadsdelen en het stadsgebied Weesp gevraagd te adviseren op het instellen van een progressief tarief bij sportvoorzieningen en begraafplaatsen. Hiermee wordt bedoeld dat voor de eerste drie uur een lager parkeertarief geldt dan voor de uren daarna. De uitkomsten van de consultatie worden op het moment van schrijven nog verwerkt. Besluitvorming in de raad is gepland eind 2024 en uitvoering in de loop van 2025, in combinatie met de geplande uitbreidingen van betaald parkeren. Voor het jaar 2025 worden naast de vergunning tarieven ook de kortparkeertarieven geïndexeerd.

Hubs en P+R

Een hub is een plek waar overgestapt kan worden van de ene vorm van vervoer op de andere. In 2024 en 2025 onderzoeken we of en op welke wijze we deelmobiliteit kunnen aanbieden op de huidige Amsterdamse Parkeren en Reislocaties. Ook kijken we breder naar hoe we de P+R locaties kunnen verbeteren ten behoeve van een aantrekkelijke autoluwe stad. Met de partijen in de Metropool Regio Amsterdam werken we aan een regionale Parkeren en Reis en hub strategie.

Activiteit 2.1.1.2

We maken meer ruimte voor fietsers, voetgangers en verblijfsruimte.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Tevredenheid over fietsparkeren (wordt 2-jaarlijks gemeten)	6,0 (2022)	7,2	7,0	7,0	7,0
2	Tevredenheid over fietsrit (wordt 2-jaarlijks gemeten)	6,7 (2022)	7,3	7,0	7,0	7,0

Voor 2025 stellen we een nieuw uitvoeringsplan verkeersveiligheid, voetganger en fiets vast met een concreet maatregelpakket. In de verschillende thema's komt dit als volgt tot uitdrukking.

Verkeersveiligheid

We verbeteren de verkeersveiligheid met het doel dat iedereen, van jong tot oud en met of zonder beperking, zich veilig kan verplaatsen. We evalueren de effecten van de maximumsnelheid van 30 kilometer per uur in de stad en zetten in op digitale verkeershandhaving. We hebben specifiek extra aandacht voor de aanpak van veilige schoolomgevingen, schoolstraten, veilig oversteken, opgevoerde e-bikes en verkeershandhaving.

Ruimte voor lopen en fietsen

De ruimte voor de voetganger staat onder druk. Stedelijke voorzieningen zoals fietsenrekken, nutsvoorzieningen, afvalcontainers, groen en terrassen maken ook gebruik van schaarse ruimte op het trottoir. Bij herinrichtingen maken we meer ruimte voor de voetganger. Waar mogelijk passen we een vrije doorloopruimte van minimaal 2 meter op het trottoir toe. Op drukke voetgangersroutes houden we meer loopruimte vrij, zoals beschreven in het beleidskader 'Ruimte voor de voetganger'. Daarnaast pakken we voetgangersknelpunten en toegankelijkheidsproblemen in de openbare ruimte aan.
We stellen voor meer fietsparkeerplekken te realiseren bij ov-haltes om de combinatie fietsen en openbaar vervoer te stimuleren. We verbeteren fietsroutes. En stimuleren het fietsgebruik, bijvoorbeeld door het aanbieden van fietsvaardigheids- en reparatie-trainingen en het beschikbaar stellen van fietsen. Het Rijk werkt aan een nationaal toelatingskader voor lichte elektrische voertuigen dat in de loop van 2025 zal gaan gelden. We gaan na of hiervoor aanpassingen nodig zijn, bijvoorbeeld in onze beleidsdocumenten.

Activiteit 2.1.1.3

We zorgen voor een veilige doorstroming van voetgangers op drukke verblijfsplekken en momenten en rond evenementen in de openbare ruimte.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	We beperken het aantal Crowd Control situaties (politie inzet) als gevolg van drukte bij geplande activiteiten/evenementen en te voorspellen drukte	-	2	0	0	0

De gemeente is bij evenementen verantwoordelijk voor het crowd management in de Openbare Ruimte. Dit doen we door inzet van maatregelen zoals onder andere hosts, hekken, bewegwijzering, tijdelijke afsluitingen en eenrichtingsverkeer.
In samenwerking met de politie zorgen we ervoor dat gebeurtenissen die veel bezoekers trekken zoals voetbalwedstrijden, evenementen in de Ziggodome en in de ArenA en grootstedelijke evenementen zoals Koningsdag en de Pride goed verlopen.

Doel 2.1.2

Bewoners en bezoekers kunnen zich verplaatsen van, naar en binnen Amsterdam.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Dodelijk slachtoffers verkeersongevallen (ambitie 0 in 2050, streefgetal halvering in 2030 t.o.v. 2010)	15 (2022)	14	<15	<15	<15

Activiteit 2.1.2.1

We werken aan een verkeersveilige en rustige stad waarin je onbezorgd van A naar B kunt bewegen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Ernstig gewonden verkeers-ongevallen (ambitie 0 in 2050, streefgetal halvering in 2030 t.o.v. 2010)	1.150 (2022)	1000	1000	1.000	1.000
2	Beleving ervaren verkeersveiligheid	7,1 (2023)	7,1	7,0	7,0	7,0

De data over ernstig gewonden verkeersongevallen loopt altijd 1 jaar achter.

Activiteit 2.1.2.2

We voeren regie op het gebruik van het mobiliteitsnetwerk van de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal escalaties m.b.t. regie op het mobiliteitsnetwerk	-	-	-	n.t.b.	n.t.b.

Deze indicator is nog in ontwikkeling en heeft daarom nog geen waarden.

We zorgen ervoor dat werkzaamheden worden uitgevoerd in de openbare ruimte met zo min mogelijk hinder voor Amsterdammers, ondernemers en bezoekers van Amsterdam. Dit doen we onder andere door goed plannen en afstemming van werkzaamheden met partijen als: Brandweer, Ambulance, GVB, interne stakeholders en opdrachtgevers van werkzaamheden. We maken op tijd afspraken over noodzakelijke verkeersmaatregelen en communicatie bij de uitvoering van deze werkzaamheden. Ook investeren we in een goed inzicht in het beschikbare verkeersnetwerk van vandaag en de geplande werkzaamheden in de toekomst. Om dit goed te kunnen doen in de drukke stedelijke gebieden zijn er voor de Westelijke Grachtengordel, de Zuidelijke Grachtengordel en het Wallengebied lokale netwerkregisseurs aangesteld.

Regionale samenwerking op bereikbaarheid

Op regionaal niveau zorgen we voor goede afstemming met partijen als: Rijkswaterstaat, ProRail, de Provincie en de Vervoerregio. We werken samen met deze partijen aan mobiliteitsmaatregelen, communicatie, monitoring en evaluatie van onze projecten.

Activiteit 2.1.2.3

We verbeteren de luchtkwaliteit en verminderen de CO_2 uitstoot door in te zetten op uitstootvrije mobiliteit.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal toetspunten en straten waar niet wordt voldaan aan EUgrenswaarde stikstofdioxide (NO2, 40 µg/m3)	33% (2022)	0%	0%	0%	0%
2	Percentage van de toetspunten waar niet wordt voldaan aan de WHO-advieswaarde voor fijnstof (PM 2,5)	37% (2021)	9,2%	25%	25%	5-10%

Activiteit 2.1.2.4

We maken parkeren van auto en fiets duurzaam en kosteneffectief mogelijk.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal gemeentelijke garages met led-verlichting	24 (2022)	26	28	30	30
2	Aantal garages voorzien van laadpalen. In 2026 zijn alle garages in eigendom voorzien van laadpalen	21 (2022)	28	29	30	30

Actieplan Schone Lucht

Het Actieplan Schone Lucht (2019) richt zich op het verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam. Het doel is om in 2030 te voldoen aan de World Health Organisation advieswaarden voor luchtkwaliteit uit 2005 door in te zetten op de transitie naar uitstootvrij verkeer in de stad. Daarnaast dragen onderstaande maatregelen bij aan een reductie van CO_2-uitstoot van circa 11 procent in de stad. We dragen daarmee bij aan de totale CO_2-reductiedoelstellingen van de gemeente. Het Actieplan Schone Lucht wordt uitgevoerd binnen het landelijke kader van wetgeving, overgangsregelingen en ontheffingen.

In 2025 geven we uitvoering aan de Uitvoeringsagenda Uitstootvrije Mobiliteit 2023-2026 (vastgesteld juni 2023). Dit betekent onder meer:

- Invoering uitstootvrije zone stadslogistiek, brom- en snorfiets en pleziervaart per 1 januari 2025;
- Monitoring van de effecten van de nul-emissiezones bedrijfs- en vrachtauto's en brom- en snorfietsen (per 1 januari 2025);
- Aanscherping van de milieuzone voor dieselpersonenauto's en bestelwagens (per 1 januari 2025);
- Invoer aanscherping van de schoner parkeren-regeling (per 1 januari 2025);
- Update strategie verduurzaming personenauto's;
- Voorbereiding in samenwerking met het Rijk voor de invoering van de nul-emissiezone taxi, uitbreiding van de nul-emissiezone bedrijfs- en vrachtauto's en de invoer van een nul-emissiezone Touringcar.

En daarnaast werken we ook aan:

- De Uitvoeringsagenda voor Schone Mobiele Werktuigen.
- De Uitvoering van het Beleidskader Houtstook.
- Het publieke laadnetwerk – zowel gewoon als snelladen – gaan we verder uitbreiden en voorzien van 'slim laden', op basis van het Strategisch plan Laadinfrastructuur 2020-2030.

Doel 2.1.3

Amsterdam is op een veilige en duurzame manier bereikbaar voor commercieel vervoer.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	zie indicatoren onder activiteit 2.1.3.1 / 2.1.3.2					

Activiteit 2.1.3.1

We stimuleren schoon, licht, verkeersveilig en efficiënt (goederen)vervoer door bundeling van goederen (logistieke hubs), intensiever gebruik van water en specifieke aandacht voor gebieden in de stad waar de (logistieke) druk hoog is.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Verminderen aandeel zware voertuigen (maximum massa boven de 30 ton) ten opzichte van alle bestel- en vrachtwagens in de ZZV per jaar binnen de S100	0,72% (2022)	0.72%	0,70%	0,68%	0,68%
2	Stijging van de gemiddelde beladingsgraad van bestel- en vrachtauto's in de hele stad		0.65%	0,68%	0,69%	0,68%

Vanaf 2024 is de berekeningsmethode iets aangepast ten behoeve van de betrouwbaarheid. In plaats van 3 maanden wordt het hele jaar meegerekend. De nieuwe berekeningsmethode leidt voor 2023 tot een kleinere vermindering van het aandeel zware voertuigen, 0,74 procent in plaats van de 0,65 procent die in het jaarverslag 2023 is opgenomen. Om die reden is de prognose voor 2025 en 2026-2028 iets naar beneden bijgesteld en zou de waarde voor de begroting 2024 op circa 70 procent uitkomen. Met deze bijstellingen streven we een daling na die dan ook is opgenomen: van 0,74 procent in 2023 naar 70 procent in 2024 naar 0,69 procent in 2025 en 0,68 procent in 2028.

Activiteit 2.1.3.2

We werken aan een betrouwbaar en milieuvriendelijk taxivervoer.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage uitstootvrije taxi's	12,1 % (2020)	21%-	23%	25 %	30%-
2	Aantal gemeten unieke taxivoertuigen rond de S100 tijdens de weekendnachten	-	-	-	Zie toelichting	-
3	Aandeel ontheffinghouders taxi t.o.v. aantal gemeten unieke taxivoertuigen	-	-	-	Zie toelichting	-

Er is nog geen ontheffingenbeleid ingevoerd. Aanleiding daarvoor is evaluatie van de landelijke regelgeving voor Taxi's, de WP2000 en onduidelijkheid over eventuele aanpassing van de regels door het ministerie. We zijn hierover in gesprek en werken aan actualisatie van het Amsterdamse taxibeleid.

Logistiek, touringcar en taxi

Commercieel vervoer zoals Taxi, Touringcar en Logistiek dragen bij aan de bereikbaarheid en toegankelijkheid van bestemmingen en voorzieningen en de bevoorrading van de stad. Tegelijkertijd heeft commercieel vervoer effect op de leefbaarheid, veiligheid en de bruggen en de kademuren in de stad. De opgave is om daar een goede balans in te vinden.

We stimuleren elektrisch transport, bundeling van goederen (logistieke hubs), transport over water en besteden specifieke aandacht aan gebieden in de stad waar de (logistieke) druk hoog is.
Voorbeelden van wat we in 2025 gaan opleveren:

- Advies voor nieuw logistiek regime voor de Wallen en Lastagegebied.
- Advies laad- en loslocaties in de Oude Pijp.
- Een werkconferentie waar overheden, brancheorganisaties en ondernemers met elkaar in gesprek gaan over een schonere, lichtere, efficiëntere en veiliger logistiek
- Een beleidskader voor logistieke hubs.
- Een platform voor data en informatie over logistiek in Amsterdam.
- Een aanpak stimulering transport over water.

We weren touringcars zwaarder dan 7,5 ton uit het centrum van Amsterdam.
Om touringcars te faciliteren in het vlot afwikkelen van halteren, bufferen en parkeren zoeken we naar geschikte locaties, buiten het centrum en aan de rand van de stad.
In de Agenda Taxi 2020-2025 staan vier doelen centraal: betrouwbaar, veilig, bonafide taxivervoer, in een leefbare stad. In 2024 en 2025 wordt de aanpak geactualiseerd vanwege onderstaande ontwikkelingen.

- De taximarkt is de afgelopen jaren sterk veranderd als gevolg van de platformeconomie. De verschuiving van de opstap- naar de bestelmarkt verloopt sneller en is groter dan verwacht. Inmiddels is de verhouding tussen opstap- en bestelmarkt ongeveer 15/85. Dit brengt uitdagingen met zich mee zoals regulering, toezicht en handhaving.
- Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft de landelijke taxiwet en –regelgeving (WP2000) geëvalueerd begin 2024. In de evaluatie wordt gesteld dat de landelijke wetgeving over het algemeen goed werkt. Alleen in Amsterdam en andere grote steden, waar relatief veel taxi's rijden, schiet de landelijke wetgeving te kort. Dat is vooral vanwege bovengenoemde verschuiving van opstap naar bestelmarkt. Het is op dit moment nog onduidelijk of de landelijke regelgeving wordt aangepast, we blijven hierover in gesprek met het ministerie.

- Tot slot: Amsterdam is van plan om binnen de Ring A10 een uitstootvrije zone voor taxi´s in te voeren. In dit gebied mogen taxi's alleen rijden als ze uitstootvrij zijn. De geplande ingangsdatum van de uitstootvrije zone voor taxi's per 1 januari 2025 wordt niet gehaald. Het voorstel dat het mogelijk maakt om een uitstootvrij zone voor taxi's in te stellen, moet eerst nog worden behandeld in de Tweede Kamer. Het is op dit moment niet in te schatten wanneer de zone wel ingevoerd kan worden. We blijven werken aan maatregelen om uitstootvrije taxi's te stimuleren.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Vervoerregio Amsterdam (VRA)

De Vervoerregio Amsterdam is een samenwerkingsverband van 15 gemeenten rond verkeer en openbaar vervoer. De belangrijkste taken zijn het opdrachtgeverschap van het openbaar vervoer en het verstrekken van subsidies voor infrastructuur. Dit laatste gebeurt via de Investeringsagenda Mobiliteit. De Vervoerregio is ook een partner in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De Vervoerregio wordt volledig bekostigd uit een Rijksbijdrage (Brede Doeluitkering) van ruim € 400 miljoen per jaar. De regioraad stelt de begroting vast. De gemeenteraden van de deelnemende gemeenten kunnen een zienswijze daarover afgeven.

Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten (SHPV)

Voor het handhaven van het betaald parkeren gebruiken we het Nationaal ParkeerRegister (NPR) van de coöperatie Servicehuis Parkeer- en Verblijfsrechten (SHPV). Het SHPV beheert namens aangesloten gemeenten het register. Zo kunnen we op dezelfde landelijke digitale manier parkeren registreren en raadplegen voor (digitale) handhaving. Als parkeergarages in eigendom van ons en onderdeel van een gebouwencomplex zijn, dan zijn wij verplicht lid van de Vereniging van Eigenaren (VvE).

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	68,1	59,8	55,4	45,7	45,7	45,7
Lasten	226,9	223,3	261,8	229,1	200,0	187,8
Saldo Baten en Lasten	**-158,8**	**-163,5**	**-206,4**	**-183,4**	**-154,2**	**-142,1**
Onttrekking	91,1	22,7	208,5	16,3	10,4	-0,3
Toevoeging	423,7	141,2	12,0	12,0	12,0	12,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-332,6**	**-118,5**	**196,5**	**4,3**	**-1,6**	**-12,3**
Totaal	**-491,4**	**-282,0**	**-10,0**	**-179,2**	**-155,8**	**-154,4**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel van € 55,4 miljoen bestaan voornamelijk uit parkeerinkomsten uit gemeentelijke garages en fietsenstallingen en voor een kleiner deel uit inkomsten door bijdragen van derden met name afkomstig van de Vervoersregio Amsterdam (VRA). De lasten van € 261,8 miljoen bestaan voornamelijk uit lasten gerelateerd aan parkeren en projecten en onderhoud in de openbare ruimte.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De baten dalen in 2024 vergeleken met Jaarverslag 2023 en ook tussen 2024 en 2026. Dat komt vooral door aanpassingen van bestedingen over meerdere jaren rondom projecten in de openbare ruimte. Deze bestedingen worden gedeeltelijk of geheel gedekt door een bijdrage van een derde partij, voornamelijk de VRA (€ 5,0 miljoen lager in 2024, € 2,0 miljoen lager in 2025 en 10,0 miljoen lager in 2026). Tussen 2023 en 2024 dalen de baten door lagere inkomsten uit nieuwe contracten voor de laadpalen en subsidies (Nationale Laadagenda Deelname G4) (€ 14,0 miljoen lager in 2024). De baten uit parkeren stijgen tussen 2023 en 2024 door aanpassen van Parkeerregime Amsterdamse Bos, verhoging evenement parkeertarieven in het Arenagebied en het stapsgewijs kostenneutraal maken van de P+R-systematiek voor de gemeente Amsterdam conform het coalitieakkoord (€ 6,0 miljoen hoger in 2024). De lasten dalen in 2024, stijgen in 2025 en dalen vanaf 2026. Vanaf 2024 nemen de lasten voor projecten in de openbare ruimte af om in 2025 weer toe te nemen en van 2026 weer te dalen. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het projectmatige karakter van het bestedingsvoorstel voor het programma stadsverbetering. Hierdoor wordt het ene jaar meer begroot dan het andere jaar. Dit wordt geneutraliseerd door middel van een kasschuif waardoor het beeld meerjarig sluitend is (€ 12,2 miljoen lager in 2024, € 27,1 miljoen hoger in 2025, € 28,5 miljoen lager in 2026, € 22,7 miljoen lager in 2027 en € 8,5 miljoen lager in 2028). De nieuwe parkeerbeheerder P1 heeft bij de start van het contract hoge implementatiekosten bedongen die in 2024 worden gerealiseerd. In de loop van het contract vanaf 2025 leidt dit tot lagere kosten (€ 6,0 miljoen hoger in 2024, € 1,0 miljoen lager in 2025, € 1,0 miljoen hoger in 2026, € 1,0 miljoen lager in 2027 en € 3,0 miljoen lager in 2028). Omdat de coalitiemiddelen voor het verminderen van de CO_2 uitstoot voertuigen aflopen dalen de lasten tussen 2026 en 2027 (€ 4,0 miljoen).

Reserves

De onttrekkingen van de reserves van € 208,5 miljoen bestaan voornamelijk uit onttrekkingen uit de financieringsreserve, en daarna de reserves Laadinfra, Leidseplein, Coalitiemiddelen, Incidentele bijdragen Schaalsprong, programma Stadsbehoud en achterstallig onderhoud openbare ruimte en groen. De toevoegingen betreffen de reserve Incidentele bijdragen Schaalsprong. Vanaf 2025 zijn de toevoeging aan de reserves aanzienlijk lager. Dit komt door het opheffen van de reserves programma Stadsbehoud (€ 89,6 miljoen) en achterstallig onderhoud (26,0 miljoen) en de financieringsreserve (€ 10,3 miljoen).

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**59,8**	**55,4**	**45,7**	**45,7**	**45,7**
Beginstand Begroting 2025	**57,0**	**55,0**	**45,4**	**45,4**	**45,4**
Mutaties 2024-2028	**2,9**	**0,3**	**0,3**	**0,3**	**0,3**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
2 Reserve-gerelateerde wijzigingen	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0
3 Overig	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	**223,3**	**261,8**	**229,1**	**200,0**	**187,8**
Beginstand Begroting 2025	**247,5**	**225,7**	**206,6**	**201,0**	**205,1**
Mutaties 2024-2028	**-24,1**	**36,0**	**22,5**	**-1,0**	**-17,3**
4 Doorstroming McGallivrylaan	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
5 Besparingsopgave openbare ruimte	0,0	0,0	-3,8	-7,5	-15,0
6 Besparingsopgave	0,0	-4,3	-7,7	-7,7	-7,7
7 Straatparkeren	0,0	4,0	3,8	3,8	3,8
8 Fietswrakken	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0
9 Coalitieakkoord	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0
10 Uitbreiding betaald parkeren	0,0	1,4	2,1	2,2	2,2
11 Actualisatie kapitaallasten	0,0	-3,9	-4,1	-3,6	-4,0
12 Areaal	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
13 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-1,7	3,2	4,1	1,2	0,7
14 Intertemporele mutaties	-20,7	30,6	23,4	3,0	5,2
15 Nominaal	2,9	4,9	3,6	2,3	2,3
16 Reserve-gerelateerde wijzigingen	-4,7	-3,6	-1,6	4,5	-5,5
17 Overig	0,0	0,3	0,3	0,3	0,2
Onttrekking	**19,4**	**208,5**	**16,3**	**10,4**	**-0,3**
Beginstand Begroting 2025	**20,7**	**11,1**	**7,7**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**-1,3**	**197,4**	**8,5**	**10,4**	**-0,3**
18 Coalitiemiddelen 2022-2026	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0
19 Kwaliteitsimpuls Groen	0,0	-0,7	-1,3	0,0	0,0
20 Reserve Laadinfrastructuur	-2,5	0,0	-0,5	2,0	0,0
21 Reserve Programma Stadsbehoud	-0,6	3,1	-0,6	0,0	0,0
22 Reserve IJ-oeververbinding (Plan Openbare Ruimte)	0,0	-2,1	-0,5	2,8	0,0
23 Reserve Leidseplein	-0,3	-0,2	0,0	0,0	0,0
24 Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0
25 Financieringsreserve activa met maatschappelijk nut	0,0	188,1	0,0	0,0	-0,3
26 Incidentele bijdragen Schaalsprong	-1,2	4,7	6,2	5,3	0,0
27 Sprong over het IJ (brug)	3,3	3,1	3,2	0,4	0,0
Toevoeging	**137,9**	**12,0**	**12,0**	**12,0**	**12,0**
Beginstand Begroting 2025	**133,7**	**135,0**	**143,3**	**142,4**	**131,9**
Mutaties 2024-2028	**4,2**	**-123,0**	**-131,3**	**-130,4**	**-119,9**
28 Reserve Programma Stadsbehoud	0,4	-94,7	-106,3	-105,4	-94,9
29 Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen	0,0	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0
30 Financieringsreserve activa Maatschappelijk Nut	3,9	-3,3	0,0	0,0	0,0
Eindtotaal	**-282,0**	**-171,6**	**-165,5**	**-167,6**	**-171,8**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

2 Reserve-gerelateerde wijzigingen
De baten stijgen omdat nu meer inzicht is in indicatoren zoals laadsessies en aantal plaatsingen laadpalen. Hierdoor is het beter te voorspellen welke inkomsten er zullen zijn.

3 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

4 Doorstroming McGallivrylaan
Hogere lasten door inzet extra budget voor de doorstroming McGallivrylaan (€ 2,0 miljoen).

5 Besparingsopgave openbare ruimte
Lagere lasten door de besparingsopgave in de openbare ruimte. Dit betreft een besparingsopgave voor heel programma 2 om te komen tot een sluitend financieel beeld in de meerjarenbegroting 2024 tot en met 2028. Deze wordt ingevuld bij Begroting 2026.

6 Besparingsopgave
Lagere lasten vanaf 2025 als gevolg van een besparingsopgave. Dit betreft een verschuiving van deze besparingsopgave naar de opdrachtgevers in programma 1 en programma 2.

7 Straatparkeren
Hogere lasten door intensievere handhaving en opleggen naheffingsaanslagen buitenlandse voertuigen.

8 Fietswrakken
Budget verwijderen fietswrakken.

9 Coalitieakkoord
Hogere lasten voor het halen van klimaatdoelen. In 2024 zijn de middelen voor luchtkwaliteit toereikend, met inachtneming dat ook klimaatakkoordgelden worden ingezet. In latere jaren, 2026 en verder, zijn de middelen substantieel lager, terwijl wel uitgaven worden verwacht om de klimaatdoelen te halen. Daarom wordt € 1 miljoen van de coalitiemiddelen doorgeschoven naar 2026.

10 Uitbreiding betaald parkeren
Uitbreiding betaald parkeren Noord en Sloterdijk en het verwijderen van de blauwe zones.

11 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

12 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

13 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Lagere lasten in dit programmaonderdeel in 2024 en hogere lasten vanaf 2025 door intertemporele, gemeentebreed neutrale en overige aanpassingen. Dit komt voornamelijk door kasritmeaanpassingen van het programma Stadsverbetering (SV), een nieuw contract voor de nieuwe parkeerbeheerder en lasten in verband met uitbreiding betaald parkeren in Noord en Sloterdijk ,een administratieve correctie met betrekking tot de herverdeling van loon en prijsindexatie, invullen van een deel van de taakstelling met dekking van hogere reclameopbrengsten uit programmaonderdeel 2.4 (€ 2,2 miljoen in 2024) , doorbelasting overhead naar exploitatieprojecten conform regelgevingen en interne juridische diensten voor de afhandeling van bezwaar- en beroepszaken (€ 28,8 miljoen).

14 Intertemporele mutaties
Lagere lasten in dit programmaonderdeel in 2024 en hogere lasten vanaf 2025 door intertemporele, gemeentebreed neutrale en overige aanpassingen. Dit komt voornamelijk door kasritmeaanpassingen van het programma Stadsverbetering (SV), een nieuw contract voor de nieuwe parkeerbeheerder en lasten in verband met uitbreiding betaald parkeren in Noord en Sloterdijk ,een administratieve correctie met betrekking tot de herverdeling van loon en prijsindexatie, invullen van een deel van de taakstelling met dekking van hogere reclameopbrengsten uit programmaonderdeel 2.4 (€ 2,2 miljoen in 2024) , doorbelasting overhead naar exploitatieprojecten conform regelgevingen en interne juridische diensten voor de afhandeling van bezwaar- en beroepszaken (€ 28,8 miljoen).

15 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

16 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Lagere lasten van 2024 tot en met 2026, hogere lasten in 2027 en weer lagere lasten in 2028 door reserve-gerelateerde wijzigingen. Dit komt voornamelijk door uitstel van de herinrichting van de Prins Hendrikkade Oost (dekking uit de reserve POR zuid IJ-oever), het verschuiven van de toekenning van een nominale tranche voor 2024 voor het programma Stadsbehoud (dekking uit de reserve programma Stadsbehoud), kasritme aanpassingen voor projecten in het Westerpark, Sloterpark, Rembrandtpark en Martin Luther Kingpark (dekking uit de reserve kwaliteitsimpuls groen), het bomenvervangings-programma (zie toelichting staat onder 'toevoeging aan de reserves' bij programmaonderdeel 2.1, dekking door de reserve programma Stadsbehoud), kasritme aanpassingen en voorbereidingslasten voor het doortrekken van de metro Ringlijn tussen Sloterdijk en Amsterdam Centraal (dekking door de reserve Schaalsprong) en kasritme aanpassingen in het kader van behalen van de klimaatdoelen uitstoot vrije mobiliteit in 2030 (dekking door de reserve Laadinfra) (€ 3,6 miljoen).

17 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

18 Coalitiemiddelen 2022-2026
Hogere onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen 22-26. Verdere toelichting is te vinden onder de toelichting op de lasten in dit programmaonderdeel (€ 2,0 miljoen in 2026).

19 Kwaliteitsimpuls Groen
Lagere onttrekking aan de reserve Kwaliteitsimpuls Groen. Verdere toelichting is te vinden onder de toelichting op de lasten in dit programmaonderdeel (€ 0,7 miljoen).

20 Reserve Laadinfrastructuur
Lagere onttrekking aan de reserve Laadinfra in 2024 en 2026 en een hogere onttrekking in 2027. Verdere toelichting is te vinden onder de toelichting op de lasten in dit programmaonderdeel (€ 2,5 miljoen in 2024, € 0,5 miljoen in 2026 en € 2,0 miljoen in 2027).

21 Reserve Programma Stadsbehoud
Lagere onttrekking in 2024, hogere onttrekking in 2025 en lagere onttrekking in 2026 aan de reserve programma Stadsbehoud. Omdat deze reserve wordt opgeheven zijn er diverse aanpassingen in de begroting nodig in meerdere programmaonderdelen waarvan het totale effect nihil is (€ 3,1 miljoen).

22 Reserve IJ-oeververbinding (Plan Openbare Ruimte)
Lagere onttrekking van 2025 tot en met 2026 en hogere onttrekking in 2027 aan de reserve POR Zuid IJ-oever. Verdere toelichting is te vinden onder de toelichting op de lasten in dit programmaonderdeel (€ 2,1 miljoen).

23 Reserve Leidseplein
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

24 Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen
Hogere onttrekking aan de reserve Achterstallig onderhoud, openbare ruimte en groen in 2025. De reserve Achterstallig Onderhoud wordt opgeheven. Hierdoor valt er in programmaonderdeel 2.1 in 2025 € 1,3 miljoen vrij (€ 1,3 miljoen).

25 Financieringsreserve met maatschappelijk nut
Hogere onttrekking aan de financieringsreserve met maatschappelijk nut in 2025. De financieringsreserve wordt opgeheven. Hierdoor valt er in programmaonderdeel 2.1 in 2025 € 182,9 miljoen vrij (€ 182,9 miljoen).

26 Incidentele bijdragen Schaalsprong
Lagere onttrekking in 2024 en hogere onttrekkingen vanaf 2025 in programma 2.1 aan de reserve Incidentele bijdragen Schaalsprong. Verdere toelichting is te vinden onder de toelichting op de lasten in dit programmaonderdeel (€ 4,7 miljoen).

27 Sprong over het IJ (brug)
Hogere onttrekkingen aan de reserve Sprong over het IJ ter dekking van voorbereidingskosten voor het project Sprong over het IJ.

Mutaties toevoegingen reserves

28 Reserve Programma Stadsbehoud
Lagere toevoeging aan de reserve programma Stadsbehoud. Gedeeltelijk door een administratieve correctie op de indexatie en vanwege de dekking van vier extra fte voor groen (2 fte), business lead beheer openbare ruimte en basisgegevens grootschalige topografie (€ 1,4 miljoen). Voornamelijk als gevolg van het opheffen van de reserve Stadsbehoud worden de dotaties aan de reserve Stadsbehoud die wordt gerapporteerd in programmaonderdeel 2.1 uit de begroting gehaald en overgezet als lasten naar programma onderdeel 2.4. Daarvan uit worden de toegekende middelen Stadsbehoud verder verdeeld (€ 98,8 miljoen). Hogere toevoeging aan de reserve programma Stadsbehoud. Om het groenonderhoud op orde te krijgen, structurele dekking te vinden voor structurele taken en een begin te maken met het inlopen van het achterstallig onderhoud wordt voorgesteld het bomenvervangingsprogramma (12 miljoen per jaar), wat nu bekostigd wordt vanuit de reserve Stadsbehoud, meerjarig te dekken vanuit de kredieten (€ 38 miljoen) en het programma Stadsverbetering (€ 22 miljoen). Binnen deze € 60 miljoen wordt naast het reguliere bomenvervangings-programma ook geld vrijgemaakt voor het inlopen van achterstalligheid in bomen (inlopen lege boomspiegels en vervangen van slechte bomen á € 2 miljoen per jaar). Door deze schuif ontstaat er ruimte in de reserve Stadsbehoud voor het groen onderhoud (€ 5,5 miljoen).

29 Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen
Lagere toevoeging aan de reserve Achterstallig onderhoud, Openbare Ruimte & groen omdat deze reserve wordt opgeheven.

30 Financieringsreserve activa met maatschappelijk nut
Hogere toevoeging aan de financieringsreserve door veranderde kasritmes en doorschuif van onbenut budget uit 2023 voor de projecten Gaasperpark, Brasapark vervanging IJveren. Lagere toevoeging aan de financieringsreserve omdat deze reserve wordt opgeheven.

2.2.2 Openbaar vervoer

Openbaar vervoer vervult in onze stedelijke mobiliteit een belangrijke rol als ruimte-efficiënte, duurzame en inclusieve vorm van mobiliteit voor iedereen. Veel Amsterdammers zijn voor hun werk en sociale leven afhankelijk van goed openbaar vervoer. We werken daarom samen met de Vervoerregio Amsterdam en GVB aan het verbeteren ervan.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 2.2 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	5,30 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	6.247,16 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 2.2.1

Amsterdam is voor iedereen op een prettige en aantrekkelijke manier bereikbaar via het openbaar vervoer.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Tevredenheid reizigers over GVB bus, tram en metro (0-10)	8,2 (2022)	7,8	8,2	8,0	8,2
2	De passagiers zijn tevreden over de veren (0-10)	7,8 (2022)	8,5	7,5	8,3	7,5

Vervoerregio Amsterdam, GVB en gemeente Amsterdam werken daarom samen aan het verbeteren ervan. Het ov in Amsterdam staat echter op meerdere manieren onder druk. De reiziger weet het Amsterdamse openbaar vervoer na de coronapandemie weer te vinden, maar de reizigersaantallen blijven nog wel achter ten opzichte van vóór corona. De uitdagingen voor het ov zijn nog niet achter de rug, onder andere door stijgende kosten en personeelskrapte.

Amsterdam pleit bij de GVB en de vervoerregio nadrukkelijk voor een fijnmazig en frequent netwerk aan bus- en tramverbindingen in met name Noord, Zuidoost en Nieuw West, om daarmee inhoud te geven aan: ongelijk investeren in gelijkheid. Dit doet natuurlijk geen afbreuk aan het algemene principe dat OV in heel de stad nabij, frequent en goed toegankelijk behoort te zijn.

In 2025 komt er meer aandacht voor groepen die belemmeringen ervaren om van het OV-gebruik te maken. Het gaat onder andere om belemmeringen op het gebied van prijs, bereikbaarheid en toegankelijkheid van haltes.

Activiteit 2.2.1.1

We beheren en verbeteren de toegankelijkheid van onze OV infrastructuur in samenwerking met GVB en de Vervoerregio Amsterdam.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het aandeel toegankelijke OV haltes	30% (2022)	41%	30%	35%	35%

Plan versterken OV 2024

Amsterdam stelt € 7,5 miljoen beschikbaar om te investeren in maatregelen om het openbaar vervoer toegankelijker, beter bereikbaar en betaalbaarder te maken. Bijvoorbeeld door het versneld toegankelijk maken van ov-haltes voor mensen met een beperking, het aanpassen van de wegen om meer bussen te kunnen laten rijden in wijken waar nu nog weinig ov is en er wordt meer geld vrijgemaakt voor het ondersteunen van vrijwilligersvervoer.

In nieuwbouwgebieden zijn maatregelen nodig omdat het aantal reizigers toeneemt. Zo wordt in Zuidoost de openbare ruimte rondom een aantal metrostations verbeterd, in Nieuw-West komt er meer ruimte voor fietsparkeren bij metrostations. We verbeteren het aansluiten van fietsgebruik en stellen voor om extra geld beschikbaar te stellen voor fietslessen en fietsen om meer mensen aan het fietsen te krijgen. Samen met GVB en de Vervoerregio wordt onderzocht of er een mogelijkheid is om de metro in het weekend 's nachts langer te laten rijden. Op deze manier wil het stadsbestuur ervoor zorgen dat het ov meegroeit met de groei van de stad en dat meer mensen gebruik maken van het openbaar vervoer.

Gratis openbaar vervoer voor kinderen

We willen kinderen (en hun ouders) stimuleren om het openbaar vervoer te gebruiken. Een bezoek aan een museum, op visite bij familie of vrienden, of samen naar het park of zwembad. Het zijn uitstapjes die de wereld van de kinderen in onze stad verrijken. We hebben structureel € 1 miljoen beschikbaar voor gratis openbaar vervoer voor Amsterdamse kinderen van 4 tot en met 11 jaar. Ook in 2025 zal de succesvolle maatregel daarom een vervolg krijgen. In overleg met GVB zetten we in op een zo ruim mogelijk aanbod binnen het beschikbare budget. Wij hopen dat in 2025 in ieder geval de helft van alle kinderen gebruik zal maken van dit aanbod.

Toegankelijk openbaar vervoer

Iedereen zou met het openbaar vervoer moeten kunnen reizen. Daarom is het belangrijk dat haltes voor iedereen zoveel mogelijk toegankelijk en inclusief zijn. In het Plan Versterken openbaar vervoer trekt de gemeente € 1 miljoen extra uit voor toegankelijke bushaltes, bovenop de bestaande € 1 miljoen voor 2024 en 2025. Hiermee kunnen in 2024 en 2025 een flink aantal haltes worden opgeknapt. Begin 2024 was 31 procent van de haltes volledig toegankelijk, een toename van 4 procent ten opzichte van het jaar ervoor. Voor 2025 streven we naar 35 procent.

Vrijwilligersvervoer

De gemeente zet zich sinds enkele jaren in om vrijwillige vervoersinitiatieven (zoals HeenenWeer) te ondersteunen. In 2023 maakte het college daarom € 1,1 miljoen vrij voor de periode 2023 tot 2027. In de loop van 2024 bleek dat het vervoer sneller groeit dan verwacht, zodat het college nog eens € 500.000 vrij maakt om de groei van de komende jaren in goede banen te leiden. Mede dankzij deze subsidie verwacht de gemeente dat er in 2025 in de stadsdelen West en Oost nieuwe initiatieven zullen starten. Daarnaast zet het college zich in om nieuwe initiatieven te ondersteunen bij de opstart. Met het oog op ongelijk investeren in gelijke kansen doet het college dit met name in Noord, Zuidoost en Nieuw-West, waardoor er de laatste jaren meerdere initiatieven zijn gestart in deze gebieden. Ook organiseert de gemeente een jaarlijkse bijeenkomst, waar de initiatieven van elkaar kunnen leren over zaken als voertuigen, vrijwilligers en verzekeringen.

Metro uitbreidingen

De duurzame toekomst en verantwoorde groei van de stad, vraagt om een grote sprong in het openbaar vervoer. Vorig jaar en dit jaar zijn verkenningen gestart naar het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp, het sluiten van de metroring tussen Isolatorweg en Amsterdam Centraal Station en de het doortrekken van tramlijn 5 richting de Minervahaven. Het doortrekken van de Noord-Zuidlijn is belangrijk om de Schiphol-tunnel te ontlasten en ruimte te geven voor meer (internationaal) treinverkeer. Het sluiten van de metroring maakt het metrosysteem robuuster en betrouwbaarder. Het doortrekken van tramlijn 5 is wenselijk om de groei van het aantal reizigers op te kunnen vangen. Deze verkenningen moeten leiden tot definitieve besluit voor trajecten in 2025.

Spoor

Het spoor is belangrijk voor een (snelle) verbinding tussen Amsterdam en de regio, de rest van Nederland en Europa. Het betreft zowel personen- als goederenvervoer. Amsterdam werkt mee aan de plannen om bij station Zuid een vijfde en zesde perron aan te leggen en onder de grond een internationale terminal te bouwen waar vanuit in de toekomst reizigers naar Londen kunnen vertrekken.

Internationaal werkt Amsterdam aan een lobby voor snelle spoorverbindingen tussen grote steden, ook om de overgang van vliegen (Schiphol) naar treinen mogelijk te maken. De lobby richt zich vooral op de Europese Commissie, maar ook op de grote steden aan routes die voor Amsterdam belangrijk zijn. Dit project zal de komende drie jaar uitgebouwd worden.

Investeren in knooppunten

Station Amsterdam Lelylaan wordt vernieuwd. Het is een belangrijk knooppunt voor openbaar vervoer. Straks kunnen Amsterdammers en bezoekers hier overzichtelijk, veilig, snel en prettig overstappen op metro, tram, trein, bus of fiets. De vernieuwing van station Lelylaan gaat onder andere over de stationshal, het middeneiland en de fietsenstallingen. Ook het busstation Bijlmer ArenA wordt aangepakt, zodat het makkelijker toegankelijker wordt voor (regionale) reizigers die daar instappen of overstappen. Bij metrostation Bijlmer ArenA wordt onderzocht of een oostelijke ingang kan worden aangelegd. Aan die zijde van het station worden de komende jaren veel woningen bijgebouwd met bijkomende grotere reizigersstromen.

Hoogwaardig openbaar vervoer businfrastructuur Oostflank

Hoogwaardig openbaar vervoer businfrastructuur Oostflank betreft twee hoogwaardige snelle busverbindingen van Strandeiland naar Bijlmer Arena en van Strandeiland naar Weesp. De verbeteringen aan de route naar Bijlmer Arena worden in 2024 uitgevoerd en opgeleverd. Het laadstation en de chauffeursvoorziening op Strandeiland worden uiterlijk begin 2025 opgeleverd. De maatregelen voor de route naar Weesp worden in 2025 uitgevoerd en opgeleverd.

Cruciale mijl Oostflank

De Cruciale Mijl IJburglaan loopt van de Piet Heintunnel tot en met Steigereiland. De ontwikkeling van Zeeburgereiland, IJburg en andere plekken in de stad, zorgt voor meer gebruik van fiets, openbaar vervoer en auto. De drukte op de IJburglaan neemt ook toe door maatregelen op andere plekken in de stad. Met de Cruciale Mijl IJburglaan gaat Amsterdam zorgen voor meer ruimte voor voetganger, fiets en OV op de kruising Zuiderzeeweg-IJburglaan door een relatief korte auto-onderdoorgang (circa 170 meter). Ook de trambaan wordt verplaatst naar het noorden van de IJburglaan om doorstroming te verbeteren en prioriteit van tramlijn 26 te geven. Tenslotte vergroten we de capaciteit Enneüs Heermabrug door extra rijbanen op de bestaande brug en een nieuwe bredere fiets- en voetgangersbrug naast de Enneüs Heermabrug aan te leggen.

Activiteit 2.2.1.2

We zorgen voor voldoende capaciteit op de veerverbindingen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage van afvaarten waarbij passagiers moeten achterblijven op de kade of is het onaangenaam druk op de pont	≤3% (2022)	≤ 3%	≤ 3%	≤ 3%	≤ 3%

Veren

Voor fietser en voetgangers zijn de veren de manier om naar de overkant van het IJ te komen. De veren krijgen de laatste jaren een hoge klanttevredenheidswaardering. De doelstelling blijft om de passagiers snel, frequent en veilig te vervoeren over het IJ. We zorgen voor een flexibel verensysteem met voldoende capaciteit. GVB Veren doet dit voor ons en wij meten de bezetting en spelen flexibel in op hogere of lagere reizigersaantallen. Ook proberen we drukte beter te spreiden, bijvoorbeeld door betere informatie bij het IJpleinveer als alternatief voor het Buiksloterwegveer.

In 2025 starten we een nieuwe Europese aanbesteding voor vier elektrische veren. De voorbereidingen voor deze aanbesteding kosten meer tijd omdat belangrijke keuzes gemaakt moeten worden over de manier van elektrisch laden. Vanaf eind 2026 verwachten we dat de eerste serie emissievrije IJ-veren beschikbaar zijn. Deze zullen ingezet worden op het IJ-pleinveer, dat als eerste verbinding op het IJ wordt verduurzaamd. Het Buiksloterweg-veer staat als volgende op de planning om te verduurzamen. Als gevolg van de gebiedsontwikkeling Hamerkwartier en de groeiende vloot werken we aan de planvorming voor een nieuwe Ponthaven. Tot slot wordt de aanlanding bij de NDSM-werf, die einde levensduur is, vervangen voor een definitieve aanlanding. De ambitie is dat in 2030 alle veren verduurzaamd zijn.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

GVB Holding NV

Het GVB zorgt in Amsterdam voor het openbaar vervoer. Het GVB heeft verschillende dochterondernemingen, of heeft een belang in ondernemingen.
Het gaat hier om:

- GVB Activa BV
- GVB Infra BV GVB Veren BV
- GVB Exploitatie BV

GVB Activa BV is eigenaar van de zogenaamde strategische ov-activa. Dit zijn onder andere railvoertuigen, werkplaatsen, remises en eindpuntvoorzieningen. GVB Infra BV is onze opdrachtnemer voor met name dagelijks onderhoud aan railinfra en tramvervangingsprojecten. Wij zijn opdrachtgever voor de veerverbindingen over het IJ en het Noordzeekanaal. GVB Veren BV voert dit uit volgens het Contract voor Exploitatie Beheer en Onderhoud 2019-2024 en de aanbesteding van de verschillende investeringen. Wij zijn 100 procent eigenaar van GVB Holding NV.

Vervoerregio Amsterdam (VRA)

De Vervoerregio Amsterdam is een samenwerkingsverband van 15 gemeenten rond verkeer en openbaar vervoer. De belangrijkste taken zijn het opdrachtgeverschap van het openbaar vervoer en het verstrekken van subsidies voor infrastructuur. Dit laatste gebeurt via de Investeringsagenda Mobiliteit. De Vervoerregio is ook een partner in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De Vervoerregio wordt volledig bekostigd uit een Rijksbijdrage (Brede Doeluitkering) van ruim € 400 miljoen per jaar.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	25,0	33,4	63,9	14,6	14,6	14,6
Lasten	70,8	85,6	130,6	72,2	74,9	81,4
Saldo Baten en Lasten	**-45,7**	**-52,2**	**-66,8**	**-57,6**	**-60,3**	**-66,9**
Onttrekking	0,1	0,2	2,4	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,1**	**0,2**	**2,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-45,6**	**-52,0**	**-64,4**	**-57,6**	**-60,3**	**-66,9**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel van € 63,9 miljoen bestaan voornamelijk uit bijdragen derden voor openbaarvervoerprojecten en daarnaast uit inkomsten voor reclame in en bij openbaarvervoerstations -en haltes. De lasten van € 130,6 bestaan voornamelijk uit projecten in het kader van het programma stadsverbetering, kapitaallasten (afschrijvingen) voor de Noord-zuid lijn en onderhoud.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De baten stijgen in 2025 ten opzichte van de jaarrekening 2023 en dalen vanaf 2026 voornamelijk door kasritme aanpassingen van projecten in de openbare ruimte die gedeeltelijk of geheel gedekt worden door een bijdrage van een derde partij. De lasten zijn hoger in 2025, ook ten opzichte van begroting 2024 en weer aanzienlijk lager in 2026 en daarna weer hoger in 2027 en in 2028. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het bestedingsvoorstel van de projecten binnen programma Stadsverbetering en lasten voor groot onderhoud aan de aanlandingen van het Noordzeekanaal die in 2023 incidenteel hoger waren.

Reserves

De onttrekking van € 2,4 miljoen betreft een onttrekking aan de reserve IJ-veren ter dekking van de kapitaallasten van veren.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**33,4**	**63,9**	**14,6**	**14,6**	**14,6**
Beginstand Begroting 2025	**32,7**	**63,5**	**13,9**	**13,9**	**13,9**
Mutaties 2024-2028	**0,7**	**0,4**	**0,7**	**0,7**	**0,7**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,7	0,4	0,7	0,7	0,7
Lasten	**85,6**	**130,6**	**72,2**	**74,9**	**81,4**
Beginstand Begroting 2025	**91,4**	**119,2**	**70,6**	**68,1**	**75,9**
Mutaties 2024-2028	**-5,8**	**11,5**	**1,6**	**6,8**	**5,5**
2 Actualisatie kapitaallasten	0,0	-1,4	-1,6	-1,6	-1,7
3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	4,0	-0,1	-2,0	7,8	5,0
4 Intertemporele mutaties	-9,8	12,0	5,0	0,7	2,2
5 Nominaal	0,0	0,4	0,1	-0,1	0,0
6 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
Onttrekking	**0,2**	**2,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**1,2**	**1,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**-1,0**	**1,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
7 Reserve Programma Stadsbehoud	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8 Reguliere vervanging IJveren	-1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-52,0**	**-64,4**	**-57,6**	**-60,3**	**-66,9**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Mutaties lasten

2 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Lagere lasten in dit programmaonderdeel in 2024 en hogere lasten vanaf 2025 door intertemporele en gemeentebreed neutrale mutaties. Dit komt voornamelijk door kasritmeaanpassingen in het programma Stadsverbetering, het Plan Versterken Openbaar Vervoer en door-belasting overhead naar exploitatieprojecten conform regelgeving (€ 0,1 miljoen).

4 Intertemporele mutaties
Lagere lasten in dit programmaonderdeel in 2024 en hogere lasten vanaf 2025 door intertemporele en gemeentebreed neutrale mutaties. Dit komt voornamelijk door kasritmeaanpassingen in het programma Stadsverbetering, het Plan Versterken Openbaar Vervoer en door-belasting overhead naar exploitatieprojecten conform regelgeving (€ 12 miljoen).

5 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

6 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Hogere lasten in 2025 door een reserve-gerelateerde wijziging. Dit betreft de aanpassingen van de bestedingen voor het project NDSM aanlanding voor IJ - veren (€ 0,7 miljoen).

Mutaties onttrekkingen reserves

7 Reserve Programma Stadsbehoud
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

8 Reguliere vervanging IJveren
Lagere onttrekkingen van € 1,0 miljoen in 2024 en hogere onttrekkingen van € 1,0 miljoen in 2025. Dit wordt veroorzaakt door een lagere onttrekking in 2024 en hogere onttrekking in 2025 aan de Financieringsreserve vervanging IJveren. De aanbesteding voor vier elektrische veren is in 2023 niet gelukt door het ontbreken van een geldige inschrijving. Hierdoor is de investering vertraagd. In 2025 starten we een nieuwe Europese aanbesteding (€ 1,0 miljoen).

2.2.3 Afval en reinigen openbare ruimte

Een schone stad is een afvalvrije stad met schone straten, parken en pleinen. Hiervoor reinigen we op de plaatsen en momenten waar het nodig is. Afval dat toch ontstaat, zamelen we efficiënt in en scheiden we voor een zo hoogwaardig mogelijke verwerking. Een schone stad doen we samen met bewoners, ondernemers en andere partners. Samen kunnen we minder afval produceren, zorgen voor zoveel mogelijk hergebruik van materiaal en spullen én de stad schoon maken en houden.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 2.3 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	1.478,21 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	34.314,63 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 2.3.1

Amsterdam is een schone stad.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Ervaren overlast door vervuiling (cijfers Wonen in Amsterdam) (0-10)	5,4 (2021)	5,7	6,5	6,5	6,5
2	Het schoonhouden van de straten en stoepen wordt door de bewoners beoordeeld op een 6,5	6,3 (2021)	6,2	6,5	6,5	6,5
3	Het schoonhouden van het groen wordt door de bewoners beoordeeld op een 6,5	6,6 (2021)	6,6	6,5	6,5	6,5

We zien een grote opgave waar het gaat om zwerfafval, maar ook ander verkeerd aangeboden afval zoals grof afval. De reinigingsteams werken gebiedsgericht en verrichten dagelijkse reinigings- en schoonmaakwerkzaamheden in de openbare ruimte van de stad, om de met het bestuur afgesproken kwaliteit te realiseren. We reinigen straten, pleinen en markten. Daarnaast vinden reinigingswerkzaamheden plaats bij evenementen, demonstraties en herdenkingen.

Amsterdam is een schone stad

Dat bereiken we door de overlast van vervuiling voor de burgers zoveel mogelijk te beperken door de stad daar schoon te maken waar het nodig is. Dit doen we op basis van een gerichte aanpak en het sneller afwikkelen van meldingen, voldoende en veilige aanbiedlocaties voor bewoners en bedrijven ter beschikking te stellen en het afval efficiënt en duurzaam in te zamelen. Maar een schone stad kunnen we als gemeente niet alleen, daar hebben we bewoners, ondernemers, bezoekers en de producenten voor nodig. Daarom zetten we ook in op gerichte campagnes bij containers door de aanpak bijplaatsingen, toezicht en handhaving, het uitbreiden van medebeheer van containerlocaties en afvalpreventie. De zomeraanpak afval is in 2024 verlengd.

Effect statiegeld

De invoering van het statiegeld heeft helaas als negatief bijeffect dat prullenbakken worden opgebroken met veel zwerfafval tot gevolg. We dringen er bij de verpakkingsindustrie op aan om verantwoordelijkheid te nemen voor het realiseren van oplossingen zoals meer innamepunten en samen met hen en ondernemers zoeken we naar oplossing voor de statiegeld problematiek.

Grof afval en karton

Naast zwerfafval is ook het grof afval, (groot) karton en afvaldumpingen op straat een zichtbare opgave. Voor grof afval blijven we kleinere wagens inzetten om drukke buurten te bereiken. En we gaan door met informatie- en motivatiecampagnes naar bewoners en ondernemers. Voor een efficiëntere inzameling van grof afval wordt het inzamelconcept “grof op afspraak” stapsgewijs geoptimaliseerd. Ook worden in enkele jaren tijd voor de inwoners vaste aanbiedlocaties en brengen naar een recyclepunt gecommuniceerd, zodat voor iedereen duidelijk is waar grof afval hoort te staan.

Burgerberaad

Om ons te helpen bij de opgave voor een schone stad heeft in 2024 het burgerberaad Schone stad plaatsgevonden. Hun adviezen worden eind van 2024 in de gemeenteraad besproken.

Extra inzet voor een schone stad

We doen meer. We hebben al eerder extra middelen uitgetrokken om extra inzet te kunnen realiseren. Voor 2025 en de jaren daarna stellen we voor nog eens incidenteel € 13 miljoen in te zetten. Met deze middelen intensiveren wij de activiteiten om de stad extra schoon te maken met extra reinigers en afvalmedewerkers. Ook wordt ingezet op gedragsverandering doormiddel van activatieteams, toezichthouders en afvalpreventie zodat we afval kunnen voorkomen. Daarnaast reserveren we budget om de adviezen van het burgerberaad Schone stad uit te voeren en de zomeraanpak te verlengen.

Kosten afval en reiniging

Uit de benchmark van Cebeon naar de begroting van de gemeente Amsterdam komt onder meer naar voren dat de kosten voor afval en reiniging relatief hoog zijn. Belangrijke verklaring voor de hoge uitgaven bij de reiniging is het grote aantal bezoekers in delen van de stad. Als vervolgstap gaan we onderzoeken wat we kunnen leren van andere vergelijkbare steden.
De afvalstoffenheffing wordt in 2025 en 2026 constant gehouden. De kostenstijgingen worden dus niet doorberekend aan de Amsterdammer, maar gedekt vanuit de algemene middelen.

Gebiedsgericht

In onze aanpak werken we gebiedsgericht. In 2023 zijn de afvalplannen per stadsdeel opgesteld, die worden in 2025 verder tot uitvoering gebracht. Zodoende zetten we per stadsdeel in op de specifieke opgaven per gebied. Daarnaast werken we met de stadsdelen aan de gebiedsopgaven voor afval en reiniging. Het gaat om problemen waardoor de stad niet schoon is en die niet met standaard (extra) inzet van inzameling of reiniging structureel op te lossen zijn.

Vanaf 1 januari 2025 komt ook Weesp er officieel bij. De gemeente Amsterdam gaat vanaf die datum het afval in Weesp met de eigen organisatie inzamelen in plaats van het werk uit te besteden aan een andere partij.

Daarnaast wordt ook de organisatie aangepast zodat we gebiedsgericht gaan inzamelen. Dit betekent dat we al het afval in vier gebieden, elk bestaande uit één à twee stadsdelen, en met integrale teams gaan inzamelen. Zo benutten we de kennis van het gebied en vergroten we de samenwerking en eigenaarschap over het gebied.

Activiteit 2.3.1.1

We maken de openbare ruimte schoon (daar waar het er toe doet).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage CROW scores grof zwerfvuil op niveau B	87% (2021)	84,1%	80%	80%	80%
2	Percentage CROW scores vullingsgraad prullenbakken op niveau B	89% (2021)	84,4%	80%	80%	80%
3	Percentage oplosbare meldingen over afval en schoon dat naar tevredenheid is afgehandeld	57% schoon & 69% afval (2023)	57% schoon & 69% afval	70%	70%	70%

Door de statiegeldproblematiek staan de doelstellingen onder druk. We houden vast aan de eerder afgesproken streefwaarden.

Het meldingenproces is erop gericht om de stad schoon te houden en ons te helpen. Door het contact met de burgers weten wij welke straten, buurten en wijken problemen geven en kunnen zo de routes beter aan laten sluiten op het aanbiedgedrag in de stad.

De meldingen streven we binnen 72 uur af te handelen. Dit proces verbeteren we doorlopend. In de praktijk betekent dit dat een melding dezelfde dag nog opgepakt wordt en vaak de dag erna al afgehandeld is. De afmelding van de melding naar de bewoner is dan dezelfde dag of de dag erna.

Activiteit 2.3.1.2

We zorgen dat inwoner en bedrijven hun afval op de juiste wijze kunnen aanbieden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage CROW scores bijplaatsingen naast containers op niveau B	85% (2022)	85%	90%	90%	90%

In 2025 repareren en vervangen we weer waar nodig containers. Plaatsen containers bij daar waar de stad groeit. Ook zamelen we tijdig in, om zoveel als mogelijk volle en gestremde containers te voorkomen. Als graadmeter kijken we naar de bijplaatsingen bij containers.

Activiteit 2.3.1.3

We zamelen het afval efficiënt en duurzaam in.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Kg CO_2 uitstoot per ton ingezameld materiaal	19,2 (2019)	2,3	2,3	2,3	2,3

In 2025 lopen de voorbereidingen door om het wagenpark van de afvalinzameling stapsgewijs te kunnen gaan vervangen voor emissievrije inzamelvoertuigen.

In 2026 zullen de eerste circa 25 procent emissievrije inzamelvoertuigen geleverd en ingezet gaan worden. Daar waar mogelijk huren we al eerder emissievrije inzamelvoertuigen in.
Verder wordt het plan om in het centrum van de stad te werken met kleinere emissievrije inzamelvoertuigen in combinatie met overslaglocaties op het water verder uitgewerkt.

Activiteit 2.3.1.4

We ondersteunen medebeheer en zetten in op preventie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Tevredenheid (zeer en redelijk tevreden) onder containeradoptanten	76% (2020)	Geen meting	Geen meting	75%	75%

De samenwerking met de Amsterdammers wordt in 2025 verder uitgebreid. We zetten onder andere in op gedragsinterventies bij containers, bewonersinitiatieven en verdere samenwerking met handhaving.

Ook voor 2025 nodigen we met de aanpak ‘Adoptie ondergrondse afvalcontainers’ bewoners van Amsterdam uit mee te doen om hun eigen leefomgeving schoon te houden. De indicator voor Adoptieaanpak wordt pas in 2026 gemeten. De tevredenheid zal dan gecommuniceerd worden. Dit betekent niet dat we ons niet voor onze Amsterdamse participanten inspannen in 2025. We gaan in 2025 de adoptanten faciliteren en ondersteunen in hun bijdrage aan een schone containerlocatie. Daarnaast blijven we extra adoptanten werven op locaties waar het nodig is.

Doel 2.3.2

Amsterdam voorkomt (rest) afval.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Kilogram huishoudelijk fijn en grof restafval per inwoner per jaar (BBV-verplicht)	247 (2019)	230	240	230	227
2	Kilogram huishoudelijk afval per inwoner per jaar	358 (2019)	351	377	347	347

Dit bereiken we door landelijke beleid- en regelgeving op het voorkomen van afval, en door gemeentelijke inspanningen op afvalpreventie en het verhogen van de hoeveelheid gescheiden afval zodat materialen hergebruikt kunnen worden. Maatregelen zijn onder andere het aansluiten van huishoudens op een aparte inzameling voor groente-, fruit-, etensresten- en tuinafval (GFE-T) en bewoners te stimuleren om grof afval naar de recyclepunten te brengen. Deze recyclepunten willen we daarom aantrekkelijker maken door onder andere weekendopening en communicatie op de punten. Daarnaast kijken we naar de prestaties van de nascheiding. In 2025 blijven we streven om meer grondstoffen via nascheiding terug te winnen. De zomeraanpak afval is in 2024 verlengt.

Activiteit 2.3.2.1

We maken het voor bewoners mogelijk om hun afval op de juiste manier gescheiden te kunnen aanbieden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal Amsterdamse huishoudens dat toegang heeft tot een GFE-T inzamelvoorziening	1% (2019)	8,5%	8%	13%	30%

De huidige doelstelling is om 75 procent van de Amsterdammers in 2030 aan te sluiten op een inzamelvoorziening voor groente-, fruit- , etensresten- en tuinafval. Realisatie van dit doel is afhankelijk van de beschikbare middelen in de komende jaren. In 2025 breiden we de inzameling verder uit met onder andere het gefaseerd plaatsen van rolcontainers in buurten met laagbouw met tuin.

Activiteit 2.3.2.2

We zorgen dat het afval zo hoogwaardig mogelijk wordt verwerkt.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage gerecycled afval per inwoner per jaar t.o.v. totale hoeveelheid huishoudelijk afval	22% (2019)	25%	25%	26%	28%

We verwachten dat het recyclepercentage toeneemt, onder andere door het verhogen van de gescheiden ingezamelde hoeveelheid keuken- en tuinafval, het verbeteren van de afzetbaarheid van gescheiden stromen uit de nascheiding en het verhogen van de hoeveelheid grof afval dat we innemen op de recyclepunten.

In 2025 start de nieuwe regeling Kringlopen. Momenteel hebben we een overeenkomst met twee kringlooporganisaties, Dit breiden we uit naar drie nieuwe overeenkomsten.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

AEB Holding N.V. Amsterdam

AEB verwerkt het Amsterdamse restafval, onder andere door kunststof verpakkingen en metalen na te scheiden en het restafval te verbranden. Daarmee produceert AEB stadswarmte en elektriciteit voor woningen en bedrijven.

In 2021 heeft de gemeente besloten haar belang in AEB te verkopen. Eind 2021 is een verkoopovereenkomst bereikt met AVR, waarvoor in 2023 geen goedkeuring is verleend door de ACM.. De gemeente heeft vervolgens besloten om een nieuw verkoopproces voor AEB te starten. Dit is op 23 april 2024 gebeurd. Het verwerkings-contract met AEB is herzien en loopt tot drie jaar na het moment dat AEB daadwerkelijk is verkocht. De gemeente heeft de mogelijkheid om eenzijdig het contract met maximaal vier keer een jaar te verlengen.

Naar verwachting zal, na afronding van het verkoopproces AEB Amsterdam, de gemeente in 2025 een inkoopprocedure starten voor het laten nascheiden en verwerken van het huishoudelijk restafval.

Stichting Pantar

Stichting Pantar voert onder andere opdrachten uit op gebied van schoon en afvalinzameling/ recycling (prikken en het verwijderen van bijplaatsingen, inzamelen van afvalstromen, voorsorteren van afvalstromen).

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	209,0	211,9	215,3	215,3	215,3	215,3
Lasten	222,6	251,3	268,4	270,2	265,1	265,1
Saldo Baten en Lasten	**-13,6**	**-39,4**	**-53,1**	**-54,9**	**-49,8**	**-49,8**
Onttrekking	0,0	5,6	7,9	7,5	1,0	1,0
Toevoeging	12,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-12,3**	**5,6**	**7,9**	**7,5**	**1,0**	**1,0**
Totaal	**-25,9**	**-33,8**	**-45,2**	**-47,4**	**-48,8**	**-48,8**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel van € 215,3 miljoen bestaan voornamelijk uit de afvalstoffenheffing voor hefbaar netto areaal van bijna 449.800 huishoudens (€ 186,6 miljoen), reinigingsrecht (€ 11,6 miljoen), opbrengsten inzameling commercieel bedrijfsafval (€ 8,3 miljoen), opbrengsten uit gescheiden afvalstromen (€ 8,0 miljoen) en opbrengsten reiniging openbare ruimte (€ 0,8 miljoen). De lasten van € 268,4 miljoen bestaan voornamelijk uit het inzamelen van afval (€ 136,6 miljoen), het reinigen van de openbare ruimte (straatreiniging) (€ 69,1 miljoen) en het verwerken van afval (€ 42,2 miljoen) en kwijtscheldingen (€ 20,5 miljoen).

In dit programmaonderdeel zijn de directe lasten en baten van de afvalstoffenheffing opgenomen. Onderdeel van de afvalstoffenheffing zijn toerekeningen waarvan de kosten in andere programma's dan PO 2.3 zijn opgenomen: handhavingskosten (€ 5,4 miljoen in programmaonderdeel 8.2), kosten centrale overhead (€ 18,0 miljoen programmaonderdeel in B.5) en BTW op inzameling (€ 5,8 miljoen in programmaonderdeel B.5).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Ten opzichte van 2024 nemen de lasten in 2025 en verder toe. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van indexeringen voor loon en prijsstijgingen, hogere kapitaallasten en autonome ontwikkelingen (zoals de lachgasproblematiek). Er wordt in 2025 en 2026 € 5,0 miljoen per jaar extra ingezet voor een schoner Amsterdam, een deel hiervan in programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud openbare ruimte. Om het tarief van de afvalstoffenheffing in 2025 en 2026 gelijk te houden, wordt de algemene middelen voor een bedrag van € 14,3 miljoen in 2025 oplopend tot € 19,7 miljoen vanaf 2026.

Reserves

De onttrekkingen aan de Egalisatiereserve afval en de reserve Verevening Onroerend Goed in 2025 bedragen respectievelijk € 5,0 miljoen en € 2,9 miljoen.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**211,9**	**215,3**	**215,3**	**215,3**	**215,3**
Beginstand Begroting 2025	**212,6**	**211,3**	**210,8**	**210,8**	**210,8**
Mutaties 2024-2028	**0,8**	**4,0**	**4,5**	**4,5**	**4,5**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-0,4	4,0	4,5	4,5	4,5
2 Nominaal	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
3 Reserve-gerelateerde wijzigingen	-1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
4 Overig	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	**251,3**	**268,4**	**270,2**	**265,1**	**265,1**
Beginstand Begroting 2025	**250,0**	**244,0**	**242,0**	**240,4**	**240,4**
Mutaties 2024-2028	**1,3**	**24,4**	**28,2**	**24,7**	**24,7**
5 Verlenging zomeraanpak afval	1,0	2,0	0,0	0,0	0,0
6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,5	20,3	26,3	26,3	26,3
7 Nominaal	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2
8 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,0	3,7	3,5	0,0	0,0
9 Overig	0,2	1,5	1,4	1,4	1,4
Onttrekking	**5,6**	**7,9**	**7,5**	**1,0**	**1,0**
Beginstand Begroting 2025	**4,4**	**2,9**	**2,5**	**1,0**	**1,0**
Mutaties 2024-2028	**-1,2**	**-5,0**	**-5,0**	**0,0**	**0,0**
10 Egalisatiereserve afval	1,2	5,0	5,0	0,0	0,0
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
11 Egalisatiereserve afval	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Eindtotaal	**-33,8**	**-45,2**	**-47,4**	**-48,8**	**-48,8**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

In 2025 stijgen de baten met € 4,0 miljoen en vanaf 2026 en verder met € 4,5 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door hogere baten vanwege:

- de verwachte areaalgroei van het aantal huishoudens (afvalstoffenheffing)
- de verwachte areaalgroei van het aantal ondernemers (reinigingsrecht)
- de verhoging van de tarieven op het onderdeel bedrijfsafval.

Deze extra baten dienen ter dekking van de evenredig stijgende lasten op deze onderdelen. Zie ook toelichting op de lasten.

Het tarief van de afvalstoffenheffing blijft in 2025 en 2026 ongewijzigd. De toename van de lasten in de exploitatie van de afvalstoffenheffing worden daarmee niet gedekt uit een verhoging van de baten afvalstoffenheffing, maar vanuit de algemene middelen.

2 Nominaal

Aanpassing budget ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

3 Reserve-gerelateerde wijzigingen

Lagere baten afvalstoffenheffing op basis van het aantal huishoudens. Bij de begroting 2024 was een hoger aantal huishoudens verwacht dan de werkelijke ontwikkeling (€ 1,2 miljoen in 2024).

4 Overig

Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

5 Verlenging zomeraanpak afval
Hogere lasten door het beschikbaar stellen van incidentele middelen voor het verrichten van reinigingswerkzaamheden in het kader van het verlengen van de zomeraanpak afval (€ 1,0 miljoen in 2024 en € 2,0 miljoen in 2025).

6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten door gemeentebrede neutrale mutaties vanwege indexeringen voor loon en prijsstijgingen en autonome ontwikkelingen voor wagenparkkosten, lachgasproblematiek rondom scheiden en transport restafval, extra inzameling door verwachte areaalgroei aantal huishoudens en ondernemers (reinigingsrecht), aantal kwijtscheldingen. Zie ook toelichting op de baten. Daarnaast komen de hogere lasten ook door het herverdelen van nominale middelen voor loon- en prijsstijgingen vanuit programmaonderdeel 2.4. Deze compensatie is aan de programmaonderdelen 2.3, 2.6, 3.1 en B.5 toegevoegd waar de lasten nu stijgen. Per saldo is het effect gemeentebreed neutraal (€ 14,8 miljoen).

7 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

8 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Hogere lasten in 2025 (€5 miljoen) en 2026 (€5 miljoen) bij programmaonderdelen 2.3 en 2.4 door extra inzet middelen voor een schoner Amsterdam. Deze extra middelen worden ingezet voor aanpak zwerfafval en grof afval en worden gedekt uit de Egalisatiereserve afval.

9 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

10 Egalisatiereserve afval
Hogere onttrekking aan de Egalisatiereserve afval in 2024. Zie toelichting op de baten (€ 1,2 miljoen in 2024). Hogere onttrekking van € 5,0 miljoen in 2025 en 2026 aan de Egalisatiereserve afval voor de extra inzet van middelen voor een schoner Amsterdam. Hiervan gaat € 1,4 miljoen in 2025 en € 1,5 miljoen in 2026 naar programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud openbare ruimte.

Mutaties toevoegingen reserves

11 Egalisatiereserve afval
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

2.2.4 Beheer en onderhoud openbare ruimte

De Amsterdamse openbare ruimte wordt duurzaam beheerd en is begaanbaar, heel en veilig voor alle gebruikers

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 2.4 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	9,34 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	6.162,57 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 2.4.1

De Amsterdamse openbare ruimte wordt duurzaam beheerd en is begaanbaar, heel en veilig voor alle gebruikers.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het onderhoud van de straten en stoepen in uw buurt wordt door de bewoners beoordeeld op 6,5	6,7 (2021)	6,5	6,5	6,5	6,5

Amsterdam is een levendige en dynamische stad. De stad staat nooit stil en de openbare ruimte wordt volop gebruikt. Alle spullen in de openbare ruimte hebben een levenscyclus; het wordt gebruikt, vervuilt, verweert en moet worden onderhouden, schoongemaakt, beheerd en periodiek vervangen. De inzet op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is enorm. Jaarlijks gaat het om honderden projecten en dagelijks zijn vele honderden medewerkers druk aan het werk om het dagelijks onderhoud, groot onderhoud en de vervangingen in goed banen te leiden. Amsterdam beschikt daardoor over een prachtig areaal aan parken, speelplekken, wegen, pleinen, bruggen en waterwegen.

Stadsverbetering en Stadsbehoud

De budgetten voor Stadsbehoud, Stadsverbetering en groei van de stad zijn niet toereikend voor de gehele opgave. Met de keuze van de coalitie om een impuls te geven aan (het onderhoud van) de bestaande stad en de vaststelling van de Uitvoeringsstandaard Toekomstgericht werken in de Openbare Ruimte (USTOR), is de onderhoudsopgave het leidende principe geworden bij het programmeren van werkzaamheden in de openbare ruimte. Er worden in beginsel geen werkzaamheden meer gestart als er geen onderliggende onderhoudsopgave is. Dat is duurzamer en kostenefficiënter.

Klimaatadaptatie, verkeersveiligheid en toegankelijkheid

Daar waar er verbeteringen in de openbare ruimte noodzakelijk zijn geven we voorrang aan verbeteringen op het gebied van klimaatadaptatie, verkeersveiligheid en toegankelijkheid. Denk aan het toevoegen van lokale groenvoorzieningen ter verbetering van hittebestendigheid en afvoer van overtollig water, of het verbreden van voetpaden ter verbetering van de verblijfskwaliteit en toegankelijkheid. Door bijvoorbeeld parkeerplaatsen op te heffen wordt ruimte gemaakt voor deze aanpassingen. Een ander voorbeeld is aanpassen van plekken in de openbare ruimte, zoals het verbreden van fietspaden, die niet veilig blijken te zijn voor de weggebruikers (door veranderd/intensiever gebruik). We hebben 2 miljoen incidenteel extra vrijgemaakt voor klimaatadapatieve maatregelen in 2025. Hiervoor kunnen we natuurgrasvelden met waterberging en (blauw) groene daken aanleggen. Daarnaast voeren we voorbereidend onderzoek uit voor het aanpakken van de meest urgente knelpunten in de openbare ruimte en breiden we onze Weerproof Wijkaanpak uit. We maken in toenemende mate gebruik van landelijke initiatieven door mee te doen met het programma ‘Toekomstbestendige Leefomgeving’ van het Nationaal Groeifonds en de Citydeal Tijdloze Grachten van het rijk met diverse gemeenten. Amsterdam kan daar veel innovaties en kennis brengen maar ook met de andere partijen verder ontwikkelen.

Achterstallig onderhoud

We gaan werk maken van het inlopen van achterstallig onderhoud in het groen en verhardingen . De openbare ruimte wordt toegankelijker en ziet er fraaier uit als de stoeptegels recht liggen en lege boomspiegels zijn gevuld. Ook neemt het risico op letsel af en dragen we bij aan het klimaatbestendig maken van de stad door de bomen die ontbreken terug te planten. Voor de jaren 2025, 2026 en 2027 is het voorstel om jaarlijks € 15 miljoen extra te bestemmen voor het wegwerken van achterstallig

onderhoud waarvan een 1e tranche van € 11,5 miljoen is opgenomen in de begroting 2025. In 2025 beginnen we met het vullen van de lege boomspiegels en wordt met deze middelen de achterstalligheid op voetpaden in Nieuw West, Zuid en West aangepakt.

Activiteit 2.4.1.1

We beheren en onderhouden onze verhardingen, straat & speel meubilair en busstations.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage van het areaal verhardingen dat voldoet aan niveau C (Sober)	84% (2022)	84%	84%	90%	90%
2	Omvang van achterstallig onderhoud inzake verhardingen	≤1% (2024)	6%	5%	5%	5%
3	Percentage beschikbaarheid speeltoestellen	99% (2022)	99%	99%	99%	99%
4	Percentage oplosbare meldingen over verhardingen dat naar tevredenheid is afgehandeld	68% (2023)	68%	70%	70%	70%
5	Percentage hergebruik restmateriaal verhardingen	80% (2022)	80%	80%	80%	80%

** In de Begroting 2024 was bij de peilwaarde en waarde voor de begroting van achterstalligheid de aangehouden werkvoorraad van 10% opgeteld. Deze optelling is nu weggelaten, waardoor waarden zijn aangepast ten opzichte van de Begroting 2024.*

Verhardingen

Verhardingen beslaan ongeveer 10 procent van het oppervlak in de stad en hebben een totale omvang van ruim 30 miljoen vierkante meter. Het gaat om rijbanen, busbanen, pleinen, fiets- en voetpaden en parkeervakken maar ook om markeringen en straatkolken.

Dagelijks beheer van verhardingen bestaat uit werkzaamheden aan de bestrating en het asfalt, maar bijvoorbeeld ook openbare trappen. Hiernaast worden meldingen afgehandeld en kleine wijzigingen uitgevoerd.

Van alle verhardingen voldoet 84 procent voldoet aan het kwaliteitsniveau, 10 procent zit in de werkvoorraad en 6 procent is achterstallig onderhoud. We werken aan het inlopen van achterstallig onderhoud, met name in stadsdelen waar de achterstalligheid hoger is dan gemiddeld. In deze stadsdelen (Nieuw-West, West en Zuid) zetten we de komende jaren extra middelen in op aanpak van voetpaden. Ondanks deze inspanningen kunnen we het achterstallig onderhoud in de gehele stad niet wegwerken, maar verwachten we de oplopende trend wel te stoppen.

In 2025 realiseren we zo'n 100 onderhoudsprojecten, variërend van (kleinschalig) groot onderhoud tot vervangingsprojecten. Voorbeelden van waar we gaan werken zijn Dwaze Moederplein in Nieuw-West, fietspad Bloemendalergouw in Noord en Sint Willibrordusstraat in Zuid.

Straatmeubilair en speelvoorzieningen

Binnen het dagelijks beheer vinden werkzaamheden plaats aan straatmeubilair (onder andere zitbanken, hekwerken, fietsenrekken, palen), speelvoorzieningen, waterspeelplaatsen, kunst- en oorlogsmonumenten, het afhandelen van meldingen en het uitvoeren van kleine wijzigingen.

Bij speelvoorzieningen is momenteel geen sprake van achterstallig onderhoud. In 2025 werken we aan onze stroomkasten en fonteinen waardoor deze weer voldoen aan het gewenste onderhoudsniveau.

Vanuit het Investeringsprogramma Openbare Toiletten worden zelfreinigende toiletten geplaatst in de openbare ruimte. In 2024 is een toilet geplaatst en in 2025 volgen er meer.

In 2025 verrichten we onderhoud aan ongeveer 450 speeltoestellen waaronder speeltuin Kralenbeek in Zuidoost en speelplek Chirurgijnsweg in Weesp. We voeren groot onderhoud op niveau sober uit bij 45 stroomkasten en 10 fonteinen.

Activiteit 2.4.1.2

We beheren en onderhouden onze civiele constructies en tunnels.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage van het areaal van civiele constructies dat voldoet aan niveau C (Sober)	89% (2022)	88%	90%	90%	90%
2	Omvang van achterstallig onderhoud inzake civiele constructies	1% (2022)	2%	0%	0%	0%

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
3	Beschikbaarheidspercentage Amsterdamse wegtunnels voor verkeer	95% (2025)	99%	98%	95%	95%
4	Versnellen van het herstel van bruggen (aantal per jaar)	2 (2024)	1	2	1	4

Beweegbare bruggen, sluizen, steigers en oevers

Onze kades, bruggen en sluizen zorgen ervoor dat de stad bereikbaar blijft via de weg en over het water. Daarnaast zorgen ze ervoor dat we droge voeten houden en bieden ze mogelijkheden voor verblijven en recreëren. Daarvoor moeten deze voorzieningen beschikbaar en veilig zijn.

Programma Bruggen en Kademuren

Het belangrijkste doel van het programma Bruggen en Kademuren is het veilig en functioneel houden van onze bruggen en kademuren. Het programma richt zich op de 871 verkeersbruggen en circa 205 kilometer gefundeerde kademuur, waar sprake is van achterstallig onderhoud.

De programmatische aanpak bewijst inmiddels zijn meerwaarde. Uit inspectie en onderzoek blijkt dat een (groot) deel van de bruggen en kademuren langer meegaat. Door innovatie werken we sneller, goedkoper, met minder hinder en met meer kansen voor boombehoud. Desondanks blijft de herstelopgave groot, met name voor kademuren, en blijven de middelen schaars. De komende jaren zullen we slimme en soms pijnlijke keuzes moeten maken om de stad veilig, bereikbaar en leefbaar te houden. Het is onvermijdelijk dat Amsterdammers daar hinder van ondervinden.
Naar verwachting start in 2025 het herstel (vervanging en renovatie) van 1.500 meter kademuur. Ook staat de oplevering van 750 meter kademuur en één brug gepland.

Sluizen, steigers, oevers, watergangen en niet verkeersbruggen

Het onderhoud aan onze kades, overige bruggen, tunnels, sluizen, steigers, oevers en watergangen is een combinatie van inspecties, dagelijks- en groot onderhoud en vervangingen. Zo worden de beweegbare bruggen continue gesmeerd en wordt regelmatig onderhoud gepleegd (bijvoorbeeld schilderen) en defecten gerepareerd (bijvoorbeeld gaten en scheuren in kades). Ook worden kades en bruggen volledig vervangen zodat ze weer jaren meekunnen. De beweegbare bruggen worden, indien nodig, in de zomer gekoeld.

Op basis van die inspecties worden, als dat nodig is, extra inspecties uitgevoerd naar bijvoorbeeld de fundering, installaties of constructie. Met de resultaten van deze inspecties kunnen we de onderhoudsopgave voor 2025 en de navolgende jaren aanvullen en afstemmen met onze partners.

Er is sprake van achterstalligheid, met name in het onderhoud aan de beschoeiingen. Op basis van risicoafwegingen wordt prioriteit gegeven aan onderhoud aan met name bruggen, kades en sluizen en wordt onderhoud aan beschoeiingen uitgesteld, tenzij er een onveilige situatie is bij de beschoeiingen. Wij houden zo goed mogelijk de huidige kwaliteit vast en proberen we verdere achteruitgang en het oplopen van achterstalligheid te vertragen.
Voor 2025 is er onder andere groot onderhoud gepland aan de bruggen van de Cornelis Lelylaan en omgeving Slotervaart in Nieuw-West, aan de bruggen van de Gooiseweg in Oost en Zuidoost en de Dageraadsbrug over de Nieuwevaart (Centrum), het vervangen van de Fortbrug in Weesp, groot onderhoud aan de glooingen van de Boerenwetering (Zuid), kades bij de Foodhallen (West) en beschoeiingen van het Noord-Hollands kanaal (Noord) en het vervangen van sluisdeuren van de Dageraadswaterkering (Oost).

In totaal wordt er gewerkt aan ongeveer 60 bruggen, 10 sluizen, 15 beweegbare bruggen, 15 steigers en 22 km oever.

Aanpak Wegtunnels Amsterdam

De wegtunnels zijn van groot belang voor de bereikbaarheid van de stad. In de Amsterdamse hebben we 5 wegtunnels en een kabels en leidingen tunnel in beheer. De Verkeerscentrale Amsterdam zorgt voor de doorstroming van het verkeer.

De algehele kwaliteit van de tunnels is over het algemeen goed, behalve in de IJ-tunnel en Arenatunnel. Omdat de vervangingsinvesteringen voor deze twee tunnels op zich laat wachten stijgen de kosten voor preventief en correctief onderhoud. Door de indexatie van Stadsbehoud dekken we het tekort op correctief en preventief onderhoud van € 1,5 miljoen in 2025. Uit onderzoek en inspectie bleek dat de Arenatunnel met een aantal maatregelen, waaronder aan de technische installaties en het toevoegen van afsluitbomen, voorlopig weer aan de minimale eisen kon voldoen. Er zijn voorbereidingen getroffen voor een grootschalige renovatie waardoor de tunnel weer jaren mee kan en in 2025 worden de werkzaamheden gestart.

Ook bij de IJ-tunnel is sprake van achterstalligheid. Uitstel dient voorkomen te worden om het risico op onverwachte sluiting met als gevolg verkeersopstoppingen, veiligheid en economische te voorkomen. Voorbereidingen voor het benodigde vervanging en renovatie zullen starten in 2025.

Er wordt gewerkt aan een nieuwe verkeerscentrale. Deze komt aan de Van Marwijk Kooystraat. De bouw is gestart en de opening vindt in 2025 plaats.

Activiteit 2.4.1.3

We beheren en onderhouden onze installaties.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het percentage beschikbare uren van het areaal van de Verkeersinformatiesystemen	99% (2022)	99%	99%	99%	99%

Openbare verlichting

Sinds 2024 zetten we het licht in het Vliegenbos uit tussen 23.00 en 05.00 uur. Het doel is dat de natuur in het Vliegenbos gezonder wordt. Door het uitzetten van het licht wordt de natuur minder belast. We willen voorkomen dat dier- en plantensoorten verdwijnen. In 2025 willen we in andere ecologische gebieden de verlichting in de nacht uitzetten zoals in het Vliegenbos al is gebeurd.

In 2024 is gestart met de technische vervanging van de overspanningen waar verlichting aan is gemonteerd. In 2025 gaan we daar mee door. De oude verlichting wordt vervangen door ledlampen. Dat is goed voor het milieu, want ledlampen gebruiken veel minder energie. De meeste lampen, aan de overspanningen, gaan we 's nachts ook dimmen. Zo beperken we de lichtvervuiling en besparen we nog meer energie.

Oude lantaarnpalen gaan we niet meer weggooien. In plaats daarvan knappen we ze op, zodat ze nog langer mee kunnen. Dat is duurzaam, want zo hoeven er niet steeds nieuwe palen te worden gemaakt. We kunnen de palen een paar keer opknappen, waardoor ze veel langer meegaan.

Door het toepassen van led-verlichting besparen we energie. In 2025 gaan we nog meer besparen door een start te maken met dimmen van de ledlampen met een hoog vermogen als er minder mensen op straat zijn. Met behoud van bijdrage aan veiligheid bespaart dit energie, CO_2 uitstoot, geld en verlengt de levensduur van de lampen. Dit zijn maatregelen die bijdragen aan een duurzame, circulaire stad.

In 2025 wordt voorgesteld het aantal laadpalen uit te breiden met circa 1000 palen.

Verkeersregelinstallaties en Verkeersinformatiesystemen

Verkeersregelinstallaties en verkeersinformatiesystemen, waaronder verkeerslichten, camera's en parkeerverwijssystemen zijn van belang om op een duurzame manier alle vormen van vervoer te faciliteren. Het zorgt voor het optimaal geleiden van verkeersstromen en vormt zo een waarborg voor de bereikbaarheid en verkeersveiligheid . De installaties en systemen informeren weggebruikers tijdens hun reis met als doel de leefbaarheid in de stad te bevorderen.

In 2025 worden de centrale systemen voor aansturing van de installaties en systemen in de stad verplaatst naar de nieuwe verkeerscentrale. Met de nieuwe centrale wordt de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de centrale systemen in de stad geborgd.
In de 2025 gaat gewerkt worden met het Langzaam Verkeer Monitoringssysteem Amsterdam. Met dit systeem krijgen we meer inzicht in de fietsers-, bromfietsers- en voetgangersstromen in de openbare ruimte.
Op veel wegen heeft het afgelopen jaar de transitie van 50 naar 30 kilometer per uur plaatsgevonden, wat tot veel aanpassingen in de systemen heeft gezorgd. Ook in 2025 zorgt dit voor aanpassingen in de verkeerslichten en verkeersinformatiesystemen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan aanpassingen in de scenario's voor omleidingen op dynamische route informatiekanalen en aanpassing van bewegwijzering en parkeerverwijssystemen.

Doel 2.4.2

Amsterdam is voorbereid op veranderend klimaat in 2050

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Zie indicatoren onder activiteit 2.4.2.1.					

Activiteit 2.4.2.1

We zorgen voor een klimaatadaptieve stad

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal afgeronde klimaat-adaptieve projecten	30 (2024)	30	10	10	10
2	Aantal m2 vergroend op privaat terrein dmv tegelservice	11.000 (2024)	11.000	7.500	7.500	7.500

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
3	Aantal m3 waterberging gerealiseerd en m2 vergroend in impulsregeling projecten	1.000; 1.600 (2024)	500; 12.000	500; 12.000	500; 12.000	1.000; 1.600

De klimaat adaptieve projecten en aantal m^2 vergroend op privaat terrein is gepland tot en met 2026 opgenomen.

Met klimaatadaptieve maatregelen bereiden we Amsterdam voor op een toekomst met een hogere zeespiegel en temperatuur, drogere zomers en nattere winters. We coördineren en rapporteren over de voortgang op het gebied van klimaatadaptatie. We stimuleren en ondersteunen klimaatadaptatie in projecten, we integreren klimaatadaptatie structureel in werkzaamheden en beheer, we doen nader onderzoek en monitoren de voortgang, we vergroten de bewustwording en bewerkstelligen acties bij derden in de stad, en we zorgen voor kennisdeling en communicatie.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	45,9	42,0	38,9	36,8	36,7	34,6
Lasten	275,7	275,2	295,7	293,3	292,6	289,4
Saldo Baten en Lasten	**-229,7**	**-233,2**	**-256,8**	**-256,5**	**-255,9**	**-254,9**
Onttrekking	92,6	96,1	8,9	3,8	2,0	1,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**92,6**	**96,1**	**8,9**	**3,8**	**2,0**	**1,8**
Totaal	**-137,1**	**-137,1**	**-247,9**	**-252,7**	**-253,9**	**-253,1**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel van € 38,9 miljoen bestaan voornamelijk uit opbrengsten reclame lichtbakken (€ 12,4 miljoen), baten doorberekening materialen aan aannemers voor diverse projecten in de stad (€ 11,0 miljoen) en opbrekingen aan de openbare ruimte (€ 8,2 miljoen). De lasten bedragen € 295,7 miljoen en bestaan voornamelijk uit lasten voor Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte zoals openbare verlichting, verkeersregelaars installaties, onderhoud verhardingen, bruggen, tunnels, wegen en het wagenpark. Ook lasten met betrekking tot afschrijvings- en rentelasten van de objecten in openbare ruimte vallen hieronder.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2026 nemen de baten langzaam af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van afname baten voor het deelprogramma infra van het Nationaal Groeifonds (NGF)-programma Toekomstbestendige Leefomgeving. Ook zijn er incidentele hogere baten in 2025 door een ontvangen eenmalige specifieke uitkering voor de uitvoering van Regiodeal ZaanIJ meedoen en groen die daaropvolgende jaren afnemen. De lasten nemen in 2025 toe met ruim € 20,0 miljoen, door onder meer inzet coalitiemiddelen voor Achterstallig Onderhoud in de openbare ruimte (€ 6,0 miljoen), en voor aanpak zwerfafval en grofafval (€ 1,4 miljoen), Programma stadsbehoud (€ 3,7 miljoen in 2025), het verwerken van loon- en prijsindexatie (€ 2,8 miljoen in 2025) en klimaatadaptatie (€ 2,0 miljoen in 2025).

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves bedragen in 2025 € 8,9 miljoen en dalen ten opzichte van 2024 met € 87,2 miljoen. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van lagere onttrekkingen in 2025 aan de reserves programma Stadsbehoud (€ 64,5 miljoen) en programma Achterstallig Onderhoud (€ 27,2 miljoen). Per 1 januari 2025 worden de reserves Stadsbehoud en Achterstallig Onderhoud opgeheven en daarom dalen de onttrekkingen. Daarentegen wordt er meer onttrokken aan onder meer de reserves Coalitiemiddelen en Programma Stadsbehoud betreft inzet voor achterstallig onderhoud in de stad en aanpak wonen in Noord (€ 6,7 miljoen) en het bomenvervangingsprogramma (€ 5,5 miljoen. Er zijn geen toevoegingen aan de reserves.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**42,0**	**38,9**	**36,8**	**36,7**	**34,6**
Beginstand Begroting 2025	**38,6**	**36,3**	**35,3**	**34,9**	**34,8**
Mutaties 2024-2028	**3,4**	**2,6**	**1,5**	**1,8**	**-0,2**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	3,6	1,3	0,7	0,9	-0,2
2 Reserve-gerelateerde wijzigingen	-0,2	1,3	0,9	0,9	0,0
Lasten	**275,2**	**295,7**	**293,3**	**292,6**	**289,4**
Beginstand Begroting 2025	**267,4**	**285,2**	**289,1**	**284,9**	**226,7**
Mutaties 2024-2028	**7,9**	**10,6**	**4,2**	**7,7**	**62,8**
3 Opheffen reserve stadsbehoud	0,0	3,7	0,0	0,0	0,0
4 Klimaatadaptatie	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
5 Coalitieakkoord - Masterplannen	0,0	0,7	0,7	0,0	0,0
6 Achterstallig onderhoud	0,0	6,0	2,0	2,0	1,5
7 Schoner Amsterdam	0,0	1,4	1,5	0,0	0,0
8 Actualisatie kapitaallasten	0,0	1,8	4,7	9,7	8,7
9 Areaal	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9
10 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	4,6	-16,6	-22,3	-23,5	-20,6
11 Intertemporele mutaties	0,0	1,0	-1,3	-2,7	4,3
12 Nominaal	0,0	2,7	2,8	2,8	2,8
13 Reserve-gerelateerde wijzigingen	3,2	6,2	14,9	18,3	64,9
14 Bouwhubs	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
15 Overig	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Onttrekking	**96,1**	**8,9**	**3,8**	**2,0**	**1,8**
Beginstand Begroting 2025	**94,6**	**86,3**	**89,1**	**85,7**	**27,6**
Mutaties 2024-2028	**1,6**	**-77,4**	**-85,3**	**-83,7**	**-25,8**
16 Coalitiemiddelen 2022-2026	0,0	6,7	2,7	2,0	1,5
17 Kwaliteitsimpuls Groen	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
18 Reserve Programma Stadsbehoud	1,6	-56,3	-60,0	-58,1	0,0
19 Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen	0,0	-25,5	-25,5	-25,0	-25,0
20 Financieringseserve activa Maatschappelijk Nut	0,0	-2,6	-2,6	-2,6	-2,3
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-137,1**	**-247,9**	**-252,7**	**-253,9**	**-253,1**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Hogere baten door neutrale mutaties vanwege een ontvangen eenmalige specifieke uitkering (SPUK) voor de uitvoering van Regiodeal ZaanIJ meedoen en groen. Zie ook toelichting op de lasten. Daarnaast komen de hogere baten door toename aantal projecten in de stad, waardoor ook de levering van materialen aan derden is toegenomen, door inkomsten voor reclame-uitingen in de openbare ruimte naar boven bij te stellen (€ 1,3 miljoen).

2 Reserve-gerelateerde wijzigingen

Hogere baten door reserve gerelateerde wijzigingen. Dit betreft een ontvangen bijdrage van het Rijk voor het deelprogramma infra van het Nationaal Groeifonds (NGF)-programma Toekomstbestendige Leefomgeving. Deze hogere baten hebben betrekking op de activiteiten in 2024 rondom Verhardingen. Zie ook toelichting op de lasten (€ 1,3 miljoen).

Mutaties lasten

3 Opheffen reserve stadsbehoud

De vrijval van het saldo van de reserve Stadsbehoud als gevolg van het opheffen van de reserve wordt ingezet voor het programma Stadsbehoud.

4 Klimaatadaptatie

Incidentele bestedingsvoorstel klimaatadaptatie middelen voor klimaatadaptatie voor natuurgrasvelden met waterberging en (blauw) groene daken.

5 Coalitieakkoord - Masterplannen

Bestedingsplan 2025 en 2026 Integrale aanpak Aanpak Noord (onderdeel van Masterplannen).

6 Achterstallig onderhoud
We maken de komende jaren € 45 miljoen vrij voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud in de stad. De eerste € 11,5 miljoen hiervan is in deze begroting in concrete plannen uitgewerkt. Met € 4,0 miljoen pakken we de voetpaden in de stadsdelen Nieuw West, West en Zuid aan. We starten daar in 2025 mee. Met de overige € 7,5 miljoen maken we de openbare speelbaden toekomstbestendig, door onder andere de aanschaf van waterzuiveringsinstallaties.

7 Schoner Amsterdam
Hogere lasten in 2025 (€5 miljoen) en 2026 (€5 miljoen) bij programmaonderdelen 2.3 en 2.4 door extra inzet middelen voor een schoner Amsterdam. Deze extra middelen worden ingezet voor aanpak zwerfafval en grofafval en worden gedekt uit de Egalisatiereserve afval.

8 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

9 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

10 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten in 2024 en lagere lasten vanaf 2025 door gemeentebreed neutrale mutaties. Deze mutaties leiden tot aanpassingen in meerdere programmaonderdelen maar het totale effect op de begroting is nihil. De lagere lasten komen door het vervallen van de marktconformiteitstoeslag (doorbelasting overhead naar exploitatie-projecten) die niet is toegestaan van de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) en het herverdelen van budget voor achterstallig onderhoud en van de nominale middelen voor loon- en prijsstijgingen. De hogere lasten komen door uitvoering van Regiodeal ZaanIJ meedoen en groen en door toename aantal projecten in de stad waarvoor ook meer materialen voor levering aan derden wordt ingekocht. Zie ook toelichting op de baten. Verder komen de hogere lasten door het aanpassen van kasritmes, herpositionering van basis- en kernregistraties en het herverdelen van FTE en salariskosten tussen programmaonderdelen (€ 16,6 miljoen).

11 Intertemporele mutaties
Hogere lasten in 2025 en 2028 en lagere lasten in 2026 en 2027 door intertemporele mutaties. Deze mutaties houden verband met het herverdelen over de jaarschijven van lasten voor het programma bruggen en kademuren en stadsbehoud (€ 1,0 miljoen).

12 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

13 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Hogere lasten door reserve gerelateerde wijzigingen, waaronder aanpassingen in verband met het opheffen van de reserve programma Stadsbehoud, verschuivingen binnen programmaonderdelen, doorschuiven van projecten Groot Onderhoud Plus in 2024 naar 2025 en verdere jaren, activiteiten in het kader van het Nationaal Groeifonds (NGF) programma Toekomstbestendige leefomgeving en het bomenvervangings-programma (zie programmaonderdeel 2.1 voor een uitgebreidere toelichting op dit laatste punt) (€ 6,2 miljoen).

14 Bouwhubs
Hogere lasten door toekenning van incidentele middelen ten behoeve van bouwhubs voor programma Hergebruik (onderdeel van het onderhoudswerk aan verhardingen) (€ 0,5 miljoen).

15 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

16 Coalitiemiddelen 2022-2026
Onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen ter dekking van de inzet.

17 Kwaliteitsimpuls Groen
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

18 Reserve Programma Stadsbehoud
Hogere onttrekking in 2024 en lagere onttrekkingen in 2025 tot en met 2027 aan de reserve programma Stadsbehoud voornamelijk door aanpassingen in verband met het opheffen van deze reserve, verschuivingen binnen programmaonderdelen en het bomenvervangingsprogramma (€ 56,3 miljoen).

19 Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen
Lagere onttrekking aan de reserve Achterstallig onderhoud van € 27,2 miljoen in 2025 komt door het opheffen van deze reserve. De hogere onttrekking van € 1,7 miljoen in 2025 is in het kader van programma Bruggen en Kademuren. Dit komt door uitgekeerde nominale compensatie bij de Begroting 2024. Deze compensatie is eerder aan programmaonderdeel 2.1 toegevoegd waar de lasten nu met hetzelfde bedrag dalen. Dit is een budgetverschuiving van programmaonderdeel 2.1 naar 2.4 (€ 25,5 miljoen).

20 Financieringsreserve activa met maatschappelijk nut
Hogere onttrekking aan de financieringsreserve door de actualisatie van de kapitaallasten (rente en afschrijving) (€ 2,6 miljoen).

2.2.5 Water

Een evenwichtig, veilig en duurzaam beheer en gebruik van water en wal door het onderhouden van waterassets, het beheersen van drukte en het tegengaan van overlast waardoor het Amsterdamse watersysteem functioneert, schoon en veilig is en een vlotte en veilige doorvaart wordt gegarandeerd.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 2.5 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	7.084,58 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	48,67 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	13.743,50 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 2.5.1

Het openbare water is begaanbaar, aantrekkelijk, schoon en veilig voor alle gebruikers.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Schoonheidsgraad van de grachten (0-10)	7,8 (2017)	7,0	7,0	7,0	7,0
2	De werkvoorraad voor het baggeren is gelijk aan de hoeveelheid bagger die er jaarlijks bijkomt	n.t.b.*	n.v.t.	n.v.t.	n.t.b*.	n.t.b*.
3	Aantal aanschrijvingen op de wettelijke zorgtaak voor baggeren en schonen.	100 (2025)	354	100	100	Wordt nog bezien wat realistisch is
4	Aantal ton verwijderd drijf- en grofvuil uit bevaarbaar water	175 (2020)	160	350	160	160

** Indicator is in ontwikkeling.*

Water is het kloppende hart van Amsterdam, een bron van leven en beweging. De vele grachten, havens en waterwegen vormen niet alleen een iconisch deel van de stad, maar zijn ook cruciaal voor haar leefbaarheid en veerkracht. We staan voor de uitdaging om deze kostbare waterwegen te beheren en te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering, waaronder hittestress en wateroverlast.
Met de groei van onze stad neemt ook de druk op ons watersysteem toe. Het aantal inwoners en bezoekers groeit, waardoor de vraag naar verkoeling in hete zomers toeneemt en de kans op wateroverlast bij hevige regenval vergroot. We streven ernaar om onze waterinfrastructuur te optimaliseren, zodat deze niet alleen schoon en veilig blijft, maar ook bijdraagt aan ecologische doelstellingen en het tegengaan van hittestress en wateroverlast.

Onze inspanningen omvatten het schoonhouden van de watergangen door actief (drijf) vuil te verwijderen en baggerwerkzaamheden uit te voeren. Daarnaast zorgen we voor vlotte en veilige doorgang door het bedienen van bruggen en sluizen. We bevorderen het gebruik van water als natuurlijke koeltebron in onze stad. Langs de oevers van de grachten en havens stimuleren we groene zones en waterpartijen, die verkoeling bieden tijdens hittegolven en tegelijkertijd water kunnen opvangen bij hevige regenval. Hierdoor dragen we bij aan het verminderen van hittestress en het voorkomen van wateroverlast.

Onze werkzaamheden omvatten niet alleen het schoonhouden van de waterwegen, maar ook het verbeteren van de waterafvoer en het vergroten van de waterbergingscapaciteit. Daarnaast werken we aan innovatieve oplossingen, zoals Bubble Barriers om de hoeveelheid plastic drijfvuil te verminderen.

We inspecteren en repareren de brandkranen en blusvoorzieningen, zodat deze altijd beschikbaar zijn in geval van nood.

De milieukorting van 70 procent op het Binnenhavengeld voor het stimuleren van uitstootvrij varen stopt per 31 december 2024. Dit is in lijn met de overgang naar uitstootvrij varen voor pleziervaartuigen vanaf 1 januari 2025 in het centrum van Amsterdam.

Activiteit 2.5.1.1

We baggeren en verwijderen drijf- en grofvuil uit openbaar water.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	De werkvoorraad voor het baggeren is gelijk aan de hoeveelheid bagger die er jaarlijks bijkomt	n.t.b.*	n.v.t.	n.v.t.	n.t.b*.	n.t.b*.
2	Aantal ton verwijderd drijf- en grofvuil uit bevaarbaar water	175 (2020)	160	350	160	160
3	Het aantal aanschrijvingen op de wettelijke zorgtaak voor baggeren en schonen	100 (2025)	354	100	100	wordt nog bezien wat realistisch is

**Indicator in in ontwikkeling.*

Schoonheidsgraad van de grachten

Per kwartaal worden er metingen uitgevoerd om de schoonheidsgraad van de grachten te meten.
Om de kwaliteit van het water van Amsterdam goed te houden verwijderen we drijf- en grofvuil. Deze activiteit geeft het minimaal aantal ton verwijderd drijf- en grofvuil. De norm is naar 160 ton bijgesteld omdat de verwijderde wrakken geen onderdeel meer uitmaken van deze indicator.

In 2023 is de baggerbeheerkaart opgesteld waardoor nu duidelijk is wie onderhoudsplichtig is voor het baggeren van Amsterdams water. In 2024 zijn inspecties uitgevoerd op basis waarvan een meerjaren onderhoudsplan baggeren is opgesteld. Voor 2025 is de focus op baggeren en herstel waterbodem op locaties waar deze niet meer voldoet aan de eisen. Het wegwerken van een achterstand wordt geprogrammeerd vanaf 2026.

Jaarlijks wordt in oktober het oppervlaktewater in Amsterdam geschoond zodat de aan- en afvoer van water in de wintermaanden onbelemmerd kan plaatsvinden. Daarmee wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke taak die Amsterdam hierin heeft. De waterschappen controleren op de naleving van deze wettelijke taak. Voor elke locatie waar niet aan de onderhoudsverplichting is voldaan ontvangt Amsterdam een aanschrijving van de waterschappen.

Activiteit 2.5.1.2

We bedienen bruggen en sluizen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage passages door beroepsvaarders dat plaatsvindt binnen de gestelde termijn	97% (2014)	95%	95%	95%	95%

De situatie rond de uitgeschakelde Centrale Objectbediening is onveranderd. Alle Amsterdamse bruggen blijven daardoor nog steeds op locatie bediend worden. Hiervoor zijn nog steeds extra mensen en faciliteiten nodig om deze taak uit te voeren. Met deze extra inzet kan de KPI ook in 2025 behaald worden.

Activiteit 2.5.1.3

We beheren en onderhouden onze assets (water en civiele constructies).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Vorderingen op de inventarisatie van stuwen en duikers	16% (2022)	16%	60%	95%	95%
2	Jaarlijks wordt 50% van het areaal aan Brandkranen geïnspecteerd en uit inspectie volgende reparaties worden uitgevoerd.	50% (2022)	60%	84%	50%	50%

Jaarlijks wordt de helft van alle brandkranen in onze stad geïnspecteerd op aanwezigheid. Eens in de 6 jaar wordt elke brandkraan fysiek getest. In 2023 is een achterstand ontstaan in het aantal inspecties. Deze achterstand is in 2024 ingelopen. Geconstateerde gebreken worden opgelost.

Activiteit 2.5.1.4

We beheren en onderhouden onze assets (water en civiele constructies).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Versnellen van het herstel van kademuren (strekkende meters per jaar)	1200 (2024)	-	1200 m kademuur	750 m kademuur	3.500

Doel 2.5.2

We verdelen het gebruik van het water en voorzieningen bij het water en beheersen drukte op het water.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
2	Tijdige afgifte van nautische kaders ten behoeve van vlot en veilig gebruik van de vaarwegen (binnen 14 dagen na ontvangst van de complete toestemmings-aanvraag)	> 90% (2023)	> 90%	> 90%	> 90%	> 90%

De toenemende drukte in de stad zien we terug op het water. Toename van het aantal bezoekers betekent onder meer een toename van de vraag naar passagiersvaart. Dit leidt tot toenemend aanbod, groei van vaarbewegingen en aantal boten. Bij verdere toename van het aantal vaarbewegingen en boten komt het binnenwater en de omgeving hiervan verder onder druk te staan. Dit beïnvloedt de leefbaarheid en het stedelijk milieu, de vlotte en veilige doorvaart en de kwaliteit van de grachten als historisch erfgoed.

Activiteit 2.5.2.1

We geven de maximaal beschikbare vergunningen voor de passagiersvaart uit.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	We wijzen iedere twee jaar exploitatievergunningen passagiersvaart toe	In ontwikkeling / info niet beschikbaar	Geen uitvoering aan gegeven. In verband met een tijdelijke stop in het beleid passagiersvaart.	Voorbereiding uitgifte 2e tranche	Het college heeft besloten de tranche 2026 uit te stellen naar 2028. De aanvraagperiode voor vergunningen voor deze tranche is ook uitgesteld.	Uitvoering Uitgifteronde 2026
2	We wijzen iedere twee jaar beschikbare ligplaatsvergunningen toe voor het Amsterdamse binnenwater (door programma Varen en door de stadsdelen)	In ontwikkeling / info niet beschikbaar	Deze uitgifte is voorbereid en wordt in 2024 uitvoering aan gegeven. Dit in verband met een tijdelijke stop in het beleid passagiersvaart	Voorbereiding toewijzen en uitgeven van ligplaatsvergunningen	Maximaal aantal te verdelen ligplaatsen is vergund.	Maximaal aantal te verdelen ligplaatsen is vergund.
3	We verdelen en reguleren het gebruik van de (semi-exclusieve) op- en afstaplocaties op transparante wijze	-	Geen uitvoering aan gegeven in verband met een tijdelijke stop in het beleid passagiersvaart	Vaststelling van de verdeling van op- en afstapplekken	Ontwikkelen van het aangepaste beleid voor op- en afstapplekken	Eind 2026 is er duidelijkheid over juridische aspecten, zodat nieuw beleid kan worden vastgesteld

De toenemende drukte op het water maakt dat het stedelijk milieu en de leefbaarheid onder druk staan. Daarom zijn grenzen gesteld aan de groei van de passagiersvaart (maximaal 550 vergunningen) en zijn exploitatievergunningen voor onbepaalde tijd omgezet naar bepaalde tijd. Ditzelfde geldt ook voor de ligplaatsvergunningen. We nemen ook maatregelen ter stimulering van transport over water (zie onderdeel Logistiek). Specifieke maatregelen zijn ingezet ter bestrijding en voorkoming van ongewenste en potentieel overlast gevende activiteiten.

Activiteit 2.5.2.2

We hebben steeds beter zicht op het gebruik van het binnenwater door middel van de Digitale Gracht.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	De Digitale Gracht registreert het aantal passages per rak	Actuele monitoring ≥ 92% van de tijd (2023)	Actuele monitoring ≥ 90% van de tijd	Actuele monitoring ≥90% van de tijd	Actuele monitoring ≥90% van de tijd	Actuele monitoring ≥90% van de tijd
2	Zicht op het aantal pleziervaartuigen op het binnenwater dat beschikt over een geldig vignet	In ontwikkeling / info niet beschikbaar	Rapportage is opgenomen in de Grachtenmonitor 2023	Jaarlijkse rapportage via de Grachtenmonitor	Jaarlijkse rapportage via de Grachtenmonitor	Jaarlijkse rapportage via de Grachtenmonitor

We waarborgen een vlotte en veilige doorvaart. Naast de algemene beheersing van de drukte op het water is het belangrijk dat de activiteiten die op het water plaatsvinden ook op vlotte en veilige wijze kunnen plaatsvinden. Met de invoering van het monitoringssysteem de Digitale Gracht en de vignetplicht voor pleziervaart verkrijgen we meer inzicht in het gebruik van en de druk op het binnenwater. Zichtbaar wordt welke routes druk zijn en welke gebruikers deze drukte veroorzaken. Er wordt gezocht naar alternatieve routes en mogelijkheden tot spreiding. Middels verkeersmaatregelen, ontheffingen en vergunningen wordt het gebruik gereguleerd en worden aanvullende maatregelen genomen waar dit noodzakelijk is voor het garanderen van het vlot en veilig scheepvaartverkeer.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stichting Waternet

Waternet zorgt in opdracht van ons en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) voor schoon en voldoende water. Daarnaast verzorgt Waternet de brugbediening, het nautisch beheer van de hoofddoorvaartroutes (Amstelroute en Kostverlorenvaartroute) en stelt het de IJsnota op.

Havenbedrijf Amsterdam NV/Port of Amsterdam

Port of Amsterdam ontwikkelt, exploiteert en beheert de Amsterdamse havenregio en stimuleert de duurzame economische ontwikkeling in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Dit alles met een goede balans tussen:

- een gezond financieel rendement.
- een goede kwaliteit van de leefomgeving.
- een brede toegevoegde waarde voor de regio.

Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied

De Divisie Havenmeester van Havenbedrijf Amsterdam NV voert de taken van het Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied (CNB) uit.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	3,7	5,5	5,8	7,5	6,0	6,4
Lasten	53,4	59,3	64,9	67,4	64,6	65,6
Saldo Baten en Lasten	**-49,7**	**-53,8**	**-59,1**	**-59,9**	**-58,5**	**-59,2**
Onttrekking	24,4	24,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**24,4**	**23,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-25,3**	**-30,3**	**-59,1**	**-59,9**	**-58,5**	**-59,2**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel van € 5,8 miljoen bestaan voornamelijk uit € 4,0 miljoen baten uit Binnenhavengeld (pleziervaart). De lasten van € 64,9 miljoen bestaan voornamelijk uit € 40,5 miljoen beheer- en onderhoudslasten van onze assets (civiele constructies en water, onder andere in het kader van programma Bruggen en Kademuren).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2024 nemen de baten toe. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een ontvangen rijksbijdrage voor het deelprogramma Infra van het Nationaal Groeifonds (NGF)-programma Toekomstbestendige Leefomgeving. Deze hogere baten hebben betrekking op activiteiten rondom infraprojecten, gebouwen en ecosystemen. In 2027 dalen de baten omdat de rijksbijdrage afneemt. Vanaf 2025 stijgen de lasten door een

verschuiving van de begroting programma Bruggen en Kademuren voor achterstallig onderhoud over programmaonderdelen heen. Per saldo is dit effect gemeentebreed neutraal.

Reserves

Vanaf 2025 dalen de onttrekkingen aan de reserve en is het gevolg van het opheffen van de reserve Stadsbehoud. De toevoegingen aan de reserves in dit programmaonderdeel zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**5,5**	**5,8**	**7,5**	**6,0**	**6,4**
Beginstand Begroting 2025	**6,0**	**4,7**	**4,9**	**5,1**	**5,1**
Mutaties 2024-2028	**-0,5**	**1,1**	**2,6**	**0,9**	**1,3**
1 Verlaging baten binnenhavengeld	-0,5	-0,5	0,0	0,0	0,0
2 Overige algemene middelen	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	1,6	2,1	0,9	0,7
4 Intertemporele mutaties	0,0	-0,1	0,4	-0,1	0,3
5 Nominaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Lasten	**59,3**	**64,9**	**67,4**	**64,6**	**65,6**
Beginstand Begroting 2025	**59,2**	**47,9**	**49,3**	**49,5**	**35,8**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**17,0**	**18,1**	**15,0**	**29,8**
6 Overige algemene middelen	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
7 Actualisatie kapitaallasten	0,0	3,5	3,8	2,7	3,9
8 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-1,3	12,7	13,6	11,4	11,2
9 Intertemporele mutaties	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,3
10 Nominaal	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
11 Reserve-gerelateerde wijzigingen	1,3	0,3	0,3	0,6	14,6
12 Overig	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Onttrekking	**24,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**23,2**	**14,2**	**15,5**	**13,8**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**1,3**	**-14,2**	**-15,5**	**-13,8**	**0,0**
13 Reserve Programma Stadsbehoud	1,0	-14,2	-15,5	-13,8	0,0
14 Egalisatiereserve Xaas	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**1,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**1,0**	**0,4**	**0,4**	**0,4**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**-0,4**	**-0,4**	**-0,4**	**0,0**
15 Egalisatiereserve Xaas	0,0	-0,4	-0,4	-0,4	0,0
Eindtotaal	**-30,3**	**-59,1**	**-59,9**	**-58,5**	**-59,2**

Mutaties baten

1 Verlaging baten binnenhavengeld

Lagere baten door de beëindiging van de milieukorting en door de instelling van een uitstootvrije zone een vermindering van het aantal vignethouders wordt verwacht (€ 0,5 miljoen).
Lagere baten doordat twee steigers van de Middenkom voor openbaar gebruik worden ingesteld en daarmee geen verhuurinkomsten opleveren (€ 0,0 miljoen).

2 Overige algemene middelen

Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Hogere baten door een ontvangen bijdrage van het Rijk voor het deelprogramma infra van het Nationaal Groeifonds (NGF)-programma Toekomstbestendige Leefomgeving. Deze hogere baten hebben betrekking op de activiteiten rondom infraprojecten, gebouwen en ecosystemen. Zie ook toelichting op de lasten. Per saldo is het effect gemeentebreed neutraal (€ 1,6 miljoen).

4 Intertemporele mutaties

Lagere baten 2025 en 2027 en hogere baten in 2026 en 2028 door de verschuiving van legesinkomsten vanuit de uitgestelde uitgifteronde voor exploitatievergunningen passagiersvaart (€ 0,3 miljoen).

5 Nominaal
Aanpassing budget ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

Mutaties lasten

6 Overige algemene middelen
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

7 Actualisatie kapitaallasten
Hogere lasten door aan kapitaallasten gerelateerde wijzigingen vanwege eerder geplande investeringsuitgaven voor sluizen en waterkeringen. Hierdoor stijgen de kapitaallasten (rente en afschrijving). Deze hogere lasten komen ook door overgang op handmatige bediening en daardoor extra inzet op brug- en sluisbediening (€ 3,5 miljoen).

8 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten door neutrale mutaties vanwege een verschuiving van de begroting programma Bruggen en Kademuren voor achterstallig onderhoud van programmaonderdeel 2.4 naar de programmaonderdelen 2.1 en 2.5. Deze hogere lasten komen ook door activiteiten in het kader van het Nationaal Groeifonds (NGF) programma Toekomstbestendige leefomgeving. Zie ook toelichting op de baten (€ 12,7 miljoen).

9 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

10 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

11 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Hogere lasten door reserve gerelateerde wijzigingen vanwege groot onderhoud en instandhoudingsmanagement van kades en sluizen. Dit komt voort uit het actualiseren, indexeren en verdelen van het saldo reserve Stadsbehoud. De lasten worden gedekt uit de reserve Stadsbehoud (€ 0,3 miljoen).

12 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

13 Reserve Programma Stadsbehoud
Lagere onttrekking aan de reserve Stadsbehoud vanwege het opheffen van deze reserve.

14 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025-opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de dotaties en onttrekkingen naar nul wordt gebracht. Door het opheffen van de reserve is er over de jaren 2025-2028 sprake van een vrijval van 18,6 miljoen over deze periode.

Mutaties toevoegingen reserves

15 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025-opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de dotaties en onttrekkingen naar nul wordt gebracht. Door het opheffen van de reserve is er over de jaren 2025-2028 sprake van een vrijval van 18,6 miljoen over deze periode.

2.2.6 Groen en dierenwelzijn

Amsterdam, een groene stad met meer waarde voor mens en dier.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 2.6 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	49,48 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 2.6.1

Er komt meer Groen met meer waarde voor mens en dier, Groen is functioneel, aantrekkelijk, veilig en draagt bij aan sociaal welzijn, gezondheid, stadsnatuur en klimaatadaptatie (inclusief Voedsel).

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage groenvlak met conditiescore 4 en hoger gemeten op basis van NEN 2767 -methodiek (= technische kwaliteit)	Sober, 90% van groenvlak-ken met score 4 of hoger	Voldoet	Risico op onder niveau sober zakken (agv van onvoldoen-de budget)	Sober, 90% van groenvlakken met score 4 of hoger	Risico op onder niveau sober zakken (agv van onvoldoende budget)
2	Waarderingscijfer bezoek Amsterdamse Bos	8,4 (2022)	N.v.t. geen actuele gegevens het onderzoek is 2-jaarlijks	8	8	8
3	Waarderingscijfers bewoners voor het onderhoud van het groen in de buurt (meting op basis van WiA; frequentie 1x per 2 jaar).	6,9 (2021)	6,7	7,0	7,0	7,0

Een weerbare stad heeft voldoende groen nodig dat goed wordt onderhouden en een bijdrage levert aan biodiversiteit, klimaatadaptatie, sociaal welzijn en gezondheid. In de verdichtende stad is dat een uitdaging. Met de realisatie van nieuwe groene projecten, betere samenwerking, een integrale programmering en inzet van vakmanschap werken we aan een stad waar de groeneambitie van dit college duidelijk zichtbaar is. Vanuit de Groenvisie 2020-2050 werken we aan een stad met groen op alle schaalniveaus, van geveltuinen en groene straten tot stadsparken en stadsbossen.

Activiteit 2.6.1.1

We beheren en onderhouden het groen functioneel en veilig.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal bomen dat jaarlijks is vervangen in het kader van veiligheid.	2.000 (2022)	2.000	1.700	3.000	3.500
2	Aantal m2 Japanse duizendknoop dat jaarlijks bestreden wordt.	6.500 (2022)	13.780*	6.500	6.500	6.500
3	Aantal m2 beplanting dat jaarlijks wordt vervangen c.q. gerenoveerd in het kader van instandhouding groen.	80.000 (2022)	350.000*	80.000	153.000	140.000

**Zowel voor de hoeveelheid m^2 Japanse Duizendknoop als ook voor de m^2 beplanting is er een verschil tussen de peilwaarde en de gerealiseerde hoeveelheid in 2023. De reden hiervan is dat er enerzijds een deel is uitgevoerd uit het programma van 2022 en deels dat de peilwaardes een realistische bijstelling nodig hebben. Met Voorjaarsnota 2025 wordt een actualisatie voorgesteld.*

In 2025 werken we verder aan:
- Een integrale groen programmering en het versterken van de realisatiekracht in onze uitvoering.
- De implementatie van de groene straten- en padenkaart.
- De vertaling van beleid naar praktijk door gebruik te maken van producten als Plan Biodiversiteit, Handboek Natuurinclusief en de geveltuinengids.
- Het inzichtelijk presenteren van wat waar nodig is om rigoureus te vergroenen met de Opgavekaart Groen.
- Het instandhouden van de populaties vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen door in het project Isolatie-offensief te werken met soortenmanagementplannen.
- De toepassing van het puntensysteem 'natuurinclusief bouwen' in tenders.
- De doorontwikkeling van de Monitor Groen met het feitelijk gebruik en de waardering van het groen.

Een aantal grote projecten zoals het Nelson Mandelapark, Gaasperplaspark en Diemerpark zijn in uitvoering en zorgen voor een grote kwaliteitsimpuls in het groen in het oosten van de stad. Het Knowledge Mile Park komt tot voltooiing waardoor deze route als een groene loper dwars door stadsdeel Oost en Centrum fungeert. In 2025 wordt de organisatie van de groenprojectenportfolio geactualiseerd waardoor er strakker op de uitvoering van projecten gestuurd wordt en projecten tot sneller tot uitvoer komen, dan wel de prognose van uitvoering reëler worden.

Activiteit 2.6.1.2

We werken aan een groene, klimaatadaptieve en biodiverse stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal m2 terrein waarvan de inrichting is omgevormd om het daarna ecologisch te beheren, zoals gerealiseerd binnen het vervangingsprogramma.	15.000 (2022)	24.500*	15.000	15.000	15.000

** De redenen van het verschil in de peilwaarde en de gerealiseerde hoeveelheid in 2023 is dat er een deel is uitgevoerd uit het programma van 2022.*

Activiteit 2.6.1.3

We faciliteren medebeheer en bevorderen aantrekkelijk groen voor mens en dier.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage meldingen groen dat tijdig en naar tevredenheid van de melder is afgehandeld	53% (2023)	53%	70%	70%	80%
2	Aantal participanten in het Amsterdamse Bos - deelnemers natuureducatie - vrijwilligers - bijzondere doelgroepen	77.500 uren (2022)	Vrijwilligers: 3.000 uur; arbeids-partici-panten 14.000 uur; Deelnemers natuur educatie: [volgt]	Vrijwilligers: 2.500 uur; Arbeidspar-ticipanten: 14.000; Deelnemers natuur educatie 4.000	Vrijwilligers: 2.600 uur; arbeidsparti-cipanten 26.000 uur; Deelnemers natuur educatie: 5.000	Vrijwilligers: 3.000 uur; Arbeidspar-ticipanten 28.000 uur; Deelnemers natuur educatie: 6.000

Dagelijks beheer Groen

Dit omvat het beheer van de parken, boom- en groenonderhoud, het maaien van gazons, taluds en het plegen van onderhoud aan alle groen- gelieerde objecten in de openbare ruimte en in het Amsterdamse Bos. De uitvoering bestaat uit het dagelijks onderhoud groen, zorgplicht bomen, de afhandeling van meldingen, voor en naschouwen bij evenementen, ondersteuning van medebeheer.

Een deel van het groenareaal wordt op een reguliere wijze beheerd. Hierbij is het doel om te voldoen aan de gewenste beeldkwaliteit. Andere delen worden ecologisch beheerd. Het doel voor deze delen is om de natuur zoveel mogelijk kans te geven, ecosystemen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen en daarmee een, in verhouding tot de omstandigheden, maximale biodiversiteit wordt bereikt.

Voor de periode 2025-2028 wordt het dagelijks beheer groen geïntensiveerd.

Instandhouding groen: onzekerheid door stijgende kosten, leveringsonzekerheid en areaaluitbreiding

De krapte op de arbeidsmarkt is nog steeds aanwezig. Hierdoor kunnen onvoorziene hiaten ontstaan in het uitvoeringsproces waardoor de kans bestaat dat projecten vertragen.
Daarnaast is sprake van een toename van de capaciteitsvraag, alsmede een stijging van de kosten, door de toevoeging van nieuw areaal aan het huidige areaal. Risico is dat bij

gelijkblijvende middelen niveau Sober op termijn niet kan worden gehandhaafd. Eind 2024 zal een update van de groenarealen worden gepresenteerd naar aanleiding van de verbeterslag ten aanzien van de digitale data (Programma Data-op-orde).

Programma's Groot Onderhoud (GO) en vervanging (VV) van Groen

Het uitvoeringsprogramma Groot Onderhoud en Vervanging is gericht op de instandhouding van het huidige groenareaal. Het bestuurlijk vastgestelde kwaliteitsniveau, te weten Sober, is daarbij leidend.

Eerst prioriteit is om de veiligheid in de openbare ruimte te borgen. De ervaring is dat jaarlijks ca. 2.000 bomen vervangen moeten worden vanuit veiligheid.

Daarnaast heeft een deel van het bomenbestand een slechte conditie en is in een onomkeerbaar proces van aftakeling. Amsterdam gaat de komende jaren deze categorie structureel aanpakken en gaat in 2025 ca. 600 bomen hiervan vervangen.

Uit inspectiedata blijkt dat er locaties zijn waar ooit wel een boom gestaan heeft maar blijkt dat de boom toch niet aanwezig is. In 2025 zullen ca. 350 van dit soort lege boomspiegels worden herplant.
Bij het vervangen en herplanten van al deze bomen zal aandacht zijn voor klimaat-adaptieve maatregelen zoals bijvoorbeeld schaduwgevende bomen en bijdrage aan grotere biodiversiteit.
Voorgesteld wordt een bedrag van € 1,5 miljoen jaarlijks extra te reserveren om de schade en de herplant te financieren in geval (zware) stormen zich zullen voordoen.
Ongeveer 4 procent van het totale groenareaal beplantingsvakken en gazons in Amsterdam heeft een slechte conditie. In 2025 zal een areaal van tussen de 10 tot 20 ha worden gerenoveerd. Hierbij worden, waar dit noodzakelijk is, klimaat-adaptieve maatregelen getroffen zoals aanbrengen wadi's en zal bij nieuwe aanplant gestreefd worden naar meer biodiversiteit.

Om te voorkomen dat delen van het areaal overwoekerd raken of aangetast raken zullen invasieve exoten bestreden worden zoals de Japanse duizendknoop, de eikenprocessierups en iepziekte.

Data op orde

Afgelopen jaar is een flinke slag gemaakt als het gaat om het verbeteren van de digitale objectdata met betrekking tot groen en het databeheersysteem geeft een steeds accurater beeld van de daadwerkelijk situatie buiten. We gaan door met het programma en de procesinrichting om de data te verbeteren en de actuele weergave in stand te houden.

Amsterdamse Bos

De opgave van het Amsterdamse Bos is het uitvoeren van duurzaam beheer en onderhoud, het bevorderen van biodiversiteit en het behoud van de hoge waardering van het publiek van het Bos. Deze opgaven staan beschreven in het Bosplan 2020 – 2030 en sluiten aan op de doelen uit de Groenvisie. Naast de lopende taken worden diverse extra taken in 2025 uitgevoerd. Het gaat met name om de inzet op extra middelen via private financiering of bijdragen van derden (Amstelveen, Provincie, RWS, Rijnland). Deze middelen worden ingezet voor met name Beheer en onderhoud maar ook voor de financiering van projecten uitgevoerd die bijdragen aan biodiversiteit, klimaatadaptatie, natuurontwikkeling, bereikbaarheid, sport en bewegen en spreiding van drukte in het Bos.

ARTIS

In 2024 is € 5 miljoen beschikbaar gesteld voor de verduurzaming en vergroening van ARTIS. Dit vanwege de belangrijke educatieve functie die ARTIS heeft als levend natuurinstituut in en voor de stad. De ambitie is dat zo'n anderhalf tot twee miljoen bezoekers per jaar (in 2030) worden in ARTIS geïnspireerd en geactiveerd om zelf te helpen bouwen aan een duurzame stad.
De komende jaren zal ARTIS bijdragen aan de ambities van Amsterdam Klimaatneutraal door aardgasvrij, natuurrijk, circulair en klimaatadaptief te worden. Ook wordt ingezet in samenwerking met de buurt en de gemeentelijke directies op versterking van de lokale biodiversiteit, ook buiten de grenzen van ARTIS.

Ook wordt uitvoering gegeven aan het Masterplan ARTIS 2030 door in afstemming met de buurt een plan uit te werken voor vernieuwing van de parkeergelegenheid, uitbreiding van het olifantenverblijf, vernieuwing reptielenhuis en ontwikkeling en vernieuwing van het entreegebied en planetarium.
Het komend jaar worden meerjarige resultaatafspraken vastgesteld tot en met 2027 voor de jaarlijkse structurele subsidiebijdrage. In 2025 wordt de restauratie en museale inrichting van het ARTIS Aquarium, met een gemeentelijke bijdrage van € 15 miljoen, afgerond.

De Hortus Amsterdam

De Hortus Amsterdam (sinds 1638) is een groene oase in de stad, al eeuwen de plek voor educatie over planten en de toner van soortenrijkdom. Ook in 2025 zal alles wat de Hortus doet, in lijn zijn met deze missie. Denk aan educatie-activiteiten, programmering, rondleidingen, workshops, podcasts etc.
Door de verbouwing van de Klimatenkas is er een terugloop van het aantal bezoekers het afgelopen jaar. In 2025 wordt ingezet op een stijging in bezoekersaantallen.

In de zomer van 2025 (tijdens Amsterdam 750 jaar) wordt de Klimatenkas geopend. In deze vernieuwde kas wordt, aan de hand van drie klimaten (woestijn, tropen en de Zuid-Afrikaanse Kaap) uitgelegd wat het verband is tussen klimaat en biodiversiteit, zodat bezoekers inzicht krijgen in wat klimaatverandering betekent voor de biodiversiteit en voor het leven op aarde. Daarnaast is nieuwe kas een inspirerend duurzaam en klimaatadaptief voorbeeld: dankzij de koppeling met de WKO van het H'ART Museum, wordt de kas geheel gasloos verwarmd. Ook zal in 2025 vervolg worden gegeven aan het onderzoeksproject met TU Delft en Waternet met als doel zoveel mogelijk regenwater op te slaan en te hergebruiken. De Hortus gaat in 2025 onverminderd door met duurzame activiteiten binnen het samenwerkingsverband de Plantage op het gebied van afval, energie-inkoop en toeleveringen.

Activiteit 2.6.1.4

Integrale aanpak transitie voedselketen naar gezond, eerlijk en duurzaam voedsel voor alle Amsterdammers.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage duurzaam regionaal geproduceerd voedsel in Amsterdam beschikbaar	Hier is nog niet bekend in hoeverre het duurzame voedsel duurzaam gepro-duceerd is.	18%*	15%.	19%*	20%*
2	Verschuiving in de verhouding plantaardig t.o.v. dierlijke eiwitten in het menu van de Amsterdammer	40% plantaardig :. 60% dierlijk (2023)	40%-60%	45%-55%	45%-55%	50%-50%
3	Terugdringen voedselverspilling	ntb	**	30%**	**	25%

** Hier is nog niet bekend in hoeverre het voedsel duurzaam geproduceerd is.*
*** cijfers nog niet bekend. Met de integrale aanpak voedseltransitie wordt ook een monitoring opgezet. In 2024, uiterlijk Q4, zullen met monitor CE (voedselverspilling) en monitor voedselstrategie deze waarden wel bekend worden.*

Programma Voedselstrategie

Met het programma Voedselstrategie werken we aan een voedselsysteem met gezond, eerlijk en duurzaam voedsel voor alle Amsterdammers. We ondersteunen en faciliteren bestaande en nieuwe voedselinitiatieven in alle zes actielijnen van het programma. Vooral waar meerdere doelen samengaan versterken we de inzet op voedsel. Dit geldt bijvoorbeeld voor het voorkomen van voedselverspilling en armoede bestrijden of in buurttuinen met composteren en gemeenschappen bouwen. Met het platform Van Amsterdamse Bodem maken we de vele voedselinitiatieven in de stad zichtbaar. Dit doen we vanuit een activerende houding waar de positieve kanten van voedsel centraal staan. We sluiten aan bij een gebiedsgerichte inzet door samenwerking met de stadsdelen en de masterplannen voor Zuidoost, Noord en Nieuw-West. We verbinden bewoners met voedsel en met elkaar door ruimte te maken voor stadslandbouw. We zorgen voor een verbinding met regionale producenten, verkorten de keten van voedselstromen door regionale samenwerking. Juist in de wijdere omgeving van de stad ligt het productiegebied om de stad te voeden. Door de realisatie van meerdere voedselhubs in de wijken ondersteunen we lokale initiatieven en geven ze ruimte. Dit vormt een belangrijke aanvulling op het bestaande voedselaanbod in de stad. In deze voedselhubs kan voedsel bij elkaar kan worden gebracht, verwerkt, bewerkt en verdeeld of geconsumeerd. Samen met ander grote werkgevers in de stad zet de gemeentelijke organisatie zich in als voorbeeld voor een gezond aanbod, met meer plantaardig, minder voedselverspilling.

Doel 2.6.2

Gehouden dieren en vrijlevende dieren ontvangen ondersteuning waar gezond en prettig leven in het geding is.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal verleende zorg	13.034 (2021)	14.308	14.000	13.600	13.600

Amsterdam wil een diervriendelijke stad zijn. Dieren zijn in staat om een natuurlijk en gezond leven te lijden, vrij van onnodig lijden en stress. Bij een goede omgang met dieren is er minder kans op uitbraak van virussen zoals botulisme en vogelgriep (gezond). De diversiteit aan wilde dieren zorgt voor management van plaagsoorten (groen). Het samenleven, verzorgen en omgaan met dieren biedt ontspanning, lichaamsbeweging en verbinding (sociaal).

In een diervriendelijke stad wordt voorkomen dat dieren in de knel komen door de mens. Ook worden dieren die alsnog in de knel zijn gekomen direct geholpen. Hierbij hebben we aandacht voor de fysieke gezondheid, het natuurlijke gedrag, het mentale welzijn en de leefomstandigheden van zowel gehouden als in het wild levende dieren.

Activiteit 2.6.2.1

Dieren in de knel worden naar de opvang vervoerd ten behoeve van adoptie/ hereniging (gezelschapsdieren) of uitzetting in de natuur (vrijlevende dieren). De ADAM regeling wordt voortgezet.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal ritten Dierenambulance Amsterdam	9.948 (2021)	10.670	9.000	8.500	8.500
2	Aantal opgevangen dieren (honden, katten, konijnen) in opvangketen.	3.500 (2021)	1.316	3.500	3.500	3.500
3	Aantal consulten bij dierenarts op basis van de ADAM-regeling.	2.096 (2021)	2.322	2.000	2.100	2.100

In 2025 zetten we de structurele subsidies voort. Waarbij we binnen de subsidieketen een verdieping maken op de onderlinge samenwerking, het formuleren van gezamenlijke doelen, en het versterken van de relatie met partners uit de humane zorg. Voor Amsterdammers met een beperkt inkomen, is er de ADAM-regeling die tegemoetkoming biedt voor een deel van de dierenartskosten. Verder wordt gestart aan het merendeel van de genoemde ambities uit Agenda Dieren 2024-2026. Denk aan de komst van een subsidieregeling Dierenwelzijn-kinderboerderijen, verkenning meldingsplicht voor niet vergunning-plichtige activiteiten met dieren, en gebiedsgericht onderzoek naar de meest ecologisch kwetsbare (verpachte) gebieden in Amsterdam bedoeld om daar de alternatieven tegen afschot te versterken.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stichting Pantar & Werkbrigade

Stichting Pantar voert opdrachten uit in het groen, het Amsterdamse Bos en voor schoonhouden. Pantar zet ook de werkbrigade bijvoorbeeld in voor het onderhoud van het groen van onder meer de ontwikkelbuurten. Pantar is het grootste sociaal ontwikkelbedrijf in de regio Amsterdam en Diemen.

DOA

Penvoerder namens de gehele opvangketen en zorgt voor de opvang van zwerfdieren (wettelijke taak), afstandsdieren en crisisdieren (algemene zorgplicht).

Dierenambulance

Zorgt voor het vervoer van zwerfdieren (wettelijke taak) en dieren in nood (zorgplicht Wet Dieren en Omgevingswet, voorheen Wet Natuurbescherming). Coördinatie van de ADAM-regeling is bij de Dierenambulance belegd.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	4,3	3,7	3,8	3,8	3,8	3,8
Lasten	99,3	108,4	105,7	101,4	93,7	92,5
Saldo Baten en Lasten	**-94,9**	**-104,7**	**-101,9**	**-97,6**	**-89,9**	**-88,7**
Onttrekking	26,0	32,1	5,6	1,8	0,0	0,0
Toevoeging	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**25,0**	**32,1**	**5,6**	**1,8**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-70,0**	**-72,5**	**-96,2**	**-95,8**	**-89,9**	**-88,7**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel van € 3,8 miljoen bestaan voor € 2,6 miljoen uit verhuur van campingplaatsen en € 1,3 miljoen baten uit verhuur van het bezoekerscentrum en evenementen in het Amsterdamse Bos. De lasten van € 105,7 miljoen bestaan voornamelijk uit het functioneel en veilig beheren en onderhouden van het groen (€ 86,7 miljoen). Hieronder vallen onder andere het beheer van de parken, boom- en groenonderhoud, zorgplicht bomen en opdrachtgeverschap (Frans Halsbuurt, Jan de Louter en omgeving, Sloterpark en Verdubbeling Oosterpark). Verder bestaan deze lasten uit het Programma Stadsbehoud, het beheer, onderhoud en vervanging beplanting voor het Amsterdamse bos en meer van deze vergelijkbare uitgaven in het kader van een groene stad met meer waarde voor mens en dier.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De baten blijven over de jaren nagenoeg gelijk. De lasten dalen in 2025 ten opzichte van 2024 (€ 2,7 miljoen) door onder meer het vervallen van incidenteel budget uit de coalitiemiddelen voor het verduurzamen en vergroenen van Artis (€ 5,0 miljoen) en Hortus Botanicus (€ 0,7 miljoen). Daarnaast dalen de lasten als gevolg van verschuivingen van middelen inzake het bomenvervangingsprogramma naar programmaonderdelen 2.4 en 2.5 voor (€ 0,3 miljoen lager in 2025, € 2,9 miljoen lager in 2026, € 3,2 miljoen lager in 2027 en € 3,3 miljoen lager in 2028).

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves in 2025 bedragen € 5,6 miljoen. Deze bestaan voornamelijk uit onttrekkingen aan de reserve Coalitiemiddelen voor onderhoud (groen rondom het slavernijmonument), het programma voedselstrategie, de integrale Aanpak Noord in het kader van stadsnatuur en groen (onderdeel van de master-plannen) en subsidielasten noodsteun Amsterdamse dierenwelzijnsorganisaties (€ 4,4 miljoen). Vanaf 2026 dalen de onttrekkingen. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van aanpassingen bestedingen over meerdere jaren rondom de parken, waarvan de dekking vanuit de reserve Kwaliteitsimpuls Groen komt. Er zijn geen toevoegingen aan de reserves.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**3,7**	**3,8**	**3,8**	**3,8**	**3,8**
Beginstand Begroting 2025	**3,7**	**3,2**	**3,2**	**3,2**	**3,2**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,6**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
2 Overig	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Lasten	**108,4**	**105,7**	**101,4**	**93,7**	**92,5**
Beginstand Begroting 2025	**108,1**	**93,9**	**91,9**	**87,5**	**63,3**
Mutaties 2024-2028	**0,3**	**11,7**	**9,5**	**6,2**	**29,1**
3 Coalitieakkoord	0,5	3,2	0,7	0,0	0,0
4 Actualisatie kapitaallasten	0,0	0,1	0,4	0,5	0,4
5 Areaal	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,1	4,4	7,3	5,5	6,1
7 Intertemporele mutaties	-0,3	0,1	0,4	0,0	0,0
8 Nominaal	0,0	0,9	0,8	0,8	0,8
9 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,0	0,4	-2,8	-3,2	19,1
10 Groen dagelijks onderhoud	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0
11 Overig	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Onttrekking	**32,1**	**5,6**	**1,8**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**31,7**	**24,1**	**23,4**	**22,4**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,5**	**-18,5**	**-21,6**	**-22,4**	**0,0**
12 Coalitiemiddelen 2022-2026	0,5	3,2	0,7	0,0	0,0
13 Kwaliteitsimpuls Groen	0,0	0,7	0,1	0,0	0,0
14 Reserve Programma Stadsbehoud	0,0	-22,4	-22,4	-22,4	0,0
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-72,5**	**-96,2**	**-95,8**	**-89,9**	**-88,7**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

2 Overig

Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1,0 miljoen.

Mutaties lasten

3 Coalitieakkoord

Hogere lasten als gevolg van inzet coalitieakkoordmiddelen voor het onderhoud (groen rondom het slavernijmonument), integrale Aanpak Noord in het kader van stadsnatuur en groen en subsidielasten noodsteun Amsterdamse dierenwelzijnsorganisaties (€ 3,2 miljoen).

4 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

5 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten door neutrale mutaties vanwege actualisatie kasritmes voor de periode 2024-2028 en het doorschuiven van budgetten programma stadsverbetering uit 2023. De hogere lasten komen ook door het verdelen van nominale ontwikkelingen voor loon- en prijsstijgingen, door een verschuiving van programma 2 naar programma 1 om aan te sluiten bij de uniforme inrichting van de begroting bij de stadsdelen en verschuiving middelen Openbare ruimte & Groen vanuit programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling naar dit juiste programmaonderdeel. De lagere lasten komen door verschuivingen binnen programmaonderdelen 2.4 en 2.6 betreft groot onderhoud en instandhoudingsmanagement van de asset groen. Dit komt voort uit het actualiseren, indexeren en verdelen van het reserve saldo Stadsbehoud (€ 4,4 miljoen).

7 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

8 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

9 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Hogere lasten in 2025 en 2028 en lagere lasten in 2026 en 2027 door reserve gerelateerde wijzigingen. Dit komt voornamelijk door een aanpassing in verband met het opheffen van de reserve Stadsbehoud en het bomenvervangingsprogramma (zie hiervan een uitgebreidere toelichting in programmaonderdeel 2.1). Daarnaast zijn er hogere lasten in verband met kasritme aanpassingen van projecten in het Westerpark, Sloterpark, Rembrandtpark en ruimte- en duurzaamheidbegeleidings-kosten (€ 0,4 miljoen).

10 Groen dagelijks onderhoud
Hogere lasten vanwege inzet incidentele middelen voor compensatie van inflatie en prijsstijgingen in de contracten voor dagelijks beheer van het groen (€ 2,0 miljoen).

11 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

12 Coalitiemiddelen 2022-2026
Hogere onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen voor het onderhoud (groen rondom het slavernijmonument), integrale Aanpak Noord in het kader van stadsnatuur en groen en noodsteun aan Amsterdamse dierenwelzijnsorganisaties (€ 3,2 miljoen).

13 Kwaliteitsimpuls Groen
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

14 Reserve Programma Stadsbehoud
Lagere onttrekking aan de reserve Stadsbehoud in verband met het opheffen van deze reserve en in verband met het bomenvervangingsprogramma (zie een uitgebreidere toelichting programmaonderdeel voor dit punt in 2.1).

2.2.7 Riool en Drinkwater

We voorzien alle Amsterdammers van toegang tot schoon drinkwater. We zorgen voor goed werkende en degelijke riolering die bestand is tegen extreem weer door klimaatverandering. Daarnaast zorgen we ervoor dat het grondwater op de juiste hoogte staat.

Voortgang herijking governance stichting Waternet

In juli 2024 is een voorgenomen besluit genomen dat de gemeente Amsterdam en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) doorgaan als twee afzonderlijke organisaties en niet meer een gezamenlijke organisatie vormen. Ze zullen vanuit hun eigenstandige sturing hun taken in de waterketen gaan uitvoeren maar wel, waar dat geboden is intensief blijven samenwerken. Duidelijk en beter ambtelijk opdrachtgeverschap voor deze taken werd in 2021 aanbevolen door zowel de Inspectie Leefomgeving en Transport (voor de drinkwatertaken) als door de Rekenkamer Metropollregio Amsterdam (voor de rioleringstaak). In 2025 wordt het voorgenomen besluit verder uitgewerkt en zal duidelijk worden hoe de Amsterdamse taken verder vorm krijgen.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 2.7 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	6.863,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	12.017,75 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 2.7.1

Alle Amsterdammers hebben toegang tot schoon drinkwater.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Score voor de wettelijke kwaliteitsnorm (<1)	0,03 (2017)	0,014	0,03	0,03	0,03
2	Ongeplande ondermaatse leveringsminuten (<5 minuten)	1:56 minuut (2017)	2:35 minuut	5:00 minuut	4:30 minuut	4:30 minuut

Ontwikkelingen Drinkwater

In 2023 is de investering voor de uitbreiding van de langzame zandfilters op de productielocatie Weesperkarspel door de gemeente goedgekeurd. Door de groei van Amsterdam verwacht de gemeente dat de vraag naar drinkwater de komende jaren zal stijgen naar 122 miljoen m3 per jaar in 2050. Op dit moment wordt er 95 miljoen m^3 drinkwater per jaar geproduceerd.
Door de zuivering uit te breiden kan tot 6 miljoen m3 water per jaar extra worden gehaald uit de bestaande bronnen Bethunepolder en Amsterdam-Rijnkanaal en worden gezuiverd tot drinkwater. Ook maken de extra langzame zandfilters het mogelijk om het water nog beter te zuiveren. In 2024 is de voorbereiding van de aanbesteding gestart. De verwachting is dat de aanbesteding in de eerste helft van 2025 definitief gegund kan worden.

Ook zijn er grote investeringen in voorbereiding om de druk op het leidingnet binnen de wettelijke normen te houden, met name voor het distributiegebied in Amsterdam-Noord en -West. Tevens zijn extra kosten en investeringen te verwachten om te blijven voldoen aan scherpere kwaliteitseisen. De discussie over de PFAS-norm is daar een voorbeeld van.

Leveringsplan drinkwater

De stad groeit. Dit heeft effect op riolering en drinkwater. Voor drinkwater is dit uitgewerkt in het (wettelijk verplichte) Leveringsplan. Daarin staat hoe we de komende 10 jaar voldoen aan de verplichting voor het leveren van voldoende en schoon drinkwater.

Het Leveringsplan drinkwater is wettelijk verplicht. De ILT toetst het plan. Het plan beschrijft de levering van drinkwater onder normale en onder verstoorde omstandigheden. Het beschrijft hoe Waternet voldoet aan de drinkwaterlevering over 10 jaar en welke investeringen daarvoor nodig zijn.

Uit het vorige Leveringsplan (2020 – 2024) bleek al dat Waternet voor 2030 tegen de capaciteitsgrenzen van de drinkwatervoorziening aanloopt en op de middellange termijn niet kan voldoen aan de wettelijke drukeis (150 kPa) op een maximumdag onder reguliere omstandigheden. Dit komt door een toenemende bevolking en economische groei. Waternet heeft in 2050 27 miljoen m3 per jaar meer productiecapaciteit nodig voor Amsterdam en de regio. Sinds het vorige Leveringsplan is de Toekomstvisie Drinkwater 2050 vastgesteld en is een keuze gemaakt in realistische uitbreidings-initiatieven voor de korte (< 5 jaar), middellange (5 – 10 jaar) en langere (> 10 jaar) termijn.

Het Leveringsplan 2024 - 2028 borduurt voort op de acties die in het vorige Leveringsplan (2020 - 2024) al zijn ingezet en geeft een verdere uitwerking van de Toekomstvisie Drinkwater 2050. Op 1 juli 2024 is het nieuwe Leveringsplan ingediend bij de ILT.

Waterkwaliteitsindex

De Waterkwaliteitsindex geeft een score voor de geleverde drinkwaterkwaliteit. Dit is een score die landelijk gemonitord wordt en in de benchmark gerapporteerd wordt. Een goede waterkwaliteit is belangrijk voor de volksgezondheid. De Waterkwaliteitsindex wordt opgesteld op basis van chemische en bacteriologische parameters betreffende de gezondheid in relatie tot de wettelijke norm. Als de waterkwaliteitsindex 1 is voldoet het drinkwater aan de wettelijke norm. Is de waterkwaliteit kleiner dan 1 dan is de kwaliteit van het drinkwater nog beter. Dus Waternet voldoet met een kwaliteit van 0,03 ruimschoots aan de wettelijke norm.

Activiteit 2.7.1.1

We produceren en leveren drinkwater.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Hoeveelheid m3 geleverd drinkwater	91,2 m3 (2017)	93,8 m3	94,3 m3	94,7 m3	95,7 m3

De prognose voor de drinkwaterlevering in de Begroting van 2025 is gebaseerd op bevolkingsgegevens uit 2023. De verwachting voor de drinkwaterlevering in 2025 is momenteel 94,7 miljoen m3.

Activiteit 2.7.1.2

We zorgen voor een optimale dienstverlening voor drinkwaterklanten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Klanttevredenheid drinkwaterklanten	7,5 (2018)	n.v.t.	7,0%	7,0%	7,0%

Nadat we enkele jaren de tevredenheid van onze drinkwaterklanten niet of niet volledig hebben kunnen meten, verwachten we in 2025 de klanttevredenheid weer volledig te kunnen meten. Wij verwachten iets onder het streefcijfer van voor de overgang naar een nieuw factureringssysteem uit te komen, omdat de dienstverlening nog niet helemaal op het oude niveau is.

Activiteit 2.7.1.3

We leggen huisaansluitingen drinkwater aan.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantallen huisaansluitingen	n.v.t.	1.613	1.650	1.650	1.650

De prognoses voor 2025 is dat we 1650 nieuwe drinkwateraansluitingen realiseren voor nieuwbouw- en renovatiewoningen.

Doel 2.7.2

Amsterdam heeft een goedwerkende en degelijke riolering.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Jaarlijks aantal meldingen van overlast veroorzaakt door regenwater op straat	4.500 (2018)	3.691	4.000	4.000	4.000

Dit betreft het aantal meldingen van overlast veroorzaakt door regenwater op straat (bijvoorbeeld; verstopte kolken, riolen en perceelslozingen).

Ontwikkelingen Riolering

Komende jaren moet een toenemende hoeveelheid riolen worden vervangen. De beschikbare middelen zijn door bezuiniging op de investeringen onvoldoende en de programmeringsruimte (slots) is te laag om de volledige vervangingsopgave te realiseren. Een aanzienlijk deel van de rioleringsprojecten die afgelopen jaren in voorbereiding waren, zijn niet tot uitvoering gekomen door uitstel of wijziging binnen de stedelijke programmering. De opgaven op gebied van het klimaatbestendig maken van de stad, de riolerings- en drinkwatertaak en ook bijvoorbeeld energiecongestie onderstrepen de urgentie van de versterking van de integrale planvorming, programmering en regie op de ondergrond. Komend jaar continueert Amsterdam

samen met andere partners de inzet op dit vlak om te zorgen dat de rioleringsvervanging op peil komt en er geen achterstand ontstaat die niet meer in te halen is. De succesvolle subsidie voor groene daken wordt in 2025 voortgezet.

De Kaderrichtlijn Water is een Europese richtlijn over de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater. Volgens deze richtlijn moet al het water in Nederland in 2027 een goed leefgebied vormen voor de planten en dieren die er thuishoren. Vanuit de gemeentelijke watertaken wordt ook aan dit doel bijgedragen door het effect vanuit de riolering op het oppervlaktewater te minimaliseren.

Een groot deel van de drukrioolgemalen is aan vervanging toe. Een aantal gemalen is niet meer op een veilige manier te beheren of onbereikbaar voor onderhoud. In de loop van 2024 wordt een aanpak vastgesteld voor het vervangen van deze gemalen, inclusief een voorstel voor het overdragen van het eigendom aan de perceeleigenaar en de financiering. Vanaf 2025 wordt het project uitgevoerd.

Industriewater

De actualisatie van het beleid voor het leveren van industriewater wordt in 2025 verder afgerond. Het gaat dan in eerste instantie om het bestendigen van de huidige industriewaterlevering, ontwikkelen kostprijs-plusmodel voor industriewater en het inzichtelijk maken van levering van industriewater in Westpoort, maar ook om andere locaties en afnemers in de toekomst.

Activiteit 2.7.2.1

We leggen huisaansluitingen riolering aan.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantallen huisaansluitingen	n.v.t.	2.717	3.500	3.500	3.500

De prognose is dat we 3.500 huisaansluitingen riolering aanleggen bij nieuwbouwwoningen en door renovatiewoningen.

Activiteit 2.7.2.2

We beheren, onderhouden en renoveren het rioolstelsel.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Restlevensduur riolering Gemiddelde restlevensduur riolering [jaren]	42 jaar (2020)	40 jaar	42 jaar	40 jaar	40 jaar
2	Aantal Rainproof knelpunten	86	75	75	65	45
3	Aantal buurten met hoog risico op rondwateronderlast/-overlast	50	50	50	50	50

In het 'Omgevingsprogramma Riolering' (OPR) zijn indicatoren ontwikkeld om de voortgang te kunnen monitoren van de verwerking van hemelwater en grondwater. Dit voorkomt wateroverlast en waterschade. Tijdens buien en tijdens droogte kan de riolering bovendien een grondwaterregulerende functie vervullen. Deze indicatoren zijn een afspiegeling van wat momenteel wordt gezien als de meest cruciale factor om op te kunnen sturen. De indicatoren worden toegepast en gemonitord via de jaarlijkse cyclus van begrotingen en resultaten. De activiteit 'Rainproof knelpunten' geeft aan hoeveel plekken hoge prioriteit hebben om regenbestendig in te richten, om schade bij hevige regenval te voorkomen.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stichting Waternet

Waternet zorgt in opdracht van ons en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) voor veilig, schoon en voldoende water. Voor deze overheden voert Waternet de riolering- en drinkwatertaak uit. Wij en het waterschap AGV geven de directie van Waternet mandaat om ‘in naam van’ en ‘voor rekening van’ taken uit te voeren.

Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)

De gemeente heeft met het oog op het publieke belang van de Amsterdamse drinkwatervoorziening besloten om samen met NV PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN) garant te staan voor de externe financiering van WRK voor maximaal € 230,0 miljoen. WRK levert, zuivert en distribueert water en hoort daarmee tot de vitale infrastructuur voor Amsterdam (uitvoering wettelijke taak) en de provincie Noord-Holland. Achtergrond van de garantie zijn forse investeringen die nodig zijn om

te garanderen dat de drinkwatervoorziening continu door kan blijven gaan in de toekomst. Gezien de zeer beperkte eigen vermogenspositie van WRK, kan WRK zelfstandig geen externe financiering aangaan en is een garantie nodig.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	257,0	270,0	300,6	302,9	305,9	307,5
Lasten	230,7	258,0	285,3	287,3	290,1	291,8
Saldo Baten en Lasten	**26,3**	**12,0**	**15,3**	**15,7**	**15,8**	**15,7**
Onttrekking	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
Toevoeging	17,2	2,2	5,0	5,0	4,8	4,8
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-17,2**	**-2,2**	**-4,9**	**-4,9**	**-4,8**	**-4,8**
Totaal	**9,1**	**9,7**	**10,4**	**10,8**	**11,0**	**10,9**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel van € 298,8 miljoen bestaan voornamelijk uit € 187,0 miljoen drinkwateropbrengsten en € 107,2 miljoen inkomsten (rioolheffing) voor de uitvoering van rioleringstaken. De lasten in dit programmaonderdeel van € 283,4 miljoen bestaan voornamelijk uit € 184,5 miljoen lasten voor de (wettelijke) drinkwatertaak en overige drinkwatertaken en € 98,5 miljoen lasten voor de uitvoering van rioleringstaken en huisaansluitingen riolering.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2024 nemen de baten toe vanwege gestegen kapitaal- en uitvoeringslasten welke worden doorberekend in de tarieven. Ook de lasten voor de drinkwatertaak en rioolheffing nemen vanaf 2024 toe. Dit komt voornamelijk door stijgende kapitaallasten (rente en afschrijving) vanwege hogere investeringsuitgaven voor de drinkwaterproductie en de gestegen rente.

Reserves

De toevoegingen aan de reserves bedragen in 2025 € 5,0 miljoen. Dit is voor de Egalisatiereserve drinkwatertarieven. De onttrekkingen aan de reserves in dit programmaonderdeel zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**270,0**	**298,8**	**302,9**	**305,9**	**307,5**
Beginstand Begroting 2025	**270,0**	**270,9**	**275,6**	**279,5**	**279,5**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**27,8**	**27,3**	**26,4**	**27,9**
1 Waternet riolering	0,0	2,9	3,0	4,3	4,3
2 Baten drinkwater- en rioolheffing	0,0	26,8	24,3	22,1	23,6
3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	-1,9	0,0	0,0	0,0
Lasten	**258,0**	**283,4**	**287,3**	**290,1**	**291,8**
Beginstand Begroting 2025	**258,0**	**256,3**	**261,0**	**265,0**	**265,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**27,1**	**26,3**	**25,1**	**26,8**
4 Waternet riolering	0,0	2,9	2,9	3,0	4,5
5 Actualisatie kapitaallasten	0,0	26,1	23,4	22,2	22,3
6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	-1,9	0,0	0,0	0,0
7 Nominaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekking	**0,0**	**0,1**	**0,1**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,1**	**0,1**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**2,2**	**5,0**	**5,0**	**4,8**	**4,8**
Beginstand Begroting 2025	**2,2**	**4,6**	**4,6**	**4,4**	**4,4**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**-0,4**	**-0,4**	**-0,4**	**-0,4**
8 Reserve egalisatie drinkwatertarieven Waternet	0,0	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Eindtotaal	**9,7**	**10,4**	**10,8**	**11,0**	**10,9**

Mutaties baten

1 Waternet riolering
Hogere baten uit rioolheffing vanwege nominale ontwikkelingen en nieuw projectoverdracht drukrioolgemalen. De rioolheffing is een gesloten systeem van baten en lasten. Zie ook toelichting op de lasten.

2 Baten drinkwater- en rioolheffing
Hogere baten uit drinkwater en rioolheffing vanwege loon- en prijsontwikkelingen, toegenomen kapitaallasten (rente en afschrijving) en groei van de stad.

3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

Mutaties lasten

4 Waternet riolering
Hogere lasten voor de uitvoering van rioleringstaken. De rioolheffing is een gesloten systeem van baten en lasten. Zie ook toelichting op de baten.

5 Actualisatie kapitaallasten
Hogere lasten uit extra investeringsuitgaven bij drinkwater om het gehalte aan PFAS te verlagen en uitbreiding drinkwaterproductie, eerder geplande investeringsuitgaven bij rioolheffing, loon- en prijsontwikkelingen, formatie-uitbreiding en toegenomen projectkosten voor bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en communicatie (€ 26,1 miljoen).

6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

7 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

Mutaties toevoegingen reserves

8 Reserve egalisatie drinkwatertarieven Waternet
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

2.3

Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed

2.3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	24,8	26,8	23,4	21,6	21,5	21,5
Lasten	243,7	269,3	267,1	255,1	241,5	241,8
Saldo Baten en Lasten	**-218,9**	**-242,6**	**-243,7**	**-233,6**	**-220,0**	**-220,3**
Onttrekking	24,7	25,1	25,5	10,9	2,0	1,9
Toevoeging	6,3	5,0	0,2	0,2	1,7	1,7
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**18,4**	**20,2**	**25,3**	**10,7**	**0,3**	**0,2**
Totaal Programma Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**-200,5**	**-222,4**	**-218,4**	**-222,9**	**-219,7**	**-220,0**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**25,6**	**24,9**	**24,5**	**24,4**	**25,2**	**25,2**

Investeringen

We werken voor Kunst en Cultuur aan de voorbereiding van nieuwe culturele voorzieningen. De groei van de stad en de ambitie om een complete stad inclusief maatschappelijke voorzieningen te maken, betekent ook groei van kunst en cultuur. In de stadsdelen Noord, Zuidoost en Nieuw-West is bovendien een inhaalslag nodig, omdat het aantal culturele voorzieningen voor buurten en wijken daar achter blijft bij de andere stadsdelen.

In Nieuw-West gaan we het Verhalenhuis realiseren waarin de verwachting is dat Oxville, El Hizjra, FunX en de Openbare Bibliotheek Amsterdam samen gaan programmeren. In Zuidoost werken we aan de renovatie van het Bijlmer Parktheater, voegen we een extra theaterzaal toe en werken we aan een permanente culturele wijkvoorziening. In Noord realiseren we een buurtcultuurhuis in Banne Noord, en werken we aan een culturele wijkvoorziening aan het Buikslotermeerplein voor de DAT! School en een permanente voorziening voor Likeminds in het Hamerkwartier.
Andere permanente voorzieningen die we realiseren in de stad zijn:

- een repetitie- en dansruimte aan de Schipluidenlaan 10;
- een wijkvoorziening in de Drenthal;
- een oefenruimte voor muzikanten aan de Molenwerf 13.

We werken in 2025 ook door aan grootstedelijke culturele voorzieningen:

- In Nieuw-West gaat het om een nieuw gebouw voor de Meervaart. Het huidige gebouw van dit theater is sterk verouderd en te klein voor de plannen die de instelling heeft. De Meervaart wil een uniek en gevarieerd aanbod bieden voor een breed publiek en ruime aandacht besteden aan talentontwikkeling binnen de stad.
- In 2025 wordt begonnen met de dakrenovatie van het Stedelijk museum.
- Het Amsterdam Museum wordt gerenoveerd en uitgebreid. Het is een complexe en uitdagende opgave die moet leiden tot een eigentijds stadsmuseum dat het publiek boeit met verhalen over de stad.
- Op het Java eiland werken in we samen met het rijk aan de realisatie van het slavernijmuseum. Deze samenwerking is vastgelegd in een bestuursconvenant.

Horizontale thema's

Digitale stad/informatie:

- We werken samen aan innovatie in sectoren die voor overheid en economie interessant zijn zoals Mobility as a Service of eHealth.
- We maken samen en kennis- en innovatieagenda.
- We zetten in op brede welvaart.
- We helpen midden- en kleinbedrijven (mkb-bedrijven) met het digitaliseringsoffensief.
- Met culturele instellingen werken we samen aan het verzamelen en delen van data over (mogelijke) bezoekers.
- We helpen de Amsterdamse cultuursector bij het nog beter benutten van digitalisering om kunst te maken en/of een breed publiek te bereiken en te betrekken.
- We zetten in op digitalisering voor het ondersteunen start-ups, lokale ondernemingen die willen internationaliseren en internationale bedrijven die zich willen vestigen in onze metropoolregio.
- We ondersteunen kunstenaars door digitale registratie en begeleiding via broedplaatsen.

Democratisering

- We versterken de hoeveelheid van ondernemersorganisaties, om de samenwerking tussen ondernemers, bewoners en de gemeente te versterken.
- Bij de voorbereiding van nieuwe culturele voorzieningen betrekken we de omwonenden zodat zij kunnen meepraten over inhoudelijke programma's en de keuze voor locaties.
- We gebruiken het gesprek over bestaande waarden en erfgoed als startpunt voor het betrekken van bewoners bij gebiedsontwikkeling.

De thema's Duurzaamheid en kansengelijkheid worden apart toegelicht in een paragraaf.

2.3.1 Economie en innovatie

Samen werken aan een duurzame en innovatieve regio met cultuur, werk en toekomst voor iedereen.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 3.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	1.289.450,94 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	60,71 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	1.465,24 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 3.1.1

Amsterdam biedt ondernemers een aantrekkelijke plek voor succesvol ondernemen in en voor de buurt, regio en op internationaal niveau.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Waardering voor economisch klimaat Groot Amsterdam ten opzichte van Nederland	2,4 (2021)	3,4 (op basis van Q1 en Q2)	0,0 OF HOGER	> 0,5	> 0,5
2	Economische groei Metropool-regio Amsterdam ten opzichte van economische groei van Nederland	0,5% (Gemiddel-de 10 jaar)	1,8%	1,5%	0,5 %	0,5 %

Lokale ondernemers zijn een belangrijke motor voor de economie van onze stad. Ze zorgen voor werkgelegenheid en kunnen bijdragen aan innovatie en duurzaamheid. We zorgen voor de randvoorwaarden voor succesvol ondernemerschap op alle schaalniveaus. Dit varieert van het ondersteunen van bedrijveninvesteringszones (biz'en) tot het helpen internationaliseren van lokale bedrijven die een innovatieve en duurzame bijdrage leveren aan de stad en regio. En van het versterken van de organisatiegraad van ondernemers tot het ondersteunen bij het versterken van hun winkelgebied. Daarbij leveren we maatwerk voor de opgaven in de masterplannen voor Zuidoost en Nieuw-West, de Aanpak Noord en Aanpak Binnenstad.

Indicator 1
De indicator is aangepast aan metingen die elk kwartaal beschikbaar zijn. De voorgaande bron was nog maar een keer per drie jaar beschikbaar. De nieuwe indicator betreft de waardering voor het economisch klimaat van ondernemers in het COROP1-gebied. Een COROP-gebied is een cluster van één of meer aangrenzende gemeenten in dezelfde provincie, ontworpen voor regionaal onderzoek. Hierbij wordt Groot Amsterdam afgezet tegen de waardering van ondernemers in Nederland. Bij een waarde van 0 is de waardering gelijk, een waarde hoger dan 0 is de waardering in het Corop gebied Groot Amsterdam per saldo positiever dan in heel Nederland. We streven ernaar dat ondernemers in Groot Amsterdam het economisch klimaat ten minste even positief beoordelen als het landelijke gemiddelde.

Indicator 2
Op middellange termijn verwachten wij in Metropoolregio Amsterdam (MRA) een licht positief groeiverschil omdat bevolking, arbeidsproductiviteit en werkgelegenheid in de regio in verhouding tot landelijk sneller toeneemt.

Activiteit 3.1.1.1

We versterken de organisatiegraad van ondernemers en stimuleren de samenwerking tussen en met ondernemers.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal bedrijveninvesteringszones	62 (2018)	86	80	85	85

Per 1 januari 2024 zijn er 86 bedrijveninvesteringszones (biz'en) in de stad. Amsterdam stimuleert dat ondernemers en/of eigenaren samen investeren in de kwaliteit van hun bedrijfsomgeving. Voor een bedrijfs- of winkelgebied kunnen ondernemers zich verenigen tot een biz, van waaruit ze een aantal jaarlijkse activiteiten ondernemen ter verbetering van datzelfde gebied. De ervaring leert dat niet alle biz'en een doorstart beleven. Tegelijkertijd faciliteren we nieuwe biz'en. Per saldo verwachten we dat het aantal biz'en in 2025 gelijk blijft.

Activiteit 3.1.1.2

We ondersteunen ondernemers bij hun ambitie om te internationaliseren.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal bedrijven in het netwerk van Amsterdam Trade & Innovate dat een innoverende en duurzame bijdrage levert aan maat-schappelijke vraagstukken	350 (2021)	568	560	560	560

Aantal bedrijven in het netwerk van Amsterdam Trade & Innovate dat een innoverende en duurzame bijdrage levert aan maatschappelijke vraagstukken. Dit betreffen alle Nederlandse startups en innovatief mkb waar medewerkers van Amsterdam Trade & Innovate actief contact mee hebben. De bedrijven zijn actief op gebied van duurzame bouw, mobiliteit, fashion, energietransitie en voedseltransitie.

Activiteit 3.1.1.3

We behouden en versterken het regionale vestigingsklimaat.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	De plaats van Amsterdam/MRA op de ranking 'European Cities and Regions of the Future' van Financial Times (tweejaarlijks gemeten)	2 (2022)	2	2	2	2

Amsterdam/MRA staat op een hoge plaats. We streven ernaar om de huidige ranking minimaal vast te houden.

Doel 3.1.2

Amsterdam is koploper in het versterken van ecosystemen die bijdragen aan brede welvaart.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	De positie van Amsterdam in de Global Startup Ecosystem Ranking van Startup Genome	3 (2021)	3	Top 3	Top 3	Top 3

Ondanks de structureel sterke economie van Amsterdam en de MRA staat de brede welvaart onder druk. Tegenover een sterk verdienvermogen, grote vermogens van huishoudens en een hoog voorzieningenniveau staan zeer hoge fijnstofemissies, grote inkomens- en vermogensverschillen en grenzen van duurzame ontwikkeling die worden overschreden. Amsterdam en MRA blijven een aantrekkelijke plek voor bedrijven en mensen. We zetten ons in om het economisch systeem slimmer, duurzaam en inclusief te maken. Hiermee kunnen kansen op werk, inkomen en ontwikkeling beter worden verdeeld en de economische ontwikkeling binnen ecologische grenzen worden gebracht. We maken van brede welvaart een leidend principe met een nieuw overwegingskader voor de raad en het bestuur.

Indicator 1:
In 2023 stond Amsterdam nog steeds positie 3 in de Global Startup Ecosystem Rating van Startup Genome in Europa. Voor 2025 en verder verwachten we die positie te kunnen handhaven.

Activiteit 3.1.2.1

We stimuleren de groei van werkgelegenheid in duurzame groeisectoren.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal fte's in duurzame groeisectoren	12.701 (2022)	22.339	27.000	32.400	33.400

Het aantal fte's in duurzame groeisectoren is in 2023 bepaald op 22.339 dit is een toename van ruim 75%. Dit is een iets vertekend beeld omdat de registratie hiervan verbeterd is. Desalniettemin een mooie toename. Voor 2025 zetten we in op een toename van 20% ten opzichte van het voorgaande jaar.

Activiteit 3.1.2.2

We ondersteunen ondernemers in duurzame groeisectoren bij het aantrekken van (groei)kapitaal.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Omvang externe investeringen in Amsterdamse ondernemingen in duurzame groeisectoren	€ 735 miljoen (2021)	€ 386 miljoen	€ 1.000 miljoen	500 miljoen	700 miljoen

We verwachten dat door de oplopende rente en afwachtende houding van (durf) investeerders het aantal en de omvang van externe investeringen in de groeisectoren lager zal uitvallen dan begroot.

Activiteit 3.1.2.3

We trekken internationale bedrijven aan voor de stad en regio die bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage nieuwe internationale bedrijven in de MRA dat een innoverende en duurzame bijdrage levert aan de maatschappelijke vraagstukken.	20% (2022)	26,2 %	25 %	25 %	25 %
2	Percentage nieuw gecreëerde banen bij internationale bedrijven in de MRA dat een innoverende en duurzame bijdrage levert aan de maatschappelijke vraagstukken.	20% (2022)	24,9 %	25 %	33,3 %	40-50 %

Beide indicatoren onder deze activiteit richten zich verhoudingsgewijs op het aandeel high value bedrijven en banen ten opzichte van alle gelande bedrijven met bijbehorende banen in een kalenderjaar.

Doel 3.1.3

Amsterdam is een leefbare stad met ruimte voor economische functies.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage functiemenging verhouding tussen banen en woningen (BBV-verplicht)	61,1% (2021)	61,1%	61,1 %	60 %	60 %
2	Aantal vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners, leeftijd 15 t/m 64 jaar (BBV-verplicht)	271,1 (2021)	284,3	278	275	275
3	Gemiddelde waardering voorzieningenaanbod bewoners (tweejaarlijks gemeten)	7,3	7,5	Geen meting, volgende meting in 2025	7,3	7,3

De veelzijdigheid van Amsterdam, van de Amsterdamse deelkernen en de veelheid aan internationale contacten maken verrassende verbindingen mogelijk tussen talentvolle mensen en ondernemingen. Hiertoe werken we aan een complete stad met een vitale economie en brede welvaart. De unieke kenmerken van de Amsterdamse economie nodigen uit tot vestiging, waarbij de beschikbare ruimte optimaal wordt gebruikt en ingevuld. Om deze economie toekomstbestendig mee te laten ontwikkelen is het belangrijk om voldoende ruimte voor werk en commerciële voorzieningen te behouden en te ontwikkelen in de stad. De ambitie is een veilige, leerzame en vruchtbare omgeving te creëren waar de verschillende onderdelen van de economie ruimte, tijd en mogelijkheden krijgen om zich te kunnen ontwikkelen. Hierbij spelen bestaande werkgebieden, zoals de Haven en Amstel III een belangrijke rol. Zo zorgen we dat de stad klaar is voor de economie van morgen, waar plek is voor iedereen. De mensen hebben plekken nodig waar ze kunnen ondernemen en hun bedrijf vestigen. Tegelijkertijd is het belangrijk dat de omgeving dusdanig goed is dat mensen er graag komen en verblijven, bijvoorbeeld door het behoud en de realisatie van een uitgekiend aanbod van voorzieningen.

Indicator 1:
De ambitie is om ook in een groeiende stad voldoende ruimte voor werk en voorzieningen te realiseren en streven naar een waarde van functiemenging die hier recht aan doet.

Indicator 2:
Een aantrekkelijke stad en gezonde economie kenmerkt zich door een goede bedrijfsdynamiek in de stad. Het streven is minimaal op niveau te blijven van het aantal bedrijfsvestigingen in het licht van steeds uitdagendere macro-economische en geopolitieke omstandigheden.

Indicator 3:
De waardering voor het voorzieningenaanbod bewoners bestaat uit het gemiddelde rapportcijfer voor warenmarkten, winkels voor dagelijkse boodschappen en horeca in de buurt. Met een gemiddelde van 7,5 is de waardering voor het voorzieningenaanbod al behoorlijk hoog. Daarom streven we naar een stabilisatie van de huidige waardering. In dit kader werken we doorlopend aan het realiseren van de beleidsdoelen in het detailhandelsbeleid, het nog vast te stellen nieuwe horecabeleid en de uitwerking van de Marktvisie.

Activiteit 3.1.3.1

We zorgen ervoor dat bewoners beschikken over aantrekkelijke commerciële voorzieningen door de hele stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Gemiddeld rapportcijfer bewoners voor aanbod winkels dagelijkse boodschappen in de buurt (1-10) (tweejaarlijks gemeten)	7,6 (2017)	nog niet bekend	Geen meting	7,6	7,6
2	Gemiddeld algemeen oordeel markten (tweejaarlijks gemeten)	7,2 (2017)	7,6	7,5	7,5	7,5
3	Gemiddeld percentage leegstand winkels (Locatus)	3,4% (2018)	5,5 %	6 %	6 %	6 %

De waardering voor het aanbod aan winkels voor dagelijkse boodschappen in de buurt is al zeer hoog. Daarom streven we naar stabilisatie van de huidige waardering. We werken doorlopend aan het realiseren van de beleidsdoelen in het detailhandelsbeleid en werken we aan een verdere versterking en aantrekkelijk maken van de warenmarkten. Voor de markten staat in 2025 centraal om verder te werken aan volle en aantrekkelijke gemeentelijke markten. De basis verder op orde brengen samen met de marktondernemers, verbeteren en verlevendigen van de markten en het vernieuwen van de marktverordening. Momenteel zijn de markttarieven die ondernemers aan de gemeente betalen niet voldoende om de kosten te dekken. Het markttariefstelsel zal in 2025 worden herzien en deze veranderingen zullen van toepassing zijn op alle gemeentelijke markten.

Activiteit 3.1.3.2

We dragen bij aan de ontwikkeling van gemengde woon-werkbuurten door te zorgen voor voldoende plekken voor werk in de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Planaanbod bedrijfsruimte in transformatiegebieden	605.100 m2 (2021)	610.000 m2	593.800 m2	600.000 m2	600.000 m2
2	Gemiddeld percentage leegstand kantoren	6,4%	7,1 %	5,8 %	8 %	9 %

Het geplande aanbod van bedrijfsruimten in de transformatiegebieden, dit zijn gebieden waar leegstaande gebouwen een nieuwe invulling krijgen, is redelijk stabiel en is ongeveer 600.000 m^2 groot. Amsterdam heeft een bovengemiddelde aantrekkingskracht op kantoorgebruikers uit de brede markt. Ondanks de onzekere marktomstandigheden is er in Amsterdam een blijvende stijging van het aantal zoekende bedrijven naar kantoorruimte en hierdoor blijft er hiervan minder leeg staan.

Doel 3.1.4

Amsterdam heeft een duurzame economie die bijdraagt aan het realiseren van de klimaat- en energietransitie.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Totale CO_2-emissies (in kton) gerelateerd aan verbruik van energie op Amsterdams grondgebied	5.000 (2018)	3.650	Doel per 5 jaar	3.500	n.n.b.

De economische opbouw en het uitbouwen van het klimaatbeleid kunnen en moeten elkaar versterken. Hierbij ligt de focus op het Amsterdamse mkb en de ondernemers te stimuleren om stappen te zetten in de verduurzaming. Daarnaast is de opgave om economische systeemveranderingen te verwezenlijken. Hiervoor richten we ons op duurzame groeisectoren en bedrijfsactiviteiten. We helpen daarom aan de ene kant bedrijven (versneld) te verduurzamen en aan de andere kant versterken we duurzame

en innovatieve bedrijvigheid en de groei van relevante economische sectoren in deze regio, bijvoorbeeld rondom waterstof. Op die manier moet de economie een overgaan richting een fossielvrije en circulaire economie.

Indicator 1:
Er zijn alleen streefwaarden voor 2025, 2030 en 2050.

Activiteit 3.1.4.1

We stimuleren de verduurzaming van bestaande Amsterdamse bedrijven.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal energieadvies- en begeleidingstrajecten	231 (2021)	1.144	350	250	n.n.b.
2	Aantal controlebezoeken Omgevingsdienst (energiebesparingplichtige bedrijven en instellingen)	1.959 (2021)	952	25% van bestand energie-besparing-plichtige bedrijven en instellingen	1.000	1.000
3	Totale hoeveelheid nieuw niet-hernieuwbaar materiaalgebruik in Amsterdam	23 miljard kg (2020)	-	19 miljard kg.	17 miljard kg.	16 miljard kg.

Onze inspanningen op dit gebied moeten leiden tot een stapsgewijze reductie van de CO_2-emissie gerelateerd aan het gebruik van energie op Amsterdams grondgebied. We zetten daarbij onder meer in op energieadvies- en begeleidingstrajecten voor Amsterdams bedrijven. Ook voeren we controlebezoeken uit, via Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, bij energiebesparingsplichtige bedrijven en instellingen.

Daarnaast zetten we stappen als het gaat om de afbouw van niet hernieuwbaar materiaalgebruik. Op dit moment zijn we nog ver verwijderd van een volledig circulaire economie, maar we maken wel stappen. De gemeente Amsterdam wil haar ondernemers helpen om hun verantwoordelijkheid te nemen bij de overgang naar deze circulaire economie. De gemeente speelt een rol bij het samenbrengen van partijen, het creëren van kansen en het wegnemen van belemmeringen. We doen dit door individuele ondersteuning, versterken van netwerken en verbinden van organisaties en door zorg te dragen voor meer fysieke- en milieuruimte.

Activiteit 3.1.4.2

We versnellen het verduurzamen van de haven en industrie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aandeel totale omzet van Havenbedrijf Amsterdam (HbA) niet gerelateerd aan fossiele brandstoffen	59% (2020)	66%	68%	69%	Streefcijfer 2028 is 73%
2	Aandeel opslagcapaciteit in havengebied ingezet voor duurzame brandstoffen	5,4% (2020)	8,4 %	9,5%	Deze indicator komt niet meer terug in het Strategisch Plan 25-28	Mogelijke andere indicatoren in begroting 2025 van Hba (Oktober/ november), en/of na publicatie van het Strategisch Plan 25-28 in december.

De omzetgroei die niet gebonden is aan fossiele grondstoffen ligt op koers door de groei van duurzame contracten. De overslag van steenkool neemt verder af, naar 0 uiterlijk 2030. De groei van de opslagcapaciteit voor vloeibare duurzame brandstoffen blijft wat achter bij de doelstelling. Deels rekenkundig, omdat de totale overslag van olieproducten afneemt, vanwege geopolitieke ontwikkelingen, en bijvoorbeeld strengere ILT-normen. Deels, omdat de productie van alternatieve brandstoffen achterblijft, vanwege trage opschaling productiecapaciteit (lange doorlooptijd, hoge kosten, schaarste aan grondstoffen) en uitblijven van wetgeving voor bijmengverplichting. Om de positie van ‘Green Energy Port’ te realiseren zal HbA de komende jaren zijn inspanningen vergroten om productie, import en opslag van duurzame brandstoffen verder op gang te brengen, onder andere door te werken we aan aparte tarifering voor alternatieve brandstoffen en te zorgen voor de juiste nautische, ruimtelijke en infrastructurele condities voor het vestigen van productiefaciliteiten.

Doel 3.1.5

Amsterdam heeft een evenwichtige arbeidsmarkt die iedereen gelijke kansen biedt op werk.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Verhouding tussen het aantal werklozen en het aantal vacatures	0,7 (stand Q4 2019; bron CBS)	0,6 (stand Q3 2023; bron CBS)	1,0	0,7	0,8
2a	Aantal geregistreerde werkzoekenden: basisopleiding	17.754 (01-2022; bron UWV)	17.623 (09-2023; bron UWV)	< peil-waarde	15.000	15.000
2b	Aantal geregistreerde werk-zoekenden: vmbo/mbo alg/mbo1	13.149 (01-2022; bron UWV)	13.884 (09-2023; bron UWV	< peil-waarde	11.000	11.000
2c	Aantal geregistreerde werkzoekenden: havo/vwo	4.398 (01-2022; bron UWV)	4.878 (09-2023; bron UWV)	< peil-waarde	3.850	3.850
2d	Aantal geregistreerde werk-zoekenden: mbo niveau 2 t/m 4	9.727 (01-2022; bron UWV)	10.621 (09-2023; bron UWV)	< peil-waarde	8.000	8.000
2e	Aantal geregistreerde werkzoekenden: hbo	6.908 (01-2022; bron UWV)	8.289 (09-2023; bron UWV)	< peil-waarde	6.700	6.700
2f	Aantal geregistreerde werkzoekenden: wo	5.172 (01-2022; bron UWV)	6.252 (09-2023; bron UWV	< peil-waarde	5.700	5.700

De stad en regio staan voor een steeds grotere uitdaging door de snel toenemende krapte op de arbeidsmarkt. Wat begon in sectoren zoals IT en techniek, is nu uitgegroeid tot een structureel tekort in bijna alle sectoren. Dit belemmert zowel economische als maatschappelijke vooruitgang. Terwijl de vraag naar arbeidskrachten toeneemt, blijven veel mensen aan de zijlijn staan, werken onder hun niveau of zijn vastgelopen in banen die zullen verdwijnen of veranderen.

In samenwerking met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen werken we aan een robuuste infrastructuur om deze mismatch te verkleinen. Onze focus ligt op het waarborgen van voldoende gekwalificeerd personeel en het creëren van kansen voor iedereen om te profiteren van de veranderende arbeidsmarkt.

We ondersteunen onderwijsinstellingen bij het vernieuwen van curricula, stimuleren instroom in belangrijke sectoren, bevorderen samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs, en vergroten kansengelijkheid, met een speciale focus op het mbo.

Indicator 1:
De arbeidsmarktkrapte blijft aanhouden en de verwachting is dat de verhouding werklozen per vacature minder dan 1 blijft. Wat betekent dat er meer vacatures open staan dan dat er werklozen zijn. We verwachten een minimale toename.

Indicator 2:
De afgelopen 12 maanden daalt het aantal geregistreerde werkzoekenden met een basisopleiding elke maand. De verwachting is dat die afname stagneert.

Indicator 3:
De afgelopen 12 maanden daalt het aantal geregistreerde werkzoekenden met een vmbo/mbo alg/ mbo 1 opleiding elke maand. De verwachting is dat die afname stagneert.

Indicator 4:
Het aantal geregistreerde werkzoekenden met een havo/vwo fluctueert de afgelopen 12 maanden sterk. De verwachting is dat het aantal ligt afneemt.

Indicator 5:
De laatste maanden blijft het aantal stabiel. De verwachting is dat het aantal stabiel blijft.

Indicator 6:
Volgens prognoses van het ROA zal de instroom van hbo-afgestudeerden op de arbeidsmarkt de komende jaren hoger zijn dan de vervangingsvraag en uitbreidingsvraag naar hbo-opgeleiden.

Indicator 7:
Volgens prognoses van het ROA zal de instroom van wo afgestudeerden op de arbeidsmarkt de komende jaren hoger zijn dan de vervangingsvraag en uitbreidingsvraag naar wo opgeleiden.

Activiteit 3.1.5.1

We bevorderen een diverse en inclusieve arbeidsmarkt.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal diensten afgenomen door bedrijven voor bevordering van diversiteit en inclusie op de werkvloer.	530 (2022)	483	420	250	400

Het aantal diensten waar bedrijven van gebruik hebben gemaakt via het platform Amsterdam Divers en Inclusief of Equals. Via deze platformen bieden we bedrijven ondersteuning die streven naar een meer diverse en inclusieve bedrijfsvoering. Dit doen we onder andere door advies op maat te geven, trainingen te bieden, rolmodellen te positioneren, het ondersteunen van vrouwelijke ondernemers en kennis- en netwerkbijeenkomsten te faciliteren.

Activiteit 3.1.5.2

We verbeteren de toeleiding van lokaal potentieel naar de arbeidsmarkt.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal publiek-private samen-werkingsverbanden ((mbo-) onderwijs-bedrijfsleven-overheid)	17 (2022)	19	24	21	24
2	Aantal PPS'en waarvan het mbo een primaire partner is	12 (2022)	13	16	17	20

In samenwerking met publieke en private partners werken we samen aan het om- en bij scholen van Amsterdamse studenten en werkenden naar de arbeidsmarkt. Hierbij werken we met het instrument publiek private samenwerking. Elke publiek private samenwerking heeft een programmaplan waarin verschillende activiteiten en projecten opgenomen staan. De projecten zijn veelzijdig en variëren op onderwerpen zoals bijvoorbeeld: onderwijsinnovatie door de aansluiting met bedrijfsleven, de professionalisering van docenten, het ontwikkelen en bieden van om- en bijscholingstrajecten, hybride onderwijs, het ontwikkelen van learning communties, doorstroom vo-mbo-hbo.

Activiteit 3.1.5.3

We faciliteren werkgevers bij het aantrekken van internationale werknemers.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Instroom internationale (kennis) werkers via IN Amsterdam	11.455 (17.586 incl. partners en kinderen) (2019)	11.325 (18.664 incl. partner en kinderen)	16.000	10.000	10.000

De instroom van internationale kenniswerkers die via ons servicecentrum 'IN Amsterdam' hun formaliteiten regelen om aan de slag te gaan wordt jaarlijks bijgehouden. De instroom is sterk afhankelijk van (geo)politieke gebeurtenissen. In 2022 zorgden de post-covid tijd en het uitbreken van de oorlog in Oekraïne bijvoorbeeld voor een enorme piek in de aantallen. In 2023 normaliseerde de instroom en in 2024 zien we tot nu een lagere instroom dan verwacht. Redenen voor een lagere instroom zijn onder andere de krapte op de huizenmarkt, NL minder aantrekkelijk door politiek klimaat en versobering 30% regeling en minder vestiging buitenlandse bedrijven door strategie "van volume naar waarde" van amsterdam inbusiness. Dit maakt meerjarige prognoses lastig. De Streefwaarde van 16.000 voor de begroting van 2024 is gebaseerd op de aantallen van 2022 (instroom 14.956 internationale (kennis)werkers) met groeiprognose. Op zich is de groei van de instroom ook geen doel op zich. Het faciliteren van de groei wel. Internationale (kennis) werkers zijn met de krapte op de huidige arbeidsmarkt nodig om moeilijk vervulbare vacatures op te vullen.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stadsgoed NV en NV Zeedijk

De vastgoeddeelneming Stadsgoed NV heeft de volgende maatschappelijke doelen:

- Het intensief, verantwoord en milieubewust kleinschalig beheren van zijn panden.
- Het terugdringen van bestaand eenzijdig functiegebruik van het vastgoed door de balans tussen de verschillende functies, zoals wonen, werken en uitgaan, in het gebied te verbeteren.
- Het terugdringen en voorkomen van verdacht eigendom van vastgoed.

Daarmee helpt Stadsgoed NV de leefbaarheid te verbeteren en economische activiteiten in de binnenstad te bevorderen. NV Zeedijk helpt de leefbaarheid en de

(bonafide) economische activiteiten op en nabij de Zeedijk te vergroten.
De Aanpak Binnenstad combineert maatregelen en visie voor zowel de korte als langere termijn, en heeft als doel dat de Amsterdamse binnenstad weer een plek wordt waar alle Amsterdammers graag komen en bewoners zich thuis voelen. Binnen de aanpak wordt vastgoed gezien als een belangrijk sturingsinstrument om de gewenste transformatie in de binnenstad te realiseren. De gemeentelijke vastgoeddeelnemingen – naast Zeedijk ook Stadsgoed en Stadsherstel – spelen daarbij een belangrijke rol. In dit kader heeft het bestuurlijk team Aanpak Binnenstad een reserve ingesteld met als doel om de vastgoeddeelnemingen te ondersteunen bij de verwerving van strategisch vastgoed. De raad heeft het afwegingskader voor de inzet van deze reserve voor de aankoop van vastgoed voor de ambities uit de aanpak binnenstad vastgesteld.

Stichting Amsterdam Economic Board

De Amsterdam Economic Board is een netwerkorganisatie met een slimme, groene en gezonde MetropoolRegio Amsterdam als doel. De Amsterdam Economic Board werkt aan oplossingen voor grootstedelijke vraagstukken door vernieuwing en samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden. De Board onderzoekt welke drie focusthema's belangrijk zijn voor een toekomstbestendige economie.

Havenbedrijf Amsterdam NV/ Port of Amsterdam

De gewijzigde geopolitieke ontwikkelingen hebben grote invloed gehad op de doelen en uitgangspunten in het Strategisch Plan 2021-2025. Het Havenbedrijf heeft in 2024 gewerkt aan een herziene visie richting 2040 en Strategisch Plan 2025-2028. Daarin zullen o.a. de herziene doelstellingen ten aanzien van beperking cruise een plek krijgen. Voornaamste inzet zal blijven om het havencomplex in het Noordzeekanaal-gebied verder te ontwikkelen en verduurzamen. De strategie naar een kolenvrije haven werpt zijn vruchten af. Eén terminal is gestopt met overslag van steenkolen, en de twee andere herpositioneren zich op overslag van andere grondstoffen.
Het Havenbedrijf werkt samen met de gemeente en regionale publieke en private partners voortvarend aan de energietransitie. De belangrijkste opgave voor de komende jaren is de aanleg van de nodige infrastructuur voor de energietransitie, zoals een waterstof pijpleidingennetwerk, onderstations voor de versterking van het elektriciteit netwerk, mogelijkheden om CO_2 af te vangen en de bouw en/of uitbreiding van stoom- en warmtenetten. In 2023 is het Noordzeekanaalgebied door de Europese Unie aangemerkt als European Hydrogen Valley. Daarnaast is het H2A consortium opgericht, bestaande uit alle bedrijven in het Amsterdamse havengebied die zich bezighouden met de productie en import van waterstof, met als doel het Amsterdamse havengebied te positioneren als toekomstige groene waterstof import hub.

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij ROM/ InWest

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) InWest jaagt investeringen in duurzame economische ontwikkelingen aan. De ROM doet dit door bedrijven te ondersteunen bij business development (het ontwikkelen van nieuwe kansen). Daarnaast investeert de ROM in kansrijke technologieën waarvoor de ondernemer niet voldoende middelen uit de markt kunnen halen. Hiervoor heeft de ROM een MKB Fonds en een Transitiefonds. Het MKB Fonds richt zich voornamelijk op het stimuleren van hoog-innovatieve proposities binnen het mkb. Het Transitiefonds ondersteunt ondernemers in de energietransitie en overgang naar een circulaire economie. Uiteraard speelt verduurzaming voor beide fondsen een belangrijke rol en vormt de maatschappelijke impact een belangrijke afweging in het beoordelingsproces.

Schiphol

Schiphol is een belangrijk onderdeel van de economische infrastructuur van Nederland en de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Daarom zijn wij aandeelhouder van Schiphol. Maar Schiphol moet wel in balans zijn met de omgeving en dat is op dit moment niet het geval. Als aandeelhouder en samen met onze bestuurlijke partners in de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) streven we naar een luchthaven die minder overlast voor de omgeving veroorzaakt en die verduurzaamt. In de eind juni 2024 verschenen position paper Schiphol bepalen we de uitgangspunten van ons beleid voor de komende jaren. We zetten in op normering van vliegverkeer die de omwonenden daadwerkelijk beschermt tegen geluidsoverlast , minder vluchten (maximaal 400.000) en verduurzaming van luchtverkeer o.a. door het invoeren van beprijzing gebaseerd op het principe dat de vervuiler betaalt (real pricing). Als aandeelhouder stimuleren wij Schiphol om de arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden voor werknemers op de luchthaven te verbeteren en stemmen wij alleen in met investeringen die bijdragen aan verbetering van de kwaliteit, niet voor investeringen die de capaciteit van Schiphol verhogen.

Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied

De Gemeenschappelijke Regeling Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied (CNB) is – sinds 1994 - een samenwerkingsverband van de gemeente Amsterdam, Beverwijk, Velsen en Zaanstad. Dit samenwerkingsverband is opgericht om een veilige, vlotte en duurzame afwikkeling van het scheepsvaartverkeer te bevorderen in het Noordzeekanaalgebied.

Naar verwachting is de installatie ‘selectieve zoutonttrekking’, die de onverwacht grote zoutinstroom in het Noordzeekanaal als gevolg van de nieuwe zeesluis moet verminderen, begin 2025 gereed. Tot die tijd wordt de nieuwe zeesluis zo weinig mogelijk gebruikt om de zoutinstroom tot een minimum te beperken. In de komende jaren zal Rijkswaterstaat de nodige onderhoudswerkzaamheden verrichten aan het

Noordzeekanaal (nieuwe deklaag op de spoortunnel en baggerwerkzaamheden), waardoor de bereikbaarheid van de havens achter de zeesluis wordt verbeterd.
In het kader van het programma Schone Scheepvaart is de bunkering van LNG gerealiseerd en wordt eraan gewerkt om dit in de toekomst ook mogelijk te maken voor andere duurzame brandstoffen, zoals waterstof. Ook wordt er bij de Passenger Terminal gewerkt aan de realisering van een walstroominstallatie voor zeecruise- en riviercruiseschepen.
Het Noordzeekanaalgebied is aangemerkt als één van de vijf mainports waar het ministerie van Justitie en Veiligheid structureel investeert op de aanpak van druggerelateerde ondermijning. Onder de naam Sterk Noordzeekanaalgebied werken gemeenten, Politie, Openbaar Ministerie, Douane, Koninklijke Marechaussee, FIOD, Belastingdienst, (lucht)haven-/veilingbedrijven en brancheorganisaties samen om druggerelateerde ondermijning tegen te gaan.

RAI Holding

RAI werkt aan een toekomstplan om een verdere bijdrage te kunnen leveren aan de gebiedsontwikkeling in Zuidas door het toevoegen van woningen, het toegankelijker maken van de omgeving van de RAI, het verbeteren van de mobiliteit rond de RAI en het verminderen van overlast. Met het organiseren van beurzen en evenementen draagt de RAI aanvullend bij aan de economische activiteit.

Schiphol Area Development Company

Doel van de Schiphol Area Development Company (SADC), opgericht in 1987, is om te komen tot een gecoördineerde gebiedsontwikkeling van luchthaven gebonden werklocaties in de regio en zo ruimte te bieden aan de economische dynamiek in de regio rond Schiphol. De oorlog in Oekraïne heeft tot nu toe vrijwel geen gevolgen voor SADC en haar projectvennootschappen op de korte termijn. SADC is belangrijk voor het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp.

Stichting Science & Business Amsterdam Science Park

De stichting is in 2015 door de drie grondeigenaren (gemeente Amsterdam, Universiteit van Amsterdam en Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderwijs) opgericht om het Science Park te ontwikkelen tot een van de meest toonaangevende wetenschapsparken in Europa. De stichting heeft als doel om de aanwezige krachten (onderwijs, wetenschap en bedrijfsleven) op het Amsterdam Science Park (ASP) bij elkaar brengen, te versterken en uit te breiden. De verbetering van de onderlinge samenwerking geeft de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek een belangrijke impuls. De toenemende interesse van het bedrijfsleven voor de kennis en kunde op het ASP genereert vervolgens nieuwe kansen voor onderwijs en onderzoek (onder andere door het aantrekken van private investeringen in nieuwe onderzoekslabs).

Beurs van Berlage vennootschappen

De Beurs van Berlage staat op een belangrijke strategische plek in de stad. De Beurs organiseert beurzen en evenementen en werkt op deze manier ook mee aan het scheppen van economische bedrijvigheid. Ook heeft de Beurs een culturele, creatieve, publieke en maatschappelijke functie, waaronder het behoud van cultureel erfgoed en bijdragen aan het leefklimaat in de stad.

Life Sciences Fund Amsterdam

Het Life Sciences Fund Amsterdam (LSFA) is in 2009 opgericht om het economisch potentieel van het Life Sciences cluster in de regio Amsterdam te versterken. In de afgelopen jaren zijn een aantal van de portfoliobedrijven van LSFA ontwikkeld tot succesvolle biomedische bedrijven met waardevolle producten. Het fonds is niet meer actief en gaat daarom geen nieuwe investeringen meer aan. De fondsduur is in 2022 verlengd tot 2033 om het financieel rendement van de investeringen van het fonds zeker te stellen.

Matrix Innovation Center

Het Matrix Innovation Center (MIC) is opgericht in 1989 en is een initiatief van de gemeente Amsterdam, de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), Rabobank Amsterdam en de Universiteit van Amsterdam (UvA). MIC biedt vooral laagdrempelige huisvesting en laboratoriumruimte aan startende ondernemingen die om kleinere flexibele ruimte vragen op het Amsterdam Science Park in Amsterdam Oost. De aandeelhouders hebben goedkeuring verleend aan de directie van MIC om de activiteiten uit te breiden naar de andere kennisparken in Amsterdam. Op deze wijze stimuleert MIC samenwerking en kennisoverdracht tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven en draagt het bij aan de ontwikkeling van de kennisparken in Amsterdam. MIC exploiteert zeven bedrijfsverzamelgebouwen (Matrix I tot en met VII) op het Amsterdam Science Park. In 2025 worden begonnen met de realisatie van een Innovation Center in het Kenniskwartier aan de Zuidas, dat eind 2026 in gebruik zal worden genomen.

Amsterdam Clipper Beheer

De Clipper 'Stad Amsterdam' is eigendom van Randstad Clipper Beheer en de gemeente. Wij beschikken jaarlijks over 20 vaardagen op de Clipper. De Clipper wordt ingezet voor promotie en representatie van Amsterdam tijdens buitenlandse reizen en in Nederland. Daarnaast organiseren we samen met Randstad jaarlijks een jongerenreis op de Clipper. In 2024 en 2025 maakt de Clipper een wereldreis waarna het schip weer aanwezig zal zijn tijdens Sail 2025.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	23,3	25,0	22,0	20,6	20,6	20,6
Lasten	68,7	77,9	70,8	62,0	51,4	51,2
Saldo Baten en Lasten	**-45,4**	**-52,9**	**-48,8**	**-41,4**	**-30,8**	**-30,6**
Onttrekking	21,5	20,2	18,0	4,9	0,3	0,1
Toevoeging	4,5	3,6	0,2	0,2	1,7	1,7
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**17,1**	**16,6**	**17,8**	**4,7**	**-1,4**	**-1,6**
Totaal	**-28,3**	**-36,3**	**-31,0**	**-36,7**	**-32,2**	**-32,2**

Baten en lasten

De baten van € 22,0 miljoen in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit de bijdragen van 32 gemeenten (inclusief die van Amsterdam), twee provincies en Vervoerregio Amsterdam voor de Metropoolregio Amsterdam (MRA) (€ 8,0 miljoen), de opbrengsten van de Markten (€ 5,5 miljoen), uit de dienstverlening van IN Amsterdam (€ 2,8 miljoen) en de bijdrage van Metropoolregio Amsterdam ten behoeve de Amsterdam Economic Board (€ 1,7 miljoen).
De lasten van € 70,8 miljoen in dit programma onderdeel bestaan voornamelijk uit: apparaatslasten die deels naar diverse projecten worden doorberekend (€ 20,7 miljoen), het uitvoeren van de MRA-actieagenda op de platformen Economie, Ruimte en Mobiliteit (€ 8,0 miljoen), bedrijven Investeringszones (BIZ) (€ 4,7 miljoen), subsidie aan Stichting Amsterdam&partners, voor de leefbaarheid, aantrekkelijkheid en welvarendheid van de Metropoolregio Amsterdam (€ 4,3 miljoen), voor de opgaven van de Agenda Amsterdams Ondernemerschap (€ 5,9 miljoen) en initiatieven voor versterking van de economische structuur, innovatievermogen, functioneren van de arbeidsmarkt, transitie naar een diverse economie (€ 1,3 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De lasten dalen doordat de coalitiemiddelen na 2026 wegvallen (€ 4,4 miljoen in 2025, € 4,2 miljoen in 2026). Daarnaast verschuiven de middelen Aanpak Binnenstad en Bezoekerseconomie. Deze gaan van programma 8 Veiligheid naar programma 3 (€ 5,6 miljoen in 2025 en € 1,5 miljoen in 2026).

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves in 2025 bedragen € 18,0 miljoen. Dit betreft de vrijval van de reserve ROM InWest (€ 12,0 miljoen), de onttrekking aan de Coalitiemiddelen 2022-2026 van € 4,5 miljoen voor de opgaven van Agenda Amsterdams Ondernemerschap en een onttrekking aan de Reserve Economische Structuur- en Arbeidsmarktversterking van € 1,3 miljoen. De verschuivingen in de onttrekkingen liggen in lijn met de lasten. Dit komt hoofdzakelijk door het schuiven tussen de jaren in de bestedingsplannen en inzet van incidentele middelen.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**25,0**	**22,0**	**20,6**	**20,6**	**20,6**
Beginstand Begroting 2025	**24,8**	**21,6**	**20,5**	**20,5**	**20,6**
Mutaties 2024-2028	**0,1**	**0,5**	**0,1**	**0,1**	**0,0**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,1	0,5	0,1	0,1	0,0
Lasten	**77,9**	**70,8**	**62,0**	**51,4**	**51,2**
Beginstand Begroting 2025	**82,8**	**53,5**	**49,6**	**48,4**	**48,3**
Mutaties 2024-2028	**-4,9**	**17,3**	**12,4**	**2,9**	**2,9**
2 Nulmeting en uitvoering voorbereidingsbesluit hotelbedden	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
3 Coalitieakkoord - Masterplannen	0,0	0,5	0,4	0,0	0,0
4 Coalitieakkoord - Agenda Amsterdams Ondernemerschap	-0,9	4,5	4,5	0,0	0,0
5 Actualisatie kapitaallasten	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,3	7,8	5,7	2,7	2,6
7 Intertemporele mutaties	-4,7	5,5	1,5	0,0	0,0
8 Nominaal	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
9 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,4	-1,3	0,1	0,0	0,0
10 Overig	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Onttrekking	**20,2**	**18,0**	**4,9**	**0,3**	**0,1**
Beginstand Begroting 2025	**20,8**	**4,3**	**1,4**	**0,3**	**0,1**
Mutaties 2024-2028	**-0,6**	**13,7**	**3,5**	**0,0**	**0,0**
11 Coalitiemiddelen 2022-2026	-0,9	3,0	3,4	0,0	0,0

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
12 Reserve AMS	0,0	-1,6	0,0	0,0	0,0
13 Reserve Economische Structuur- en Arbeidsmarktversterking (ESA)	0,0	0,3	0,1	0,0	0,0
14 Verevening onroerend goed	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
15 Financieringsreserve ROM InWest	0,0	12,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**3,6**	**0,2**	**0,2**	**1,7**	**1,7**
Beginstand Begroting 2025	**3,6**	**0,2**	**0,2**	**1,7**	**1,7**
Eindtotaal	**-36,3**	**-31,0**	**-36,7**	**-32,2**	**-32,2**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Mutaties lasten

2. Nulmeting en uitvoering voorbereidingsbesluit hotelbedden
Dit betreft incidentele middelen ten behoeve van aanpak Nulmeting Woonboten.

3 Coalitieakkoord - Masterplannen
Bestedingsplan 2025 en 2026 Integrale aanpak Aanpak Noord (onderdeel van Masterplannen).

4 Coalitieakkoord - Agenda Amsterdams Ondernemerschap
Hogere lasten door de opgaven van de Agenda Amsterdams Ondernemerschap. Dit zijn met name:
- Het stimuleren van succesvol ondernemen in en voor de buurt, regionaal en internationaal.
- Ruimte voor werk en voorzieningen.
- Versterken innovatieve ecosystemen die bijdragen aan brede welvaart en oplossen maatschappelijke vraagstukken.

5 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

7 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

8 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

9 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Lagere onttrekking aan de reserve Amsterdam Metropolitan Solutions door verschuiving van de subsidie van 2025 naar 2024 (1,6 miljoen).

10 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

11 Coalitiemiddelen 2022-2026
Lagere onttrekking in 2024 en hogere onttrekking in 2025 en 2026 aan de reserve incidentele coalitiemiddelen. Dit komt door verschuiving van middelen van 2024 naar 2025 en 2026 voor arbeidsmarktversterking en ecosystemen. Daarnaast worden in 2025 en 2026 middelen onttrokken voor stimuleren ondernemen en ruimte voor werk en voorzieningen (€ 3,0 miljoen).

12 Reserve AMS
In 2024 vindt de afronding van het contract met Amsterdam Metropolitan Solutions Institute plaats. Aangezien de doelen uit het contract in 2024 al worden behaald zal er in 2025 onttrekking meer plaatsvinden.

13 Reserve Economische Structuur- en Arbeidsmarktversterking (ESA)
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

14 Verevening onroerend goed
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

15. Financieringsreserve ROM inWest
Vrijval van de financieringsreserve ROM InWest in verband met de opheffing van deze reserve (€ 12,0 miljoen in 2025).

2.3.2 Kunst en cultuur

We maken Amsterdam tot een sterke, open en inclusieve cultuurstad door verbreding, verdieping en spreiding van het aanbod van kunst en cultuur.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 3.2 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	62.057.00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,07 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	357,70 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 3.2.1

Amsterdam heeft een breed, vernieuwend en divers cultureel aanbod voor alle Amsterdammers en voor bezoekers en alle Amsterdamse kinderen maken kennis met Kunst en Cultuur.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het aandeel van de Amsterdammers dat bereikt wordt met kunst en cultuur	82% (2019)	nog niet bekend	82 %	83 %	84 %

In de periode 2025-2028 willen we, zoals vastgelegd in de Hoofdlijnen Kunstenplan 2025 - 2028, erkenning en steun geven aan de kunst en cultuur in de stad. Dit doen we door specifiek in te zetten op de wijken, op makers en door ongelijk te investeren in gelijke kansen. Doel is te zowel te investeren in nieuwe plekken als drempels weg te nemen in de toegang tot subsidies en andere financieringsmogelijkheden. In 2025 gaat het Kunstenplan 2025-2028 van start. Dit plan is de uitwerking van de Hoofdlijnen en bevat onder meer een overzicht van de kunst- en cultuurinstellingen die een vierjarige subsidie krijgen van het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK) en de instellingen die de gemeente subsidieert.

In de periode 2025-2028 ontvangen zeven Amsterdamse instellingen (het Amsterdam Museum, het Stedelijk Museum Amsterdam, de Nationale Opera & Ballet, Internationaal Theater Amsterdam, het Koninklijk Concertgebouworkest, het Bijlmer Parktheater en Theater de Meervaart) rechtstreeks een subsidie van de gemeente, die is opgenomen in de gemeentebegroting onder de titel Kunstenplan. Deze zeven instellingen vragen in 2024 een subsidie aan bij de gemeente. Na indiening adviseert de Kunstraad over de toe te kennen bedragen voor de periode 2025-2028. Met deze nieuwe koers creëren we ruimte voor instroom van culturele instellingen in het Kunstenplan die nu nog ondervertegenwoordigd zijn. Voor de zeven instellingen samen reserveert het college in de periode 2025-2028 per jaar € 60 miljoen.

Cultuureducatie is van waarde voor de brede persoonlijke en kunstzinnige ontwikkeling van kinderen, dit gunnen we alle kinderen van Amsterdam. Aangezien het niet vanzelfsprekend is dat alle kinderen hier van huis uit mee in aanraking komen, is het van belang dat kunst en cultuur op school goed aan bod komt. Hierin spelen de gemeentelijke voorzieningen voor cultuureducatie (waaronder gratis muziekonderwijs en de cultuurbus) een belangrijke rol. Deze zijn vastgelegd in een convenant tussen schoolbesturen, culturele partners en de gemeente. Sinds 2023 werkt een werkgroep van stakeholders aan een nieuw convenant. Het nieuwe convenant gaat vanaf schooljaar 2025-2026 in, voor een periode van 4 jaar, zodat blijvend kan worden ingespeeld op de actualiteit. Naast het convenant met voorzieningen voor alle scholen, zetten we cultuurcoaches in op scholen met een hoog percentage leerlingen met risico op onderwijsachterstand. Deze cultuurcoaches hebben een verbindende rol als kunstvakdocent, en zorgen voor doorgeleiding naar het naschoolse aanbod. Op deze manier krijgen kinderen met talent en interesse in kunst en cultuur de kans hun talenten te ontdekken en verder te ontwikkelen. Om alle kinderen die dat willen de kans te bieden hun talenten te ontwikkelen, kunnen ouders voor buitenschoolse activiteiten gebruik maken van een vergoeding via het Jeugdfonds Sport en Cultuur Amsterdam.

Het college van B&W heeft, mede op basis van positieve adviezen van de Amsterdamse Kunstraad en de Raad voor Cultuur, het stadsdeel Oost en de Commissie Omgevingskwaliteit, besloten de raad voor te stellen dat er een Nationaal Slavernijmuseum komt in Amsterdam. Het college stelt voor een museumgebouw op het Java-eiland te realiseren en besluit een onafhankelijke stichting op te richten die het museum zal exploiteren. De gemeente werkt daarbij samen met het Rijk, afspraken over deze samenwerking zijn vastgelegd in een bestuursovereenkomst.

We willen nu en in de toekomst de nachtcultuur steviger en integraler borgen in het gemeentelijk beleid. In de periode 2025-2026 implementeren we de plannen uit de Uitvoeringsagenda Nachtcultuur. Het team Nachtcultuur zorgt voor de uitvoering. Sinds 2024 richten we subsidies in voor de nacht, ondergebracht bij het Amsterdams Fonds

voor de Kunst. Verder zetten we een pilot voort voor compensatie van de kosten voor geluidsisolatie, om zo op meer plekken nachtcultuur mogelijk te maken. Voor het beter faciliteren van bestaande en nieuwe initiatieven onderzoeken we potentiele locaties voor nachtcultuur. Dat doen we in samenwerking met andere onderdelen van de gemeentelijke organisatie , met als doel een integrale samenwerking van cultureel en ruimtelijke beleid en de stadsdelen. We verlagen de drempel voor nachtinitiatieven door een maandelijks spreekuur in te houden.

Activiteit 3.2.1.1

We ondersteunen en faciliteren kunst en cultuurinstellingen in alle disciplines, voor alle doelgroepen verspreid in de hele stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Totaal aantal bezoeken in Amsterdam aan culturele instellingen opgenomen in het Kunstenplan 2021-2024	10.000.000 (2021)	Nog niet bekend	10.000.000	11.000.000	12.000.000
2	Aantal activiteiten, programma's, producties van culturele instellingen in het Kunstenplan 2021-2024 in het buitenland	2.000 (2021)	Nog niet bekend	2.000	2.000	1.500
3	Aantal deelnemers aan niet-schoolgebonden activiteiten voor cultuureducatie: 4-12 jaar	32.200 (2021)	Nog niet bekend	32.200	32.400	32.600
4	Aantal deelnemers aan niet-schoolgebonden activiteiten voor cultuureducatie: 12-18 jaar	5.200 (2021)	Nog niet bekend	5.200	5.300	5.600

De jaarverslagen 2023 van de Kunstenplaninstellingen worden uiterlijk 1 juli 2024 ingediend. Deze moeten eerst beoordeeld worden voordat de totalen inzichtelijk zijn. Daarnaast geldt dat een aantal instelling uitstel is verleend. Hierdoor zijn deze cijfers nog niet bekend. De streefwaarden voor de Begroting 2025 en verder zijn mede gebaseerd op het steeds verder aantrekken van de bezoekerscijfers sinds de pandemie.

Activiteit 3.2.1.2

We zorgen ervoor dat alle kinderen in het primair onderwijs en speciaal onderwijs kennismaken met kunst en cultuur binnen schooltijd.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage scholen (voor primair onderwijs en speciaal onderwijs) dat twee of meer doorlopende leerlijnen cultuureducatie aanbiedt	80% (2021)	80%	80%	Nog niet bekend	Nog niet bekend
2	Aantal vervoerde leerlingen per bus of boot naar culturele instellingen	26.770 (2021)	56.028	40.000	Nog niet bekend	Nog niet bekend

Vanaf schooljaar 2025-2026 is er sprake van een nieuwe convenantsperiode met schoolbesturen waarvoor in 2024 nieuwe afspraken gemaakt zijn en nieuwe streefwaarden vastgelegd.

Activiteit 3.2.1.3

We stimuleren dat kinderen uit minimagezinnen deelnemen aan niet-schoolgebonden activiteiten voor cultuureducatie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal kinderen en jongeren uit de doelgroep (minder dan 120% van het WSM (Wettelijk Sociaal Minimum)) dat bereikt wordt met niet-schoolgebonden activiteiten via het Jongerencultuurfonds	2.300 (2021)	2.201	5.000	5.000	6.000
2	Percentage van de Amsterdamse kinderen die onder 120% van het WSM leven, dat deelneemt aan niet-schoolgebonden activiteiten via het Jongerencultuurfonds	9% (2021)	Nog niet bekend	20%	20%	20%

Op verzoek van het college is de doelgroep vergroot door het percentage van het WSM voor een periode van twee jaar te verhogen naar 150% van het WSM, deze periode loopt in ieder geval tot halverwege 2025. De hier opgenomen aantallen en percentages zijn een inschatting.

Activiteit 3.2.1.4

We ondersteunen vanuit de stadsdelen kunsten cultuuractiviteiten passend bij de specifieke behoefte van buurten en gebieden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal gesubsidieerde buurt-gebonden kunst en cultuur-activiteiten	200 (2019)	237	235	305	285
2	Aantal gesubsidieerde culturele instellingen	60 (2019)	27	61	16	16
3	Aantal projectsubsidies verstrekt door het Amsterdams Fonds voor de Kunst	(2019)	Nog niet bekend	550	Nog niet bekend	Nog niet bekend

We zetten kunst- en cultuur in om de (lokale) omgeving te verrijken en we ondersteunen kunst- en cultuurinitiatieven die ontstaan in de gebieden en wijken. Wij kijken hierbij naar de gebiedsopgaven in de gebieden. Met het specifiek ondersteunen van street art willen we op een toegankelijke manier alle Amsterdammers in aanraking laten komen met kunst. In Amsterdam zijn de cultuurinstellingen van groot belang. Zij hebben een verbindende functie in de verschillende wijken. Met de periodieke subsidies per kalenderjaar ondersteunen wij deze instellingen om deze rol te kunnen vervullen.

Doel 3.2.2

Broedplaatsen bieden ruimte: betaalbare woon- en werkruimten voor kunstenaars en creatieve ondernemers en cultuurgebouwen behouden.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Totaal aantal vierkante meters broedplaats	152.006 (2018)	173.572	175.000	181.000	187.000

We werken aan een nieuw Atelier- en Broedplaatsenbeleid. Daarnaast werken we aan een bredere programmering in de broedplaatsen en meer toegang voor alle Amsterdammers. Voor makers zijn broedplaatsen en ateliers van wezenlijk belang. We zetten ons in voor het behouden van broedplaatsen met een aflopend contract door samen te werken met eigenaren, verhuurders en de broedplaatsen en door te blijven investeren wanneer dat nodig is. Om nieuwe plekken voor kunstenaars mogelijk te maken nemen we bij aanbestedingen steeds vaker ruimte voor broedplaatsen mee in het programma.

Activiteit 3.2.2.1

We werken aan het bestendigen van broedplaatsen, ateliers en atelierwoningen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal vierkante meter broed-plaats, ateliers en atelierwoningen waarvan contracten aflopen	5.480 (2022)	0	17.179	600	14.000
2	Aantal vierkante meter broed-plaats, ateliers en atelierwoningen verlengd	4.000 (2022)	14.500	5.000	5.000	5.000

Veel van de aflopende contracten voor 2025 zijn verlengd waardoor er niet tot nauwelijks broedplaatsruimte zal verdwijnen. De afloop van contracten wisselt per jaar enorm. De prognose 2026-2028 is een gemiddelde met de verwachting dat veel van deze verlengd kunnen worden.

Activiteit 3.2.2.2

We zoeken ontwikkelkansen voor broedplaatsen, ateliers en atelierwoningen en helpen initiatieven voor nieuwe broedplaatsen bij de planontwikkeling.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal vierkante meter gerealiseerde broedplaats ateliers en atelierwoningen	6.300 (2022)	6.500	10.000	6.000	6.000
2	Percentage vierkante meter voor CAWA creatieven (BVO) in broedplaatsen	54% (2022)	55 %	60 %	60 %	60 %

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
3	Aantal vierkante meter nieuwe broedplaatsen via initiatieven	1.800 (2022)	3.000	6.000	3.000	3.000
4	Metrage van broedplaatsen opgenomen in gepubliceerde tenderdocumenten	4.500 m2 (2022)	3.500 m2	4.000 m2	3.000 m2	3.000 m2
5	Aantal woningen die opgenomen zijn in (nieuwe) ontwikkelingen	15 (2022)	20	20	20	20

Door de herijking van de doelstellingen voor gebiedsontwikkeling (“gewoon goed”) kan de productie van broedplaatsen via tenders onder druk komen te staan. Dat is vooralsnog onduidelijk. Ondanks de druk op de markt blijven er toch nieuwe kansen komen vanuit de markt. Ook zien we nog kansen voor de realisatie van broedplaatsen in gemeentelijk vastgoed.
De realisatie van woningen is nog lastiger geworden door de nieuwe wetgeving omtrent contracten voor woningen maar we blijven inzet plegen.

Doel 3.2.3

Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie en onafhankelijk nieuws via de lokale publieke omroep.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage Amsterdammers dat zich regelmatig informeert via de lokale publieke omroep	50% (2021)	50 %	63 %	50 %	50 %

Lokale media zijn van groot belang in tijden van nepnieuws en afnemend vertrouwen in de politiek. Ze zorgen voor een onafhankelijke en kritische nieuwsvoorziening. Daarom zijn er in de periode 2023-2026 extra middelen gereserveerd voor lokale media.

Publieke Omroep Amsterdam (POA) bereikt bewoners van Amsterdam via alle televisie aanbieders. Dagelijks brengt AT5 het live gepresenteerde nieuws.

- POA’s web- en appomgeving sluiten op elkaar aan en bereiken dagelijks vele inwoners van Amsterdam. Daarnaast generen Facebook, X (Twitter) en LinkedIn extra bereik en andere doelgroepen. YouTube wordt ingezet als on-demand videokanaal. Instagram en TikTok vereisen een eigen stijl van contentproductie. Hiermee beoogt POA vooral een jongere doelgroep te bereiken.
- SALTO, met vier radiokanalen en twee tv-kanalen, biedt als pluriform open access platform toegang tot verhalen voor en door alle bewoners, instellingen en scholen uit de hele stad.
- FunX Amsterdam richt zich als lokaal radiostation op jongeren en jongvolwassenen. De Concertzender biedt daarnaast een breed muziekpalet.
- Tenslotte levert AT5 ook bijdrages aan NH Media, Bureau Regio, Journaal Regio en de NOS waarmee een groter publiek wordt bereikt.

In januari 2024 heeft het Commissariaat voor de Media op advies van de gemeenteraad een nieuwe concessie verleend aan de Publieke Omroep Amsterdam voor de periode 2024-2029. In haar Concessiebeleidsplan heeft de Publieke Omroep Amsterdam op hoofdlijnen haar uitgangspunten, ambities en strategie voor de komende vijf jaar uiteengezet.
De Publieke Omroep Amsterdam geeft daar in 2025 verder invulling aan met haar eigen merken, AT5 en SALTO, en gelieerde merken FunX Amsterdam en de Concertzender. Zo zet de Publieke Omroep Amsterdam in op verdere verbinding met alle inwoners van Amsterdam en verbreding en verdieping van het media-aanbod, door de onderzoekredactie uit te breiden en ‘media-maakplaatsen’ (Medialabs) verspreid over de stad te realiseren. Als mediapartner van Amsterdam750 zal de Publieke Omroep Amsterdam vanaf oktober 2024 verslag doen van de festiviteiten en activiteiten in de stad.

Activiteit 3.2.3.1

We subsidiëren de zendgemachtigde om onafhankelijk nieuws over de stad te maken en om Amsterdammers in staat te stellen zelf programma’s te maken.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal kijkers lokale media gemiddeld per week	142.000 (2022)	144.000	140.000	120.000	120.000
2	Gemiddeld aantal paginaweergaven per maand	15,9 miljoen (2022)	14,3 miljoen	16,0 miljoen	15 miljoen	15 miljoen
3	Aantal programmamakers dat gebruik maakt van Open Acces kanalen van de Publieke Omroep	200 (2020)	325	350	350	350

De lange termijn trend met betrekking tot lineaire tv ontwikkeling ,een tv-programma wordt bekeken op het moment van uitzending, is neerwaarts met 5-9% per jaar. De Publieke Omroep Amsterdam is tegen de trend in toch gegroeid door het (her)

introduceren van de nieuwsuitzending en de ontwikkeling van nieuwe programma's. Het lineaire kijken zal echter op termijn teruglopen, vandaar de aangepaste prognoses. Online bereik neemt wel toe, alleen niet zozeer voor nieuws. Doordat meer mensen informatie verwerven via social media platforms, zal er geleidelijk een verschuiving plaatsvinden van online naar social media kanalen. De aantallen programmamakers zullen iets toenemen door de nieuwe aanpak van de Publieke Omroep Amsterdam om via de Medialabs en samenwerkingen met opleidingen nieuwe makers te vinden.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Exploitatiemaatschappij Carré B.V.

Carré helpt bij behoud van cultureel erfgoed op een belangrijke plek in de stad. Carré is een rijksmonument, waarbij de theaterfunctie hoort bij het karakteristieke pand. Carré biedt cultureel aanbod voor een breed publiek met een afwisselende programmering.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	1,4	1,7	1,3	0,8	0,8	0,8
Lasten	171,2	187,4	191,7	189,2	186,6	187,0
Saldo Baten en Lasten	**-169,8**	**-185,8**	**-190,4**	**-188,5**	**-185,8**	**-186,3**
Onttrekking	2,7	4,9	7,5	5,9	1,7	1,8
Toevoeging	1,8	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,9**	**3,5**	**7,5**	**5,9**	**1,7**	**1,8**
Totaal	**-168,9**	**-182,2**	**-183,0**	**-182,5**	**-184,1**	**-184,4**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit specifieke uitkeringen van het Rijk (€ 0,4 miljoen) en vergoedingen van musea voor het gebruik van de kunstcollectie van de gemeente Amsterdam (€ 0,4 miljoen). De lasten bestaan voornamelijk uit Subsidies en overige lasten van het Kunstenplan 2025-2028, waaronder Cultuureducatie (€ 163,5 miljoen), Subsidies en overige lasten gebiedsgebonden kunst- en cultuuractiviteiten (€ 7,3 miljoen), Subsidie voor de Publiek omroep Amsterdam en overige lasten voor buurtmedia (€ 6,2 miljoen), Subsidies en overige lasten voor Broedplaatsen (€ 2,4 miljoen), lasten voor ongelijk investeren voor gelijke kansen in Nieuw West, Noord en Zuidoost (€ 2,3 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2026 nemen de baten af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van de lagere bijdragen van het Rijk via de Specifieke uitkeringen. In 2026 nemen de lasten af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van de incidentele middelen in 2025 voor ongelijk investeren voor gelijke kansen. (€ 2,3 miljoen). Vanaf 2027 nemen de lasten verder af door de incidentele intensiveringen uit het coalitieakkoord tot en met 2026 voor Broedplaatsen en lokale media (€ 3,8 miljoen).

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves in 2025 bedragen € 7,5 miljoen, dit is voor subsidies in het Kunstenplan € 3,7 miljoen en voor de incidentele intensiveringen uit het coalitieakkoord € 3,7 miljoen. Vanaf 2026 nemen de onttrekkingen af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van de incidenteel hogere onttrekking aan de reserve Kunstenplan in 2025 en de incidentele middelen uit het coalitieakkoord tot en met 2026.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**1,7**	**1,3**	**0,8**	**0,8**	**0,8**
Beginstand Begroting 2025	**2,1**	**0,8**	**0,8**	**0,8**	**0,8**
Mutaties 2024-2028	**0,5**	**-0,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,5	-0,6	-0,2	-0,2	-0,2
2 Overig	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	**187,4**	**191,7**	**189,2**	**186,6**	**187,0**
Beginstand Begroting 2025	**190,9**	**180,0**	**182,1**	**180,5**	**174,6**
Mutaties 2024-2028	**-3,5**	**11,7**	**7,1**	**6,1**	**12,4**
3 Cultuureducatie	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
4 Kunstenplan	0,0	0,0	3,0	3,0	3,0

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
5 Slavernijmuseum	0,2	0,0	0,0	1,5	1,6
6 Broedplaatsen	0,4	0,2	-0,6	0,0	0,5
7 Cultuureducatie	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1
8 Actualisatie kapitaallasten	0,0	0,7	0,7	0,7	0,5
9 Areaal	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
10 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,4	-2,7	-0,2	-0,2	-0,2
11 Intertemporele mutaties	0,8	-1,2	0,0	2,4	-2,0
12 Nominaal	0,0	-3,4	-3,3	-3,2	-3,2
13 Reserve-gerelateerde wijzigingen	2,8	-3,7	-0,7	-0,2	-0,2
Onttrekking	**4,9**	**7,5**	**5,9**	**1,7**	**1,8**
Beginstand Begroting 2025	**6,0**	**3,6**	**5,8**	**1,5**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**-1,0**	**3,9**	**0,2**	**0,2**	**1,8**
14 Coalitiemiddelen 2022-2026	0,4	0,2	-0,6	0,0	1,6
15 Egalisatiereserve Kunstenplan	-1,4	3,7	0,7	0,2	0,2
Toevoeging	**1,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**1,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
16 Egalisatiereserve Kunstenplan	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Eindtotaal	**-182,2**	**-183,0**	**-182,5**	**-184,1**	**-184,4**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

2 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

3 Cultuureducatie
Hogere incidentele lasten door Cultuureducatie voor het voortzetten van het muziekonderwijs in 2025 tot en met 2028.

4 Kunstenplan
Hogere lasten door de extra incidentele middelen voor instellingen in het Kunstenplan in 2026 tot en met 2028.

5 Slavernijmuseum
Hogere lasten door het Slavernijmuseum voor de voorbereiding en de museumorganisatie.

6 Broedplaatsen
Een deel van de coalitiemiddelen voor Broedplaatsen wordt eerder besteed. En een intensivering Broedplaatsen.

7 Cultuureducatie
Intensivering Cultuureducatie.

8 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

9 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

10 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten door gemeentebreed neutrale mutaties voor Amsterdam 750 en het plan ongelijk investeren voor gelijke kansen.

11 Intertemporele mutaties
Verschuiving van lasten over de jaren binnen dit programmaonderdeel, voor de Publieke Omroep, Broedplaatsen en het plan Ongelijk investeren voor gelijke kansen.

12 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

13 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn gemeentebreed neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben.

Mutaties onttrekkingen reserves

14 Coalitiemiddelen 2022-2026
Hogere onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen voor Cultuureducatie en Broedplaatsen in 2028.

15 Egalisatiereserve Kunstenplan
Hogere onttrekking aan de reserve Kunstenplan in 2025 voor het nieuwe Kunstenplan 2025-2028 en bestaanszekerheid van Kunstenaars.

Mutaties toevoegingen reserves

16 Egalisatiereserve Kunstenplan
Hogere toevoeging met € 1,4 miljoen in 2024 aan de systeemreserve Kunstenplan doordat de lasten in het Kunstenplan voor de inhaalslag in de wijken lager zullen uitvallen. Volgens de systematiek van de reserve worden niet bestede middelen van het kunstenplanbudget toegevoegd aan de reserve Kunstenplan.

2.3.3 Erfgoed

De gemeente benut de cultuurhistorische waarden bij de groei van de stad. Dat geldt niet alleen voor het in stand houden van de bestaande historische kwaliteiten van de grachtengordel maar ook voor het behouden van het jongere erfgoed in de voor- en naoorlogse wijken. Erfgoed is een inspirator voor het maken van plannen voor gebiedsontwikkeling en zorgt voor het creëren van betekenisvolle wijken in een groeiende stad.

De totale CO2-uitstoot van programmaonderdeel 3.3 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	1,22 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	102,43 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 3.3.1

Het Amsterdamse erfgoed heeft en behoudt zijn cultuurhistorische waarde, wordt op passende manier benut en vertelt het verhaal van de stad.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage “goed” dat de gemeente in de monitor erfgoedinspectie toont op onderwerpen over archeologie en monumentenzorg in relatie tot andere Nederlandse gemeenten	90% (2022)	90%	90%	90 %	90 %

Erfgoed vertelt het verhaal van de stad Amsterdam. Archeologische vondsten, historische gebouwen en bijzondere gebieden geven vanuit het verleden betekenis aan het heden. Daarom brengen we ons erfgoed in beeld, houden het in stand en geven het een plek bij de groei van de stad zoals de ontwikkeling en de transformatie van gebieden.

We zorgen ervoor dat de waarden van het Amsterdamse erfgoed in beeld zijn en behouden worden. Het erfgoed wordt op passende manier benut en vertelt het verhaal van de stad. Het verduurzamen van erfgoed is hierbij steeds een uitgangspunt. Om dit te bereiken doen wij onderzoek op basis waarvan onze adviezen tot stand komen. De kennis die het onderzoek en onze adviestaak oplevert, delen wij met betrokkenen en burgers.

De monitor Overheidsinformatie en Erfgoed wordt iedere twee jaar opgesteld. Voor de jaren 2023-2024 is de uitkomst in lijn met de voorafgaande jaren namelijk voor 90% goed.

De acties uit de Uitvoeringsagenda Duurzaam Erfgoed worden uitgewerkt en uitgevoerd zoals bijvoorbeeld noodzakelijke beleidsaanpassingen, het bestendigen van het Loket Duurzaam Erfgoed en het laten zien van goede voorbeelden in de stad.

Activiteit 3.3.1.1

We onderzoeken de boven- en ondergrondse cultuurhistorische waarden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal onderzoeken Monumenten (cultuurhistorische waarde van gebouwen en gebieden)	252 (2022)	234 gebouwen; 130 gebieden	250	325	325
2	Aantal onderzoeken Archeologie	22 (2022)	31	20	20	20

Wij leveren onderzoek en analyses die input zijn voor de advisering over het boven en ondergrondse erfgoed. Het onderzoek is daarnaast onderdeel van aanwijzingsprocedures voor gemeentelijke monumenten en beschermde stadsgezichten.

Activiteit 3.3.1.2

We adviseren over het respectvol omgaan met en passend gebruik van boven- en ondergronds erfgoed.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal adviezen Monumenten	1.747 (2022)	1.846	1.500	1.750	1.750
2	Aantal adviezen Archeologie	187 (2022)	191	200	200	200

Wij adviseren voor het gebouwde erfgoed en voor de archeologie. De adviezen zijn gebaseerd op het bovengenoemde onderzoek. De advisering vindt plaats in het kader van vergunningverlening, toezicht, handhaving, ruimtelijke planvorming en verduurzaming.

Samen met de eigenaren, bewoners en initiatiefnemers willen het erfgoed in onze stad verduurzamen. Met minder regels, meer ondersteuning voor eigenaren en waar het kan: op een verantwoorde manier snellere procedures. Langs vier lijnen die zijn neergezet in de Uitvoeringsagenda Duurzaam Erfgoed willen we acties uitzetten te weten: minder CO_2-uitstoot, minder energiearmoede, minder grondstoffenverbruik en meer dak- en gevelgroen.

Activiteit 3.3.1.3

We delen kennis over de cultuurhistorie in en over de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal informatie- en publieksbijeenkomsten (in- externe partners, Open Monumentendag, Archeologiedagen etc.)	66 (2022)	45	50	45	60
2	Aantal jaarlijks opgeleverde educatieprojecten en – producten (incl.restauratiecursus, bijdragen aan symposia, gastcolleges etc.)	24 (2022)	15	10	10	15
3a	Kernregistratie erfgoed: doorgevoerde correcties in de kernregistratie	2 (2022)	5	5	5	5
3b	Kernregistratie erfgoed: opgenomen besluiten monumentenaanwijzingen en beschermde gezichten	23 (2022)	10	15	10	10

De opgebouwde kennis over het erfgoed van de stad delen we actief. Dat doen bijvoorbeeld door het organiseren van de jaarlijks Open Monumentendag, de Nationale Archeologiedagen, het ontwikkelen van educatieproducten, voorlichtingsavonden, gastcolleges. Onze gegevens zijn actueel omdat we de kernregistratie voor Erfgoed verzorgen. Al onze gegevens zijn voor iedereen digitaal beschikbaar.

We gaan archeologie meer onder de aandacht brengen bij het grote publiek. Dat doen we onder meer door het archeologisch depot toegankelijk te maken voor een brede groep geïnteresseerden en onze informatie en kennis te delen bij opgravingen en via digitale kanalen.

In het kader van Amsterdam 750 wordt onderzoek verricht en inhoudelijk bijgedragen aan diverse projecten en publicaties. Dit jaar zal een speciale editie van de Open Monumentendag plaatsvinden.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stadsherstel

Stadsherstel draagt bij aan de zorg voor monumenten en beeldbepalende panden in Amsterdam door ze zorgvuldig te restaureren, een passende bestemming te geven en ze te verhuren.

Financiële toelichting

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	3,8	4,0	4,6	3,9	3,6	3,6
Saldo Baten en Lasten	**-3,7**	**-3,8**	**-4,4**	**-3,7**	**-3,4**	**-3,4**
Onttrekking	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-3,3**	**-3,8**	**-4,4**	**-3,7**	**-3,4**	**-3,4**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit inkomsten uit onderzoek en advies op het gebied van monumenten en archeologie. De lasten bestaan voornamelijk uit apparaatslasten van de medewerkers die werkzaamheden uitvoeren voor archeologie, monumenten en het Werelderfgoed Podium (€ 3,2 miljoen).
De afname van de lasten is hoofdzakelijk het gevolg van verwerkte taakstellingen.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**
Beginstand Begroting 2025	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**
Lasten	**4,0**	**4,6**	**3,9**	**3,6**	**3,6**
Beginstand Begroting 2025	**3,9**	**3,1**	**3,0**	**3,0**	**3,0**
Mutaties 2024-2028	**0,1**	**1,5**	**0,9**	**0,6**	**0,6**
1 Publieksbereik Archeologie en Nieuwe Kerk	0,0	0,8	0,3	0,0	0,0
2 Nominaal	0,2	0,5	0,5	0,5	0,5
3 Intertemporele mutaties	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
4 Overig	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Onttrekking	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-3,8**	**-4,4**	**-3,7**	**-3,4**	**-3,4**

Mutaties lasten

1 Publieksbereik Archeologie en Nieuwe Kerk
In de komende vier jaar moet een raamwerk worden opgezet voor het uitvoeren van projecten, het creëren van een netwerk voor het door-ontwikkelen van publieksactiviteiten, een publiekssite en bijdragen aan projecten in het kader van Amsterdam 750.
Acht zuilen in De Nieuwe Kerk hebben dringend een nieuwe fundering nodig. Ze komen nog € 1,0 miljoen om aan het restauratieproject te beginnen. We dekken de helft van het tekort met een bijdrage van € 500.000 in 2025.

2 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

3 Intertemporele mutaties
Kasschuif Publieksbereik Archeologie op basis van meerjarig bestedingsplan.

4 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

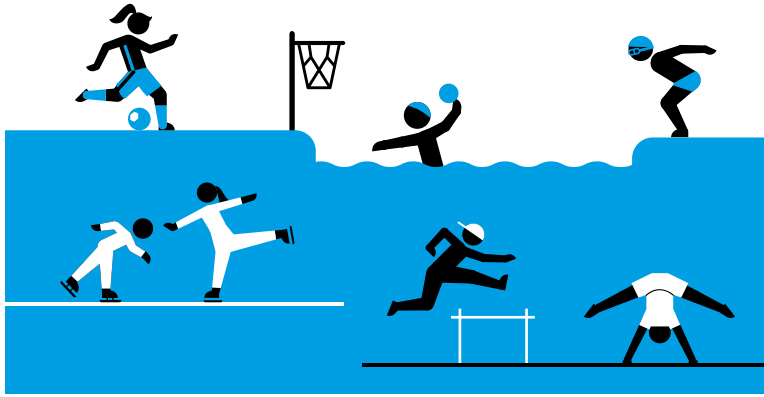
2.4

Sport en Bewegen

2.4 Sport en Bewegen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	30,4	28,4	28,4	18,3	18,7	18,7
Lasten	96,0	94,1	99,5	89,5	88,2	89,4
Saldo Baten en Lasten	**-65,5**	**-65,7**	**-71,1**	**-71,2**	**-69,6**	**-70,7**
Onttrekking	1,2	1,7	6,2	1,1	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,2**	**1,7**	**6,2**	**1,1**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programma 4 Sport	**-64,4**	**-64,0**	**-64,9**	**-70,1**	**-69,6**	**-70,7**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**28,7**	**23,7**	**24,3**	**24,3**	**24,3**	**24,3**

Investeringen

Grote investeringen in de portefeuille Sport die in 2025 starten zijn de uitbreiding van het zwemwater bij het Flevoparkbad met een nieuw 25 meter bad, een doelgroepenbad met zorgprofiel en de vervangende nieuwbouw. Daarnaast investeren we in de reguliere vervangingen van sportvoorzieningen op sportparken, de herontwikkeling van sportpark Sloten en van sportpark Strandvliet op het sportdak op de Smart Mobility Hub in De Nieuwe Kern. Met de laatstgenoemde worden drie voetbalvelden teruggebracht op het dak van de parkeervoorziening Smart Mobility en voegen we openbaar toegankelijke buitensport toe. Daarnaast intensiveren we met de impuls sport en spelen in de openbare ruimte de vernieuwing van speelplekken in de stad, die aansluiten bij de behoefte van kinderen. In de portefeuille specials zijn er voor Sport grote uitgaven voor de voorbereiding van de nieuwbouw van de ijshal en verduurzaming bestaande opstallen van de Jaap Edenbaan en de renovatie en verduurzaming van het De Mirandabad.

Thema's per programma

Digitale stad / informatie:

- We blijven de wijze waarop we informatie op een veilige manier verzamelen, gebruiken en ter beschikking stellen steeds verbeteren. Hiermee draagt onze digitale informatie huishouding bij aan opgaven als vitale sportclubs, beweging naar bewegen, sport en spelen in de openbare ruimte, ongelijk investeren voor gelijke kansen en het beheer en onderhoud van sportaccommodaties. Met een nieuwe methode voor informatiemanagement kunnen we de Amsterdammer met een vraag over sport beter bedienen, doordat vragen in een keer zijn te beantwoorden.
- Informatiesystemen die de bespeling van sportvelden en gebruik van sportaccommodaties in beeld brengen blijven we verbeteren, om daarmee intensiever en divers gebruik te kunnen bevorderen. Daarnaast draagt de verbetering ook bij de optimalisatie/digitalisering van onze

informatievoorziening richting sportclubs en burgers via amsterdam.nl.
- Een aantal praktijkvoorbeelden van die optimalisatie en digitalisering zorgen voor:
  - Het online bieden van ondersteuning aan sportclubs via het platform ‘De Assistent” met workshops en e-learnings voor trainers en coaches op pedagogische vaardigheden, of een online tool die het voor clubs makkelijker maakt VOG's aan te vragen en ondertekende gedragsregels te monitoren.
  - Kinderen tot en met 17 jaar en ouderen van 55 jaar en ouder die in het bezit zijn van een stadspas, kunnen door hun kaart te laten scannen bij de sportclubs, hun contributie betalen.
  - De digitale zichtbaarheid en vindbaarheid van de topsport en topsportevenementen in Amsterdam.

Democratisering:

- In het programma vitale sportclubs is het doel toegankelijkheid voor iedere Amsterdammer. De ambitie is dat de ledensamenstelling van sportclubs een afspiegeling is van de buurt/ gebied en de besturen diverser worden. Dit stimuleren we door samen met sportclubs mensen uit de buurt kennis te laten maken met het aanbod en leden te betrekken bij de beleidsvorming van de clubs.
- De visie "Amsterdamse Sportparken" tot stand is gekomen door participatie van sportclubs en maatschappelijke partners.
- De voetbalagenda is een samenwerkingsverband tussen alle grote actoren in het Amsterdamse amateurvoetbal, waaronder de verenigingen die hun leden vertegenwoordigen. Binnen dit samenwerkingsverband wordt het gesprek, inspraak en discussie georganiseerd.

De thema's Duurzaamheid en kansengelijkheid worden apart toegelicht in een paragraaf.

2.4.1 Sport en Bewegen

Sport en bewegen heeft een grote maatschappelijke waarde voor de Amsterdammers. De gemeente investeert samen met veel partners in de stad in de kwaliteit van sportclubs en andere sportaanbieders, in beweeg- en sportvoorzieningen en aansprekende sportevenementen. Hiermee stimuleren we Amsterdammers om te gaan sporten en bewegen en de kracht daarvan te ontdekken.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 4.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	1.097,23 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	3.529,33 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 4.1.1

Iedere Amsterdammer heeft toegang tot passend sportaanbod in een kwalitatief goede omgeving.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 12 jaar) dat structureel wekelijks sport	78% (2019)	85%	76%	86%	2026: 86% 2027: 87% 2028: 87%
2	Percentage jeugdigen (13 t/m 18 jaar) dat structureel wekelijks sport	77% (2019)	82%	74%	82%	2026: 82% 2027: 83% 2028: 83%
3	Percentage volwassenen dat structureel wekelijks sport	68% (2019)	67%	68%	68%	2026: 69% 2027: 69% 2028: 70%
4	Percentage Niet sporters (BBV-verplicht)	24% (2018)	22%	22%	22%	2026: 21% 2027: 21% 2028: 20%

Alle Amsterdammers moeten kunnen sporten als ze dat willen. Dat vraagt om een breed palet aan sportaanbod, waar de zeer diverse groep Amsterdammers zich welkom en veilig voelt, het juiste aanbod en passende begeleiding vindt en ook voor minder rijke Amsterdammers betaalbaar is.
Wij stimuleren en ondersteunen actief groepen die achterblijven in sport- en beweegdeelname. Dat zijn kinderen met name in gezinnen met een laag besteedbaar inkomen met een accent op meisjes, ouderen met een klein sociaal netwerk en mensen met een fysieke of mentale beperking.

Versterken meiden-vrouwenvoetbal

Het meiden-/vrouwenvoetbal is een van de actielijnen uit de voetbalagenda. De afgelopen jaren is het meidenvoetbal sterk gegroeid. We zien helaas nog wel een ongelijke verdeling van de beschikbaarheid van meidenteams. Zo is er in Zuidoost in 2024 nog steeds geen meidenafdeling beschikbaar bij de voetbalvereniging terwijl de behoefte er wel is. Dit hangt samen met de zwakke staat van veel verenigingen in sociaal economisch zwakkere wijken. Daarom intensiveren we onze aanpak om het meidenvoetbal te versterken. Dit doen we door vanaf 2025 tot en met 2028 € 1,3 miljoen te investeren in het kader van de Voetbalagenda in het opbouwen van een meidenvoetbaltak op 5/6-tal locaties in de stad met geselecteerde verenigingen en vergroten we de betrokkenheid van vrouwen in de verenigingsorganisatie.

Achterblijven in sportdeelname

Voor groepen nemen we de belemmeringen om te sporten zoveel mogelijk weg. Onze ambitie is dat in 2027 75% van de Amsterdammers wekelijks sport. Op dit momentis dat 69%. De sportparticipatie is in Amsterdam niet gelijk verdeeld. We richten onze inzet daarom op die gebieden en groepen in Amsterdam met een lage participatie. Dat doen we in directe samenhang met, en ondersteunend aan, de gebiedsopgaven in de stadsdelen.

Het percentage structureel sporten geeft een beeld van Amsterdammers die wekelijks sporten op verschillende manieren; als lid van een vereniging, via naschools aanbod, zelf of met anderen ongeorganiseerd en moet niet verward worden met lid zijn van een sportvereniging.

Activiteit 4.1.1.1

We ondersteunen gericht doelgroepen die achterblijven in sportdeelname.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 12 jaar) per stadsdeel dat structureel wekelijks sport t.o.v. de stedelijke streefwaarde (St.gem. 78%, 2020)	volgt in 2025	jeugd 5 t/m 12 jr CE : 91% NW : 94% NO : 91% OO : 93% WE : 89% ZU 91% ZO : 90% WP : 90%		CE: 91% NW: 94% NO: 91% OO: 93% WE : 89% ZU 91% ZO : 90% WP : 90%	
2	Percentage jeugdigen (13 t/m 18 jaar) per stadsdeel dat structureel wekelijks sport t.o.v. de stedelijke streefwaarde)	volgt in 2025	CE : 9o% NW : 88% NO : 85% OO : 76% WE : 92% ZU 93% ZO : 79% WP : 91%		CE : 9o% NW : 88% NO : 85% OO : 76% WE : 92% ZU 93% ZO : 79% WP : 91	
3	Percentage volwassenen per stadsdeel dat structureel wekelijks sport t.o.v. de stedelijke streefwaarde (St. gem. 68%, 2020)	Ce. +5% NW -6% No. -7% Oo. +3% We. +2% Zu. +6% ZO -6%	CE : 80% NW : 58% NO : 65% OO : 73% WE : 66% ZU : 74% ZO : 56% WP : 72%	Ce 73% NW 63% No 62% Oo 71% We 70% Zu 74% ZO 63%	CE : 80% ,NW : 59% ,NO : 66% ,OO : 73% ,WE : 67% ,ZU : 74% ,ZO : 57% ,WP : 72%	
4	Percentage jeugdigen t/m 17 jaar die opgroeien in een huishouden met een besteedbaar inkomen van 130% van het wettelijk bestaans-minimum en voor lidmaatschap sportclub gebruik maakt van de armoederegeling SV jeugd	42% (2022)	47%	53% (onge-corri-geerd)	48%	2026: 49% 2027: 50% 2028: 50%

** Het doel van de sportvergoeding jeugd: in 2027 sport 60% van de kinderen in armoede bij een sportaanbieder, waarvan 50% gebruik maakt van de Sportvergoeding Jeugd. De percentages die worden weergegeven zijn in de periode 2023-2025 geen betrouwbare indicator omdat in deze periode de bepaling van de doelgroep 2 keer wordt gewijzigd. Per 1 januari 2023 heeft het college besloten de doelgroep te vergroten van 120 % van het wettelijk sociaal minimum (WSM) naar 130%. De gemeenteraad heeft dit percentage verhoogd naar 150% van het WSM, voor de periode augustus 2023-augustus 2025, hetgeen in augustus 2025 weer terugvalt naar 130%. Het percentage bij begroting 2024 is opgesteld voordat deze wijziging van 130% naar 150% van het WSM bekend was. De juiste streefwaarde voor 2024 is 38% en in 2025 40,2% op basis van 150% van het WSM. Dit verklaart waarom het percentage in 2024 afwijkt en in 2025 weer een sprong omhoog maakt. De absolute aantallen blijven wel lineair stijgen; van 7.779 kinderen in 2020 naar 9.500 in 2023. NB: Het percentage structureel sporten geeft een beeld van Amsterdammers die wekelijks sporten op verschillende manieren; als lid van een vereniging, via naschools aanbod, zelf of met anderen ongeorganiseerd, etc, en moet niet verward worden met de indicator 4.1.1.2 lid van een sportvereniging.*

Jeugd en Jongeren

Binnen Jeugd en Jongeren is de inzet gericht op het verbeteren van sport en beweegparticipatie van kinderen en jongeren t/m 17 jaar. Daarbij ligt de focus op de groepen die achterblijven in participatie; kinderen in armoede en met name meiden die in armoede opgroeien en daarnaast kinderen en jongeren met een beperking. (Zie daarvoor ook aangepast sporten). We doen dat door alle leerlingen op scholen in gebieden met een lage sociaal economische positie kennis te laten maken met structureel sportaanbod in hun wijk en daar naar door te geleiden. Daarnaast organiseren we in de stadsdelen laagdrempelige sport en beweegactiviteiten. Indien nodig wordt een aanbod tot financiering voor structureel sporten vanuit de regeling Sportvergoeding/Jeugd aangeboden.

Aangepast sporten

Doel van de inzet op aangepast sporten is om mensen met een beperking op eenzelfde manier te laten deelnemen aan sport en bewegen als mensen zonder beperking. Dat doen we door op plekken waar de doelgroep te vinden is sport- en beweegactiviteiten te organiseren. We zetten in op kwalitatief sterk en toegankelijk sportaanbod voor mensen met een beperking. We zorgen voor grotere bekendheid van het aanbod en onze sportadviesloketten via de website van Uniek Sporten. Waar mogelijk proberen we drempels weg te nemen door het aanbieden van een tijdelijke uitleenpoule van sporthulpmiddelen, zoals een handbike of sportrolstoel.

Senioren

Ouderen die in armoede leven sporten en bewegen structureel meer als zij financiële ondersteuning ontvangen. We verbreden de pilot Sportvergoeding Senioren voor alle Amsterdammers boven de 55 jaar die in bezit zijn van een stadspas naar alle stadsdelen. We werken hierbij samen met het programma vitaal ouder worden en valpreventie van de GGD.

Sport en armoede:

Om sport toegankelijk te maken wordt het bereik van de succesvolle Sportvergoeding jeugd, verder uitgebreid, met name in Nieuw-West, Zuidoost en Noord. Vanuit de SportVergoeding (SV) Jeugd wordt de contributie voor kinderen/jongeren tot en met 17 jaar oud betaald. De doelen voor 2025 zijn:

- Alle kinderen tot en met 17 jaar, die in armoede opgroeien kunnen op dezelfde wijze lid zijn van een sportclub als rijkere leeftijdsgenoten.
- Alle kinderen die in armoede opgroeien kunnen financiële steun ontvangen voor het halen van hun zwemdiploma's. (Zie kopje zwemdiploma's onder doel 4.1.2).
- In 2025 sport 58 % van de kinderen in armoede bij een sportaanbieder, waarvan 48% via SportVergoeding Jeugd. De ambitie in 2027 is dat 60% lid is van een sportclub, waarvan 50% via deze regeling. In augustus 2025 valt de tijdelijke verruiming van de doelgroep tot 150% van het wettelijk Sociaal minimum terug naar 130%.
- Voor ouderen boven de 55 wordt in 2025 de sportvergoeding senioren uitgebreid naar de hele stad.

Activiteit 4.1.1.2

We zorgen en faciliteren in ieder gebied voor een kwalitatief goede sociale sportinfrastructuur.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 18 jaar) dat lid is van een sportvereniging	52%	5 t/m 12 jr: 63%, 13 t/m 18 jr: 56%	52%	60%	2026: 60% 2027: 61% 2028: 61%
2	Percentage sportclubs met gemeentelijke relatie dat aan de basiseisen sociale veiligheid voldoet	90% (2022)	85%	96%	98%	2026: 98% 2027:100% 2028: 100%
3	Aantal topsportverenigingen (sportdisciplines) dat deelneemt aan programma Amsterdams Talent (Topsport Amsterdam)	17 (2022)	19	18 (17)	20 (19)	2026: 20 (19) 2027: 20 (19) 2028: 20 (19)
4	Het percentage sportverenigingen dat voldoet aan de norm vitale sportvereniging	Nulmeting volgt bij VJN 2025	-	-	Streef-waarden volgen bij VJN 2025	-

Vitale sportclubs

We realiseren dat een zeer diverse groep Amsterdammers kan sporten bij sportaanbod waar ze zich welkom en veilig voelen. Dit vraagt het juiste aanbod en deskundige, passende begeleiding. Dat wordt gerealiseerd met het programma Vitale Sportclubs, dat wordt ingezet voor sportclubs met name in stadsdelen Noord, Zuidoost en Nieuw-West. De ambitie is om in 2025 300-400 sportclubs te ondersteunen. Dat doen we onder andere met de subsidieregeling sterke sportclubs, waarin sportclubs financiële middelen kunnen aanvragen om de club zelfstandig te kunnen versterken.

Met de Amsterdamse Voetbal Agenda beogen we ook een andere manier van sturing met als doel meer grip te krijgen op de sport; vooral op die plekken waar het nog niet goed gaat. Dit is vooral het geval bij het voetbal in de sociaal economisch zwakkere wijken. Samen met de voetbalverenigingen, de KNVB en Ajax werken we aan het creëren van sterke amateurclubs in elke wijk. De lessen die we leren uit deze aanpak passen we ook toe bij andere takken van sport.

Onderdeel van vitale sportclubs Onderdeel van Vitale Sportclubs is het programma Positieve Sportcultuur met de pijlers Sociaal veilig, Pedagogisch sterk en Inclusief.

Sociaal veilig

Sociaal veilig stelt basiseisen voor sociale veiligheid' aan sportaanbieders die een relatie hebben met de gemeente Amsterdam. Drie basiseisen zijn verplicht gesteld voor alle sportaanbieders waar de gemeente een samenwerking mee heeft;

- Een VOG
- Het ondertekenen van een gedragscode voor elke coach of trainer en elke sportaanbieder
- Een vertrouwenscontactpersoon.

Pedagogisch sterk

De groep die de meeste directe invloed heeft op jeugd zijn de trainers en coaches. We bieden trainers en coaches workshops en andere opleidingsvormen om pedagogische competenties te vergroten.

Inclusief

We ondersteunen sportclubs bij het tegengaan van alle vormen van uitsluiting. We focussen ons hierbij in eerste instantie op de Voetbalagenda, die de potentie van voetbalverenigingen beter wil benutten en zorgt voor sterke verenigingen in alle wijken van de stad en met name in de kwetsbare wijken.

Topsport

Ook de sportclubs die uitkomen op het hoogste landelijke competitieniveau draaien in het Programma Vitale sportclubs als vanzelfsprekend mee. Binnen het programma Amsterdams Talent van Topsport Amsterdam en het landelijke programma 'Versterking van de topteamcompetities' wordt daarnaast ingezet op professionalisering, kennisdeling en samenwerking bij 20 Amsterdams Talentverenigingen.

Activiteit 4.1.1.3

We zorgen voor bouw, exploitatie en beheer van duurzame sportvoorzieningen ook in de openbare ruimte.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal op te leveren nieuwe en vernieuwde sportvoorzieningen	12 (2023)	14	12	12	2026: 12 2027: 12 2028: 12
2	Aantal van de totaal 6 "verzorgingsgebieden" dat voldoet aan de Sportnorm voor de komende vijf jaar (2023-2028). Betreft de verzorgingsgebieden Centrum & Zuid, Noord, Oost, West & Nieuw-West, Zuidoost, Weesp.	4 van de 6 gebieden	4 van de 6 gebieden	4 van de 6 gebieden	5 (6)	2026: 6 2027: 6 2028: 6
3	Klanttevredenheid gebruikers voorzieningen	7,3 (2018)	(7)	7,4	7,4	2026: 7,5, 2027: 7,6, 2028: 7,7
4	Energiegebruik in m^3 aardgas, (incl. GJ warmte in m^3 gas en gecorrigeerd naar graad-dagen), kWh elektra (incl. opwek) en CO_2 uitstoot in ton van onze gemeentelijke sportvoorzieningen -aansluitingen. % daling/ stijging t.o.v. peiljaar	1.876.360 m3 (2021), 6.453 GJ (2021), 6.790 MWh (2021), CO2 3.941 ton (2021)	1.309.950 m3 = -30%, 6.455GJ = 0%, 7.955 MWh = +17,2%, 2.332 ton =, -40,8%	1.089.616 m3 = -42%, 6.543 GJ = 0%, 7.836 MWh = +15%, 2.313 ton = -41,3%	1.001.625 m3 = -46,6%, 6.333GJ = -1,9%, 7.421MWh = +9,3%, 2.119 ton = -46,2%	Meerjarige prognose volgt in VJN 2025
5	Aantal sportparken van de totaal 38 dat ecologisch beheerd wordt	22 (2024)	-	-	24	2026: 26 2027: 28 2028: 30
6	Het vermogen aan opwek zonne-energie (MWp Zonne-energie)	1,2445MWp (2021)	-	-	1,996MWp	Volgt met VJN2025

Toekomstbestendige sportaccommodaties

De eisen die aan sportvoorzieningen worden gesteld zijn in de afgelopen jaren veranderd. Ze moeten duurzaam, klimaat-adaptief en natuur-inclusief zijn, en in een verdichtende stad met beperkte ruimte als Amsterdam effectief worden gebruikt. We zorgen voor meer gebruik van sportparken door meer openbaar toegankelijke sport -en speelvoorzieningen toe te voegen. Sportparken worden multifunctioneel ingezet en opengesteld voor maatschappelijke functies zoals onderwijs en zorg. Zo wordt de waarde van onze sportparken nog beter benut en voor andere stedelijke opgaven ingezet. Ook wordt de bereikbaarheid en veiligheid op en om sportparken verbeterd door veilige en aantrekkelijke routes naar de accommodaties te maken. Iedere sportaccommodatie moet veilig lopend en op de fiets bereikbaar zijn, met openbaar vervoer op loopafstand. Dit bereiken we door nieuwe of vernieuwde sportvoorzieningen volgens die eisen op te leveren en volgens de sportnorm voldoende gevarieerde voorzieningen in de plannen voor ruimtelijke ontwikkeling op te nemen.
Bij een verder groeiende en verdichtende stad is uitbreiding van sportaccommodaties en beweegfaciliteiten, die tegemoetkomt aan de maatschappelijke opgaven, hard nodig. We bouwen en breiden met 12 opleveringen uit wat en waar dat nodig is. Daarbij houden we onder andere op basis van de klanttevredenheid rekening met de behoeften van de groepen die we willen bereiken.
Jaarlijks investeren we ca 25 miljoen euro in de fysieke sportinfrastructuur. Het gaat om publieke voorzieningen die bijdragen aan meer sport- en beweegdeelname, ontmoeting, inzet voor elkaar en het welzijn van Amsterdammers. In Noord, Nieuw-West en Zuidoost is dat meer nodig dan in andere stadsdelen.

Sport en spelen openbare ruimte - impuls speeltuinen

Het college investeert via de Impuls Sport en Spelen in de Openbare Ruimte jaarlijks extra in de aanleg en opwaardering van sport- en speelplekken in de stad. Deze impuls komt bovenop de bestaande beheer- en vervangingsbudgetten van diverse directies en stadsdelen. Het college heeft als doel het sport- en speelaanbod in de stad daarmee leuker, uitdagender en meer divers te maken. Met het budget van € 2 miljoen worden 30 speeltuinen en 10 sportplekken aangepakt. De focus ligt daarbij op de volgende onderwerpen:

- Open sportparken; meer openbaar gebruik van sportparken door de buurt, met de realisatie van sport- en speelplekken in de entrees van sportparken;
- Speelplekken boordevol activiteiten; speelaanbod optimaliseren daar waar al activiteiten voor de wijk worden georganiseerd (door speeltuinverenigingen, buurtsportcoaches, bewonersinitiatieven, buitengym, etc.);
- Samenspeelplekken; sport- en speelplekken voor álle Amsterdammers, met en zonder beperking. Elk kind doet mee;

- Ongelijk investeren; investeren daar waar de impact het grootst is (beweegarmoede, overgewicht);
- Zichtbare urban sports; nieuwe vormen van sporten op bijzondere plekken van de stad.

Activiteit 4.1.1.4

We bieden structurele faciliteiten voor topsporters.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal fulltime programma's Topsport Amsterdam | TeamNL Centrum	13	18	19	19	2026: 19 2027: 19 2028: 19

Topsport - talentontwikkeling

NOC*NSF heeft de accreditatie van het Amsterdamse TeamNL centrum met 8 jaar (2 olympische cycli) verlengd. De exacte verdeling van de TeamNL programma's in de nieuwe Olympische Cyclus is in najaar 2024 vastgesteld. In 2025 continueren we dan ook samen met onze partners de inzet op het Amsterdamse TeamNL centrum. Hierin kunnen sporters zich onder deskundige begeleiding in een hoogwaardige, sociaal veilige trainingsomgeving fulltime in Amsterdam voorbereiden op de Olympische en Paralympische Spelen van 2028 in Los Angels en 2032 in Brisbane. We zorgen met een intensivering van 50.000 euro per jaar voor 2025 tot en met 2028 in het topsport talentenfonds dat naast de deelnemers aan het Amsterdamse Urban en Vechtsport-programma en de Amsterdamse topsportverenigingen nu ook de paralympische sporters kunnen meeprofiteren van deze TeamNL faciliteiten. Al deze topsporters zijn ambassadeurs en rolmodellen voor de Amsterdamse jeugd. We creëren met onze partners een topsportomgeving waarin de Amsterdamse topsporters en talenten, scholieren, studenten en breedtesporters elkaar en andere Amsterdammers kunnen versterken en inspireren. Het gaat ons daarbij niet enkel om het behalen van medailles. Wij vinden de weg daarnaar toe minstens zo inspirerend, en trachten dat beter onder het voetlicht te brengen. Al onze inspanningen zijn erop gericht om de dromen van Amsterdammers uit te laten komen, de sport beter en de stad mooier te maken.

Doel 4.1.2

Iedere Amsterdammer voldoet aan de beweegrichtlijn in een kwalitatief goede omgeving.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 12 jaar) dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet	31% (2018)	37%	32%	38%	2026: 38% 2027: 39% 2028: 39%
2	Percentage jeugdigen (13 t/m 18 jaar) dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet	38% (2018)	34%	39%	40%	2026: 40% 2027: 41% 2028: 41%
3	Percentage volwassenen dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet	50% (2018)	58%	51%	59%	2026: 60% 2027: 60% 2028: 61%

Het doel is dat in 2040 75% van de Nederlanders aan de beweegrichtlijnen voldoet. Op dit moment is dat voor Amsterdammers tussen de vijf en de tachtig jaar nog geen 40%. Om meer Amsterdammers voldoende te laten bewegen realiseren we in 2025 een integraal programma Bewegen met zowel fysieke als sociale componenten.

Omdat in Amsterdam de sportparticipatie gemiddeld op peil is maar Amsterdammers veel te weinig bewegen worden in 2025 de scholenaanpak aangepast en wordt er een “beweging naar bewegen” ingezet, onder andere door het uitvoeren van de dynamische schooldag, en extra aandacht voor bewegen in de voorschool.

Activiteit 4.1.2.1

We ondersteunen gericht doelgroepen die achterblijven in beweegdeelname.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 12 jaar) per stads deel dat aan de beweeg-richtlijn matig intensief bewegen voldoet t.o.v. de stedelijke streefwaarde	Ce 32% NW 23% No 32% Oo 41% We 39% Zu 36% ZO 28% St. gem. 31% (2018*)	CE : 41% NW : 39% NO : 35% OO : 39% WE : 39% ZU 37% ZO : 27% WP : 23%	Ce. 33% NW 24% No 33% Oo 42% We 40% Zu 37% ZO 29%	CE : 41% NW : 39% NO : 36% OO : 39% WE : 39% ZU 38% ZO : 28% WP : 24%	
2	Percentage jeugdigen (13 t/m 18 jaar) per stadsdeel dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet t.o.v. de stedelijke streefwaarde	Ce. 33% NW 39% No 40% Oo 45% We 46% Zu 29% ZO 23% St. gem. 38% (2018*)	CE : 34% NW : 40% NO : 47% OO : 39% WE : 30% ZU 36% ZO : 24% WP : 27%	CE : 34% NW : 40% NO : 47% OO : 39% WE : 30% ZU 36% ZO : 24% WP : 27%	CE 34% NW 40% No 41% Oo 46% We 47% Zu 30% Zo 24%	CE : 35% NW : 40% NO : 47% OO : 40% WE : 31% ZU 37% ZO : 25% WP : 28%
3	Percentage volwassenen per stadsdeel dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet t.o.v. de stedelijke streefwaarde	Ce 57% NW 42% No 48% Oo 47% We 58% Zu 53% ZO 43% St. gem. 50% (2018*)	CE : 55% NW : 52% NO : 52% OO : 64% WE : 64% ZU 60% ZO : 53% WP : 66%	CE : 55% NW : 52% NO : 52% OO : 64% WE : 64% ZU : 60% ZO : 53% WP : 66%	CE : 59% NW : 53% NO : 53% OO : 64% WE : 64% ZU 60% ZO : 54% WP : 66%	
4	Het aantal stadsdelen waar kinderen t/m 12 jaar voldoen aan het Stedelijke StreefWaarde (SSW) percentage A zwemdiplomabezit	5 van 8 stadsdelen /-gebieden (Weesp)			6 van 8 stadsdelen /-gebieden	2026: 6 van 8 2027: 7 van 8 2028: 8 van 8

** Omdat er nog onvoldoende metingen per stadsdeel zijn verricht, zijn dit geen valide cijfers. Cijfers zijn valide na drie halfjaarlijkse metingen door de Sport Deelname Index, dan ontstaat er een trendlijn. In de begroting 2026 wordt er een valide percentage geleverd en is het mogelijk prognoses toe te voegen.*

Met de “beweging naar bewegen” richten we ons met name op alledaagse beweegactiviteiten. Laagdrempelig, dichtbij huis en in en om school. Naast sportactiviteiten en buitenspelen, stimuleren we wandelen en fietsen en in en om school in beweging komen. Het doel ervan is dat ieder kind dagelijks minimaal een uur beweegt en het zitten op school regelmatig wordt onderbroken.

We werken in 2025 voor de leeftijd 4 tot en met 12 jaar samen met schoolbesturen aan meerjarige ambitieplannen op het gebied van dagelijks bewegen met daarin onder meer aandacht voor:

1. Beter leren bewegen (Bewegingsonderwijs op orde, kwaliteit en kwantiteit).
2. Passend bewegingsonderwijs, aanbod en zorg voor leerlingen met motorische achterstanden (Ondersteuningsroute bewegen en motoriek).
3. Dynamische schooldag, meer bewegen in en om school.
4. Het doel in 2025 is om beweegambities met acht schoolbesturen overeen te komen.

Fietsen

Zowel ouders als kinderen zouden moeten kunnen fietsen, een fiets tot hun beschikking moeten hebben en de fiets moeten zien als een prettig, betrouwbaar en veilig vervoermiddel.
Niet in ieder stadsdeel wordt evenveel gefietst. Met name in Noord, Zuidoost en Nieuw-West wint de auto of het openbaar vervoer het nog vaak van fietsen.

Zwemdiploma’s

Het diplomabezit van kinderen is gedaald. Dat is een gevolg van de coronapandemie maar ook de lagere deelname van scholen aan schoolzwemmen speelt hoogstwaarschijnlijk mee. Om de zwemveiligheid te vergroten wordt in 2025 het diplomazwemmen geïntensiveerd.
We willen dat Amsterdamse kinderen uit groep 8 in het bezit zijn van minimaal het A én B diploma en bovendien dat kinderen na het behalen van hun diploma’s regelmatig blijven zwemmen.
Om dit te realiseren verhogen we het aantal scholen dat deelneemt aan schoolzwemmen. Daarbij richten we ons op scholen:

- Waar het diplomabezit in groep 8 onder de 95% zit;
- Voor speciaal onderwijs (SO), Speciaal Basis Onderwijs (SBO) en VSO (Voortgezet Speciaal Onderwijs);
- Scholen met nieuwkomersklassen.

Daarnaast breiden we het arrangementdiploma zwemmen van het Jeugdfonds Sport en Cultuur Amsterdam (JFSCA) uit. Dit arrangement vergoedt de kosten van zwemles aan kinderen die in armoede leven zodat deze kinderen buiten schooltijd hun diploma’s A

en B kunnen halen. Het doel in 2025 is via het arrangement diplomazwemmen 5200 zwemdiploma's realiseren.

Doel 4.1.3

Amsterdam is een stad met sportieve uitstraling en is daarmee aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Minstens één aansprekend (top) sportevenement per jaar in de categorie WK, EK, of Worldcup, bij voorkeur in een Olympische sport.	1	2	1	1	2026: 1 2027: 1 2028: 1

De ambitie om jaarlijks minimaal één topsportevenement naar Amsterdam te halen vindt zijn plek in het Amsterdam-750 programma met een Internationaal Urban Sports Festival, bestaande uit een aantal hoogstaande urban sportevenementen op gebied van o.a. 3x3 basketbal, breaking, freerunnen en BMX.

Activiteit 4.1.3.1

We verwerven, ondersteunen en organiseren (top)sportevenementen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Jaarlijks een kwalitatieve sport-evenementenkalender met minimaal aantal (top)sport-evenementen waarop vanuit begroting sport extra inzet op is gepleegd		19	19	23	2026: 20 2027: 20 2028: 20

In 2025 wordt totaal € 2,5 miljoen besteed aan sportevenementen, Deze middelen worden ingezet op sportstimulering, de Amsterdam Marathon en sportprofilering (sportherdenking, sportgala en sportcongressen). Voor de jaarlijkse sportevenementen-kalender werkt de gemeente Amsterdam met een subsidieregeling, met in 2025 een subsidieplafond van € 0,9 miljoen. Subsidies helpen evenementorganisatoren en bonden kwalitatief hoogstaande evenementen te organiseren die bijdragen aan de sportdoelstellingen van Amsterdam. Verder wordt er ingezet op het creëren van financiële ruimte met de reserve voor de topsportevenementenkalender in de bestuursperiode 2027-2030. Met de reserve evenementen worden bidtrajecten mogelijk gemaakt voor grote topsportevenementen in bijvoorbeeld 2027 en 2028. Daarnaast wordt er ingezet op een Amsterdams Voetbaltoernooi in het kader van versterken van meiden- en vrouwenvoetbal.

De viering van Amsterdam 750 nodigt uit om in samenwerking met (Amsterdamse) partners een bijzonder sportevenementenprogramma te ontwikkelen. Dat doen we ook door vanaf 2025 tot en met 2028 jonge meiden perspectief en inspiratie te bieden door het oude Amsterdam 700 toernooi in een nieuw jasje te steken en dit vriendschappelijke toernooi vanaf 2025 jaarlijks te organiseren voor vier tot zes internationale vrouwentopteams. En er komt een Straatvoetbaltoernooi voor de jeugd van Amsterdam en daarbuiten in de Metropool-regio. Verder staan op de Amsterdam 750- kalender een Buitenspeeldag, sportactiviteiten op De Ring (A10) en speciale edities van jaarlijks terugkerende evenementen, zoals Amsterdam Marathon, die haar 50-jarig bestaan viert.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	30,4	28,4	28,4	18,3	18,7	18,7
Lasten	96,0	94,1	99,5	89,5	88,2	89,4
Saldo Baten en Lasten	**-65,5**	**-65,7**	**-71,1**	**-71,2**	**-69,6**	**-70,7**
Onttrekking	1,2	1,7	6,2	1,1	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,2**	**1,7**	**6,2**	**1,1**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-64,4**	**-64,0**	**-64,9**	**-70,1**	**-69,6**	**-70,7**

Baten en lasten

De baten bestaan uit inkomsten uit verhuur van sporthallen, sportvelden en toegangsgelden van zwembaden (€ 17,9 miljoen) en de Specifieke Uitkering Sport ter compensatie van de BTW- lasten (€10,5 miljoen).
De totale lasten (€ 99,5 miljoen) bestaan voor (€ 24,3 miljoen) uit apparaat lasten voor Sport en Bewegen. Daarnaast ondersteunen we gericht doelgroepen die achterblijven in sportdeelname (€ 15 miljoen). We exploiteren duurzame sportvoorzieningen in eigen beheer (€ 18,3 miljoen) en door extern geëxploiteerde accommodaties (€ 11,7 miljoen). We ontwikkelen en stimuleren de instandhouding van sportaccommodaties met de regeling Specifieke uitkering stimulering sport (SPUK BTW € 10,5 miljoen). We verwerven, ondersteunen en organiseren (topsport) evenementen (€ 2,7 miljoen). We bieden structurele faciliteiten voor topsporters (€ 1,3 miljoen). We zorgen en faciliteren in ieder gebied een kwalitatief goede sociale sportinfrastructuur (€ 0,4 miljoen). Daarnaast zijn er rente- en afschrijvingslasten (€ 11,8 miljoen) en lasten voor het op peil houden van de voorziening groot onderhoud voor sportvoorzieningen (€ 3,5 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2026 dalen de baten en de lasten door het aflopen van de specifieke uitkering Sport ter compensatie van de BTW- lasten door het Rijk (€ 10,5 miljoen). Vanaf 2026 wordt vanuit de ombuiging volgens het coalitieakkoord ingezet op € 1,0 miljoen hogere baten. De compensatie van BTW-lasten zal naar verwachting na 2026 worden gecontinueerd via het gemeentefonds. Daarnaast is er vanaf 2026 een daling en een stijging in de lasten door de loon- en prijsontwikkelingen en de kapitaallasten.

Reserves

De onttrekkingen in 2025 betreffen sportevenementen en afschrijvingslasten van de financieringsreserve sportaccommodaties (€ 5,4 miljoen).

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**28,4**	**28,4**	**18,3**	**18,7**	**18,7**
Beginstand Begroting 2025	**26,9**	**17,2**	**17,6**	**18,0**	**18,0**
Mutaties 2024-2028	**1,5**	**11,1**	**0,7**	**0,7**	**0,7**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	1,5	11,1	0,7	0,7	0,7
Lasten	**94,1**	**99,5**	**89,5**	**88,2**	**89,4**
Beginstand Begroting 2025	**93,4**	**84,2**	**85,0**	**82,5**	**82,5**
Mutaties 2024-2028	**0,6**	**15,3**	**4,5**	**5,8**	**6,9**
2 Armoederegelingen sport en diplomazwemmen	-0,3	1,0	1,1	1,1	1,1
3 Intensivering op vrouwenvoetbal	0,1	0,6	0,6	0,6	0,6
4 Compensatie Precario belasting sportverenigingen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
5 Sport en Bewegen duurzaam in conditie	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
6 Paralympisch talentenfonds	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
7 Actualisatie kapitaallasten	0,0	1,8	2,6	4,2	5,4
8 Areaal	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
9 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,8	10,2	-0,5	-0,8	-0,8
10 Nominaal	0,0	1,1	1,0	1,0	1,0
11 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,4	0,9	0,0	0,0	0,0
12 Overig	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Onttrekking	**1,7**	**6,2**	**1,1**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**1,4**	**0,8**	**1,9**	**0,5**	**0,5**
Mutaties 2024-2028	**0,4**	**5,4**	**-0,8**	**-0,5**	**-0,5**
13 Financieringsreserve sportaccommodaties	0,0	4,5	-0,8	-0,5	-0,5
14 Reserve sportevenementen	0,4	0,9	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-64,0**	**-64,9**	**-70,1**	**-69,6**	**-70,7**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Voornamelijk door hogere baten als gevolg van het actualiseren van de aanvraag voor de Specifieke Uitkering Sport ter compensatie van de BTW- lasten in 2024 en 2025.

Mutaties lasten

2 Armoederegelingen sport en diplomazwemmen
Hogere lasten door armoederegelingen sport en zwemarrangementen, gericht op gelijke kansen voor de jeugd op een lidmaatschap bij sportclubs en op het behalen van een zwemdiploma.

3 Intensivering op vrouwenvoetbal
Hogere lasten door Intensivering op vrouwenvoetbal vanwege de prioriteit meiden/ vrouwenemancipatie (in 2025 € 0,6 miljoen).

4 Compensatie sportverenigingen voor precariobelasting terrassen
Hogere lasten door compensatie van precariobelasting terassen voor sportverenigingen (in 2024 € 0,1 miljoen).

5 Sport en Bewegen duurzaam in conditie
Hogere lasten door veranderopgave Sport en Bewegen duurzaam in conditie waarmee we de bedrijfsvoering voor exploitatie van gemeentelijke sportaccommodaties en stimulering van bewegen en sport toekomstbestendig houden (in 2025 € 0,1 miljoen).

6 Paralympisch talentenfonds
Hogere lasten door uitbreiding bestaand talentfonds voor paralympische sporters (in 2025-2028 jaarlijks 0,1 miljoen - totaal 0,2 miljoen).

7 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

8 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

9 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten door gemeente brede neutrale mutaties. In 2025 betreft het onder meer de Specifieke Uitkering Sport ter compensatie van de BTW- lasten (€10,5 miljoen), de herverdeling subsidieplafonds Sociale Basis van stadsdelen (- €1,1 miljoen) en de herverdeling personeelsbudgetten ten behoeve van sportstimulering stadsdelen (- €1,3 miljoen). Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

10 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

11 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn gemeentebreed neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben.

12 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

13 Financieringsreserve sportaccommodaties
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

14 Reserve sportevenementen
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

2.5 Onderwijs

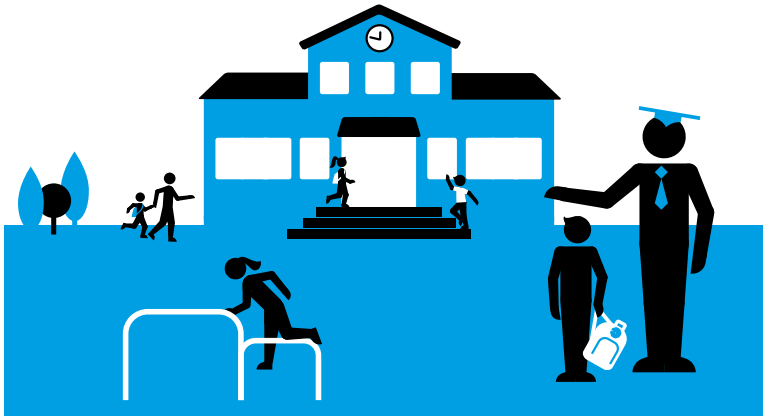
2.5 Onderwijs

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	61,8	65,7	62,2	55,4	53,4	53,4
Lasten	301,2	329,1	334,6	330,0	316,7	314,6
Saldo Baten en Lasten	**-239,5**	**-263,4**	**-272,5**	**-274,6**	**-263,4**	**-261,2**
Onttrekking	2,5	6,6	6,6	5,6	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,5**	**6,6**	**6,6**	**5,6**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programma 5 Onderwijs	**-237,0**	**-256,7**	**-265,8**	**-269,0**	**-263,4**	**-261,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**34,3**	**37,8**	**38,0**	**37,5**	**37,2**	**37,2**

Investeringen

We blijven scholen (ver)bouwen om te zorgen voor de juiste leeromgeving en een goede spreiding van het onderwijsaanbod in de stad. In 2025 investeren we in nieuwe schoolgebouwen en gymzalen in ontwikkelgebieden en dragen hiermee bij aan een verantwoorde groei van de stad. Tegelijkertijd hebben we oog voor de opgave in de bestaande stad en investeren we in de verbouw, vernieuwing en renovatie van verouderde schoolgebouwen. Bij de investeringen in 2025 is dit terug te zien in een verdeling van ongeveer 75 procent voor nieuwbouw, uitbreiding en vervanging van schoolgebouwen en 11procent ten behoeve van renovatie en herstel van constructiefouten. De overige 14procent wordt ingezet voor eerste inrichting, tijdelijke huisvesting, grondkosten, vervanging van brandmeld- en inbraakalarminstallaties, verhuiskosten en verwijdering van noodlokalen. Voorbeelden van grote projecten die in 2025 starten zijn de (vervangende) nieuwbouw van onder andere de Zeppelin en Boven 't IJ Kampina in Noord, Onze Wereld in Zuidoost en de renovatie van het Hervormd Lyceum Zuid.

Basisscholen die naar verwachting opgeleverd zullen worden in 2025 zijn de Poolster (Sluisbuurt) en de renovatie van Lidwina. In het speciaal basisonderwijs wordt het Spectrum James Watt naar verwachting opgeleverd en in het voortgezet onderwijs Xplore in Noord. Ook investeren we in een gezond binnenklimaat door middel van het programma gezonde schoolgebouwen. In 2025 gaat dat om twaalf schoolgebouwen.

Thema's per programma

Digitale stad/ informatie

In samenwerking met onze partners in de kinderopvang en het onderwijs verbeteren we de informatievoorziening. Daarmee kunnen we ons beleid toekomstgericht en veilig organiseren. In 2025 ligt de

focus op het verbeteren van het gebruik van data. Het doel is dat we met de verkregen inzichten onze middelen doelgerichter kunnen inzetten. Ook gaan we het onderwijssubsidieproces vereenvoudigen. Dit leidt tot lagere administratieve lasten voor onderwijsinstellingen én de gemeente.

Democratisering

Met het beleid Amsterdammerschap in het onderwijs 2023-2027 bevordert de gemeente burgerschap in het onderwijs. De inzet van de gemeente (€ 9,6 miljoen) draagt bij aan vier doelstellingen: ontmoeting, verantwoordelijkheidsbesef, inleving en zelfrealisatie. Er zijn twee pijlers: 1) De school als veilige oefenplaats en 2) een rijk en divers aanbod, dat uitgaat van moderne veelzijdige perspectieven. Daarnaast ondersteunt de gemeente de Kinderburgemeester, de kinderraad en de Jongerenadviesraad. Zij adviseren de gemeenteraad over thema's in de stad die voor kinderen en jongeren belangrijk zijn.

Scholen zijn wettelijk verplicht om te investeren in burgerschapsonderwijs. De onderwijsinspectie ziet erop toe hoe scholen burgerschap in hun curriculum in een doorlopende leerlijn op een samenhangende en doelgerichte wijze vormgeven. Scholen investeren in maatschappelijke en sociale competenties van leerlingen zodat zij actief kunnen deelnemen aan de samenleving. Het Rijk heeft burgerschap als een van de vier basisvaardigheden benoemd, naast rekenen, taal en digitale geletterdheid. De gemeente ondersteunt scholen hierin.

De thema's Duurzaamheid en kansengelijkheid worden apart toegelicht in een paragraaf.

2.5.1 Onderwijs

Door goede kinderopvang en goed onderwijs kan ieder kind en iedere jongere zich optimaal ontwikkelen.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 5.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	54.832 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	653 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	4.359 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 5.1.1

Kansengelijkheid: Iedere Amsterdammer krijgt de kans om zich, ongeacht zijn of haar achtergrond, via onderwijs, te ontwikkelen tot wie hij of zij kan of wil zijn.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Geen overkoepelende indicator					

Bevorderen van kansengelijkheid

Een groot deel van de onderwijsprogramma's richt zich op het bevorderen van kansengelijkheid door het tegengaan van achterstanden, het voorkomen van uitval en het ondersteunen van die scholen en leerlingen die dit het meeste nodig hebben. Dit loopt van de voorschool tot en met het MBO. Daarbij wordt specifiek ingezet op kinderen en jongeren met een risico op onderwijsachterstanden of extra ondersteuningsbehoefte.

Activiteit 5.1.1.1

We bieden peuters kwalitatief hoogwaardige voorschoolse educatie aan, zodat zij een goede start op de basisschool kunnen maken.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Alle doelgroep-peuters van 2,5 – 4 jaar gaan naar een voorschool. Percentage bereik doelgroeppeuters 2,5 – 4 jaar, uitgesplitst naar stadsdelen: Centrum, Nieuw-west, Noord, Oost, West, Zuid, Zuidoost	74% (2020)	75%	75%	75%	75%
2	Alle peuters gaan naar een voorschool. Percentage bereik peuters.	46% (2020)	49%	49%	50%	50%

Voorschoolse educatie

Kansengelijkheid bevorderen heeft het meeste effect als we zo vroeg mogelijk beginnen. Daarom bieden we ook in 2025 voorschoolse educatie aan alle kinderen vanaf 2 jaar. De voorschool is een kinderdagverblijf waar gewerkt wordt met een educatief programma, zodat peuters spelend leren. De voorschool is een goede voorbereiding op school en maakt de overgang naar de basisschool makkelijker.

De gemeente biedt elke peuter een kwalitatief goed ontwikkelaanbod van zestien uur op een voorschool. Via de Ouder- en Kindteams, de spel inloop, verschillende communicatiekanalen en andere vormen van een-op-eenadvies aan ouders stimuleren we dat zoveel mogelijk kinderen naar de voorschool gaan. In het bijzonder kinderen met (een risico op) ontwikkelingsachterstanden. Als er kinderen zijn die extra zorg nodig hebben koopt de gemeente deze zorg ook in. Voor kinderen met een sociaal-medische indicatie vergoedt de gemeente niet alleen dagopvang, maar ook buitenschoolse opvang voor maximaal twee dagen per week. Als ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag, vergoedt de gemeente een deel van dat bedrag.

Activiteit 5.1.1.2

We ondersteunen schoolgaande kinderen op het primair onderwijs met een risico op onderwijsachterstand of beperking.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	% bereik doelgroepleerlingen middels de kansenaanpakken PO	90% (2021)	94%	90%	95%	100%
2	% van de PO scholen met meer dan het drempelpercentage leerlingen met risico op onderwijsachterstand dat gebruik maakt van kansenaanpak PO / extra aanbod	100% (2021)	93%	100%	100%	100%

Activiteit 5.1.1.3

We ondersteunen schoolgaande kinderen op het voortgezet onderwijs met een risico op onderwijsachterstand of beperking.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	% bereik doelgroepleerlingen middels de kansenaanpakken VO	67% (2021)	75%	81%	85%	90%
2	% van de VO scholen met meer dan het drempelpercentage leerlingen met risico op onderwijsachterstand dat gebruik maakt van kansenaanpak VO / extra	83% (2021)	79%	81%	85%	90%
3	Aantal scholen met een brede brugklas	11 (2022)	10	10	10	10

Leerlingenvervoer

We bieden leerlingenvervoer aan kinderen in het speciaal onderwijs die vanwege een structurele handicap niet zelfstandig kunnen reizen en aan leerlingen die een grote afstand afleggen naar een school met de verlangde levensovertuiging. De gemeente wil de kwaliteit van het aangepast vervoer verbeteren. Daarvoor is het nodig om de instroom en kosten te beheersen en ook de uitstroom te ondersteunen. In 2025 doen we dit door leerlingen die dat kunnen te stimuleren zo zelfstandig mogelijk naar school te reizen, door gebruik van het openbaar vervoer of fiets. Daarnaast kunnen ouders onder voorwaarden bekostiging aanvragen voor het gebruik van eigen vervoer of voor een andere passende vervoersvoorziening.

Verbeteren kansengelijkheid primair en voortgezet onderwijs

Ook in het primair- en voortgezet onderwijs richten wij ons specifiek op leerlingen met een risico op achterstanden. Het doel is om leerachterstanden tegen te gaan en ouderbetrokkenheid te vergroten. Zo ontvangen scholen met meer leerlingen met een risico op achterstand meer middelen en organiseren we samen met schoolbesturen zomerscholen.

We bieden ondersteuning aan jongeren, zowel binnen als buiten schooltijd, via huiswerkbegeleiding, brede talentontwikkeling en High Dosage Tutoring. Zo werken leerlingen aan basisvaardigheden en sociale vaardigheden en neemt hun zelfvertrouwen toe. De inzet van High Dosage Tutoring wordt vanaf 2024 uitgebreid naar meer scholen in Zuidoost.

We versterken in 2025 de samenwerking tussen het onderwijs en de OBA bij leesoffensief “Liefde voor Lezen” Daarmee vergroten wee de leesvaardigheden, leesmotivatie en het leesplezier bij Amsterdamse kinderen. De gemeente investeert in de ‘OBA op school’, een bewezen effectieve interventie waarmee we scholen ondersteunen in het krijgen van een bibliotheek op school, het onderhouden daarvan en het versterken van het leesonderwijs. Daarnaast starten wij een ambassadeursnetwerk met rolmodellen voor kinderen.

Vroege selectie van leerlingen maakt de segregatie in het onderwijs groter en pakt voor kinderen met een achterstand nadelig uit. We ondersteunen in het mogelijk maken van een brede ontwikkelomgeving met een stevige koppeling tussen de thuissituatie en de leefomgeving van het kind. Hiervoor maken we het mogelijk voor 25 scholen om Familieschool te worden. We onderzoeken of verdere uitbreiding mogelijk is. Ook stimuleren we scholen om brede brugklassen te vormen. Ook positioneren we de school nadrukkelijker in het gebiedsgericht werken waarbij het Ouder- en Kindteam en buurtteam waar nodig op de school aanwezig zijn. Daarnaast dragen we deze collegeperiode bij aan ontbijt of lunch op school.

In 2025 is de opgave in het aantal nieuwkomersleerlingen onverminderd hoog. Voor deze kinderen geldt dat zij aanspraak maken op nieuwkomersonderwijs. Kinderen van zes tot en met twaalf gaan naar een nieuwkomersklas en jongeren van twaalf tot en met achttien gaan naar een internationale schakelklas (ISK). De gemeente biedt een subsidie die po-scholen in staat stelt de nieuwkomersgroepen klein te houden en de juiste onderwijsexperts in te zetten. Deze kinderen kunnen zo goed voorbereid aan het

reguliere onderwijs beginnen. Daarnaast stellen we ook middelen beschikbaar voor extra taalonderwijs aan nieuwkomers die in de reguliere kleutergroepen instromen. Een speciale doelgroep binnen het nieuwkomersonderwijs zijn de alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv). De taakstelling voor de opvang van deze jongeren is 380 per 1 juli 2025, maar deze wordt waarschijnlijk nog verhoogd. De toename van het aantal amv's vraagt om investeringen van onderwijshuisvesting. Daarbij wordt ook onderzocht of er een specifiek onderwijsaanbod nodig is voor deze doelgroep.

We werken aan verbetering van de meertaligheid binnen het onderwijs. Meer dan helft van de kinderen in Amsterdam is meertalig. Zij presteren gemiddeld slechter op school. Leraren erkennen dat een goede ondersteuning van de taalontwikkeling van alle leerlingen cruciaal is voor hoge schoolprestaties en dat de waardering en het gebruik van thuistalen daarbij een grote rol kan spelen. Toch weten ze nog niet altijd hoe ze dit in de klas moeten realiseren. Daardoor kan (onbewust) de kansenongelijkheid van meertalige leerlingen in het onderwijs toenemen. Met de uitvoering van het actieplan Meertaligheid werkt de gemeente hieraan.

Activiteit 5.1.1.4

We bieden met het Preventief Interventie Team kinderen die een verhoogd risico lopen op problemen in de sociale ontwikkeling vroegtijdig hulp.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal PO-scholen dat samenwerkt met het Preventie Interventieteam (PIT).	69 (2021)	108	106	110	110

Preventief Interventie Team (PIT)

Het Preventief Interventie Team heeft als doel om bij kinderen en jongeren op basisscholen tijdig te signaleren of zij een hoog risico lopen op ernstig ontsporend gedrag (en mogelijk ontluikende criminaliteit). Als dit zo is bieden we ondersteuning. Deze is erop gericht om de sociale ontwikkeling te stimuleren zodat de ontsporende ontwikkeling tijdig afbuigt naar positief en succesvol sociaal gedrag en agressie- en regel overschrijdend gedrag aanzienlijk minder vaak voorkomt. Om dit doel te realiseren werken we intensief samen met ouders en basisscholen. In 2025 is de ambitie dat het aantal scholen waarmee we samenwerken voor inzet van het PIT stijgt.

Doel 5.1.2

Kwaliteit: Ieder kind krijgt goed onderwijs in een kwalitatief goede schoolomgeving.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Geen overkoepelende indicator					

Onderwijskwaliteit

We houden toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang. Ook ondersteunen en stimuleren de onderwijskwaliteit op het PO, VO en MBO door extra te investeren in de randvoorwaarden voor kwalitatief goed en veilig onderwijs. Ook werken we eraan dat er voldoende leraren en schoolleiders zijn. Verder blijven we scholen (ver)bouwen om te zorgen voor de juiste leeromgeving en een goede spreiding van het onderwijs-aanbod in de stad. Tot slot verbeteren we de schoolaanwezigheid en richten we ons op het verminderen van de schooluitval.

Activiteit 5.1.2.1

We houden toezicht op de kinderopvang, handhaven en leveren een bijdrage in het realiseren van kwalitatieve goede VVE en Kinderopvang.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage negatieve inspectie beoordelingen kinderopvang (rood risicoprofiel)	4% (2020)	4%	4%	4%	4%

Toezicht en handhaving kinderopvang

We richten ons bij het toezicht en de handhaving binnen de kinderopvang op het bestendigen van de kwaliteit, snelle verbetering van de kwaliteit waar het incidenteel niet goed gaat en een eventuele sluiting (exploitatieverbod) bij kinderopvang waar herstel uitblijft. We gebruiken verschillende instrumenten om kinderopvangorganisaties tot naleving van de kwaliteitseisen te bewegen. We spreken organisaties aan op de eigen verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de kinderopvang en sporen hen aan om incidentele tekortkomingen snel te verbeteren. Door kinderopvanghouders hiertoe in de gelegenheid te stellen, kan het college onnodig handhaven voorkomen.
De toezichthouder en de handhavingsjuristen kinderopvang werken nauw samen.

Activiteit 5.1.2.2

We ondersteunen en stimuleren de onderwijskwaliteit op het PO, VO en MBO door extra te investeren in de randvoorwaarden voor kwalitatief goed onderwijs.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal scholen dat deelneemt aan ONA voor kennisdeling	4 (2022)	40	55	75	90-120
2a	% kinderen dat naar de middelbare school gaat met een niveau lager dan het fundamentele niveau 1f voor leesvaardigheid.	5,1% (2022)	4,5%	<4%	<4%	<4%
2b	% kinderen dat naar de middelbare school gaat met een niveau lager dan het fundamentele niveau 1f voor taalverzorging.	5,8% (2022)	4,1%	<4%	<4%	<4%
2c	% kinderen dat naar de middelbare school gaat met een niveau lager dan het fundamentele niveau 1f voor rekenen.	10,4% (2022)	8,9%	<10%	<9%	<9%
3	Aantal PO scholen met een leerlingen aantal van 80% ten opzichte van de opheffingsnorm	36 (2022)	28	afname	afname	afname
4	Scholen ondersteunen bij lerarentekort	100%	100%	100%	100%	100%
5	Het aantal hybride leerwerkplekken dat op basis van pps'en subsidies van de MBO-Agenda voor mbo-studenten beschikbaar is	19 (2022)	21	23	23	25
6	Het aandeel instromende studenten in 2027 in de techniek en zorg.	2760 (2023)	2760	2800	2800	2800
7	Aantal doorlopende leerlijnen tussen vo en mbo in Amsterdam.	12 (2023)	12	20	22	25
8	Aantal stageplekken voor mbo-studenten jaarlijks bij de gemeente Amsterdam.	392, waarvan 28 op niveau 1 en 2 (2022)	447 (waarvan 51 op niveau 1 & 2)	300, waarvan 50 op niveau 1 en 2	350, waarvan 50 op niveau 1 en 2	350, waarvan 50 op niveau 1 en 2

Onderwijskwaliteit

We zetten ons samen met het onderwijsveld in om de onderwijskwaliteit te verbeteren. Het doel is dat het niet uit zou moeten maken naar welke kinderopvang, school of onderwijsinstelling een kind of jongere gaat in Amsterdam. We maken ons zorgen over de dalende onderwijsresultaten en willen dat alle Amsterdamse leerlingen het fundamentele niveau basisvaardigheden behalen. Als onderdeel van de Onderwijs Ambities Amsterdam spreken we met het onderwijsveld af waar kwaliteit in Amsterdam aan moet voldoen en zetten we dit om in een uitvoeringsagenda.

Daarnaast werken we samen met wetenschappers en het onderwijsveld in Onderwijskennisnetwerk Amsterdam (ONA). Binnen ONA worden Amsterdamse basisscholen gestimuleerd een verbetercultuur te ontwikkelen en evidence-informed onderwijs te omarmen. Het doel het is onderwijs blijvend te verbeteren en leraren te behouden voor het vak.

Lerarenagenda

Teveel Amsterdamse kinderen hebben geen vaste leraar of een leraar die (nog) niet bevoegd is voor de klas. Daarom investeert de gemeente € 24 miljoen om het lerarentekort in de stad aan te pakken. Ook de schoolbesturen en lerarenopleidingen dragen financieel bij aan de uitvoering van deze plannen. Samen zetten we alles op alles om de instroom van leraren te vergroten en de uitstroom van leraren uit het Amsterdamse onderwijs te beperken.

In 2025 treffen we de volgende maatregelen:

- Het terugbrengen van het tekort aan leraren en schoolleiders. De eerste stap hierin is twee jaar op rij een daling in de tekorten realiseren.
- Vergroten van het aantal onderwijsprofessionals in de stad en zorgen dat de onderwijsprofessionals in staat zijn het beste uit hun leerlingen te halen. Specifiek wordt in 2025 het Amsterdams Leraren-traineeship verder ontwikkeld.
- Eerlijkere verdeling van de tekorten op basisscholen in de stad. Nu is het tekort hoger op scholen met een hoger risico op achterstanden. We zetten ons specifiek in op de stadsdelen met de hoogste tekorten.

Daarnaast richt de gemeente zich op belangrijke randvoorwaarden, zoals woningen en parkeren. In de voorjaarsnota is afgesproken extra aandacht te besteden aan de huisvesting van leraren door het realiseren van een lerarencampus. Hiervoor is in de begroting € 15 miljoen beschikbaar gesteld. De komende tijd werkt de gemeente dit plan verder uit.

Schoolveiligheid

We blijven scholen ondersteunen bij de toegenomen schoolveiligheidsproblematiek, zodat alle leerlingen van Amsterdam veilig naar school kunnen. De Amsterdamse aanpak schoolveiligheid breiden we uit van v(s)o-scholen naar alle mbo's en die po-scholen die aanlopen tegen veiligheidsproblematiek op en om school. In het po gaat het daarbij in het bijzonder om de aandachtsgebieden Zuidoost, Nieuw-West en Noord.

In 2025 bouwen we verder aan het verstevigen van de lokale netwerken en versterken we de samenwerking tussen scholen, de teams jeugd & veiligheid van de stadsdelen en de lokale jeugd- en veiligheidspartners (zoals straatcoaches, jongerenwerk en politie). Daarnaast bieden we scholen vanuit het Operationeel Team Schoolveiligheid (OTSV) ondersteuning aan bij ernstige schoolveiligheidsproblematiek. In 2025 evalueren we de inzet van het OTSV. We investeren in deskundigheid over grensoverschrijdend gedrag, zodat scholen dit vroegtijdig kunnen signaleren en de-escaleren. Dit aanbod is beschikbaar voor alle scholen (po, vo, speciaal onderwijs (so), mbo) in de stad sinds begin 2024. Hiernaast zetten we in op jongerenwerk in school voor de verbinding van de leefwerelden van de jongeren (school, thuis, straat, online). In 2025 start een nieuwe subsidieperiode voor het jongerenwerk op school.

Activiteit 5.1.2.3

We zorgen voor voldoende en gezonde schoolgebouwen verspreid over de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal op te leveren nieuwe en vernieuwde schoolgebouwen die voldoen aan de energieprestatie BENG (Bijna Energie Neutraal Gebouw)	PO: 5 VO/SO: 5 (2021)	PO: 4 VO: 4	PO: 4 VO/SO: 3	PO: 4 VO/SO: 3	PO: 4 VO/SO: 1
2	Alle Amsterdamse leerlingen hebben les in een gezond schoolgebouw	PO: 85% VO: 75% (2021)	PO: 91% VO: 87%	PO: 93% VO: 95%	PO: 96% VO: 97%	2026: PO: 97% VO: 98% 2027: PO: 98% VO: 99% 2028: PO: 99%, VO: 99%

Schoolgebouwen

We blijven scholen (ver)bouwen om te zorgen voor de juiste leeromgeving en een goede spreiding van het onderwijsaanbod in de stad. In 2025 investeren we in nieuwe schoolgebouwen en gymzalen in ontwikkelgebieden en dragen hiermee bij aan een verantwoorde groei van de stad. Tegelijkertijd hebben we oog voor de opgave in de bestaande stad en investeren we in de verbouw, vernieuwing en renovatie van verouderde schoolgebouwen.

Activiteit 5.1.2.4

We zorgen ervoor dat zoveel mogelijk Amsterdammers met een startkwalificatie van school komen en bieden de meest kwetsbare jongeren aanvullende ondersteuning op school en begeleiding naar werk.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)* (BBV-verplicht)	0,3%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
2	Relatief verzuim (per 1.000 leerlingen)* (BBV-verplicht)	2,4%	3,2%	3,5%	3,2%	3,2%
3	Percentage voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV-ers) (BBV-verplicht)	Totaal VSV vo 0,65%, Totaal VSV mbo 7,83%	Totaal VSV vo 0,78 %, totaal VSV mbo 9,4 %	Totaal VSV vo 0,55 %, totaal VSV mbo 7,09 %	Totaal VSV vo 0,7 %, totaal VSV mbo 8 %	Totaal VSV vo 0,65 %, totaal VSV mbo 7,5 %
4	Percentage van 23-jarigen dat een startkwalificatie heeft	80%	79%	>80%	>80%	>80%
5	% Oude vsv-ers terug naar school of werk	Percentage dat onderwijs volgt 30%, % dat werk heeft 28%	Percentage dat onderwijs volgt 23,% dat werk heeft 25,76%	Percentage dat onderwijs volgt 32%, % dat werk heeft 33%	Percentage dat onderwijs volgt 28%, % dat werk heeft 28%	Percentage dat onderwijs volgt 30%, % dat werk heeft 30%
6	Aantal kwetsbare jongeren met afstand tot onderwijs en arbeidsmarkt dat kleinschalig (passend) MBO onderwijs krijgt.	600 (2022)	600	600	600	600
7	Aantal mbo-studenten met afstand tot onderwijs en arbeidsmarkt op reguliere mbo-opleidingen dat extra ondersteuning krijgt in de klas.	700 (2022)	1028	700	1100	2200

MBO-Agenda

Met de MBO-Agenda 2023-2027 zetten we samenwerking tussen de mbo-instellingen (ROCvA, HMC en MA), het Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Amsterdam Diemen en de gemeente voort. We brengen in 2025 meer focus aan door ons te richten op niveau 1 en 2studenten. Een diploma op niveau 2 betekent een startkwalificatie en daarmee een betere startpositie op de arbeidsmarkt. Daarnaast ligt de focus op projecten in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord. Deze krijgen voorrang in de financiering. De € 35 miljoen euro wordt de komende jaren daarmee ongelijk geïnvesteerd om gelijke kansen te creëren.

De vijf doelen van de MBO-Agenda 2023-2027 zijn:

1. Gezamenlijke investering bedrijfsleven en onderwijs in opleiden en begeleiden;
2. Meer toeleiding naar het mbo;
3. Aantrekkelijk en hoogwaardig mbo-onderwijs;
4. Extra inzet via het Plusprogramma (voor overbelaste jongeren die extra ondersteuning nodig hebben);
5. Duurzame inzetbaarheid en Leven Lang Ontwikkelen.

Met deze doelen dragen we bij aan beroepsonderwijs dat jongeren en werkenden perspectief biedt op een duurzame toekomst. Dat is zichtbaar in het Amsterdams Stagepact MBO, waarbij bedrijven, mbo-instellingen en koepelorganisaties gezamenlijk werken aan kwalitatief goede stages, stagebegeleiding en een passende vergoeding. Naast het voorbereiden op de arbeidsmarkt, is het mbo ook belangrijk in de persoonlijke ontwikkeling van jongeren. Daarom investeren we extra in het mbo.

Schoolaanwezigheid

We zetten onverminderd in op schoolaanwezigheid, het voorkomen van verzuim en schooluitval en het bieden van ondersteuning voor zo passend mogelijk onderwijs. We willen dat zoveel mogelijk jonge Amsterdammers minimaal een startkwalificatie behalen. Om dit te bereiken werken de teams Leerplicht nauw samen met ouders, de scholen, de samenwerkingsverbanden voor primair –en voortgezet onderwijs, de Ouder- en Kindteams, het Jongerenpunt en het Openbaar Ministerie.

De gemeenten en scholen bieden jongeren begeleiding om voortijdige schooluitval te voorkomen. Zo verstrekt de gemeente subsidies voor het vormen van switchklassen waarin jongeren zich kunnen oriënteren op een andere opleiding als zij een verkeerde studiekeuze hebben gemaakt. Daarnaast zet het Jongerenpunt van de gemeente zich in om jongeren zonder startkwalificatie die dreigen uit te vallen al op school te begeleiden naar een passend vervolg. Tot slot zet het Jongerenpunt zich in 2025 in om jongeren tot 23 jaar die al langer geleden zijn uitgevallen terug naar school of naar werk te begeleiden. Daarmee geeft de gemeente invulling aan de leerplicht: het waarborgen van het recht op onderwijs en de ontwikkeling van ieder kind en elke jongere in Amsterdam in de leeftijd van 5 tot 23 jaar.

Activiteit 5.1.2.5

We verrijken het Amsterdamse onderwijs met het uitvoeren van een hoogwaardig schooltuinprogramma.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage scholen dat deelneemt aan schooltuinprogramma	82%	83%	82%	82%	82%
2	Waardering van het schooltuinprogramma door leerkrachten	8,5	8,6	8,7	8,7	8,7

Schooltuinen en natuureducatie

We verbeteren de kwaliteit van de Natuureducatie. We ontwikkelen nieuwe leermiddelen, die flexibel, interactief en toekomstbestendig zijn. We benaderen scholen die nog niet meedoen met het Schooltuinprogramma actief om te onderzoeken welke belemmeringen er zijn en of we deze kunnen wegnemen.

Doel 5.1.3

Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie via een netwerk van bibliotheken.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1a	Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: 0 3 jaar	9.891 (2018)	10.320	10.000	12.000	12.000
1b	Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: 4 11 jaar	50.801 (2018)	53.709	50.000	58.000	59.000
1c	Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: 12 17 jaar	33.469 (2018)	43.367	38.000	53.000	55.000
1d	Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: 18 66 jaar	59.140 (2018)	38.942	108.000 (waarvan 68.000 OBA School)	46.000	120.000
1e	Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: ouder dan 66 jaar	15.670 (2018)	13.107	15.000	15.000	17.000

Voor de Begroting 2024 hielden we rekening met een overeenkomst met het ROC van Amsterdam voor verstrekken van lidmaatschappen aan hun studenten. Omdat deze overeenkomst nog niet rond is, zijn deze beoogde leden uit de prognose van 2025 gehaald. Voor 2026-2028 blijft de inzet op dit doel echter onverminderd.

Bibliotheken

De Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) maakt kennis, cultuur en informatie bereikbaar en toegankelijk, zodat elke Amsterdammer zich kan ontwikkelen en mee kan doen in de samenleving. Dit doet de OBA op laagdrempelige, vertrouwde plekken in de hele stad. Als publiek toegankelijke plek heeft de bibliotheek een spilfunctie in de wijk. De bibliotheek is op verschillende vlakken uitgegroeid tot een kernpartner van de gemeente om de maatschappelijke opgaven in onze stad te lijf te gaan.

Activiteit 5.1.3.1

We subsidiëren de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) in het kader van het leesoffensief en zodat alle Amsterdammers toegang hebben tot kennis, cultuur en informatie en de OBA digitale geletterdheid, leven lang leren, ontmoeting en betrokkenheid bij

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Leesoffensief: % scholen met OBA op (voor)school: PO, VO, MBO	PO: 20 VO: 12 MBO: 1 VVE: 20 (2024)	n.v.t.	PO: 20 VO: 12 MBO: 1 VVE: 20	PO: 30 VO: 12 MBO: 1 VVE: 20	PO: 35 VO: 12 MBO: 2 VVE: 20
2	Aantal bezoeken bibliotheken	3.822.966 (2018)	3.535.693	3.700.000	4.000.000	4.000.000
3	Aantal uitleningen	2.455.600 (2018)	1.850.549	2.500.000	2.000.000	2.500.000
4	Aantal activiteiten educatief, cultureel, tentoonstellingen	4.535 (2018)	6.643	7.500	7.500	8.000

Openbare Bibliotheek Amsterdam

In 2024 is Lange Leve de Bieb, de eerste Amsterdamse Bibliothekenvisie door het college vastgesteld. Niet eerder formuleerde de gemeente een beleidsvisie op het werk van de bibliotheek in onze samenleving. In deze visie zijn de hoofdlijnen tot en met 2030 beschreven. In 2025 zal deze visie verder worden uitgewerkt in een uitvoeringskader en werken we toe naar een meerjarensubsidie. In dit proces zullen we de huidige doelstellingen herijken.

In 2025 maken we het basislidmaatschap voor Amsterdammers tot 27 jaar en docenten gratis. Daarmee nemen we een belangrijke drempel weg voor jong volwassenen om gebruik te (blijven) maken van de bibliotheek. De samenwerking tussen het onderwijs en de OBA zal vanuit het leesoffensief 'Liefde voor Lezen' verder worden versterkt. In Zuidoost bouwen we verder aan OBA Next. In een tijdelijk paviljoen zal begin 2025 OBA Next haar deuren openen. Zij gaan dan onder andere van start met de drie jarige pilot TUMO. TUMO is een innovatief, toegankelijk en gratis naschools programma, gericht op design, creativiteit en technologie voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar. TUMO wordt mogelijk gemaakt door een samenwerking van de OBA, de gemeente Amsterdam, Sofronie Foundation en aantal private partners. Het wordt een belangrijk onderdeel van de programmering van OBA Next.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Programma 5: Onderwijs heeft geen verbonden partijen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	61,8	65,7	62,2	55,4	53,4	53,4
Lasten	301,2	329,1	334,6	330,0	316,7	314,6
Saldo Baten en Lasten	**-239,5**	**-263,4**	**-272,5**	**-274,6**	**-263,4**	**-261,2**
Onttrekking	2,5	6,6	6,6	5,6	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,5**	**6,6**	**6,6**	**5,6**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-237,0**	**-256,7**	**-265,8**	**-269,0**	**-263,4**	**-261,2**

Baten en lasten

De baten (€ 62,2 miljoen) in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit coalitie-middelen en specifieke uitkeringen vanuit het Rijk, gericht op kansengelijkheid (€ 55,3 miljoen), onderwijskwaliteit (€ 6,0 miljoen) en openbare bibliotheken (€ 0,9 miljoen). De lasten (€ 334,6 miljoen) in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit het

inzetten van personeel en materiële lasten om de doelen kansengelijkheid (€ 111,7 miljoen), onderwijskwaliteit (€ 186,1 miljoen) en toegankelijkheid tot openbare bibliotheken (€ 34,3 miljoen) te behalen. Daanaast is voor Buitenschoolse opvang Plus (BSO+) incidenteel voor 2025 en 2026 € 2,5 miljoen bechikbaar gesteld. BSO+ is buitenschoolse opvang voor kinderen met een extra zorgvraag of ondersteuningsbehoefte.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Tussen 2023 en 2028 nemen de baten af (€ 8,4 miljoen) door het aflopen van de incidenteel meerjarige (specifieke) bijdragen van het Rijk en de coalitiemiddelen. Tot 2025 nemen de lasten toe, met name door stijgende (kapitaallasten) voor onderwijshuisvesting. Vanaf 2026 nemen de lasten af, door de aflopende incidenteel meerjarige (specifieke) bijdragen van het rijk en de coalitiemiddelen.

Reserves

De onttrekking aan de reserve coalitie akkoord middelen in 2025 bedraagt € 6,6 miljoen, in 2026 € 5,6 miljoen en vanaf 2027 € 0,0 miljoen door het aflopen van het coalitieakkoord en de incidentele meerjarige rijksbijdragen.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**65,7**	**62,2**	**55,4**	**53,4**	**53,4**
Beginstand Begroting 2025	**59,3**	**54,5**	**53,4**	**53,4**	**53,4**
Mutaties 2024-2028	**6,5**	**7,6**	**2,0**	**0,0**	**0,0**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	6,5	7,6	2,0	0,0	0,0
Lasten	**329,1**	**334,6**	**330,0**	**316,7**	**314,6**
Beginstand Begroting 2025	**328,9**	**320,4**	**325,3**	**316,1**	**315,7**
Mutaties 2024-2028	**0,2**	**14,2**	**4,8**	**0,7**	**-1,1**
2 BSO+, Armoederegeling en omgevingswet	0,0	3,0	3,0	0,4	0,4
3 Coalitieakkoord bibliotheken	0,0	1,5	1,3	0,5	0,5
4 Coalitieakkoord intensivering onderwijs	1,3	4,6	1,1	0,2	0,2
5 Overig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6 Gemeentefonds	0,0	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2
7 Actualisatie kapitaallasten	0,0	-0,3	-0,9	1,9	0,5
8 Areaal	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
9 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-0,4	5,4	0,0	-2,0	-1,9
10 Intertemporele mutaties	-0,6	0,7	1,0	0,5	0,0
11 Nominaal	0,0	2,6	2,5	2,4	2,4
12 Overig	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekking	**6,6**	**6,6**	**5,6**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**5,4**	**4,3**	**4,3**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**1,3**	**2,3**	**1,3**	**0,0**	**0,0**
13 Coalitiemiddelen 2022-2026	1,3	2,3	1,3	0,0	0,0
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-256,7**	**-265,8**	**-269,0**	**-263,4**	**-261,2**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Zoals inzet op de kansrijke wijken Nieuw-west en Zuidoost en onderwijsachterstanden, rijksbijdrage stopt per 2027. Kwaliteit onderwijs, rijksbijdrage tot 2026 en inzet op toegankelijkheid bibliotheken, de rijksbijdrage stopt per 2025.

Mutaties lasten

2 BSO+, Armoederegeling en Omgevingswet.

Buitenschoolse opvang kinderen met extra zorgvraag of ondersteuningsbehoefte, Armoederegeling sport en diplomazwemmen en transitiekosten invoering van de Omgevingswet.

3 Coalitieakkoord bibliotheken

Vanaf 2025 stijgen de lasten voor de bibliotheken. Dit hangt samen met de opening van OBA Next, waarbij nog veel onzekerheid is rondom het openingsmoment, de afgegeven taakstellingen, de exploitatiekosten en het bijbehorende ontwikkelplan.

4 Coalitieakkoord intensivering onderwijs
De lasten voor initiatieven op het gebied van onderwijskwaliteit en kansengelijkheid uit het coalitieakkoord stijgen. Onderdeel hiervan zijn extra uitgaven voor het leesoffensief, gezonde scholen en familiescholen.

5 Overig
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

6 Gemeentefonds
Lagere lasten door lagere bijdrage uit het gemeentefonds.

7 Actualisatie kapitaallasten
Lagere kapitaallasten t/m 2026 in verband met afgeronde/ afgeschreven investeringen in onderwijsgebouwen. Vanaf 2027 stijgen deze lasten in verband met oplevering (ver-)bouw onderwijsgebouwen.

8 Areaal
Hogere lasten in verband met areaaluitbreiding door een groeiende stad, met name door toename van de verzekeringskosten van de maatschappelijke voorzieningen en de benodigde capaciteit om nieuwe voorzieningen te realiseren.

9 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

10 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

11 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

12 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

13 Coalitiemiddelen 2022-2026
Onttrekkingen aan de reserve Coalitiemiddelen voor intensiveringen van de initiatieven op kansengelijkheid en onderwijskwaliteit.

2.6

Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

2.6 Volksgezondheid, jeugd en zorg

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	157,2	116,0	96,1	158,0	136,7	136,5
Lasten	1.252,0	1.337,3	1.346,9	1.309,4	1.248,1	1.238,1
Saldo Baten en Lasten	**-1.094,8**	**-1.221,3**	**-1.250,8**	**-1.151,4**	**-1.111,4**	**-1.101,6**
Onttrekking	30,9	27,4	34,5	30,7	16,2	0,7
Toevoeging	32,2	10,5	7,3	6,2	5,8	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-1,3**	**16,9**	**27,2**	**24,4**	**10,4**	**0,7**
Totaal Programma Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**-1.096,1**	**-1.204,4**	**-1.223,6**	**-1.127,0**	**-1.100,9**	**-1.100,9**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**177,0**	**178,1**	**176,2**	**175,1**	**173,3**	**173,5**

Investeringen

In de portefeuille Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen zijn er grote investeringen basisvoorzieningen in buurtkamers, huizen van de wijk en jongerencentra. In de portefeuille Jeugd investeren we in een OKT Reigersbos en in de portefeuille Zorg investeren we in opvanglocaties. Een deel van deze investeringen zal starten in 2025. Naar verwachting zullen er in 2025 1 OKT, 1 opvangvoorziening Zorg en 8 buurtkamers, huizen van de wijk en jongerencentra worden opgeleverd.

Thema's per programma

Digitale stad

- We zetten een digitale voordeur op voor alle Amsterdammers waarin we welzijn- en zorg integraal aanbieden met een focus op preventie, holistische triage en het matchen van hulpvraag en hulpaanbod. De realisatie van de digitale voordeur is een meerjarig traject. In 2023 is een start gemaakt met het ontwerp van een prototype. In 2024 wordt gewerkt aan het transformatieplan voor de financieringsaanvraag middels het Integraal Zorgakkoord (IZA) en de voorbereiding om in 2025 te kunnen starten met uitvoering en ontwikkelen in living labs in samenwerking met zorg- en welzijnspartners. We starten kleinschalig om tot werkende producten te komen, waarna er stapsgewijs zal worden opgeschaald naar een stedelijke integrale digitale voordeur eind 2027.
- Samen met de buurtteams en zorgaanbieders verbeteren we de informatie-uitwisseling voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en schuldhulpverlening (SHV). Hierdoor wordt de hulpverlening aan Amsterdammers effectiever en krijgen we door sturingsinformatie beter inzicht in de uitvoering en kwaliteit van de dienstverlening.

Democratisering

- De ondersteuning wordt in samenspraak met Amsterdammers, naasten en ervaringsdeskundigen ontwikkeld, zodat deze goed aansluit op de leefsituatie en leefwereld van Amsterdammers. Wmo-adviesraad en Jeugdplatform Amsterdam vormen de adviesorganen voor Wmo en Jeugdzorg.
- Individuele ondersteuning is erop gericht om alle Amsterdammers zo zelfstandig en volwaardig mogelijk deel te laten nemen aan de maatschappij, onafhankelijk van de aanleiding van hun ondersteuningsvraag, de aard van de beperking, hun etnische afkomst, sociaaleconomische status of seksuele oriëntatie.
- Bij Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen is het uitgangspunt dat mensen zoveel als mogelijk eigen regie ervaren over hun ondersteuningstraject.

De thema's Duurzaamheid en Kansengelijkheid worden apart toegelicht in een aparte paragraaf.

2.6.1 Basisvoorzieningen

De basisvoorzieningen bieden een laagdrempelig preventief aanbod in de gebieden, zodat iedereen mee kan doen.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 6.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	161,774.00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	10,72 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	18,873.14 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Doel 6.1.1

De zelfredzaamheid van Amsterdammers wordt vergroot en de kansenongelijkheid tussen Amsterdammers wordt kleiner.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aandeel meest kwetsbare bewoners op basis van de kwetsbaarheidsscore.	(2019)	12%	11%	n.v.t	n.v.t

De sociale basis is het fundament van ons stelsel voor zorg, ondersteuning en meedoen. Het is de plek waar Amsterdammers elkaar vinden, ontmoeten en waar sociale cohesie ontstaat. In de sociale basis werken bewoners, vrijwilligers en professionals samen aan een breed, laagdrempelig en vrij toegankelijk aanbod van activiteiten en voorzieningen in de buurt. Dit aanbod is gericht op preventie, het versterken van zelfredzaamheid en samenredzaamheid en het ontplooien van talent. De gemeente faciliteert de sociale basis rondom de sociale opgave in gebieden.

Activiteit 6.1.1.1

We stimuleren sociale samenhang en participatie van de bewoners in de wijk.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aandeel Amsterdammers van 18 jaar of ouder dat vrijwilligerswerk verricht in of via een organisatie.	(2020)	33%	32%	33%	33%
3	Aandeel Amsterdammers van 18 jaar of ouder dat zich de afgelopen 12 maanden heeft ingezet voor buurt of stad.	(2020)	26%	30%	30%	30%

We ondersteunen bewoners(organisaties) die zich inzetten voor de stad en met goede ideeën hun buurt, wijk of stad een beetje mooier, duurzamer, socialer willen maken. We geven financiële hulp, bieden ruimte en kennis en nemen barrières weg zodat Amsterdammers zelf vorm kunnen geven aan hun leefomgeving.

Activiteit 6.1.1.2

a. Gelijke kansen op goede gezondheid.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Ervaren gezondheid (% dat eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart)				Jeugd (13 t/m 16jr): 81% Jongvolwassenen (16 t/m 25 jr): 62% Volwassenen (≥ 18 jr):68%	Jeugd (13 t/m 16jr): 81% Jongvolwassenen (16 t/m 25 jr): 62% Volwassenen (≥ 18 jr):68%
2	Beweegnorm (% Amsterdammers dat beweegnorm haalt)				Jeugd (13-16 jr): 15% Jongvolwassenen (16 t/m/ 25 jr): 52% Volwassenen(≥18 jr): 56%	Jeugd (13-16 jr): 15% Jongvolwassenen (16 t/m/ 25 jr): 52% Volwassenen (≥18 jr): 56%

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
3	Veerkracht (% voldoende weerbaar)				Jeugd 13 t/m 16 jr): 89% Jongvolwassenen (16 t/m 25 jr): 80% Volwassenen (≥18jr) met hoge veerkracht: 43%	Jeugd 13 t/m 16 jr): 89% Jongvolwassenen (16 t/m 25 jr): 80% Volwassenen (≥18jr) met hoge veerkracht: 43%
4	Regie op eigen leven (% weinig regie)				10%	10%
5	Mentale gezondheid (% kalm, rustig en energiek, % somber, neerslachtig)				Kalm/ rustig : 66% Energiek: 52% Somber neerslachtig: 12%	Kalm/ rustig: 66% Energiek: 52% Somber neerslachtig: 12%
6	Mantelzorg (% mantelzorgers)				Jeugd (13 t/m 16 jr):18% Jong volwassenen(16 t/m 25 jr): 11% Volwassenen: 10%	Jeugd (13 t/m 16 jr):18% Jongvolwassenen (16 t/m 25 jr): 11% Volwassenen: 10%
7	Eenzaamheid (% vaak/ altijd eenzaam)				Jeugd (13 t/m 16 jr): 11% Jongvolwassenen (16 t/m 25 jr): 27% Volwassenen (≥18 jr): 23%	Jeugd (13 t/m 16 jr): 11% Jongvolwassenen (16 t/m 25 jr): 27% Volwassenen (≥18 jr): 23%

b. Gelijke kansen op bestaanszekerheid.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Bereik minimaregelingen (% verzamelbereik alle regelingen)				76%	76%
2	Dagbesteding (Leefsituatie naar voornaamste bezigheid)				100%	100%
3	Informele hulp (frequentie waarmee Amsterdammers de afgelopen 12 maanden informele hulp gaven of daartoe bereid zijn als ze daarvoor gevraagd worden %)				Vaak 24% Soms 20%	Vaak 24% Soms 20%

c. Gelijke kansen voor de Amsterdamse jeugd

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Veerkracht jeugd/ jongeren (% makkelijk omgaan met stressvolle gebeurtenissen)				64%	64%
2	Psychische klachten en stress jeugd/ jongeren (% vaak stress, % suicidegedachten, %psychische klachten)				Vaak stress:50% Suicide-gedachten:4% Psychische klachten:30%	Vaak stress:50% Suicide-gedachten:4% Psychische klachten:30%
3	Weerbaarheid (% voldoende weerbaar)				89%	89%
4	Kun je bij iemand terecht als je vraag of probleem hebt? (% jeugd/ jongeren die ergens terecht kunnen)				96%	96%
5	Extra aandacht binnen JGZ contactmoment(%)				10%	10%

d. Gelijke kansen op veerkrachtige en zorgzame buurten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Sociale cohesie (rapportcijfer dat bewoners geven voor de wijze waarop verschillende groepen bewoners met elkaar omgaan)				7,1	7,1
2	Sociale isolatie index % dat zich sterk of juist niet geisoleerd voelt)				sterk sociaal geïsoleerd 18% niet sociaal geïsoleerd 32%.	sterk sociaal geïsoleerd 18% niet sociaal geïsoleerd 32%.
3	Buren helpen elkaar (frequentie waarmee Amsterdammers de afgelopen 12 maanden informele hulp gaven of daartoe bereid zijn als ze daarvoor gevraagd worden %)				Vaak 24% Soms 20%	Vaak 24% Soms 20%
4	Rapportcijfer tevredenheid buurt				7,6	7,6

Activiteit 6.1.1.2 is een nieuwe activiteit aangemaakt bij de Begroting 2025. Hierdoor heeft er geen meting plaatsgevonden bij het Jaarverslag 2023 of de Begroting 2024.

a. Gelijke kansen op goede gezondheid

De stelselbeweging voor toekomstbestendige zorg en ondersteuning zet in op een beweging naar de voorkant: ondersteuning zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. Met een stevige sociale basis organiseren we laagdrempelige ondersteuning in buurten en wijken dichtbij Amsterdammers om welzijn en welbevinden te vergroten. Daarnaast levert een stevige sociale basis een bijdrage aan het beperken van instroom in zwaardere en meer specialistische vormen van zorg en ondersteuning.

b. Gelijke kansen op bestaanszekerheid

Vanuit de sociale basis wordt in het kader van bestaanszekerheid ingezet op de thema's armoede en schulden, participatie (naar werk) en het versterken van basisvaardigheden. Inkomensvoorzieningen en andere voorzieningen gericht op levensonderhoud zijn net als re-integratie geen onderdeel van de sociale basis.

c. Gelijke kansen voor de Amsterdamse jeugd

Vanuit het jeugdstelsel heeft de sociale basis met name een preventieve rol. Activiteiten in de sociale basis zijn gericht op het voorkomen van problemen bij alle Amsterdamse ouders en kinderen (universele preventie) en het ondersteunen van die groepen die een verhoogd risico hebben op problemen of waar al sprake is van beginnende problematiek (selectieve preventie). Inzet is gericht op het normaliseren van de hobbels die het leven soms kent. Deze hobbels horen erbij en betekenen niet meteen dat altijd jeugdhulp nodig is. Ook is er aandacht voor het ondersteunen en verstevigen van beschermende factoren rondom jeugdigen.

d. Gelijke kansen op veerkrachtige en zorgzame buurten

Vitale, veerkrachtige en zorgzame buurten ontstaan niet vanzelf. Hiervoor is inzet vanuit alle actoren in een gebied nodig. De sociale basis is bij uitstek de plek waar Amsterdammers elkaar ontmoeten, waar zij elkaar ondersteunen en waar ze samen bouwen aan cohesie en verbinding.

Activiteit 6.1.1.3

We zorgen ervoor dat cliënten goed ondersteund worden door onafhankelijke clientondersteuning.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het aantal dossiers waarop mensen ondersteuning ontvangen	2021	5.136	5.500	5.750	5.750

Cliëntondersteuning is onafhankelijke ondersteuning om de cliënt te helpen met het aanvragen van de juiste zorg en ondersteuning. De afdeling Zorg subsidieert vijf organisaties voor het leveren van onafhankelijke cliëntondersteuning op uiteenlopende levensgebieden. Onafhankelijke cliëntondersteuning wordt in Amsterdam geboden door MEE Amstel & Zaan (MEE), Cliëntenbelang Amsterdam en de drie organisaties van de Straatalliantie (Daklozenvakbond, Buro Straatjurist en MDHG). Met deze vijf organisaties is er aanbod van cliëntondersteuning voor Amsterdammers die hier behoefte aan hebben. Deze vijf organisaties ondersteunen Amsterdammers ook via (inloop) spreekuren en telefonisch advies. Er is hierbij specifiek aandacht voor de onafhankelijke ondersteuning van jeugdigen en hun ouders, mensen met beperkingen, mensen met psychische kwetsbaarheden of chronisch ziekten en voor (dreigend) dak- en thuislozen. Specifiek voor (dreigend) daklozen is het Daklozenkantoor opgericht in 2021/2022. Bij MEE Amstel en Zaan is er daarnaast een specifiek team voor (dreigend) dak- en thuislozen met beperkingen.

Activiteit 6.1.1.4

We zorgen voor kwalitatief hoogstaande voorzieningen in de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal op te leveren nieuwe en vernieuwde voorzieningen Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen	nb	12	8	10	2026: 10 2027: 10 2028: 10

In de Begroting 2025 investeren we € 26 miljoen in de nieuwbouw, vervanging en aanpassing van jeugd-, zorg- en basis- (JZB) voorzieningen in de stad. Voor Jeugd betreft dit OKT's, voor zorg opvanglocaties, locaties voor beschermd wonen en buurtteams. Voor basisvoorzieningen betreft dit investeringen in buurtkamers, huizen van de wijk en jongerencentra.

Doel 6.1.2

Alle Amsterdammers hebben gelijke kans op gezondheid ongeacht hun sociaal economische status of achtergrond.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage bereik van zuigelingen door de Jeugdgezondheidszorg	99,1% (2017)	98,9%	>95%	>95%	>95%
2	Het aantal professionals dat getraind wordt in de Nu Niet Zwanger- methodiek. *indicator is gewijzigd bij de Begroting 2025	(2022) 25	75	60	50	50
3	Aantal Amsterdammers met hoog risico op angststoornis of depressie *indicator is gewijzigd bij de Begroting 2025	9% (2020) 16% (2022)	n.v.t.	n.v.t.	16%	16%

1. Percentage bereik van zuigelingen door de Jeugdgezondheidszorg

De Jeugdgezondheidszorg ziet bijna alle zuigelingen (en hun ouders) en kijkt preventief en met een brede blik naar de ontwikkeling en gezondheid van het kind. Ook geven we advies en voorlichting aan ouders. Dit draagt eraan bij dat kinderen in Amsterdam gezond en veilig kunnen opgroeien.

2. Het aantal cliënten dat doorgeleid wordt naar Nu niet zwanger (NNZ) en voor wie anticonceptie gerealiseerd wordt en het aantal professionals dat getraind is in de NNZ- methodiek

Nu Niet Zwanger (NNZ) staat voor een eerlijk gesprek over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie zodat mensen in een kwetsbare situatie niet onbedoeld zwanger raken. Het NNZ-team traint medewerkers bij circa 30 hulpinstellingen om het gesprek te voeren over alles wat verband houdt met een kinderwens, zwangerschap en het voorkomen van zwangerschap. De professionals van de meeste van deze instellingen werken vooral met cliënten in kwetsbare omstandigheden, denk aan verslavingszorg, GGZ, verstandelijk gehandicaptenzorg, vrouwenhulpverlening, GGD, wijkteams, dak- en thuislozenzorg, jeugdzorg, welzijnszorg, en maatschappelijk werk.

3. Percentage volwassen Amsterdammers dat zich in de afgelopen vier weken voortdurend neerslachtig en somber heeft gevoeld

We weten dat met name jongvolwasssenen een verhoogd risico lopen op mentale problemen. De laatste landelijke gezondheidsmonitor Jeugd (gepubliceerd in juni 2024) liet zien dat de mentale gezondheid niet terug is naar het niveau van voor de coronaperiode. Het cijfer voor 'Aantal Amsterdammers met hoog risico op angststoornis of depressie' komt uit een landelijke monitor die in juni 2025 verschijnt.

Activiteit 6.1.2.1

We werken aan de gezondheid van Amsterdammers middels preventieve en curatieve activiteiten

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage vaccinatiegraad (zuigelingen) DKTP basis immuun	92% (2016)	83%	>90%	>90%	>90%
2	Aantal nieuwe HIV infecties (absolute aantallen)	110	66	70	60	60
3	Aantal rokers in Amsterdam	22% (2020)		19%	18%	17%

1. Percentage vaccinatiegraad (zuigelingen) DKTP basis immuun
Een hoge vaccinatiegraad is van groot belang om de gezondheid van de Amsterdamse inwoners te beschermen. Om de vaccinatiegraad DKTP (en de andere vaccinaties uit het Rijksvaccinatieprogramma) voor kinderen en jongeren te verhogen is de wijkgerichte en fijnmazige aanpak in met name de gebieden met lage vaccinatiegraden in 2023 geïntensiveerd.

2. Aantal nieuwe HIV infecties (absolute aantallen)
We prognosticeren een voorzichtige voortzetting van de daling. Uiteindelijke streven is nul nieuwe infecties.

3. Aantal rokers in Amsterdam
Wij ondernemen activiteiten om Amsterdammers te helpen bij het stoppen met roken en om te voorkomen dat jongeren beginnen met nicotine. Steeds meer publieke ruimten worden nicotinevrij en er is laagdrempelige hulp in de buurt voor het stoppen met roken.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	95,4	78,2	69,6	65,8	54,3	53,8
Lasten	290,1	297,7	309,8	298,4	278,7	277,0
Saldo Baten en Lasten	**-194,7**	**-219,5**	**-240,2**	**-232,6**	**-224,4**	**-223,2**
Onttrekking	4,9	6,0	6,4	3,8	1,2	0,0
Toevoeging	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**4,0**	**6,0**	**6,4**	**3,8**	**1,2**	**0,0**
Totaal	**-190,8**	**-213,5**	**-233,8**	**-228,8**	**-223,2**	**-223,2**

Baten en lasten
De baten in programmaonderdeel 6.1 bestaan voornamelijk uit baten vanuit het Rijk voor de Specifieke uitkering van de Regio Deals en Gezonde leefomgeving en bestaan verder voornamelijk uit bijdragen voor infectieziektebestrijding waaronder corona, tuberculosebestrijding, onderzoek, etc., activiteiten gericht op gezondheid van Amsterdammers waaronder Gezond Leven Akkoord, jeugdgezondheidszorg en forensische geneeskunde.
De lasten in programmaonderdeel 6.1 bestaan voornamelijk in 2025 uit lasten voor de sociale basis ten behoeve van onder andere jeugd en jongerenwerk ((naschoolse) activiteiten, jongerencoaches, huiswerkbegeleiding); buurtwerk; mantelzorgondersteuning; actief burgerschap vrijwilligersinzet; armoedepreventie; diversiteit/emancipatie; recreatieve voorzieningen (€ 114,8 miljoen) en lasten voor het ambtelijk apparaat van de stadsdelen voor de sociale basis en de gebiedsteams (€ 31,6 miljoen). Daarnaast zijn er lasten voor gebiedsgerichte activiteiten ten behoeve van onder andere: statushouders; beonersinitiatieven; maatschappelijk initiatieven; kinderboerderijen (€ 11,7 miljoen), lasten voor de Masterplannen, Middelen ongelijk investeren en de Regio Deals (€ 5,1 miljoen) en lasten voor de GGD welke grotendeels bestaan uit inzet personeel en uitbesteed werk gericht op infectieziektebestrijding, gezondheid van Amsterdammers, jeugdgezondheidszorg en forensische geneeskunde (€ 109,2 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten
Vanaf 2025 nemen de baten af, vanaf 2026 ook de lasten. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van afbouw coronagerelateerde activiteiten en afname van de specifieke uitkering van het gezond leven akkoord en het programma Versterking Infectieziekten Pandemische Paraatheid. Na 2026 nemen de lasten ook af door het wegvallen van coalitiemiddelen voor de uitvoering van de Masterplannen.

Reserves
De onttrekkingen aan de reserves in programmaonderdeel 6.1 bestaan voornamelijk uit dekking van werkzaamheden gericht op samenwerking met andere laboratoria om infectieziekten in de toekomst te kunnen bestrijden en om ze te voorkomen (€ 2,5 miljoen). Vanaf 2026 nemen de onttrekkingen af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van wegvallen van de reserve inzake samenwerking met andere laboratoria.
Daarnaast een onttrekking van € 1,3 miljoen in 2024, een onttrekking van € 2,5 miljoen in 2025 en van € 2,6 miljoen in 2026 vanuit de incidentele coalitie middelen periode 2022-2026 ten behoeve van de integrale aanpakken/masterplannen.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**78,2**	**69,6**	**65,8**	**54,3**	**53,8**
Beginstand Begroting 2025	**75,7**	**65,7**	**62,7**	**51,3**	**51,3**
Mutaties 2024-2028	**2,5**	**3,9**	**3,1**	**3,1**	**2,5**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	2,5	3,6	2,8	2,8	2,3
2 Overig	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Lasten	**297,7**	**309,2**	**298,4**	**278,7**	**277,0**
Beginstand Begroting 2025	**299,1**	**277,0**	**268,4**	**253,0**	**251,7**
Mutaties 2024-2028	**-1,4**	**32,8**	**29,9**	**25,7**	**25,2**
3 Sociale basis populatiegroei	0,0	6,3	6,3	6,3	6,3
4 Sociale basis ouderenzorg	0,0	3,1	3,1	3,1	3,1
5 Basisvoorzieningen Sociale basis	0,0	0,0	0,0	1,4	1,4
6 WMO	0,0	3,6	3,6	0,8	0,8
7 Jongerenwerk	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5
8 GGD-ICT	0,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
9 GGD	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9
10 Kinderboerderijen	0,0	0,7	0,7	0,7	0,7
11 International Children's Peace Price (Obama) en Opstart Dialoogfestival	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
12 Coalitieakkoord - Masterplannen	-1,3	2,2	2,2	0,0	0,0
13 Coalitieakkoord - Intensivering drugsbeleid	0,0	0,3	0,4	0,0	0,0
14 Gemeentefonds	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
15 Actualisatie kapitaallasten	0,0	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5
16 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	2,7	-0,5	4,6	4,7	4,3
17 Intertemporele mutaties	-1,8	1,8	0,0	0,0	0,0
18 Nominaal	0,0	7,6	7,2	6,9	6,9
19 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,0	2,7	0,1	0,1	0,0
20 Overig	-1,2	0,5	0,4	0,4	0,4
Onttrekking	**6,0**	**6,4**	**3,8**	**1,2**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**7,3**	**1,2**	**1,1**	**1,1**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**-1,3**	**5,2**	**2,7**	**0,1**	**0,0**
21 Biobank Onttrekking	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0
22 Coalitiemiddelen 2022-2026	-1,3	2,5	2,6	0,0	0,0
23 Reserve Streeklaboratoria	0,0	2,5	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-213,5**	**-233,8**	**-228,8**	**-223,2**	**-223,2**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Hogere baten door een gemeentebrede mutatie van € 0,5 miljoen in 2024 en € 1,4 miljoen in 2025 en € 0,7 miljoen in 2026 en € 0,6 miljoen in 2027 voor de Specifieke uitkering van de Regio Deals vanuit het Rijk. Hogere baten van € 1,4 miljoen door meer toezicht op uitkeringen vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Het gaat over toezicht op de rechtmatigheid, kwaliteit of misbruik persoonsgebonden budget. Hier staan hogere lasten tegenover. Hogere baten van € 1,3 miljoen door hogere externe inkomsten voor reizigersvaccins en overname van taken voor infectieziektenbestrijding vanuit de GGD Zaanstreek-Waterland. Hiertegenover staan hogere lasten. Lagere baten van € 0,8 miljoen door het stoppen van de bijdrage vanuit de reserve Health Valley van de Gemeente Amsterdam voor het programma Sarphati.

2 Overig

Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

3 Sociale basis populatiegroei
Hogere lasten voor de sociale basis als gevolg van de toekenning van middelen voor de groei van de stad, extra nominale compensatie en voor het compenseren van de nadelige effecten van het herverdelen van de middelen tussen de stadsdelen en stadsgebied.

4 Sociale basis ouderenzorg
Amsterdam vergrijst harder dan de rest van Nederland, het aantal 65+'ers neemt in Amsterdam met 30% toe in 2030. Deze toename veroorzaakt een grote druk op de voorzieningen in de sociale basis voor ouderen zoals activiteiten voor ouderen met een ondersteunings- of zorgvraag, langer zelfstandig blijven en netwerkversterking voor zorgzame buurten. Dit leidt tot hogere lasten voor de intensivering van de ondersteuning van ouderen in de sociale basis.

5 Basisvoorzieningen Sociale basis
Hogere lasten ter dekking van de huur- en exploitatiekosten voor bestaande basisvoorzieningen Sociale basis.

6 WMO
Ook is er een intensivering nodig in de Wmo om meer geschikte woningen voor ouderen te realiseren, doorstroom te bevorderen en nieuwe woonzorgconcepten te ontwikkelen vanuit zorgzame buurten. Daarbij wordt ingezet op waardig ouder worden met aandacht voor divers sensitieve ouderen zorg, het goed voorbereiden op ouderworden en mensen met dementie.

Dit resulteert in hogere lasten van € 3,6 miljoen in 2025 voor de intensivering van de ouderenzorg WMO met een aantal focusgebieden, waaronder preventie, tegengaan van discriminatie in de zorg, langer thuis wonen en omgaan met dementie.

7 Jongerenwerk
Hogere lasten van € 1,5 miljoen voor het uitbreiden van Jongerenwerk in het onderwijs, waaronder op de meest urgente plekken op de MBO`s. Een deel van deze middelen zal worden gebruikt voor het opzetten van de Academie Jongerenwerk Amsterdam. Deze middelen zijn een aanvulling op de coalitiemiddelen voor jongerenwerk die momenteel worden ingezet om het beleid Vakkundig Jongerenwerk te realiseren. Dit beleid is gericht op het versterken van de organisatie van het jongerenwerk, het verbeteren van de kwaliteit van het jongerenwerk via de Amsterdamse Jongerenwerk Academie en het voorkomen dat jongeren afglijden in criminaliteit door de expertise op het gebied van veiligheidsproblematiek in het jongerenwerk te versterken.
Daarnaast wordt ingezet op jongerenwerk in school op scholen waar dat het hardst nodig is, op het versterken van netwerken rondom risicojongeren in wijken waar veiligheidsproblematiek speelt, het verbinden van jongerenwerk en sport en de versterking van de samenwerking tussen jongerenwerk en jeugdhulp.

8 GGD-ICT
Lagere lasten van € 1,0 miljoen door een verschuiving van dit programmaonderdeel naar de bedrijfsvoering om de ICT van de gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD) op het niveau van de stedelijke standaard te brengen. Het op niveau brengen is noodzakelijk om de continuïteit en crisisparaatheid van de gemeentelijke wettelijke taken op het gebied van publieke gezondheid te kunnen waarborgen.

9 GGD
Hogere lasten om de kerntaken en het onvermijdbaar toegenomen werk van infectieziektenbestrijding adequaat te kunnen blijven uitvoeren is een sterke basisbezetting nodig. Door toename van het aantal screenings (expats, buitenlandse studenten en asielzoekers uit risicogebieden) is sprake van structurele onderbezetting inzake tuberculosebestrijding.

10 Kinderboerderijen
Hogere lasten van € 0,7 miljoen vanaf 2025 voor de kinderboerderijen ter dekking van de huidige tekorten op de subsidies voor o.a. het beheer van de kinderboerderijen.

11 International Children's Peace Price (Obama) en Opstart Dialoogfestival
Hogere lasten van € 0,2 miljoen in 2024 en € 0,1 miljoen in 2025 voor de 'International Children's Peace Price 'en de opstart van het Dialoogfestival.

12 Coalitieakkoord - Masterplannen
Hogere lasten in 2025 en in 2026 in het kader van Masterplannen, kansen voor jeugd en kansrijke sociale buurten.

13 Coalitieakkoord - Intensivering drugsbeleid
Hogere lasten in 2025 en 2026 voor de intensivering met betrekking tot het meerjarig drugsbeleid.

14 Gemeentefonds
Hogere lasten van € 0,4 miljoen, door activiteiten voor het uitvoeren van de Maternale Kinkhoest vaccinatie in het kader van het Rijksvaccinatieprogramma.

15 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

16 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Betreft diverse neutrale gemeente brede mutaties onder andere herverdeling stadsdelen Socialebasis, herijking subsidies, GR Amstelland. Dit is het gevolg van de herziening van de verdeelsystematiek voor de middelen van de Sociale Basis en het opnieuw inrichten van de begroting op basis van het nieuwe beleidskaders sociale basis 2025-2030 binnen stadsdelen en stadsgebied.

17 Intertemporele mutaties
Hogere lasten van € 1,8 miljoen door verschuiving van middelen over de jaren voor gezondheid en preventie, intensivering ouderen en herijking bestedingsvoorstel Stadsdeel Zuidoost, en hogere lasten van € 2,8 miljoen door een verschuiving van middelen over jaren heen voor de aanpak onbegrepen gedrag.

18 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

19 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Hogere lasten van € 2,7 miljoen door met name de samenwerking met andere laboratoria in 2025 wordt gestart om infectieziekten te kunnen bestrijden en te voorkomen. Dekking van deze lasten vindt plaats via onttrekking aan de reserve Streeklaboratorium.

20 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

21 Biobank onttrekking
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

22 Coalitiemiddelen 2022-2026
Een lagere onttrekking van € 1,3 miljoen in 2024 en een onttrekking van € 2,5 miljoen in 2025 en van € 2,6 miljoen in 2026 vanuit de incidentele coalitie middelen periode 2022-2026 ten behoeve van de integrale aanpakken/masterplannen.

23 Reserve streeklaboratoria
Een hogere onttrekking van € 2,5 miljoen in aan de reserve Streeklaboratorium omdat de werkzaamheden gericht op een samenwerking met andere laboratoria om infectieziekten in de toekomst te kunnen bestrijden in 2025 wordt uitgevoerd.

2.6.2 Wijkteams

De Ouder- en Kindteams en buurtteams vormen samen de wijkteams. De buurtteams werken met huishoudens waar de volwassenen te maken hebben met sociale problemen. De Ouder- en Kindteams werken met jeugdigen en gezinnen met vragen op het gebied van opgroeien en opvoeden. Beide teams werken preventief, bieden zelf basisondersteuning en schakelen waar nodig aanvullende of specialistische ondersteuning of experts in.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 6.2 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	35,70 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	7.598,85 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 6.2.1

Amsterdammers hebben laagdrempelig, tijdig en adequaat toegang tot herkenbare hulp en ondersteuning in de buurt.

Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1. De gemiddelde wachttijd van Amsterdammers die ondersteund worden door het buurtteam, in kalenderdagen van het moment van melden bij het buurtteam tot aan het eerste gesprek.	(2021)	9,2	n.t.b.	9	9
2. Cliëntervaring: Ik kon het buurtteam makkelijk vinden ((helemaal) mee eens)	(2022)	n.v.t	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.
3. Cliëntervaring: Ik ben geholpen met de ondersteuning door het buurtteam ((helemaal) mee eens)	(2022)	n.v.t.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.
4. Aandeel uitstroom met kenmerk: de Amsterdammer kan het zelf weer (Buurtteams)	38% (2021)	42%	n.t.b.	47%	50%
5. Cliëntervaring jeugdhulp Ouder- en Kindteams Amsterdam	n.v.t.	n.v.t.	> 7,5	>7,5	>7,5

Sinds 2021 zijn er buurtteams in Amsterdam. In drie jaar is het aantal gegroeid tot 38 teams. Herkenbaar en toegankelijk gepositioneerd in de buurt. We zetten in op het vergroten van het bereik van het buurtteam onder andere door te investeren in de samenwerking met partners en de aanwezigheid van het buurtteam op satellietlocaties. Met de komst van de buurtteams kunnen we de zorg en ondersteuning in de buurt beter in samenhang organiseren en financieren.
De buurtteams en OKT's werken nauw samen. Zij kunnen als dat nodig is, intensievere en aanvullende hulp en ondersteuning betrekken. Het OKT, de buurtteams en de organisaties in de sociale basis moeten goed met elkaar samenwerken om problemen klein te houden en op te lossen, zo dicht mogelijk bij de leefwereld van de betrokkenen. De teams vergroten zo de zelf- en samenredzaamheid van Amsterdammers.

Om vast te stellen of toegang tot zorg via de buurtteams tijdig wordt gerealiseerd, meten we de wachttijd. Ook vragen we de Amsterdammer naar zijn ervaringen met het buurtteam. Niet alle vooraf geformuleerde indicatoren passen in het cliëntervarings-onderzoek, dat wordt in 2025 aangepast. Wel kijken we bij de uitstroom bij het buurtteam hoeveel Amsterdammers weer zelf verder kunnen.

Het OKT vraagt momenteel geen clienttevredenheid uit, maar dat gaan ze volgens de nieuwe afspraken wel doen. Om deze reden verwachten we pas vanaf 2025 cijfers.

Activiteit 6.2.1.1

We organiseren Ouder- en Kindteams in alle gebieden en op alle scholen.

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1. Aantal jeugdigen (en hun ouders) ondersteund door het Ouder- en Kindteam met:					
▪ Opvoed- en opgroeionder-steuning (jeugdigen/ouders)	3.069 (2019)	3.298	2.400-2.500	2.400-2.500	2.400-2.500
▪ Jeugdhulp (jeugdigen en hun ouders)	11.631 (2019)	9.262	≥ 10.000	11.000-12.000	11.000-12.000
2. % jeugdigen met jeugdhulp OKT, waarbij er geen verwijzing is geweest naar de (hoog) specialistische jeugdhulp (% zelf geboden jeugdhulp)	80% (2019)	83%	83%	83%	83%

Het Ouder- en Kindteam (OKT) heeft een brede opdracht in het ondersteunen bij opvoeden en opgroeien. Het OKT werkt in 23 wijkteams en voert preventieve taken uit, biedt zelf jeugdhulp en verwijst door naar zwaardere jeugdhulp waar nodig. Het is er voor ouders, jongeren en kinderen met lichtere vragen tot en met meervoudige ingewikkelde problemen. In het kader van ongelijk investeren richt het OKT zich met name op kinderen, jongeren en gezinnen in een kwetsbare positie.
Het OKT zet ouder- en kind adviseurs in op scholen (basis- voortgezet onderwijs) op basis van school- en wijkanalyses en jaarlijkse startgesprekken met scholen aan het begin van een schooljaar. Bij die inzet kan het, afhankelijk van de problematiek ‚gaan om zowel vaste aanwezigheid als afspraken over bereikbaarheid indien nodig.
In het kader van haar opdracht werkt het OKT ook in 2025 mee aan de verdere ontwikkeling van het gebiedsgericht werken, samen met de aanvullende jeugdhulp, aan de ontwikkeling van het Toekomstscenario Gezinsbescherming en versterkt het haar positie bij preventief werken.

Activiteit 6.2.1.2

We bieden in aanvulling op het aanbod van de Ouder- en Kindteams Aanvullende Preventieve Opgroei- en Opvoedondersteuning.

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1 Aantal deelnemers (jeugdigen en ouders/gezinnen) aan het APOO ** Per 2024 is het Flexibel preventief aanbod Jeugd (FPAJ) overgegaan in het APOO. Een deel van het aanbod is verschoven naar de sociale basis, Onderwijs en Zorg. Dit verklaart de daling in 2024.*	27.195 (2018)	27.659	15.000*	15.000	15.000

We bieden in aanvulling op het aanbod van de Ouderen Kindteams Aanvullend Preventieve Opgroei- en Opvoedondersteuning (APOO). In afstemming met het OKT en partners in de stadsdelen werken de APOO-aanbieders gebiedsgericht op basis van de drie thema's: Ouderschap en opvoeden (Arkin), Mentaal welbevinden (Arkin) en Gezonde seksuele ontwikkeling (Levvel). Het gaat hierbij om selectieve en geïndiceerde ondersteuning gericht op jeugdigen en ouders in kwetsbare situaties, die steun het hardst nodig hebben en vaak niet uit zichzelf deze steun aanvragen.

Activiteit 6.2.1.3

De buurtteams Amsterdam organiseren de toegang tot Wmo-voorzieningen en bieden integrale ondersteuning.

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1. Aantal Amsterdammers dat voor het eerst ondersteuning door het buurtteam krijgt (instroom)	(2023)	16.367	n.t.b.	17.500	18.000
2. Aantal Amsterdammers dat door het buurtteam ondersteund wordt	(2023)	10.335	n.t.b.	12.000	12.000
3. Aantal Amsterdammers waarvoor ondersteuning door het buurtteam stopt (uitstroom)	(2023)	14.660	n.t.b.	16.500	17.000
4 Percentage Amsterdammers dat ondersteunt wordt door de buurtteams in verhouding tot het totaal aantal Amsterdammers met individuele ondersteuning	(2023)	n.t.b.	n.t.b.	80%	80%

Medewerkers van de buurtteams ondersteunen de Amsterdammers zelf of leiden Amsterdammers naar ondersteuning in de sociale basis, dan wel naar aanvullende Wmo-ondersteuning. Daarbij meten we de aantallen Amsterdammers die voor het eerst ondersteuning krijgen, die ondersteund worden door een buurtteam en waar de ondersteuning voor stopt. Omdat de buurtteams laagdrempelig en zichtbaar aanwezig zijn in veel buurten, vindt de Amsterdammer de buurtteams steeds beter. We zien de aantallen stijgen en verwachten dat dit ook de komende jaren doorzet. We zetten namelijk in op een groter bereik door te investeren in samenwerking met partners in de wijk en optimale aansluiting bij de sociale basis.
Sinds de start van de buurtteams in 2021 werken we aan een brede transformatie in het sociaal domein, waarbij we meer inzetten op preventie en lichte inzet waar dat kan. Een beweging van zorg naar welzijn. Daarom houden we sinds kort bij hoe de verhouding is tussen Amsterdammers die door de buurtteams ondersteund worden en Amsterdammers met vormen van individuele ondersteuning. De wens hierbij dat de buurtteam het overgrote deel van de ondersteuning leveren. De buurtteams vervullen ook een belangrijke rol in de schuldhulpverlening, zie daarvoor verder paragraaf H3.7.3 van de begroting.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in

Stichting Ouder- en Kindteams Amsterdam De stichting houdt zich bezig met het opzetten, ontwikkelen en in stand houden van OKT's. Die bestaan uit professionele zorgverleners die zich richten op nulde- en eerstelijnszorg. Hieronder vallen het signaleren van zorgbehoefte en het doorverwijzen naar tweedelijns zorgaanbieders vanuit onze (wettelijke) verantwoordelijkheid.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
Lasten	120,1	125,8	127,9	127,8	127,2	125,2
Saldo Baten en Lasten	**-119,1**	**-124,8**	**-126,9**	**-126,8**	**-126,2**	**-124,2**
Onttrekking	1,4	1,6	1,6	1,6	3,3	0,0
Toevoeging	3,3	4,9	3,5	4,1	1,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,0**	**-3,4**	**-1,9**	**-2,5**	**2,2**	**0,0**
Totaal	**-121,0**	**-128,2**	**-128,8**	**-129,3**	**-124,0**	**-124,2**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit bijdrage van vier MBO colleges voor inzet van advies omtrent specialistische jeugdhulp op het middelbaar onderwijs (€ 1,0 miljoen).
De lasten bestaan voornamelijk uit Buurtteams (€ 59,5 miljoen), Ouder en Kindteams (OKT), inclusief de ondersteuning voor het MBO Jeugdteam en huisvesting (€ 57,0 miljoen), Aanvullende preventieve opgroei -en opvoedondersteuning (APOO). Voorheen Flexibel preventief aanbod voor jeugd (€ 5,9 miljoen).

Reserves

De toevoegingen aan de reserves in 2025 bedragen € 3,5 miljoen. Dit is een toevoeging aan de reserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kindertoeslagaffaire (POK). De onttrekkingen aan de reserve in 2025 bedragen € 1,6 miljoen. Dit is tevens voor een onttrekking aan de reserve POK. Zowel de toevoeg als de onttrekking zijn met name voor de herverdeling van POK middelen investering in kwaliteit voor de Buurtteams.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**0,9**
Beginstand Begroting 2025	**1,0**	**0,9**	**0,9**	**0,9**	**0,9**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,0**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0
Lasten	**125,8**	**127,9**	**127,8**	**127,2**	**125,1**
Beginstand Begroting 2025	**125,5**	**124,0**	**124,1**	**123,5**	**121,2**
Mutaties 2024-2028	**0,3**	**3,9**	**3,7**	**3,7**	**3,9**
2 Actualisatie jeugd	0,0	0,4	0,7	0,6	0,6
3 Actualisatie buurtteams	0,0	0,3	0,3	0,4	0,4
4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	-1,2	-1,2	-1,2	-1,3
5 Intertemporele mutaties	0,0	0,2	-0,3	-0,3	0,0
6 Nominaal	0,0	2,2	2,1	2,1	2,0
7 Overig	0,3	2,0	2,2	2,2	2,2
Onttrekking	**1,6**	**1,6**	**1,6**	**3,3**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**1,6**	**1,6**	**1,6**	**3,3**	**0,0**
Toevoeging	**4,9**	**3,5**	**4,1**	**1,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**4,9**	**4,0**	**4,6**	**1,5**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**-0,5**	**-0,5**	**-0,5**	**0,0**
8 Egalisatiereserve Xaas	0,0	-0,5	-0,5	-0,5	0,0
Eindtotaal	**-128,2**	**-128,8**	**-129,4**	**-124,0**	**-124,2**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Mutaties lasten

2 Actualisatie jeugd
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

3 Actualisatie buurtteams
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Lagere lasten door gemeentebreed neutrale mutaties door overgang vanaf 2024 van het Flexibel preventief aanbod Jeugd (FPAJ) naar het Aanvullende Preventieve Opgroei- en Opvoedondersteuning (APOO) (€ 1,2 miljoen).

5 Intertemporele mutaties
Hogere lasten van € 0,2 miljoen in 2025, lagere lasten € 0,3 miljoen in 2026 en 2027 en € 0,3 miljoen in 2028 door verschuivingen van middelen over de jaren heen. Dit is onder ander voor Sociaal Wijkteam Weesp.

6 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

7 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties toevoegingen reserves

8 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025-opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de dotaties en onttrekkingen naar nul wordt gebracht.

2.6.3 Individuele voorzieningen

Met individuele voorzieningen zetten we in op tijdige en specialistische ondersteuning voor jongeren en volwassenen. Zo kunnen ook de kwetsbare Amsterdammers zoveel mogelijk in een normale omgeving, thuis of in hun eigen buurt, meedoen.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 6.3 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	198,83 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	37.831,16 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 6.3.1

Alle Amsterdammers krijgen de juiste zorg op de juiste plek.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Clientervaring Jeugd: gemiddelde overkoepelende rapportcijfer van het nut van de specialistische jeugdhulp	7,9 (2021)	8,0	≥ 7,9	8,0	8,0
2	Wachtlijst en wachttijd Hulp bij huishouden op 31 december:					2026: 750 6 maanden
	▪ Aantal cliënten op de wachtlijst	1237 (2021)	1250	800	1.000	2027: 500 4 maanden
	▪ Wachttijd langstwachtende	12 maanden (2021)	12 maanden	7	10 maanden	2028: 500 4 maanden
3	Aantal trajecten jeugdhulp dat langer wacht of heeft gewacht op startzorg dan 6 weken:					
	▪ enkelvoudig specialistisch	1311 (2021)	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b
	▪ hoogspecialistisch	1093 (2021)	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.
4	Het aantal buitenslapers op een gemiddelde winterdag	150 (2021)	n.t.b.	n.v.t.	n.t.b.	n.t.b
5	De gemiddelde wachttijd voor MOBW in maanden op peildatum 1 december	MOV: 14,4 MOJ: 7,5 MOG:13,1 BW: 22,1 (2021)	MOV: 14,4 MOJ: 7,5 MOG: 13,1 BW: 22,1	MOV: 11 MOJ:6,59 MOG: BW:6	BT/BB volw:12 Jong volw 7,0 Gezinnen 7,0	BT/BB volw:12 Jong volw 7,0 Gezinnen 7,0

We vragen aan alle jeugdigen en hun ouders die een traject in de specialistische jeugdhulp hebben doorlopen naar de mate waarin zij tevreden zijn met de hulp die is ontvangen. Zo meten we of de hulp heeft bijgedragen aan de oplossing van de gevoelde problematiek en hoe de hulp is ervaren.

Door uitvoering van de maatregelen uit het Plan van aanpak Wachtlijsten Hulp bij huishouden dringen we de wachtlijst geleidelijk terug. Vanaf 2026 verwachten we ook effect te zien van de herinvoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Door toenemende vergrijzing en aanhoudende arbeidsmarktproblematiek moeten we er rekening mee houden dat we de wachtlijst niet volledig kunnen terugdringen.

Wachten is soms onvermijdelijk, maar langer wachten op specialistische jeugdhulp dan 6 weken is onwenselijk. In 2021 is een meting op basis van een uitvraag en berichtenverkeer uitgevoerd. Sindsdien is veel veranderd, in het kader van het gebiedsgericht samenwerken, de aanpak wachtenden en de nieuwe aanbesteding van de enkelvoudige specialistische jeugdhulp per 2024. Een nieuwe meting is in voorbereiding.

Activiteit 6.3.1.1

We verstrekken Wmo-voorzieningen, zoals Hulp bij huishouden, Aanvullende individuele ondersteuning en Dagbesteding in een passende vorm.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Gemiddeld aantal cliënten per maand Dagbesteding (Pgb) (Zin)	Pgb:157 Zin:3.799 (2019)	Pgb: 217 Zin: 3.667 **	Zin: 3.800	Pgb: 217 Zin: 3.800	Pgb: 217 Zin: 3.800
2	Gemiddeld aantal cliënten per maand Hulp bij huishouden (Pgb) (Zin)	Pgb: 1.805 Zin:11.682 (2021)	Pgb: 1.619 Zin:11.381	Zin: 11.800	Pgb: 1.619 Zin: 12.250	Pgb: 1.619 Zin: 12.250
3	Gemiddeld aantal unieke cliënten per maand AIO (Pgb) (Zin)	Pgb: 1.268 (2021) Zin: 1600 vanaf 1-7-2022	Pgb: 1.181 Zin: 1.511 ***	Zin: 1.600	Pgb: 1.181 Zin: 1.600	Pgb: 1.181 Zin: 1.600
4	Aantal mensen met een maatwerk-voorziening per 10.000 inwoners (BBV-verplicht)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Op de Wmo-voorzieningen is dezelfde dynamiek van toepassing op als op het brede zorglandschap: de vergrijzing van de bevolking veroorzaakt enerzijds een toename van de vraag naar zorg en ondersteuning en anderzijds personeelstekorten, waardoor de noodzakelijke zorg en ondersteuning niet of minder geleverd kan worden.
Vooral voor Hulp bij huishouden (Hbh) en Aanvullende individuele ondersteuning (AIO) betekent dit dat we de uitgaven 'binnen het budget' kunnen houden maar ten koste van wachttijden voor de Amsterdammers. Om wachtlijsten te beperken wordt bij AIO gestuurd op zoveel mogelijk ondersteuning door de buurtteams ('de beweging naar de voorkant') en een betere verdeling van cliënten tussen de aanbieders en percelen.
Voor hulp bij huishouden is gebrek aan personeel momenteel het doorslaggevende knelpunt, daar wordt meerjarig gewerkt aan een plan van aanpak van de wachtlijsten Hbh van het college.
Bij Dagbesteding blijven we een lichte afname van de vraag zien. De recente aanbesteding heeft het veld opgeschud; we sturen erop dat het nieuwe aanbiedersveld aansluit op de behoefte van cliënten.
Na een aantal jaren van daling van het gebruik van logeeropvang, lijkt de vraag naar Logeeropvang (als ontlasting van de mantelzorger) zich langzaam te herstellen.
Voor pgb wordt er in de komende jaren geen grote stijging of daling verwacht in het aantal Amsterdammers dat hier gebruik van wil maken.

Activiteit 6.3.1.2

We zorgen er voor dat mensen langer zelfstandig thuis kunnen wonen en voor sociaal vervoer voor die Amsterdammers waarvoor het OV (nog) niet altijd toegankelijk is.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het algemene klanttevredenheids-cijfer:					
	▪ voor het reizen met het AOV	7,9 (december 2021)	7,6.	7,5.	≥7.5	≥7.5
	▪ met de geleverde dienst-verlening ten aanzien van hulpmiddelen	7,8 (februari 2022)	n.v.t.	n.v.t.	≥7.5	≥7.5
2	Aantal Woon- en Vervoersvoorzieningen:					
	▪ Verhuiskostenvergoeding, Woonruimte aanpassingen en Roerende woonvoorzieningen	3.982 (2021)	n.t.b.	4.250.	4.250	4.450 4.900
	▪ Fietsen, Speelvoorzieningen, Scootmobiel, , Gesloten Buitenwagen, Auto's en Rolstoelen	12.344 (2021)	14.205	14.400.	14.400	14.400 14.800
3	Aantal declarabele kilometers Aanvullend Openbaar Vervoer.	7.710.983 (2021)	12.193.273	17.800.000	14.790.000	14.790.000

Door het aanbieden van woon- en vervoersvoorzieningen zorgen we ervoor dat Amsterdammers langer zelfstandig thuis kunnen wonen. Voor woon- en vervoersvoorzieningen zijn er geen wachtlijsten wat betekent dat als de vraag groeit, de uitgaven toenemen. Gezien de vergrijzing en de toename van de bevolking van Amsterdam wordt er de komende jaren een langzame groei verwacht.
Het contract voor aanpassingen aan woonruimten wordt per 1 april 2025 opnieuw aanbesteed. Dit zou kunnen leiden tot een prijsstijging voor deze voorzieningen.

In het AOV is er sprake van een lichtere stijging van het gebruik dan initieel ingeschat daarom is de prognose naar beneden bijgesteld naar 14.790.000. Daarnaast wordt vanuit de Toekomstvisie Sociaal Vervoer ingezet op het verleiden van gebruikers van het AOV om gebruik te maken van het OV en het vrijwilligersvervoer. Ook in 2025 kunnen vrijwilligersvervoer initiatieven nog steeds gebruik maken van de Amsterdamse subsidieregeling vrijwilligersvervoer. En wordt samen met de vervoerder ingezet op verleiding/voorlichting aan de doelgroep.

Activiteit 6.3.1.3

We zorgen voor specialistische jeugdhulp met een dekkend en divers aanbod.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage jongeren 0 tot 18 jaar met jeugdhulp (incl. jeugdhulp OKT) (BBV-verplicht)	12,6% (2017)	n.t.b.*	13%	13%	12% 12% 11%
2	Aantal jeugdigen met individuele voorziening specialistische jeugdhulp:					6.200 (ESJH) 6.200 (ESJH) 6.200 (ESJH)
	▪ Enkelvoudig (ESJH)	8.254 (2021)	8.914	9.000	9.000	8.000 (HJSH) 7.500 (HJSH)
	▪ hoogspecialistisch (HSJH)	5.717 (2021)	7.265	7.000	7.000	7.400 (HSJH)
3	Aantal jeugdigen in verblijfsvoorzieningen Jeugd	1.845 (2020)	n.t.b.*	1.800	1.750	1.700 1.600 1.550
4	% jeugdigen (op totaal verblijf) in:					
	▪ gezinsgericht/pleegzorg	57% (2020)	n.t.b.*	60%.	70%	80%
	▪ gesloten plaatsing	6% (2020)		3%.	2%	0%
	▪ verblijf bij JH aanbieder	37% (2020)		37%.	28%	20%

Percentage jeugdigen met jeugdhulp: het doel is om het aantal jeugdigen met jeugdhulp (van Ouder- en Kindteam of jeugdhulpaanbieders) afneemt.

Aantallen jeugdigen met ESJH en HSJH: de specialistische jeugdhulp wordt voor het grootste deel geboden door jeugdhulpaanbieders ESJH en HSJH. Met de nieuwe aanbesteding ESJH verschuift een deel van de jeugdigen van de ESJH naar de HJSH (waardoor de HSJH-aantallen stijgen). Op termijn willen we dat het beroep op de HSJH daalt.

Binnen de specialistische jeugdhulp willen we dat het aantal jeugdigen dat buiten het gezin opgevangen moet worden in verblijfsvoorzieningen afneemt.

En als jeugdigen niet in het gezin zelf geholpen kunnen worden, willen we dat zij zoveel mogelijk in een pleeggezin of gezinsgericht verblijf (zoals gezinshuizen) terecht komen. De ambitie is dat de gesloten plaatsingen op termijn helemaal niet meer nodig zijn.

Activiteit 6.3.1.4

We bieden opvang en werken aan herstel naar duurzaam individueel wonen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1.	Aantal cliënten in de MOBW op peildatum 31 december	MOV: 1.635 MOJ: 462 MOG: 417 BW: 1.288 (2021)	1-1-23 tot 1-7-23: MOV 1.933 MOJ 477 MOG 407 BW 1.606 1-7-23 tot 31-12-23: BT 2824 BV 914	n.v.t.	BT/BV Volw. 2.530 Jongvolw. 250 Gezinnen 300 BT zonder woon-component 1.090	BT/BV Volw. 2.530 Jongvolw. 250 Gezinnen 300 BT zonder woon-component 1.090
2.	Gemiddelde verblijfsduur in de MOBW in dagen op peildatum 1 december	MOV: 1.021 MOJ: 833 MOG: 785 BW: 1.124 (2021)	1-1-23 tot 1-7-23: MOV 1.343 MOJ 904 MOG 827 BW 1.485 1-7-23 tot 31-12-23: BT 1.168 BV 1.195	n.v.t.	BT/BV Volw. 42 mnd Jongvolw. 16 mnd Gezinnen 30 mnd	BT/BV Volw. 41 mnd Jongvolw. 15 mnd Gezinnen 29 mnd
3.	Aantal heraanmelders na uitstroom uit de MOBW per jaar	MOV: 35 MOJ:10 MOG: 5 BW:45 (2021)	72	n.v.t.	52	37
4	Aantal plekken 24-uursopvang ongedocumenteerden	472 (2019)	500	n.v.t.	500	500
5	Aantal ongedocumenteerden waarvoor een duurzame oplossing is gevonden	46 (2018)	34	n.v.t.	40	40

Het doel van de opvang is om met het aantal ingekochte plaatsen zoveel mogelijk cliënten te helpen en de gemiddelde tijd in de opvang zo kort mogelijk te houden. De voor de Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen gecontracteerde aanbieders hebben voor 2025 de ontwikkelopgave om door samen te leren en te ontwikkelen als keten:

- Continuïteit van ondersteuning te organiseren en wachttijden zoveel mogelijk te beperken.
- Effectiever als keten samen te werken.
- Aanbod te monitoren en door te ontwikkelen wat aansluit bij veranderde ondersteuningsbehoefte.

We werken samen met, op basis van een aanbesteding, geselecteerde MOBW-aanbieders.

Er wordt binnen de 24-uursopvang gewerkt aan perspectief: terugkeer naar land van herkomst of doormigratie of legaal verblijf in Nederland. Op dit moment werken rijksdiensten hieraan mee en kunnen we mede dankzij hun inzet oplossingen realiseren. In 2025 is deze inzet van rijksdiensten er niet. Uiteraard blijven we inzetten op het perspectief, maar het wordt wel lastiger in 2025. We zullen vooral investeren in nieuwe samenwerkingen om alsnog oplossingen te realiseren voor deze groep.

Activiteit 6.3.1.5

We bieden kortdurende opvang voor acute daklozen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal unieke cliënten in de kortdurende opvang - gezinnen, - kwetsbare alleenstaanden (incl. trajectbedden)	409, 733 (2021)	n.v.t.	300	Nood-opvang gezinnen 210 DNO 359	Nood-opvang gezinnen 210 DNO 359
2	Gemiddelde verblijfsduur in de kortdurende opvang in /maanden - gezinnen, -kwetsbare alleen-staanden (incl. trajectbedden)	10, 14,9 (2021)	n.v.t.	n.t.b.	Nood-opvang gezinnen 1 jaar DNO 8-9 maanden	Nood-opvang gezinnen 9 maanden DNO 6-7 maanden

In het coalitieakkoord zijn ombuigingen op zorg opgenomen. De intensiveringen die in 2024 zijn ingezet worden in 2025 gecontinueerd. Het gaat om preventie en het verbeteren van ondersteuning en uitbreiding van tijdelijke opvangplekken voor verschillende groepen dakloze mensen in het kader van de Versterking aanpak daklоosheid (2023-2026). We bieden opvang aan mensen die acuut dakloos zijn. Dit zijn (kwetsbare) Amsterdammers. Voor economisch dakloze Amsterdammers hebben we de passantenpensions en hebben we tijdelijke verblijfsplekken ontwikkeld. Voorbeelden hiervan zijn het project Tijdelijk onder Dak en Onder de Pannen. Voor de kwetsbare Amsterdammers is er dag- en nachtopvang. In de opvang wordt gewerkt aan passend perspectief waarbij cliënt kan uitstromen naar een vervolgplek in de opvangketen of een eigen woonplek. Amsterdam biedt naast deze opvang ook opvang aan kwetsbare EU-burgers en ongedocumenteerden.
We werken hierop samen met MOBW aanbieders, en verlenen hiervoor subsidie.

Doel 6.3.2

Het duurzaam borgen van de veiligheid van alle betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal huishoudens waarbij sprake is van structurele veiligheid, 1 jaar na afsluiten de dienst.	2022	1434	n.v.t.	n.t.b.	n.t.b.

Het tegengaan van Huiselijk Geweld, Kindermishandeling en Seksueel Geweld vindt in Amsterdam-Amstelland plaats door middel van een aanpak gericht op het tegengaan, stoppen en duurzaam oplossen van onveiligheid.

We willen met elkaar een veilig netwerk vormen rondom de slachtoffers, (potentiële) daders en hun sociale omgeving. Een regionaal veiligheidsteam (Blijvend Veilig), dat intensief samenwerkt met het OKT en Buurtteam om kindermishandeling en huiselijk geweld te doorbreken en een terugval te voorkomen, is hierbij onmisbaar. Professionals van Veilig Thuis en Gecertificeerde Instellingen, werken integraal en er is geen differentiatie in functie. Professionals van de Raad voor de Kinderbescherming werken binnen de huidige wettelijke kaders zoveel mogelijk mee binnen de teams. In de komende jaren verspreidt deze nieuwe werkwijze zich over alle stadsdelen en wordt dit de reguliere aanpak.

We stimuleren de samenwerking tussen formele hulpverleningsorganisaties, zoals de Blijf Groep en Blijvend Veilig, met mensen en organisaties die het vertrouwen van inwoners al hebben. Dat zijn in elk geval ervaringsdeskundigen en zelforganisaties. Daarbij werken we met aandacht voor cultuur en gender en gebruiken we herkenbare, toegankelijke taal. Daarnaast hebben we aandacht voor specifieke groepen, zoals ouderen, jongeren en LHBTIQ+.

Activiteit 6.3.2.1

We bieden opvang en zorg aan vrouwen, mannen en kinderen die betrokken zijn bij huiselijk geweld en kindermishandeling.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis	6.134, 9.840 (2021)	5.284 10.544	n.v.t.	6.768 11.176	6.969 11.397 7.176 11.623 7.176 11.623
2	Bezettingsgraad bij Blijf Groep	96% (2021)	96%	96%	96%	96%

De druk op capaciteit in de opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling is al meerdere jaren onverminderd hoog. Vanwege de structurele tekorten in de capaciteit om deze slachtoffers op te vangen is het besluit genomen door de regio Amsterdam-Amstelland om een tweede Oranje Huis te openen met een uitbreiding van acht extra plekken. Naar verwachting zal in 2026 het tweede Oranje Huis de deuren openen, in de K-buurt in Zuidoost.

Activiteit 6.3.2.2

We zorgen voor een goed functionerend Veilig Thuis en Centrum Seksueel Geweld.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage huishoudens dat direct na de veiligheids-beoordeling en/of dienst door Veilig Thuis overgedragen wordt naar het lokale veld (wijkteams jeugd en volwassenen)	Gehele regio: 32% Amsterdam: 29% (2021)	Gehele regio 22% Amsterdam 21%	50%	50%	50%
2	Aantal hulp- en adviesvragen acuut en niet acuut van het Centrum Seksueel Geweld Amsterdam- Amstelland	Acuut: 290, Niet acuut: 375 (2021)	476 korter binnen 7 dagen 685 langer dan 7 dagen	Acuut: 606 Niet acuut: 1.401	Acuut: 652 Niet acuut: 1.175	2026: Acuut: 763 Niet acuut: 1.539 2027: Acuut: 763 Niet acuut: 1.539 2028: Acuut: 763 Niet acuut: 1.539

Veilig Thuis is er voor advies, ondersteuning en het melden (vermoedens) van huiselijk geweld en kindermishandeling. Er wordt gestreefd naar een toename in meldingen van professionals (bijvoorbeeld uit de zorg en het onderwijs) ten opzichte van meldingen vanuit de politie. Ook wordt ingezet op een toename in adviesvragen van inwoners. Zo kunnen we geweld eerder stoppen en voorkomen.

Steeds meer mensen weten de weg naar het Centrum Seksueel Geweld Amsterdam-Amstelland te vinden. Door de maatschappelijke aandacht voor seksueel geweld verwachten we dat deze trend doorzet. De verwachting is ook dat de nieuwe zedenwetgeving, die in juli in werking treedt, de vraag om hulp en advies verder zal doen toenemen. Hierdoor is het besluit genomen door de regio Amsterdam-Amstelland om extra middelen toe te kennen aan het Centrum Seksueel Geweld, zodat zij aan alle (hulp)vragen van slachtoffers van seksueel geweld kunnen voldoen. Ook zijn extra middelen toegekend om een fysieke locatie voor het Centrum Seksueel Geweld te realiseren. Een plek met een compleet hulpaanbod, op één locatie voor alle slachtoffers van seksueel geweld. Naar verwachting zal de opening van de fysieke locatie voor een verdere stijging van het aantal hulp- en adviesvragen zorgen.

Activiteit 6.3.2.3

We zorgen voor de uitvoering van de jeugdbescherming en jeugdreclassering.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage jongeren 0 tot 18 jaar met jeugdbescherming (BBVverplicht)	1,0% (2017)	0,7 1e helft	0,7%	0,7%	0,7%
2	Percentage jongeren 12 tot 23 jaar met jeugdreclassering (BBVverplicht)	0,8% (2017)	0,4 1e helft	0,6%	0,6%	0,6%

De Gecertificeerde Instellingen (GI's) bieden Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. Voor Amsterdam zijn dat Jeugdbescherming Regio Amsterdam, de William Schrikker Stichting en het Leger des Heils.
We sturen er in het Amsterdamse stelsel op aan gezinnen in een vrijwillig kader zo min mogelijk over te dragen en veiligheidsexpertise waar nodig toe te voegen. Dat betekent dat het OKT in de gezinnen waarin onveiligheid aan de orde is de begeleiding zelf zoveel mogelijk kan blijven bedienen en de jeugdbeschermer (in de wijk) kan vragen hen te ondersteunen. De GI's worden voor een deel van hun werk gefinancierd om consult te geven of tijdelijk mee te werken met en voor een gezin in de wijken. Deze samenwerking versterken we de komende jaren verder. Er zijn gezinnen waarin de ouders niet kunnen of willen zorgen voor een veilige opvoeding/ omgeving. Dan is voor de veiligheid van het kind een beschermingsmaatregel nodig die het mogelijk maakt de juiste hulp in te zetten. Ook kan de rechter jeugdreclassering opleggen. Deze vormen van gedwongen begeleiding wordt door de gecertificeerde instellingen uitgevoerd, waarbij zo mogelijk het OKT ook betrokken blijft of het Buurtteam aansluit vanwege voorkomende ouderproblematiek.

Activiteit 6.3.2.4

We bieden laagdrempelig specialistische hulp en ondersteuning voor sekswerkers.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal bereikte sekswerkers	1.265 (2020)	n.v.t.	5.400	5.400	5.400

Amsterdam biedt laagdrempelig specialistische hulp en ondersteuning voor sekswerkers. Dit aanbod is er voor mannen, vrouwen en transpersonen, ongeacht verblijfsstatus. Alle sekswerkers kunnen terecht met hulpvragen over onder andere werkomstandigheden, schulden, gezondheid, hulp bij het doen van aangifte en (alternatieve) carrièremogelijkheden. Ook worden er cursussen geboden om de positie van sekswerkers te verbeteren zoals, instap programma's, boekhouden, zelfverdediging en taallessen. Naast de vergunde branche zijn er ook vele sekswerkers in het onvergunde circuit actief. Deze groep lijkt toe te nemen. Onder deze groep bevinden zich ook mensen die ongedocumenteerd zijn. Om het bereik onder deze sekswerkers, met name diegene in een kwetsbare posities, verder te vergroten wordt er sinds 2021 naast het fysieke veldwerk, ook intensief ingezet op online outreach. Deze is succesvol. Waar er in 2020 nog 1265 sekswerkers bereikt werden, was dit aantal in 2022 gestegen naar 5500. Een deel van deze groep komt met zeer complexe ondersteuningsvragen. Deze aanpak wordt de komende jaren in samenhang met de ketenpartners gecontinueerd en doorontwikkeld. De mogelijkheden voor een overweeghuis worden onderzocht. Daarin zouden sekswerkers terecht kunnen, als zij overwegen te stoppen met sekswerk. Amsterdam biedt ook begeleiding aan sekswerkers die overwegen om uit te stappen, zogeheten uitstapprogramma's.

Activiteit 6.3.2.5

We bieden specialistische zorg aan en opvang voor (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal opgevangen slachtoffers van Mensenhandel - Aantal noodbedplaatsingen (72 uurs plaatsing), -Aantal ACM regulier (24uurs opvang)	24, 20 (2021)	24 20	25 20	27 24	27 24
2	Aantal slachtoffers ambulant begeleid	39 (2021)	39	40	75	75

Amsterdam biedt specialistische zorg aan en opvang voor (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel. Er is bij de geringste aanwijzing van mensenhandel direct 72 uur opvang beschikbaar, ongeacht iemands verblijfstatus. Na die 72 uur wordt er indien nodig de zorg intramuraal of ambulant voortgezet. Er is een zorgcoördinator om de zorginzet goed te begeleiden en een goede samenwerking met de politie te onderhouden. De zorgcoördinator speelt ook een belangrijke rol in de preventie van mensenhandel en de herkenning van slachtoffers. Hiertoe wordt bijvoorbeeld

deelgenomen aan casuïstiek overleg en wordt voorlichting gegeven over het herkennen van signalen van mensenhandel. Daarbij is zorgcoördinatie 24 uur per dag bereikbaar als sparringpartner voor de politie en (zorg)professionals. De gemeente Amsterdam streeft er naar een uitbuitingsvrije stad te zijn. Qua mensenhandel komt er waarschijnlijk een landelijke wetswijziging aan, dit zou betekenen dat de verwachtte aantallen erkende slachtoffers zal toenemen. In het wetsvoorstel wordt de nieuwe strafbaarstelling 'ernstige benadeling' geïntroduceerd. Deze strafbaarstelling is bedoeld voor arbeidsmisstanden die wel de inzet van het strafrecht rechtvaardigen, maar die niet zo ernstig zijn dat sprake is van mensenhandel. Daarom wordt er de komende jaren ook extra ingezet op voorlichting aan en ondersteuning van (arbeids) migranten. De inzet op herkenning van criminele/arbeids uitbuiting wordt geïntensiveerd sinds 2024. Verwacht wordt dat de caseload voor de ambulante medewerkers en zorgcoördinator komende jaren steeds meer toeneemt met slachtoffers van criminele uitbuiting.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Amsterdam - Amstelland is een verbonden partij die, middels een Gemeenschappelijke Regeling de werkzaamheden uitvoert met betrekking tot Veilig Thuis en het Centrum Seksueel Geweld, voor de zes gemeenten in de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	60,7	36,8	25,5	91,2	81,4	81,8
Lasten	832,4	902,9	899,0	873,5	833,1	826,9
Saldo Baten en Lasten	**-771,7**	**-866,1**	**-873,5**	**-782,4**	**-751,7**	**-745,1**
Onttrekking	24,1	19,8	26,6	25,4	11,8	0,7
Toevoeging	27,9	5,6	3,9	2,2	4,8	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-3,8**	**14,2**	**22,7**	**23,2**	**7,0**	**0,7**
Totaal	**-775,4**	**-851,8**	**-850,8**	**-759,2**	**-744,7**	**-744,4**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit eigen bijdragen voor WMO voorzieningen (€ 11 miljoen) en de specifieke uitkering voor de doelen Integraal Zorg Akkoord (IZA) (€ 7,2 miljoen).
De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit zijn Specialistische jeugdhulp (€ 264 miljoen), maatschappelijke opvang en beschermd wonen (€ 234,2 miljoen), hulp bij huishouden (€ 67 miljoen), dagbesteding en logeeropvang (€ 45 miljoen), uitvoering gezinsmanagement door de Gecertificeerde Instellingen (GI) en Blijvend veilig (€ 43,0 miljoen), hulpmiddelen en vervoers -en woonvoorzieningen (€ 21 miljoen) en aanvullend openbaar vervoer (€ 25 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2026 nemen de baten toe. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een het ramingsrisico vanwege het wel of niet terugdraaien van Rijksbezuinigingen op de Jeugdzorg (€ 62 miljoen) Bij de meicirculaire 2024 zijn deze Rijksbezuinigingen voor 2025 inderdaad teruggedraaid en vervalt het 'ramingsrisico' voor 2025. Vanaf 2027 nemen de baten af vanwege de SPUK IZA, welke loopt tot en met 2026 (€ 7,2 miljoen).
Vanaf 2026 nemen de lasten af. Dit is voornamelijk het gevolg van afname van incidentele Rijksbijdragen (bv Blijvend Veilig, SPUK IZA) , toekenningen van incidentele middelen (bv aanpak daklоosheid, aanpak wachtenden Jeugdzorg) en toekomstige afname van budget (bv specialistische Jeugdzorg).

Reserves

De toevoegingen aan de reserves in 2025 bedragen € 3,9 miljoen, dit is voor de egalisatie reserve WMO budgetten. De onttrekkingen aan de reserves in 2025 bedragen (€ 26,6 miljoen), dit is een onttrekking aan de egalisatie reserve WMO van € 11,7 miljoen, een onttrekking aan de egalisatie reserve jeugd voor € 4,4 miljoen voor onder ander voor aanpak wachtlijsten € 3,5 miljoen, een onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen € 9,8 miljoen en een onttrekking aan de reserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) van € 0,6 miljoen.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**36,8**	**25,5**	**91,2**	**81,4**	**81,8**
Beginstand Begroting 2025	**66,5**	**37,8**	**88,4**	**83,9**	**85,0**
Mutaties 2024-2028	**-29,7**	**-12,3**	**2,7**	**-2,6**	**-3,3**
1 Eigen bijdrage WMO	0,0	7,0	-4,1	-1,3	-1,3
2 Coalitieakkoord	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,7
3 Gemeentefonds	0,0	-26,2	0,0	0,0	0,0
4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-30,3	6,3	6,3	-1,8	-1,8
5 Overig	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Lasten	**902,9**	**896,2**	**873,5**	**833,1**	**826,9**
Beginstand Begroting 2025	**922,1**	**822,5**	**820,8**	**794,3**	**787,6**
Mutaties 2024-2028	**-19,2**	**73,8**	**52,7**	**38,8**	**39,3**
6 Actualisatie jeugd	0,0	4,3	5,5	5,2	5,2
7 Actualisatie WMO-voorziening	0,0	-6,4	-7,7	-9,4	1,1
8 Actualisatie Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen	0,0	4,9	4,9	-2,6	-2,6
9 Gemeentefonds	17,3	19,2	18,8	19,0	19,1
10 Actualisatie kapitaallasten	0,0	-0,6	-0,6	-0,1	0,1
11 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-29,3	8,2	7,8	-0,3	-0,4
12 Intertemporele mutaties	-15,5	12,8	1,4	0,2	0,4
13 Nominaal	0,0	17,0	16,6	16,2	16,3
14 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,7	3,5	0,0	10,5	0,0
15 IBO's	8,0	11,4	6,5	0,7	0,7
16 Overig	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Onttrekking	**19,8**	**26,6**	**25,4**	**11,8**	**0,7**
Beginstand Begroting 2025	**19,1**	**18,4**	**20,7**	**1,3**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,7**	**8,2**	**4,7**	**10,5**	**0,7**
17 Coalitiemiddelen 2022-2026	0,0	4,7	4,7	0,0	0,7
18 Reserve egalisatie WMO	0,0	0,0	0,0	10,5	0,0
19 Egalisatiereserve Jeugd	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0
20 Reserve POK	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**5,6**	**3,9**	**2,2**	**4,8**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**5,6**	**3,9**	**2,2**	**4,8**	**0,0**
Eindtotaal	**-851,8**	**-848,0**	**-759,2**	**-744,7**	**-744,4**

Mutaties baten

1 Eigen bijdrage WMO

Hogere baten door bijstelling van de Eigen bijdrage WMO in verband met het uitstellen van de inkomensafhankelijke bijdrage van 2025 naar 2026 (€ 7,0 miljoen).

2 Coalitieakkoord

Deze afwijking is kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

3 Gemeentefonds

Bij de meicirculaire 2024 zijn de Rijksbezuinigingen op de Jeugdzorg voor 2025 teruggedraaid en vervalt het ‘ramingsrisico’ voor 2025 (26,2 miljoen).

4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Lagere baten door neutrale mutaties (€ 30,3 miljoen) in 2024. Overhevelen van de specifieke uitkering vanuit het Rijk ten behoeve van Oekraïense ontheemden naar programmaonderdeel 7.4. Hogere baten door neutrale mutatie (€ 6,3 miljoen) in 2025. Dit is onder ander voor een specifieke uitkering in het kader van de IZA-doelen verleend (€ 7,2 miljoen). Dit is de voor de periode 2024 tot en met 2026. De lasten stijgen evenredig mee. ActualisatieTop 600.

5 Overig

Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

6 Actualisatie jeugd
Hogere lasten door de actualisatie begroting jeugd (€ 4,3 miljoen). Als gevolg van: hogere lasten voor Lumpsum Zorg in Natura (€ 7,2 miljoen) met name vanwege verschuiving van cliënten van ESJH naar HSJH . Hogere lasten voor Individuele Betaal Overeenkomsten (IBO) door de sterke groei van het aantal IBO's en de stijging van de gemiddelde kosten (€ 5,8 miljoen). Lagere lasten door inkoop van Enkelvoudige Specialistisch Jeugd Hulp (ESJH) vanaf 2025 vanwege de aanbesteding in 2024 en het aflopen van de zorgcontinuïteit in 2024 (€ 5,2 miljoen). Lagere lasten (€ 2,2 miljoen) doordat er minder een beroep gedaan wordt op aanvullende contracten in het kader van de zorgcontinuïteit inkoop (hoog)specialistische jeugdhulp 2021. De zorg-continuïteit betreft (verblijf en pleegzorg). De tien jeugdhulpaanbieders van hoogspecialistische jeugdhulp doen meer zelf. Lagere lasten Jeugd door actualisatie van de begroting van Jeugd. Overschotten worden grotendeels gebruikt om tekorten binnen programma 6 te dekken (€ 2,4 miljoen). Hogere lasten voor het Persoons-gebonden budget (PGB) door stijging van het aantal aanvragen, waarvan een groot aantal ook gemiddeld duurdere vormen van jeugdhulp betreft (€ 1,2 miljoen).

7 Actualisatie Wet Maatschappelijke Ondersteuning-voorziening
Lagere lasten door de actualisatie van de WMO voorzieningen (€ 6,4 miljoen) als gevolg van: Hogere lasten voor hulp bij Huishouden (€ 2,1 miljoen). In de gemeenteraad is de wens uitgesproken om de wachtlijsten te verminderen bij Hulp bij huishouden. Door het aantal cliënten Hulp bij huishouden per 2025 te laten stijgen naar 12.250 wordt aan deze wens tegemoet gekomen. Om aan deze verwachte groei in vraag tegemoet te komen is €2,1 miljoen aan structurele middelen nodig per 2025. Lagere lasten van € 2,1 miljoen door minder aanvragen voor de woon- en rollend vervoer Wmo voorzieningen. Lagere lasten € 0,9 mln. voor Aanvullende Individuele aanvulling ondersteuning vanwege het actualiseren van de begroting van AIO. Lagere lasten AOV. De financiële effecten van verwachte marktvolume groei zijn meer correct her-berekend en aanvullend loopt de vraag achter waardoor er minder wordt uitgegeven dan begroot. (€ 4,4 miljoen).

8 Actualisatie Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen
Hogere lasten door de actualisatie begroting maatschappelijke ondersteuning beschermd wonen (€ 4,9 miljoen). Als gevolg van de septembercirculaire 2023 waarin de rijksbijdrage vanuit de decentralisatie uitkering maatschappelijke opvang (DUMO) voor de gemeente Amsterdam verlaagd is met structureel € 2,8 miljoen. De verlaging volgt uit een actualisatie van het verdeelmodel. Deze verlaging wordt incidenteel in 2025 en 2026 gecompenseerd, waardoor het budget maatschappelijke opvang in die jaren met € 2,8 miljoen toeneemt. Hogere lasten van voor het programma versterking aanpak dakloosheid voor 2025 en 2026 (€ 4,7 miljoen). Deze hogere lasten worden gedekt uit de coalitiemiddelen opvang.

9 Gemeentefonds
Hogere lasten (€ 19,2 miljoen in 2025) vanwege de overheveling van middelen uit het gemeentefonds conform de bedragen in de meicirculaire. De verwerking van de meicirculaire 2025 voor onder andere voor; gecertificeerde instellingen (GI's). Het verlagen van de werkdruk in de jeugdbescherming en jeugdreclassering door de GI's (€ 1,6 miljoen) en voor Vrijval reservering compensatieregelingen Voogdij 18+ (€ 1,7 miljoen). Centrumgemeenten maatschappelijke opvang/beschermd wonen ontvangen structureel via de decentralisatie-uitkering Nationaal Actieplan Dakloosheid (€ 9,1 miljoen). Deze loon en prijsbijstelling leidt tot een structurele verhoging van de Integratie-uitkering beschermd wonen voor Amsterdam (€ 6,3 miljoen). Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

10 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

11 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Lagere lasten van € 29,3 miljoen in 2024 en hogere lasten van € 8,2 miljoen in 2025, € 7,8 miljoen in 2026 en 2027 en € 0,4 miljoen in 2028 door verschuivingen van middelen over de jaren heen voor onder ander Kasschuif prijsindex Beschermd Wonen, doorschuiven kapitaallasten en versterking aanpak dakloosheid. Hogere lasten door gemeentebreed neutrale mutaties (€ 8,2 miljoen). Betreft onder ander voor hogere lasten door neutrale mutatie (€ 7,2 miljoen) in 2025. Voor de 2024 t/m 2026 wordt een specifieke uitkering in het kader van de IZA-doelen verleend. De baten stijgen evenredig mee. Hogere lasten voor een subsidie voor het opzetten gezamenlijke werkwijze door Geestelijke gezondheidszorg (GGz) . Het betreft een subsidie die over meerdere jaren loopt. De baten stijgen evenredig mee (€ 1,0 miljoen).

12 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

13 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen, waaronder hogere lasten van € 9,5 miljoen waarvan €4 miljoen structureel en € 5,5 miljoen incidenteel voor de jaren 2025 en 2026 voor Jeugdzorg. De incidentele bijdrage geeft tijd om met jeugdaanbieders grip te krijgen op de afnemende budgettaire kaders voor jeugdhulp.

14 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Hogere baten door reserve gerelateerde wijzigingen in 2027 (€ 10,5 miljoen).
Dit bedrag wordt gebruikt als dekking voor tekorten binnen programma 6.

15 IBO's
Aanvullende bijdrage IBO's. Hogere lasten van € 8 miljoen in 2024 en 5 miljoen in 2025 door de sterke groei van het aantal IBO's en de stijging van de gemiddelde kosten te dekken.

16 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

17 Coalitiemiddelen 2022-2026
Hogere onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen ter dekking van de inzet wachtlijstbegeleiding dat onder het programma dakloosheid wordt ondergebracht (€ 4,7 miljoen).

18 Reserve egalisatie Wet Maatschappelijke Ondersteuning
De lasten nemen toe in 2027 (€ 10,5 miljoen) door een ontrekking aan de egalisatie-reserve Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dit is voor de dekking van tekorten in programma 6.

19 Egalisatiereserve Jeugd
Om deze mutatie mogelijk te maken, wordt de reserve verlengd, omdat de reserve opheffingsjaar 2026 heeft.

20 Reserve POK
Deze afwijking is kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

2.6.4 Diversiteit

De gemeente Amsterdam werkt aan een inclusievere stad waarin iedere Amsterdammer de ruimte heeft om zichzelf te zijn en zich vrij en beschermd voelt door enerzijds discriminatie te bestrijden en preventief de voedingsbodem hiervoor weg te nemen, en anderzijds door emancipatie te bevorderen en emanciperende initiatieven in onze stad te ondersteunen.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 6.4 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	216,19 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 6.4.1

Discriminatie wordt voorkomen en slachtoffers van discriminatie krijgen steun.

Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1. percentage gediscrimineerde Amsterdammers dat discriminatie meldt (Veiligheidsmonitor)	10% (2021)	*	*	11%	12%
2 aantal consulten ADV ter advies van slachtoffers van discriminatie (bron: Jaarverslag MDRA 2021)	254 (2021)	*	*	400	500

Discriminatie is het anders behandelen, achterstellen of uitsluiten van mensen op basis van persoonlijke kenmerken. Amsterdam accepteert geen enkele vorm van discriminatie. Daar zijn we als stad met z'n allen verantwoordelijk voor. In deze stad worden slachtoffers gesteund, daders aangesproken en voelen omstanders zich medeverantwoordelijk om dit te doen. Als gemeente en als stad zijn we er voor iedereen die gediscrimineerd wordt en proberen we discriminatie tegen te gaan en de voedingsbodem hiervoor weg te nemen. Het effect van het beleid dat moet bijdragen aan het tegengaan van discriminatie is moeilijk aantoonbaar. Het gaat immers om een sociaalmaatschappelijke ontwikkeling, waarop vele verschillende factoren van invloed zijn en om een ontwikkeling die tijd kost. Hierom is gekozen voor een specifiekere doelindicator die ook op een korte termijn een verandering kan laten zien die met een hogere waarschijnlijkheid kan worden toegeschreven aan het betreffende beleid.
We doen de onderbouwde aanname dat het aandeel slachtoffers van discriminatie adequate steun krijgt een positief effect heeft op de mate waarin Amsterdammers de ruimte hebben om zichzelf te zijn , en zich vrij en beschermd voelt. Om deze reden is gekozen dit beleid te monitoren aan de hand van het percentrage gediscrimineerde Amsterdammers dat discriminatie meldt en het aantal consulten van de Antidiscriminatievoorziening ter advies van slachtoffers van discriminatie.

Activiteit 6.4.1.1

We bevorderen inlevingsvermogen en empathie

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1 aantal deelnemende Amsterdammers aan bijeenkomsten voor ontmoeting en dialoog (bron: eigen dataverzameling uitvoeringsorganisaties)	*	*	*	10.000	10.000**

** waarde ontbreekt omdat deze indicator nieuw is en niet eerder in de planning en control-rapportages is opgenomen.*
*** voor de jaren 2025-2028 is hetzelfde streefgetal gebruikt als 2024. Het is nu nog niet duidelijk of er voor de jaren 2026-2028 wederom een alliantieregeling zal zijn.*

Vooroordelen zijn vaak de basis voor discriminatie en kunnen worden weggenomen door het vergroten van empathie en het inlevingsvermogen. Oprechte interesse in de ander en je verplaatsen in en meevoelen met de ander dragen bij aan het tegengaan van vooroordelen en discriminatie. Type interventies die hierbij horen zijn bijvoorbeeld de activiteiten die worden georganiseerd door de alliantie 'Empathische Alliantie' op basis van de subsidieregeling 'Allianties inclusie en antidiscriminatie 2024-2025'. Deze alliantie organiseert ontmoetingen en bijeenkomsten tussen groepen met verschillende culturele achtergronden en uit verschillende levensbeschouwelijke stromingen. Het doel hiervan is om empathie en inlevingsvermogen te vergroten.

Activiteit 6.4.1.2

We bevorderen kennis over (de effecten van) discriminatie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	aantal deelnemende Amsterdammers aan bijeenkomsten gericht op bevordering van kennis over (de effecten van) discriminatie (bron: om van fysieke en digitale aanwezigheid -eigen dataverzameling uitvoeringsorganisaties)	7.105 (2021)	*	*	10.000	10.000**
2	bereik tijdens Week tegen Racisme (bron: som van fysieke en digitale aanwezigheid - eigen dataverzameling uitvoeringsorganisaties)	2.723 (2022**)	*	*	1.200	1.200***

** waarde ontbreekt omdat deze indicator nieuw is en niet eerder in de planning en control-rapportages is opgenomen.*

*** In 2022 was vanwege de coronamaatregelen het aanbod alleen digitaal. Hierdoor was het bereik groter.*

**** voor de jaren 2025-2028 is hetzelfde streefgetal gebruikt als 2024. Het is nu nog niet duidelijk of er voor de jaren 2026-2028 wederom een alliantieregeling zal zijn.*

Om discriminatie en onderlinge vooroordelen terug te dringen richten we ons op het vergroten van kennis onder alle Amsterdammers over de effecten van discriminatie. Dit doen we door de impact en gevolgen ervan voor individuen, groepen/ gemeenschappen en de maatschappij te laten zien. Hierbij hechten we belang aan de representatie van Amsterdammers in al hun verscheidenheid. Daarnaast bieden we handelingsperspectieven om discriminatie en racisme te herkennen, bestrijden, en bij te dragen aan een inclusievere samenleving. Dit gaat bijvoorbeeld om activiteiten van de alliantie ´'Samen Tegen Racisme´ op basis van de subsidieregeling ´Allianties inclusie en antidiscriminatie 2024-2025´. Deze alliantie organiseertjaarlijks 'De Week tegen Racisme'. In deze week wordt een groot scala aan activiteiten, waaronder workshops, netwerkbijeenkomsten, dialogen, performances, lezingen en filmvertoningen, georganiseerd. De week wordt afgesloten met een grote netwerkbijeenkomst in de avond van 21 maart, waar ook verschillende activiteiten zullen plaatsvinden. Verder organiseert de alliantie gedurende de alliantieperiode een reeks aan activiteiten en bijeenkomsten gericht op het bevorderen van de kennis over (de effecten) discriminatie.

Activiteit 6.4.1.3

We vergroten het gedeeld eigenaarschap van het Amsterdamse koloniale verleden en de doorwerking.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Bereik activiteiten gericht op vergroten van het gedeeld eigenaarschap van het Amsterdamse koloniale verleden en de doorwerking (bron: eigen dataverzameling uitvoeringsorganisaties)	*	*	*	1.200	1.300

** waarde ontbreekt omdat deze indicator nieuw is en niet eerder in de planning en control-rapportages is opgenomen.*

Door gedeeld eigenaarschap van het Amsterdamse koloniale verleden en de doorwerking hiervan te vergroten, creëren we meer empathie. Wanneer Amsterdammers zich beter kunnen inleven in de gedeelde koloniale- en slavernij-geschiedenis, kunnen ze zich ook beter inleven in de positie van personen die door deze geschiedenis zijn achtergesteld. Wanneer mensen zich beter kunnen inleven zijn ze vaker en meer gemotiveerd om gezamenlijk de negatieve doorwerking van het koloniale- en slavernijverleden te beperken. Inzetten op empathie om vooroordelen weg te nemen is een werkend mechanisme in het bestrijden van discriminatie.
De alliantie ' De ongelooflijke geschiedenissen van onze voorouders' organiseert op basis van de subsidieregeling ´Allianties inclusie en antidiscriminatie 2024-2025, verschillende activiteiten in de stad om Amsterdammers in contact te brengen met de gedeelde koloniale geschiedenis. Via het educatieve programma Ancestors Unknown gaan basisschoolleerlingen uit groep 7 en 8 op zoek naar hun eigen familie-geschiedenissen en wortels. Daarnaast krijgen ze les over de gedeelde Nederlandse geschiedenis die in het reguliere onderwijs doorgaans onderbelicht blijft. Tevens worden Pabo studenten door middel van een collegereeks getraind om deze geschiedenis op een gedegen manier aan het voetlicht te brengen. Ook zijn er workshops voor museumdocenten en werknemers van het Stadsarchief. Het benadrukken van het gedeelde eigenaarschap in Amsterdamse koloniale geschiedenis staat in alle activiteiten van de alliantie centraal. Daarnaast worden er ook activiteiten vanuit de portefeuille antidiscriminatie en Inclusie ontplooid die gericht zijn op het betrekken van Amsterdammers bij hun eigen koloniale verleden.

Activiteit 6.4.1.4

We stellen een norm tegen alle vormen van discriminatie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal inwoners > 16 jaar bereikt met uitingen van outdoor campagnes onder Amsterdammers (bron: monitoring campagnebureau)	800.000 (2023)	*	*	800.000	830.000
2	Aantal views van social media campagne (bron: monitoring campagnebureau)	1.120.000 (2023)	*	*	1.120.000	1.400.000

** waarde ontbreekt omdat deze indicator nieuw is en niet eerder in de planning en control-rapportages is opgenomen.*

Als gemeente stellen we de norm dat elke vorm van discriminatie onacceptabel is. We spreken daders aan en sporen omstanders aan om zich uit te spreken. Uit onderzoek van het KIS en Movisie blijkt dat bewustwording creëren niet werkt bij groepen die niet intrinsiek gemotiveerd zijn om niet te discrimineren. Bij deze groep werkt het beter wanneer zij gemotiveerd worden vanuit de sociale norm binnen hun 'groep' of omgeving (zoals klasgenoten, collega's, stadsgenoten). Wanneer ze merken dat anderen om hen heen discriminatie afkeuren, dan gaan ze minder discrimineren. Om deze reden zijn we normstellend. Dit doen we bijvoorbeeld met een omstander-campagne die Amsterdammers ertoe oproept zich uit te spreken tegen alle vormen van discriminatie.

Activiteit 6.4.1.5

We versterken de positie van de ADV.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage gediscrimineerde Amsterdammers dat niet weet dat het mogelijk is om een melding te doen (bron: Veiligheidsmonitor)	16% (2023)			13%	10%
2	percentage gediscrimineerde Amsterdammers dat denkt dat het zin heeft om discriminatie te melden (Veiligheidsmonitor).	50% (2023	*	*	55%	60%
3	Aantal melding waarbij het meldpunt het slachtoffer bijstaat in een procedure (Bron: Jaarverslag DRA)	17 (2021))	*	*	17	20

** waarde ontbreekt omdat deze indicator nieuw is en niet eerder in de planning en control-rapportages is opgenomen.*

Op grond van de Wet Gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen (WGA) zijn gemeenten verplicht hun inwoners toegang te bieden tot een anti-discriminatie-voorziening (ADV). Voor Amsterdam is via een verordening bepaald dat dit het meldpunt Discriminatie.nl/Regio Amsterdam is. Discriminatie.nl is een onafhankelijke stichting die in opdracht van de gemeente twee wettelijk voorgeschreven kerntaken uitvoert:
1. het verlenen van onafhankelijke bijstand en advies bij discriminatieklachten.
2. het registreren van klachten over discriminatie.

Hulp aan slachtoffers van discriminatie en de registratie is van groot belang. Om discriminatie terug te dringen is het niet alleen nodig om de bekendheid van het meldpunt te vergroten zodat meer mensen een melding maken, maar ook om - samen met een groot aantal ketenpartners - opvolging te geven aan de meldingen en daardoor discriminatie een halt toe te roepen. Om die reden versterken we de positie van de ADV om ervoor te zorgen dat meer Amsterdammers weten dat het mogelijk is om een melding te doen en anderzijds om ervoor te zorgen dat de ADV beter in staat wordt gesteld om slachtoffers die een melding doen, bij te staan om een civiele dan wel strafrechtelijke procedure te starten.

Doel 6.4.2

Emanciperende krachten in de stad worden versterkt.

Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1. Aantal ondersteunde emancipatie-initiatieven onder eigen regie van de doelgroep(en) zelf. (bron: zelfrapportage ondersteunde initiatieven)	*	*	*	210	225

** waarde ontbreekt omdat deze indicator nieuw is en niet eerder in de planning en control-rapportages is opgenomen.*

Emancipatie is het streven naar en de ontwikkeling van gelijke rechten en een gelijkwaardige positie in de maatschappij van groepen vanuit een achtergestelde positie. Als gemeente willen we de stad zo inrichten dat iedereen die vrijheid en gelijkheid zoekt, weet wat er allemaal mogelijk is en waar ze moeten zijn voor ondersteuning. Of je nou een nieuw collectief wilt vormen of je juist wilt ontworstelen aan een groep – de gemeente wil al deze Amsterdammers ondersteunen. Hiermee willen we bijdragen aan de kracht van netwerken van groepen die zich emanciperen, of zichzelf 'empoweren', om maatschappelijke veranderingen teweeg te brengen en bij te dragen aan een gelijkwaardige positie voor alle Amsterdammers. Als gemeente investeren we in capaciteitsversterking van emancipatie-initiatieven, ten behoeve van de emancipatie van de achterban van deze initiatieven. De uiteindelijke impact van dit beleid speelt zich af in de levens van de mensen uit de doelgroepen. De directe impact is op het niveau van de emancipatiebeweging. De behoefte van emancipatie-initiatieven op het vlak van ondersteuning van de gemeente is divers en betreft zowel een financieringsbehoefte als professionalisering. De effecten hiervan laten zich niet in een indicator vatten. Bovendien kiezen we ervoor om zoveel mogelijk geld te investeren in emancipatie-initiatieven zelf, en niet in de evaluatie van het effect van deze investeringen. We doen de onderbouwde aanname dat subsidiering en aanbod op het gebied van professionalisering bijdraagt aan een sterker emancipatieveld. Om deze reden is gekozen dit beleid te monitoren met het aantal ondersteunde emancipatie-initiatieven.

Activiteit 6.4.2.1

We bevorderen representatie en zichtbaarheid diversiteit achtergestelde groepen en bestrijden hiermee stereotype en eenzijdige beeldvorming.

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1 aantal mensen bereikt met activiteiten ihkv diverse verhalen over achtergestelde groepen in de stad (bron: eigen dataverzameling uitvoeringsorganisaties)	*	*	*	40.000	40.000

** waarde ontbreekt omdat deze indicator nieuw is en niet eerder in de planning en control-rapportages is opgenomen.*

Iedere Amsterdammer moet zichzelf kunnen herkennen op allerlei posities en wezenlijk de kans krijgen om zelf ook zo'n positie te bekleden. Hiermee baseren we ons op het principe 'you can't be what you can't see': als je jezelf niet in een rol gerepresenteerd ziet, kan je jezelf je ook niet in die rol voorstellen en zal je minder geneigd zijn dit na te streven. We spannen ons in voor een gelijkwaardige samenleving waarin het van belang is dat iedereen gelijke kansen heeft, en dat dit zich vertaalt in een representatieve verdeling van invloedrijke posities. Hierbij zetten we op het bestrijden van de onderliggende factoren stereotypering, vooroordelen en – in het bijzonder - een gebrek aan rolmodellen. Representatie gaat ook over wiens verhalen gezien en gehoord worden. We hechten groot belang aan het betrekken van rolmodellen die Amsterdammers in al hun verscheidenheid representeren - waaronder rolmodellen uit verschillende levensbeschouwelijke stromingen die vanwege hun sleutelpositie veel Amsterdammers kunnen bereiken en sociale normen van wederzijds respect, gelijkwaardigheid en inclusie kunnen versterken. We ondersteunen initiatieven die bijdragen aan gelijkwaardige representatie van alle Amsterdammers in de verhalen die verteld worden over heden en verleden, en die daarmee stereotype beeldvorming en eenzijdige belichting van de verhalen van groepen in de stad tegengaan. Verhalen kunnen bijvoorbeeld gedeeld worden via kunstprojecten, podcasts of radiointerviews. Inhoudelijk voorbeelden zijn verhalen en ervaringen van jonge Joodse Amsterdammers over hun Joodse cultuur, en verhalen van Islamitische Amsterdammers over de lange geschiedenis van hun religie in de stad.

Activiteit 6.4.2.2

We ondersteunen vrouwen en lhbtiq+ personen bij inbreuk op hun zelfbeschikkingsrecht.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	aantal vrouwen bijgestaan met juridisch advies door VRW (bron: vrouwenrechtswinkel)	523 (2022)***	*	*	1000****	1000****
2	vergoedingen wijziging genderaanduiding in identificatiebewijs in jaar (bron: eigen dataverzameling)	**	*	*	100	100

** waarde ontbreekt omdat deze indicator nieuw en niet eerder in de planning en control-rapportages is opgenomen.*

*** De vergoeding voor de kosten voor het wijzigen van het geslacht in de geboorteakte en Basisregistratie Personen is in 2024 ingegaan. Peilwaarde ontbreekt.*

**** in 2022 bestond de Vrouwenrechtswinkel uit een locatie en was 10 maanden open. Vanaf 2023 zijn er in Amsterdam drie vestigingen van de Vrouwenrechtswinkel..*

***** voor de jaren 2025-2028 is hetzelfde streefgetal gebruikt als 2024.*

Zelfbeschikking is het recht op zelfstandigheid en het maken van eigen keuzes. Amsterdammers hebben het recht om keuzes over hun eigen leven te maken, bijvoorbeeld over werk, partnerkeuze, leefvorm, het eigen lichaam en religie. Zelfbeschikking wordt door mensenrechtenorganisatie Amnesty International beschouwd als een grondslag voor mensenrechten, maar is helaas niet vanzelfsprekend. Binnen deze prioriteit brengen we focus aan op de aandachtsgroepen vrouwen en lhbtiq+-personen. Patriarchale normen en heter0- normatieve opvattingen belemmeren de vrijheid van vrouwen en lhbtiq+-personen. In de extreemste gevallen worden vrijheden zover ingeperkt dat vrouwen niet mogen beslissen over hun eigen zwangerschap, transpersonen niet mogen beslissen over hun eigen genderexpressie, en zowel vrouwen als lhbtiq+-personen niet zelf mogen beslissen over met wie zij samenleven. Amsterdam blijft organisaties ondersteunen die zich inzetten voor het behoud van verworven vrijheden en het bestrijden van onvrijheden voor vrouwen en lhbtiq+-personen. Hierbij gaan we uit van ieders eigen lichamelijke integriteit. Bij inzet gericht hierop is bijvoorbeeld te denken aan de subsidiëring van de vrouwenrechtswinkels en de vergoeding voor de kosten voor het wijzigen van het geslacht in de geboorteakte en Basisregistratie Personen.

Activiteit 6.4.2.3

We ondersteunen vrouwen met afstand tot de arbeidsmarkt zodat zij zelf kunnen kiezen hoe zij hun tijd en talenten inzetten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	aantal vrouwen dat deelneemt aan een empowermenttraject (bron: eigen dataverzameling uitvoeringsorganisaties)	*	*	*	165	165**

** waarde ontbreekt omdat deze indicator nieuw en niet eerder in de planning en control-rapportages is opgenomen.*

*** voor de jaren 2025-2028 is hetzelfde streefgetal gebruikt als 2024. Het is nu nog niet duidelijk of er voor de jaren 2026-2028 wederom een alliantieregeling zal zijn.*

Vrouwen zijn om verschillende redenen vaker niet-economisch zelfstandig dan mannen. Dit leidt tot grotere armoede onder vrouwen. Bovendien kunnen vrouwen die financieel afhankelijk zijn van hun partner, minder makkelijk zelfstandig deelnemen aan de samenleving. Vrouwen moeten ook daadwerkelijk kunnen kiezen hoe zij hun tijd en talenten inzetten, en gelijke kansen hebben economisch zelfstandig te zijn en een adequate levensstandaard te hebben. Daarom hebben we aandacht voor een gelijkere verdeling van zorg en arbeid. Hierbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor vrouwen in een kwetsbare positie, in het bijzonder voor vrouwen die niet of praktisch zijn opgeleid. In het streven naar gendergelijkheid (in werk) is aandacht voor de rol van mannen een integraal onderdeel; de emancipatie van mannen en jongens is nodig voor de emancipatie van meisjes en vrouwen. Ook arbeidsmarktdiscriminatie - zoals zwangerschapsdiscriminatie, ongelijke beloning en ongelijke promotiekansen voor mannen en vrouwen - draagt bij aan de gemiddeld zwakkere economische positie van vrouwen. Activiteiten die moeten bijdragen aan meer gelijkheid zijn bijvoorbeeld activiteiten die worden gesubsidieerd via de alliantie ‘Gendergelijkheid in werk’ op basis van de subsidieregeling ´Allianties inclusie en antidiscriminatie 2024-2025’ en door financiering van activiteiten via het Servicepunt Emancipatie.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	9,4	11,0	10,2	9,7	9,1	9,1
Saldo Baten en Lasten	**-9,4**	**-11,0**	**-10,2**	**-9,7**	**-9,1**	**-9,1**
Onttrekking	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-8,9**	**-11,0**	**-10,2**	**-9,7**	**-9,1**	**-9,1**

Baten en lasten

De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit de bijdrage voor emancipatie, antidiscriminatie en subsidieregelingen strategische allianties (€ 7,6 miljoen) en apparaatslasten voor uitvoering van het programmaonderdeel (€ 2,2 miljoen).

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Lasten	**11,0**	**10,2**	**9,7**	**9,1**	**9,1**
Beginstand Begroting 2025	**10,9**	**9,3**	**8,8**	**8,7**	**8,7**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**0,9**	**0,9**	**0,4**	**0,4**
1 Gemeentefonds	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0
2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-0,1	0,5	0,5	0,0	0,0
3 Nominaal	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
4 Overig	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Onttrekking	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-11,0**	**-10,2**	**-9,7**	**-9,1**	**-9,1**

Mutaties lasten

1 Gemeentefonds
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

3 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

4 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

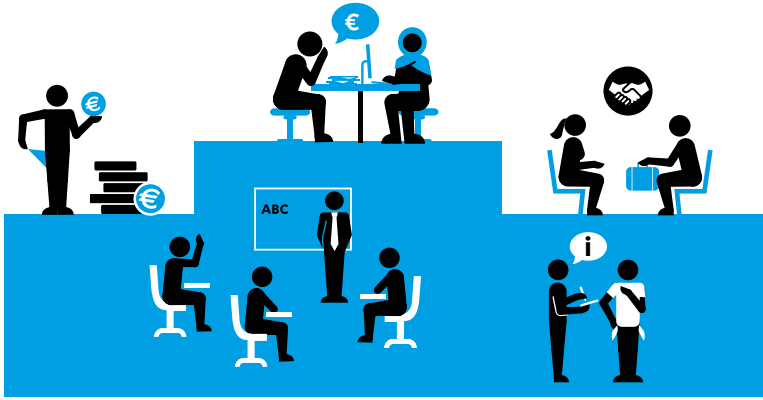
2.7

Sociale zaken en armoedebestrijding

2.7 Sociale zaken en armoedebestijding

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	779,4	864,2	761,8	753,8	747,2	746,0
Lasten	1.231,3	1.297,6	1.208,1	1.160,7	1.120,0	1.120,7
Saldo Baten en Lasten	**-451,9**	**-433,4**	**-446,3**	**-406,9**	**-372,8**	**-374,7**
Onttrekking	45,0	78,9	31,8	9,5	2,6	0,0
Toevoeging	41,6	58,6	0,0	0,0	0,5	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**3,4**	**20,3**	**31,8**	**9,5**	**2,1**	**0,0**
Totaal Programma 7 Sociale zaken en armoedebestijding	**-448,5**	**-413,1**	**-414,5**	**-397,4**	**-370,7**	**-374,7**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**180,9**	**177,7**	**170,6**	**168,2**	**161,7**	**161,7**

Thema's per programma

Digitale stad / informatie:

- We bouwen voort op het nieuwe systeem voor de begeleiding van bijstandsgerechtigden naar werk of - indien dat niet mogelijk is - een andere vorm van participatie.
- We werken aan (deels) geautomatiseerde afhandeling om de burger van een tijdig en correct antwoord te voorzien.
- We betrekken privacy, security en compliance bij elke fase van digitalisering.

Democratisering:

- We betrekken de mening van cliënten bij besluitvorming door organisaties in de stad te raadplegen die de belangen van groepen mensen onder de Participatiewet behartigen. Daarnaast zal in 2025 een nieuwe Participatieraad zijn geïnstalleerd. De Participatieraad bestaat uit bijstandsgerechtigden en vertegenwoordigers van belangenorganisaties van bijstandsgerechtigden. Ze adviseert gevraagd en ongevraagd over beleid en verordeningen rond de Participatiewet.
- We werken samen met verschillende maatschappelijk initiatieven die aanvullend kunnen zijn op de dienstverlening van de gemeente bij de begeleiding van bijstandsgerechtigden naar werk, scholing, of participatie.

De thema's Duurzaamheid en kansengelijkheid worden apart toegelicht in een paragraaf.

2.7.1 Inkomensregelingen

Er is in Amsterdam financiële bestaanszekerheid (inkomenszekerheid) voor alle Amsterdammers die zelf tijdelijk niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 7.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	4,11 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	4.66,11 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 7.1.1

Er is in Amsterdam financiële bestaanszekerheid (inkomenszekerheid) voor Amsterdammers die zelf niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het Amsterdamse aandeel in het landelijk budget voor uitkeringen (BUIG) ten opzichte van het Amsterdamse aandeel in de werkelijke uitgaven aan uitkeringen (BUIG)	-0,56% (2021)	0,39%	- 0,25%	0,00%	0,00%
2	Percentage toekenningen van Bijstand aan huishoudens die <12 maanden eerder een uitkering ontvingen	25,9% (2019)	21,7%	17,5%	17%	17%
3	Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	794	640	n.v.t	n.v.t	n.v.t
4	Percentage kinderen in uitkeringsgezinnen (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	22,51%	11% (2022)	n.v.t	n.v.t	n.v.t
5	Percentage Amsterdammers dat in een klanttevredenheidsonderzoek over de gemeentelijke dienstverlening op het gebied van werk en inkomen, aangeeft zich correct bejegend te voelen.	76% (2023)	n.v.t.	n.v.t	78%	79%

We verstrekken een bijstandsuitkering aan inwoners die niet voldoende inkomen of vermogen hebben om van te leven. In onze dienstverlening hebben we in het bijzonder oog voor de kwetsbare groepen in de stad, zoals ontheemden, dak- en thuislozen, jongeren, mensen met een tijdelijk contract, flexwerkers en (zelfstandig) ondernemers met een laag inkomen.

De algemene bijstand is al jaren niet meer op een adequaat niveau voor Amsterdammers om rond te kunnen komen. Daarom kijken we waar regelingen vereenvoudigd en verruimd kunnen worden. In 2025 werken we vanuit de speerpunten van de Agenda Bestaanszekerheid voor Iedereen: uitgaan van vertrouwen, verruimen en vereenvoudigen van regelingen en aandacht voor specifieke doelgroepen en gebieden. Vereenvoudigen betekent bijvoorbeeld dat we vertrouwen op de informatie die we krijgen van de Amsterdammer en niet meer bewijsstukken opvragen dan nodig is. We gaan werken met minder bewijslast en meer persoonlijk contact. Daarbij verliezen we de aandacht voor rechtmatigheid en tijdige verstrekking niet uit het oog. We willen voorkomen dat mensen ten onrechte teveel bijstand krijgen en later geconfronteerd worden met een bijstandsschuld. Waar uitkeringen onrechtmatig worden verstrekt corrigeren we actief om verdere schulden te voorkomen.

Activiteit 7.1.1.1

We bieden dienstverlening op maat, waar mogelijk digitaal, we versimpelen de aanvraag van inkomensregelingen, verstrekken tijdig, toetsen op rechtmatigheid en handelen klachten snel af.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Klanttevredenheid over dienstverlening afhandeling bijstandsaanvragen bij instroom	6,9 (2018)	8,0	7,8	8,0	8.0
2	Percentage binnen 3 weken afgehandelde aanvragen uitkeringen (exclusief bijzondere doelgroepen)	90% (2018)	76,4%	82%	85%	85%
3	Minimumpercentage uitkeringen en kredieten dat rechtmatig is verstrekt	99,8% (2019)	99%	99%	99%	99%
4	Percentage klachten afgehandeld binnen de wettelijke termijn	93% (2018)	73,9%	90%	95%	95%
5	Aantal klachten dat per jaar binnenkomt	778 (2018)	1.402	760	750	740
6	Percentage aanvragen dat digitaal binnenkomt	58,8% (2018)	64,3%	75%	80%	80%

We blijven onze dienstverlening aan Amsterdammers met een uitkering verbeteren en investeren verder in automatisering en digitalisering van onze processen, het verkorten van de afhandelingstermijnen en een sociaal incassobeleid. Bijvoorbeeld door bij vorderingen in samenspraak op de persoon toegesneden afbetalingsafspraken maken. We werken in 2025 verder aan een flexibelere en meer wendbare organisatie en verstevigen de dienstverlening vanuit de buurtgerichte multidisciplinaire teams, zodat de burger één loket ervaart.

Activiteit 7.1.1.2

We richten onze dienstverlening op het bieden van inkomensstabiliteit met zo min mogelijk inkomensschommelingen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Klanttevredenheid van mensen met een bijstandsuitkering met een inkomstenverrekening uit werk	7,0 (2021)	7	7,6	7,7	7,8
2	Percentage tijdig en correct verwerkte inkomensverrekeningen van mensen met een bijstandsuitkering met een inkomstenverrekening uit werk	77% (2023)	n.v.t.	n.v.t.	95%	95%
3	Aantal mensen met een uitkeringsschuld als gevolg van teveel verstrekte algemene bijstandsuitkeringen	11.887 (2018)	9.687	9.750	9.500	9.250
4	Aantal bijstandsgerechtigden dat pro-actief een brede inkomensscan krijgt*	volgt	n.v.t.	volgt	volgt	Nog niet beschikbaar

** Dit is een nieuwe aanpak waarover nu nog geen data beschikbaar zijn. Het doel van deze brede inkomensscan is dat we de gehele financiële situatie van de Amsterdammer in beeld krijgen, zodat we de juiste regelingen, hulp en begeleiding kunnen bieden en niet alleen wordt gekeken naar de enkele aanvraag die iemand komt doen.*

We zien al een aantal jaren dat het niveau van de algemene bijstand niet voldoende is voor mensen om van rond te komen. Door de prijsstijgingen van bijvoorbeeld boodschappen en energie gaat het voor veel mensen nog meer knellen. We richten onze dienstverlening op inkomensstabiliteit met zo min mogelijk inkomensschommelingen. Daarom zetten we in op brede inkomensondersteuning van mensen met een bijstandsuitkering. We verwachten een toenemend beroep op Individuele Bijzondere Bijstand. Voor mensen met een parttimebaan en een aanvullende bijstandsuitkering werken we al langere tijd aan het vereenvoudigen en automatiseren van inkomstenverrekeningen. We verwachten dat dit in 2025 zijn vruchten afwerpt en de inkomsten van parttimers met een bijstandsuitkering snel en correct worden verrekend.

Het aantal ondernemers dat een beroep doet op bijstand Bbz (Bijstandsbesluit zelfstandigen) is sinds de coronacrisis toegenomen en ligt sindsdien op een hoger niveau. We verwachten dat dit ook in 2025 het geval zal zijn.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Wigo4it

Dit is een ICT-organisatie die in G4-verband werkt en wordt ingeschakeld voor het beheer van de ICT-applicatie Socrates. Socrates is het systeem voor het verstrekken en het beheer van uitkeringen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	731,2	697,4	697,8	697,8	697,2	697,2
Lasten	763,1	757,3	773,7	765,2	756,8	755,4
Saldo Baten en Lasten	**-31,9**	**-59,9**	**-75,8**	**-67,3**	**-59,6**	**-58,1**
Onttrekking	33,0	58,4	22,2	2,2	1,4	0,0
Toevoeging	41,5	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-8,5**	**36,2**	**22,2**	**2,2**	**1,4**	**0,0**
Totaal	**-40,4**	**-23,6**	**-53,6**	**-65,2**	**-58,2**	**-58,1**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit rijksbudget voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen (€ 685,9 miljoen) en het terugvorderen van te veel ontvangen uitkeringen van (voormalige) bijstandsgerechtigden (€ 11,3 miljoen). Daarnaast gaat het om de terugvordering van de verstrekkingen levensonderhoud en leningen bij de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (TOZO, € 5,2 miljoen) en de afdracht hiervan aan het Rijk (eveneens € 5,2 miljoen), gemeentebreed dus neutraal.

De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit bijstandsuitkeringen (€ 696,7 miljoen), de apparaatslasten die samenhangen met het verstrekken en beheren van bijstandsuitkeringen (€ 44,3 miljoen), het uitvoeren van beheer, onderhoud, vervanging en doorontwikkeling van informatiesystemen (€ 26,1 miljoen). Daarnaast gaat het om het uitvoeren van bezwaar en beroep (€ 3,1 miljoen) en projecten binnen het programma Iedereen Kans Op Werk (€ 1,2 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2026 blijven de baten op nagenoeg hetzelfde niveau.
Vanaf 2026 nemen de lasten af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van lagere verwachte uitgaven aan bijstandsuitkeringen (€ 4,0 miljoen), het einde van de looptijd van de Agenda bestaanszekerheid (€ 3,5 miljoen) en het programma Iedereen Kans Op Werk (€ 1,2 miljoen). Ook verwachten we lagere lasten voor beheer, onderhoud en vervanging van informatiesystemen (€ 7,8 miljoen). Daarnaast vallen de middelen voor het fundamenteel verbeteren van de dienstverlening vanuit de overheid weg (€ 1,4 miljoen).

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves in 2025 bedragen € 22,2 miljoen. Dit is voor de vrijval aan de algemene middelen (€ 19,7 miljoen), het fundamenteel verbeteren van de dienstverlening vanuit de overheid (€ 1,4 miljoen), het programma Iedereen Kans Op Werk (€ 1,2 miljoen). Vanaf 2026 nemen de onttrekkingen af. Dit komt hoofdzakelijk doordat er in latere jaren geen vrijval aan de algemene middelen is geraamd.
Geen toevoegingen aan de reserves in 2025.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**697,4**	**697,8**	**697,8**	**697,2**	**697,2**
Beginstand Begroting 2025	**723,3**	**664,8**	**664,8**	**661,7**	**661,7**
Mutaties 2024-2028	**-25,9**	**33,1**	**33,1**	**35,5**	**35,5**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-54,7	-3,1	-3,1	0,0	0,0
2 Reserve-gerelateerde wijzigingen	28,8	36,2	36,2	35,5	35,5
Lasten	**757,3**	**773,7**	**765,2**	**756,8**	**755,4**
Beginstand Begroting 2025	**791,0**	**738,5**	**725,7**	**718,9**	**717,2**
Mutaties 2024-2028	**-33,8**	**35,1**	**39,5**	**38,0**	**38,2**
3 Bestaanszekerheid	0,0	3,1	3,1	0,0	0,0
4 Actualisatie kapitaallasten	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0
5 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-55,7	-9,6	-7,1	-1,1	-1,1
6 Intertemporele mutaties	-7,3	2,2	4,5	0,3	0,3
7 Nominaal	0,0	1,2	1,1	1,0	0,9
8 Reserve-gerelateerde wijzigingen	28,3	32,9	34,9	34,9	34,9
9 Overig	0,9	5,5	3,0	2,9	3,2
Onttrekking	**58,4**	**20,2**	**2,2**	**1,4**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**56,7**	**6,8**	**3,9**	**1,7**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**1,7**	**13,5**	**-1,7**	**-0,3**	**0,0**
10 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur	1,7	16,8	-2,5	-0,3	0,0
11 Egalisatiereserve Xaas	0,0	-2,4	0,0	0,0	0,0
12 Reserve Iedereen Kans Op Werk	0,0	1,2	0,8	0,0	0,0
Toevoeging	**22,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**20,5**	**1,3**	**1,3**	**1,3**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**9,8**	**-1,3**	**-1,3**	**-1,3**	**0,0**
13 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur	1,6	-1,3	-1,3	-1,3	0,0
14 Egalisatiereserve Xaas	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Eindtotaal	**-23,6**	**-53,6**	**-65,2**	**-58,2**	**-58,1**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit betreft met name het onderbrengen van lasten- en batenbudget, in een nieuw programmaonderdeel 7.4 Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden.

2 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Inkomensdeel BUIG 2025; de verwachting is dat de stijgende trend van het aantal bijstandsgerechtigden (AB, IOAW, IOAZ) minder hard gaat, echter nemen de bijstandslasten toe door de verhoging van het wettelijk minimumloon (3,75%) per 1 januari 2024.

Mutaties lasten

3 Bestaanszekerheid
Hogere lasten voor bestaanszekerheid door de uitvoering van de verschillende projecten binnen de agenda bestaanszekerheid, hiermee zorgen we voor een betere basis (€ 3,1 miljoen).

4 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

5 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit betreft met name het onderbrengen van lasten- en batenbudget, in een nieuw programmaonderdeel 7.4 Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden.

6 Intertemporele mutaties
Lagere lasten in 2024 door verschuiving van middelen over de jaren.

7 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

8 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Inkomensdeel BUIG 2025; de verwachting is dat de stijgende trend van het aantal bijstandsgerechtigden (AB, IOAW, IOAZ) minder hard gaat, echter nemen de bijstandslasten toe door de verhoging van het wettelijk minimumloon (3,75%) per 1 januari 2024 (€ 25,2 miljoen). Tevens zijn er 2024 hogere uitvoeringskosten TOZO (€ 3,1 miljoen).

9 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

10 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur
Op basis van het af te dekken risico voor de Buig is geconstateerd dat een deel van deze reserve vrij kan vallen ten behoeve van de algemene middelen.

11 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025-opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de dotaties en onttrekkingen naar nul wordt gebracht.

12 Reserve Iedereen Kans Op Werk
Hogere onttrekking aan de reserve IKOW ten behoeve van het programma Iedereen Kans Op Werk van € 1,2 miljoen in 2025 en € 0,8 miljoen in 2026.

Mutaties toevoegingen reserves

13 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur
Hogere toevoeging aan de reserve inkomensdeel van € 2,9 miljoen in 2024 vanwege hogere baten door de gewijzigde raming op de bijstand. Op basis van het voorlopige macrobudget 2024 is de begroting naar boven bijgesteld door de gewijzigde conjunctuurramingen. Van 2024 tot en met 2027 is er een lagere toevoeging aan de reserve inkomensdeel vanwege een corrigerende reservemutatie tussen programmaonderdeel 7.1 en 7.2 van € 1,3 miljoen.

14 Egalisatiereserve Xaas
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

2.7.2 Werk, participatie en inburgering

We verbeteren de bestaanszekerheid van Amsterdammers door ze te begeleiden naar duurzaam, betaald werk of door ze perspectief op werk te geven.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 7.2 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	37,44 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	3.278,94 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 7.2.1

Amsterdammers die dienstverlening ontvangen van de gemeente doen duurzaam en naar vermogen mee.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal bijstandsgerechtigden dat door uitstroom naar werk of scholing uitkerings-onafhankelijk is	4.538 (2018)	3.256	4.250	3.500	4.000
2	Percentage van het totaal aantal bijstandsgerechtigden dat door uitstroom naar werk of scholing uitkerings-onafhankelijk is geworden	12% (2018)	9,27%	12%	10%	12%

Het doel van dit programmaonderdeel is om meer Amsterdammers duurzaam en volwaardig mee te laten doen. Dat doen we door mensen met een bijstandsuitkering te begeleiden naar betaald werk, scholing of naar andere activiteiten waarmee mensen betekenisvol mee kunnen doen aan de samenleving, mogelijk als allereerste stap naar betaald werk. Dat doen we ook door te voorkomen dat mensen afhankelijk worden van een bijstandsuitkering, bijvoorbeeld door nazorg aan te bieden als iemand betaald werk heeft gevonden. Om zoveel mogelijk Amsterdammers naar een passende baan of opleiding te begeleiden bouwen we aan netwerken met partners in de regio.

Voor een steeds groter deel van de mensen in de bijstand is het lastig om snel en volledig uit te stromen naar een betaalde baan. Met het meerjarige programma Iedereen Kans Op Werk investeren we in de kansen van deze Amsterdammers. Daarnaast investeren we in meer buurtbanen in Zuidoost, Nieuw-West en Noord. In een buurtbaan zetten actieve buurtbewoners hun ervaring en kennis van de buurt twee jaar lang in. Om enerzijds de buurt te versterken en anderzijds zich te kunnen ontwikkelen richting een reguliere baan.

Vaardigheden als taal, rekenen en digitale vaardigheden zijn een belangrijke basis voor duurzame participatie op de arbeidsmarkt. We ondersteunen oude en nieuwe Amsterdammers bij het ontwikkelen van deze basisvaardigheden. Dit doen we via het aanbod volwasseneneducatie en met de inburgering.
Om Amsterdammers naar een passende baan of opleiding te begeleiden, bouwen we aan netwerken met partners in de regio. Om mee te kunnen doen in Amsterdam is het belangrijk dat iedereen, ook mensen die nieuw zijn in dit land, over basale vaardigheden beschikt op het gebied van taal, rekenen en dat iedereen zich kan redden in de steeds verder digitaliserende samenleving. Daar ondersteunen we Amsterdammers bij.

Activiteit 7.2.1.1

We begeleiden Amsterdammers duurzaam naar werk, naar scholing of naar participatie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Totaal aantal Amsterdammers dat dienstverlening (inclusief NUG en vroegtijdig schoolverlaters) ontvangt van de gemeente en naar betaald werk is begeleid	7.506 (2017)	9.504	8.100	8.600	8.600
2	Totaal aantal Amsterdammers (inclusief NUG en vroegtijdig schoolverlaters) dat dienstverlening ontvangt van de gemeente en is begeleid naar scholing	1.171 (2018)	2.337	1.200	2.400	2.400
3	Aantal bijstandsgerechtigden dat nog geen uitzicht heeft op betaald werk dat participeert	14.986 (2017)	11.415	17.000	13.000	14.000
4	Aantal Amsterdammers dat niet in staat is zelfstandig te werken en betaald aan het werk is met ondersteuning (Sociaal Werk)	4.180 (2022)	4.270	4.600	4.850	4.850
6	Percentage Amsterdammers dat dienstverlening van de gemeente ontvangt en parttime werkt.	7,1% (2022)	7,1%	7,5%	7,7%	7,7%
7	Aantal banen per 1.000 inwoners in leeftijd van 15-75 (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	995,7	1.008 (2022)	n.v.t.	n.v.t	n.v.t
8	Netto participatiegraad (% mensen tussen de 15-75 dat een baan heeft)	67,5%	72,9%	n.v.t.	n.v.t	n.v.t
9	Percentage werkloze jongeren (16-24 jarigen)	1,02%	1% (2022)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
10	Aantal personen per 10.000 inwoners met een lopend reintegratietraject (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	349	217 (juni 2023)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Hoewel de krapte op de arbeidsmarkt wat afneemt, blijft er sprake van een grote vraag naar personeel. Dit biedt kansen om meer mensen te laten uitstromen naar betaald werk en onafhankelijk te worden van een bijstandsuitkering. Dat lukt tot nu toe goed. Voor het eerst sinds 2010 zijn in Amsterdam minder dan 35.000 huishoudens afhankelijk van een bijstandsuitkering.

Maar door de grote uitstroom de afgelopen jaren en de daling van het bijstandsbestand is het aandeel bijstandsgerechtigde inwoners dat minder makkelijk werk vindt nu relatief groot. Zij hebben meer uitdagingen wat betreft werkervaring, opleiding, taalniveau, leervermogen of de thuissituatie. Het vraagt meer tijd, aandacht en investering om ook deze mensen te begeleiden naar betaald werk. We investeren met scholing en opleiding om mensen zoveel mogelijk naar duurzame, fatsoenlijke banen te begeleiden waarmee ze blijvend onafhankelijk van de uitkering zijn. Dit betekent dat de beoogde uitstroom uit de uitkering niet direct, maar met een vertraagd effect zal optreden.

Volledige uitstroom en onafhankelijkheid van de gemeente is voor een steeds groter deel van de mensen in ons bestand niet mogelijk. Met de komst van de Participatiewet, het afschaffen van de Wet Sociale Werkvoorziening en het wijzigen van de Wajong is de gemeente verantwoordelijk geworden voor mensen die niet in staat zijn om zelfstandig werk te vinden en te behouden. Wij begeleiden hen bij het vinden van betaald werk. Daarmee stromen zij weliswaar uit de bijstand maar niet uit onze dienstverlening omdat zij blijvend ondersteuning nodig hebben in de vorm van jobcoaching of loonkostensubsidie. Deze groep in ons dienstverleningsbestand wordt geleidelijk steeds groter.
Daarnaast is er een groep in de bijstand voor wie volledige uitstroom niet mogelijk is en parttime werk het hoogst haalbare is. We begeleiden deze Amsterdammers naar parttime werk. In 2025 gaan we door met de aanpak om mensen te bemiddelen naar meer uren of beter betaald werk, zodat zij onafhankelijk van de uitkering kunnen worden.

Met het programma Iedereen Kans op Werk (2024-2026) investeren we extra in de begeleiding van mensen naar regulier, sociaal, of parttime werk. Dit doen we onder andere met meer persoonlijke aandacht en begeleiding, om- en bijscholing, een ruimere inzet van loonkostensubsidie, gesubsidieerd werk en jobcoaching.

Activiteit 7.2.1.2

We bieden preventieve dienstverlening aan Amsterdam.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage Amsterdammers dat dienstverlening heeft ontvangen, aan wie nazorg is geboden nadat zij aan het werk zijn gegaan	36% (2019)	40,5%	40%	40%	40%
2	Percentage Amsterdammers dat dienstverlening heeft ontvangen van de gemeente en dat minstens 6 maanden aan het werk is (% van totale uitstroom naar werk)	87% (2018)	90,7%	90%	90%	90%

Amsterdammers die we vanuit de bijstand naar werk hebben begeleid, ondersteunen we ook in hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. We bemiddelen naar werkplekken die perspectief bieden voor langere termijn, bijvoorbeeld doordat de combinatie met scholing mogelijk is. Soms zijn er alleen werkplekken passend die nog niet dat perspectief voor langere termijn bieden (ongeschoold werk, flexwerk). In dat geval bieden we Amsterdammers de mogelijkheid om hen ook tijdens het dienstverband te ondersteunen. Voor jongeren, statushouders en de doelgroep sociaal werk doen we dat standaard, om hen te helpen een stevigere positie op de arbeidsmarkt te krijgen. Dit zetten we in 2025 voort.

Activiteit 7.2.1.3

We vormen een partnerschap en werken samen met werkgevers om een zo goed mogelijke match te bewerkstelligen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal geworven arbeidsplaatsen vervuld	1.932 (2018)	2.283	2.000	2.300	2.300

Het Werkgeversservicepunt Groot-Amsterdam (WSP) werft vacatures voor bijstandsgerechtigden en is een samenwerking tussen de gemeente Amsterdam, andere gemeenten in de arbeidsmarktregio Groot-Amsterdam en UWV. Het WSP ondersteunt werkgevers bij de werving, bemiddeling en bij alle regelingen die er zijn voor werkzoekenden met een kwetsbaar arbeidsmarktprofiel. Het is wettelijk verplicht vanuit de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen om een regionaal WSP te hebben. Voor 2025 verhogen we de ambitie voor het werven en plaatsen van bijstandsgerechtigde Amsterdammers op vacatures.

Het Regionaal Werkcentrum (RWC) bouwt in samenwerking met UWV, andere regionale gemeenten, vakbonden, werkgevers, sectorale partijen en opleiders in de Amsterdamse arbeidsmarktregio aan een aanvullende arbeidsmarktinfrastructuur. Alle Amsterdammers, of zij nu werken of een uitkering hebben, en Amsterdamse werkgevers kunnen gebruik maken van de dienstverlening van deze partijen. In het kader van de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur is aanpassing van de landelijke wetgeving in voorbereiding waarbij het WSP op termijn zal opgaan in het RWC en als zelfstandig merk verdwijnt. De dienstverlening van het WSP wordt daarmee deel van de integrale dienstverlening aan werkgevers. Op de doelstelling van het aantal te plaatsen bijstandsgerechtigden en de wettelijke taak aan de gemeente heeft dit verder geen invloed. Ook het huidige leerwerkloket zal opgaan in het RWC vanuit de voorgestelde hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur.

Activiteit 7.2.1.4

We ondersteunen Amsterdammers bij het ontwikkelen van basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) en/of bij hun inburgering, zodat zij aansluiting vinden in werk, scholing of participatie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal deelnemers dat per jaar start met een professionele (digi) taalcursus niet zijnde een inburgeringscursus	5.000	5.005	4.100	4.100	4.100
2	Percentage van de deelnemers dat aangeeft voortgang te hebben geboekt op competenties betreffende basisvaardigheden	55%	89%	55%	85%	85%
3	Percentage van de deelnemers aan een professionele cursus behaalt niveau A2/1F	28%	37%	29%	35%	35%
4	Percentage statushouders dat binnen drie jaar na instroom in de Amsterdamse Aanpak Statushouders uitstroomt uit de uitkering	49% (2020)	51%	50%	50%	50%

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
5	Percentage van de statushouders dat binnen de inburgeringstermijn voldoet aan de inburgering (alleen voor statushouders die vanaf 1 januari 2022 inburgeringsplichtig worden)	Per 2025 beschikbaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	90%
6	Percentage statushouders dat binnen vier weken na start inburgeringstermijn is gestart met de inburgering (alleen voor statushouders die vanaf 1 januari 2022 inburgeringsplichtig worden)	Beschikbaar in 2024	60%	90%	60%	70%
7	Percentage van de gezinsmigranten dat binnen vier weken na start inburgeringsplicht een aanbod voor begeleiding krijgt van de gemeente*	Beschikbaar in 2024	17%	90%	90%	90%

** De indicator is aangescherpt en in lijn gebracht met het doel, namelijk dat alle gezinsmigranten binnen 4 weken een aanbod (uitnodiging) krijgen voor begeleiding door de gemeente. Aanvankelijk werd gemeten of mensen binnen 4 weken starten met een concreet begeleidingstraject maar dat is niet realistisch.*

Vaardigheden zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden zijn een belangrijke basis voor werk, scholing en participatie. We ondersteunen Amsterdammers bij het ontwikkelen van deze basisvaardigheden. Dit doen we via het aanbod volwassenen-educatie en met de inburgering. In tegenstelling tot de inburgering, is deelname aan het aanbod volwasseneneducatie niet verplicht. We zien dat inwoners die de grootste problemen ondervinden van een laag niveau basisvaardigheden, het moeilijkst te bereiken zijn voor dit gemeentelijke cursusaanbod. Het bereiken en motiveren van deze doelgroep is daarom sinds 2024 prioriteit. Omdat er de afgelopen jaren wachtlijsten zijn ontstaan, hebben we de toegang tot dit aanbod aangescherpt. Inwoners die het aanbod het hardst nodig hebben, krijgen voorrang om te starten.

Sinds 2022 voert de gemeente regie op de uitvoering van de inburgering. Met verschillende inburgeringsroutes en persoonlijke begeleiding zorgen we dat nieuwkomers snel de Nederlandse taal leren, hun weg in de samenleving vinden en aansluiting vinden in werk en scholing. Omdat de gemiddelde wachttijd voor een woning voor statushouders in Amsterdam is opgelopen tot 1,5 jaar, start de begeleiding al tijdens het verblijf in een asielzoekerscentrum (AZC).

De afgelopen periode kende een verhoogde en grillige instroom van nieuwe inburgeraars, met name van gezinsmigranten (migranten zonder vluchtachtergrond die bij hun Nederlandse partner of familielid gaan wonen). Dit zorgt voor druk op de uitvoeringsorganisatie. Het is onbekend hoe groot de instroom in 2025 zal zijn. We verwachten dat in 2025 en de jaren daarna de huisvesting van aan Amsterdam gekoppelde statushouders complexer wordt. Dat betekent dat de inburgering steeds vaker zal starten op het AZC, wat meer vraagt van de begeleiding en druk op de uitvoeringscapaciteit geeft. Vooralsnog komt het rijk de bestuurlijke afspraak niet na om de financiering van de uitvoering in lijn te brengen met de gestegen volumes. Dit stelt ons voor uitdagingen om tijdige en passende begeleiding te bieden.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Pantar

De opdracht van Pantar is om werk te bieden aan Amsterdammers met een lopende Wsw-indicatie (Wet sociale werkvoorziening). Deze mensen zijn aangewezen op werk onder begeleiding in een groep of op beschut werk. In het uitvoeringsbesluit Sociaal Werk is de taak van Pantar als uitvoerder van de Wsw bevestigd. Pantar is partner in het netwerk van sociaal werk, als vangnet voor de doelgroep van de Participatiewet. Daarnaast ontwikkelt Pantar zich verder als een sociale firma.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	22,7	42,2	38,2	35,1	35,0	35,0
Lasten	239,0	281,0	274,9	244,3	223,6	227,4
Saldo Baten en Lasten	**-216,3**	**-238,9**	**-236,7**	**-209,2**	**-188,6**	**-192,4**
Onttrekking	3,4	11,7	8,3	6,2	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**3,4**	**-8,3**	**8,3**	**6,2**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-212,9**	**-247,1**	**-228,4**	**-202,9**	**-188,6**	**-192,4**

Baten en lasten

De baten bestaan voornamelijk uit een Rijksbijdrage van de Wet Inburgering gericht op inburgeringsvoorzieningen (€ 19,0 miljoen), een Rijksbijdrage op grond van de Wet Educatie Beroepsonderwijs voor volwasseneneducatie (€ 9,5 miljoen), een bijdrage van het Europees Sociaal Fonds voor activiteiten gericht op toeleiding naar werk (€ 4,3 miljoen) en de specifieke uitkering Kansrijke Wijk (€ 3,0 miljoen). Daarnaast detacheren we Amsterdammers met een Wsw – indicatie bij externe opdrachtgevers (€ 1,4 miljoen).
De lasten bestaan voornamelijk uit de begeleiding van burgers naar werk, participatie en inburgering (€ 92,7 miljoen) en de lonen van Amsterdammers met een Wsw – indicatie (€ 60,7 miljoen).
Daarnaast bestaan de lasten uit de volgende onderdelen: inburgeringsvoorzieningen en maatschappelijke begeleiding voor statushouders (€ 22,3 miljoen), de tegemoetkoming voor het Amsterdamse sociaal ontwikkelbedrijf (€ 14,7 miljoen), lasten van educatieve activiteiten voor niet- inburgeringsplichtige (€ 12,9 miljoen), programma Werkbrigade (€ 4,1 miljoen), loonkostensubsidies, werkgeversarrangementen en beschut werk (€ 7,6 miljoen).
Verder bestaan de lasten uit innovatie, informatievoorziening en samenwerking (€ 4,3 miljoen), de regeling sociale basis (€ 6,9 miljoen), het programma Iedereen Kans op Werk (€ 4,3 miljoen), buurtbanen (€ 5,0 miljoen), bijverdienpremie (€ 4,2 miljoen), leerstages en terugvalplekken (€ 3,5 miljoen). Als laatst zetten we in op re-integratie voor Kansrijke wijken (€ 3,0 miljoen) en het Regionaal Werkcentrum (€ 3,2 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De baten nemen vanaf 2026 af, vanwege de beperkte looptijd van de specifieke uitkering Kansrijke Wijk (€ 3,0 miljoen).
De lasten nemen vanaf 2026 af, voornamelijk vanwege lagere exploitatiebijdrage aan het sociaal ontwikkelbedrijf (€ 9,4 miljoen), het aflopende Wsw - budget (€ 9,0 miljoen) en de afloop van het programma Iedereen Kans op Werk (€ 3,9 miljoen). Verder nemen de lasten af voor re-integratie voor Kansrijke wijken (€ 3,0 miljoen). De lasten voor het begeleiden van Amsterdammers naar werk, participatie en inburgering neemt af (€ 2,6 miljoen). Ook dalen de lasten voor inburgeringsvoorzieningen en maatschappelijke begeleiding (€ 2,5 miljoen). Als laatst nemen de lasten af voor het Regionaal Werkcentrum (€ 2,7 miljoen), voor innovatie, informatievoorziening en samenwerking (€ 2,6 miljoen) en het programma Werkbrigade (€ 3,1 miljoen).

Reserves

De onttrekkingen aan de reserves in 2025 bedragen € 8,3 miljoen. Dit is ten behoeve van het programma Iedereen Kans Op Werk (€ 5,4 miljoen) de inzet en begeleiding naar werk van uitkeringsgerechtigde met een arbeidsbeperking (€ 1,5 miljoen). Daarnaast geven we uitvoering aan de masterplannen in de stadsdelen Nieuw-West en Zuidoost (€ 1,4 miljoen). Er zijn geen toevoegingen aan de reserve vanaf 2025. Vanaf 2026 nemen de onttrekkingen af. Dit is enerzijds doordat programma Iedereen Kans Op Werk afloopt. Anderzijds vindt er geen onttrekking meer plaats na 2026 voor de Masterplannen in verband met het einde van de coalitieperiode. Daarnaast eindigt de termijn van de reserve sociaal werk in 2026 waardoor geen onttrekking is begroot na 2026.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**42,2**	**38,2**	**35,1**	**35,0**	**35,0**
Beginstand Begroting 2025	**42,8**	**24,5**	**24,5**	**24,5**	**24,5**
Mutaties 2024-2028	**-0,6**	**13,7**	**10,6**	**10,5**	**10,5**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-0,6	14,1	11,1	11,1	11,1
2 Overig	0,0	-0,4	-0,5	-0,7	-0,7
Lasten	**281,0**	**274,9**	**244,3**	**223,6**	**227,4**
Beginstand Begroting 2025	**276,1**	**241,5**	**228,8**	**218,0**	**218,0**
Mutaties 2024-2028	**4,9**	**33,4**	**15,5**	**5,6**	**9,4**
3 Pantar Amsterdam	0,0	9,4	0,0	0,0	0,0
4 Opgave Sociaal werk	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7
5 Besparingsopgave	0,0	0,0	-1,5	-1,5	-3,0
6 Participatie IU	0,0	-2,2	-4,1	-6,7	-6,7
7 Uitbreiding buurtbanen voor masterplan gebieden	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0
8 Coalitieakkoord - Nieuw-West	0,0	0,8	0,8	0,0	0,0
9 Coalitieakkoord - Masterplan Zuidoost	0,0	0,6	0,6	0,0	0,0
10 Gemeentefonds	0,0	0,8	0,7	0,7	-1,1
11 Gemeentefonds	8,1	5,3	5,2	4,9	5,5
12 Actualisatie kapitaallasten	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,2
13 Areaal	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
14 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	8,7	13,5	8,1	8,4	8,4
15 Intertemporele mutaties	-8,0	2,4	5,6	0,0	0,0
16 Nominaal	0,0	2,4	2,3	2,2	2,2
17 Reserve-gerelateerde wijzigingen	-0,5	0,5	0,0	0,0	0,0
18 Overig	-3,4	-6,6	-3,7	-3,9	-3,9
Onttrekking	**11,7**	**8,3**	**6,2**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**11,4**	**5,6**	**4,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,3**	**2,7**	**2,2**	**0,0**	**0,0**
19 Coalitiemiddelen 2022-2026	0,0	1,4	1,4	0,0	0,0
20 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur	0,8	-4,1	-2,5	0,0	0,0
21 Reserve Iedereen Kans Op Werk	-0,5	5,4	3,3	0,0	0,0
Toevoeging	**20,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**18,7**	**-1,3**	**-1,3**	**-1,3**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**1,3**	**1,3**	**1,3**	**1,3**	**0,0**
22 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur	1,3	1,3	1,3	1,3	0,0
Eindtotaal	**-247,1**	**-228,4**	**-202,9**	**-188,6**	**-192,4**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere baten door specifieke uitkeringen met betrekking tot inburgeringsvoorziening, kansrijke wijken en educatie.

2 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

3 Pantar Amsterdam
Hogere lasten door de verbonden partij Pantar in verband met een verwacht exploitatietekort, om dit risico op te vangen verhogen we het budget (€ 9,4 miljoen).

4 Opgave Sociaal werk
Hogere lasten vanaf 2028 door Sociaal Werk ten behoeve van de opgave voor (nieuw) beschut werk (€ 6,7 miljoen in 2028).

5 Besparingsopgave
Lagere lasten door de besparingsopgave voor programma 7 uit de Begroting 2025. Deze wordt ingevuld bij Begroting 2026.

6 Participatie IU
Lagere lasten door middelen Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) te verlagen en beschikbaar te stellen aan de algemene middelen (€ 2,2 miljoen).

7 Uitbreiding buurtbanen voor masterplan gebieden.
We maken € 5,0 miljoen vrij om meer buurtbanen te realiseren in Zuidoost, Nieuw-West en Noord. In een buurtbaan zetten actieve buurtbewoners hun ervaring en kennis van de buurt twee jaar lang in. Om enerzijds de buurt te versterken en anderzijds zich te kunnen ontwikkelen richting een reguliere baan.

8 Coalitieakkoord - Nieuw-West
Bestedingsplan Integrale aanpak Nationaal Programma Samen Nieuw-West in het kader van werk en bestaanszekerheid.

9 Coalitieakkoord - Masterplan Zuidoost
Uitvoering van Masterplan Zuidoost.

10 Gemeentefonds
Hogere lasten vanuit het Rijk in verband met verwerking gemeentefondsmiddelen voor met name Participatie IU (€ 0,8 miljoen).

11 Gemeentefonds
Verwerking meicirculaire.

12 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

13 Areaal
Hogere lasten in verband met areaaluitbreiding door een groeiende stad.

14 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten gedekt door specifieke uitkeringen met betrekking tot inburgerings-voorziening, kansrijke wijken en educatie.

15 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

16 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

17 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn gemeentebreed neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben.

18 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

19 Coalitiemiddelen 2022-2026
Hogere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen vanwege het masterplan Zuidoost en het Nationaal Programma Samen Nieuw – West.

20 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur
Lagere onttrekking aan de reserve inkomensdeel en conjunctuur omdat de middelen voor het programma Iedereen Kans Op Werk (IKOW) worden onttrokken vanuit de reserve IKOW.

21 Reserve Iedereen Kans Op Werk
Hogere onttrekking aan de reserve IKOW vanwege het programma Iedereen Kans Op Werk.

Mutaties toevoegingen reserves

22 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur
Hogere toevoeging aan de reserve inkomensdeel vanwege een corrigerende reserve-mutatie tussen programmaonderdeel 7.1 en 7.2 van € 1,3 miljoen in 2024 tot en met 2027.

2.7.3 Armoede en schuldhulp

We verminderen het aantal Amsterdammers dat moeite heeft om rond te komen en/of problematische schulden heeft en vergroten zo de kansen voor Amsterdammers.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 7.3 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	2.835,73 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 7.3.1

Het verkleinen van het aantal Amsterdammers met een laag inkomen dat problematische schulden heeft en/of moeite heeft om rond te komen om zo de kansen voor deze Amsterdammers te vergroten.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage van de Amsterdammers met een laag inkomen dat moeite ervaart om rond te komen	37% (2014)	36%	33%	33%	32%
2	Percentage Amsterdammers met schulden dat daar problemen mee heeft	65% (2018)	63%	63%	62%	62%

We willen dat alle Amsterdammers gelijke kansen hebben in de samenleving. Ons doel is het verkleinen van het aantal Amsterdammers met een laag inkomen dat problematische schulden heeft en/of moeite heeft om rond te komen, en zo de kansen voor Amsterdammers te vergroten.

Er zijn enkele lichtpuntjes. We zien in 2024 dat veel huishoudens erop vooruitgaan. Veel lonen en uitkeringen stijgen in 2024 en de inflatie daalt, blijkt uit een onderzoek naar koopkracht door het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud). Ook zien we dat afgelopen jaren het percentage kinderen in armoede is gedaald. In 2014, toen de armoede het grootst was, leefde 24,5 procent van de kinderen in armoede. In 2021 leefde 17,8% van de Amsterdamse kinderen in een minimahuishouden. Ook het absolute aantal kinderen in minimahuishoudens is in deze periode gedaald.

Maar we zijn er nog niet. Het streven is erop gericht om geen enkel kind in armoede op te laten groeien. Ook is de armoede ongelijk in de stad verdeeld. We willen dat alle Amsterdammers gelijke kansen hebben in de samenleving.

We gaan ook in 2025 de chronische systeemstress waar Amsterdammers met financiële problemen mee te maken hebben tegen. Dat doen we door de focus te houden op het bieden van perspectief en rust. We houden de geldproblemen van Amsterdammers klein door schulden al in een heel vroeg stadium te signaleren en aan te pakken. Daarvoor werken we nauw samen met partijen zoals woningcorporaties en zorgverzekeraars. Aan mensen met schulden bieden we hulpverlening om de schulden aan te pakken en op te lossen.

We verzachten de armoede van Amsterdammers met een laag inkomen met diverse minimaregelingen. Veel inzet blijft erop gericht om te voorkomen dat armoede doorgegeven wordt aan de volgende generatie. Voor kinderen en jongeren bieden we een pakket aan regelingen gericht op meedoen en kansengelijkheid.

Naast financiële steun werken we met partners in de stad samen om ook materiële steun te bieden, zoals bij het verstrekken van voedsel en aanbieden van menstruatieproducten op makkelijk bereikbare plekken (zoals scholen, buurthuizen, bibliotheken).

Na een jarenlange groei van het budget voor armoedebestrijding en schuldhulpverlening daalt het budget in 2025 in beginsel ongeveer € 8 miljoen. Dat komt voor een deel door het wegvallen van incidentele rijksmiddelen voor bijzondere bijstand en vroegsignalering, en het wegvallen van middelen voor het tijdelijk verhogen van de inkomensgrens voor minimavoorzieningen voor kinderen naar 150%. Daarnaast gaat het om het invullen van een financiële taakstelling uit het verleden die we tot nu toe konden dempen met tijdelijke middelen. We verkennen de opties om hier invulling aan te geven met als uitgangspunt dat dit zo min mogelijk effect heeft op de Amsterdammers met een laag inkomen.

Activiteit 7.3.1.1

We bieden kinderen uit een gezin met een minimuminkomen voorzieningen aan om te kunnen deelnemen aan sport en cultuur en om ondersteund te worden in onderwijsdeelname om zo de kansengelijkheid te vergroten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage minimahuishoudens met kinderen dat met tenminste één kindregeling bereikt wordt	88% (2017)	88%	87%	88%	88%
2	Aantal gebruikte activiteiten door kinderen en jongeren van minimahuishouden op het gebied van cultuur, sport, recreatie en onderwijs.	104.000 (2017)	87.684	132.500	300.000	306.000

Het gebruik van onze regelingen voor kinderen blijft hoog. Toch blijft het bereiken van zoveel mogelijk kinderen in armoede een speerpunt. We merken dat we nog niet alle kwetsbare kinderen weten te vinden, deels omdat ze niet allemaal voor stedelijke regelingen in aanmerking komen, bijvoorbeeld omdat kinderen geen geldige verblijfspapieren hebben. We willen alle Amsterdamse kinderen mee kunnen laten doen in de stad en hen zo gelijke kansen bieden. We werken daarom met verschillende partners samen, zoals Stichting SINA, Stichting Leergeld en het Jeugdeducatiefonds die meer kinderen kunnen bereiken. Vanaf 2025 worden in de streefwaardes ook de recreatieve activiteiten meegeteld. Deze activiteiten werden eerder niet meegenomen. Onder recreatieve activiteiten vallen onder andere bezoeken aan Artis, Ballorig, Virtual Reality, bioscopen, pretparken en speeltuinen. Kinderen en jongeren maken veel gebruik van recreatieve activiteiten vooral tijdens de vakanties.

Om gezinnen te ondersteunen bieden we het Familiepakket aan via ongeveer 80 basisscholen. Het Familiepakket helpt scholen om minimagezinnen extra te ondersteunen, vooral met de financiële huishouding. Een belangrijk onderdeel van het Familiepakket zijn de inloopspreekuren van het Buurtteam op de scholen. Het Buurtteam ondersteunt ouders bij vraagstukken op het gebied van bijvoorbeeld financiën, schulden, taal, administratie en het aanvragen van voorzieningen en werkt nauw samen met de Ouder en Kind Teams in de wijken die zich bezighouden met opvoedvraagstukken.

Activiteit 7.3.1.2

We bieden minimaregelingen aan alle Amsterdammers met een laag inkomen en zetten in op doelgroepen waar het bereik van de regelingen relatief laag is.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage minima-huishoudens dat tenminste één minimaregeling gebruikt.	73% (2020)	76%	76%	76%	77%
2	Het aantal unieke gebruikers van de Stadspas (*Minima die minstens 1x per jaar gebruikt maken van de stadspas).	58.000 (2017)	68.837	81.000	76.000	77.000
3	Percentage van het aantal Stadspashouders die minstens 1 keer per jaar gebruik maken van de stadspas.	48% (2017)	52%	67%	69%	69%
4	Percentage minimahuishoudens met werk of eigen bedrijf als belangrijkste inkomstenbron die minstens één minimaregeling ontvangen (*voorheen werd alleen het percentage minimahuishoudens met werk als belangrijkste inkomstenbron vermeld)	24% (2020)	27%	36%	38%	38%

Gemeenten krijgen in 2025 geen middelen van het Rijk meer om een energietoeslag uit te keren aan huishoudens met een laag inkomen. Omdat energieprijzen nog steeds hoger zijn dan voorafgaand aan de energiecrisis van 2021-2022 blijven we huishoudens ondersteunen om hun energierekening omlaag te krijgen door in te zetten op bewustwording en energiebesparende maatregelen.

De streefwaardes voor het aantal unieke gebruikers van de stadspas waren voor 2024 te hoog ingeschat. We passen de streefwaardes voor de toekomstige jaren aan. De waardes lopen zo meer in pas met de historische trend (53.638, in 2021; 67.348 in 2022 en 68.837 in 2023).

Activiteit 7.3.1.3

Samen met partners bereiken we Amsterdammers met beginnende geldproblemen om in een vroeg stadium in te grijpen en het verder oplopen van schulden te voorkomen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het aantal meldingen van partners over betalingsachterstanden waarover contact is gezocht met de betrokken Amsterdammer	29.700 (2022)	46.820	30.000	40.000	41.000
2	Het percentage van de meldingen vroegsignalering dat leidt tot contact met de Amsterdammer over mogelijke interventies	73% (2022)	82%	80%	81%	81%

Op het gebied van schuldhulpverlening blijven we inzetten op het voorkomen, klein houden en snel oplossen van geldproblemen. Deze inzet is van groot belang vanwege de grote druk op bestaanszekerheid, die ervoor zorgt dat Amsterdammers sneller betalingsachterstanden kunnen oplopen. Met de aanpak vroegsignalering zijn we er in een vroeg stadium bij. Zo voorkomen we dat betalingsachterstanden escaleren en problematische schulden ontstaan, huisuitzettingen en afsluitingen dreigen en incassokosten oplopen.

Activiteit 7.3.1.4

We bieden schuldhulpverlening aan Amsterdammers met problematische schulden om duurzaam, financieel zelfredzaam te worden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage van de Amsterdammers die hebben deelgenomen aan een schuldhulpverleningstraject en voor wie de problematische schulden zijn opgelost	45% (2022)	51%	47%	48%	48%
2	Percentage van de Amsterdammers die een schuldhulpverleningstraject hebben gevolgd, waar een oplossing voor de schulden (nog) niet mogelijk is en die wel financieel redzaam zijn geworden	15% (2022)	21%	15%	15%	15%

We werken door aan het bieden van schuldenrust voor Amsterdammers, onder andere via de inzet van de pauzeknop en onze afspraken met schuldeisers om een sociaal incassobeleid te voeren en mee te werken aan schuldregelingen. Halverwege 2023 zijn de minnelijke en de wettelijke schuldsaneringstermijn gehalveerd. Dit betekent dat mensen nog anderhalf jaar, in plaats van drie jaar, hun schulden afbetalen na een getroffen sanering. Dit biedt sneller perspectief, maar betekent tegelijk dat de begeleiding om duurzaam uit de schulden te blijven belangrijker wordt.

Ook blijven we gedupeerde ouders van het kinderopvangtoeslagschandaal en hun kinderen ondersteunen. De gemeente biedt brede ondersteuning in aanvulling op het financiële herstel door het Rijk. Deze ondersteuning wordt uitgevoerd door de Buurtteams Amsterdam, de jongerenpunten, de Ouder Kind Teams (OKT's) en het gemeentelijk Doorbraakteam.

Activiteit 7.3.1.5

We belenen bij de Stadsbank van Lening op een zorgvuldige manier aangeboden onderpanden, met als oogmerk om bij te dragen aan de financiële zelfredzaamheid van de klant.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	De tevredenheid van de klant over de dienstverlening van de Stadsbank van Lening	8,2 (2020)	n.v.t.	8,2	8,2	8,2

Bij de Stadsbank van Lening zien we een verdere stijging van de vraag naar beleningen vanwege – het na-ijleffect van de- inflatie. De inzet is om in 2025 het programma Sociaal verantwoord belenen verder vorm te geven. Dit doen we door de grens van het maximaal te lenen bedrag dat in aanmerking komt voor het lage 10 procent rentetarief te verhogen van € 800 naar € 1.200. Ook stimuleren we een toename van het aantal meldingen aan vroegsignalering via een proactieve inzet van belteams. Daarnaast versterken we de samenwerking met de Buurtteams.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	25,4	39,6	22,6	17,8	15,0	13,8
Lasten	229,1	174,4	153,3	145,3	139,6	137,9
Saldo Baten en Lasten	**-203,7**	**-134,8**	**-130,6**	**-127,5**	**-124,6**	**-124,1**
Onttrekking	8,6	8,7	1,2	1,2	1,2	0,0
Toevoeging	0,1	8,2	0,0	0,0	0,5	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**8,5**	**0,5**	**1,2**	**1,2**	**0,7**	**0,0**
Totaal	**-195,2**	**-134,3**	**-129,4**	**-126,3**	**-123,9**	**-124,1**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit opbrengsten van de Stadsbank van Lening (€ 12,8 miljoen). Daarnaast zijn er vergoedingen vanuit het Rijk voor de toeslagenhersteloperatie (€ 9,0 miljoen).

De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit armoedevoorzieningen (€ 81,6 miljoen) zoals bijzondere bijstand, stadspas en kindregelingen. Schuldhulpmaatregelen (€ 56,0 miljoen) voor bijvoorbeeld het programma schuldhulpverlening, toeslagenhersteloperatie en vroegsignalering. Daarnaast apparaatslasten (€ 15,0 miljoen) voor het verstrekken van armoedevoorzieningen, schuldhulpverlening en de Stadsbank van Lening.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2026 nemen de baten af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een lagere vergoeding vanuit het Rijk voor de toeslagenhersteloperatie (€ 8,5 miljoen).
Vanaf 2026 nemen de lasten af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg bij armoede-voorzieningen (€ 3,6 miljoen): bijzondere bijstand (€ 2,1 miljoen) en energiearmoede (€ 1,2 miljoen). Bij de schuldhulpmaatregelen (€ 11,4 miljoen) betreft de afname het programma schuldhulpverlening (€2,7 miljoen) en toeslagenhersteloperatie (€ 8,7 miljoen).

Reserves

De onttrekkingen aan de reserve in 2025 bedragen € 1,2 miljoen. Dit betreft de reserve POK voor de inzet van sociale raadslieden (€ 1,2 miljoen). Vanaf 2028 nemen de onttrekkingen af. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het eindigen van de financiering vanuit het Rijk.

Er zijn geen toevoegingen aan de reserve in 2025.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**39,6**	**22,6**	**17,8**	**15,0**	**13,8**
Beginstand Begroting 2025	**30,3**	**15,3**	**14,3**	**13,8**	**13,8**
Mutaties 2024-2028	**9,3**	**7,3**	**3,5**	**1,2**	**0,0**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	1,3	7,3	3,5	1,2	0,0
2 Reserve-gerelateerde wijzigingen	8,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	**174,4**	**153,3**	**145,3**	**139,6**	**137,9**
Beginstand Begroting 2025	**172,0**	**137,9**	**135,1**	**131,9**	**131,2**
Mutaties 2024-2028	**2,4**	**15,4**	**10,1**	**7,7**	**6,7**
3 Gemeentefonds	3,4	3,8	3,7	3,9	4,1
4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,2	9,2	5,3	2,7	1,5
5 Intertemporele mutaties	-1,2	1,2	0,0	0,0	0,0
6 Nominaal	0,0	1,4	1,3	1,2	1,1
7 Overig	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Onttrekking	**8,7**	**1,2**	**1,2**	**1,2**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**8,7**	**1,2**	**1,2**	**1,2**	**0,0**
Toevoeging	**8,2**	**0,0**	**0,0**	**0,5**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,7**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**8,0**	**-0,2**	**-0,2**	**-0,2**	**0,0**
8 Egalisatiereserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag	8,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9 Egalisatiereserve Xaas	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	0,0
Eindtotaal	**-134,3**	**-129,4**	**-126,3**	**-123,9**	**-124,1**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere baten door gemeentebreed neutrale mutaties (€ 7,3 miljoen), waaronder gelden van het Rijk voor afhandeling van de toeslagenaffaire.

2 Reserve-gerelateerde wijzigingen
We reserveren de (nog) niet uitgegeven middelen voor gemeentelijke hulp in de komende jaren aan gedupeerden van de kinderopvangtoeslagproblematiek.

Mutaties lasten

3 Gemeentefonds
Hogere lasten door middelen vanuit het Rijk voor aanpak armoede en schulden (€ 3,8 miljoen).

4 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Waaronder activiteiten in het kader van afhandeling van de toeslagenaffaire gedekt door vergoedingen van het Rijk.

5 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

6 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

7 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties toevoegingen reserves

8 Egalisatiereserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag
We reserveren de (nog) niet uitgegeven middelen voor gemeentelijke hulp in de komende jaren aan gedupeerden van de kinderopvangtoeslagproblematiek.

9 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025-opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de dotaties en onttrekkingen naar nul wordt gebracht.

2.7.4 Migratie, asiel en ongedocumenteerden

We bieden opvang aan asielzoekers en vluchtelingen, zorgen voor een prettig woon- en leefklimaat en maken het mogelijk dat ze mee kunnen doen aan de maatschappij.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 7.4 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2

Dit jaar is programmaonderdeel 7.4 nieuw. Een deel van de emissies van programmaonderdeel 7.1 valt eigenlijk in het nieuwe programmaonderdeel 7.4. Voor deze begroting was het niet mogelijk dit te verwerken in de emissiedata.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 7.4.1

Vluchtelingen die in Amsterdam worden opgevangen, verblijven in een prettig woon- en leefklimaat en doen volwaardig mee aan de maatschappij.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Totaal aantal opvangplekken in Amsterdam	8.764	36%	33%	33%	32%
1a	Aantal opvangplekken voor asielzoekers	4.500 (2025)	3.361	4479	4.500	4.500
1b	Aantal opvangplekken voor ongedocumenteerden	500 (2025)	500	500	500	500
1c	Aantal opvangplekken voor vluchtelingen uit Oekraïne	3.784 (2025)	2.870	3.085	3.784	3.784

We realiseren opvangvoorzieningen die zo veel mogelijk langjarig beschikbaar, breed inzetbaar en evenredig verspreid zijn over de stad. Amsterdam werkt toe naar een stabiele en kwalitatief hoogwaardige opvang, zoveel mogelijk gericht op langdurige locaties. Plekken in deze opvang zijn bedoeld voor asielzoekers (inclusief alleenstaande minderjarige vreemdelingen), vluchtelingen uit Oekraïne en ongedocumenteerden. De inrichting en invulling van deze opvang worden bepaald door het programma van eisen van het Rijk en/of het COA (Centraal orgaan opvang asielzoekers). Deze eisen zijn verschillend per doelgroep.

Het realiseren van nieuwe opvanglocaties en het verlengen of transformeren van bestaande locaties kost tijd. Gedurende de transitieperiode zal daarom nog gebruik moeten worden gemaakt van noodopvanglocaties.

Activiteiten

Om het doel te bereiken voert Amsterdam in hoofdlijn drie activiteiten uit:

1. We realiseren in Amsterdam opvangvoorzieningen voor verschillende doelgroepen die langjarig beschikbaar, breed inzetbaar en evenredig verspreid zijn over de stad.
2. We zorgen voor een prettig woon- en leefklimaat op en rondom opvanglocaties en gemengde wooncomplexen waar vluchtelingen zich thuis voelen en zelfstandig.
3. We stimuleren dat vluchtelingen en ongedocumenteerden volwaardig deelnemen aan de maatschappij door hen te informeren over de mogelijkheden op het gebied van zorg en welzijn en hen te faciliteren in het opbouwen van een sociaal netwerk.

Omdat dit programmaonderdeel nieuw is, is het nog niet mogelijk geweest om voor de activiteiten meetbare indicatoren op te stellen. Dit volgt in het volgende product in de planning & control cyclus.
We lichten de activiteiten hieronder wel inhoudelijk toe.

Activiteit 7.4.1.1

We realiseren in Amsterdam opvangvoorzieningen voor verschillende doelgroepen die langjarig beschikbaar, breed inzetbaar en evenredig verspreid zijn over de stad.

Amsterdam biedt opvang aan asielzoekers, Oekraïense vluchtelingen en ongedocumenteerden.

- **Asiel**: Ten aanzien van asielopvang geldt met de inwerkingtreding van de Spreidingswet een wettelijke taakstelling, waar wij vooralsnog uitvoering aan blijven geven. Voor Amsterdam betekent dit dat in de periode juli 2025 tot en met februari 2026 er 4.500 asielopvangplekken moeten zijn gerealiseerd, waarvan 380 plekken voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen voor februari 2026. Na februari 2026 ontstaat een nieuwe taakstelling.

- **Oekraïense vluchtelingen:** Voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen is sprake van een inspanningsverplichting. Deze verplichting bedraagt 3.085 plekken in 2024. De verwachting is dat de opgave voor de opvang van Oekraïners in de gemeente Amsterdam in 2025 met 700 plekken gaat toenemen. De komende periode zal Amsterdam eerst prioriteit geven aan de vervangingsopgave. Wanneer deze vervangingsopgave is gerealiseerd, zal gemeente Amsterdam aan het werk gaan met de verhoogde opgave van 700 plekken.
- **Ongedocumenteerden**: Voor een (klein) deel van de ongedocumenteerden is er plek in de 24-uursopvang voor ongedocumenteerden waar de Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV) onderdeel van is. De LVV wordt door het Rijk gefinancierd, dat zijn 360 plekken van het totaal van 500 opvangplekken. Er is aangekondigd dat de Rijksfinanciering voor LVV komt te vervallen. In de tweede helft van 2024 worden scenario's uitgewerkt hoe we dit programma kunnen voortzetten. Het budget van Ongedocumenteerden staat begroot in programma 6.3 en lichten we in dit programmaonderdeel toe.

Activiteit 7.4.1.2

We zorgen voor een prettig woon- en leefklimaat op en rondom opvanglocaties en gemengde wooncomplexen waar vluchtelingen zich thuis voelen en zoveel mogelijk zelfstandig kunnen leven.

Voor het realiseren van een prettig woon- en leefklimaat op en rondom de opvanglocaties en de gemengde wooncomplexen (waar Amsterdamse jongeren tot 28 jaar en statushouders worden gehuisvest), voeren we de volgende activiteiten uit op het gebied van fysiek beheer, sociaal beheer en inbedding in de wijk:

- **Zorgvuldige en passende landing**: We betrekken omwonenden en nabij gelegen bedrijven bij de langjarige opvanglocaties en de gemengde huisvestingscomplexen bij de bewoners en activiteiten. Aanvullend hierop kunnen ook informele initiatieven een grote rol spelen. Hiertoe richten we een subsidieregeling in. Ook brengen we het Netwerk Nieuwkomers Amsterdam (NNA) in positie zodat een breed en inclusief netwerk van organisaties van informeel aanbod voor nieuwkomers, gegarandeerd is. Voor de samenwerking met het COA ontwikkelen we in 2024 een programmaplan om tot concrete, algemeen toepasbare afspraken te komen over de inzet van het COA en de inzet van de gemeente Amsterdam op een COA-opvanglocatie.
- **Kwaliteit**: Voorzieningen en (sociaal) beheer op een locatie voldoen aan minimale kwaliteits- en inrichtingseisen. Hiervoor hanteren we als minimumnorm dat inwoners en omgeving een schoon, heel, veilig en prettig leefklimaat ervaren.
- **Overlast wordt adequaat opgepakt**: We monitoren overlast, complexe (zorg) casuïstiek en incidenten op locaties en geven daar waar nodig opvolging aan. Daar is een werkwijze voor met stadsdelen, OOV, GGD en corporaties.
- **(Complexe) zorgcasuïstiek** signaleren we in een vroeg stadium en pakken we op. In samenwerking met de GGD zorgen we ervoor dat er een goed beeld is van eventuele (medische) bijzonderheden van Oekraïense vluchtelingen en ongedocumenteerden zodat we een passende plek en ondersteuning kunnen bieden.

Activiteit 7.4.1.3

We stimuleren dat vluchtelingen en ongedocumenteerden volwaardig deelnemen aan de maatschappij door hen te informeren over de mogelijkheden op het gebied van zorg en welzijn en hen te faciliteren in het opbouwen van een sociaal netwerk.

We organiseren waar nodig extra ondersteuning, met ruimte voor maatwerk. Bewoners op opvanglocaties hebben individuele behoeften waarbij zij soms ook begeleiding nodig hebben. Dit kan alle leefdomeinen betreffen. Het gaat hierbij om tweerichtingsverkeer: naast het krijgen van ondersteuning bij zaken waar mensen tegenaan lopen, gaat het ook om het leren begrijpen van de Nederlandse samenleving, de omgangsvormen en het meedoen in de maatschappij. Vaak kan hierbij gebruik worden gemaakt van de reguliere dienstverlening van de gemeente. Soms is echter meer nodig, vanwege het feit dat deze doelgroepen hun weg in Amsterdam nog niet kunnen vinden, er taalbarrières zijn en zij mede hierdoor in kwetsbare posities kunnen zitten. Amsterdam ondersteunt de bewoners op opvanglocaties op de volgende gebieden:

- Aansluiten op formeel en informeel netwerk;
- Zorg;
- Onderwijs;
- Werk, taal en inburgering;
- Bestaanszekerheid;
- Perspectief voor ongedocumenteerden.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,0	85,1	3,1	3,1	0,0	0,0
Lasten	0,0	84,9	6,2	6,0	0,0	0,0
Saldo Baten en Lasten	**0,0**	**0,2**	**-3,2**	**-3,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	8,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**-8,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**0,0**	**-8,0**	**-3,2**	**-3,0**	**0,0**	**0,0**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel van € 3,1 miljoen bestaan voornamelijk uit een vergoeding vanuit het Rijk voor de verwachte uitgave aan community building op gemengde huisvestingscomplexen voor statushouders (zoals buurtteams, OKT).
De lasten van € 6,2 miljoen bestaan voornamelijk uit uitgaven voor begeleiding van vluchtelingen en statushouders in Amsterdam zodat zij aan hun perspectief kunnen werken en zorgen dat zij hulp krijgen bij bijvoorbeeld mentale ondersteuning.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2027 nemen de baten en lasten af met respectievelijk € 3,1 miljoen en € 6,2 miljoen. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van incidentele middelen vanuit het Rijk en de gemeente voor het programma MA&O waarbij de looptijd gelijk is aan de bestuursperiode 2023 – 2026. De baten en lasten voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen zijn tot en met 2024 begroot. Dit veroorzaakt een forse daling van zowel de lasten en baten in programmaonderdeel 7.4 in 2025. Dit komt doordat de normvergoeding voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen jaarlijks wordt vastgesteld door het Rijk en pas aan het eind van 2024 bekend wordt gemaakt. Na vaststelling van de normvergoeding worden de verwachte inkomsten en uitgaven voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen in de Voorjaarsnota 2025 verwerkt.

Reserves

Dit programmaonderdeel kent een nieuw gevormde reserve duurzame opvanglocaties.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**85,1**	**3,1**	**3,1**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**85,1**	**3,1**	**3,1**	**0,0**	**0,0**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	85,1	3,1	3,1	0,0	0,0
Lasten	**84,9**	**6,2**	**6,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**84,9**	**6,2**	**6,0**	**0,0**	**0,0**
2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	85,1	6,1	6,1	0,0	0,0
3 Intertemporele mutaties	-0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
Onttrekking	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**8,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
4 Duurzame opvanglocaties	8,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Eindtotaal	**8,4**	**-3,2**	**-3,0**	**0,0**	**0,0**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Onderbrengen budgetten Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden van programmaonderdeel 7.1 en 6.3.

Mutaties lasten

2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Onderbrengen budgetten Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden van programmaonderdeel 7.1 en 6.3.

3 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

Mutaties toevoegingen reserves

4 Realisatie Duurzame opvanglocaties
Hogere toevoeging aan de nieuw gevormde reserve duurzame opvanglocaties van € 8,2 miljoen in 2024 om de komende jaren te investeren in het realiseren van opvanglocaties.

2.8 Veiligheid

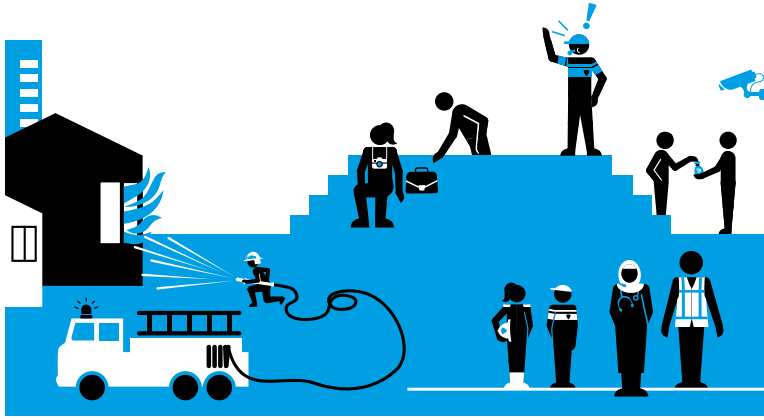
2.8 Veiligheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	20,1	37,4	36,4	36,1	20,4	20,1
Lasten	251,2	300,2	307,1	291,5	268,9	268,0
Saldo Baten en Lasten	**-231,1**	**-262,8**	**-270,7**	**-255,4**	**-248,5**	**-247,9**
Onttrekking	3,3	11,9	10,4	5,8	0,9	0,9
Toevoeging	5,6	11,0	6,0	4,0	2,0	2,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,4**	**0,9**	**4,4**	**1,8**	**-1,1**	**-1,1**
Totaal Programma 8 Veiligheid	**-233,5**	**-261,8**	**-266,3**	**-253,6**	**-249,6**	**-249,0**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**117,3**	**126,5**	**131,4**	**131,5**	**128,9**	**128,6**

Investeringen

Binnen het programma loopt de investering inrij-beperkende maatregelen. Het betreft een totale investering van € 12 miljoen waarvoor we in 2025 verwachten € 5 miljoen uit te geven. Verder investeren we in 2025 in het wagenpark en een elektrisch vaartuig om de uitvoering van toezicht en handhaving openbare orde, ook op het vaarwater van Amsterdam, te borgen. De investering in het vaartuig bedraagt € 1,8 miljoen. .

Thema's per programma

Digitale stad / informatie:

- Integrale samenwerking aan digitale veiligheid rondom onder andere cybercrime.
- Tijdige informatielevering aan de Amsterdammers, zodat zij vertrouwen kunnen hebben in het handelen van de gemeente, waarbij we streven naar 80% compliance voor het behandelen van WOO-verzoeken.
- Werken aan een betere samenwerkingsomgeving op Microsoft365, zodat informatie in lijn met wet- en regelgeving gebruikt wordt en informatie sneller gevonden kan worden.
- Bewaken van het correcte gebruik van persoonsgegevens in de veiligheidsketen en werken volgens het principe privacy by design.
- Zorgen voor identificatie en compliance van algoritmen, inclusief het opnemen van hoger risico algoritmen in het algoritmeregister en het eventueel nemen van aanvullende maatregelen ter bescherming van mensenrechten en privacyrechten van burgers.

Democratisering:

- Wanneer individuen en groepen hun ideologische doelen met ondemocratische middelen en geweld trachten te bereiken, komt de democratische rechtsorde onder druk te staan. Dan treden wij op met de aanpak radicalisering en extremisme. De aanpak verschilt per situatie. Geradicaliseerde individuen waar een geweldsdreiging vanuit gaat worden opgenomen in de integrale persoonsgerichte aanpak radicalisering.

- Het demonstratierecht is een essentieel onderdeel van onze rechtsstaat en van dit recht wordt in Amsterdam veel gebruikgemaakt. Het aantal demonstraties in Amsterdam is de afgelopen jaren toegenomen. Wij zetten ons – samen met politie en OM – in om deze demonstraties zo goed mogelijk te faciliteren, en zo het grondrecht op demonstreren te beschermen.
- Onze toezicht en handhaving speelt door gebiedsgericht werken en in samenwerking met burgers, ondernemers, bezoekers, in op hun behoeften om invloed uit te oefenen op de directe (leef-) omgeving.
- Veiligheidsproblemen in de openbare ruimte laten zich vaak het beste oplossen door de bewoners te betrekken bij de oplossing. In overleg met hen duiden we de problematiek en overleggen we over passende maatregelen. Vaak zijn dat uiteenlopende maatregelen en interventies waarbij bewoners zelf ook een rol hebben.

De thema's Duurzaamheid en kansengelijkheid worden apart toegelicht in een paragraaf.

2.8.1 Brandweer en crisisbeheersing

Voorbereid zijn op crises en rampen. Brand wordt zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig bestreden.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 8.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	12,34 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	68,81 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 8.1.1

Voorbereid zijn op crises en rampen. Brand wordt zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig bestreden.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal incidenten Brandweer PRIO 1, 2, 3 binnen gemeentegrens*	11.626 (2021)	8.829	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2	Aantal GRIP situaties*	13 (2021)	11	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Onze taken op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, gemeenschappelijke meldkamer en de geneeskundige hulpverlening bij (dreigende) rampen en crises worden uitgevoerd door Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland (VrAA).

Voor de indicatoren is geen sprake van een begrote waarde. De indicator nummer 1 rapporteren we op basis van de realisatie die we ontlenen aan de jaarrekening van de Veiligheidsregio. Indicator 2 betreft het aantal situaties voor Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdings Procedure (GRIP). Bij een GRIP-situatie worden snel de juiste mensen en middelen geregeld die nodig zijn voor het bestrijden van een ramp of crisis.

Activiteit 8.1.1.1

We financieren de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland voor het leveren van brandweerzorg en crisisbeheersing.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het aantal afgehandelde adviezen brandveiligheid*	1.035 (2021)	1.409			
2	Paraatheidspercentage Brandweer	95% (2021)	95%	95%	95%	95%

** Voor deze indicator is geen sprake van een begrote waarde. We rapporteren alleen op basis van de realisatie.*

VrAA werkt aan een fysiek veilige leefomgeving waarin gewoond, gewerkt en gerecreëerd kan (blijven) worden. Dat doen ze samen met de zes gemeenten, instellingen, bedrijven en inwoners. De brandweerzorg speelt in op ontwikkelingen met betrekking tot de bereikbaarheid, groei- en verdichting van de stad. Ook bereidt de VrAA zich voor op nieuwe crisistypen zoals klimaatverandering en de (gevolgen van) energietransitie.

Doel 8.1.2

Beschermen van de democratische rechtsorde en openbare orde en voorbereid zijn op (grote) evenementen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal C-evenementen (risicovolle evenementen)*	9 (2021)	7	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2	Aantal Demonstraties*	1.450 (2021)	1656	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
3	Aantal Grip situaties*	13 (2021)	11	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

** Voor de indicatoren is geen sprake van een begrote waarde. We rapporteren op basis van de realisatie.*

Ons doel is om de democratische rechtsorde en openbare orde te beschermen. Alles wat we doen is erop gericht om risico's te beheersen en gevaar te voorkomen aangaande voetbal, demonstraties, evenementen en gewelddadig extremisme.

Activiteit 8.1.2.1

We bereiden ons voor op crisis en grote evenementen en adviseren over grootschalig (politie)optreden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal voorbereide subdriehoeken en Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (SGBO's)*	47 (2021)	25	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2	Aantal brieven op basis van de wet openbare manifestaties (WOM)*	74 (2021)	25	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

** Voor deze indicatoren is geen sprake van een begrote waarde. We rapporteren alleen op basis van de realisatie.*

In 2025 start VrAA met het uitvoering geven aan het beleidsplan “Buiten Gewoon Veilig” (2025-2028). We adviseren over de bevoegd- en verantwoordelijkheden van de burgemeester op het gebied van openbare orde en veiligheid. We zetten in op het beheersen van de risico’s aangaande demonstraties, voetbal, kraken, terrorisme, bewaken en beveiligen evenementen. We ontwikkelen daartoe beleid en scenario’s. Daarnaast leveren we een piketorganisatie (24/7), zowel regulier als tijdens crises.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

De Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA)

Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA) is een van de 25 veiligheidsregio’s in Nederland. Het beslaat het gebied van de volgende gemeenten:

- Aalsmeer
- Amstelveen
- Amsterdam
- Diemen
- Ouder-Amstel
- Uithoorn

Zij voert de wettelijke taken uit op grond van de Wet veiligheidsregio uit. Bij alle doelstellingen in dit programmaonderdeel schakelen we VrAA in.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	3,6	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
Lasten	89,4	97,5	99,8	99,9	99,2	99,2
Saldo Baten en Lasten	**-85,9**	**-94,1**	**-96,4**	**-96,5**	**-95,8**	**-95,8**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-85,9**	**-94,1**	**-96,4**	**-96,5**	**-95,8**	**-95,8**

Baten en lasten

De baten bestaan voornamelijk uit de bijdrage van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Amsterdam - Amstelland voor het uitvoeren van taken van de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio GHOR (€ 3,1 miljoen). De lasten bestaan voornamelijk uit de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Amsterdam - Amstelland voor de brandweer en het veiligheidsbureau (€ 92,0 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De stijging van de lasten per 2024, ten opzichte van 2023, bedraagt € 8,1 miljoen en wordt vooral veroorzaakt door de loon- en prijsontwikkelingen.
Vanaf 2025 nemen de lasten toe als gevolg van verdere loon- en prijsontwikkelingen (€ 2,1 miljoen). Per 2027 nemen de lasten af met € 0,6 miljoen; dit komt vooral door de geplande verlaging van het budget voor het oplossen van knelpunten ten behoeve van het garanderen van de basis brandweerzorg.

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen wijzigingen in de reserves.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**3,4**	**3,4**	**3,4**	**3,4**	**3,4**
Beginstand Begroting 2025	**3,4**	**3,0**	**3,0**	**3,0**	**3,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**0,4**	**0,4**	**0,4**	**0,4**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
Lasten	**97,5**	**99,8**	**99,9**	**99,2**	**99,2**
Beginstand Begroting 2025	**97,5**	**95,8**	**96,8**	**96,2**	**96,2**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**4,0**	**3,1**	**3,0**	**3,0**
2 Mentale weerbaarheid brandweerprofessionals	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0
3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5
4 Nominaal	0,0	2,6	2,6	2,5	2,5
Onttrekking	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-94,1**	**-96,4**	**-96,5**	**-95,8**	**-95,8**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere baten door in rekening gebrachte inwonersbijdrage Amsterdam voor de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie vanuit de Veiligheidsregio (€ 0,4 miljoen).

Mutaties lasten

2 Mentale weerbaarheid brandweerprofessionals
Hogere lasten door de versterking van de mentale weerbaarheid van de brandweerprofessionals (€ 0,8 miljoen in 2025).

3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten voor het opvangen van de gevolgen van de ontvlechting Bevolkingszorg en Crisiscommunicatie (€ 0,5 miljoen vanaf 2025).

4 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

2.8.2 Openbare orde en veiligheid

De openbare orde en veiligheid handhaven van mensen, goederen en gebieden.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel 8.2 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	212,26 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	4.360,93 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel 8.2.1

Amsterdam is een veilige en leefbare stad voor bewoners en bezoekers.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Veiligheidsindexen (4 stuks): Geregistreerde criminaliteit, ervaren overlast, ervaren slachtofferschap, onveiligheidsbeleving*	100 (2021)	geregistreerde criminaliteit (164), gerapporteerd slachtofferschap (140), overlast (150) en de onveiligheidsbeleving (116)			

** Voor de indicatoren is geen sprake van begrote waarden. We rapporteren op basis van de realisatie.*

In deze begroting zijn de gemiddelde waarden uit de regionale Veiligheidsindex Amsterdam-Amstelland opgenomen. In de regionale Veiligheidsindex Amsterdam-Amstelland wordt iedere buurt vergeleken met het gemiddelde in het peiljaar. Dat gemiddelde is gesteld op 100. Hierdoor is het eenvoudig om vast te stellen wat de ontwikkelingen per buurt door de tijd heen zijn én welke buurten hoger of lager scoren dan het gemiddelde. Hoe lager de score, hoe minder deze problematiek speelt. Er zijn vier indices die ieder een eigen vraag beantwoorden. De geregistreerde criminaliteitsindex bestaat uit high impact criminaliteit (HIC), dat een groot impact heeft op het slachtoffer en high volume crime (HVC), de veel voorkomende criminaliteit. Gerapporteerd slachtofferschap bestaat uit HIC-, HVC- en digitaal slachtofferschap zoals door bewoners gerapporteerd in de Veiligheidsmonitor. Overlast bestaat uit verloedering en personenoverlast op basis van meldingen Veiligheidsmonitorgegevens. Tot slot bestaat de onveiligheidsbeleving uit risicoperceptie, onveiligheidsgevoelens en vermijding.

Ons doel is dat Amsterdam een veilige en leefbare stad is voor bewoners en bezoekers. We zien dat bewoners, ondernemers en bezoekers problemen ervaren rondom overlast en criminaliteit. We zetten daarom in op preventie en het begrenzen en stoppen van deze overlast en criminaliteit. Dit doen we door inzet met veel ketenpartners op onder andere de volgende punten:

- Het tegengaan van ondermijnende criminaliteit.
- Een gezonde vergunde prostitutiebranche via vergunningverlening, handhaving en toezicht.
- Het aanpakken van mensenhandel.
- Het versterken we de weerbaarheid van buurten.
- Persoons- en groepsgerichte aanpakken.
- Aanpakken en interventies op het snijvlak van veiligheid, zorg en welzijn.
- Het behandelen van aanvragen en verlenen en controleren we vergunningen voor exploitatie, APVmilieu en evenementen.
- Het houden van toezicht op ondernemingen, inrichtingen en evenementen.
- Het houden van toezicht, en handhaven op de overlast voor leefbaarheid in de stad.

BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	3,8 (2021)	5,0			
2	Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	8,4 (2021)	7,2			
3	Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	1,9 (2021)	1,9			

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
4	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	4,8 (2021)	5,2			
5	Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 inwoners)	6,3 (2021)				

Activiteit 8.2.1.1

We bestrijden criminaliteit en ondermijning.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal sluitingen/waarschuwingen panden	71/67 (2021)	72/52	100/95	90/70	100/80
2	Aantal bezochte adressen bij controles (ondermijningsbrigade/ integrale controles)	41/29 (2021)	97/128	100/130	110/150	110/150
3	Aantal opgestarte Bibob dossiers (bouw en horeca)	1.735 (2021)	1.735	1.985		

Het weerbaar maken van de stad tegen de ondermijnende effecten van criminaliteit, specifiek drugscriminaliteit en mensenhandel is ook in 2025 prioriteit.

Drugscriminaliteit en ondermijning

We willen ondermijnende criminaliteit tegengaan. Drugshandel en de daarmee gepaard gaande activiteiten achter de voordeur kan ook de openbare orde raken. In deze gevallen kunnen we een woning of pand sluiten om de criminele loop eruit te halen door een periode van rust. Ook bij de recente toename in het aantal explosies en beschietingen gericht op panden hanteren we sluiting naast andere inzet als herstelmaatregel voor de openbare orde.
De lokale strategie van de Driehoek en de regionale aanpak in het RIEC Amsterdam-Amstelland vormen de kaders voor wat we doen tegen ondermijning en drugscriminaliteit. In 2024 heeft de burgemeester de discussie over regulering aangezwengeld met een internationale conferentie Dealing with Drugs. Hieraan wordt vervolg gegeven in samenwerking met internationaal opererende organisaties en buitenlandse steden.

Vergunningplichtige branches krijgen een Bibob-toets. Daarmee verkrijgen we inzicht of er mogelijke malafide handelingen aan de orde zijn, die mogelijk kunnen leiden tot illegale of criminele activiteiten. We zetten stevig in op financieel onderzoek en inzicht in ondernemings- en financieringsconstructies. Dit kan leiden tot weigering of intrekking van de vergunning of sluiting van het bedrijf, of het verbinden van nadere voorwaarden aan de exploitatie. Om grip te krijgen op kwetsbare branches, zoals souvenirshops, is extra capaciteit nodig om toetsing van vergunningaanvragen en handhaving op straat adequaat in te richten. Dit doen we samen met de Aanpak Binnenstad.
We voeren met de Ondermijningsbrigade controles uit naar aanleiding van meldingen van mogelijke misstanden in bedrijven en panden en werken er naar toe om in 2025 de controles door de Ondermijningsbrigade vaker in te zetten.

Prostitutiebeleid

In 2025 zullen we de vervolgstappen zetten om tot de realisatie van het Erotisch Centrum te komen. Dit doen we in het kader van het Project Uitwerking Scenario's Raamprostitutie Wallen/ Singelgebied en de Aanpak Binnenstad. Ook adviseren we over de mogelijkheid van nieuwe veilige werkplekken en de mogelijkheden van innovatie in de vergunde sector. Om onze grip op het illegale prostitutiecircuit te vergroten werken we nauw samen met politie, Openbaar ministerie, belastingdienst en de Koninklijke Marechaussee. Ook blijven we sturen op landelijke wetgeving en ontwikkelingen zoals de Wet regulering sekswerk (Wrs) zodat deze goed aansluiten bij wat er lokaal nodig is voor een gezonde prostitutiebranche.

Aanpak mensenhandel

In 2025 continueren we het aanbieden van de training 'Hoe signaleer je mensenhandel'. We verwachten dat deze training leidt tot een toename in de bewustwording, de signalering en het melden van mensenhandel. Ook continueren we de intensieve inzet op het thema criminele uitbuiting en werken verder aan de ketenbrede aanpak. We zetten meer in op preventie, onder meer door de trainingen en voorlichtingen over dit thema te continueren. Voor verdere afstemming en samenwerking tussen Amsterdam en de Amstelland gemeenten continueren we het werk van de 'regionale bestuurlijke mensenhandeltafel'. Het Europees interstedelijk netwerk, waarbij we blijvend kennis uitwisselen over werkwijze, werkzame principes en (nieuwe) cross border fenomenen, blijft van belang. Verder vindt er sturing en lobby plaats op landelijke en Europese beleidsontwikkelingen.

Activiteit 8.2.1.2

We versterken de weerbaarheid van buurten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal geprioriteerde integrale gebieds- en thematische aanpakken	58	58	75	67	67
2	Aantal huishoudens in regie bij meldpunt zorg en woonoverlast	1.881	1.881	2.745	2.946	2.946
3	Aantal buurtrechtbanken	1 (2022)	1	1	2	2

We werken met integrale gebieds- en thematische aanpakken voor het vergroten van de veiligheid in de gebieden en de buurten. We doen dit samen met een breed netwerk, bij voorkeur met bewoners en ondernemers. In de gebiedsaanpakken spelen vaak meerdere veiligheidsproblemen, van high impact crimes tot ondermijning. Door ons te richten op een gebied waar meerdere problemen spelen kunnen we daar effectiever zijn. Integrale gebiedsaanpakken helpen daarbij, binnen de masterplangebieden maar ook andere gebieden. We organiseren met het lokale netwerk interventies om de veiligheid te vergroten. Een thematische aanpak is bijvoorbeeld de meidenaanpak, de Lokale Aanpak Overlast Veelplegers of schoolveiligheid.

In 2025 verstevigen we deze aanpakken en worden deze ook in andere/ nieuwe gebieden toegepast. We voeren regie op personen met ernstige zorgproblematiek en/ of omdat ze veel overlast veroorzaken achter de voordeur en in de openbare ruimte. Door procesregie te voeren en afspraken met partners te maken, laten we zo snel mogelijk zorg aanbieden of maatregelen nemen die de overlast doet stoppen. In 2025 richten we ons op het beter tegengaan van complexe, ernstige problematiek achter de voordeur en het uitbreiden van de Lokale Aanpak Overlast Veelplegers in de gebieden. Via gebiedsgericht werken versterken we de weerbaarheid van buurten.

De wijkrechtspraak breiden we uit naar Nieuw-West. Het doel van wijkrechtspraak is om de leefbaarheid en veiligheid in de wijk te vergroten door de toegang tot het recht gemakkelijker te maken. De wijkrechtspraak in Zuidoost, onder de naam Buurtrechter Venserpolder, bestaat sinds 2021. Uit onafhankelijk onderzoek blijkt dat de Buurtrechter zichtbaar en benaderbaar is en van meerwaarde voor bewoners.

Activiteit 8.2.1.3

We bestrijden en voorkomen overlast gevend, crimineel gedrag, radicalisering en slachtofferschap van seksueel geweld door middel van persoons- en groepsgerichte aanpakken.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal personen in regie bij AcVZ (verwarde verdachten, ROSA, Top 600/Veilig Alternatief, Overlastveelplegers (regionaal), Doorgroeiers)	Totaal 1.004 (20/79/588/285/8/24) (2021)	Peildatum 31-12-2023: Totaal 709 (16/21/420/204/ 25/22/21)	1.000	750	
2	Aantal personen in regie bij Radicalisering (IPGA-R)	54 (2021)	22	25	25	
3	Aantal jeugdigen in regie bij jeugd en veiligheid		439		587	587

In 2025 blijven we ons inspannen om maatschappelijke ontwrichting door drugscriminaliteit tegen te gaan en de aanzuigende werking van snel drugsgeld op jongeren te verminderen. Dit doen we onder meer met aan de aanpak van doorgroeiers en straatdealers en de inzet van credible messengers.

We werken steeds meer contextgericht, gebiedsgericht en themagericht aan veiligheidsvraagstukken in buurten. Bij contextgericht werken kijken we naar personen in relatie tot hun leefomgeving. Bij gebiedsgericht werken voegen we waar passend onze expertise of meedoen toe.
Al deze activiteiten voeren we uit in samenhang met de ‘Preventie met Gezag’-activiteiten in de stadsdelen Nieuw-West en Zuidoost. En in nauwe samenhang met het Masterplan Zuidoost en het Nationaal Programma Samen Nieuw-West.

Voor personen met complexe problemen op het snijvlak van veiligheid, zorg en sociaal domein bestaan er verschillende persoonsgerichte aanpakken. In 2025 stromen naar verwachting minder mensen in een persoonsgerichte aanpak in. Dit komt onder meer door de daling van high impact crimes en geregistreerde criminaliteit.

De aanpak om seksuele intimidatie en seksueel geweld in de stad tegen te gaan is sinds 2020 geïntensiveerd. De doelen van de aanpak zijn het voorkomen van en het beter beschermen van (potentiële) slachtoffers van seksuele intimidatie en seksueel geweld. Hiervoor heeft het college voor de periode 2024 – 2026 extra middelen vrijgemaakt. Deze worden onder meer in de stadsdelen ingezet om meisjes met complexe problemen zo vroeg mogelijk te signaleren en te helpen.

Aantal personen in regie bij Radicalisering (IPGA-R)

De integrale Persoonsgerichte Aanpak Radicalisering (iPGA-R) is onderdeel van het programma radicalisering en extremisme. Vanwege veranderingen in de problematiek van radicalisering en extremisme verbreden we de blikveld van het beleid. De focus komt meer te liggen op het versterken van de democratische veerkracht, het ondersteunen van professionals, explicieter aandacht aan slachtoffers en het verkennen van onze rol in het online domein. De inzet van het programma is ook te voorkomen dat mensen dusdanig radicaliseren dat ze in de iPGA-R terecht komen.

Activiteit 8.2.1.4

We behandelen aanvragen en verlenen en controleren vergunningen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal aangevraagde/verleende vergunningen (exploitatie, APV-milieu)	4.221/3.658 (2022)	3.260/2.360	4.250/3.700	4.490/3.900	4.800/4.000
2	Aantal aangevraagde/verleende evenementen-vergunningen	853/652 (2022)	1004/748	850/650	1.100/825	1.000/750
3	Aantal ondernemingen/ inrichtingen/evenementen waarop toezicht is gehouden (APV/ Alcoholwet/Activiteitenbesluit)	4.365	3.728	4.400	4.400	4.400
4	Aantal handhavingsmeldingen		4.327		12.000	12.000

We behandelen verschillende soorten aanvragen voor evenementen en exploitatie. Ook aanvragen op grond van de Alcoholwet en Wet op de Kansspelen worden beoordeeld. Toezichthouders houden toezicht op nieuw verleende vergunningen en op bestaande vergunningen voor onder meer horeca en prostitutiebedrijven. Hierbij worden zowel voorschriften uit de APV als voorschriften uit onder meer de Alcoholwet, Wet op de Kansspelen en milieuregelgeving gecontroleerd. Toezicht op horeca vindt risicogestuurd plaats: de inzet van toezicht wordt bepaald door middel van risicoanalyse waarbij data over onder meer ontvangen overlastmeldingen samen wordt gebracht met ‘zachte informatie’ van toezichthouders, gebiedsmakelaars, ketenpartners en bestuurlijke prioritering.
Het toezicht op evenementen vindt plaats tijdens de opbouw, de schouw na opbouw, bij de start van het evenement en tijdens het evenement. Voor 2024 is er besloten tot een aangescherpt Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) proces voor grote evenementen op gebied van veiligheid. De verwachting is dat het aangescherpte VTH-proces bij grote evenementen in 2025 zal worden voortgezet.

Overtredingen die door toezichthouders worden geconstateerd worden gehandhaafd volgens de strategie uit het VTH-beleid Fysieke Leefomgeving 2024, de handhavings-strategie horeca en de handhavingsstrategie overtredingen evenementen.

Voor de VTH-uitvoering zijn in 2025 het Stedelijk Beleidskader voor horeca en terrassen en Amsterdam 750 belangrijke ontwikkelingen. Het beleidskader leidt tot meer aanvragen en meldingen die in behandeling worden genomen. Amsterdam 750 leidt naar verwachting tot een toename in het aantal aangevraagde evenementen. Verder vragen grote evenementen in 2025 zoals SAIL en World Pride inzet van VTH.

Evenementen

Naast de VTH-taken inzake evenementen zijn er vanuit het domein veiligheid taken belegd voor het veilige en feestelijke verloop van evenementen in de stad. Onze kerntaken zijn:

1. Voorbereiding van en coördinatie op de grootste (C-)evenementen die plaatsvinden in Amsterdam. Dit zijn evenementen die vanwege de grote aantallen bezoekers een hoger risicoprofiel hebben, en ook grote impact hebben op de stad op het gebied van veiligheid, mobiliteit en leefbaarheid. We bereiden de evenementen voor in een projectstructuur en dragen er zorg voor dat alle voorbereidingen zijn getroffen voor een veilig en feestelijk verloop van het evenement. Onderdeel daarvan is het treffen van maatregelen om risico’s op het gebied van veiligheid, crowd en mobiliteit te beheersen.
   Op dit moment wordt veel extra capaciteit ingezet in de voorbereiding van een aantal complexe en unieke evenementen, zoals SAIL 2025, de viering van Amsterdam 750, met onder meer een evenement op de Ring A10, en World Pride in 2026. Daarnaast wordt extra capaciteit gevraagd door bestaande evenementen zoals de Marathon, Intocht Sinterklaas en Keti Koti.
2. We adviseren over issues en beleid rondom grote evenementen in de stad.
   Dit betreft het opstellen en uitvoeren van nieuw beleid op het gebied van evenementen, maar ook advisering over knelpunten op het gebied van vergunningen, veiligheid, mobiliteit en evenementen. Op dit moment zijn we bezig met het uitwerken en implementeren van ingrijpende wijzigingen in het evenementenbeleid.

Daarnaast wordt op dit moment een belangrijke inhoudelijke bijdrage geleverd aan het opstellen van het nieuw Pride-beleid, en zal op korte termijn ook nieuw beleid moeten worden gemaakt voor het vertrekken van (schaarse, meerjarige) subsidie voor Kwaku en Sinterklaas.

3. We beheren een subsidiefonds (het evenementenfonds) dat bijdragen levert voor het veilige en feestelijke verloop van grote, maatschappelijk relevante evenementen. De toekenning van de beschikbare subsidie vergt extra capaciteit, omdat er veel extra aanvragen worden gedaan uit het flexibele loket. Voor 2025 is door het college eenmalig extra budget vrijgemaakt om evenementen in het jubileumjaar te kunnen ondersteunen.

Activiteit 8.2.1.5

We houden toezicht, en handhaven op de overlast voor de leefbaarheid in de stad.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Ureninzet straatcoaches (SAOA/ host)	104.491/63.908 (2021)	111.424	104.000	150.000	150.000
2	Aantal opgelegde gebiedsverboden + verwijderingsbevelen+ dealeroverlastbevelen	268+70= 338 (2021)	719 + 161 = 880			
3	Operationele inzet (werkelijke bezetting in fte) handhaving en toezicht in de openbare ruimte en het openbaar vervoer	654 fte (2021)	692 (inclusief inhuur)	704	735	2026: 739 fte 2027: 743 fte 2028: 743 fte

Straatcoaches

Straatcoaches en gezinsbezoekers voorkomen en pakken jeugdoverlast op straat aan. Meldingen van burgers over jeugdoverlast worden opgepakt en de straatcoaches pikken signalen op als jongeren en andere personen een zorgelijke ontwikkeling doormaken. Door een continue inzet van straatcoaches en gezinsbezoekers in alle gebieden, is de informatiepositie van veel meerwaarde voor de stadsdelen, de politie en andere netwerkpartners. Zo participeren ze in verschillende samenwerkingsverbanden zoals de groepsaanpak, een veilig alternatief/top600, aanpak van drugsproblematiek, kwetsbare meiden en schoolveiligheid. Er wordt extra ingezet in de ontwikkelbuurten, waar de leefbaarheid voor inwoners onder druk staat door (jeugd)overlast en onveiligheid. Met het project aspirant straatcoaches creëren we werkgelegenheid, leiden we straatcoaches op en realiseren we nog meer ogen en oren in de buurt.

Gebiedsverboden

Wanneer preventie niet afdoende blijkt, kunnen meer repressieve bestuurlijke bevoegdheden worden ingezet voor meer veiligheid. Aan structurele overlastplegers worden gebiedsverboden opgelegd op voordracht van de politie. Dat betekent dat zij gedurende een zekere periode uit een aangewezen (dealer)overlastgebied of een ander gebied worden geweerd waar zij overlast plegen. De gebiedsverboden worden honderden keren per jaar opgelegd en zorgen ervoor dat de druk op vaak reeds overbelaste gebieden enigszins van de ketel wordt gehaald.

Toezicht en Handhaving

De opgaven van de stad vragen inzet op het gebied van toezicht en handhaving. We willen de stad, die steeds groter en drukker wordt, leefbaar, veilig en schoon houden. Dit doen we gebiedsgericht en informatie gestuurd in overleg met de dagelijkse besturen van de stadsdelen. We slagen er steeds beter in om onze opgave in beeld te brengen. We zetten meer capaciteit in op de piekmomenten zoals in de weekenden en ’s avonds.

Naast toezichthouders en handhavers zetten we ook gastheren/gastvrouwen, hosts en fietscoaches in. We dragen bij aan het terugdringen van de afvaloverlast door verkeerd aangeboden afval te signaleren en overtreders te sanctioneren. Gezien de positieve resultaten uit de pilot arrestantenvervoer vervoeren Boa’s inmiddels stadsbreed de eigen arrestanten.

De manier van werken vraagt ook dat we de randvoorwaarden daarvoor scheppen. Dat betekent het zoeken naar mogelijkheden om te innoveren op het gebied van beschikbaarheid van data, analysemogelijkheden en het onderzoeken van mogelijke technologische vernieuwingen bij de toepassing van apparatuur. Ook het verbeteren van het sturingsinstrumentarium door middel van een dashboard is een belangrijke stap in dit verband.

We komen ook problemen tegen. Als problematisch noemen we een tweetal zaken:

- De krappe arbeidsmarkt heeft effect op de bijdrage die we kunnen leveren. Het werven, selecteren en behouden van handhavers heeft continu de aandacht, waarbij we ook kijken naar (uitbreiding van) ons palet aan medewerkers, bijvoorbeeld toezichthouders.
- Onverwacht agressief gedrag, zowel verbaal als fysiek. In dit verband gaan collega’s in stadsdeel Centrum voor een periode van twee jaar, tot december 2025, de korte wapenstok dragen. Ook gaan we zorgen voor begeleiding van collega’s die door onverwachte, schokkende en levensbedreigende gebeurtenissen belemmerd worden in hun dagelijks functioneren, privé en op het werk (voorkomen PTSS).

Tot slot, handhaving staat niet op zichzelf en is altijd onderdeel van een keten. We werken samen met ketenpartners, zoals de politie, jongerenwerkers en partners in het sociaal domein en treden op als oren en ogen van de stad. Boa's en toezichthouders hebben een rol in de preventie en repressie voor wat betreft overlast en overtredingen. Waar het kan voeren we bij voorkeur het gesprek om tot een oplossing te komen bij ongewenste situaties. Daar waar het moet treden we uiteraard ook sanctionerend op.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Regionale Informatie- en Expertise Centrum Amsterdam Amstelland (RIEC-AA)

Binnen de visie en uitgangspunten van de Driehoek Amsterdam en de integrale aanpak in het Regionale Informatie- en Expertise Centrum Amsterdam Amstelland (RIEC-AA) zetten we onze instrumenten in. Dit doen we onder andere bij het bestrijden van ondergronds bankieren. Met inzet van de Ondermijningsbrigade kloppen we bij veel bedrijven aan en vergroten we de gezamenlijke actiegerichtheid. We vergroten met Aanpak Binnenstad gezamenlijk onze grip op het illegale prostitutiecircuit. In de aanpak mensenhandel werken we samen met onze regionale partners in het RIEC-AA en landelijke partners.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	16,6	34,0	33,0	32,7	17,0	16,7
Lasten	161,8	202,7	207,4	191,5	169,7	168,8
Saldo Baten en Lasten	**-145,2**	**-168,7**	**-174,3**	**-158,9**	**-152,7**	**-152,1**
Onttrekking	3,3	11,9	10,4	5,8	0,9	0,9
Toevoeging	5,6	11,0	6,0	4,0	2,0	2,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,4**	**0,9**	**4,4**	**1,8**	**-1,1**	**-1,1**
Totaal	**-147,6**	**-167,7**	**-169,9**	**-157,1**	**-153,8**	**-153,2**

Baten en lasten

De baten bedragen € 33,0 miljoen en bestaan voornamelijk uit:
- De rijksbijdrage Preventie met Gezag (€ 10 miljoen).
- Leges voor kansspel-, horeca- en evenementenvergunningen (€ 9,0 miljoen).
- De rijksbijdrage voor het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (€ 7,2 miljoen).
- Baten uit wegsleep van auto's (€ 3,4 miljoen).
- Baten uit opgelegde bestuurlijke boetes overlast openbare ruimte € 1,9 miljoen).

De lasten bedragen € 207,4 miljoen en betreffen voornamelijk:
- De personele inzet € 123,3 miljoen).
- Materialen en faciliteiten voor de handhavers van Toezicht en handhaving openbare ruimte (€ 14,2 miljoen).
- Grote evenementen (€ 14,0 miljoen).
- Maatregelen bedoeld ter voorkoming van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit, Preventie met gezag (€ 9,4 miljoen).

Daarnaast worden de middelen ingezet voor:
- Aanpak overlast (€ 7,9 miljoen).
- Het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (€ 7,2 miljoen).
- De aanpak van plegers van drugs,- geweld en wapendelicten (€ 3,2 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De baten nemen in 2024 toe, ten opzichte van 2023, met € 17,4 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door de rijksbijdrage Preventie met Gezag, bedoeld ter voorkoming van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit, en de rijksmiddelen voor het Regionaal Informatie- en ExpertiseCentrum (RIEC) (€ 6,0 miljoen). Tegenover deze extra baten staan ook extra lasten. Vanaf 2027 nemen de baten af. Dit wordt vooral veroorzaakt door het aflopen van de huidige regeling Preventie met Gezag en de afname van de rijksbijdrage voor het Regionaal Informatie- en ExpertiseCentrum (RIEC van € 5,4 miljoen).

De lasten nemen in 2024 toe, ten opzichte van 2023, met € 40,9 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door het project Preventie met Gezag (€ 7,7 miljoen) en het Regionaal Informatie- en ExpertiseCentrum (€ 6,0 miljoen), extra lasten als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen (€ 8 miljoen), de middelen voor grote evenementen (€ 14,0 miljoen). In 2025 nemen de lasten toe met € 4,7 miljoen, vooral door de loon- en prijsontwikkelingen. De lasten nemen in 2026 af met € 15,9 miljoen; dit komt vooral door de incidenteel hoge lasten in 2025 voor de viering van Amsterdam 750. Ook is er in 2026 een afname van € 3,4 miljoen bij stadsdeel Nieuw West, Noord en Zuidoost, doordat de bij de begroting 2024 toegekende middelen voor het inhalen van bestaande achterstanden alleen voor 2024 en 2025 waren toegekend. In 2027 is opnieuw sprake van een lastenvermindering; ditmaal vooral als gevolg van het

wegvallen van de rijksbijdrage Preventie met Gezag en de maatregelen die met deze rijksbijdrage werden bekostigd. Ook de lagere rijksbijdrage voor het Regionaal Informatie- en ExpertiseCentrum leidt tot lagere lasten vanaf 2027 (€ 5,4 miljoen). Ten slotte, het wegvallen van de middelen voor het Nationaal Programma Samen Nieuw West en Masterplan Veiligheid Zuidoost zorgen voor lagere lasten (€ 2 miljoen).

Reserves

De onttrekking aan de reserves bedragen € 10,4 miljoen en betreffen de inzet van Coalitiemiddelen (€ 4 miljoen), Amsterdam 750 en Verevening Onroerend Goed (elk € 3 miljoen). De toevoeging van € 6 miljoen betreft de reserve Verevening Onroerend goed.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**34,0**	**33,0**	**32,7**	**17,0**	**16,7**
Beginstand Begroting 2025	**26,4**	**26,4**	**26,4**	**16,1**	**16,1**
Mutaties 2024-2028	**7,6**	**6,7**	**6,3**	**0,9**	**0,6**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	7,6	6,7	6,3	0,9	0,6
Lasten	**202,7**	**207,4**	**191,5**	**169,7**	**168,8**
Beginstand Begroting 2025	**193,1**	**196,6**	**181,9**	**165,0**	**164,9**
Mutaties 2024-2028	**9,6**	**10,8**	**9,7**	**4,7**	**3,9**
2 Evenementen incidentele uitbreiding	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
3 Middelen voor intensivering van toezicht en handhaving	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6
4 Grote evenementen	4,5	0,9	0,6	0,0	0,0
5 Evenementenleges	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5
6 Herdenking Februaristaking	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
7 Coalitieakkoord Integrale aanpak Nieuw-West	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0
8 Coalitieakkoord Masterplan Zuidoost	0,0	0,9	0,9	0,0	0,0
9 Gemeentefonds	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
10 Areaal	0,0	1,2	1,2	1,2	1,2
11 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	6,1	4,2	2,9	0,6	0,4
12 Intertemporele mutaties	-1,1	-0,8	0,5	0,6	0,0
13 Nominaal	0,0	2,7	2,5	2,3	2,3
14 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
15 Overig	-0,1	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Onttrekking	**11,9**	**10,4**	**5,8**	**0,9**	**0,9**
Beginstand Begroting 2025	**11,7**	**8,5**	**3,9**	**0,9**	**0,9**
Mutaties 2024-2028	**0,2**	**1,9**	**1,9**	**0,0**	**0,0**
16 Coalitiemiddelen 2022-2026	0,0	1,9	1,9	0,0	0,0
17 Verevening onroerend goed	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**11,0**	**6,0**	**4,0**	**2,0**	**2,0**
Beginstand Begroting 2025	**11,0**	**6,0**	**4,0**	**2,0**	**2,0**
Eindtotaal	**-167,7**	**-169,9**	**-157,1**	**-153,8**	**-153,2**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Hogere bijdragen van het Rijk voor het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), € 6,0 miljoen in 2024, 2025 en 2026; en € 0,6 miljoen in 2027 en 2028 en Mainport Noordzeegebied (€ 1,3 miljoen in 2024). Tegenover deze baten staan lasten van dezelfde grootte.

Mutaties lasten

2 Evenementen incidentele uitbreiding

Uitbreiding van het evenementenfonds in het kader van extra aanvragen in het jubileumjaar van Amsterdam 750 jaar.

3 Middelen voor intensivering van toezicht en handhaving
Hogere lasten om het vergunningen- toezicht en handhavingsproces aan te scherpen en te intensiveren op gebied van veiligheid bij evenementen. Dit richt zich hoofdzakelijk op (middel)grote evenementen (€ 0,6 miljoen vanaf 2025).

4 Grote evenementen
Hogere lasten voor grote evenementen waaronder Amsterdam 750.

5 Evenementenleges
Hogere lasten door het terugdraaien van de ombuigingsopgave uit het coalitieakkoord op de evenementenleges vanaf 2025 (€ 0,5 miljoen).

6 Herdenking Februaristaking
Het comitié Herdenking Februaristaking ontvangt geen subsidie van de gemeente. Met een structurele bijdrage van € 50.000 per jaar garanderen we een waardige herdenking voor de toekomst en een mogelijke uitbreiding van (bijvoorbeeld educatieve of promotionele) activiteiten.

7 Coalitieakkoord
Bestedingsplan Integrale aanpak Nationaal Programma Samen Nieuw-West (Masterplannen).

8 Coalitieakkoord
Middelen voor masterplan Zuidoost (2024 tot en met 2026).

9 Gemeentefonds
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

10 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

11 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Hogere lasten voor het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), € 6,0 miljoen in 2024, 2025 en 2026; € 0,6 miljoen in 2027 en 2028. Hogere lasten voor Mainport Noordzeegebied (€ 1,3 miljoen in 2024). Daarnaast worden middelen voor aanpak Binnenstad overgeheveld naar programma 3.

12 Intertemporele mutaties
Lagere lasten van € 0,6 miljoen in 2024 en hogere lasten van € 0,6 miljoen in 2027. Doordat de besluitvorming rond het nieuwe horecabeleid langer heeft geduurd dan verwacht is ook de implementatie vertraagd. Hierdoor kunnen de toegekende coalitiemiddelen middelen in 2024 nog niet worden besteed. Lagere lasten van € 0,5 miljoen in 2024 en hogere lasten van 0,5 miljoen in 2026. Dit betreft de inzet van Top600-middelen. De beschikbare middelen worden over meerdere jaren verspreid ingezet, zodat de maatregelen langer kunnen doorwerken.

13 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

14 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn gemeentebreed neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben.

15 Overig
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

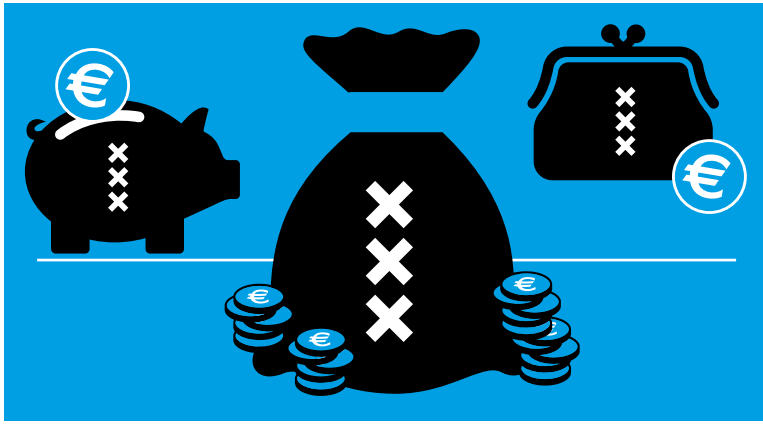
16 Coalitiemiddelen 2022-2026
Hogere onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen vanwege de inzet voor het Masterplan Zuid Oost en voor het Nationaal Programma Samen Nieuw West (€ 1,9 miljoen in 2025 en 2026).

17 Verevening onroerend goed
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

2.A Algemene dekkingsmiddelen

2.A Algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	3.910,5	4.047,6	4.258,7	4.230,5	4.383,0	4.530,4
Lasten	179,5	73,8	112,1	399,6	591,2	811,7
Saldo Baten en Lasten	**3.731,0**	**3.973,8**	**4.146,6**	**3.830,9**	**3.791,9**	**3.718,7**
Onttrekking	385,2	140,6	129,6	102,3	0	20,7
Toevoeging	458,6	129,1	1.080,7	197,7	139,3	75,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-73,4**	**11,5**	**-951,0**	**-95,4**	**-139,3**	**-54,4**
Totaal Programma 3A Algemene dekkingsmiddelen	**3.657,6**	**3.985,3**	**3.195,6**	**3.735,6**	**3.652,5**	**3.664,3**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**24,1**	**22,3**	**22,8**	**22,7**	**22,7**	**22,7**

Samenvatting

In programma A staan geen beleidsmatige onderdelen maar de dekkingsmiddelen. Daarmee betalen we voor het grootste deel de uitgaven in de beleids-programma's. Het karakter van dit programma is daarmee anders dan de beleidsprogramma's. Met het programma willen we ervoor zorgen dat bewoners, ondernemers en bezoekers een financiële bijdrage leveren aan de voorzieningen in de stad. Hiermee zorgen we voor een gezonde financiële positie, nu en in de toekomst. .

2A.1 Lokale heffingen

We verantwoorden hier de belastingen die we gebruiken als algemene dekking voor uitgaven in de verschillende programma's en overhead. Belastinginkomsten met een directe bestemming, zoals de riool- en afvalstoffenheffing verantwoorden we in de desbetreffende programma's.
Een deel van de belastinginkomsten heeft een directe bestemming, zoals de riool- en afvalstoffenheffing, leges en de Bedrijveninvesteringszones. Deze verantwoorden we in de betreffende programma's. Daarnaast zijn er belastingen die we gebruiken als algemene dekking voor uitgaven in de verschillende programma's en overhead. Het zijn de volgende belastingen:

- Parkeerbelasting
- Onroerendezaakbelasting (OZB) en roerenderuimtebelasting (RRB)
- Toeristenbelasting
- Overige kleinere belastingen zijn de vermakelijkheidsretributie, reclamebelasting en precariobelasting (liggeld voor boten en terrassen)

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel A.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	4,61 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	8,42 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel A.1.1

Bewoners, ondernemers en bezoekers leveren hun financiële bijdrage aan de voorzieningen in de stad.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens met eigen huis (in euro's)	€ 652 (2021)	€ 805	€ 831		
2	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens met huurhuis (in euro's)	€ 326 (2021)	€ 344	€ 352	€ 352	
3	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens met eigen huis (in euro's)	€ 844 (2022)	€ 920	€ 948		
4	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens met huurhuis (in euro's)	€ 435 (2021)	€ 450	€ 469	€ 469	

De indicatoren bij bovenstaande doel kunnen voor het jaar 2025 pas aan het eind van 2024 worden vastgesteld. Ze hebben namelijk betrekking op de ontwikkeling van de WOZ-waarde in de toekomst en de ontwikkeling van de lokale lasten. Toekomstige WOZ-waarden laten zich niet voorspellen, en ook niet sturen. De ontwikkeling van de lokale lasten is afhankelijk van de keuzes die de gemeenteraad in de toekomst maakt. Daarom kunnen we deze gegevens nog niet invullen.

Activiteit A.1.1.1

We leggen de gemeentelijke belastingen op en vorderen deze in (inclusief kwijtschelding).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Geen indicator beschikbaar					

De indicatoren bij bovenstaande activiteit kunnen voor het jaar 2025 pas aan het eind van 2024 worden vastgesteld. Ze hebben namelijk betrekking op de ontwikkeling van de WOZ-waarde in de toekomst en de ontwikkeling van de lokale lasten. Toekomstige

WOZ-waarden laten zich niet voorspellen, en ook niet sturen. De ontwikkeling van de lokale lasten is afhankelijk van de keuzes die de gemeenteraad in de toekomst maakt. Daarom kunnen we deze gegevens nog niet invullen.

Activiteit A.1.1.2

We waarderen jaarlijks al het vastgoed in de gemeente Amsterdam conform de Wet WOZ.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Toestemming van de Waarderingskamer om op aanslag te gaan op basis van jaarlijks onderzoek kwaliteit (her) waardering	Toestemming (2021)	Toestemming	Waarderingskamer heeft op 19 januari 2023 ingestemd.		
2	Gemiddelde WOZ waarde woningen (x €1.000) (BBV-verplicht)	€ 421 (2021)	€ 434	€ 434		
3	Gemiddelde WOZ waarde eigen woningen (x €1.000) (Bron: Atlas van de lokale lasten)	€ 579 (2022)	€ 699	€ 699		

De indicatoren bij bovenstaande doel en activiteit kunnen voor het jaar 2025 pas aan het eind van 2024 worden vastgesteld. Ze hebben namelijk betrekking op de ontwikkeling van de WOZ-waarde in de toekomst en de ontwikkeling van de lokale lasten. Toekomstige WOZ-waarden laten zich niet voorspellen, en ook niet sturen. De ontwikkeling van de lokale lasten is afhankelijk van de keuzes die de gemeenteraad in de toekomst maakt. Daarom kunnen we deze gegevens nog niet invullen.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

In dit programmaonderdeel zijn geen verbonden partijen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	878,1	930,5	1.076,5	1.115,7	1.156,9	1.190,4
Lasten	29,4	35,2	35,6	35,6	35,6	35,6
Saldo Baten en Lasten	**848,8**	**895,3**	**1.040,9**	**1.080,1**	**1.121,3**	**1.154,8**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**848,8**	**895,3**	**1.040,9**	**1.080,1**	**1.121,3**	**1.154,8**

Baten en lasten

De baten € 1.076,5 miljoen in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit de (on)roerende zaakbelasting (€ 393,7 miljoen), parkeeropbrengsten straat-parkeren (€ 363,9 miljoen), toeristenbelasting (€ 262,2 miljoen) en dagtoeristenbelasting (€ 3,5 miljoen).
Daarnaast zijn er overige baten uit lokale heffingen zoals vermakelijkhedenretributie (€ 15,1 miljoen), precariobelasting (€ 13,1 miljoen) en reclamebelasting (€ 5,7 miljoen). Tot slot zijn er de overige lokale heffingen en externe dienstverlening (€ 19,3 miljoen).

De lasten bestaan voornamelijk uit apparaatslasten en uitvoeringskosten voor het heffen en innen van lokale heffingen (€ 33,7 miljoen) en te betalen Vennootschapsbelasting (€ 1,9 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2024 nemen de baten toe door de meerjarige indexatie van de lokale heffingen en een verhoging van de tarieven (met name toeristenbelasting). In 2025 nemen de baten verder toe. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een verhoging van de OZB en stijgende bezoekersaantallen.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**930,5**	**1.076,5**	**1.115,7**	**1.156,9**	**1.190,4**
Beginstand Begroting 2025	**930,5**	**967,1**	**1.001,8**	**1.037,3**	**1.037,3**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**109,4**	**114,0**	**119,6**	**153,2**
1 Indexatie	0,0	-0,7	-4,1	-0,8	32,9
2 Opleggen Naheffingsaanslagen buitenlandse voertuigen	0,0	3,0	3,0	3,0	3,0
3 Effect beperking riviercruises	0,0	0,0	-0,4	-0,6	-0,8
4 OZB lastenverzwaring	0,0	68,1	62,7	62,7	62,7
5 Hogere structurele baten door uitbreiding betaald parkeren	0,0	3,4	11,4	13,5	13,5
6 Kaderbrief parkeren	0,0	8,3	8,7	9,1	9,1
7 Groei passagiers rondvaarten	0,0	4,6	4,6	4,6	4,6
8 Hogere baten Precario terrassen	0,0	5,0	5,0	5,0	5,0
9 Actualisatie bijdrage Gemeentefonds meicirculaire 2024	0,0	11,7	11,7	11,7	11,7
10 Ruimtscheppende maatregelen Afval & Grondstoffen	0,0	5,2	10,6	10,6	10,6
11 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	-5,1	-5,1	-5,1	-5,1
12 Overig	0,0	5,9	5,9	5,9	5,9
Lasten	**35,2**	**35,6**	**35,6**	**35,6**	**35,6**
Beginstand Begroting 2025	**35,2**	**35,4**	**35,4**	**35,4**	**35,4**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**0,3**	**0,2**	**0,2**	**0,2**
13 Waternet riolering	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
14 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
15 Nominaal	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6
Onttrekking	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**895,3**	**1.040,9**	**1.080,1**	**1.121,3**	**1.154,8**

Mutaties baten

1 Indexatie

Hogere baten door actualisatie van de meerjarige indexatie van de heffingen en parkeerbelastingen en heffingen op basis van de CEP publicatie 2024. De harmonisatie van de indexatie lokale heffingen is met een percentage van 3,5% voor de jaren 2025 tot en met 2027 voor het eerst doorgevoerd in de begroting 2024. De eerste actualisatie geschiedt op basis van de ramingen in het Centraal Economisch Plan 2024 (CEP 2024). Omdat het boekjaar 2028 (na extrapolatie) nog niet geïndexeerd is, leidt dit in 2028 tot een stijging van de baten met € 32,9 miljoen.

2 Opleggen Naheffingsaanslagen buitenlandse voertuigen

Hogere baten parkeeropbrengsten door het opleggen van naheffingsaanslagen op buitenlandse voertuigen.

3 Effect beperking riviercruises

Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

4 OZB lastenverzwaring

Hogere baten door verhoging van de Onroerende zaakbelasting vanaf 2025, dit dient deels als dekking voor het gelijkblijvende tarief voor de afvalstoffenheffing in 2025.

5 Hogere structurele baten door uitbreiding betaald parkeren

Hogere baten door de parkeeropbrengsten van de uitbreiding van het betaald parkeren in stadsdeel Noord en Sloterdijk en door aanpassing van vergunningstarieven en parkeertarieven en -tijden in bestaande betaald parkeergebieden.

6 Kaderbrief parkeren

Hogere baten door de in de kaderbrief vastgestelde hogere parkeerbaten vanuit kortparkeren en bezoekersparkeren en oplegging naheffingsaanslagen buitenlandse voertuigen.

7 Groei passagiers rondvaarten
Hogere baten dagtoeristenbelasting door een groei van het aantal passagiers op de rondvaartboten en de transitpassagiers van de cruisevaart en verwerking van de tariefsstijging die met de Begroting 2024 is doorgevoerd.

8 Hogere baten Precario terrassen
Hogere baten Precariobelasting door in de heffingssystematiek aansluiting te zoeken bij de terrasvergunningen en de introductie van een voormelding (analoog aan de reclamebelasting). Zo wordt precario geheven over de daadwerkelijk gebruikte openbare ruimte, ook als dat gebruik de vergunde ruimte overschrijdt (of als een terras zonder vergunning is geplaatst).

9 Gemeentefonds
Het rijk geeft aan dat de inflatie in de afgelopen periode hoger lag dan de marktontwikkeling van woningen. Om dit te corrigeren worden de tarieven voor eigenaren woningen, eigenaren niet-woningen en gebruikers niet-woningen in het gemeentefonds verhoogd. Hiermee past het rijk als het ware eigenlijk een inflatiecorrectie toe op de eigen verdiencapaciteit.

10 Ruimtescheppende maatregelen Afval en Grondstoffen
De baten onroerende zaakbelasting stijgen om de afvalstoffenheffing gelijk te kunnen houden.

11 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

12 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

13 Waternet riolering
Toename perceptiekosten rioolheffing.

14 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

15 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

2A.2 Gemeentefonds

Onze grootste inkomstenbron is de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Daarbij horen ook de decentralisatie- en integratieuitkeringen. Alle middelen zijn in principe vrij besteedbaar. De decentralisatie- en integratieuitkeringen hebben vaak echter ook een bepaald doel. Deze middelen zetten we daarom ook in waar ze voor bedoeld zijn. Vanuit de algemene uitkering financieren we een groot deel van onze andere activiteiten. Elke verandering in de hoogte van het gemeentefonds heeft daarom invloed op de beschikbare ruimte in de begroting.

Met ingang van de Begroting 2025 zijn ook de lasten van de stelpost loon- en prijsontwikkeling en de stelpost groei van de stad opgenomen in de lasten van programmaonderdeel A.2. In eerdere producten werden de saldi van deze stelposten opgenomen in programmaonderdeel A.4.

Een stelpost is een boekhoudkundig begrip. Dit nemen we op in onze begroting omdat we in sommige gevallen anticiperen op nog te verwachten uitgaven of inkomsten. Door deze nu al in de begroting op te nemen kunnen we hierop voorsorteren. Het gaat hierbij dus om begrotingsposten die we nog verdelen over de programma's.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel A.2 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	1.012,04 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel A.2.1

Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Goede beoordeling van onze begroting door onze toezichthouder Provincie Noord-Holland	Positief	Positief	Positief	Positief	Positief

Activiteit A.2.1.1

We borgen en ontvangen onze gemeentefondsmiddelen vanuit het Rijk.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Omvang gemeentefonds in verhouding tot de totale inkomsten van Amsterdam	45,6% (2021)	37,0%	45,7%	45,2%	39,3% (2028)
2	Inkomsten uit het gemeentefonds per inwoner van Amsterdam	€ 4.149 (2021)	€ 3.267	€ 3.200	€ 3.284,44	€ 2.953,71 (2028)

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

In dit programmaonderdeel zijn geen verbonden partijen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	2.999,2	3.009,1	3.080,9	3.012,3	3.124,0	3.229,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	150,6	303,4	442,3
Saldo Baten en Lasten	**2.999,2**	**3.009,1**	**3.080,9**	**2.861,7**	**2.820,5**	**2.786,7**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**2.999,2**	**3.009,1**	**3.080,9**	**2.861,7**	**2.820,5**	**2.786,7**

Baten en lasten

De baten € 3.080,9 miljoen in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit de bijdrage van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds (€ 2.768,4 miljoen), de integratie- en decentralisatie-uitkeringen uit het Gemeentefonds (€ 311,4 miljoen) en bijdrage van de stelpost afkoopsom Wet algemene regels herindeling (ARHI) middelen in verband met de fusie met Weesp (€ 1,1 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Tussen de 2024 en 2028 nemen de baten toe met € 219,9 miljoen. Ten opzichte van 2025 lopen de inkomsten uit het gemeentefonds in 2026 echter terug met € 68,6 miljoen. Daarna stijgen de baten door tot en met 2028. De lasten nemen vanaf 2026 toe door groei van de stelposten loon- en prijsontwikkeling en groei van de stad.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**3.009,1**	**3.080,9**	**3.012,3**	**3.124,0**	**3.229,0**
Beginstand Begroting 25	**2.977,5**	**3.103,9**	**2.980,4**	**3.047,2**	**3.053,2**
Mutaties 2024-2028	**31,6**	**-23,0**	**31,9**	**76,7**	**175,8**
1 Accresontwikkeling, uitkeringsfactor en -basis	0,0	-47,2	35,3	71,7	177,8
2 Besparingsverlies Jeugd	0,0	26,2	0,0	0,0	0,0
3 Groei Amsterdamse WOZ waarde	10,6	-26,4	-25,8	-17,1	-23,3
4 Nationaal actieplan dakloosheid	9,3	9,3	9,3	9,3	9,3
5 Beschermd wonen	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3
6 Participatie	7,6	5,1	5,1	4,9	4,8
7 Jeugd	0,0	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2
8 Dienstverlening gemeenten aanpak armoede	3,4	3,7	3,7	3,8	4,0
9 Overige wijzigingen	-5,6	4,2	2,2	2,0	1,1
Lasten	**0,0**	**0,0**	**150,6**	**303,4**	**442,3**
Beginstand Begroting 25	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**0,0**	**150,6**	**303,4**	**442,3**
10 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	0,0	146,6	299,6	437,6
11 Nominaal	0,0	0,0	4,0	4,0	4,0
12 Overig	0,0	0,0	0,0	-0,2	0,6
Onttrekking	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 25	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 25	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**3.009,1**	**3.080,9**	**2.861,7**	**2.820,5**	**2.786,7**

Mutaties baten

1 Accresontwikkeling, uitkeringsfactor en -basis
Hogere baten door accresontwikkeling en mutaties in de uitkeringsfactor en - basis.

2 Besparingsverlies Jeugd
In het coalitieakkoord Rutte IV is een aanvullende besparing in het kader van Jeugdzorg opgenomen. De geraamde besparing in 2025 kan nog niet gerealiseerd worden, omdat de maatregelen die tot besparing moeten leiden nog niet zijn gerealiseerd. Om die reden wordt in 2025 incidenteel € 26,2 miljoen toegevoegd aan de algemene uitkering van het gemeentefonds.

3 Groei Amsterdamse WOZ waarde
Lagere baten door de relatieve groei van de Amsterdamse WOZ waarde. Bij de verdeling van de gemeentefondsgelden wordt er rekening gehouden met de eigen verdiencapaciteit op Onroerendezaakbelasting-inkomsten waardoor de bijdrage vanuit het Gemeentefonds is verlaagd.

4 Nationaal actieplan dakloosheid
Het kabinet zet met het Nationaal Actieplan Dakloosheid in op het voorkomen van dakloosheid en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen.

5 Beschermd wonen
Hogere baten door uitkeringen in verband met decentralisaties in het sociaal domein. Dit wordt veroorzaakt door een hogere uitkering voor Beschermd Wonen.

6 Participatie
Hogere baten door uitkeringen in verband met decentralisaties in het sociaal domein. Dit wordt veroorzaakt door een hogere uitkering voor Participatie.

7 Jeugd
Lagere baten door beëindiging van de decentralisatie uitkering jeugd. De decentralisatie uitkering jeugd wordt vervangen door budget voor het actieplan Voortijdige Schoolverlaten op de begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW).

8 Dienstverlening gemeenten aanpak armoede
Hogere baten door dienstverlening gemeenten aanpak armoede en schulden. Vanuit de Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden, die in juli 2022 aan de Tweede Kamer is gepresenteerd, heeft het kabinet via het gemeentefonds structurele middelen voor betere dienstverlening door gemeenten op het gebied van armoede en schulden beschikbaar gesteld.

9 Overige wijzigingen
Hogere baten door overige wijzigingen in de integratie- en decentralisatie uitkeringen en in de taakmutaties vanuit de circulaires.

Mutaties lasten

10 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen.
Hogere lasten door overheveling van de stelposten loon- en prijsontwikkeling en groei van de stad van programmaonderdeel A4 naar A2.

11 Nominaal
Hogere lasten door verhoging van de stelpost loon- en prijsontwikkeling.

12 Overig
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

2A.3 Treasury en deelnemingen

Dit programma bestaat uit twee onderdelen: 1. treasury en 2. deelnemingen.
Het onderdeel financiering (treasury) gaat over:

- De rente die we betalen op de schuld
- De doorberekening van deze rentelasten aan de programma's.

Het onderdeel deelnemingen gaat over de baten en lasten rond de deelnemingen (NV's of BV's) waarvan we aandeelhouder zijn. De baten bestaan uit dividend-opbrengsten. Deze ramen we over meerdere jaren vanuit dividendafspraken (dividendbeleid) met de deelnemingen. Ze zijn ook afhankelijk van het resultaat en kasstroom van de deelnemingen. De lasten bestaan uit de intern doorberekende rentelasten over het aandeelkapitaal in de deelnemingen. In de paragraaf 'Verbonden partijen' staat een volledig overzicht van onze deelnemingen.

Renteresultaat

Wij hebben zowel interne- als externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit reserves, voorzieningen en het jaarresultaat.

De externe financieringsmiddelen zijn leningen van externe partijen. Wij gebruiken het renteomslagstelsel als systeem waarmee we de financieringslasten en -baten doorberekenen (omslaan) over de gemeentelijke organisatieonderdelen. Dit naar verhouding van de balansstanden van de activa aan het begin van het jaar.

De onderstaande tabel geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop we deze financieringslasten en –baten toerekenen aan de gemeentelijke organisatieonderdelen.

(bedragen x € 1 miljoen)

Renteresultaat	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Rentelasten van externe schuld	-72,2	-88,5	-120,1	-157,1	-187,3	-214,1
Rentebaten van verstrekte leningen aan derden	15,5	19,3	23,3	24,9	24,9	24,9
Saldo door te rekenen externe rente	**-56,7**	**-69,2**	**-96,8**	**-132,2**	**-162,4**	**-189,2**
Rente die aan grondexploitatie wordt toegerekend	-0,9	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Overige kosten	-0,3	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7

Renteresultaat	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
De aan taakvelden toe te rekenen rente	**-57,9**	**-69,7**	**-97,3**	**-132,7**	**-162,9**	**-189,7**
De aan taakvelden toegerekende rente	64,2	69,3	78,1	81,6	83,5	83,4
De aan taakvelden toe te rekenen rente	-57,9	-69,7	-97,3	-132,7	-162,9	-189,7
Renteresultaat	**6,3**	**-0,4**	**-19,2**	**-51,1**	**-79,4**	**-106,3**

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel A.3 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	73.341,14 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Activiteit A.3.1.1

We zorgen voor een gezonde financiële positie.

Indicatoren activiteit		**Peilwaarde (peiljaar)**	**Jaarverslag 2023**	**Begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Prognose 2026-2028**
1	Netto schuldquote	56% (2022)	54%	59%	65%	82%
2	Solvabiliteit > 20%	50% (2021)	49%	49%	47%	44%
3	Renterisiconorm < 20% (wet Fido)	5% (2021)	10%	9%	9%	9%
4	Kasgeldlimiet < 8,5% (wet Fido)	5% (2021)	6%	9%	6%	6%

Activiteit A.3.1.2

We zorgen voor de continuïteit en een goede governance van onze deelnemingen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Omvang van de resterende risico's op gebied van deelnemingen. Het resterend risico is het risico voor de begroting dat na het treffen van beheersmaatregelen nog bestaat	€39,4 miljoen (2021)	€ 42,6 miljoen			
2	Deelnemingen met meerkoppig Raad van Commissarissen die voldoen aan een evenwichtige man-vrouw verdeling van minimaal 30% voor elke sekse	44% (2021)	55%			
3	Deelnemingen met meerkoppig bestuur die voldoen aan een evenwichtige man-vrouw verdeling van minimaal 30% voor elke sekse	71% (2021)	89%			
4	Percentage deelnemingen met meer dan 25 werknemers die over een intern beleid voor divers werven en selecteren beschikken	85% (2021)	83%			

Voor de jaren 2024 en verder ontbreken ingevulde indicatoren. Om de indicatoren in te vullen zijn we namelijk afhankelijk van de jaarverslagen van onze deelnemingen. Ook betreft dit indicatoren zonder streefwaarden.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

In dit programmaonderdeel zijn geen verbonden partijen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	32,9	98,5	91,8	93,0	92,7	101,5
Lasten	112,6	24,3	66,6	101,7	130,0	156,8
Saldo Baten en Lasten	**-79,7**	**74,2**	**25,2**	**-8,8**	**-37,3**	**-55,4**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-79,7**	**74,2**	**25,2**	**-8,8**	**-37,3**	**-55,4**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit dividenden uit deelnemingen (€ 66,5 miljoen), rentebaten uit leningen die we aan derden (voornamelijk deelnemingen) hebben verstrekt (€ 23,3 miljoen) en garantiepremie uit een garantstelling ten behoeve van de deelneming Watertransportmaatschappij Rijn- Kennemerland (€ 2,0 miljoen).

De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit rentelasten op de externe schuld (€ 120,1 miljoen), doorberekende rentelasten aan de programma's (€ - 78,4 miljoen), het afdekken van het risico op het terugbetalen van de lening aan het Afval- en Energiebedrijf (€ 19,6 miljoen), intern doorbelaste rentelasten, voornamelijk over het aandelenkapitaal van de deelnemingen (€ 4,6 miljoen) en overige lasten kleiner dan € 1,0 miljoen (€ 0,7 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De lasten in dit programmaonderdeel nemen toe. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van een verwachte hogere te betalen rente op de schuld door stijgende rente en stijgende schuld.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**98,5**	**91,8**	**93,0**	**92,7**	**101,5**
Beginstand Begroting 2025	**94,3**	**88,8**	**90,4**	**91,4**	**91,4**
Mutaties 2024-2028	**4,2**	**3,0**	**2,6**	**1,3**	**10,1**
1 Dividendbijstelling	0,7	-3,6	-4,1	-4,1	9,9
2 Effect beperking riviercruises	0,0	0,0	-0,6	-0,9	-6,1
3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	6,6	7,3	6,3	6,3
4 Rente	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	**24,3**	**66,6**	**101,7**	**130,0**	**156,8**
Beginstand Begroting 2025	**33,5**	**80,1**	**112,7**	**140,6**	**140,6**
Mutaties 2024-2028	**-9,2**	**-13,5**	**-11,0**	**-10,6**	**16,2**
5 Rente	-9,4	-18,5	-17,4	-14,2	12,6
6 Actualisatie kapitaallasten	0,0	-1,8	-1,1	-2,9	-2,8
7 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	6,6	7,3	6,3	6,3
8 Overige algemene middelen	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Onttrekking	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**74,2**	**25,2**	**-8,8**	**-37,3**	**-55,4**

Mutaties baten

1 Dividendbijstelling

Lagere baten door dividendbijstellingen in verband met aanpassingen van de eerder verwachte resultaten. Het betreft een lagere dividendverwachting voor het Havenbedrijf Amsterdam en een hogere dividendverwachting voor de NV Stadsgoed, Alliander NV, Royal Schiphol Groep NV en de NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam.

2 Effect beperking riviercruises

Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

3 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

De baten in programmaonderdeel A3 stijgen door een hernieuwde financieringsovereenkomst met AEB waardoor de rentebaten stijgen (€ 6,6 miljoen in 2025).

4 Rente

Hogere rente baten uit de leningen die aan AEB zijn verstrekt door verhoging van de uitstaande lening.

Mutaties lasten

5 Rente

Lagere lasten door een rentebijstelling in verband met lagere rentelasten op de externe schuld.

6 Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

7 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

De lasten in programmaonderdeel A3 stijgen doordat de voorziening rentebaten AEB met dezelfde bedragen stijgen (€ 6,6 miljoen in 2025).

8 Overige algemene middelen

Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen

2A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien

In het onderdeel overige eigen middelen staan de zogenoemde vaste en variabele stelposten. Een stelpost is een boekhoudkundig begrip. Dit nemen we op in onze begroting omdat we in sommige gevallen anticiperen op nog te verwachten uitgaven of inkomsten. Door deze nu al in de begroting op te nemen kunnen we hierop voorsorteren. Het gaat hierbij dus om begrotingsposten die we nog verdelen over de programma's. Het gaat daarbij om:

- De centrale stelposten – uitgaven of besparingen die nog niet zijn toegedeeld aan een inhoudelijk programma. Deze worden bij de begroting of voorjaarsnota voor het komende begrotingsjaar toegedeeld, nadat daarover een besluit genomen is. De belangrijkste stelposten zijn de kapitaallasten van toekomstige investeringen en de stelpost voor de nominale ontwikkelingen en volumegroei.
- Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves die niet bij een beleidsprogramma horen, met als grootste de algemene reserve.
- Toevoegingen aan reserves die niet bij een specifiek beleidsprogramma horen, maar wel vrijvallen in specifieke programma's na collegebesluiten, zoals de reserve coalitiemiddelen.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel A.4 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,13 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	24,79 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Activiteit A.4.1.1

We zorgen voor een structureel sluitende begroting.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Structureel exploitatiesaldo > 0%	>0	2,6%	2,2%	3,44%	1,09% (2028)

De structurele exploitatieruimte, die het verschil weergeeft tussen de structurele baten en lasten van de gemeente, vormt een belangrijke indicator voor de financiële gezondheid. Een positief saldo wijst op stabiliteit, terwijl een negatief saldo bijsturing vereist. In deze begroting wordt voor alle jaren een positief saldo gepresenteerd, wat erop wijst dat de structurele lasten lager liggen dan de baten. Ook voor het jaar 2028 wordt geen negatief saldo verwacht.

Activiteit A.4.1.2

We zorgen voor voldoende weerstandsvermogen om de financiële gevolgen van risico's te dragen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Omvang algemene reserve in relatie tot het begrotingstotaal >=5%	1,0% (2021)	5,0%	4,9%	6,2%	5,1%

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

In dit programmaonderdeel zijn geen verbonden partijen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,3	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5
Lasten	37,6	14,3	9,8	111,6	122,1	177,0
Saldo Baten en Lasten	**-37,3**	**-4,8**	**-0,3**	**-102,1**	**-112,6**	**-167,5**
Onttrekking	385,2	140,6	129,6	102,3	0,0	20,7
Toevoeging	458,6	129,1	1.080,7	197,7	139,3	75,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-73,4**	**11,5**	**-951,0**	**-95,4**	**-139,3**	**-54,4**
Totaal	**-110,7**	**6,7**	**-951,4**	**-197,5**	**-252,0**	**-221,8**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit baten voor het verwijderen van Single Use Plastics (SUP). Deze middelen zijn afkomstig van de verpakkingsindustrie en worden uitgekeerd door Rijkswaterstaat (€ 9,5 miljoen).

De lasten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit stelposten, een stelpost is een boekhoudkundig begrip. Dit nemen we op in onze begroting omdat we in sommige gevallen anticiperen op nog te verwachten uitgaven of inkomsten. Door deze nu al in de begroting op te nemen kunnen we hierop voorsorteren. Het gaat hierbij dus om begrotingsposten die we nog verdelen over de programma's. Het betreft de volgende stelposten:

De stelpost voor nog te verwerken posten. De stelpost voor nog te verwerken posten wordt in de begroting opgenomen in programma A om bedragen in de begroting op te nemen die nog aan de beleidsprogramma's moeten worden uitgedeeld (€ 24,4 miljoen). De stelpost voor kapitaal- en exploitatielasten in verband met nieuwe investeringsvoorstellen (€ - 12,1 miljoen).

De stelpost voor te verdelen coalitiemiddelen. De stelpost voor te verdelen coalitiemiddelen wordt in de begroting opgenomen in programma A om intensiveringen en ombuigingen vanuit het coalitieakkoord op te nemen die nog aan de beleidsprogramma's moeten worden uitgedeeld (€ - 3,2 miljoen).

Een post voor onvoorziene uitgaven (€ 2,0 miljoen). De wet- en regelgeving schrijft voor om elk begrotingsjaar een post onvoorzien in de programmabegroting op te nemen. Deze post moet groter zijn dan € 0.

De stelpost voor in verband met de invoering van de omgevingswet (€ - 1,2 miljoen). Overige stelposten (€ - 0,1 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De lasten in dit programmaonderdeel nemen toe. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van stelposten, bijvoorbeeld de stelpost voor loon- en prijsontwikkelingen. Wij verwachten namelijk een toename van lasten door inflatie en CAO verhogingen. De op de stelposten gereserveerde bedragen zullen in de loop van de tijd aan de programma's worden uitgedeeld.

Reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit een vrijval van de financieringsreserve in verband met de deelneming GVB (€ 78,8 miljoen), een onttrekking aan de algemene reserve (€ 64,0 miljoen), een vrijval van de financieringsreserve Amsterdams Investeringsfonds financieel (AIF) (€ 18,5 miljoen), een vrijval van de financieringsreserve in verband met een verstrekte lening aan NEMO (€ 11,3 miljoen), een vrijval van de financieringsreserve in verband met de deelneming NV Zeedijk (€ 8,3 miljoen), een vrijval van de financieringsreserve in verband met de deelneming Watertransportmaatschappij Rijn- Kennemerland (WRK) (€ 4,6 miljoen), een vrijval uit de reserve coalitiemiddelen 2022-2026 vanwege gereserveerde, niet bestede middelen voor het slavernijmuseum (€ 3,1 miljoen), een vrijval van de reserve XAAS vanwege de opheffing van deze reserve (€ 3,0 miljoen), een vrijval van de financieringsreserve in verband met de deelneming in theater Carré (€ 2,0 miljoen).

De toevoegingen in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit een toevoeging aan de reserve vermogensopbouw (€ 808,4 miljoen), een toevoeging aan de algemene reserve (€ 199,0 miljoen), een toevoeging aan de reserve coalitiemiddelen. In de reserve coalitiemiddelen 22 - 26 zijn middelen gereserveerd voor diverse ambities in het coalitieakkoord. Een deel hiervan wordt gedekt uit de reserve coalitiemiddelen. Voor de bekostiging hiervan is een toevoeging aan deze reserve nodig (€ 111,2 miljoen), een toevoeging aan de reserve frictiekosten 1 stad 1 opgave.
Bij Voorjaarsbrief 2020 is een taakstelling voor de ambtelijke organisatie (personeelsbegroting) verwerkt, oplopend tot € 51 miljoen vanaf 2023. De taakstelling voor 2025 leidt tot een toevoeging aan de frictiekostenreserve (€ 26,0 miljoen).

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**9,5**	**9,5**	**9,5**	**9,5**	**9,5**
Beginstand Begroting 2025	**12,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**-2,5**	**9,5**	**9,5**	**9,5**	**9,5**
1 Single Use Plastics (SUP)	-2,5	9,5	9,5	9,5	9,5
Lasten	**14,3**	**9,8**	**111,6**	**122,1**	**177,0**
Beginstand Begroting 2025	**19,1**	**182,8**	**400,2**	**537,9**	**536,5**
Mutaties 2024-2028	**-4,8**	**-173,0**	**-288,6**	**-415,8**	**-359,6**
2 Kapitaallasten nieuwe investeringsvoorstellen	0,0	0,0	0,0	0,0	45,0
3 Vrijval stelpost EHBOP	-4,9	-4,9	-4,9	-4,9	-4,9
4 Stelpost Kapitaallasten	0,0	-7,1	-7,1	-6,8	-6,8
5 Retraite besluitvorming: Ombuiging Jeugd en Veiligheid (B9)	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5
6 Coalitieakkoord	-0,1	-5,8	-2,6	-0,7	-0,7
7 Areaal stelpost	0,0	0,0	11,3	33,8	57,5
8 Actualisatie kapitaallasten	0,0	-18,7	-31,6	-56,5	-26,7
9 Ondersteuning Gaza	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10 Areaal	0,0	-11,3	-11,3	-11,3	-11,3
11 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	-0,8	-11,9	-148,0	-301,0	-439,1
12 Nominaal	0,0	-111,8	-90,2	-64,2	53,9
13 Toevoeging reserve vermogensopbouw	0,0	0,0	0,0	0,0	-20,0
14 Verrekening taakstelling prog. B met nominaal	0,0	0,0	-2,5	-2,5	-5,0
15 Overig	0,0	-3,1	-3,1	-3,1	-3,1
Onttrekking	**195,2**	**193,6**	**102,3**	**-57,8**	**20,7**

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Beginstand Begroting 2025	**47,3**	**42,2**	**113,7**	**6,6**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**147,9**	**151,4**	**-11,4**	**0,0**	**20,7**
16 Algemene reserve	150,0	22,1	-11,0	0,0	20,7
17 Amsterdams Investeringsfonds financieel	0,0	18,1	-0,4	0,0	0,0
18 Coalitiemiddelen 2022-2026	-2,1	3,1	0,0	0,0	0,0
19 Egalisatiereserve Xaas	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0
20 Reserve financiering NV Zeedijk	0,0	8,3	0,0	0,0	0,0
21 Financieringsreserve WRK	0,0	4,6	0,0	0,0	0,0
22 Reserve financiering deelneming GVB	0,0	78,8	0,0	0,0	0,0
23 Financieringsreserve Carré	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
24 Reserve financiering lening NEMO	0,0	11,3	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**183,7**	**1.144,6**	**197,7**	**139,3**	**75,1**
Beginstand Begroting 2025	**183,7**	**290,2**	**122,1**	**46,3**	**75,4**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**854,4**	**75,6**	**-29,2**	**-0,3**
25 Algemene reserve	0,0	-11,2	0,0	-64,4	0,0
26 Reserve verbeteren schuldpositie	0,0	0,0	-50,0	-50,4	-50,0
27 Reserve Frictiekosten 1 Stad 1 Opgave	0,0	20,0	20,0	15,0	1,1
28 Coalitiemiddelen 2022-2026	0,0	35,0	35,0	15,0	0,0
29 Egalisatiereserve Xaas	0,0	4,2	6,3	6,3	-23,2
30 Reserve Vermogensopbouw	0,0	808,4	66,5	51,5	74,0
31 Financieringsreserve WRK	0,0	-2,0	-2,2	-2,2	-2,2
Eindtotaal	**6,7**	**-951,4**	**-197,5**	**-252,0**	**-221,8**

Mutaties baten

1 Single Use Plastics (SUP)
Hogere baten voor het verwijderen van Single Use Plastics (SUP). Deze middelen zijn afkomstig van de verpakkingsindustrie en worden uitgekeerd door Rijkswaterstaat.

Mutaties lasten

2 Kapitaallasten nieuwe investeringsvoorstellen
Hogere lasten door een aanvulling op de stelpost kapitaallasten nieuwe investeringsvoorstellen voor extra investeringsruimte 2024-2028 en voor investeringsruimte 2029.

3 Vrijval stelpost Exploitatie, Handhaving, Beheer, Onderhoud en Programmering (EHBOP)
Lagere lasten door de stelpost exploitatielasten nieuwe inversteringsvoorstellen voor exploitatie, handhaving, beheer, onderhoud en programmering (EHBOP) in verband met het laten vrijvallen van een deel van de stelpost waar geen aanvraag voor is gedaan.

4 Stelpost kapitaallasten
De stelpost kapitaallasten wordt verlaagd om een toevoeging te doen aan de reserve vermogensopbouw.

5 Ombuiging jeugd en veiligheid
Onderdeel van het coalitieakkoord was een besparing als gevolg van het terugdringen van de overlap tussen de beleidsterreinen jeugd en veiligheid van € 1,5 miljoen per jaar. De taakstelling laten we vervallen.

6 Coalitieakkoord
Hier stonden de Coalitieakkoord-middelen gereserveerd en worden met deze mutatie toebedeeld aan de verschillende programma's. Zoals integrale aanpakken, openbare bibliotheek en onderwijsachterstanden.

7 Areaal
Hogere lasten omdat de stelpost areaal wordt opgehoogd. Voorheen groeiden de budgetten in onze begroting met de volumeontwikkeling mee via de areaalsystematiek. In de Begroting 2021 is besloten die systematiek te beëindigen. Er waren op dat moment nog middelen gereserveerd voor compensatie van de areaalgroei tot en met 2025. Dit voorjaar verdelen we deze laatste areaaltranche. Een vervangende systematiek is er op dit moment nog niet. Door in de voorjaarsnota ruimte te maken voor een extra areaaltranche 2026, geven we onszelf de tijd om een nieuwe systematiek uit te werken die vanaf 2027 gebruikt kan worden. Vanaf 2027 wordt het volume accress toegevoegd aan de stelpost areaal.

8 Actualisatie kapitaallasten
Lagere kapitaallasten met name door actualisatie van de stelpost kapitaallasten nieuwe investeringen.

9 Ondersteuning Gaza
De motie ‘Amsterdam voor Gaza’ waarin het (internationale) Rode Kruis in Gaza in 2024 wordt ondersteund.

10 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

11 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Daling lasten met name door de overheveling van middelen voor ongelijk investeren naar programmaonderdeel B3 Horizontaal thema democratisering en door overheveling van middelen, stelposten, naar programmaonderdeel A2 Gemeentefonds.

12 Nominaal
Een van de onderdelen van onze gemeentefondsuitkering is een compensatie voor loon- en prijsstijgingen. Dit geld zetten we in voor de loon- en prijsontwikkeling van onze eigen begroting.

13 Toevoeging reserve vermogensopbouw.
Ten laste van de stelpost nog te verdelen posten is er een toevoeging gedaan aan de reserve vermogensopbouw.

14 Verrekening taakstelling prog B met nominaal
De taakstelling op programma B is verdeeld over de organisatie. Dit is verrekend met de compensatie voor de loon- en prijsstijgingen.

15 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

16 Algemene reserve
In 2020 hebben we de algemene reserve ingezet om de klap van de coronacrisis het hoofd te bieden. Die inzet ging gepaard met een herstelplan, waarin we de algemene

reserve weer aanvulden met € 500 miljoen vanuit de financieringsreserve erfpacht. Het plan was om dat in drie tranches te doen: € 150 miljoen in 2021 en 2022, en € 200 miljoen in 2022. In 2022 zagen we dat onze begroting zich sneller dan verwacht herstelde, en konden we besluiten de laatste twee tranches van in totaal € 350 miljoen achterwege te laten.

Inmiddels is de weerbaarheid van onze begroting weer volledig op orde. Dat biedt de gelegenheid om in 2024 de € 150 miljoen die wel aan de financieringsreserve erfpacht is onttrokken nu weer te corrigeren.

Daarnaast zijn er in 2025 tot en met 2028 hogere- respectievelijk lagere onttrekkingen aan de algemene reserve vanwege verrekening van het saldo van de begroting met de algemene reserve.

17 Amsterdams Investeringsfonds financieel
Een vrijval van de financieringsreserve AIF financieel vanwege opheffing van deze reserve.

18 Coalitiemiddelen 2022-2026
Inzet reserve coalitiemiddelen.

19 Egalisatiereserve Xaas
Een vrijval van de reserve XAAS vanwege opheffing van deze reserve.

20 Financieringsreserve WRK
Een vrijval van de financieringsreserve Watertransportmaatschappij Rijn- Kennemerland (WRK) vanwege opheffing van deze reserve.

21 Financieringsreserve NV Zeedijk
Een vrijval van de financieringsreserve NV Zeedijk vanwege opheffing van deze reserve.

22 Financieringsreserve Carre
Een vrijval van de financieringsreserve theater Carré vanwege opheffing van deze reserve.

23 Financieringsreserve GVB
Een vrijval van de financieringsreserve GVB vanwege opheffing van deze reserve.

24 Financieringsreserve lening NEMO
Een vrijval van de financieringsreserve lening NEMO vanwege opheffing van deze reserve.

Mutaties toevoegingen reserves

25 Algemene reserve
Lagere toevoeging aan de algemene reserve vanwege verrekening van het saldo van de begroting met de algemene reserve.

26 Financieringsreserve verbeteren schuldpositie
Lagere toevoegingen aan de financieringsreserve verbeteren schuldpositie, in verband met de opheffing van deze reserve zijn toevoegingen teruggedraaid.

27 Frictiekosten 1 Stad 1 Opgave
Hogere toevoeging aan de reserve frictiekosten 1 stad 1 opgave om toekomstige aanspraken op de frictiekosten te kunnen dekken.

28 Coalitiemiddelen 2022-2026
In de reserve coalitiemiddelen 22-26 zijn middelen gereserveerd voor diverse ambities in het coalitieakkoord. Een deel hiervan wordt gedekt uit de reserve coalitiemiddelen. We maken de komende jaren € 45 miljoen vrij voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud in de stad (€ 15 miljoen in 2025, 2026 en 2027).

Daarnaast steken we, zoals bij de Voorjaarsnota 2024 al aangekondigd, incidenteel € 50 miljoen extra in ons klimaat- en energiebeleid. Bij de Voorjaarsnota is € 10 miljoen in 2024 aan de reserve toegevoegd. Bij deze begroting voegen we de rest toe, € 20 miljoen in 2025 en € 20 miljoen in 2026.

29 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025 opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen naar nul wordt gebracht.

30 Reserve vermogensopbouw
Hogere toevoegingen aan de reserve vermogensopbouw vanwege het vormen van deze nieuwe reserve. De nieuwe reserve wordt gevormd uit de vrijval van opgeheven financieringsreserves en aangevuld met de begrote mutaties in deze reserves.

31 Financieringsreserve WRK
Lagere toevoegingen aan de financieringsreserve Watermaatschappij Rijn Kennemerland (WRK), in verband met de opheffing van deze reserve zijn de toevoegingen teruggedraaid.

2.B

Bestuur en organisatie

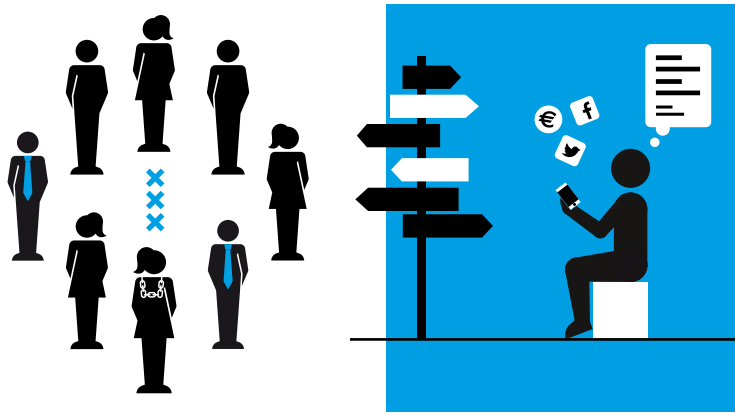
2.B Bestuur en organisatie

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	56,1	61,8	62,4	64,4	65,5	65,4
Lasten	851,0	895,8	852,5	820,3	803,2	809,0
Saldo Baten en Lasten	**-794,9**	**-834,0**	**-790,2**	**-756,0**	**-737,7**	**-743,6**
Onttrekking	43,4	74,5	21,1	10,8	0,4	0,3
Toevoeging	4,3	13,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**39,1**	**61,0**	**21,1**	**10,8**	**0,4**	**0,3**
Totaal Programma B Bestuur en organisatie	**-755,8**	**-773,0**	**-769,1**	**-745,2**	**-737,3**	**-743,3**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Apparaatslasten	**773,4**	**746,2**	**743,7**	**731,2**	**726,2**	**732,6**

Investeringen

We investeren verder in de verduurzamingsopgave van onze gemeentelijke huisvesting en vervolgen we de uitrol van de laadinfrastructuur voor de (middel)zware voertuigen op de werflocaties voor het uitstootvrij maken van het wagenpark. Daarnaast blijven we investeren in het toekomstbestendig maken van het IT-landschap en het laten aansluiten van de werkomgeving bij het werk van onze medewerkers.

In 2025 investeren we onder andere:
- € 13 miljoen in de verduurzaming van onze huisvesting (€ 55 miljoen tot en met 2028)
- € 10 miljoen in aanpassing van de werkomgeving waaronder de raadszaal (€ 18 miljoen 2024-2025)

Thema's per programma

Digitale stad / informatie

- We implementeren een 'omnichannelvoorziening' waarmee we klanten via meerdere kanalen (=omnichannel) beter en vaker proactief helpen.
- We geven uitvoering aan de Agenda Digitale stad waarmee we met de inzet van digitalisering de realisatie van onze beleidsdoelen versterken of versnellen
- Met de invoering van een nieuw Amsterdams Financieel en Inkoop Systeem (AFIS) verbeteren we onze dienstverlening richting Amsterdammers, leveranciers en medewerkers op het gebied van o.a. financiële transacties.

Democratisering

- Met de inzet van verschillende instrumenten, zoals buurtbudgetten en stadsdeelpanels werken we aan het verhogen van zeggenschap en eigenaarschap van Amsterdammers.
- Met een gebiedsbudget voor de stadsdeelbesturen pakken we in 2025 we breed acute lokale problemen aan.
- In 2025 implementeren we de participatie-verordening. Hierin zijn de regels vastgelegd hoe de gemeente burgers betrekt bij het maken van plannen en beleid. Met de participatiemonitor volgen we hoe dit in de praktijk functioneert.

De thema's Duurzaamheid en kansengelijkheid worden apart toegelicht in een paragraaf.

2B.1 Dienstverlening

Onze dienstverlening is persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel B.1 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	4,14 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	4.117,9 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Dit programma is voor de begroting 2023 geherstructureerd en bevat daarom deels emissies die onder programmaonderdeel B.2 zouden moeten vallen in deze begroting.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel B.1.1

Onze dienstverlening is persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het cijfer dat de Amsterdammer geeft voor het contact met de gemeente via al onze kanalen	7 tot 8 (2017)	Website 7,0 WhatsApp 7,7 Balie 7, 6 en CCA 8,4	7 tot 8	7 tot 8	7 tot 8

Wij vinden dat de dienstverlening aan de Amsterdammer persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk moet zijn. Hieronder valt ook de organisatie van de verkiezingen en de stedelijke klachtencoördinatie. We werken aan het verbeteren van onze dienstverlening tegen lagere kosten. Dit doen we bijvoorbeeld door te zorgen voor betere (online) communicatie en dienstverlening.

Activiteit B.1.1.1

We bieden eenvoudige en toegankelijke dienstverlening voor iedereen via diverse kanalen (digitaal, het loket en de telefoon).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het percentage Amsterdammers dat aangeeft gemakkelijk om iets bij ons te regelen per kanaal, de zogenaamde customer effort score (CES)	54% tot 85% (2021)	Website 56% WhatsApp 62% Balie 75% CCA 90%	55%-80%	55%-80%	55%-80%

We stimuleren Amsterdammers om via de computer gebruik te maken van onze dienstverlening. Dat kan omdat onze dienstverlening steeds digitaler wordt. Niet alleen omdat steeds meer zaken online geregeld kunnen worden, maar ook omdat steeds meer Amsterdammers hiervan gebruik willen maken. Hiervoor maken we gebruik van een 'omnichannelvoorziening; Door vanuit één digitaal platform en systeem alle kanalen te bedienen en te ondersteunen, bouwen we een goed klantbeeld op en kunnen we betere en meer persoonlijke dienstverlening aanbieden. Zo kunnen we klanten via meerdere kanalen (=omnichannel) beter en vaker proactief helpen en hoeven ze hun verhaal niet telkens opnieuw te vertellen. De implementatie is begonnen in 2023 en loopt in fasen tot eind 2025. En voor wie dat nodig heeft is er altijd een persoon beschikbaar om mee te overleggen, aan de telefoon of aan het loket.

Activiteit B.1.1.2

We zorgen voor de registratie van actuele, juiste en volledige gegevens in de Basis-registratie personen (BRP).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Het resultaat van steekproef van de Zelfevaluatie op de basisregistratie	96% (2019)	94,1%	80%	90%	90%

We hebben onze processen goed op orde maar kunnen nog winst boeken op de uitvoering. We gaan vaker interne audits houden en de resultaten delen met de medewerkers om zo de uitvoering te verbeteren. We hebben een aantal jaar terug het doel teruggebracht naar 80%. Dat lag niet zozeer aan dat we dachten dat de kwaliteit van de BRP aan het afnemen was, maar aan dat de meetmethode aan het veranderen was. Daarom hebben we toen het doel naar beneden bijgesteld. Inmiddels is er meer duidelijkheid over de meetmethode en denken we dat 90% een realistisch doel is.

Activiteit B.1.1.3

We organiseren eerlijke verkiezingen volgens de landelijk geldende regels en bevorderen waar mogelijk de opkomst.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage jongeren - dat niet sowieso al ging stemmen - dat door de campagne wordt aangezet om in de toekomst zelf te gaan stemmen	74% 2023	Nvt ivm nieuwe KPI	77%	77%	77%

Door te gaan stemmen neem je deel aan de samenleving en de besluiten die worden genomen. Bepaalde doelgroepen (jongeren, laagopgeleiden, mensen met een migratieachtergrond) stemmen minder vaak. We stimuleren deze doelgroepen om te gaan stemmen; onder andere via een jongerencampagne. Om de opkomst te bevorderen schenken we extra aandacht aan de stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en Noord omdat we weten dat de doelgroepen daar relatief oververtegenwoordigd zijn. In 2025 staan er geen verkiezingen gepland. We gaan werken aan de uitvoering van het Plan van aanpak opkomstbevordering om zo in 2026 de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen te bevorderen.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	38,5	47,6	48,7	51,7	52,9	52,9
Lasten	84,9	93,5	90,5	93,9	95,2	94,9
Saldo Baten en Lasten	**-46,4**	**-45,9**	**-41,8**	**-42,2**	**-42,3**	**-42,0**
Onttrekking	2,6	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,6**	**2,7**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-43,7**	**-43,2**	**-41,8**	**-42,2**	**-42,3**	**-42,0**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit leges inkomsten Burgerzaken en Vergunningen (€ 45,1 miljoen), opbrengsten afgehandelde calls voor derden door het Contact Center Amsterdam (€ 2,7 miljoen) en overige baten (€0,9 miljoen). De lasten in dit programmaonderdeel bestaan uit klantcontactkanalen, die zorgen dat inwoners, ondernemers en bezoekers contact kunnen hebben met de gemeente. Deze klantcontactkanalen zijn bijvoorbeeld Stadsloketten, het Contact Centrum Amsterdam, Actie Service Centrum en Online (€ 81,2 miljoen), de registratie van actuele, juiste en volledige gegevens in de Basisregistratie personen (€ 5,6 miljoen) en het voorbereiden van de verkiezingen (€ 2,7 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De meerjarige ontwikkelingen van de baten en de lasten nemen vanaf 2024 toe vanwege de paspoortpiek en autonome groei in de jaren daarnaar.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**47,6**	**48,7**	**51,7**	**52,9**	**52,9**
Beginstand Begroting 2025	**47,6**	**44,8**	**47,2**	**47,2**	**47,2**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**3,9**	**4,4**	**5,6**	**5,6**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	3,9	4,4	5,6	5,6
2 Overig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	**93,5**	**90,5**	**93,9**	**95,2**	**94,9**
Beginstand Begroting 2025	**94,6**	**84,2**	**89,4**	**89,4**	**89,4**
Mutaties 2024-2028	**-1,1**	**6,2**	**4,5**	**5,8**	**5,5**
3 Actualisatie kapitaallasten	0,0	-0,3	-0,3	-0,1	-0,1
4 Areaal	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
5 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,1	3,6	4,1	5,3	5,3
6 Intertemporele mutaties	-1,0	0,3	0,3	0,3	0,0
7 Nominaal	0,0	1,3	1,3	1,3	1,3
8 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,3	2,5	0,2	0,2	0,2
9 Overig	-0,5	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7
Onttrekking	**4,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**3,9**	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,3**	**-0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
10 Egalisatiereserve Xaas	0,3	-0,3	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	**1,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**1,5**	**1,6**	**1,6**	**1,6**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**-1,6**	**-1,6**	**-1,6**	**0,0**
11 Egalisatiereserve Xaas	0,0	-1,6	-1,6	-1,6	0,0
Eindtotaal	**-43,2**	**-41,8**	**-42,2**	**-42,3**	**-42,0**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

2 Overig
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

3 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

4 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

5 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

6 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

7 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

8 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn gemeentebreed neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben.

9 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

10 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025 opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de dotaties en onttrekkingen naar nul wordt gebracht.

Mutaties toevoegingen reserves

11 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025 opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de dotaties en onttrekkingen naar nul wordt gebracht.

2B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid

Digitalisering en technologie worden ingezet in dienst van de stad en haar bewoners, waarbij de gemeente de digitale rechten van de Amsterdammer beschermt.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel B.2 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	62,32 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel B.2.1

Veilig, toekomst bestendig en verantwoord
Amsterdam beheert haar data veilig voor de Amsterdammer binnen de kaders van wet- en regelgeving. En stelt openbare informatie snel en veilig beschikbaar. We geven het goede voorbeeld en zorgen voor een toekomstig bestendige stad, waarbij we digitalisering en technologie verantwoord toepassen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Percentage opgaven met een digitaliseringsstrategie	20% (2024)		30%	70%	100%

De digitaliseringsgraad van de maatschappij, de economie, de zorg, het onderwijs, de misdaad en het dagelijks leven is de afgelopen decennia enorm toegenomen. De opkomst van kunstmatige intelligentie, zoals ChatGPT, is daar een goed voorbeeld van. We zorgen ervoor dat we voor elke opgave van de stad de impact in kaart hebben en rekening houden met deze ontwikkelingen op een gestructureerde manier onder andere op basis van de jaarlijkse Tech Radar.
De digitaliseringsopgaven van de gemeente staan bij de afzonderlijke programma's vermeld.

Activiteit B.2.1.1

We beheren informatie op een toekomstbestendige manier en voldoen aan wet- en regelgeving in het informatiedomein, zoals BIO, AVG, WOO en de Archiefwet.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Tijdige afhandeling WOO verzoeken	47%	73%	90%	90%	90%
2	Percentage medewerkers dat een check op de informatieveiligheid heeft gedaan	Instrument en meting worden in 2024 opgezet			60%	100%
3a	Het AVG-register van verwerkingen wordt twee keer per jaar geüpdatet en op kwaliteit gecontroleerd door Privacy Officers.	Nulmeting in 2024		80%	90%	100%
3b	Het Wpg-register van verwerkingen wordt twee keer per jaar geüpdatet en op kwaliteit gecontroleerd door Privacy Officers.	Nulmeting in 2024		80%	90%	100%
4	Aantal geïdentificeerde algoritmen van de gemeente Amsterdam dat in het algoritmeregister is opgenomen	nihil	36	45	70	

Openbaarheid
De plannen op dit thema zijn te vinden in de paragraaf Openbaarheid.

Veilig en betrouwbaar
Om onze informatie adequaat te blijven beveiligen hebben we een belangrijke prioriteit: implementeren van de nieuwe regelgeving (NIS2) die op Europees niveau per oktober 2024 van kracht wordt en in de loop van 2025 in de Nederlandse wet wordt verankerd. Daarbij wordt ook de nieuwe versie van de BIO van kracht, die aan overheidsorganisaties concrete regels oplegt. Het implementeren hiervan raakt alle organisatieonderdelen, werkprocessen en informatiesystemen van Amsterdam en is

geen geringe opgave. Zorgplicht en toezicht moeten worden aangescherpt. Het melden van incidenten aan een nieuwe, landelijke toezichthouder, de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI) wordt verplicht. Risicomanagement is daarbij essentieel. De zogenoemde industriële automatisering krijgt steeds meer aandacht. In de begroting 2025 zijn hiervoor middelen vrijgemaakt.

Gegevensbescherming (Privacy)

Om beter aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming te voldoen voeren we de Baseline Privacy Amsterdam (BPA) in. De BPA bevat die maatregelen die we zowel op stedelijk- als directieniveau moeten uitvoeren. Een eerste nulmeting met de feitelijke privacy risico's van alle directies komt halverwege 2025 waarna per directie een verbeterplan zal worden gestart als onderdeel van een 'Plan-Do-Act-Check' (PDCA) cyclus.
Een actualisering van het stedelijk beleidskader verwerking persoonsgegevens is in gang gezet en de verwachting is dat dit in 2025 zal worden vastgesteld. Ook in 2025 zetten we intensief in op bewustwording van privacy bij de medewerkers. Hierbij geven we specifiek aandacht aan ethiek en de digitale rechten van de Amsterdammer.

Algoritmeregister

In 2025 blijven we het beheerskader algoritmen continue aanpassen op basis van het Plan van Aanpak Algoritmen, bijvoorbeeld om een goede bias analyse te geven, te zorgen dat niet-deskundigen zelfstandig analyses en een risico classificatie kunnen uitvoeren en er een vroegtijdige haalbaarheidsanalyse mogelijk is.
Ook zorgen we ervoor dat de kaders en instrumenten breed bekend zijn in de organisatie, onder andere door bewustwordingsworkshops en het beschikbaar maken van een e-learning. Daarnaast zullen we continu algoritmen identificeren, analyseren en beschrijven en publiceren in het algoritmeregister.

Activiteit B.2.1.2

We voeren het programma Digitale Stad uit samen met de Amsterdammers het bedrijfsleven, kennisinstellingen, de culturele sector, bezoekers en andere steden in de wereld.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Alle Amsterdamse jongeren zijn bereikt via diverse initiatieven rondom digitale geletterdheid en weerbaarheid zoals TUMO om het digitale bewustzijn onder jongeren te verbeteren.	Onderzoek O&S		20%	40%	60%
	Alle Amsterdammers hebben op een veilige manier digitaal toegang tot publieke voorzieningen.	Onderzoek O&S		20%	40%	60%

Onder jongeren worden 12 t/m 16 jarigen verstaan. In Amsterdam zijn er in 2024 189.147 jongeren geregistreerd (CBS) op een totale bevolking van 931.298. Voor eerste indicator betekent dat we 20% van de inwoners willen bereiken. Jongeren bereiken we op verschillende manieren, het grootste bereik loopt via diverse samenwerkingen en projecten op scholen. Ook via labs en diverse jongerennetwerken bereiken we jongeren. In 2025 start TUMO in OBA Next ZuidOost, als TUMO volledige capaciteit draait, krijgen 1.000 jongeren per jaar hier gratis creatieve tech vaardigheden aangeboden. Onder de inzet van public roam helpt bij het veilig toegang krijgen tot publieke voorzieningen. Public Roam heeft zo'n 80 wifipunten in Amsterdam.

Agenda Digitale Stad

Vanuit de Agenda sluiten wij aan bij de stedelijke uitdagingen en kansen, om daar bestaande doelstellingen te versterken of te versnellen via de inzet van digitalisering. In 'innovatiecoalities' zetten we digitalisering zorgvuldig in, met de mens centraal en waarden als betrouwbaarheid en inclusie in het achterhoofd.

Digitale geletterdheid en weerbaarheid

Technologische ontwikkelingen gaan snel. En technologische vaardigheden worden steeds belangrijker. Met het initiatief TUMO wordt een nieuwe generatie jonge Amsterdammers klaargestoomd voor de toekomst. Digitale geletterdheid is geen incidenteel vraagstuk maar wordt steeds urgenter, en is een blijvend sociaal maatschappelijk vraagstuk waar maatschappelijke instellingen, bedrijfsleven en de overheid gezamenlijk een verantwoordelijkheid in hebben en moeten nemen. Met private en maatschappelijke partijen wordt gezorgd dat Amsterdammers zich digitaal kunnen ontwikkelen, ook voor degenen die niet automatisch mee kunnen komen in de digitale wereld, en daar hulp bij nodig hebben. De opgedane kennis van de afgelopen periode op digitale inclusie zetten we in om initiatieven op te schalen zoals de Cyberbank en de samenwerking in de stad op dit thema te versterken.

Technologie en de invloed daarvan houdt niet op bij de grenzen van de stad. Om op grote schaal impact te kunnen maken en initiatieven op te kunnen schalen, is samenwerking cruciaal. Dit doen we met jongeren om hun behoeftes en uitdagingen binnen de online leefwereld in kaart te brengen, in de stad met kennisinstellingen en door het stimuleren van publiek-private samenwerking, landelijk met het kabinet en internationaal met de EU en vanuit de Coalitie van Steden voor Digitale Rechten.

Veilige digitale toegang

Vanuit de agenda is er aandacht om een aantal randvoorwaarden te realiseren om te helpen Amsterdammers toegang te verlenen tot de online-wereld en zich online te kunnen bewegen. Ook is er blijvend aandacht voor het moderniseren van de eigen ICT en kennis op het gebied van digitalisering. We zetten ons in om meetbare impact te maken in het maatschappelijk domein door ons als lokale overheid te verhouden tot de digitale ontwikkelingen en daarop in te zetten, zorgvuldig en met de menselijke maat. Dus óók bewust kiezen voor niet digitaal zodat echt iedereen mee kan blijven doen in de stad. Dat vraagt een bewuste afweging waar digitalisering in te zetten, en waar ook juist niet. Ook als het gaat om het energieverbruik van het gebruik van algoritmen en computermodellen.

In ieder beleidsprogramma staat beschreven wat in het specifieke programma gepland is op het thema ‘digitale stad’.

Activiteit B.2.1.3

We ontsluiten ons stadsarchief door de (digitale) toegankelijkheid te vergroten die past bij deze tijd.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal unieke bezoekers archief op amsterdam.nl	700.000	840.000	800.000	850.000	900.000
2	Aantal fysieke bezoekers	50.000 in 2022 (Corona)	94.303	50.000	90.000	90.000

** Als gevolg van de Coronacrisis is de peilwaarde van het aantal fysieke bezoekers voor het jaar 2022 niet representatief en als dusdanig niet opgenomen.*

Het aantal digitale archieven in archief.amsterdam en het WOO kanaal openbaar. amsterdam neemt jaarlijks toe. Dit gaat gepaard met een toenemend aantal online raadplegingen.
Na de coronapandemie heeft het aantal bezoekers zich hersteld tot het aantal van voor 2020. Naar verwachting zal het aantal fysieke bezoekers aan het Stadsarchief de komende jaren ongeveer gelijk blijven.
In aanloop naar 750 jaar Amsterdam herziet een nieuwe, divers samengestelde, commissie samen met de huidige Amsterdamse bevolking de inhoud van de Canon Amsterdam. De Canon van Amsterdam geeft in vijftig korte hoofdstukken een samenvatting van de geschiedenis van de stad. De nieuwe Canon publiceren we in 2025.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Lasten	38,5	40,5	42,8	41,2	40,3	40,3
Saldo Baten en Lasten	**-36,5**	**-40,0**	**-42,3**	**-40,7**	**-39,8**	**-39,8**
Onttrekking	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,4**	**-2,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-36,1**	**-42,2**	**-42,3**	**-40,7**	**-39,8**	**-39,8**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit opbrengst tentoonstellingen en verstrekking van informatie door het Stadsarchief Amsterdam en het verstrekken van informatie door Gegevensbeheer GEO (€ 0,5 miljoen).
De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 42,3 miljoen. Deze lasten bestaan uit het ontwikkelen en beheren van goede en betrouwbare ICT-diensten (€ 27,1 miljoen) en het verwerven, beheren en beschikbaar stellen van betrouwbare en kwalitatief goede data en informatievoorziening (€ 15,2 miljoen).

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De lasten laat een meerjarige daling van de begroting zien, dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de afname van beschikbare middelen voor de Agenda Digitale Stad.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**
Beginstand Begroting 2025	**0,5**	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,4**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**	**0,1**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
2 Overig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Lasten	**40,5**	**42,8**	**41,2**	**40,3**	**40,3**
Beginstand Begroting 2025	**40,3**	**34,2**	**33,6**	**33,1**	**33,0**
Mutaties 2024-2028	**0,2**	**8,6**	**7,6**	**7,2**	**7,3**
3 Wetgeving digitalisering	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
4 Canon van Amsterdam	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
5 Actualisatie kapitaallasten	0,0	5,5	5,4	5,1	5,0
6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,1	2,2	2,1	2,1	2,1
7 Intertemporele mutaties	-0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
8 Nominaal	0,0	2,0	1,9	1,9	1,9
9 Overig	0,4	-2,0	-2,0	-2,0	-1,8
Onttrekking	**0,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**2,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**2,3**	**3,3**	**5,0**	**5,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**-3,3**	**-5,0**	**-5,0**	**0,0**
10 Egalisatiereserve Xaas	0,0	-3,3	-5,0	-5,0	0,0
Eindtotaal	**-42,2**	**-42,3**	**-40,7**	**-39,8**	**-39,8**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

2 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

3 Wetgeving digitalisering
Hogere lasten van jaarlijks € 0,1 miljoen voor extra inzet voor de Wet Politiegegevens vanaf 2025.

4 Canon Amsterdam
Hogere lasten voor herziening van de Canon van Amsterdam in aanloop naar Amsterdam 750 jaar (0,5 miljoen).

5 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

6 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

7 Intertemporele mutaties
Verschuiving van middelen over de jaren.

8 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

9 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties toevoegingen reserves

10 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025 opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de dotaties en onttrekkingen naar nul wordt gebracht.

2B.3 Horizontaal thema Democratisering

Door democratisering hebben Amsterdammers meer zeggenschap en eigenaarschap over hun stad.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel B.3 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	357,00 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel B.3.1

Verhogen van zeggenschap en eigenaarschap van Amsterdammers

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Waardering door deelnemers aan een participatieproces (steekproef)	nulmeting in 2024	-	7	7	7
2	Aantal stemmers buurtbudgetten	31.743 (2019)	46.329	45.000	45.000	45.000

Participatie

Met de participatieverordening hebben we regels vastgelegd hoe de gemeente burgers betrekt bij het maken van plannen en beleid. En hoe de gemeente met buurtplatformen (georganiseerde groepen Amsterdammers) en met initiatiefnemers die gebruik willen maken van buurtrechten (de mogelijkheid om bijvoorbeeld taken van de gemeente over te nemen), samenwerkt aan de ontwikkeling van de stad. In 2025 verschijnt de participatiemonitor die onder meer de waardering van deelnemers aan participatieprocessen gaat meten. Ook worden in 2025 de eerste onderdelen van het leer & ontwikkelprogramma uitgevoerd dat is ontworpen in de participatie-werkplaats (een samenwerking tussen actieve Amsterdammers en ambtenaren). Op deze manier wordt gewerkt aan meer vakbekwaamheid op het gebied van participatie bij alle betrokkenen bij een participatieproces.

Buurtbudgetten

Met verschillende instrumenten werken we aan het verhogen van zeggenschap en eigenaarschap van Amsterdammers. Voorbeelden van instrumenten zijn buurtbudgetten, buurtrechten, de regeling voor integraal maatschappelijk initiatief, het buurtplatformrecht en stadsdeelpanels. Met de buurtbudgetten kunnen Amsterdammers plannen indienen voor hun eigen buurt. De hele buurt kan daar vervolgens op stemmen. Jaarlijks stemmen zo'n 45.000 Amsterdammers op de plannen in het kader van de buurtbudgetten. Op basis van de stedelijke evaluatie buurtbudgetten zal in 2025 nog meer aandacht gaan naar het bereiken van een zo divers mogelijke groep Amsterdammers bij de buurtbudgetten.

Activiteit B.3.1.1

We geven uitvoering aan het beleidskader Buurtrechten en de Regeling Integraal Maatschappelijk Initiatief.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Aantal gekozen plannen buurtbudgetten*	64 (2019)	175	Geen Streef-waarde	Geen Streef-waarde	Geen Streef-waarde
2	Opstellen en implementeren participatieverordening	n.v.t.	verordening is opgesteld	Verorde-ning wordt van kracht	Implemen-tatie fase	Imple-mentatie fase

** Aan deze indicator wordt geen streefwaarde gekoppeld. Meer is namelijk niet beter. Als bewoners liever 1 duurder plan kiezen ten opzichte van 5 goedkopere plannen, dan is die keuze prima, daar is geen waardeoordeel aan te koppelen. Bij deze indicator rapporteren we daarom alleen over de realisatie.*

Implementatie participatieverordening

Met het vaststellen van de participatieverordening in 2024 is een ambitie uit het coalitieakkoord ingelost. 2025 staat in het teken van de implementatie van de verordening. Door de organisatieonderdelen met de grootste participatieopgave zijn implementatieplannen opgesteld waarin staat aangegeven welke activiteiten de komende periode worden ondernomen om de verordening goed uit te voeren.

Daarnaast is er aandacht voor monitoring en evaluatie. De participatiemonitor volgt hoe de verordening in de praktijk functioneert. De evaluatie biedt, waar nodig, een goede basis voor aanscherping van de verordening. Ook is er aandacht voor vakbekwaamheid in participatie: goede participatie vraagt vakbekwaamheid van alle betrokkenen. In de participatiewerkplaats wordt in co-creatie een leeromgeving en een leerprogramma ontwikkeld dat is gericht op samen leren en steeds beter worden in participatieprocessen.

Buurtbudgetten, integrale aanpakken en gebiedsbudget

In 2024 zijn de buurtbudgetten stedelijk geëvalueerd. In 2025 wordt een start gemaakt met de verbeterpunten die op basis van de evaluatie zijn geformuleerd. In 2025 worden naar verwachting enkele stadsdeelpanels uitgevoerd.

Binnen de drie integrale aanpakken: Nationaal Programma Samen Nieuw-West Aanpak Noord en Masterplan Zuidoost werken we samen met bewoners en ondernemers (Community based) aan het versterken van de gemeenschap en het creëren van duurzame oplossingen voor lokale uitdagingen. Dit doen we vanuit Community Wealth Building en eigenaarschap, inclusie en democratisering en bewonersbetrokkenheid. Omdat het tijd kost om de integrale aanpakken goed vorm te geven en effectief te laten zijn, investeren we in 2024 en 2025 extra in deze drie stadsdelen om extra een impuls te geven aan de bewonersbetrokkenheid en versterken van buurtplatformen.

Daarnaast pakken we in 2024 en 2025 met een gebiedsbudget voor de stadsdeelbesturen breed acute lokale problemen aan. De besteding hiervan ligt bij de dagelijks besturen, die de stadsdeelcommissies hierbij betrekken. Het gaat hier bijvoorbeeld om een impuls voor vergroening en klimaatadaptatie, vergroten van de toegankelijkheid van de openbare ruimte en verbeteren van de verkeersveiligheid.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	11,8	19,4	20,1	9,3	3,4	3,4
Saldo Baten en Lasten	**-11,7**	**-19,4**	**-20,1**	**-9,3**	**-3,4**	**-3,4**
Onttrekking	4,3	7,3	6,9	5,2	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**4,3**	**7,3**	**6,9**	**5,2**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-7,4**	**-12,0**	**-13,2**	**-4,1**	**-3,4**	**-3,4**

Baten lasten

De lasten in dit programmaonderdeel bestaan uit budgetten voor de gebiedsgerichte opgaven (ongelijk investeren, € 4,7 miljoen), buurtbudgetten/democratisering (€ 5,0 miljoen), integrale aanpakken Nieuw West, Zuidoost en Noord voor Community Wealth Building en communicatie, Inclusie en Participatie en bewonersbetrokkenheid (€ 5,6 miljoen) en voor de implementatie van de participatieverordening, het begeleiden van initiatieven, buurtplatformen en stadsdeelpanels (€ 4,8 miljoen).

Reserves

De reserve coalitieakkoord wordt ingezet ter dekking van de activiteiten voor democratisering/buurtbudgetten (€ 3,5 miljoen) en de integrale aanpakken/ masterplannen (€ 3,4 miljoen).

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Lasten	**19,4**	**20,1**	**9,3**	**3,4**	**3,4**
Beginstand Begroting 2025	**20,6**	**3,9**	**3,9**	**3,9**	**3,9**
Mutaties 2024-2028	**-1,2**	**16,2**	**5,3**	**-0,5**	**-0,5**
1 Coalitieakkoord	0,0	6,9	5,2	0,0	0,0
2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	5,5	0,2	-0,4	-0,4
3 Intertemporele mutaties	-1,2	3,9	0,0	0,0	0,0
4 Nominaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5 Overig	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Onttrekking	**7,3**	**6,9**	**5,2**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**7,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**6,9**	**5,2**	**0,0**	**0,0**
6 Coalitiemiddelen 2022-2026	0,0	6,9	5,2	0,0	0,0
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-12,0**	**-13,2**	**-4,1**	**-3,4**	**-3,4**

Mutaties lasten

1 Coalitieakkoord

Integrale aanpak Aanpak Noord, Nationaal Programma Samen Nieuw-West, Masterplan Zuidoost (onderdeel van Masterplannen). Democratisering en buurtbudgetten 2025.

2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Hogere lasten voor de gebiedsgerichte opgaven (ongelijk investeren) door herallocatie van de middelen naar het juiste programmaonderdeel (Democratisering) en door herallocatie van de middelen voor circulaire economie naar de Regeling voor integraal maatschappelijk initiatief.

3 Intertemporele mutaties

Door verschuiving van de middelen over de jaren binnen dit programmaonderdeel dalen de lasten in 2024 en stijgen de lasten in 2025 zodat de activiteiten voor democratisering (buurtbudgetten en de subsidies RIMI) en de gebiedsgerichte opgaven (ongelijk investeren) in 2025 uitgevoerd kunnen worden.

4 Nominaal

Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

5 Overig

Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties onttrekkingen reserves

6 Coalitiemiddelen 2022-2026

Hogere onttrekking van € 6,9 miljoen in 2025 en van € 5,2 miljoen in 2026 vanuit de incidentele coalitieakkoord middelen voor de integrale aanpakken/masterplannen, buurtbudgetten/democratisering en bewonersparticipatie/stadsdeelpanels.

2B.4 Bestuur

Het stadsbestuur verbindt, geeft vertrouwen en geeft invulling aan de publieke taak op basis van democratische waarden.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel B.4 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,70 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	326,40 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel B.4.1

Stadsbestuur zijn dat verbindt, vertrouwen heeft en geeft en dat op basis van democratische waarden invulling geeft aan zijn publieke taken.

Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1 Geen indicator beschikbaar					

Met het huidige bestuurlijk stelsel wordt beoogd de positie van het lokale bestuur te versterken. Een dagelijks bestuur met meer slagkracht en een stadsdeelcommissie die ten opzichte van dat dagelijks bestuur sterker staat. De stadsdeelcommissies zijn bestuurscommissies geworden, hebben een controlerende taak en zwaarwegende adviezen die niet zomaar terzijde geschoven kunnen worden. Daartoe heeft de bestuurscommissie nieuwe instrumenten gekregen en is in een aantal gevallen advies vragen door het dagelijks bestuur verplicht gesteld. Tussentijds is gekeken hoe het nieuwe bestuurlijk stelsel werkt en hoe dit kan worden verbeterd ter voorbereiding op de evaluatie in 2025.

Het inzetten op het versterken van vertrouwen tussen burger en overheid blijft een prioriteit. Dit doen we door transparant te communiceren en het beter toegankelijker maken van informatie voor bewoners waar zij terecht kunnen met vragen en hoe zij hun stem kunnen laten horen bij plannen die het stadsbestuur maakt.

Activiteit B.4.1.1

We besturen de stad door te bevorderen dat inwoners zich gehoord en gezien voelen en gelijkwaardig worden behandeld. Het versterken van vertrouwen tussen burger en overheid is een prioriteit.

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1 Raadsadressen worden binnen de termijn afgehandeld	volgt in 2025	-	-	volgt in 2025	volgt in 2025
2 Bestuurlijke post wordt binnen de termijn afgehandeld	volgt in 2025	-	-	volgt in 2025	volgt in 2025
3 Taalgebruik in raadsinformatiebrieven	volgt in 2025	-	-	volgt in 2025	volgt in 2025

** Het herontwerpen van het bestuurlijk besluitvormingsproces wordt in 2024 afgerond, waarna in 2025 indicatoren worden ingevuld.*

We nemen besluiten zoveel als mogelijk lokaal, door of samen met het Dagelijks Bestuur en de stadsdeel-commissies.
In 2025 wordt ingezet op de voorbereiding van de evaluatie van het bestuurlijk stelsel. Na de pilot van stadsgebied Weesp wordt geëvalueerd of de gekozen systematiek werkbaar is. Tevens wordt een communicatieplan opgesteld voor een betere communicatievorm voor de inwoners. Hierin wordt het bestuurlijk stelsel helder uitgelegd en de informatie voor de stadsdelen en stadsgebied zo veel mogelijk gelijk getrokken voor de inwoners. Hierdoor weten zij per problematiek welke lokale bestuurder zij hiervoor kunnen benaderen.

Doel B.4.2

Effectieve aanpak van stedelijke en regionale opgaven door samenwerking met partners met vergelijkbare opgaven en belangen.

Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1 Geen indicator beschikbaar					

We zoeken verbinding met bestaande partners, zoals het Rijk, de provincie, onze buurgemeenten en internationale partners. We staan gezamenlijk voor grote uitdagingen, zoals de wooncrisis, klimaatbeleid en energietransitie, de opvang van vluchtelingen, het tegengaan van ongelijkheid in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Deze complexe en meervoudige vraagstukken zijn alleen gezamenlijk en integraal aan te pakken.

Activiteit B.4.2.1

We versterken de effectieve aanpak van stedelijke en regionale opgaven door het verwerven van (co-) financiering en/of het beïnvloeden van beleid, wet- en regelgeving op provinciaal, nationaal en Europees niveau samen met onze partners

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Prognose 2025-2027
1 Geen indicator beschikbaar*					

** Om de ambities van Amsterdam te realiseren wordt op een groot aantal manieren samenwerking gezocht met externe partners, variërend van Amsterdamse kennisinstellingen tot de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Omdat het hier samenwerkingen betreft over de volle breedte van de inhoudelijke agenda en het een groot aantal partijen betreft, is het niet mogelijk om dit te kwantificeren*

We bouwen internationale relaties op ten behoeve van de opgaven van Amsterdam. De visie en uitvoeringsagenda internationaal beleid is daarbij leidend. Amsterdam als Veilige Haven is een van de pijlers van de in 2023 aangenomen Visie Internationaal. In deze pijler wordt de idee van 'Amsterdam als een veilig toevluchtsoord' voor onder andere mensenrechtenactivisten en bedreigde journalisten verder versterkt. Daarnaast wordt, ter opvolging van de vrouwenconferentie in Parijs, in Amsterdam op 8 maart 2025 een vrouwenconferentie georganiseerd.
We trekken op in G4 verband om aandacht te vragen voor grootstedelijke opgaven. Daarbij zoeken we als Verantwoordelijke Hoofdstad ook steeds meer verbinding met andere gemeentelijke netwerken[1] .Daarnaast zijn we deze bestuursperiode actief betrokken in het VNG-bestuur. Samen met deze partners zetten we ons in voor goed beleid op urgente vraagstukken zoals kansengelijkheid, energietransitie, wonen en bereikbaarheid of eerlijke financiële verhoudingen. Dit brengen we ook rechtstreeks onder de aandacht bij het Kabinet en/of de Tweede Kamer.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Het gaat hier om de gemeenschappelijke regelingen:

- De Rekenkamer Amsterdam is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Rekenkamer Metropool Amsterdam (RMA). De RMA voert ook de rekenkamerfunctie uit voor Zaanstad. De rekenkamer doet onderzoek naar rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde bestuur. Daarmee helpt ze de raad bij het uitoefenen van zijn controlefunctie.
- De Ombudsman, zijn plaatsvervangster en Kinderombudsman, zijn onderdeel van de Gemeenschappelijke regeling Ombudsman Metropool Amsterdam. Naast Amsterdam nemen deel: Almere, Amstelveen, Diemen, Zaanstad, Waterland, Landsmeer, Vervoerregio Amsterdam en de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland. De ombudsman houdt toezicht op de manier waarop de gemeente zich gedraagt naar bewoners en ondernemers en is een tweedelijns klachtbehandelaar.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	3,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Lasten	30,9	34,4	35,9	35,8	35,6	35,5
Saldo Baten en Lasten	**-27,9**	**-33,8**	**-35,3**	**-35,2**	**-35,0**	**-34,9**
Onttrekking	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Toevoeging	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,4**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,0**
Totaal	**-28,4**	**-33,7**	**-35,2**	**-35,1**	**-34,9**	**-34,9**

1 K80: netwerk kleine gemeenten, M50: netwerk middelgrote gemeenten, P10: samenwerkingsverband 32 plattelandsgemeenten vertegenwoordiging, G40: netwerk grote steden

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 0,6 miljoen en bestaan uit baten voor onderzoeken van de auditdienst ACAM voor buiten-gemeentelijke audits. De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 36,0 miljoen en bestaan voornamelijk uit € 7,1 miljoen lasten voor het (stadsdeel)bestuur en college, € 6,8 miljoen voor de raad, € 5,4 miljoen voor de bijdrage VNG, € 4,2 miljoen voor de ACAM, € 2,8 miljoen voor de ombudsman, € 2,7 miljoen voor de raadsgriffie, € 2,1 miljoen voor de Rekenkamer, € 1,7 miljoen voor de uitkeringen aan pensioenen en wachtgeld van voormalig bestuurders, € 1,6 miljoen voor bijdrage MRA en € 1,6 miljoen voor internationale betrekkingen.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

Vanaf 2025 nemen de lasten toe. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het opnemen van incidentele lasten voor het organiseren van de vrouwenconferentie in het kader van Amsterdam 750 € 0,3 miljoen in 2025 en 2026. Deze incidentele lasten zijn niet opgenomen in de begrotingsjaren 2027 en verder.

Reserves

De toevoegingen en onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,6**
Beginstand Begroting 2025	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,6**
Lasten	**34,4**	**35,9**	**35,8**	**35,6**	**35,5**
Beginstand Begroting 2025	**34,1**	**34,1**	**34,3**	**34,1**	**34,0**
Mutaties 2024-2028	**0,3**	**1,8**	**1,5**	**1,5**	**1,5**
1 Vrouwenconferentie en Mensenrechten	0,0	0,5	0,3	0,3	0,3
2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
3 Nominaal	0,0	1,2	1,2	1,2	1,1
4 Overig	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Onttrekking	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Eindtotaal	**-33,7**	**-35,2**	**-35,1**	**-34,9**	**-34,9**

Mutaties lasten

1 Vrouwenconferentie en Mensenrechten

Hogere incidentele lasten voor hogere inzet op mensenrechten voor veiligheid van mensenrechtenactivisten en bedreigde journalisten. Daarnaast lasten voor het organiseren van de internationale vrouwenconferentie tijdens Amsterdam 750.

2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen

Deze afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

3 Nominaal

Hogere lasten door het bijstellen van gestegen lonen en prijzen € 0,4 miljoen. Daarnaast een bijstelling om te kunnen voldoen aan de hogere bijdrage aan VNG € 0,9 miljoen als gevolg van prijsaanpassingen.

4 Overig

Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

2B.5 Overhead

De bedrijfsvoering stelt de organisatie in staat om de bestuurlijke en stedelijke opgaven te realiseren.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel B.5 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	1.966,52 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	31.962,70 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel B.5.1

Een goed werkende bedrijfsvoering gericht op een betrouwbare, wendbare organisatie die integraal en opgavegericht werkt, zo duurzaam mogelijk en waarbij inclusie en diversiteit de norm is.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Apparaatskosten: Kosten per inwoner (BBV-verplicht)	€ 2.008 (2021)	€ 2.115	€ 1.893	€ 1.953	€ 1.920
2	Formatie: Fte per 1.000 inwoners (BBV-verplicht)	18,6 (2021)	19,1	19,1	19	19
3	Bezetting: Fte per 1.000 inwoners (BBV-verplicht)	19,0(2021)	19,6	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
4	Externe Inhuur: Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen (BBV-verplicht)	18,4% (2021)	14,7%	10% (streefcijfer)	10% (streefcijfer)	10% streefcijfer

** We monitoren de ontwikkeling in de apparaatskosten, ofwel organisatiekosten, met de verplichte BBV-indicatoren om de vergelijking in de tijd en met vergelijkbare G-4 gemeenten mogelijk te maken. De wijze waarop een gemeentelijke organisatie is georganiseerd is van invloed op de hoogte van deze indicatoren. Deze indicatoren gaan over de apparaatskosten van de hele organisatie, dus ook over de salaris- en personeelslasten en de lasten van externe inhuur van de beleidsprogramma's.*

De ontwikkelingen en de apparaatskosten lichten we toe in de paragraaf bedrijfsvoering. De inspanningen op het gebied van duurzaamheid worden toegelicht in de centrale paragraaf duurzaamheid.

Activiteit B.5.1.1

We ondersteunen de organisatie bij de uitvoering van de taken en opgaven met onze centrale bedrijfsvoeringsfuncties.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Overhead (% van de totale gemeentelijke lasten; BBV-verplicht)	7,6% (2021)	8,6%	8,7%	8,1%	
2	Overhead (% van de totale gemeentelijke formatie)	25,9% (2021)	23,3%	23%	23%	23%

** De meest recente nota Overhead van de commissie BBV (december 2023) schrijft voor dat decentrale overhead zoveel mogelijk bij de programma's moet worden verantwoord. De reden hiervoor is dat de Raad hiermee beter inzicht krijgt in de (integrale) programmakosten. Onder decentrale overhead wordt verstaan: alle leidinggevenden en hun ondersteuning van de uitvoerende directies. In deze begroting staan deze lasten nog in dit programmaonderdeel. Bij de Voorjaarsnota 2025 hevelen we deze lasten over naar de betreffende beleidsprogramma's. Dit heeft effect op de opgenomen streefwaardes vanaf 2025.*

De centrale bedrijfsvoering bestaat uit de ondersteuning op het gebied personeel en organisatie, ICT, financiën en control, communicatie, huisvesting en juridische zaken, facilitaire zaken en bestuursondersteuning. De ontwikkelingen lichten we integraal toe met de organisatie brede ontwikkelingen op bedrijfsvoering in de paragraaf bedrijfsvoering.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

De NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam (NV VGA) verzorgt risicomanagement advies, alle verzekeringen en schademanagement voor de stadsdelen, directies, bedrijven en organisaties van de gemeente Amsterdam. Circa 20% van de

personeelslasten heeft betrekking op schademanagement van de gemeente zelf en komt ten laste van dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	11,2	12,6	12,1	11,1	11,0	10,9
Lasten	678,2	710,7	659,9	636,8	625,3	631,6
Saldo Baten en Lasten	**-667,1**	**-698,1**	**-647,8**	**-625,7**	**-614,3**	**-620,7**
Onttrekking	36,1	62,7	14,1	5,5	0,3	0,3
Toevoeging	3,8	9,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**32,3**	**53,1**	**14,1**	**5,5**	**0,3**	**0,3**
Totaal	**-634,8**	**-645,0**	**-633,7**	**-620,2**	**-614,0**	**-620,5**

Baten en lasten

De lasten in dit programmaonderdeel bestaan naast bestuursondersteuning (€ 73,8 miljoen) ook uit ondersteunende functies (€ 407,4 miljoen). De ondersteunende functies bestaan uit onder andere huisvesting, informatievoorziening, organisatie- en personeelslasten. Ten slotte valt de ondersteuning van het management van de primaire processen en stadsdelen onder deze noemer (€ 166,2 miljoen).
De baten bestaat naast de inzet van medewerkers die gedetacheerd zijn bij NV Verzekeringen ook uit verhuur- en serviceopbrengsten van gemeentelijke panden en het in rekening brengen van facilitaire lasten en doorbelasting van lasten van (voormalig) personeel en trainees aan externe/ interne organisatie-eenheden.

Meerjarige ontwikkeling van de baten en lasten

De lasten stijgen in 2024 ten opzichte van het jaarverslag 2023 en dalen vanaf de begroting 2025 structureel. De stijging in 2024 is het gevolg van incidentele doorgeschoven middelen van 2023 naar 2024 ten behoeve van de implementatie Wet Open Overheid en de ICT infrastructuur GGD. Vanaf 2025 dalen de lasten daarnaast als gevolg van afronding van projecten zoals de implementatie van het nieuwe financiële systeem.

Reserves

De onttrekking in 2025 van € 14,1 miljoen bestaat vooral uit de inzet van coalitie-middelen voor onder andere de implementatie van de Wet Open Overheid.
Ten opzichte van 2024 daalt de onttrekking met name door het opheffen van de egalisatiereserve XaaS per 1-1-2025.

Bruto overhead

Conform BBV regelgeving wordt een deel van de centrale overhead toegerekend aan investeringen en grondexploitaties. In de financiële toelichting zijn de netto overhead-lasten opgenomen. In 2025 is de toegerekende overhead € 60,8 miljoen en bedraagt de bruto overhead € 720,7 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Toegerekende lasten centrale overhead	-46,8	-47,9	-47,9	-47,9	-47,9
Toegerekende lasten management en ondersteuning primair processen	-11,8	-13,0	-13,0	-13,0	-13,0
Totaal toegerekende lasten overhead	**-58,7**	**-60,8**	**-60,8**	**-60,8**	**-60,8**

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**12,6**	**12,1**	**11,1**	**11,0**	**10,9**
Beginstand Begroting 2025	**11,0**	**11,1**	**11,1**	**11,1**	**11,1**
Mutaties 2024-2028	**1,6**	**1,0**	**0,0**	**0,0**	**-0,2**
1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	1,9	1,5	0,5	0,4	0,3
2 Overig	-0,4	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Lasten	**710,7**	**659,9**	**636,8**	**625,3**	**631,6**
Beginstand Begroting 2025	**703,9**	**612,6**	**605,7**	**590,0**	**594,3**
Mutaties 2024-2028	**6,8**	**47,2**	**31,1**	**35,3**	**37,3**
3 Transitie en Transformatie ICT	0,0	2,4	2,4	2,4	2,4
4 Inclusie & Diversiteit	0,0	4,0	2,0	0,0	0,0
5 MBO Traineeship	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0
6 Wetgeving digitalisering	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
7 Besparingsopgave	0,0	0,0	-2,5	-2,5	-5,0
8 Coalitieakkoord	0,0	4,7	0,0	0,0	0,0
9 Overige algemene middelen	0,0	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
10 Actualisatie kapitaallasten	0,0	1,0	0,8	3,3	2,1
11 Areaal	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
12 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,4	-7,6	-9,1	-8,3	-8,2
13 Intertemporele mutaties	2,2	-1,2	-4,8	-1,8	-1,8
14 Nominaal	0,0	12,5	12,1	11,8	11,9
15 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,9	17,3	14,8	15,5	18,9
16 Invulling taakstellingen	-2,5	0,1	3,3	3,2	5,0
17 Overig	5,8	12,4	12,4	12,2	12,4
Onttrekking	**62,7**	**14,1**	**5,5**	**0,3**	**0,3**
Beginstand Begroting 2025	**59,1**	**11,7**	**7,1**	**1,8**	**0,5**
Mutaties 2024-2028	**3,6**	**2,4**	**-1,7**	**-1,6**	**-0,2**
18 Coalitiemiddelen 2022-2026	2,5	3,8	-0,1	0,0	0,0
19 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur	0,2	-0,5	-0,4	0,0	0,0
20 Financiering huisvesting gemeentelijk apparaat	0,0	0,5	-0,1	-0,1	-0,1
21 Reserve Vereveningsfonds algemeen deel	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
22 Meerwaarde voortdurend	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
23 Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
24 Egalisatiereserve Xaas	1,0	-1,8	-1,2	-1,2	0,0
25 Reserve Iedereen Kans Op Werk	0,0	0,5	0,3	0,0	0,0
Toevoeging	**9,6**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**9,6**	**9,3**	**10,5**	**10,5**	**0,0**
Mutaties 2024-2028	**0,0**	**-9,3**	**-10,5**	**-10,5**	**0,0**
26 Financiering huisvesting gemeentelijk apparaat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
27 Egalisatiereserve Xaas	0,0	-9,3	-10,5	-10,5	0,0
Eindtotaal	**-645,0**	**-633,7**	**-620,2**	**-614,0**	**-620,4**

Mutaties baten

1 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren). Veelal zal dit betekenen dat sprake is van een verschuiving over programma's, programmaonderdelen of doelen.

2 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties lasten

3 Transitie en Transformatie ICT
Hogere lasten om de ICT infrastructuur bij de GGD naar de stedelijke standaard te brengen. De continuïteit en crisisparaatheid van de gemeentelijke wettelijke taken op het gebied van publieke gezondheid wordt zo gewaarborgd (€ 2,4 miljoen).

4 Inclusie & Diversiteit
Hogere lasten voor een extra impuls voor de Inclusie en Diversiteit opgave (€ 4 miljoen in 2024 en € 2 miljoen in 2025).

5 MBO Traineeship
Hogere lasten voor het mbo-traineeship die bestaan uit lasten voor begeleiding en de salariskosten van de trainees (€ 1,0 miljoen).

6 Wetgeving digitalisering
Hogere lasten om invulling te geven aan de minimale eisen voor kunstmatige intelligentie, Europese wetgeving Network and Information Security 2 (€ 1,2 miljoen).

7 Besparingsopgave
Lagere lasten vanaf 2026 door een taakstelling op de organisatie om financiële ruimte te scheppen voor de opgaven van de stad (€ 5 miljoen structureel).

8 Coalitieakkoord
Hogere lasten voor de implementatie van de Wet Open Overheid doordat de ambities uit het Programma Openbaarheid en Informatiehuishouding op orde zijn uitgewerkt. (€ 4,7 miljoen).

9 Overige algemene middelen
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

10 Actualisatie kapitaallasten
De kapitaallasten worden geactualiseerd aan de hand van het investeringsportfolio.

11 Areaal
Dit betreft de toedeling van gereserveerde middelen voor areaaluitbreiding in 2025.

12 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren).

13 Intertemporele mutaties
Lagere lasten in 2025 en verder door verschuiving van middelen uit 2024 over de jaren. Dit heeft verband met de werkzaamheden voor het traject ICT GGD en de invulling van taakstellingen op bedrijfsvoering.

14 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

15 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn gemeentebreed neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben. Dit betreft voornamelijk uitgaven voor projecten die als XaaS worden gerealiseerd.

16 Invulling taakstellingen
Dit betreft de invulling van de besparingsopgave vanaf 2026 door toerekening aan de organisatie (€ 2,5 miljoen oplopend tot € 5 miljoen). Daarnaast wordt een taakstelling op bedrijfsvoering incidenteel ingevuld met lagere lasten door de overgang naar eigenrisicodragerschap.

17 Overig
Betreft restbudgetten waarbij het overgrote gedeelte van de afzonderlijke mutaties kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Op 3 juni is door het Presidium gesproken met de Ombudsman over het verzoek tot het toekennen van structurele extra middelen. Dit volgt (grotendeels) uit het feit dat de gemiddelde loonstijging over de afgelopen jaren binnen de Ombudsman groter is geweest dan de nominaal toekenning. Uiteindelijk is door het Presidium besloten tot het structureel ophogen van budget met 180.000 euro.

Mutaties onttrekkingen reserves

18 Coalitiemiddelen 2022-2026
Hogere onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen zoals voor de implementatie van de Wet Open Overheid.

19 Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

20 Financiering huisvesting gemeentelijk apparaat
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

21 Reserve Vereveningsfonds algemeen deel
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

22 Meerwaarde voortdurend
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

23 Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

24 Egalisatiereserve Xaas
Lagere onttrekking uit de XAAS reserve (€ 1.8 miljoen). De Xaas reserve wordt per 1-1-2025 opgeheven.

25 Reserve Iedereen Kans Op Werk
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

Mutaties toevoegingen reserves

26 Financiering huisvesting gemeentelijk apparaat
Hogere toevoeging aan financiering reserve kapitaallasten ter dekking van toekomstige kapitaallasten voor de Gemeentelijk Huisvesting (€ 4,5 miljoen).

27 Egalisatiereserve Xaas
De egalisatiereserve XaaS wordt per 01-01-2025 opgeheven. Dit houdt in dat vanaf 2025 het saldo van de dotaties en onttrekkingen naar nul wordt gebracht.

2B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving

De inrichting van de stad en de aanleg en onderhoud van de infrastructuur wordt op een juiste manier voorbereid en gefaciliteerd.

De totale CO_2-uitstoot van programmaonderdeel B.6 is:	
Scope 1 en 2 in de stad	0,00 ton CO_2
Scope 1 en 2 van de eigen organisatie	0,00 ton CO_2
Scope 3 van de eigen organisatie	31.602,25 ton CO_2

In paragraaf 4.3 Duurzaamheid laten we zien voor hoeveel CO_2-uitstoot alle programmaonderdelen verantwoordelijk zijn.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Doel B.6.1

De inrichting van de stad en de aanleg en onderhoud van de infrastructuur wordt op een juiste manier voorbereid en gefaciliteerd. Daarnaast worden sociale projecten en programma's optimaal gefaciliteerd en ondersteund.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	Klanttevredenheid opdrachtgevers	7,5 (2022)	7,1	7,5	7,5	7,5

We zetten onze expertise in op het gebied van project-, programma- en procesmanagement, civiele constructies, water en deltatechnologie, stedelijke inrichting en milieu, infrastructuur en verkeersadvies, uitvoering klimaatadaptatie en energietransitie, en contractmanagement. Daarnaast worden sociale projecten en programma's optimaal gefaciliteerd en ondersteund. Zoals opgenomen in het coalitieakkoord realiseren we vanaf 2026 een structurele besparing op het ProjectManagementBureau/ IngenieursBureau.

De besparing volgt uit het optimaliseren van processen, het reduceren van zelfgekozen complexiteit en het toepassen van sobere en doelmatige standaardoplossingen. Hierover is een besluit genomen in de VJN 2024 waarbij de dekking is georganiseerd vanaf 2025 en de capaciteitsreductie is gerealiseerd vanaf 2026.

Activiteit B.6.1.1

We zetten onze expertise in op het gebied van project-, programma- en procesmanagement, civiele constructies, water en deltatechnologie, stedelijke inrichting en milieu, infrastructuur en verkeersadvies, uitvoering klimaatadaptatie en energietrans.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Prognose 2026-2028
1	(interne) omzet mln: 1) Ingenieursbureau 2) Projectmanagementbureau	1) € 169 2) € 63 (2022)	1) € 162 2) € 70	1) € 173 2) € 72	1) € 175 2) €75	1) € 175 2) €75
2	Productiviteit (primair proces) 1) Ingenieursbureau 2) Projectmanagementbureau	1) 70,8% 2) 69,0% (2022)	1) 70,8% 2) 70,3%	71,2%	72,4%	72,4%
3	Capaciteit in fte: 1) Ingenieursbureau 2) Projectmanagementbureau	1) 1.250 fte 2) 506 fte (2022)	1) 1.250 fte 2) 524 fte	1) 1.250 fte 2) 509 fte	1) 1.222 fte 2) 509 fte	1) 1.200 fte 2) 509 fte

Interne inzet

We zetten ingenieurs en projectmanagers in op diverse projecten in de stad die werken op basis van een gemeentebreed vastgesteld intern uurtarief. We verhogen de directe inzet voor projecten gefinancierd uit de budgetten van de opdrachtgevende beleidsprogramma's en verlagen het aantal indirecte uren.

Productiviteit

We sturen op de norm voor het aantal productieve uren die jaarlijks wordt vastgesteld op basis van de regeling kostprijs en tariefbepaling.

Capaciteit

Het betreft de capaciteit van het Ingenieursbureau en het Projectmanagementbureau inclusief management en ondersteuning. De capaciteit van het ingenieursbureau daalt in 2026 door invulling van de besparing uit het coalitieakkoord.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	1,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Lasten	6,7	-2,6	3,4	3,4	3,3	3,3
Saldo Baten en Lasten	**-5,3**	**3,1**	**-2,9**	**-2,9**	**-2,8**	**-2,8**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal	**-5,3**	**3,1**	**-2,9**	**-2,9**	**-2,8**	**-2,8**

Baten en lasten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan voornamelijk uit opbrengsten voor gedetacheerde medewerkers (€0,5 miljoen). De lasten bestaan uit doorbelaste uren aan investeringen, grondexploitaties en andere projecten (- €249 miljoen), personeelslasten (€185 miljoen), doorbelaste overhead (€61,9 miljoen) en overige materiele lasten (€5,1 miljoen).
Vanaf 2025 nemen de lasten toe omdat een eerder in dit programmaonderdeel ingeboekte bezuiniging is verlegd naar programma 1 en 2. Ten opzichte van het jaarverslag 2023 wordt sterk ingezet op het verminderen van de indirecte uren.

Financiële toelichting op de wijzigingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**
Beginstand Begroting 2025	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**
Lasten	**-2,6**	**3,4**	**3,4**	**3,3**	**3,3**
Beginstand Begroting 2025	**-3,6**	**-6,5**	**-11,5**	**-11,5**	**-11,5**
Mutaties 2024-2028	**0,9**	**9,8**	**14,8**	**14,8**	**14,8**
1 Taakstelling ingenieursbureau	0,0	6,5	11,5	11,5	11,5
2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen	0,7	3,1	3,1	3,1	3,1
3 Nominaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4 Reserve-gerelateerde wijzigingen	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
5 Overig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekking	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Beginstand Begroting 2025	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**
Mutaties 2024-2028	**-0,2**	**-0,2**	**-0,2**	**-0,2**	**-0,2**
6 Reserve facilitaire Dienstverlening	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Eindtotaal	**3,1**	**-2,9**	**-2,9**	**-2,8**	**-2,8**

Mutaties lasten

1 Taakstelling ingenieursbureau
Hogere lasten door het verleggen van de taakstelling bij het Ingenieursbureau naar de opdrachtgevers in programma 1 en 2. Gemeentebreed is deze mutatie neutraal (€ 6,5 miljoen in 2025 en € 11,5 miljoen vanaf 2026).

2 Gemeentebreed neutrale begrotingsbijstellingen
Dit zijn beleidsarme mutaties die per saldo geen effect hebben op het begrotingstotaal (in alle jaren).

3 Nominaal
Hogere lasten ter compensatie van nominale ontwikkeling van lonen en prijzen.

4 Reserve-gerelateerde wijzigingen
Dit zijn gemeentebreed neutrale mutaties die een aanpassing in de onttrekking of toevoeging aan een reserve tot gevolg hebben.

5 Overig
Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Mutaties toevoegingen reserves

6 Reserve facilitaire Dienstverlening
Deze mutatie lichten we niet verder toe, omdat deze kleiner is dan € 1 miljoen.

3

3 Verplichte paragrafen

3.1	Lokale heffingen	275
3.2	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	283
3.3	Onderhoud kapitaalgoederen	289
3.4	Financiering	307
3.5	Bedrijfsvoering	318
3.6	Verbonden partijen	325
3.7	Grondbeleid	332

3 Inleiding

1. Lokale heffingen

Lokale heffingen gaat over de opbrengsten uit retributies, leges en de eigen belastingen. De gemeente heeft de mogelijkheid om inkomsten te vragen ter dekking van kosten en inkomsten waar geen directe prestatie tegenover staat.

Retributies zijn inkomsten die dienen ter dekking van door de gemeente aangeboden diensten en daarvoor gemaakte kosten, zoals de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de marktgelden. Leges zijn vergoedingen voor de kosten die we maken voor administratieve handelingen, zoals het verstrekken van bouwvergunningen en paspoorten. Bij retributies en leges geldt als eis dat er geen ‘winst’ mag worden gemaakt. Dat wil zeggen dat de baten ten hoogste de kosten mogen dekken, en niet te boven mogen gaan. Dit wordt uitgedrukt in de kostendekkendheid.

Eigen belastingen zijn belastingen die de gemeente oplegt om een bepaald beleidsdoel na te streven en om inkomsten te verkrijgen, dus bijdragen aan de gemeente zonder dat hier een directe prestatie tegenover staat. Voorbeelden zijn de toeristenbelasting, parkeerbelasting en de reclamebelasting. De inkomsten uit belastingen mag de gemeente vrij inzetten in de verschillende programma’s’.

Met de informatie uit de paragraaf lokale heffingen kan de gemeenteraad een afweging maken tussen de belastingdruk en het gewenste voorzieningenniveau in de gemeente. In de paragraaf ‘Lokale heffingen’ staat informatie over:
- de geraamde inkomsten van de retributies, leges en belastingen
- de ontwikkelingen bij de retributies, leges en belastingen
- de kostendekkendheid van de retributies en leges

De gemeenteraad heeft tamelijk veel vrijheid om de lokale heffingen in te richten. Zo bepaalt de raad bijvoorbeeld hoe de belastingen over burgers en bedrijven worden verdeeld en of de gemeente de maximale kosten van een bepaalde taak of dienst via retributies en leges verhaalt.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt beschreven welke risico’s we lopen, wat we doen om deze te beheersen en hoe we deze kunnen opvangen als deze zich voordoen. Daarnaast wordt de financiële positie van de gemeente geduid via een aantal kengetallen.

Bij het uitvoeren van taken en realiseren van ambities neemt de gemeente risico’s. Het is belangrijk dat de gemeenteraad zich bewust is van de risico’s die horen bij het beleid van de gemeente en dat zij hierop stuurt. Of de gemeente in staat is de gevolgen van de risico’s op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt, wordt weergegeven door de 'weerstandscapaciteit'. Onder weerstandscapaciteit verstaan we de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten te kunnen dekken. De algemene reserve is een belangrijk onderdeel van deze weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit is afhankelijk van de aard en de omvang van de risico’s waar de gemeente mee wordt geconfronteerd (risicoprofiel), bijvoorbeeld financiële risico’s binnen projecten. De relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico’s waarvoor een gemeente geen maatregelen heeft getroffen wordt het weerstandsvermogen genoemd.

De financiële positie van de gemeente wordt geduid met onder meer de volgende kengetallen:
1. netto schuldquote: de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de jaarlijkse middelen.
2. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
3. solvabiliteit: hoeveel schuld ten opzichte van eigen vermogen we hebben
4. structurele exploitatieruimte: in welke mate we structurele kosten dekken met structurele baten

De gemeenteraad stuurt op de financiële positie onder andere via de hoogte van de schuld. Zo bepalen onze investeringen onze schuld, voor dat deel van de investeringen waar geen eigen vermogen tegenover staat. Op dit eigen vermogen stuurt de raad via de beleidsnota reserves en via het instellen van reserves. De raad besluit ook over de aan te houden algemene reserve, deze is vastgesteld op een normhoogte heeft van 5% van de begrotingsomvang.

3. Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn onze eigendommen, zoals bruggen, wegen en sportaccommodaties die we nodig hebben voor de diensten en goederen voor onze inwoners. Dit gaat om grote zaken die vaak veel waarde hebben en meerdere jaren meegaan. We moeten deze goederen beheren en onderhouden om een veilige en leefbare stad voor onze inwoners te kunnen garanderen. Dit kost geld. Het kwaliteitsniveau van de kapitaalgoederen dat we willen, stellen we vooraf vast. Volgens de Visie Openbare Ruimte 2025 willen we de hele stad in 2025 op het niveau ‘verzorgd’ hebben gebracht en daar houden.

In de paragraaf 'onderhoud kapitaalgoederen' gaan we in op onze kapitaalgoederen gecategoriseerd naar civiele kunstwerken (zoals bruggen), gebouwen, groen, openbare verlichting, riolering, sportaccommodaties, stedelijke busstations, straatmeubilair en speeltoestellen, tunnels, verkeerssystemen, water en wegen en verhardingen. Hiervoor wordt getoond wat het jaarlijkse onderhoud kost, wat het beleidskader is en wat de stand van zaken en ontwikkelingen zijn. Daarnaast wordt ingegaan op het achterstallig onderhoud.

De raad stelt de verschillende beledskaders voor de kapitaalgoederen vast, die het onderhoudsniveau bepalen en op die manier stuurt de raad op de kosten voor onderhoud daaraan. Ook stuurt de raad op de omvang van de kapitaalgoederen, door investeringsruimte vast te stellen.

4. Financiering

In de financieringsparagraaf legt de gemeente de verwachtingen en het beleid voor de financieringsfunctie vast. De financieringsfunctie zorgt ervoor dat we voldoende geld beschikbaar hebben om aan alle financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Hiervoor trekken we kort- en langlopende leningen aan. Onder de financieringsfunctie vallen ook het verstrekken van leningen en garanties en het beheersen van financiële risico’s.
De paragraaf geeft inzicht in de rentelasten, de verwachte schuldontwikkeling en de verstrekte leningen en garanties.

Het wettelijk kader ligt vast in nationale en Europese regelgeving. Binnen de nationale regelgeving zijn de kaders vooral:
- de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido)
- de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof)
- de Gemeentewet
- het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De gemeenteraad stelt het treasurybeleid vast, waarin binnen deze wettelijke kaders wordt bepaald hoe we leningen aantrekken en hoe we deze beheren, en houdt toezicht op de uitvoering van het treasurybeleid aan de hand van de financieringsparagraaf in de begroting en de jaarrekening. Daarnaast stelt de raad kaders op voor leningen en garanties, en houdt de raad toezicht op het financieringsbeleid en de uitvoering hiervan.

5. Bedrijfsvoering

Het sturen op en beheersen van de bedrijfsprocessen is de primaire verantwoordelijkheid van het college. De raad moet zich een oordeel kunnen vormen over de inrichting en het functioneren van de bedrijfsvoering in de zin dat deze doeltreffend en doelmatig is ingericht. De paragraaf Bedrijfsvoering heeft tot doel dit inzicht te geven. Dat doen we door in te gaan op onderwerpen opgavegericht, wendbaar en met vertrouwen (de kernwaarden van onze manier van werken), duurzame organisatie, de rechtmatigheidsverantwoording, (operationele) risico’s en maatregelen en apparaatslasten.

Door doelstellingen vast te stellen en de kaders daarvoor aan te geven, kan de gemeenteraad vrij veel invloed uitoefenen op de bedrijfsvoering van de gemeente. De effecten daarvan kunnen al op korte termijn zichtbaar zijn. De raad stuurt op de hoofdzaken (beleidsvoornemens) en niet op de details en andere bijzaken. Het college voert het beleid uit en moet de doelen realiseren. Het college bepaalt zelf op welke manier dat gebeurt.

6. Verbonden partijen

In deze paragraaf geven wij een overzicht van al onze verbonden partijen en van de financiële aspecten ervan. Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke en publiekrechtelijke organisaties waar wij een financieel én een bestuurlijk belang in hebben. Privaatrechtelijke organisaties kunnen stichtingen, verenigingen en vennootschappen zijn. In het laatste geval gebruiken we de term deelneming.
Een deelneming is een vennootschap (NV of BV) waarin wij via aandelen deelnemen.
De samenwerking tussen gemeenten in publiekrechtelijke constructies heten gemeenschappelijke regelingen. Voor de betekenis van de begrippen ‘bestuurlijk belang’ en ‘financieel belang’ sluiten we aan bij de definities in het BBV.

We spreken we van een financieel belang als wij een bedrag dat we aan een verbonden partij ter beschikking hebben gesteld bij faillissement niet kunnen verhalen of als wij aansprakelijk zijn wanneer de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Dit kan onder meer het geval zijn als wij aandeelhouder zijn, aan een gemeenschappelijke regeling deelnemen, een garantie hebben afgegeven of een lening hebben verstrekt.

Een bestuurlijk belang houdt in dat wij zeggenschap hebben over de verbonden partij. Dat kan zijn door vertegenwoordiging in het bestuur of omdat we stemrecht hebben. Informatie over het beleid en de risico's bij de verschillende verbonden partijen staan in de programma's van de begroting die daarover gaan. Er zijn drie deelnemingen die niet specifiek aan een programma en een specifiek beleidsdoel zijn gekoppeld. In deze paragraaf geven we het publiek belang weer in deze deelnemingen.

De raad stelt het beleid voor verbonden partijen waaronder deelnemingen vast. Omdat de verbonden partijen belangrijk en groot zijn, moet de gemeenteraad goed in beeld hebben welke bijdrage verbonden partijen leveren en welke risico's – financiële en bestuurlijk/organisatorische risico's – daarmee gepaard gaan.

7. Grondbeleid

Deze paragraaf grondbeleid bevat de visie op het grondbeleid en de wijze waarop deze wordt uitgevoerd en de wijze en onderbouwing van winstnemingen en de aangehouden reserves in relatie tot de risico's. De paragraaf grondbeleid gaat in op het grond(prijs)beleid en de overige beleidsmatige uitgangspunten voor de grondexploitaties.

Over de financiële ontwikkelingen in de grondexploitaties wordt twee keer per jaar gerapporteerd. In het voorjaar via het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) dat ook dienst doet als onderbouwing voor de jaarrekening en in het najaar via de actualisatie van het MPG (AMPG). Bij het MPG vindt ook formele besluitvorming plaats door de gemeenteraad over de actualisatie van de saldi van de grondexploitaties. De actuele prognose van de grondexploitaties is niet afzonderlijk opgenomen in deze paragraaf aangezien het AMPG ten tijde van het opstellen van de begroting nog niet gereed was.

De gemeenteraad stelt de kaders voor het gemeentelijk grondbeleid. Het kader voor de verantwoording van de grondexploitaties is vastgelegd in de Nota Financiële verantwoording grondexploitaties en erfpachtuitgifte (hierna: de Nota Financiële verantwoording). Deze aangepaste Nota Financiële verantwoording is op 19 mei 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. Het is een vertaling van de regelgeving van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor grondexploitaties en erfpachtgronden en beschrijft hoe met grondexploitaties en erfpachtgronden moet worden omgegaan. De regelgeving is op basis van de besluitvorming bij het MPG23 aangepast. Specifiek gaat het om besluiten met betrekking tot het verwerken van eenduidige toerekening van de meerwaarde erfpacht bij transformaties aan de grondexploitaties.

3.1 Lokale heffingen

Algemeen

Inwoners en ondernemers in Amsterdam helpen met het betalen van lokale heffingen mee aan het welzijn, de leefbaarheid en voorzieningen in onze stad. Deze lokale heffingen zijn een belangrijk onderdeel van onze inkomsten.

Bij lokale heffingen onderscheiden we belastingen, retributies en leges.
- Belastingen zijn verplichte bijdragen aan de gemeente zonder dat hier meteen een tegenprestatie tegenover staat.
- Retributies ('verplichte betalingen') heffen we als we een van onze bezittingen beschikbaar stellen. Of als we een dienst verlenen aan een persoon of onderneming.
- Leges zijn vergoedingen voor kosten die we maken voor administratieve handelingen. Bijvoorbeeld informatie geven of vergunningen verstrekken.

Deze paragraaf gaat over inkomsten en de lokale lastendruk die daarbij hoort en over het beleid rond lokale heffingen dat we in 2025 voeren. De belastingverordeningen voor 2025 (met tarieven) bieden we tegelijk met de Begroting aan bij de gemeenteraad. De tarieven voor de onroerendezaakbelasting (OZB) en de roerende ruimtebelasting (RRB) zijn nog niet bekend, dus die bieden we in december aan.
De hoogte van OZB en RRB zijn namelijk mede afhankelijk van de waardeontwikkeling van woningen en zakelijk vastgoed. Om waarden vast te stellen, gebruiken we zoveel mogelijk verkooptransacties van onroerende zaken.

We verhogen de opbrengsten van de OZB met € 85,0 miljoen. Een deel van deze extra opbrengsten gebruiken we om de tarieven voor de afvalstoffenheffing gelijk te houden in 2025 en 2026. De gemeentelijke belastingen en heffingen worden daarnaast geïndexeerd.

Belastingen, retributies en leges

In tabel 3.1.1 staan de geschatte inkomsten uit belastingen, retributies en leges. Onder de tabel lichten we nader toe wat deze heffingen inhouden. Tabel 3.1.2 geeft een overzicht van de berekening van kostendekkendheid per onderdeel waar dit van toepassing is.

Tabel 3.1.1 Overzicht totale opbrengsten belastingen, retributies en leges.
(bedragen x €1 miljoen)

	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
OZB	289,8	297,8	393,1	402,8	414,7	425,5
RRB	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
Rioolheffing	87,7	95,6	107,2	115,4	118,2	119,7
Toeristenbelasting	233,2	246,0	265,7	274,1	284,3	293,3
Binnenhavengeld	3,6	3,3	4,5	4,6	4,8	4,8
Vermakelijkheids-retributie	10,4	14,5	15,1	15,6	16,4	17,1
Precariobelasting	12,1	12,6	13,1	13,6	14,3	14,8
Reclamebelasting	5,2	5,5	5,7	5,9	6,1	6,3
Afvalstofheffing	179,5	185,0	186,6	186,6	186,6	186,6
Reinigingsrecht	12,0	10,3	11,2	11,2	11,2	11,2
Parkeerbelasting	300,8	333,3	363,9	383,8	401,1	413,5
Marktgelden	5,1	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5
Lijkbezorgingsrechten	7,3	7,5	8,0	8,0	8,0	8,0
Leges	108,0	15,0	121,8	125,3	125,9	126,5
Totaal	**1255,2**	**1232,5**	**1501,9**	**1553,0**	**1597,7**	**1633,3**

Tabel 3.1.2 Overzicht berekening van kostendekkendheid

(bedragen x €1 miljoen)

Berekening van kostendekkendheid van een heffing:	Afvalstof-heffing	Reinigingsrecht	Rioolheffing	Lijkbezorgings-rechten	Marktgelden	Binnenhaven-gelden
Kosten taakveld(en), incl. (omslag)rente	173,6	11,0	98,2	3,3	6,8	8,3
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-7,4	-0,6		-0,1		
Netto kosten taakveld	166,2	10,4	98,2	3,2	6,8	8,3
Toe te rekenen kosten	26,5	0,8	2,7	4,8	1,8	
Overhead incl. (omslag)rente	10,9	0,5			0,8	
BTW	5,8	0,0	11,4			
Totale kosten	**209,4**	**11,6**	**112,3**	**8,0**	**9,4**	
Opbrengst heffingen	-186,5	-11,6	111,0	8,0	5,4	4,5
Dekkingspercentage	**89,1%**	**100%**	**99%**	**99,97%**	**58,0%**	**54,0%**

Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelasting (OZB) is een belasting voor:

- de eigenaar van een woning of bedrijfspand(object)
- de huurder en de gebruiker van een bedrijfspand

In de Begroting is besloten om de baten OZB te verhogen met € 85,0 miljoen. Daarnaast stijgen de opbrengsten van de OZB elk jaar door de groei van de stad en indexatie. Bij het inschatten van de totale OZB-opbrengsten houden we rekening met deze groei. De precieze tarieven stellen we vast via een percentage van de WOZ-waarde (WOZ staat voor waardering onroerende zaken).
De waardeontwikkeling van Amsterdamse woningen en zakelijk vastgoed bepalen mede de hoogte van de OZB. We stellen het tarief zo laat mogelijk in 2024 vast om verkooptransacties van onroerende zaken over een zo lang mogelijk periode te kunnen meenemen in de bepaling van de waarde.

Roerende ruimtebelasting

Eigenaren van roerende woonruimten (zoals woonboten) en eigenaren en gebruikers roerende bedrijfsruimten betalen roerende ruimtebelasting (RRB). Voor de RRB geldt de wettelijke verplichting om dezelfde tarieven als voor de OZB te hanteren. Eigenaren en gebruikers van roerende ruimten gaan daarmee ook mee bijdragen aan de voorzieningen in de stad. De heffing stellen we vast via een percentage van de waarde van de roerende ruimte.

Rioolheffing

We leggen rioolheffing op aan alle eigenaren van de registreerde objecten die aangesloten zijn op de gemeentelijke riolering (aansluitrecht). Waternet voert de rioleringstaak uit. De gemeentelijke afdeling Belastingen verstuurt de aanslagen en int deze. De hoogte van het tarief bepalen we jaarlijks via een vijfjaarverwachting. Tarieven mogen jaarlijks niet te veel verschillen.

We berekenen het tarief rioolrecht door een eigenarenheffing en een gebruikersheffing. De gebruikersheffing baseren we op het (drink) waterverbruik. Hiermee passen we het uitgangspunt toe dat de gebruiker/ vervuiler betaalt.

De rioolheffing mag maximaal kostendekkend zijn en stijgt in 2025 met 11%.
De kosten zijn in de gemeentebegroting exclusief inkoop-BTW. De rioolheffing is inclusief inkoop-BTW. Dit omdat vanaf 2003 de inkoop-BTW van gemeenten verrekend kan worden met het BTW-compensatiefonds. Hiertegenover staat een korting op de uitkering gemeentefonds. 1% van de kosten riolering wordt gedekt uit de algemene middelen om risico's op rechtszaken tegen de juiste opbouw van de tarieven rioolheffing tegen te gaan.

Toeristenbelasting

We heffen toeristenbelasting voor overnachtingen van personen die niet als ingezetene staan ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie. Vanaf 2024 geldt in Amsterdam een tarief van 12,5% van de overnachtingsprijs. De opbrengsten van de toeristenbelasting stijgen door de groei van het aantal bezoekers dat in Amsterdam overnacht en de toename van de kamerprijzen. De verwachtingen ten aanzien van de kamerprijzen en de overnachtingsaantallen worden gebaseerd op de belasting-administratie, de bezoekersprognoses van O&S, gegevens van de branche en prognoses van derde partijen (zoals ABN-AMRO / Horwath). Daarbij dient te worden opgemerkt dat de toeristenbelasting niet heel precies te ramen is. Het is een dynamische heffing die gevoelig is voor externe factoren, zoals internationale conjuncturele bewegingen, calamiteiten, crises en zelfs weeromstandigheden. Dit zijn variabelen die zich niet of nauwelijks laten voorspellen en buiten de invloedssfeer van de gemeente vallen, maar directe impact hebben op de bezoekersstromen en kamerprijzen, en daarmee op opbrengsten van de toeristenbelasting. De kans op (aanzienlijke) afwijkingen - zowel in positieve als in negatieve zin - is daarmee onvermijdelijk.

Dagtoeristenbelasting voor cruisepassagiers
Sinds 2019 betalen passagiers van zee- en riviercruises die Amsterdam als tussenstop aandoen dagtoeristenbelasting. In 2024 is het tarief verhoogd van € 8 naar € 14 per passagier per dag (of deel daarvan). Het tarief wordt voor 2025 geïndexeerd.

Binnenhavengeld
Binnenhavengeld Pleziervaart is een gemeentelijke belasting voor pleziervaartuigen die varen en afmeren in Amsterdam. Met deze belasting betaalt de gebruiker van de Amsterdamse vaarwegen, kades en aanlegplaatsen mee aan het onderhoud en beheer daarvan. Na betaling van het binnenhavengeld krijgt de eigenaar een vignet dat op de boot moet worden bevestigd. Met dit vignet wordt niet alleen vastgesteld of de belasting is voldaan, maar kan ook de drukte op het water worden gemonitord. Het tarief dat per jaar verschuldigd is, is afhankelijk van de oppervlakte van de boot (grootste lengte x grootste breedte over het dek gemeten) en afhankelijk van de ligplaats; in eigen/gepacht water of jachthaven geldt 50% korting. Pleziervaartuigen die uitstootvrij varen, krijgen vanaf 2025 geen korting meer (was tot en met 2024 70%). De tarieven van het binnenhavengeld worden (in lijn met de leges) jaarlijks geïndexeerd voor loon- en prijsstijgingen conform de nieuwe stedelijke systematiek. De tarieven voor 2025 en de kortingspercentages worden vastgesteld door de gemeenteraad via de Binnenhavengeldverordening Pleziervaart 2025. Dat de geraamde baten de lasten niet overschrijden wordt gewaarborgd door een kostenrapport dat periodiek wordt opgeleverd. Er wordt geen kwijtschelding verleend van Binnenhavengeld Pleziervaart. Bij aanschaf van een nieuw vaartuig, motorwissel of verhuizing naar Amsterdam betaal je naar rato de resterende hele maanden vh jaar. Als de eigenaar de boot verkoopt, verhuist buiten Amsterdam of als de boot is gestolen, dan kan er restitutie aangevraagd worden voor de resterende hele maanden van het jaar. Naast het jaartarief, is er ook een optie voor 24uurs afmeren (dagtarief) en/of 6 uur afmeren (bezoekerstarief), hiervoor is een doorvaartvignet noodzakelijk. Dit is een ontheffing van het binnenhavengeld.

Vermakelijkhedenretributie
De vermakelijkhedenretributie (VMR) leggen we op aan ondernemers die tegen vergoeding vermaak op het water aanbieden (bijvoorbeeld een rondvaart) en aan organisatoren van betaalde evenementen in de openbare ruimte (waaronder festivals). De ramingen voor de vermakelijkhedenretributie (VMR) voor de passagiersvaart worden gebaseerd op de historische gegevens uit de belastingadministratie en de verwachtingen ten aanzien van de bezoekersaantallen aan de stad. Bij de VMR op het water stijgen de opbrengsten met € 4,6 miljoen door hogere passagiersaantallen, die weer het niveau van vóór de coronacrisis hebben bereikt. Daarnaast worden ook de tarieven voor de VMR geïndexeerd.

Precariobelasting
Precariobelasting is de vergoeding voor het plaatsen of hebben van voorwerpen onder, op of boven gemeentegrond of -water met een openbare bestemming. We hebben drie varianten van precariobelasting:

Terrassen
We heffen precario op terrassen die zich op gemeentelijke grond of water met een openbare bestemming bevinden. De tarieven verschillen per gebied. De tarieven zijn het hoogst in de centrumgebieden, waar de druk op de openbare ruimte het grootst is. De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd.

We hebben de belastingadministratie op basis van de vergunningen voor terrassen geactualiseerd. Dat heeft een scherper en completer beeld opgeleverd van de terrassen in de stad. Zo blijkt dat voor veel ondernemers tot 2020 werd uitgegaan van een kleiner terras dan er in werkelijkheid stond of staat. Dat is gecorrigeerd, zodat ondernemers betalen voor de openbare ruimte die ze daadwerkelijk innemen. Ook hebben we door de actualisatie nieuwe terrassen in de heffing kunnen betrekken die voorheen niet in beeld waren. Dit grotere areaal levert een meeropbrengst op van € 5,0 miljoen.

Passagiers- en bedrijfsvaartuigen
Voor een ligplaats in openbaar gemeentewater heffen we precario. We heffen ook precario voor het ('s nachts) liggen van passagiersvaartuigen. Er gelden twee tarieven, afhankelijk van het gebied waar het passagiersvaartuig ligt: een hoger tarief in het centrumgebied en een lager tarief daarbuiten. De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd. Vanaf 2024 worden de tarieven precario liggeld voor passagiersvaartuigen jaarlijks verhoogd om in 2027 uit te op een stadsbreed tarief dat vergelijkbaar is met dat van commerciële havens.

Liggeld Woonschepen
Bewoners van woonschepen betalen precario voor hun ligplaats. De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd.

Reclamebelasting
Deze belasting wordt geheven op aankondigingen van ondernemers die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg. Het tarief hangt af van de oppervlakte (aantal m^2) van de aankondiging en het gebied waarin de aankondiging wordt gedaan. De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd.

Afvalstoffenheffing
Uitgangspunt is dat de afvalstoffenheffing kostendekkend wordt vastgesteld. Alle directe kosten voor de inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval worden hiervoor in aanmerking genomen, inclusief de toerekeningen voor BTW, overhead, handhaving en vegen.
In het kader van verlichting van de lastendruk voor bewoners worden de tarieven voor 2025 (en in principe ook voor 2026) niet verhoogd. Hiervoor wordt in 2025 naast de structurele bijdrage van € 10 miljoen op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 aanvullend € 14 miljoen bijgedragen uit de algemene middelen. De tarieven voor de afvalstoffenheffing worden jaarlijks met een aparte raadsvoordracht vastgesteld. Onderdeel van deze voordracht is de gedetailleerde kostenonderbouwing van de tarieven.

Reinigingsrecht
Reinigingsrecht gaat over het inzamelen en verwerken van bedrijfsafval van kleine bedrijven dat tegelijk met het huishoudelijk afval wordt ingezameld. Voor een aanbod tot vijf zakken wekelijks geldt een laag tarief. Voor een aanbod van vijf tot en met negen zakken geldt een hoger tarief. Kan de ondernemer een contract tonen waarin staat dat zijn afval apart wordt ingezameld? Dan vervalt de aanslag. Voor een aanbod boven de negen zakken is een commercieel afvalcontract verplicht. Het reinigingsrecht wordt kostendekkend vastgesteld. Alle directe kosten voor de inzameling en verwerking van het afval worden hiervoor in aanmerking genomen, inclusief de toerekeningen voor overhead, handhaving en vegen. De tarieven voor het reinigingsrecht worden jaarlijks met een aparte raadsvoordracht vastgesteld. Onderdeel van deze voordracht is de gedetailleerde kostenonderbouwing van de tarieven.

Parkeerbelasting
De parkeerbelasting stijgt van € 363,9 miljoen in 2025 naar € 413,5 miljoen in 2028. Dit is het gevolg van diverse maatregelen. Allereerst zijn de opbrengsten toegenomen door parkeermaatregelen in het coalitieakkoord. Dit betreft onder andere het invoeren betaald parkeren Zuidoost en Nieuw-West, verruiming venstertijden, verhoging tarieven en de harmonisatie vergunningentarieven. Daarnaast zijn de opbrengsten toegenomen door indexatie van tarieven en uitbreiding betaald parkeren Noord en Sloterdijk. Verder is de opbrengstenraming toegenomen door aanpassing van de handhavingsintensiteit in het nieuwe parkeercontract. Dit leidt tot meer opbrengsten uit naheffingsaanslagen. Kostendekkendheid is niet van toepassing.

Marktgelden
Marktgelden worden bij de marktkoopman in rekening gebracht als vergoeding voor het gebruik van gemeentegrond en voor de levering van elektriciteit, de afvalverwerking en het reinigen van het marktterrein. De indexering Marktgelden is voor 2025 in ieder geval 2%. Dit door de bijdrage aan nominale ontwikkelingen (loon- en prijsstijgingen) binnen de huidige bekostigingssystematiek van de Marktgelden. Eind 2024 wordt een raadsbesluit voorgelegd om deze bekostigingssystematiek te herzien en toekomstbestendig te maken. Dit kan mogelijk het tarief voor 2025 nog doen wijzigen.

Lijkbezorgingsrechten
In tegenstelling tot de meeste andere gemeentelijke dienstverlening zoals de uitgifte van een paspoort of het ophalen van het huisvuil, is bij de tarieven voor lijkbezorging sprake van marktwerking. In de regio Amsterdam zijn naast de gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria ca. tien andere begraafplaatsen en crematoria actief. De gemeente faciliteert ongeveer 35 procent van de uitvaarten van overleden Amsterdammers. Bij de beoordeling van de tarieven is het principe dat er één tarief is voor gelijke dienstverlening deels los gelaten. De ligging en omvang van de begraafplaats en de faciliteiten vragen om een meer individuele bepaling van de tarieven.
Het college heeft in retraite voor de Begroting 2023 besloten om de indexering van de lokale heffingen te harmoniseren. De gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria van Amsterdam opereren in een concurrerende markt. Het hebben van marktconforme tarieven is noodzakelijk om een gezonde financiële exploitatie te behouden.
Gelet op de aard van de begraafplaatsen kunnen er verschillende tarieven voor grafrechten en bijdrage aan onderhoud begraafplaatsen zijn. De geraamde opbrengst van alle tarieven te samen dekken alle werkelijke kosten, die met de exploitatie van de begraafplaats/crematorium zijn gemoeid.
De lijkbezorgingsrechten zijn geen onderdeel van de lokale lastendruk, omdat er geen verplichte afname van de dienstverlening is.
Lijkbezorgingsrechten worden niet kwijtgescholden.

Leges
Leges zijn vergoedingen die inwoners en bedrijven betalen voor gemeentelijke dienstverlening.
De legestarieven worden op basis van begrotingscijfers, voorafgaand aan het begrotingsjaar vastgesteld. De wet vereist dat de legesverordening moet zijn vastgesteld vóórdat je de leges gaat heffen. Al onze legestarieven staan in de legesverordening met legestabel. De legestabel is, na vaststelling, terug te vinden op www.amsterdam.nl.

Kostendekkendheid leges
Op grond van de gemeentewet mogen de opbrengsten van leges niet hoger zijn dan de kosten.

We mogen geen winst maken op de leges, maar we mogen wel kostendekkend werken tot maximaal 100%. Hoe hoger de kostendekkendheid, hoe meer de kosten worden gedragen door de aanvrager(s) van de legesproducten. Op die manier komt een kleiner deel van de kosten ten laste van de algemene middelen.
Bij leges onderscheiden we drie soorten dienstverlening met daarbinnen verschillende onderdelen:

1. Algemene dienstverlening zoals onder andere burgerzaken en vergunningen voor werken in openbare ruimte, verkeer en vervoer en ligplaatsen.
2. Dienstverlening in het kader van de Omgevingswet, waaronder omgevingsvergunningen en kapvergunningen.
3. Dienstverlening die valt onder de Europese Dienstenrichtlijn zoals onder andere milieubelastende activiteiten, horecavergunningen, evenementenvergunningen, ambulante handel en kinderopvang.

Volgens de landelijke regels mogen we geen winst maken op het totaal van de legesverordening, maar we mogen wel kruissubsidiëren. Kruissubsidiëring is winst maken op een onderdeel, om verlies op een ander onderdeel te compenseren. In het beleidskader leges is aangegeven dat we kruissubsidiëring kunnen toepassen als dat de kostendekkendheid voor het totaal ten goede komt. Sommige onderdelen kunnen dus een kostendekkendheid boven de 100% hebben. Een uitzondering geldt voor diensten die vallen onder de Europese Dienstenrichtlijn. Daarbij mogen de opbrengsten, per (sterk samenhangend) vergunningstelsel, niet hoger zijn dan de kosten.

In de tabel met het overzicht van kosten, opbrengsten en kostendekkendheid van de drie soorten dienstverlening, wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten kosten:

- Onder A Personeel en inkopen vallen onder andere kosten zoals de personeelskosten van uitvoering, automatiseringskosten en materiële kosten (inkopen) die voor de dienstverlening worden gemaakt.
- Onder B valt de overhead en de BTW. Niet alle overheadkosten die de gemeente maakt mogen volgens de wet worden meegenomen in de leges. Voor het bepalen van de toerekenbare overheadkosten, wordt er gerekend met een opslag per formatieplaats (zie voor nadere toelichting op overhead programmaonderdeel B.5 en financiële verordening artikel 16). De toegerekende overhead bedraagt € 29 miljoen. De toegerekende BTW bedraagt € 5,5 miljoen.

	Personeel en inkopen	Overhead en BTW	Totale Lasten	Baten	Kostendekkendheid	
Per onderdeel legestabel x € 1.000	**A**	**B**	**A+B**		**2025**	**2024**
Algemene Dienstverlening						
H1 Informatie + H11 Algemeen	302	130	432	411	95%	85%
H2 Burgerzaken	25.232	6.648	31.881	24.449	77%	80%
H5 Fysieke leefomgeving (5.5 en 5.6)	205	98	303	292	96%	99%
H6 Economie en Milieu (6.2)	163	80	243	192	79%	73%
H7 Openbare Ruimte (7.1 en 7.2)	4.298	1.791	6.089	7.550	124%	114%
H8 Verkeer en Vervoer (excl. 8.9)	11.420	5.264	16.684	14.796	89%	95%
H9 Binnenwater (excl. 9.2)	437	216	653	618	95%	83%
Totaal Algemeen	**42.058**	**14.228**	**56.285**	**48.307**	**86%**	**89%**
Dienstverlening in het kader van de Omgevingswet (exclusief milieubelastende activiteiten)						
H3 Omgevingswet	44.664	15.504	60.169	62.470	104%	103%
Totaal Omgevingswet	**44.664**	**15.504**	**60.169**	**62.470**	**104%**	**103%**
Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn						
H5 Huisvestingswet (5.1, 5.2, 5.3 en 5.7)	1.857	901	2.758	2.127	77%	77%
H4 Milieubelastende activiteiten	277	-	277	224	81%	77%
H5/6 Prostitutiebedrijven (5.4 en 6.3)	272	132	404	214	53%	40%
H6 Horeca (6.1)	3.928	1.921	5.849	5.464	93%	90%
H6 Winkeltijdenwet (6.4)	-	-	-	-	-	-
H6 Evenementen (6.5)	3.354	1.461	4.815	3.234	67%	76%
H6 Activiteiten op openbare weg (6.6)	223	108	331	323	98%	100%
H6 Leefmilieu (6.7)	23	10	33	30	91%	93%
H7 Reclame (7.3)	32	15	47	19	40%	44%
H7 Ambulante handel (7.4)	137	75	212	185	87%	89%
H8 Deelvervoer (8.9)	-	-	-	-	-	-

Per onderdeel legestabel x € 1.000	Personeel en inkopen A	Overhead en BTW B	Totale Lasten A+B	Baten	Kostendekkendheid 2025	2024
H9 Bedrijfsvaartuigen (9.2)	398	136	534	513	96%	90%
H10 Kinderopvang	229	64	293	247	84%	66%
Totaal Europese Dienstenrichtlijn	**10.731**	**4.823**	**15.554**	**12.580**	**81%**	**83%**
Totaal Legesverordening 2025	**97.453**	**34.555**	**132.008**	**123.357**	**93%**	**95%**

De kostendekkendheid voor het totaal van de legesverordening is ten opzichte van 2024 van 95% gedaald naar 93%. Daarmee blijft de kostendekkendheid binnen de bandbreedte van 85%-95% die als doelstelling is opgenomen in het beleidskader leges.
De kostendekkendheid blijft niet ieder jaar hetzelfde:

- Wijziging van aantallen verstrekte legesproducten kan effect hebben op de omvang van de toegerekende kosten en de raming van de legesopbrengsten;
- Verbetering van werkprocessen, onder andere als gevolg van digitalisering, kan leiden tot kostenverlaging;
- Wijziging in wet- en regelgeving en beleidskeuzes kunnen mede de kostendekkendheid beïnvloeden.

De daling van de kostendekkendheid in 2025 van 95% naar 93% wordt met name bepaald door de volgende ontwikkelingen:

- Naar verwachting worden er in 2025 veel meer diensten aangevraagd, die niet kostendekkend zijn voor hoofdstuk 2 Burgerzaken. De toegerekende kosten nemen daardoor meer toe dan de legesopbrengsten. Dit leidt tot een verlaging van de kostendekkendheid van dienstverlening in het kader van Burgerzaken;
- Door toename van de aantallen aangevraagde vergunningen voor het plaatsen van voorwerpen en werken in de openbare ruimte (WIOR), welke tarieven nagenoeg kostendekkend zijn, stijgt de kostendekkendheid van hoofdstuk 7 Openbare Ruimte.
- In 2025 worden veel meer vergunningen aangevraagd voor hoofdstuk 8 Verkeer en Vervoer, die niet kostendekkend zijn. De toegerekende kosten stijgen daardoor harder dan de legesopbrengsten;
- Naar verwachting worden er in 2025 meer aanvragen voor grote bouwprojecten gedaan. Dit leidt tot een verhoging van de kostendekkendheid van de dienstverlening in het kader van de Omgevingswet;
- Het college heeft ingestemd met het niet invullen van de ombuiging op de evenementenleges (die vallen onder de Europese Dienstenrichtlijn). De hiermee gemoeide € 0,5 miljoen wordt gedekt uit de algemene middelen vanaf 2025.

  Doordat deze taakstelling van de baan is, leidt dit tot een lichte daling van de kostendekkendheid van de legesverordening als geheel.

Jaarlijks worden de legestarieven geïndexeerd. De indexering van legestarieven leidt niet tot een hogere kostendekkendheid. Met de indexering van de legestarieven wordt de kostenstijging als gevolg van stijgende lonen en prijzen opgevangen, waardoor de kostendekkendheid gelijk blijft.

Ontwikkeling legesopbrengsten

Het totaal van de geraamde legesopbrengsten komt voor 2025 uit op € 123,4 miljoen. Dit is een toename van € 8,4 miljoen ten opzichte van de geraamde opbrengsten 2024.

Overzicht totale opbrengsten leges

(Bedragen x € miljoen)

Opbrengstraming 2024 (x € 1 miljoen)	**115,0**
Indexering tarieven 3,3%	3,8
Volumeontwikkeling	4,6
Opbrengstraming 2025	123,4

Voor het opvangen van de kostenstijging als gevolg van stijgende lonen en prijzen worden de legestarieven 2025 geïndexeerd met 3,3%.
De ontwikkeling van aantallen verstrekte legesproducten (volumes) leidt tot een toename van de legesopbrengst. Belangrijkste volumeontwikkeling is de toename van de aanvragen om omgevingsvergunningen en het aantal te verstrekken reisdocumenten. Met ingang van maart 2014 is de geldigheidsduur van reisdocumenten gewijzigd van vijf jaar naar tien jaar. Dit leidde tot een afname van het aantal verstrekte reisdocumenten in de periode 2019 – 2023. Vanaf 2024 neemt het aantal verstrekte documenten weer sterk toe en daarmee de legesopbrengst.

Ontwikkelingen met invloed op leges 2025

Een aantal ontwikkelingen kan mogelijk nog gedurende 2025 tot wijziging van de legesverordening 2025 leiden:

- Elk stadsdeel heeft op dit moment eigen beleid voor horeca en terrassen. Er wordt gewerkt aan een nieuw stedelijk beleidskader voor horeca en terrassen dat voor de hele stad geldt. Dit heeft invloed op de vergunningen, ontheffingen en legestarieven. Het nieuwe beleid hangt samen met een ontwerpwijziging van het omgevingsplan. Dit is nog niet gereed bij de vaststelling van de legesverordening 2025. Daarom volgt mogelijk einde dit jaar aparte besluitvorming over de horecaleges.

Meerjarige ontwikkeling legesopbrengsten

De legesopbrengsten zullen naar verwachting na 2025 toenemen door een verdere toename van het aantal te verstrekken reisdocumenten.

Overzicht totale opbrengsten leges

(Bedragen x € miljoen)

	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Leges	108,0	115,0	123,4	126,9	127,5	128,1

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In deze paragraaf kijken we vooruit naar 2025 en het verwachte risicoprofiel van de gemeente. We beginnen met een korte uitleg van de wettelijke regels, gevolgd door belangrijke ontwikkelingen die van invloed zijn op het risicobeeld. Daarna bespreken we de ontwikkeling van het risicoprofiel over de programma's en de algemene reserve, waarmee we de financiële gevolgen van onze risico's beheersen. Wij sluiten de paragraaf af met een korte samenvatting van de financiële stresstest en de financiële kengetallen voor een beeld op onze financiële positie. Samengevat: na de coronacrisis heeft Amsterdam zijn financiële veerkracht teruggewonnen. De algemene reserve is hoog genoeg en de schulden zijn de afgelopen jaren gestabiliseerd. Beiden liggen voldoende binnen de bandbreedte.

Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht provincies en gemeenten om een risicomanagementbeleid op te stellen. Dit beleid richt zich op het weerstandsvermogen en het behoud van de financiële stabiliteit van de gemeente. Het risicomanagementbeleid van de gemeente houdt rekening met financiën, wet- en regelgeving, de draagkracht van onze organisatie om bestaande en nieuwe taken uit te voeren en de principes de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur. Dit beleid is onderdeel van de Nota Risicomanagement 2022-2026.

Ontwikkelingen van belang voor Amsterdam

De volgende ontwikkelingen in 2024 zijn van belang voor de Begroting 2025 en de stresstest 2024-2028. Het zijn ontwikkelingen die we - waar van toepassing- verwerkt hebben in onze Begroting 2025.

Sociaaleconomische ontwikkelingen:

- De Nederlandse economie groeit weer na een jaar van stagnatie, volgens CEP 2024 van het Centraal Planbureau.
- De koopkracht van huishoudens herstelt, maar blijft in 2025 iets lager dan in 2021.
- Lage inkomens gaan erop vooruit door een verhoging van het minimumloon.
- Hogere inkomens zien hun koopkracht afnemen.
- Minder mensen, waaronder kinderen, leven in armoede.

Externe factoren:

- De geopolitieke situatie beïnvloedt Amsterdam, met vluchtelingenstromen en stijgende energie- en grondstofprijzen. De oorlog tussen Rusland en Oekraïne zorgt voor blijvend hoge energiekosten en kosten van levensonderhoud, terwijl het conflict in het Midden-Oosten voor maatschappelijke onrust zorgt.
- Inflatie neemt iets af, maar lonen en bouwkosten blijven stijgen.
- Rentestanden zijn hoger dan we gewend waren.
- Klimaatverandering vereist investeringen in duurzaamheid en aanpassingen in de leefomgeving.

Financiën van de Rijksoverheid:

- Het overheidstekort stijgt en zal vanaf 2028 boven de Europese norm van 3% blijven, vooral door hogere uitgaven aan sociale zekerheid, zorg, defensie en rentelasten. (CEP 2024 van het Centraal Planbureau)

Amsterdamse financiën:

- Amsterdam krijgt het grootste deel van zijn inkomsten van het Rijk.
- Het nieuwe kabinet heeft een korting van 10% op specifieke uitkeringen gepland.
- Het schrappen van de opschalingskorting vanaf 2028 heeft een positief effect.
- Verwacht wordt dat er geen extra middelen van het Rijk komen om gemeenten te compenseren voor structurele tekorten.
- Verhoging van de Onroerende Zaakbelasting wordt gemaximeerd door het Rijk.
- Grondinkomsten dalen door minder winstgevende projecten en hoge kosten voor infrastructuur en voorzieningen.
- Stijgende rentelasten drukken op de begroting.

Voor de financiële stabiliteit van de gemeente Amsterdam zijn de hoogte van de algemene reserve in combinatie met zorgvuldig begrotingsbeleid en verantwoorde schuldontwikkeling de belangrijkste indicatoren. Over het geheel genomen zijn er voldoende buffers om tegenvallers de komende jaren op te vangen. Er zijn, gegeven de actuele omstandigheden, minder mogelijkheden om buffers te verhogen wanneer dat nodig is door tegenvallers.

Ontwikkelingen in het risicobeeld per programma

In het programma Ruimtelijke ontwikkeling, bouwen en wonen

De hoge en snelle woningbouwproductie geeft een risico voor de integrale kwaliteit van de stad, op aspecten als: voorzieningen voor energie en warmte, leefbaarheid en bereikbaarheid, kansengelijkheid, openbare ruimte, groen, en maatschappelijke en economische voorzieningen.

Door de druk op de bouwprijzen (inflatie, materiaalkosten) en afkoeling van de woningmarkt dreigen er bouwplannen uitgesteld te worden en dreigt het terugverdienmoment voor voorinvesteringen (planvoorbereiding) later in de tijd te schuiven of onzeker te worden.

Voor het behalen van de doelstellingen voor CO_2-vermindering en aardgasvrij zijn we afhankelijk van een aantal factoren met bijbehorende risico's, zoals:

- Verduurzaming landelijke elektriciteitsmix die achterblijft.
- Het Rijk biedt niet of te laat aan gemeenten een instrumentarium, zoals het afsluitrecht voor gas, en niet voldoende financiële middelen om de doelen voor de energietransitie te halen.
- De energietransitie zorgt voor een overbelasting van de energie-infrastructuur. Er zijn grote boven- en ondergrondse aanpassingen nodig voor de inpassing van benodigde elektriciteitsinfrastructuur. Hiervoor is ruimte nodig.

In het programma Openbare Ruimte, Water, Groen en Vervoer
Het tempo waarin Amsterdam groeit en verdicht ligt hoger dan de mogelijkheden om voldoende voorzieningen te financieren, te maken en te onderhouden. In de openbare ruimte is sprake van achterstallig onderhoud. Bij onder meer kades, bruggen en verhardingen voldoet verouderd areaal onvoldoende aan de veiligheidswetgeving. Krapte op de arbeidsmarkt en stijgende prijzen drukken extra zwaar op het beheer en onderhoud.

Waterkwaliteit kan afnemen door risicostoffen (zoals organische microverontreinigingen, micro- en nanoplastics en andere opkomende stoffen), opwarming en verzilting waardoor extra investeringen nodig zijn voor het uitbreiden of verbeteren van de zuivering. Door stedelijke uitbreidingen, economische ontwikkelingen en een grotere industriewatervraag - die voor een deel van dezelfde infrastructuur gebruik maakt- zien we een stijgende behoefte aan drinkwatercapaciteit. Voor de middellange termijn zijn projecten gestart voor uitbreiding van die capaciteit en voor de langere termijn wordt onderzoek gedaan via het programma Toekomstig Drinkwater Amsterdam.

Door klimaatverandering is er meer extreme neerslag. Het gevolg is een groter risico van verstoorde afvoer van afval- en regenwater. Dit wordt versterkt door achterstallig onderhoud en renovatie van het rioolstelsel. Dat kan leiden tot extra kosten vanwege aanpassingen van het riool- en drinkwaterstelsel.

In het programma Economie, kunst, cultuur en erfgoed
Grote projecten zijn in voorbereidingsfase zoals de Nieuwe Meervaart in Osdorp, de verbouwing van het Amsterdamse Museum en het Nationaal Slavernij Museum. Er is bij deze projecten kans op vertraging, waardoor de kosten kunnen oplopen en het mogelijk ontstaan van reputatie- en imagoschade. Voor het behalen van de doelen en de activiteiten van het Kunstenplan is de gemeente afhankelijk van de uitvoering door kunst- en cultuurinstellingen. Als de plannen van kunst en cultuurinstellingen onvoldoende worden waargemaakt door bijvoorbeeld grote financiële tegenvallers of juridische geschillen, komen de doelstellingen van de gemeente onder druk te staan.

In programma Onderwijs
Geschikte of betaalbare locaties voor onderwijsgebouwen zijn schaars geworden en de planning is vaak afhankelijk van de gebiedsplanning. Dat kan tot gevolg hebben dat er minder scholen gebouwd of gerenoveerd kunnen worden dan wenselijk. Er kan vertraging optreden bij vergunningverlening bij projecten. Deze vertraging wordt o.a. veroorzaakt door de invoering van de participatieverordening en de omgevingswet maar ook door uitspraken van de raad van state over de gebiedsontwikkeling.

Door krapte op de arbeidsmarkt, een dure woningmarkt en afhankelijkheid van landelijk beleid is het moeilijk om leraren en schooldirecteuren in Amsterdam te vinden en te houden. Daarbij is het tekort bij scholen met veel kinderen met een risico op onderwijsachterstand gemiddeld groter dan bij scholen met nauwelijks kinderen met een risico daarop. Bij de kinderopvang, waaronder de voorschoolse educatie, kan de krapte op de arbeidsmarkt leiden tot minder plekken voor kinderen en tot langere wachtlijsten.

In programma Volksgezondheid, jeugd en zorg
We moeten uitgaan van een aanzienlijke toename in de vraag naar WMO-voorzieningen. Om de financiële risico's voor de gemeente in de hand te kunnen houden zijn er budgetplafonds voor de zorg aanbieders. Dat zou kunnen leiden tot wachttijden, een groter beroep op mantelzorgers, sociale basis en de buurtteams, en mogelijk tot achteruitgang van het welzijn van individuele Amsterdammers. Als gevolg van een toename van statushouders bestaat de kans dat er kosten worden gemaakt voor zorg en ondersteuning vanuit de WMO en Jeugdwet voor deze specifieke groep terwijl compensatie mogelijk onvoldoende is, waardoor financiële gevolgen voor rekening van de gemeente komen.

De Jeugdwet geeft gemeenten een breed gedefinieerde zorgplicht, met een open einde karakter. Doordat de gemeente zorg moet financieren kan er beroep op de jeugdzorg worden gedaan die boven de gecontracteerde budgetten gaat. De hoogte van de financiering vanuit het Rijk is onzeker.

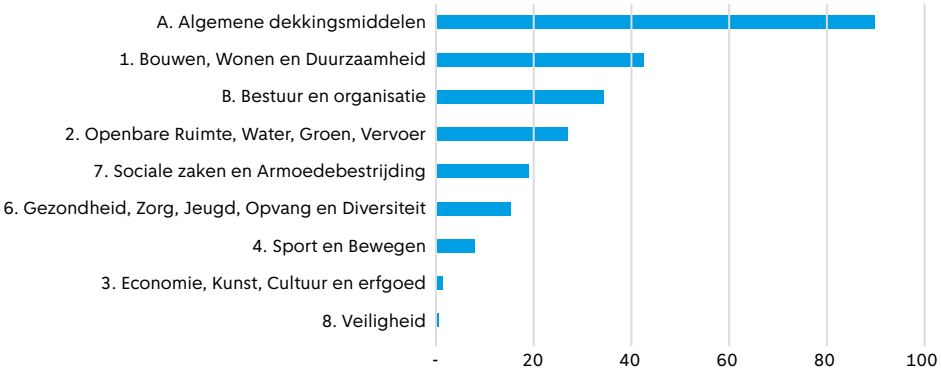
In het programma Sociale zaken en Armoedebestrijding
Als het aantal aanvragen voor inkomensondersteuning (Participatiewet en Bijstand voor zelfstandigen regeling) sneller toeneemt dan de landelijke ontwikkeling dan zal het rijksbudget voor de uitkeringsverstrekking te laag zijn om daaruit alle uitkeringen in de stad te betalen. Omdat het openeinderegelingen zijn bestaat het risico dat ruimte voor andere prioriteiten dan in het gedrang komt. Verder is er risico op overbesteding op de armoederegelingen en schuldhulpverlening omdat ook deze openeinde-regelingen zijn.

In het programma Veiligheid
De leefbaarheid en veiligheid kan onder druk komen te staan omdat door krapte op de arbeidsmarkt minder handhavers worden ingezet dan nodig. Daarbij komt dat door agressie en geweld tegen handhavers de veiligheid van de medewerkers in het gedrang kan komen.

Risico's voor de algemene dekkingsmiddelen

Van de belangrijke ontwikkelingen in het integrale risicobeeld is een deel dat niet redelijkerwijze kan worden opgevangen binnen de programma's: het resterend risico. De grafiek hieronder geeft aan welke programma's een relatief groot of klein aandeel in het resterend risico hebben.

Aandeel in het weerstandsvermogen € 271

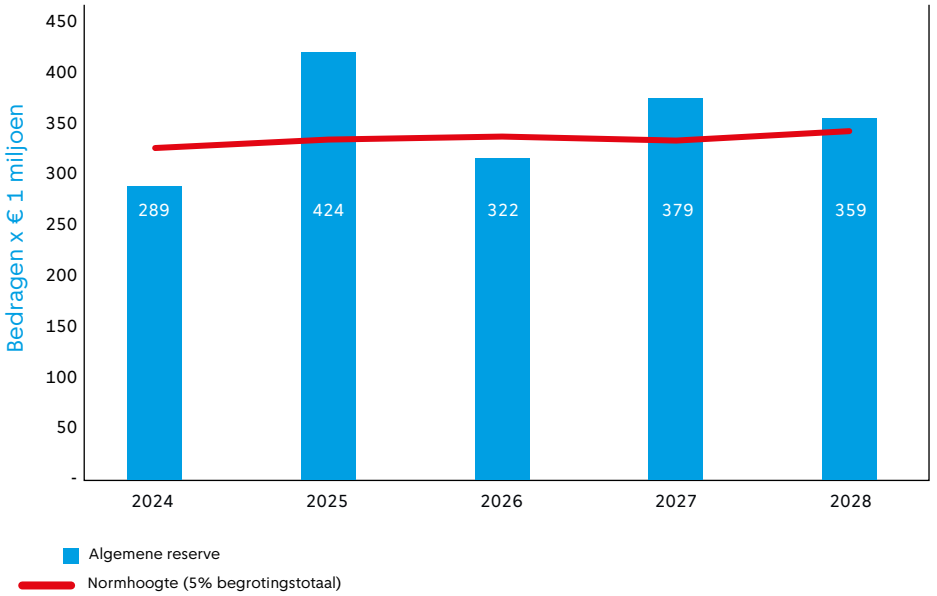

Resterende risico's zijn onder andere verbonden aan onze verbonden partijen, verstrekte leningen, beroep op garantstellingen, calamiteiten en grote projecten waar er respectievelijk een kans bestaat op afboeking, geen terugbetaling of juist extra geld verstrekt moet worden waarmee in de programmabegrotingen en projectbudgetten geen rekening is gehouden. Er zijn ook risico's die de begroting rechtsreeks kunnen raken zoals een hoger dan geraamd beroep op openeinderegelingen, plotselinge stijging van rentelasten of stijging van energiekosten.

Uit de berekening op basis van de op dit moment bekende risico's blijkt dat er c.a. € 271 miljoen nodig is om de gevolgen van resterend risico met een zekerheid van 90% in de komende twee jaar op te kunnen vangen. Dat betekent dat er een kans van 10% is dat dit bedrag te kort schiet en er mogelijk (veel) meer nodig is om het resterend risico te kunnen opvangen. Hoe meer zekerheid wij verlangen des te hoger het bedrag dat we aan moeten houden voor het opvangen van gevolgen.

Algemene reserve

Bij de Begroting 2025 bedraagt de normhoogte – 5% van het begrotingstotaal exclusief de mutaties reserves – voor de algemene reserve € 334 miljoen. De algemene reserve stijgt naar verwachting in 2025 naar € 424 miljoen.

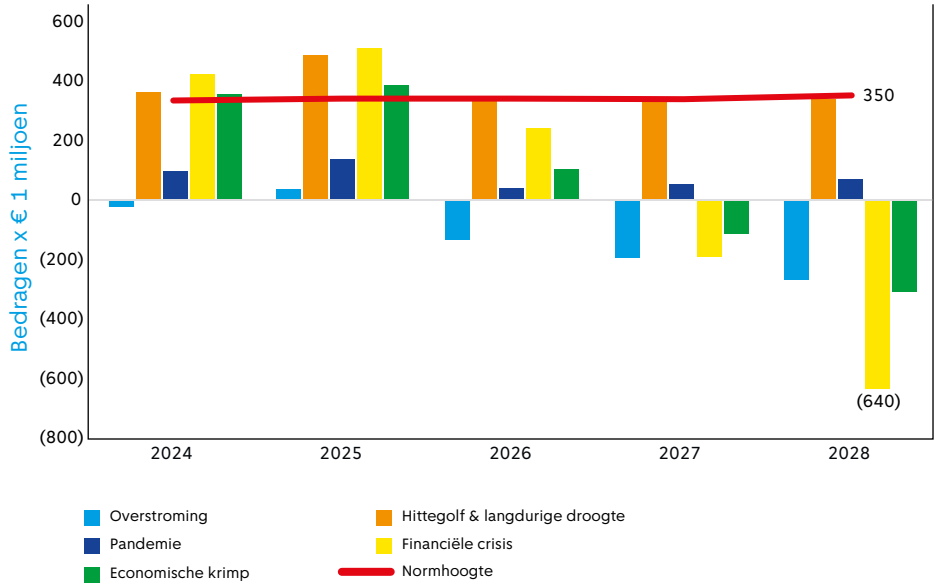
Uit de grafiek blijkt dat de algemene reserve in in 2025 kan oplopen tot 6,2% en dan boven de normhoogte uitkomt. De algemene reserve loopt naar verwachting weer terug tot 5,1% in 2028. De getallen en percentages zijn exclusief de toevoeging van het verwachte rekeningresultaat over 2024 aan de algemene reserve.

Stresstest 2024-2028

Een goede uitgangspositie met een algemene reserve boven de normhoogte is belangrijk om de gevolgen van crises op te vangen. Dit zorgt voor veerkracht en flexibiliteit om te herstellen van of aan te passen aan een crisissituatie.
In de stresstest 2024-2028 hebben we crisis-scenario's gekozen op basis van historische gegevens en eerdere scenario's van onder andere het Rijk, de gemeente Amsterdam, het CPB en het KNMI. De scenario's zijn relevant en plausibel voor Amsterdam. Deze zijn verwerkt in een financieel impactmodel van Stichting Economisch Onderzoek (SEO). Voor deze paragraaf hebben we de pandemie, een financieel-

economische crisis, een sociaaleconomische crisis en twee klimaatscenario's (droogte en overstroming) gekozen. De onderstaande grafieken laten de mogelijke financiële impact van deze scenario's zien op de te verwachten hoogte van de algemene reserve in die scenario's:

Ontwikkeling Algemene Reserves in crises

De grafiek laat zien dat bij een pandemie en een overstroming de gemeente weinig tijd heeft om beleid aan te passen. De gemeente kan de gevolgen opvangen met de huidige algemene reserve, maar die reserve daalt direct onder de norm. Bij een financieel-economische crisis komt de gemeente na twee jaar in de gevarenzone en kan zonder hulp van het Rijk die crisis na het derde jaar niet meer aan. Daarom moet er in de jaren daarvoor iets gedaan worden om onze kwetsbaarheid te verminderen. De impact van zo'n crisis komt door stijgende werkloosheid, hogere uitgaven aan inkomensondersteuning, waardevermindering van leningen en aandelen, aanspraken op onze garanties, lagere eigen inkomsten door economische krimp en minder bijdragen van het Rijk.

Definitie en toelichting kengetallen

Deze kengetallen geven algemeen inzicht in onze financiële positie. De kengetallen zijn vooral in onderlinge samenhang informatief. Het is belangrijk om te kijken naar ontwikkelingen en trends over een langere periode en naar het onderliggende risicoprofiel. Voor het risicomanagement zijn de kengetallen Weerstandsvermogen, Schuldquote, Solvabiliteit en Structurele Exploitatieruimte van belang.

Kengetallen	2024	2025	2026	2027	2028	Signaalwaarde voldoende	Signaalwaarde neutraal	Signaalwaarde onvoldoende
Weerstands-vermogen	0,89	1,25	0,94	1,12	1,03	1.4<	1 < x < 1,4	<1
Netto schuldquote standaard	59%	65%	76%	79%	82%	< 90%	90% < X < 130%	> 130%
BBV voor-geschreven								
Structurele Exploitatieruimte	3,4%	3,4%	2,2%	0,6%	1,1%	0<	0	<0
Netto schuldquote	101%	108%	119%	122%	124%	< 90%	90% < X < 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	95%	101%	113%	116%	117%	< 90%	90% < X < 130%	> 130%
Solvabilteit	49%	47%	45%	44%	44%	> 50%	50% < X < 20%	< 20%
Grondexploitatie	-2,5%	-1,6%	0,4%	2,0%	3,6%	geen	geen	geen
Belastingcapaciteit	0,95	N.B.	N.B.	N.B.	N.B.	geen	geen	geen

Verwachting weerstandsvermogen.
Artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht overheden om risicomanagementbeleid te maken. Dit beleid richt zich op het weerstandsvermogen en de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit om de financiële kracht van de gemeente te waarborgen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit. Een weerstandsvermogen tussen 1 en 1,4 betekent dat we redelijk zeker zijn dat we de komende twee jaar een negatief financieel resultaat kunnen opvangen.

Netto schuldquote
Er zijn verschillende manieren om de schuld en de houdbaarheid ervan te beoordelen. Amsterdam gebruikt hiervoor de standaardschuld. Dat is de schuld na aftrek van het deel dat we zijn aangegaan om de erfpachtgronden te financieren. De solvabiliteitsratio en de netto schuldquote zijn belangrijke cijfers volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De netto schuldquote wordt weergegeven voor zowel de standaardschuld (zonder erfpacht) als volgens BBV (met erfpacht). De signaalwaarden voor deze cijfers worden bepaald door onze toezichthouder, de provincie Noord-Holland, die de schuldquote inclusief erfpacht hanteert. Zie de paragraaf Financiering voor meer details.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio is een maatstaf voor kredietwaardigheid. De solvabiliteitsratio berekenen we door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De toezichthouder noemt een solvabiliteitsratio hoger dan 50 procent ‘voldoende’ en lager dan 20 procent ‘onvoldoende’.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte meet het verschil tussen de structurele baten en lasten van de gemeente. Dit getal laat zien of de gemeentebegroting structureel en reëel in evenwicht is. Een positief getal betekent dat de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten. Een negatief getal betekent dat de begroting niet structureel in evenwicht is.

Grondexploitatie
Dit percentage laat zien hoe de waarde van niet-in exploitatie genomen gronden (NIEGG) en bouwgronden in exploitatie (BIE) zich verhoudt tot onze totale inkomsten. Er is geen standaardnorm voor deze verhouding. Over het algemeen geldt: hoe lager het percentage des lager ons financiële risico is in de grondexploitaties. We hebben een negatief percentage omdat we meer inkomsten dan kosten hebben geboekt bij onze grondprojecten. Hierdoor is de balanspost Bouwgronden in exploitatie (BIE) negatief en is ons financieel risico laag.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit berekenen we aan de hand van de gemiddelde kosten per huishouden met eigen woning voor:
- Onroerendezaakbelasting (OZB)
- Rioolheffing
- Reinigingsheffing

In 2024 waren de gemiddelde woonlasten voor een huishouden met eigen woning € 949. De belastingcapaciteit in 2024 is 0,95 (vergeleken met het landelijk gemiddelde van € 994). De verwachting is dat lokale lasten zullen stijgen, zie daarvoor de paragraaf Lokale Heffingen.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn onze eigendommen, zoals bruggen, wegen en sportaccommodaties. We moeten deze goederen beheren en onderhouden om een veilige en leefbare stad voor onze inwoners te kunnen garanderen. Dit kost geld. Het kwaliteitsniveau van de kapitaalgoederen dat we willen, stellen we vooraf vast.

In deze paragraaf staat meer informatie over:
- het gewenste kwaliteitsniveau van onze kapitaalgoederen.
- de uitgaven die we voor het onderhoud begroten.
- het achterstallig onderhoud.

Achterstallig onderhoud kan leiden tot hogere lasten en onveilige situaties. Daarom moeten we achterstallig onderhoud zo snel mogelijk herstellen. In 2020 is de notitie Materiële vaste activa van de Commissie Besluit begroting en verantwoording gepubliceerd. Hierin is een belangrijke wijziging doorgevoerd met betrekking tot het waarderen van achterstallig onderhoud. Voorheen mochten de lasten van achterstallig onderhoud verdeeld worden over vier jaar. Dit mag niet langer. De middelen die we nodig hebben voor het oplossen van achterstallig onderhoud moeten we voortaan direct vrijmaken in het begrotingsjaar waarin we de omvang en benodigde maatregelen vaststellen. Deze wijziging is verwerkt in de beleidsnota reserves en voorzieningen 2021.

We stelden bij het Jaarverslag een reserve in om deze lasten te dekken. Jaarlijks passen we de hoogte hiervan aan bij de Voorjaarsnota, zodat deze past bij de huidige kwaliteitsambitie (niveau C, Sober).

Overzicht onderhoud kapitaalgoederen

In onderstaande tabel staan de begrote bedragen voor het onderhoud van de twaalf soorten kapitaalgoederen voor de jaren 2024 tot en met 2028. Het gaat hier om de begrote uitgaven voor onderhoud. De investeringen in kapitaalgoederen zien we hier niet in terug. Deze worden geactiveerd op de balans.

Overzicht onderhoud kapitaalgoederen

(bedragen x €1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Wegen en verhardingen	48,6	59,1	54,3	54,7	53,9
Riolering en drinkwater	92,0	100,0	99,6	98,1	99,6
Oppervlaktewater	7,3	10,1	11,4	11,7	11,7
Groen	68,6	70,0	70,8	72,2	73,5
Gebouwen	49,9	43,0	45,3	43,0	43,0
Civiele kunstwerken	77,1	71,6	73,5	72,6	73,6
Sportaccommodaties en -parken	20,2	21,1	21,1	21,1	20,9
Verkeerssystemen	19,5	18,8	19,7	19,0	19,0
Openbare verlichting	13,3	11,9	11,9	11,9	11,9
Straatmeubilair en speeltoestellen	13,6	13,8	13,9	13,8	12,9
Tunnels	9,8	11,0	10,5	10,6	10,8
Stedelijke busstations	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal	**421,2**	**431,4**	**433,2**	**429,8**	**431,7**

Amsterdams Akkoord

De komende jaren komt er meer aandacht voor het onderhouden van de bestaande stad. Door de beperkingen op de gemeentefinanciën betekent dit wel dat er de komende periode scherpe keuzes gemaakt zullen moeten worden om dit te realiseren.

We blijven investeren in het herstel van Kades en Bruggen, maar door de beperkte financiële ruimte zullen we vaker kostenbesparende maatregelen moeten nemen, zoals het slaan van damwanden, het vernieuwen van bomen of het afsluiten van bruggen en vaarroutes.

We gaan een impuls geven aan het onderhoud van de bestaande stad. Hiervoor maken we € 80 miljoen aan incidentele middelen vrij uit het Stedelijk Mobiliteitsfonds. Daarnaast wordt vanaf 2026 structureel € 20 miljoen verschoven vanuit het Stedelijk Mobiliteitsfonds naar het programma Stadsbehoud. Dat betekent structureel minder budgettaire ruimte voor nieuwe en bestaande stadsverbeteringsprojecten en beleidsprogramma's in de openbare ruimte. Bij de actualisatie van het programma Stadsverbetering zal moeten worden nagegaan welke projecten worden uitgesteld of stopgezet en welke aanpassingen op de stadsverbeteringsprogramma's nodig en mogelijk zijn. Het betekent verder dat nieuwe projecten moeten worden uitgesteld en de aandacht uitgaat naar projecten met een onderhoudscomponent.

Bij de Voorjaarsnota 2024 hebben we € 45 miljoen beschikbaar gesteld om achterstallig onderhoud terug te dringen. Hierbij is de opdracht gegeven een plan van aanpak op te stellen waar inzicht wordt gegeven in het achterstallig onderhoud bij de verschillende assets en hoe de extra middelen worden ingezet de komende jaren. Bij de Begroting 2025 wordt er € 4 miljoen ingezet om een deel van de achterstalligheid bij wegen en verhardingen in te lopen. We werken aan de slechtste voetpaden in de stadsdelen Nieuw-West, West en Zuid en zorgen dat deze weer veilig en toegankelijk

worden. Daarnaast bestemmen we tot en met 2028 € 7,5 miljoen om onze speelbaden aan te passen aan veranderende wetgeving. Voor het overig deel van € 33,5 miljoen euro wordt er bij de Begroting 2026 een voorstel ingediend waarbij het inzicht wordt gegeven wat de staat van de verschillende asset is en hoe we de middelen voor inlopen achterstallig onderhoud in willen zetten.

Programma Bruggen en Kademuren

Het belangrijkste doel van het programma Bruggen en Kademuren is het veilig en functioneel houden van onze bruggen en kademuren. Het programma richt zich op de 871 verkeersbruggen en circa 205 kilometer gefundeerde kademuur, waar sprake is van achterstallig onderhoud.

De programmatische aanpak bewijst inmiddels zijn meerwaarde. Uit inspectie en onderzoek blijkt dat een (groot) deel van de bruggen en kademuren langer meegaat. Door innovatie werken we sneller, goedkoper, met minder hinder en met meer kansen voor boombehoud. Desondanks blijft de herstelopgave groot, met name voor kademuren, en blijven de middelen schaars. De komende jaren zullen we slimme en soms pijnlijke keuzes moeten maken om de stad veilig, bereikbaar en leefbaar te houden. Het is onvermijdelijk dat Amsterdammers daar hinder van ondervinden.
Het programma werkt aan het behoud van onze stad voor volgende generaties door te sturen op vier doelen:

1. Waarborgen van de veiligheid en functionaliteit van de bruggen en kademuren.
2. Zorgen voor een functionerende stad tijdens alle werkzaamheden.
3. Maken van een haalbare programmering voor het herstel.
4. Zo goed mogelijk maken en vernieuwen van processen en werkwijzen.

Algemene beleidskaders en belangrijke ontwikkelingen

In 2017 presenteerden we de Visie Openbare Ruimte 2025. In deze visie staan onze richtlijnen voor ontwikkelen, inrichten en beheren van de openbare ruimte van Amsterdam. De nadruk ligt hierbij op de verblijfsfunctie van de openbare ruimte.
Met de Visie Openbare Ruimte 2025 sluiten we direct aan bij de woningbouwstrategie Koers 2025: Ruimte voor de Stad. En bij de plannen om de bereikbaarheid van de stad te verbeteren (Mobiliteitsaanpak 2025 en Uitvoeringsagenda Mobiliteit). Samen met de Structuurvisie Amsterdam 2040, de Agenda Groen (2015), de Watervisie (2016) en de Ecologische Visie (2012) vormen deze rapporten ons openbare ruimtebeleid.

De kwaliteit waaraan onze kapitaalgoederen moeten voldoen, staat in de landelijke CROW-norm. Dit hebben we zo afgesproken vanuit 1Amsterdam Heel & Schoon.
Door eenduidige normen en definities te gebruiken, weten de beheerders wat het gemeentebestuur verwacht. Het beheer van de stedelijke zaken in de openbare ruimte heeft drie ambitieniveaus: sober, verzorgd en top.

Ambitieniveau		Toelichting
A+		Zo goed als nieuw / alles 100% schoon
A	Top	Heel goed in orde / prachtig straatbeeld, amper vervuiling
B	Verzorgd	Heel en functioneel / verzorgd straatbeeld, matige vervuiling
C	Sober	Verminderd comfort / rommelig straatbeeld, behoorlijke vervuiling
D		Functieverlies / vuil

We willen de hele stad in 2025 verzorgd maken en houden. Maar door het achterstallig onderhoud bij verschillende kapitaalgoederen besloten we bij de Voorjaarsnota 2019 om voorlopig te werken aan het niveau sober. Bij de onderdelen waarvoor we al stappen hebben gezet naar ‘verzorgd’, proberen we dit niveau wel te behouden.

In het onderhoud hebben we aandacht voor vijf principes:

1. De openbare ruimte kan goed en veilig gebruikt worden (functionaliteit).
2. We beheren de openbare ruimte duurzaam, met oog voor mens en milieu (duurzaamheid).
3. Beheer zorgt voor een aantrekkelijke en verzorgde openbare ruimte (aantrekkelijkheid).
4. We beheren samen met bewoners en bedrijven waar mogelijk (participatie).
5. We handelen actief en met oog voor de kosten (kostenefficiency).

Assetmanagement

Amsterdam groeit en bloeit en is volop in ontwikkeling. Klimaatadaptatie, energietransitie en digitalisering zijn voorbeelden van trends die consequenties hebben voor nieuwe ontwikkelingen in het beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen. We gaan daarom door met de ontwikkeling van ons centrale en stedelijke assetmanagementsysteem.

Assetmanagement betekent dat we vanuit de waarden, prestaties, gebruik en risico’s van de openbare ruimte, bepalen wat me moeten doen om de openbare ruimte aan het ambitieniveau te laten voldoen. We verbeteren het assetmanagement door de processen van de levenscyclus van de kapitaalgoederen aan elkaar koppelen. Dus: van ontwikkeling via ontwerp, bouw en beheer tot sloop. Ook leggen we nadrukkelijker de koppeling tussen de technische staat en het gebruik van het kapitaalgoed. In de hele beheer- en uitvoeringsorganisatie voeren we assetmanagement in. Hierdoor kunnen we in de toekomst gerichter sturen op de balans tussen prijs, prestaties en risico’s van het kapitaalgoed en op de voorspelbaarheid hiervan over de hele levenscyclus.

Achterstallig onderhoud

In de laatste decennia is de druk op de openbare ruimte toegenomen, enerzijds door de toename van het aantal bewoners en bezoekers aan de stad en anderzijds door het veranderende en intensievere gebruik. Zo is bijvoorbeeld het verkeer in de afgelopen tientallen jaren toegenomen en werd vrachtverkeer zwaarder. Ook wordt verblijfsruimte als pleinen en parken veel intensiever gebruikt. Hier hebben we tijdens de bouw van de infrastructuur onvoldoende rekening mee gehouden. Tegelijkertijd groeit de beheeropgave mee met de groei van de stad.

Achterstallig onderhoud kan leiden tot hogere lasten en onveilige situaties. Daarom moeten we achterstallig onderhoud zo snel mogelijk herstellen. De aanpak van het beheer en onderhoud richt zich daarom vooral op die plekken waar de achterstalligheid het grootst is. We moeten flink verbeteren en vervangen. Dit omdat veel infrastructuur niet meer voldoet aan de eisen of wetgeving, of verouderd is.

Wegen en verhardingen

Onder het kapitaalgoed wegen verstaan we alle openbare verhardingen in beheer bij gemeente Amsterdam. Verhardingen beslaan ongeveer tien procent van het oppervlak in de stad en hebben een totale omvang van ruim dertig miljoen vierkante meter. Het gaat hierbij om:

- rijbanen
- busbanen
- fietspaden
- voetpaden en pleinen
- parkeervakken
- markeringen en straatkolken (voorziening om regenwater af te voeren)

Specifieke beleidskaders

Belangrijke beleidskaders zijn 1Amsterdam Heel & Schoon (2017), Verkeersnetten (2018), de “Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld” (Puccinimethode) voor ontwerp en inrichting van de openbare ruimte (2024) en in 2023 is de uitvoeringsstandaard toekomstbestendige openbare ruimte (USTOR) vastgesteld, waarin bewuster kiezen en duurzamer werken gestandaardiseerd is. Elk jaar stellen we een instandhoudingsplan op waarin de opgave voor groot onderhoud en vervanging wordt uitgewerkt voor de komende jaren. Ook actualiseren we jaarlijks de Rapportage Normkosten Verhardingen, een rekensystematiek voor budgetramingen.

Onderhoud en ontwikkelingen

Gestuurd wordt op het gewenste kwaliteitsniveau C, waarbij het huidige niveau D is. Het percentage kwaliteitsniveau D is zestien procent. Het percentage achterstallig onderhoud is, na aftrek van werkvoorraad, zes procent en is oplopend. In 2025 kunnen we met de beschikbare middelen de achterstalligheid niet wegwerken, of stabiliseren.

In 2025 werken we in totaal aan ruim 200 projecten: 105 groot onderhoudsprojecten, 77 vervangingsprojecten en 27 planmatig klein onderhoudshoudsprojecten. Waarvan er in 2025 naar verwachting 93 projecten opgestart en 87 projecten (respectievelijk 35, 25, 27) opgeleverd worden. Voor nog eens 19 projecten leveren we een bijdragen vanuit de verhardingsopgave aan bijvoorbeeld herinrichten.

Bij het onderhoud aan de verhardingen richten we ons nog meer op plekken waar onderhoud technisch noodzakelijk is. Dit betekent dat er vrijwel uitsluitend gewerkt wordt, daar waar sprake is van achterstallig onderhoud en veiligheidsrisico’s aanwezig zijn. We werken integraal waar het moet, snel waar het kan. We hanteren hiervoor de USTOR. We werken zoveel mogelijk toekomstbestendig, dus klimaatadaptief, circulair en gericht op het terugdringen van emissies. Ook werken we aan het verminderen van effecten van boomwortelopdruk en het verbeteren van groeiplaatsen van bomen in verhardingen, in samenhang met kansen voor vergroening.
We werken aan het inlopen van achterstallig onderhoud, met name op voetpaden in Nieuw-West, West en Zuid met de hiervoor beschikbare achterstallig onderhoud-middelen.

De materiaal- en brandstofprijzen kennen nog steeds aanzienlijke inflatie, dit jaar ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar, meer dan tien procent. We verwachten dat deze trend zich voortzet, wat invloed heeft op onze koopkracht.

Oplopend achterstallig onderhoud brengt risico’s met zich mee voor de veiligheid van het gebruik. Deze risico's worden gemitigeerd door het aanpakken van voetpaden door middel van plaatselijke herstelwerkzaamheden, maar nemen de risico’s niet weg. We zoeken actief naar externe financiering, zoals subsidies van VRA en nationaal Groeifonds.

Achterstallig onderhoud

Een groot deel van het achterstallig onderhoud verhardingen (niveau D) bestaat uit kwalitatief slechte voetpaden en parkeervakken in woonbuurten en uit rijbanen in de landelijke gebieden. Voor de hele stad bedraagt het achterstallig onderhoud ongeveer 1,7 miljoen vierkante meter. Dit is circa zes procent van het areaal.
Uitgesteld onderhoud, boomwortelopdruk en bodemdaling zijn de voornaamste oorzaken van achterstallig onderhoud.

Financieel overzicht
(bedragen x €1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Wegen en verhardingen	48,9	59,1	54,3	54,7	53,9

In 2025 begroten we voor het onderhoud van wegen en verhardingen in totaal € 59,1 miljoen. We stellen € 45 miljoen beschikbaar om achterstallig onderhoud terug te dringen. Hiervan is € 16 miljoen voor verhardingen (voetpaden in Nieuw-West, West en Zuid) waarvan € 4 miljoen ingevuld wordt in de begroting van 2025. Dit wordt besteed aan planmatig klein onderhoud aan voetpaden in Nieuw-West, West en Zuid.
De invulling van de overige achterstallig onderhoudsmiddelen voor 2026, 2027 en 2028 wordt bij de Voorjaarsnota 2025 ingevuld.

Er zijn incidenteel middelen voor het Amsterdamse Bos begroot (€ 2,6 miljoen in 2025). En er is een ingroeireeks voor groot onderhoud plus (€ 2 miljoen in 2025). Er is een kasritme aanpassing doorgevoerd voor projecten vanuit stadsverbetering (€ 0,6 miljoen) van 2024 naar 2025.
Compensatie voor koopkrachtverlies (inflatiecorrectie) vanaf 2026 tot en met 2028 zorgt ervoor dat het budget niet teveel terugvalt. Bedragen zijn inclusief dagelijks onderhoud, plussenpot en incidentele achterstallig onderhoud-middelen, maar exclusief investeringskredieten (apart gerapporteerd).

Riolering en drinkwater

De riolering bestaat uit voorzieningen voor:
- het afvoeren van afvalwater uit de leefomgeving
- het verwerken van hemelwater
- en voorzieningen voor grondwater.

Dit zijn transportriolen, gemengde riolen, vuilwaterriolen, regenwaterriolen, drainagebuizen en persleidingen. Maar ook objecten zoals rioolgemalen, bergbezinkbassins, overstorten, putten en kolken.

Daarnaast bevat drinkwater de volgende voorzieningen:
- Drie productielocaties drinkwater (een voorzuivering en twee nazuiveringen)
- Drie pompstations
- Twee boosterpompen
- Ongeveer 3.200 kilometer drinkwaterleidingen.

Specifieke beleidskaders
- Het Omgevingsprogramma Riolering 2022-2027 (2022) is van toepassing.
- Toekomstvisie Drinkwater 2050 door de gemeenteraad vastgesteld in december 2021. Leveringsplan 2024 - 2028 door de directie van Waternet vastgesteld in april 2024.

Onderhoud en ontwikkelingen
Het gewenste en gerealiseerde onderhoudsniveau is B (Verzorgd). Door asset-management voeren we gericht onderhoud en vervanging uit. De volgende criteria bepalen het kader voor de beslissingen:
- bedrijfszekerheid
- veiligheid
- kwaliteit
- imago
- milieu
- schade

Om de onderhoudstoestand op niveau 'verzorgd' te houden, is meer vervanging van de riolering nodig. Deze opgave staat niet op zichzelf; er speelt ook een aantal andere stadsbrede opgaven zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en de vervanging van bruggen en kademuren.

De komende jaren ontwikkelen we samen met andere asseteigenaren een nieuwe werkwijze die ervoor moet zorgen dat we al deze uitdagingen zoveel mogelijk in combinatie kunnen plannen. Als het niet lukt om de hoeveelheid rioolvervanging voldoende te verhogen, is de verwachting dat het onderhoudsniveau van de riolering naar 'sober' daalt.

Het onderhoud van de leidingen betreft het periodiek en toestandsafhankelijk schoonhouden, geholpen door regelmatige inspectie om de constructieve toestand van het rioolstelsel in kaart te brengen. Het onderhoud van de rioolgemalen gebeurt aan de hand van risicoanalyse op basis van eerdergenoemde criteria. Afhankelijk van het bepaalde risico worden de rioolgemalen curatief of preventief onderhouden.
Op dit moment wordt er te weinig riolering vervangen, hierdoor verouderd het stelsel, wat ertoe leidt dat we op dit moment nog net aan verzorgd scoren

Gesteld kan worden dat de drinkwaterassets van de gemeente Amsterdam in verzorgde staat verkeren. De ouderdom van sommige assets hebben de aandacht door het uitvoeren van monitoringsonderzoek om de risico's te bepalen of te beheersen en eventueel maatregelen te nemen. Door het nemen van maatregelen worden de kapitaalgoederen in verzorgde staat gehouden met daarbij het uitgangspunt dat de

drinkwaterkwaliteit en de bedrijfszekerheid niet verminderen. Dit is een doorlopende activiteit en geborgd in de assetmanagement processen.

De verwachting is dat in 2025 de onttrekkingsvergunning voor de Amsterdamse Waterleidingduinen met vijf miljoen vierkante meter per jaar is uitgebreid en in de productiecapaciteit gerealiseerd is. Ook is de verwachting dat de aanbesteding van de bouw van extra langzame zandfilters op de productielocatie Weesperkarspel is gegund zodat in 2025 gestart kan worden met het ontwerp en het bouwrijp maken van de bouwlocatie.

Achterstallig onderhoud

Er is weliswaar achterstand in vervanging door uitstel van projecten, maar we spreken overall pas van achterstallig onderhoud op moment dat we sober scoren in plaats van verzorgd. Vandaar dat we bij achterstallig onderhoud vooralsnog nee hanteren. Met de ingreep rondom de voorjaarsnota hebben we het dringende signaal gegeven, zodat we in staat worden gesteld de neergaande lijn tijdig om te buigen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Riolering	58,6	62,6	62,6	62,6	62,6
Drinkwater	33,4	37,4	36,9	35,4	36,9
Totaal Riolering en drinkwater	**92,0**	**100,0**	**99,6**	**98,1**	**99,6**

In 2025 begroten we voor het onderhoud van riolering en drinkwater in totaal € 100,0 miljoen. Het verschil met vorig jaar is te verklaren door onder andere hogere lasten voor de drinkwatertaak.
Daarnaast worden we geconfronteerd met stijgende kosten van bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en communicatie (BLVC), vergunningen en hogere kosten voor duurzaamheidseisen.

Oppervlaktewater

Het kapitaalgoed oppervlaktewater in Amsterdam bestaat uit:
- 2047 hectare oppervlaktewater (waterbodem, waterplanten, drijfvuil- en grofvuilverwijdering)
- 16.609 brandkranen, onbekend aantal overige blusvoorzieningen
- Ruim 100 kilometer natuurvriendelijke oevers
- Ongeveer 2000 kilometer reguliere groene oevers
- Onbekend aantal kilometer drainage in groen en parken
- Negen officiële zwemlocaties (vier in beheer bij Groengebied Amstelland), één afgekeurde officiële zwemlocatie (Sloterplas) en elf intensief gebruikte wildzwemplekken.
- Ongeveer 250 aantal stuwen
- Ongeveer 3000 aantal duikers
- Een bubble barrier, onbekend aantal voorzieningen ten behoeve van drijfvuil
- Onbekend aantal faunapassages en mosselbanken
- Onbekend aantal pompen, putten en voorzieningen ten behoeve van waterbeheer

De watertaken worden uitgevoerd door verschillende organisaties in de stad zoals Waternet, Stadswerken, Stedelijk Beheer, Haven Amsterdam en Sport en Bos. Stedelijk Beheer is sinds 2023 in de lead voor assetmanagement van voor het grootste deel van de waterasset en bijbehorende watertaken.

De afgelopen jaren is gebruikt om zicht te krijgen op het belangrijkste deel van het areaal. De inventarisatie wordt steeds uitgebreider en er komt meer inzicht in het areaal.

Vloot baggeren en drijfvuilvissen

Amsterdam heeft een vloot voor Baggeren en Drijfvuilvissen. Het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht maakt gebruik van deze vloot voor een aantal van haar wettelijke taken in Amsterdam. De kosten worden door Waternet namens Amsterdam doorbelast.

Specifieke beleidskaders

Voor het beheer van de openbare ruimte en daarmee ook de waterassets is het beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon leidend. Het huidige niveau is nog niet bekend, omdat nog niet alle assets volledig zijn geïnspecteerd. De belangrijkste overige beleidskaders zijn: omgevingsvisie Amsterdam 2050, watervisie 2040 en de groenvisie. Voor het beheer van brandkranen zijn de uitgangspunten gebaseerd op de handreiking "blusvoorzieningen en bereikbaarheid 2019". Deze handreiking is opgesteld door brandweer Nederland.

In 2024 wordt complete inventarisatie, inspectie en programmering van het de waterbodem afgerond. Dit is het financieel belangrijkste (beheer)plan binnen de asset water. De waterbodem volgens legger/KEUR is leidend en wettelijk verplicht onderhoudsniveau.

Voor natuurvriendelijke oevers zijn nog geen doelstellingen, functies, inspectiekader of meetgegevens. Er kan niet worden vastgesteld of natuurvriendelijke oevers voldoen aan de gemeentelijke doelstellingen.
Daarnaast gelden de volgende beleidskaders:

- Europese Kaderrichtlijn Water
- Het Nationaal Bestuursakkoord Water (2011)
- Schoonwater/ Schoon Varen 2.0
- Verordening op het binnenwater 2010 en Regeling Doorvaartprofielen Amsterdam.

Onderhoudsniveau en ontwikkeling

Voor het kapitaalgoed Oppervlaktewater zijn er nog onvoldoende meetgegevens en normen om te kunnen refereren aan het gewenste onderhoudsniveau.
Er zijn significante ontwikkelingen bij Waternet. De gemeente Amsterdam werkt momenteel gezamenlijk aan de opgave voor het Amsterdamse oppervlaktewater, waarbij Amsterdam meer als asset owner / asset manager gaat acteren. Zo kijken we samen naar de inzet, prestaties, kosten en assets van de Amsterdamse taken van Waternet. Afhankelijk van de verdere ontwikkelingen kan dat leiden tot een aangepaste of nieuwe dienstverleningsovereenkomst.

Binnen zowel directie Ruimte & Duurzaamheid als Verkeer & Openbare Ruimte zijn er ontwikkelingen in de organisatie rondom water. Het belang van water (assetmanagement, beleid, ruimtelijke uitdagingen zoals Kaderrichtlijn Water, waterveiligheid) worden stap voor stap belegd.

Er zijn een aantal (mogelijke) grote areaaluitbreidingen of -verschuivingen, grote impact voor asset water. Denk hierbij aan Houthavens, Weespersluis, etc. Door de gebiedsontwikkeling verandert de functie van het water en daarmee de verantwoordelijke voor het beheer.

Vloot baggeren en drijfvuilvissen
Gemiddelde huidige onderhoudsniveau hangt tussen C en D in (afhankelijk van de prioriteit van het vaartuig). Het gewenste niveau is B.

De gemeente Amsterdam hanteert per 1 januari 2025 het emissieloos varen als uitgangspunt voor de binnenstad. De vloot voldoet daar nog niet volledig aan. Daarbij zal de vloot ook moeten voldoen aan de vereiste maximale afmetingen voor de doorvaartprofielen. Een deel van de vloot voldoet hier nog niet aan.

Er loopt visievorming met gemeente Amsterdam over de dienstverlening. Als de dienstverlening verandert zal de vloot mee moeten veranderen. Het assetmanagement zal verder geprofessionaliseerd worden om meer risicogestuurd te worden om een betere balans te vinden in prestatie, kosten en risico.

De huidige internationale onrust (onder andere Oekraïne) leidt tot schaarste van materialen, duurdere producten en langere levertijden. Dit kan invloed hebben op het huidige onderhoudsbudget en mogelijk op de beschikbaarheid van de vloot.

Achterstallig onderhoud

Er is geconstateerd dat ongeveer 35 kilometer waterbodem niet voldoet. De waterbodem is hier te diep (ontgronding). Er wordt nog bepaald wat de technische en financiële gevolgen zijn. Geen van de assets is tot nu toe structureel compleet geïnspecteerd en groot onderhoud uitgevoerd. De verwachting is dat dit heeft geleid tot achterstallig onderhoud, maar dat is nog niet aantoonbaar.

Vloot baggeren en drijfvuilvissen
Het onderhoudsbudget voor de vloot is jarenlang onvoldoende geweest om de vloot op het gewenste onderhoudsniveau te brengen en houden. Kosten van onderhoud van vaartuigen door scheepswerven zijn sterk toegenomen. Vanaf 2024 worden nieuwe onderhoudscontracten afgesloten. Vier vaartuigen moeten gerenoveerd worden, dan wel vervangen. Hier zal vanaf 2024 mee worden gestart en doorlopen in de komende jaren.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Oppervlaktewater	6,6	9,4	10,7	11,0	11,0
Vloot baggeren en drijfvuilvissen	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Totaal Oppervlaktewater	**7,3**	**10,1**	**11,4**	**11,7**	**11,7**

In 2025 begroten we voor het onderhoud van oppervlaktewater in totaal € 10,1 miljoen. Er is afgelopen jaren beperkt (groot) onderhoud uitgevoerd aan waterassets. De assets waren niet in beeld en er was geen organisatie voor het beheer. Inmiddels worden steeds meer assets in kaart gebracht, er komt steeds meer inzicht. De assetmanagementorganisatie groeit en komt beter op orde. De opgave wordt daardoor steeds duidelijker en de organisatie kan stap voor stap meer werk verzetten. Er worden meer activiteiten uitgevoerd voor het veilig en beschikbaar houden van het waterareaal om minimaal aan de wettelijke eisen te voldoen (baggeren, schonen) en instandhouding van (natuurvriendelijke oevers, zwemplekken en objecten in het watersysteem.

Vloot baggeren en drijfvuilvissen
Door de budgetbeperking werden alleen de belangrijkste vaartuigen onderhouden (7 gemotoriseerde vaartuigen en 43 bakken) en was de beschikbaarheid van vaartuigen lager waardoor de dienstverlening wordt beperkt. Vanaf 2024 is het onderhoud weer gestructureerder opgepakt, maar het zal een aantal jaar duren voordat de achterstanden op het onderhoud zijn ingelopen.

Groen

Het kapitaalgoed groen in Amsterdam (exclusief Weesp, Volgermeerpolder, Brasapark en Sloterdijken) bestaat uit:
- 260.000 bomen (dit aantal is het in het databeheersysteem geregistreerde aantal bomen)
- 16 miljoen vierkante meter gras
- 10 miljoen vierkante meter beplanting
- 2 miljoen vierkante meter ruigte- en oeverbeplanting
- 33 hectare van de gemeentelijke begraafplaats De Nieuwe Ooster, 7 hectare van de gemeentelijke begraafplaats De Nieuwe Noorder en 7 zeven hectare van de overige elf begraafplaatsen
- Het Amsterdamse Bos met 2.275 (laan)bomen, 324 hectare bos (met 200.000 bomen), anderhalf miljoen vierkante meter gras, vier miljoen vierkante meter beplanting en 1 miljoen vierkante meter ruigte- en oeverbeplanting.

Per 1 januari 2024 hebben we het groen in Weesp, Volgermeerpolder, Brasapark en Rieteiland-Oost (IJburg) in beheer genomen. In totaal is er ruim 1,5 miljoen vierkante meter groen bijgekomen en ruim 10.700 stuks bomen. Daarnaast hebben we in 2023 ook Sloterdijken I t/m III overgenomen in beheer.

Op dit moment loopt er een programma waarbij alle data in het databeheersysteem gescreend worden op juistheid. Eind 2024 zal de uitslag van dit programma worden opgeleverd. Mogelijk zullen we bovengenoemde hoeveelheden dan bijstellen.

Het onderhoud op de begraafplaatsen en aan de diverse gebouwen wordt door de stadsdelen Noord en Oost uitgevoerd. De Nieuwe Ooster heeft diverse gebouwen, zoals grote en kleine aula, museum, nabestaandencafé, dienstwoningen, uitvaartcentrum en kantoorruimte in beheer. Een aantal van deze gebouwen zijn monumentaal. De begraafplaatsen hebben ook een functie als gedenkpark. Begraafplaatsen zijn groene oases in de stad en voor een leefbare stad steeds belangrijker. De Nieuwe Ooster kent heel veel bijzondere boomsoorten. Op de begraafplaats staan meer dan 3.000 bomen.

Specifieke beleidskaders
Er gelden verschillende beleidskaders omdat dit kapitaalgoed uit een diversiteit aan onderdelen bestaat. De voornaamste zijn:
- 1Amsterdam Heel & Schoon (2017)
- Het Bosplan 2020-2030 (2021)
- Het Structuurplan De Nieuwe Ooster (2016)
- Groenvisie 2020-2050 (2020)

Onderhoudsniveau en ontwikkelingen
Het onderhoudsniveau is niet overal in de stad gelijk. Het onderhoudsniveau is doorgaans niveau C (Sober). Bepaalde gebieden zitten onder het niveau sober.

Inspecties geven aan dat ongeveer negentien procent van de bomen een slechte conditie heeft. Zodra meer dan tien procent in slechte conditie is spreken we van achterstallig onderhoud. Het bomenareaal voldoet hiermee niet aan niveau Sober en dus hebben we negen procent achterstallig onderhoud.

Voor wat betreft de conditie van plantvakken en gazons geven inspecties aan dat ongeveer vijf procent een slechte conditie heeft. Het onderhoudsniveau van plantvakken en gazons is sober (niveau C). Hiermee voldoen de gebouwen aan het gewenste onderhoudsniveau. We hebben geen achterstallig onderhoud in de plantvakken, maar we zien dat een groot deel in matige conditie is. Het is daarom nodig om te investeren, zodat hier geen achterstand ontstaat.

Een aantal relevante ontwikkelingen van het kapitaalgoed in 2025:
- In de periode 2025 tot en met 2028 zetten we € 2,0 miljoen per jaar in voor het dagelijks beheer van het groen. Met deze middelen dempen we het tekort als gevolg van hogere kosten door inflatie. Daarnaast dragen deze middelen bij aan het voorkomen van achterstallig onderhoud.
- Data en systemen groen op orde, datagedreven beheer, innovaties op gebied van data groen.
- Groei van de stad en daarmee ook het groen:
  - uitbreidingen: IJburg Centrumeiland en HavenStad
  - vergroening in projecten
  - groen voor iedereen bereikbaar, meer groen dichtbij
  - intensiever gebruik van groen, met name parken en evenementenlocaties
- Integrale aanpak groen en bomen met verhardingen en nutsbedrijven, oplossen bewonersklachten.
- Inlopen achterstalligheid lege boomspiegels met 500 tot 1000 extra bomen voor 2025.

Rondom biodiversiteit en klimaat spelen de volgende ontwikkelingen in 2025:
- inspecties ecologie en streven uitbreiding/aanpassing ecologisch beheer
- omvormingen regulier groen naar ecologisch te beheren groen
- Klimaatbestendige stad; we doen aanpassingen ten behoeve dan klimaatadaptatie

Begraafplaatsen
Op de begraafplaatsen is sprake van een toenemend achterstallig groenonderhoud. Het onderhoudsniveau van de begraafplaats is vanwege het achterstallige onderhoud niet op het minimale onderhoudsniveau van sober te krijgen.

De begraafplaatsen en crematoria willen sturen op het vergroten van de biodiversiteit, ecologie, klimaatadaptatie en circulariteit in het gedenkpark. Om hieraan sturing hieraan te geven moet het onderhoud planmatig worden uitgevoerd. Voor alle begraafplaatsen is een onderhoudsplan voor de komende tien jaar opgesteld door een extern ingenieursbureau (DGGROEP). Om te kunnen sturen op de genoemde onderwerpen zal eerst het achterstallig onderhoud moeten worden weggewerkt. Doordat geen bestrijdingsmiddelen meer gebruikt mogen worden moet het onkruid handmatig worden verwijderd.

Bij de Voorjaarsnota 2025 zal de uitwerking van een beleidsplan op bestuurlijk niveau uitgewerkt en besproken worden. Het uiteindelijke doel is om het onderhoud van de begraafplaatsen op het niveau Goed te krijgen.

Achterstallig onderhoud
Bij dit kapitaalgoed is er bij bomen en begraafplaatsen sprake van achterstallig onderhoud. Om het bomenareaal aan niveau Sober te laten voldoen moet bij ongeveer tien procent van het bomenareaal werkzaamheden plaatsvinden om de conditie te verbeteren. Deze opgave is te groot om in een kort tijdbestek te realiseren.

Amsterdam registreert ongeveer 260.000 bomen en ongeveer 28 miljoen vierkante meter groen. Voor het groen worden de inspecties gedaan op basis van de NEN-methodiek. Er is op dit moment sprake van achterstallig onderhoud op het onderdeel boomonderhoud. Van het bomenareaal is zestien procent in slechte conditie en drie procent is afgestorven. Dit betekent dat er negen procent achterstallig onderhoud is. Dit gaat dus om bomen die niet groeien zoals ze moeten groeien en niet de waarde voor diversiteit en klimaat hebben die ze zouden moeten hebben. Het gros van deze bomen zal binnen afzienbare tijd afsterven. Daarnaast is er een achterstand in het terug planten van bomen die zijn verdwenen en daarom gaan we een start maken met het inplanten van lege boomspiegels om het aantal bomen terug op het niveau te brengen.

Financiële toelichting
(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Groen	68,6	70,0	70,8	72,2	73,2

In 2025 begroten we voor het onderhoud van ons groen in totaal € 69,7 miljoen. In de periode 2025 tot en met 2028 zetten we € 2,0 miljoen extra per jaar in voor het dagelijks beheer van het groen.

Vanaf 2025 is er een krediet beschikbaar voor een deel van het bomenprogramma. Met dit krediet wordt er werkgemaakt van inlopen achterstallig onderhoud bomen door extra inspanning geleverd om bomen met slechte conditie te vervangen en lege boomlocaties in te planten. Ook gaan we meer plantvakken renoveren en schade herstellen als gevolg van stormen. Vanaf 2026 vind er een ingroeireeks plaats vanwege verdeling indexering en stijgende productie bomen.

Gebouwen

Onder het kapitaalgoed gebouwen vallen de volgende objecten:
- stadsdeelkantoren
- welzijnsvoorzieningen
- stedelijke kantoren
- woningen
- werven
- cultuurpanden
- onderwijsgebouwen
- parkeergarages
- gymnastiekgebouwen
- parkeerterreinen
- sportaccommodaties
- woonwagenlocaties

We beheren het volgende:
- 692 panden (waarvan 65 voor gemeentelijke panden en 627 voor maatschappelijke panden)
- 5 (dienst)woningen
- 20 overige gebouwen, zoals dienstgebouwen, toiletten, kiosken, schuilhut
- 18 woonwagenlocaties, met in totaal 190 woonwagenstandplaatsen en 2 ligplaatsen

- Bestrating op de woonwagenlocaties en 131 ‘natte’ bergingen met douches en/of toilet
- 5 woonwagens
- 44 garages
- 9 Parkeerterreinen (incl. P+R terreinen)
- 15 fietsenstallingen
- Ongeveer 70 bedrijfspanden bij facilitair beheer

Specifieke beleidskaders

Er gelden verschillende beleidskaders omdat dit kapitaalgoed uit verschillende soorten gebouwen bestaat. Een aantal hiervan zijn:

- Gemeentelijke vastgoedstrategie (2024).
- De meeste meerjarenonderhoudsplannen van Fietsen Garageparkeren dateerde uit 2019. Tussen 2021 en 2023 is er ruim 60 procent van de meerjarenonderhoudsplannen geactualiseerd. Het resteerde deel en de recent toegevoegde locaties verwachten wij in 2024 te actualiseren.
- Beleidskader Woonwagenstandplaatsen 2023. In 2024 stellen we een meerjarig onderhoudsplan op voor alle woonwagenlocaties.
- Bosplan 2020–2030 (2021)

Onderhoudsniveau en ontwikkeling

Het onderhoudsniveau van de gebouwen is sober (niveau C). Hiermee voldoen de gebouwen aan het gewenste onderhoudsniveau.

Een uitzondering hierop vormen de woonwagenlocaties met onderhoudsniveau D. Voor woonwagenlocaties is het gewenste onderhoudsniveau B (verzorgd).Op dit moment is daar veel achterstallig onderhoud. In meeste gevallen zijn opstallen en bergingen in zo een slechte staat dat vervanging goedkoper en duurzamer is dan opknappen. Naar verwachting beginnen we in 2025 met de vervangings-werkzaamheden. In 2025 doen we ook een investeringsaanvraag voor uitbreiding van vijftig standplaatsen en huurwagens. De planning is dat de uitvoering in 2025 zal starten en het gehele project medio 2030 is afgerond.

Achterstallig onderhoud

Bij dit kapitaalgoed is er sprake van achterstalligonderhoud. Bij de opstallen die huurders van woonwagens in eigendom en eigen beheer hebben. In een aantal gevallen is er sprake van ernstig achterstallig onderhoud en kan niet uitgesloten worden dat huurders een beroep doen op de gemeente voor de aanschaf van een huurwoonwagen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Gebouwen	49,9	43,0	45,3	43,0	43,0

In 2025 begroten we voor het onderhoud van gebouwen in totaal € 43,0 miljoen.

Bij parkeergarages en parkeerterreinen ontstaan verschillen door uitvoering van groot onderhoud volgens het meerjarenonderhoudsplan; grotendeels in samenwerking met contractpartner Balm. Hierbij is sprake van verschillende vervangingscycli. Hierdoor ontstaat in sommige jaren een hogere piek dan in andere welke vanuit de getroffen voorziening wordt opgevangen.

Voor de herinrichting en het realiseren van een aantal extra standplaatsen op de bestaande woonwagenlocaties is in totaal € 1,9 miljoen beschikbaar (in 2024 € 1,0 miljoen en 2025 € 0,9 miljoen). Dit wordt onttrokken uit de reserve Bouwstimulering en de reserve Corporatiebudget. Naar verwachting zal de feitelijke uitvoering, afhankelijk van de bestemmingsplanprocedure, in 2025 kunnen plaatsvinden.

Civiele kunstwerken

Binnen civiele kunstwerken vallen vaste en beweegbare bruggen, kades, sluizen en steigers. In totaal beheren we:

- 1780 vaste bruggen en 113 beweegbare bruggen (inclusief Amsterdamse Bos)
- 592 kilometer aan kades en oevers
- 38 sluizen
- 547 steigers
- 17 kilometer geluidsscherm

We beheren ook enkele cultuurhistorische objecten, zoals voormalige (scheeps)kranen. Van de 113 beweegbare bruggen is van 13 bruggen bestuurlijk besloten dat zij niet meer functioneel zijn.
Er zijn enkele bruggen aan onze civiele kunstwerken toegevoegd die gebouwd zijn als onderdeel van gebiedsontwikkelingen. Een deel van het areaal oevers verschuift van Civiele kunstwerken naar Oppervlaktewater door de omvorming van beschoeiingen naar een natuurlijke oever. Of omdat uit inspectie bleek dat er reeds sprake was van een natuurlijke oever.

Gezien de achterstalligheid van een deel van het areaal, is voor een versnelde aanpak vervanging en onderhoud het Programma Bruggen en Kademuren ingericht. Dit programma heeft als primair doel het veilig en functioneel houden van de verkeersbruggen (871) en de kademuren met een constructief element (circa 205 kilometer).

Specifieke beleidskaders

Voor instandhouding van de openbare ruimte is “1 Amsterdam Heel & Schoon” het beleidskader (juni 2017). De ambities en doelen uit dit beleidskader zijn het vertrekpunt voor het instandhoudingsplan en zijn vertaald in de te leveren onderhoudsprestatie. Het onderhoud aan de civiele constructies is in 2025 met name gericht op het veilig en beschikbaar houden van deze constructies.
Voor het Programma Bruggen en Kademuren zijn aanvullend van toepassing:

- Programmaplan Bruggen en Kademuren: herstellen en verbinden
- Actieplan 2023-2026: Gefundeerd Herstellen

Onderhoud en ontwikkelingen

Het huidige coalitieakkoord 2022-2026 "Amsterdams Akkoord" stelt dat er meer aandacht uitgaat naar het beheren van de bestaande stad. Om dit te bereiken zijn meer middelen vrij gemaakt. Door meer middelen in te zetten kan weer worden gegroeid naar het gewenste kwaliteitsniveau. Het niveau "sober” blijft de norm.

De beschikbare budgetten en de capaciteit in de organisatie waren de afgelopen jaren niet voldoende om de gehele onderhoudsbehoefte en bestaande achterstalligheid weg te werken. Er is sprake van achterstallig onderhoud wanneer meer dan tien procent van het areaal in een stadsdeel wordt beoordeeld op de laagste ambitieniveau (D). De afgelopen jaren is van al de civiele kunstwerken (bruggen, kades, sluizen en steigers) een (visuele) NEN-inspectie uitgevoerd op basis waarvan het huidige conditieniveau is bepaald. Daaruit werd duidelijk dat elf procent van onze civiele kunstwerken een D-niveau heeft, wat dus één procent achterstalligheid betekent.
De werkvoorraad is te groot en extra ingrijpen of een inhaalslag is noodzakelijk. Onze bruggen en kademuren zijn oud, kwetsbaar en lange tijd onvoldoende onderhouden.

De afgelopen jaren is gegroeid in de uitvoering van onderhoud en met de beschikbare middelen kunnen we het huidige tempo van onderhoud uitvoeren vasthouden.
Eind 2023 hebben we al onze civiele kunstwerken geïnspecteerd (visuele inspectie). Deze inspecties worden continu voortgezet conform het inspectieprogramma. Daarmee zijn we steeds meer in staat om, op basis van een technische en risicogestuurde afweging, de onderhoudsopgave voor 2026 en de navolgende jaren te bepalen en inzicht te houden in de staat van ons areaal. Dit heeft geleid tot een onderhouds-programmering die ondertussen tot 2029 doorloopt, de invulling van een meerjarig onderhoudsprogramma. Dit meerjarenprogramma zorgt ervoor dat we kunnen afstemmen met onze ketenpartners en overige assetbeheerders. Wél is de onderhoudsbehoefte de komende vijf jaar hoger dan de nu beschikbare budgetten.

De afgelopen jaren is de realisatie van het onderhoud gegroeid vanwege toename van de beschikbare middelen. Die groei is nu afgevlakt omdat het financiële plafond van de beschikbare budgetten nadert. Op basis van risicoafwegingen wordt prioriteit gegeven aan onderhoud aan met name bruggen, kades en sluizen en is onderhoud aan beschoeiingen getemporiseerd.
In 2023 is besloten dat het civiele areaal in het Amsterdamse Bos meegenomen wordt in de stedelijke programmering. Dit wordt in 2025 of 2026 geïmplementeerd.
De assets worden in stand gehouden door het uitvoeren van een combinatie van dagelijks-, groot onderhoud en vervangingen waarbij de betrouwbaarheid, beschikbaarheid en veiligheid van de assets belangrijke indicatoren zijn voor het functioneren. Omdat er nog sprake is van achterstalligheid is veiligheid het belangrijkste criterium om onderhoudswerk te prioriteren. Om flexibel om te gaan met fluctuaties in de uitvoering bevat de programmering elk jaar meer werk dan budgettair uitgevoerd kan worden.

In 2025 staan wederom veel onderhoudswerken gepland waaronder de vervanging van fiets- en voetgangersbruggen, groot onderhoud aan vaste bruggen en basaltglooiingen en onderhoud aan de werktuigbouwkundige onderdelen van beweegbare bruggen en sluizen. De kapitaalintensieve onderhoudswerken (wederom vervanging van bruggen, oevers en werktuigbouwkundige installaties) worden gedekt vanuit kredieten. De werken vinden verspreid over de stad plaats waarbij zoveel als mogelijk is gezocht naar clustering van werken (gebiedsgerichte aanpak) en combinatie van werken met andere assets (werk-met-werk maken). Waar dit van toepassing is nemen we klimaatadaptieve en/of duurzame maatregelen mee in het onderhoud. Zo verwijderen we twee bruggen omdat deze zeer beperkt gebruikt worden (vervangen is niet duurzaam) en dat verbetert tevens de doorstroming van water (klimaatadaptatie).

Voor 2025 is er onder andere groot onderhoud gepland aan de bruggen van de Cornelis Lelylaan en omgeving Slotervaart in Nieuw-West, aan de bruggen van de Gooiseweg in Oost en Zuidoost en de Dageraadsbrug over de Nieuwevaart (Centrum), het vervangen van de Fortbrug in Weesp, groot onderhoud aan de glooiingen van de Boerenwetering (Zuid), kades bij de Foodhallen (West) en beschoeiingen van het Noord-Hollands kanaal (Noord) en het vervangen van sluisdeuren van de Dageraadswaterkering (Oost).

Programma Bruggen en Kademuren
Investeringen in kennis en onderzoek betalen zich uit. We hebben beter inzicht in de staat van onze bruggen en kademuren. Bijvoorbeeld door wetenschappelijk onderzoek naar de draagkracht van kademuren met houten paalfunderingen en de Amsterdamse Risicoscan Bruggen. Hierdoor kunnen we scherpere keuzes maken over de manier van herstel. Van een deel van de bruggen en kademuren verwachten we dat volledige sloop-nieuwbouw voorlopig niet nodig is. Dit komt omdat de levensduur nog minimaal dertig jaar is, of omdat functieherwaardering en renovatie de levensduur kunnen verlengen. Door innovatie werken we sneller, goedkoper, met minder hinder en met meer kansen voor boombehoud.

Desondanks blijft de herstelopgave groot, met name voor kademuren, en blijven de middelen schaars. Naar verwachting start in 2025 het herstel (vervanging en renovatie) van 1.500 meter kademuur. Ook staat de oplevering van 750 meter kademuur en één brug gepland.
We hebben de meest kwetsbare bruggen en kademuren in beeld, maar we zien door de uitgebreidere monitoring op meer plekken beweging. De verwachting is dan ook dat veiligheidsmaatregelen noodzakelijk blijven. Onze bruggen en kademuren blijven oud en kwetsbaar en sommige rakken bewegen sneller dan dat ze hersteld kunnen worden. In lijn met het coalitieakkoord wordt hierbij eerder voor afsluiting gekozen, dan voor veiligheidsconstructies. Het budget is namelijk beperkt en veiligheids-constructies zijn tijdelijk, duur en niet duurzaam.
De komende jaren zullen we slimme en soms pijnlijke keuzes moeten maken om de stad veilig, bereikbaar en leefbaar te houden. Het is onvermijdelijk dat Amsterdammers daar hinder van ondervinden. We hebben een grote opgave om achterstalligheid weg te werken. Hoewel de kritieke fase voor bruggen en kademuren voorbij lijkt, zijn negatieve verrassingen niet uit te sluiten. Zo werden we in december geconfronteerd met een spoedafsluiting van een deel van een kademuur op de Da Costakade. Deze kademuur beweegt daar sneller dan verwacht. Het huidige budget van het programma biedt geen ruimte meer om veiligheidsconstructies neer te zetten. De verwachting is dat situaties zoals op de Da Costakade zich komende jaren kunnen herhalen, er zijn meer kaderakken waar instabiliteit wordt waargenomen.

Achterstallig onderhoud

Op basis van uitgevoerde (visuele) inspecties heeft elf procent van ons areaal stadsbreed een D-niveau, dus één procent achterstalligheid. Echter, per stadsdeel gezien varieert dit beeld. In zeven stadsdelen heeft dertien tot twintig procent van het areaal een D-niveau. De mate van achterstalligheid varieert per stadsdeel dus tussen de drie en tien procent. Wat opvalt is dat ruim twintig procent van ons areaal op C-niveau ligt terwijl tien tot vijftien procent een redelijke werkvoorraad is. Dit is werk wat binnen vier tot vijf jaar uitgevoerd moet zijn om te voorkomen dat het areaal een te laag kwaliteitsniveau krijgt en dan achterstallig onderhoud wordt.

Wat met een visuele inspectie niet inzichtelijk gemaakt kan worden is de constructieve staat en de werktuigbouwkundige- en elektrotechnische installaties van ons beweegbaar areaal. Dit wordt ook geïnspecteerd en het is de verwachting dat hierbij nog het nodige (achterstallig) onderhoud wordt geïnventariseerd. Op dit moment zijn 23 van de ruim 100 beweegbare bruggen niet functioneel vanwege gebreken. Van een deel van deze bruggen overwegen we de functie aan te passen tot een vaste brug, daarmee vervalt dan een deel van de achterstalligheid.

Het risico van een te groot aandeel achterstalligheid is dat er onverwacht en ongepland herstel uitgevoerd moet worden of erger, objecten en openbare ruimte afgezet moet gaan worden. Naast dat dit onnodig geld kost is met name het ongepland afzetten direct van invloed op de bereikbaarheid van de stad en het gebruik van de openbare ruimte. Dit geldt voor de bruggen en kades. De grootste opgave voor achterstalligheid ligt bij beschoeiingen. Aangezien dit areaal echter een laag veiligheidsrisico heeft, heeft het ook een lage prioriteit in de aanpak.

Het achterstallig onderhoud is niet teruggedrongen. Dit heeft twee redenen; de beschikbare middelen en capaciteit. De organisatie groeit in de uitvoering maar kan nog niet de gehele opgave uitvoeren, dit kost tijd. Daarnaast is met het uitvoeren van de inspecties nog meer noodzakelijk onderhoud inzichtelijk gemaakt. De huidige voorraad aan onderhoud is hoger dan de beschikbare middelen waardoor er nog steeds sprake is van achterstallig onderhoud. Het achterstallige onderhoud is dus nog niet (volledig) ingelopen en dat leidt tot hogere kosten voor het dagelijks onderhoud.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Civiele kunstwerken	77,1	71,6	73,5	72,6	73,6

In 2025 begroten we voor het onderhoud van civiele kunstwerken in totaal € 71,6 miljoen.
In 2024 is de begroting verhoogd voor civiel. Dit heeft voornamelijk te maken met voorbereiding van groot onderhoud van kademuren en steigers. Dit om meer tijd te geven aan engineering en omgevingsmanagement om een tijdige start uitvoering in 2025 mogelijk te maken. In de jaren erop is er gekozen voor een ingroeireeks voor het inzetten van de toegewezen middelen voor de indexatie.

Programma Bruggen en Kademuren
Vanuit het coalitieakkoord 2023-2026 is € 25 miljoen structureel beschikbaar voor het Programma Bruggen en Kademuren. In 2023 zijn de budgetten in 2024, 2025 en 2026 vanuit incidentele middelen opgehoogd. Hierdoor is het budget in 2024 met

€ 2 miljoen opgehoogd en in 2025 en 2026 met € 0,5 miljoen. De verdere verhoging van het budget is te verklaren doordat bij de Begroting 2024 de budgetten geïndexeerd zijn. Hierdoor zijn de structurele middelen vanaf 2027 met € 0,9 miljoen verhoogd van € 25 miljoen naar € 25,9 miljoen.

Sportaccommodaties en sportparken

Het kapitaalgoed omvat verspreid over Amsterdam:
- 28 sporthallen
- 45 sportparken
- 2 watersportcentra
- 11 zwembaden

Specifieke beleidskaders

Het specifieke beleidskader voor sportaccommodaties en sportparken zijn de Sportvisie 2025 (2016) en de richtlijnen uit de handboek sportaccommodaties van het NOC*NSF.

Sportvisie 2025 (2016) hebben we uitgewerkt in afzonderlijke meerjarige onderhoudsplannen. Voor de sportaccommodaties ligt het beheerplan vast in het planologisch gebouwen onderhoudssysteem (Planon). Voor de sportparken ligt dat vast in het meerjarenonderhoudsplan van Grijs en Groen (GISSIB), conform de normering van het Instituut voor milieu en agritechniek.

Verder gelden de Visie openbare ruimte 2025 (2017), het beleidskader 1Amsterdam Heel en Schoon (2017), de Agenda duurzaamheid (2015), de Agenda groen (2015) en het Nationaal Sportakkoord (2018).

Onderhoudsniveau en ontwikkelingen

Bij de sportaccommodaties en sportparken is de onderhoudsstaat op het niveau dat de sportbonden wensen of eisen voor de sporttechnische sportlagen. Dit is onderhoudsniveau B (verzorgd).

Zwembaden

In 2025 werken we verder aan de in 2024 begonnen voorbereidingen voor de verduurzaming van De Mirandabad, die met betrekking tot de activiteiten als volgt is gefaseerd:
- fase 1: duurzame vervanging van het 50-meterbuitenbad;
- fase 2: versnelling aardgasvrij;
- fase 3: grootschalige verduurzaming en renovatieperiode.

Als gevolg van de verduurzamingactiviteiten zal een deel van het geplande onderhoud mogelijk gaan schuiven. Het is nog onbekend hoe dit daadwerkelijk zal gaan uitpakken.

Sporthallen

Binnen een aantal sportaccommodaties hebben wede sportverlichting vervangen voor Ledverlichting. Daarnaast worden er ook schilderwerkzaamheden uitgevoerd evenals het renoveren en onderhoud van de sportvloeren. Voor een optimaal beheer van het vastgoed van de sportaccommodaties wordt er samengewerkt met Vastgoed volgens het Meerjarig onderhoudsplan vastgelegd in het systeem Planon. Hierin wordt het vijfentwintigjarig onderhoud per object vastgelegd voor het uitvoeren van noodzakelijk onderhoud aan gebouwen, terreinen en installaties.

Sportparken

Er worden diverse projecten uitgevoerd op de sportaccommodaties om deze op niveau te houden volgens de NOC*NSF-sporteisen. Hier wordt er gewerkt met het Gisib-systeem voor het integraal beheer van buiten ruimten om het meerjarig onderhoud in vast te leggen van de bovengrondse infrastructuur (toplaag velden, onderlaag velden, verhardingen, verkeersborden en terreinmeubilair), ondergrondse infrastructuur (kabels, leidingen en rioleringen), mechanische en elektronische installaties (kunstwerken, openbare verlichting) en vanzelfsprekend ook met levende organismen (bomen, struiken en planten).

Achterstallig onderhoud

Er is sprake van achterstallig onderhoud. De ondergrondse infrastructuur, hekwerken en bestrating dateert uit de jaren 60 en is toe aan vervanging. Dit kan aanzienlijke financiële gevolgen hebben. Ook het asfalt op de sportparken is van een oude verslechterde kwaliteit en zal na inventarisatie vervangen dienen te worden.
De Roeibaan aan de Bosbaan heeft een erg slechte waterkwaliteit. In samenwerking met de asset Oppervlaktewater zal hier de komende jaren actie in moeten worden ondernomen. Hetzelfde geldt voor de bomen. Onderhoud is niet belegd maar heeft wel een wettelijke zorgverplichting. Een samenwerking met het kapitaalgoed groen wordt gerealiseerd, waarbij door het ontbreken van middelen binnen bestuurlijke keuzes gemaakt moeten worden.
Met behulp van assetmanagement werken we aan een gelijkvormige systematiek voor het beheer en onderhoud. De huidige beheerplannen worden verder geactualiseerd en op orde gebracht. Om efficiëntie te behalen, wordt er bij andere aanbestedingen aangehaakt binnen de gemeente om te kunnen voldoen aan de nieuwe regels betreft inkoop en aanbesteding. Deze veranderingen leiden tot een gewijzigde werkwijze met en een andere capaciteit en specialistische functionarissen.

Financiële toelichting
(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Sportaccommodaties en sportparken	20,2	21,1	21,1	21,1	20,9

In 2025 begroten we voor het onderhoud van sportaccommodaties en sportparken in totaal € 21,1 miljoen. De begroting is met ongeveer € 1,0 miljoen toegenomen ten opzichte van 2024.
Dit wordt veroorzaakt door:
- uitbreiding van het sportareaal (€ 1,5 miljoen)
- meer geplande grootonderhoudswerkzaamheden (€ 0,1 miljoen)
- geen compensatie voor de verhoogde energieprijzen (- € 0,6 miljoen)

Het verschil van de jaren 2026, 2027 en 2028 wordt ook veroorzaakt door de actualisatie van het meerjarenonderhoudsplan.

Verkeerssystemen

Het kapitaalgoed verkeerssystemen bestaat uit verkeersinformatiesystemen, verkeersregelinstallaties en parkeerautomaten.

Verkeersinformatiesystemen bestaan uit de volgende zaken:
- 2076 objecten voor bewegwijzering
- 285 parkeerverwijzingen (displays en kantelwalsen) naar garages en parkeerterreinen
- 385 CCTV- en ANPR-camera's
- 158 stadsplattegronden
- 54 dynamische informatiepanelen
- 106 eenheden verkeersregulering (IDA)
- 27 telpunten
- 76 eenheden verkeersattentie

Het aantal verkeersregelinstallaties bedraagt op dit moment 402 stuks. Deze zijn opgedeeld naar het aantal signaalgroepen. Hoe meer signaalgroepen, hoe meer masten, lantaarns en detectielussen nodig zijn. We hebben 195 kleine signaalgroepen, 110 middelgrote signaalgroepen, 72 grote signaalgroepen en 25 zeer grote signaalgroepen.

Daarnaast bestaat het kapitaalgoed uit 2324 parkeerautomaten. Met de geplande uitbreidingen naar Zuidoost en Nieuw-West groeit het aantal tot 2420 automaten komen. Dit aantal zal in 2026, na de laatste uitbreiding worden behaald.

Specifieke beleidskaders
Voor het onderhouden van verkeerssystemen, geldt het Beleidskader 1Amsterdam Heel en Schoon (2017).

Onderhoud en ontwikkeling
Het gewenste en gerealiseerde onderhoudsniveau is C (Sober).Op basis van het onderhoudsniveau Sober wordt het dagelijks onderhoud uitgevoerd, waaronder monitoring en het verhelpen van storingen. Voor de onderdelen waar onderhoudsniveau B (verzorgd), proberen we dit niveau in stand te houden.
Voor de verkeersinformatiesystemen geldt dat voor de in aanbouw zijnde Verkeerscentrale Amsterdam (VCA) op het LCM-terrein veel afstemming plaatsvindt met het projectteam voor het onderbrengen van de centrale systemen voor aansturing van de verkeersobjecten in de stad. Met de komst van de nieuwe VCA word bijgedragen aan het bestendigen van de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de centrale systemen in de stad.
In 2023 is gestart met de aanbesteding voor het Langzaam Verkeer Monitoringssysteem Amsterdam (LVMA). Dit is een systeem om inzicht te krijgen in de fietsers-, bromfietsers- en voetgangersstromen in de openbare ruimte en deze dan ook te meten en te monitoren. In 2025 rollen we dit project uit.

Wayfinding in Amsterdam is een systeem voor verwijzing van grote voetgangersstromen als niet kan worden volstaan met de standaard bewegwijzering. Het is dus een aanvulling. Wayfinding heeft voor gemeente Amsterdam vier functies:
- Verschaffen van reizigersinformatie trein, metro, tram, bussen;
- Het toepassen van crowd management bij evenementen;
- Culturele advisering;
- Verschaffen van informatie bij rampen en crisissituaties.

Op dit moment ligt de uitrol van de pilot voor intelligente VRI (iVRI) stil. Er zijn op dit moment te veel kinderziektes in het landelijke systeem en is het gunstige effect op doorstroming in Amsterdam nog niet aanwezig. Landelijk is er, in opdracht van onder andere het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, onderzoek gedaan naar verbetering op diverse gebieden. Van het verbeteren/vereenvoudigen van het, reduceren van kosten tot de inzet van een iVRI voor langzaam verkeer. Amsterdam volgt deze landelijke ontwikkelingen van de iVRI op de voet. Nieuwe VRI's worden in Amsterdam op dit moment als i-VRI ready geleverd. De nieuwe automaten zijn dus voorzien van de betreffende hardware maar zijn dus niet aangesloten op de landelijke systemen.

Het programma Aanpak Autoluw Amsterdam (onder andere de transitie van 50 naar 30 km/uur) zal ook voor de komende jaren veel wijzigingen brengen in de verkeersstromen binnen de stad, met gevolgen voor de verkeerslichten en verkeersinformatiesystemen door gewijzigd verkeersaanbod zijn aanpassingen in de verkeersregelingen noodzakelijk. Ook leidt dit tot aanpassingen in de scenario's voor omleidingen op DRIP's en aanpassing van bewegwijzering en parkeerverwijssystemen.

Achterstallig onderhoud

Er is op dit kapitaalgoed geen achterstallig onderhoud.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Verkeerssystemen	19,5	18,8	19,7	19,0	19,0

In 2025 begroten we voor het onderhoud van Verkeerssystemen in totaal € 18,8 miljoen.
De begroting valt in 2025 voor verkeerssystemen goedkoper uit vanwege een besparing op de kosten voor het herstellen van diverse gebreken. In 2026 vinden weer een nieuwe ronde van CROW323- en NEN3140-inspecties plaats waardoor aanvullend inspectiebudget benodigd is.
Vanaf 2027 is het monitoring en inspectie budget structureel verlaagd. We voeren minder inspecties uit.

Openbare verlichting

Het Amsterdamse areaal van het kapitaalgoed openbare verlichting bestaat uit:
- 131.500 straatverlichtingsobjecten: palen, overspanningen en tunnelobjecten
- 153.000 armaturen
- 321 openbare verlichting voeding & verdeelkasten voor het eigen voedingsnet

En Lichtkunst, Stadsilluminatie, Decoratieve & Historische verlichting
- 9.650 armaturen
- 194 voedingskasten

Omvang van het verlichtingsareaal varieert, onder andere door de jaarlijkse groei van de stad met een gemiddelde van half procent, wat gelijk staat aan ongeveer 750 extra lichtpunten. Dit komt door het bouwen van nieuwe wijken en het bijplaatsen van lichtpunten op donkere plekken.

Specifieke beleidskaders

Voor het onderhouden van openbare verlichting geldt het Beleidskader Verlichting 2017, Beleidskader Puccinimethode en 1Amsterdam Heel en Schoon.

Onderhoud en ontwikkelingen

Amsterdam heeft in 2017 besloten om de openbare verlichting te verledden, als bijdrage aan verlaging van de CO2-uitstoot. Inmiddels (begin 2024) is negentig procent van het areaal voorzien van energiezuinige leds. Wat overblijft zijn armaturen die complexer zijn om te vervangen door led. Zo ook de circa 9.600 armaturen die aan draden hangen van gevel tot gevel (draadverlichting). Omdat gewerkt wordt in een omgeving midden in de stad, met veel monumentale panden, verschillende huiseigenaren en in sommige gevallen een trambaan, is er voor deze complexe opgave meer tijd nodig. In 2022 is begonnen met het uitvoeren van inspecties aan alle overspanningen en de gevelbevestigingen. De verwachting is dat in 2026 het onderhoud en de led-transitie gereed is.

Achterstallig onderhoud

Er is bij dit kapitaalgoed geen achterstallig onderhoud.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Openbare verlichting	13,3	11,9	11,9	11,9	11,9

In 2025 begroten we voor het onderhoud van openbare verlichting in totaal € 11,9 miljoen.
In 2024 staat een hogere begroting vanwege onder andere 600.000 euro aan extra lasten: het aantal storingen in het eigen net is gemiddeld met zes procent gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. Ook het aantal storingen bij Liander is tien procent gestegen omdat er een achterstand is bij Liander voor het oplossen van storingen door personeel gebrek. Daarbij zijn er extra middelen van 780.000 euro voor elektrakosten 2024 uit het noodfonds en 120.000 euro voor het Klimaatakkoord Openbare Verlichting. Deze lijn zal zich doortrekken in 2025.

Straatmeubilair en speeltoestellen

Dit kapitaalgoed bevat onder andere:
- 8.156 sport- en speeltoestellen, verdeeld over 1.670 speellocaties
- 360.000 stuks straatmeubilair, waaronder zitbanken, fietsrekken, bebording en wildplakzuilen
- 518 openbare stroomkasten
- 554 watertappunten
- 200 kilometer hekwerk

Daarnaast betreft het kapitaalgoed bijzondere objecten, zoals:
- 918 kunstobjecten in de openbare ruimte (waaronder oorlogsmonumenten)
- 93 fonteinen
- 15 speelbadjes

Specifieke beleidskaders

Beleidskaders voor Straatmeubilair & speeltoestellen zijn:
- 1Amsterdam Heel & Schoon (2017)
- Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld (2024, Puccinimethode)
- Strategisch huisvestingsplan voor sport en spelen (2021)

Voor speeltoestellen en speelbadjes hanteren we de wettelijke vereisten die strenger zijn dan het onderhoudsniveau in 1Amsterdam Heel & Schoon (met niveau Sober) voorschrijft.

Elk jaar stellen we een instandhoudingsplan op waarin we de opgave voor groot onderhoud en vervanging uitwerken. Ook werken we jaarlijks de Rapportage Normkosten Straatmeubilair en Speeltoestellen bij, wat een rekensystematiek is voor budgetramingen.

Onderhoud en ontwikkelingen

De huidige kwaliteit van dit kapitaalgoed is op dit moment over het algemeen op orde, namelijk het gewenste niveau C (sober). Vanwege strengere wettelijke veiligheid en regelgeving is voor het grootste deel van de asset Straatmeubilair en Speelvoorzieningen een hoger beheerniveau dan Sober vereist. Zo moeten de speelbadjes per 1 januari 2024 voldoen aan strengere wet- en regelgeving. Zodoende ligt de focus van het onderhoud op het voldoen aan deze wettelijke veiligheidseisen eisen. In 2024 en verder in 2025 onderzoeken we de gevolgen van de nieuwe wetgeving op speelbadjes en hoe we erop kunnen sturen om de speelbadjes veilig en beschikbaar te houden.

Achterstallig onderhoud

Bij speelvoorzieningen is er momenteel geen sprake van achterstallig onderhoud. Bij stroomkasten en fonteinen is er een programma opgezet waar uitvoering aan wordt gegeven waarmee we eind 2025 op het gewenste onderhoudsniveau komen. Daarnaast is er sprake van achterstallig onderhoud bij negen speelbaden (waarvan twee in het Amsterdamse Bos). Hier voldoen we niet aan de nieuwe wetgeving. In de jaren 2025-2028 worden de speelbaden aangepast zodat deze weer voldoen aan de wetgeving.

Financieel overzicht

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Straatmeubilair en speeltoestellen	13,6	13,8	13,9	13,8	12,9

In 2025 begroten we voor het onderhoud van Straatmeubilair en speeltoestellen in totaal € 13,8 miljoen.
Bij de Voorjaarsnota 2025 hebben we € 45 miljoen beschikbaar gesteld om achterstallig onderhoud terug te dringen. Hiervan is voor spelen € 7,5 miljoen beschikbaar voor het plaatsen van zwembadinstallaties bij de resterende negen van de vijftien speelbadjes. Dit betreft € 2 miljoen per jaar in 2025 tot en met 2027 en € 1,5 miljoen in 2028.

Tunnels

- Het kapitaalgoed tunnels bestaat uit vijf wegtunnels:
  1. IJ-tunnel
  2. Michiel de Ruijtertunnel
  3. Piet Heintunnel
  4. Spaarndammertunnel
  5. Arenatunnel
- Een verkeerscentrale
- Een uitwijkvoorziening verkeerscentrale
- Een testcentrum
- Een integrale leidingen tunnel
- Een tramtunnel

Vanuit de Verkeerscentrale Amsterdam bedienen en bewaken we de tunnels en voeren we het operationele verkeersmanagement in de stad uit.

Specifieke beleidskaders

In 2017 is het beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon aangenomen. Daarnaast gelden de Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels (2006/2013) en het Bouwbesluit (2012).

Onderhoud en ontwikkelingen

Het gewenste en gerealiseerde onderhoudsniveau is C (Sober).

De assets die recent in beheer zijn genomen, namelijk het testcentrum en Integrale Leidingen Tunnel, zijn vanaf 2025 in de begroting opgenomen.

In 2025 wordt het dagelijks onderhoud uitgevoerd zoals gepland. Omdat de vervanging van de IJ-tunnel en Arenatunnel nog niet plaatsvindt in 2025, zal er extra dagelijks onderhoud moeten worden uitgevoerd om aan het gewenste onderhoudsniveau te voldoen. Zo zijn er delen van veiligheidskritische installaties (onder andere CCTV-camera's) vervangen die niet voorzien waren in de begroting. Voor groot onderhoud speelt dat in ieder geval in 2024 en waarschijnlijk ook in 2025 niet het volledige programma kan worden gerealiseerd door capaciteitsissues voor de uitvoering. Op het gebied van veiligheid hoeven we geen zorgen maken maar qua beschikbaarheid kan het wel invloed hebben.
Buiten het dagelijks onderhoud zal er vooral veel energie gespendeerd moeten worden op het correctieve onderhoud (deelvervangingen of beheersmaatregelen) om uitval van systemen in de IJ-tunnel en Arenatunnel te voorkomen. Omdat installaties einde levensduur zijn, is preventief onderhoud minder zinvol.
Daarnaast is de Tunnel Beheer Organisatie zich aan het ontwikkelen naar een regieorganisatie. Het wegzetten van uitvragen en opdracht naar de markt via de vorig jaar gestarte raamovereenkomst adviesdiensten is daarbij een recente ontwikkeling. Cybersecurity, informatievoorziening en opleiden, trainen, oefenen (OTO) zijn daarin belangrijke onderdelen.

Sinds de opening van de Michiel de Ruijtertunnel medio 2015 hebben personen geprobeerd zichzelf van het leven te beroven door vanaf het busplatform op de rijbaan van de tunnel te springen. Naast de persoonlijke drama's die deze actie met zich brengen, vormen deze acties ook een gevaar voor de gebruikers van de tunnel. Als beheersmaatregelen zal er een suïcidepreventie worden gerealiseerd in de vorm van een hekwerk. In het bestedingsvoorstel ten behoeve van de Voorjaarsnota 2024 is een bedrag van € 0,7 miljoen onder groot onderhoud (€ 0,2 miljoen in 2024 en € 0,6 miljoen in 2025) opgenomen voor suïcidepreventie.
Als gevolg van het uitstellen van Arenatunnel en IJ-tunnel geeft het systeem meer storingen wat langduriger herstel oplevert en de kosten voor correctief onderhoud stijgen.

Medio 2023 heeft de programmadirecteur en de programmaorganisatie Aanpak Wegtunnels Amsterdam het opdrachtgeverschap overgedragen aan de tunnelbeheerorganisatie (Verkeer en Openbare Ruimte). Lopende- (Nieuwe VCA) en toekomstige projecten (Renovatie Arenatunnel en Vervangingsonderhoud IJ-tunnel), die vallen onder de Regeling Risicovolle Projecten worden vanaf die periode aangestuurd onder ambtelijk opdrachtgeverschap van de tunnelbeheerorganisatie (Verkeer en Openbare Ruimte).

Naast de overdracht van het opdrachtgeverschap is ook het eigendom en beheer van het testcentrum op het LCM-terrein, de hierin gerealiseerde test- en OTO-omgevingen en de test-omgeving in Zoetermeer overgedragen aan de tunnelbeheerorganisatie.

Begin 2024 is er een ambtelijke opdrachtnemersorganisatie, de Afdeling Tunnel Projecten binnen Uitvoeringsorganisatie Infrastructuur en Energie, opgericht die verantwoordelijk zal zijn voor de uitvoering en de coördinatie van het projectmatig onderhoud aan bestaande tunnels en de uitvoering van toekomstige tunnelprojecten in opdracht van de tunnelbeheerorganisatie (Verkeer & Openbare Ruimte:

- Versterkingsopgave: De komende jaren staan in het teken van continue doorontwikkeling van de tunnelbeheerorganisatie. De processen worden uitgewerkt. We gaan op basis van een transitie-opleidingsplan kijken welke rollen en functies aanvullende training en opleiding nodig hebben. Input hiervoor komt vanuit de verschillende werkpakketten.
- Veiligheidsverantwoording: In 2022-2026 wordt gewerkt aan het verder professionaliseren van veiligheidsverantwoording waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen veiligheidsbewijsvoering en veiligheids-management.
- Informatievoorziening: IV gaat in de periode 2022-2026 een steeds belangrijkere rol innemen binnen de TBO. De voornaamste drijfveren daarvoor zijn de gemeentelijke ambities en de wijze waarop projecten door de opdrachtnemer opgeleverd gaan worden.

Achterstallig onderhoud

Als gevolg van uitstel van renovatie Arenatunnel en vervangingsonderhoud IJ-tunnel is er bij dit kapitaalgoed sprake van achterstallig onderhoud. Een aantal systemen waaronder civiele onderdelen zoals bijvoorbeeld voegovergangen tussen tunnelelementen is verouderd en aan vervanging toe is en geeft meer storingen en een langduriger herstel, waardoor de betrouwbaarheid van deze tunnels afneemt.
Op dit moment zijn er middelen vrij gemaakt om een start te maken met het wegwerken achterstallig onderhoud. We beginnen met het vervangen van het wegdek.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Tunnels	9,8	11,0	10,5	10,6	10,8

In 2025 begroten we voor het onderhoud van tunnels in totaal € 11,0 miljoen.
De Begroting 2025 is ten opzichte van de Begroting 2024 € 1,2 miljoen hoger. Dit komt doordat het vervangingsonderhoud van de IJ-tunnel en de renovatie van de Arenatunnel zijn uitgesteld en hiermee het bijbehorende budget van € 1,2 miljoen is overgeheveld naar 2025.

Stedelijke busstations

Dit kapitaalgoed omvat de volgende elf stedelijke busstations:
1. IJ-zijde
2. Sloterdijk
3. Bijlmer
4. Holendrecht
5. Appeltjesmarkt
6. Amstelstation
7. Duivendrecht
8. Lelylaan
9. Noorderpark
10. Noord
11. Gaasperplas

Specifieke beleidskaders

In 2017 is het beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon aangenomen. Elk jaar wordt een instandhoudingsplan opgesteld waarin de opgave voor groot onderhoud en vervanging is uitgewerkt. Ook wordt de rekensystematiek voor budgetramingen, jaarlijks geactualiseerd. Verder zijn van toepassing Handleiding geleidenlijnen Amsterdam en Toegankelijke busstations en beheerconvenanten met NS en GVB.

Onderhoud en ontwikkelingen

We streven ernaar om Stedelijke busstations, als onderdeel in de verbinding van verschillende modaliteiten, aantrekkelijk te laten zijn voor de reizigers en gebruikers. Door een schone, veilige en functionerende omgeving aan te bieden.

Het gewenste onderhoudsniveau is C (Sober). Het huidige onderhoudsniveau is B (Verzorgd). Voor kwaliteitsbeoordeling van opstal zoals liften, roltrappen en constructies hanteren we de NEN 2767-4. Opstal is enkel op de stedelijke Busstation IJ-Zijde, Noord en Amstel aanwezig en verkeert conform deze NEN-norm in conditie 2, wat overeenkomt met niveau B (Verzorgd). Dit komt door de relatief nieuwe staat van deze busstations. De verhardingen op de stedelijke busstations worden gemeten conform de CROW-methodiek en vallen onder asset verhardingen.

Incidenten (vandalisme) en schoon (aantrekkelijkheid) zijn de voornaamste risico's. Veel aandacht zit op snel herstel van (gevaarlijke) situaties en schoonhouden.
De kap van de Busstation IJ-Zijde vormt een sluimerend risico voor aantrekkelijkheid. Naast lekkages en niet goed kunnen onderhouden door ontbrekende faciliteiten is vervuiling een knelpunt.

Vanaf 2024 en 2025 werken we in samenwerking met GVB Infra en de vervoerregio naar een herverdeling van de asset Stedelijke busstation IJ-Zijde ter verbetering van het eigenaarschap en daarmee beheer- en kostenefficiëntie.

Achterstallig onderhoud

Bij het kapitaalgoed stedelijke busstations is geen sprake van achterstalligheid.

Financieel overzicht

(bedragen x € 1 miljoen)

	2024	2025	2026	2027	2028
Stedelijke busstations	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0

In 2025 begroten we voor het onderhoud van Stedelijke busstations in totaal € 1,0 miljoen. We verwachten een lichte stijging van onderhoudskosten als gevolg van inflatie, maar ook vanwege veroudering en slijtage.

3.4 Financiering

Inleiding

In deze paragraaf beschrijven we hoe we de financieringsfunctie uitvoeren.
De financieringsfunctie zorgt ervoor dat we genoeg geld hebben om aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Dit doen we door kort- en langlopende leningen aan te trekken. De financieringsfunctie omvat ook het verstrekken van leningen en garanties en het beheersen van financiële risico's.

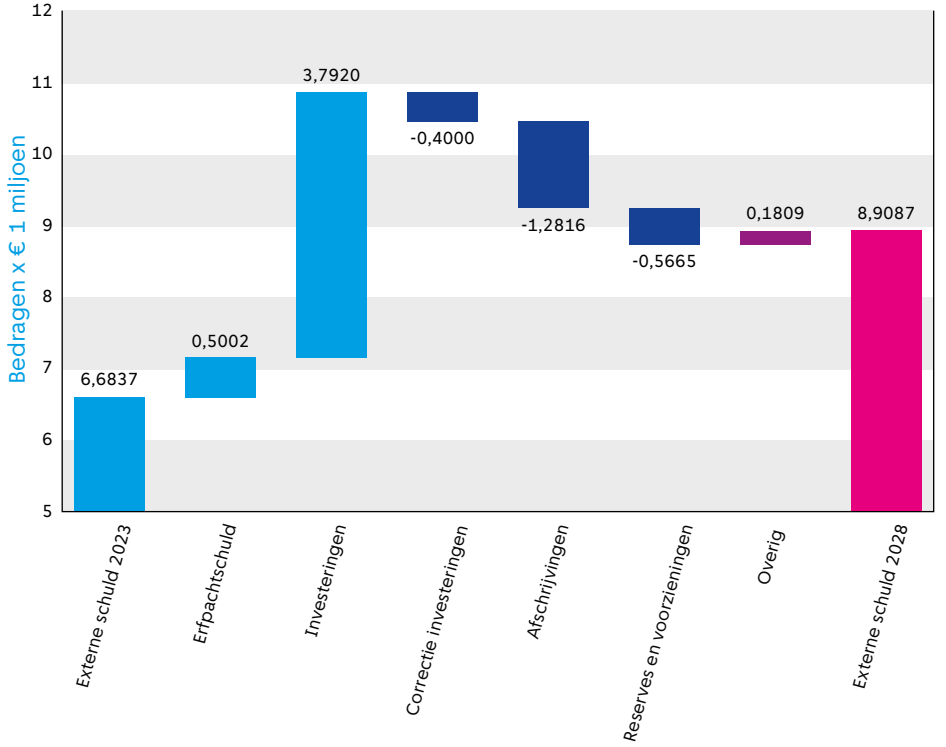
Algemeen beeld schuldontwikkeling en rente

We lenen om onze investeringen te financieren. In de komende jaren blijven we flink investeren in de stad. Hierdoor zal de schuld toenemen van € 6,7 miljard in 2023 tot € 8,9 miljard in 2028. Dat tonen we in grafiek 1. De belangrijkste reden van de verwachte stijging van de schuld is onze investeringsambitie. Hierdoor stijgt onze financieringsbehoefte de komende jaren met € 3,8 miljard. Daarnaast stijgt de erfpachtschuld met € 0,5 miljard. Onze financieringsbehoefte wordt gereduceerd door onze afschrijvingen en stijgende omvang van reserves en voorzieningen. Daarnaast is de schuld gecorrigeerd voor onze investeringsambitie. In de afgelopen jaren is € 600 miljoen per jaar geïnvesteerd. Voor 2025 t/m 2028 stijgt dit verder naar circa € 800 miljoen per jaar. Gezien mogelijke vertraging door bijvoorbeeld tekorten van mensen en materiaal kan het goed zijn dat dit niveau niet wordt gerealiseerd. Vandaar dat voor de schuldontwikkeling de ontwikkeling van de investeringen verlaagd is met € 100 miljoen per jaar. Mochten de investeringen wel uitkomen zoals begroot, zal de schuld in 2028 € 400 miljoen hoger uitkomen op € 9,3 miljard in plaats van € 8,9 miljard.

De schuld bestaat uit leningen van externe partijen waarover we rente betalen. In het verleden hebben we geprofiteerd van zeer lage tot zelfs negatieve rentes. In de afgelopen jaren is de rente echter sterk gestegen. Hierdoor verwachten we dat onze rentelasten ook zullen stijgen. Het effect van de gestegen rentes werkt echter vertraagd door. We hoeven niet direct de hogere rente te betalen over de gehele schuld. Dit komt doordat we onze schuld hebben afgesloten met langlopende leningen tegen een vaste rente. In 2024 verwachten we een gemiddelde rente van 1,3% op onze totale schuld. Door de stijgende schuld zullen we nieuwe leningen moeten afsluiten tegen hogere rente, net als aflopende leningen. Daardoor zullen de rentelasten toenemen in de komende jaren. De hogere structurele lasten hebben we verwerkt in deze begroting.

Door de stijgende schuld verslechteren de schuldratio's maar blijven deze nog steeds goed.

Grafiek 1. Schuldontwikkeling 2024 - 2028

Geprognosticeerde balans

De balans is een financieel overzicht van de bezittingen en hoe deze bezittingen zijn gefinancierd op een bepaald moment. Tabel 1 toont onze vereenvoudigde geprognosticeerde balans. Hierin staat de meerjarige ontwikkeling van het bezit en hoe we het bezit financieren. De balans is vereenvoudigd omdat voorraden, debiteuren en crediteuren niet afzonderlijk zijn vermeld. Dit voegen we namelijk samen tot het werkkapitaal.
Eind 2023 bedroegen onze bezittingen € 15,6 miljard. Deze waren gefinancierd met:

- € 8,6 miljard interne financieringsmiddelen (reserves, resultaat na bestemming en voorzieningen)
- € 6,7 miljard externe financieringsmiddelen
- € 0,2 miljard aan werkkapitaal

Tabel 1. Geprognosticeerde balans (vereenvoudigd)

(bedragen x € 1 miljoen)

Balans, vereenvoudigd	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Immaterieel bezit	16	16	16	16	16	16
Materieel bezit	14.440	14.896	15.373	15.901	16.406	16.911
Financieel bezit	1.100	1.150	1.183	1.201	1.207	1.215
Totaal bezit	**15.555**	**16.061**	**16.572**	**17.117**	**17.629**	**18.142**
Reserves	7.985	8.079	8.102	8.026	8.207	8.329
Resultaat na bestemming	122	67	0	0	0	0
Voorzieningen	542	533	596	626	667	747
Externe financieringsmiddelen	6.684	6.921	7.471	8.201	8.598	8.909
Werkkapitaal	222	461	403	265	157	157
Totaal financieringsmiddelen	**15.555**	**16.061**	**16.572**	**17.117**	**17.629**	**18.142**

Hierna gaan we verder in op de samenstelling en ontwikkeling van de bezittingen en financieringsmiddelen.

Bezittingen

Onze bezittingen bestaan uit materiële bezittingen en financiële bezittingen.

Materiële bezittingen

De materiële bezittingen bestaan vooral uit:

- erfpachtgronden
- weg-, water- en rioolwerken
- (school)gebouwen

Zoals uit tabel 1 blijkt, nemen onze bezittingen de komende jaren toe van € 15,6 miljard in 2023 tot € 18,1 miljard in 2028. De samenstelling en ontwikkeling van de materiële bezittingen lichten we verder toe in de Investeringsparagraaf.

Financiële bezittingen

Financiële bezittingen bestaan vooral uit verstrekte leningen en aandelenkapitaal in deelnemingen.

Tabel 2 toont de samenstelling en verwachte ontwikkeling van de financiële bezittingen. Deelnemingen zijn het grootste deel van de financiële bezittingen. De waarde van de deelnemingen neemt toe. Dit komt vooral door de toename van het aandelenbelang in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InWest. Dit groeit naar € 40 miljoen in 2026. Verder neemt de omvang toe door de opbouw van aandelenkapitaal bij Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland.
Verdere toelichting over de deelnemingen volgt in de paragraaf Verbonden partijen.

Ook de omvang van de verstrekte leningen nemen toe in de komende jaren. Deze ontwikkeling behandelen we verderop in deze paragraaf bij het onderdeel Verstrekte leningen.

Tabel 2. Financiële bezittingen

(bedragen x € 1 miljoen)

Financiële bezittingen	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Deelnemingen	689	701	711	721	723	725
Verstrekte leningen	378	415	438	447	451	457
Overig	33	33	33	33	33	33
Totaal	**1.100**	**1.150**	**1.183**	**1.201**	**1.207**	**1.215**

Financieringsmiddelen

De bezittingen financieren we met interne en externe financieringsmiddelen.

Interne financieringsmiddelen

De interne financieringsmiddelen bestaan uit:

- reserves
- voorzieningen
- het resultaat na bestemming

Tabel 3 toont dat de verwachte omvang van de interne financieringsmiddelen stijgt van € 8,6 miljard in 2023 tot € 9,1 miljard in 2028. Dit betekent dat we een deel van onze inkomsten gebruiken om reserves te vormen. Vaak voor toekomstige uitgaven. In de bijlage Reserves en de bijlage Voorzieningen lichten we de samenstelling en ontwikkeling van de reserves en voorzieningen verder toe.

Tabel 3. Interne financieringsmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

Interne financieringsmiddelen	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Reserves	7.985	8.079	8.102	8.026	8.207	8.329
Resultaat na bestemming	122	67	-	-	-	-
Voorzieningen	542	533	596	626	667	747
Totaal	**8.649**	**8.679**	**8.697**	**8.651**	**8.874**	**9.077**

Werkkapitaal

We hebben op dit moment een negatief werkkapitaal. Dit betekent dat de omvang van de voorraden en debiteuren lager is dan de omvang van de crediteuren. Daarom hoeven we niet te lenen om onze voorraden en debiteuren te financieren. We presenteren daarom het negatieve werkkapitaal als financieringsmiddel. De ontwikkeling van het werkkapitaal is terug te vinden in tabel 1 en is voornamelijk het resultaat van de inzet van de voorraad grond.

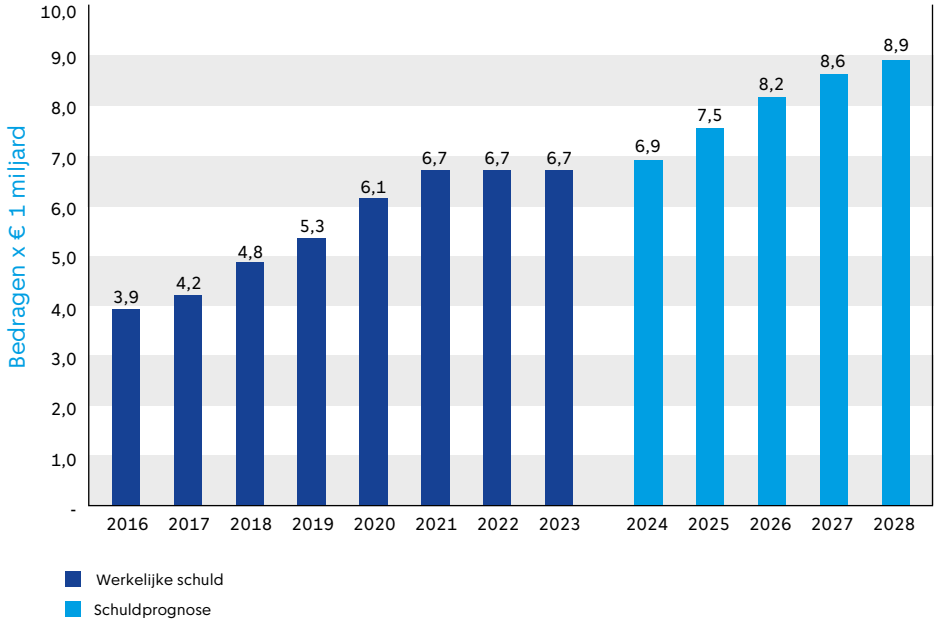
Externe financieringsmiddelen

De externe financieringsmiddelen zijn leningen van externe partijen waarover we rente betalen. Dit noemen we ook wel de externe schuld.

De schuldprognose is het resultaat van overige ontwikkelingen op de balans. De behoefte aan externe financieringsmiddelen is namelijk het verschil tussen de bezittingen en de interne financieringsmiddelen. De behoefte aan externe financieringsmiddelen stijgt de komende vijf jaren van € 6,7 miljard in 2023 tot € 8,9 miljard in 2028. Dit is vooral het gevolg van de investeringen in onze stad.

Grafiek 2 toont het verloop van de externe financieringsmiddelen van de afgelopen jaren en de verwachte ontwikkeling.

Grafiek 2. Ontwikkeling externe financieringsmiddelen

Tabel 4 toont de samenstelling en ontwikkeling van de externe financieringsmiddelen. De tabel belicht de kort- en langlopende leningen, de omvang van de nog aan te trekken financiering en de rentelasten.

Tabel 4. Externe financieringsmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

Externe financieringsmiddelen	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Kortlopende schuld	351	400	400	400	400	400
Bestaande langlopende schuld	6.333	6.078	5.441	4.837	4.232	3.608
Nog aan te trekken langlopende schuld	-	443	1.631	2.964	3.966	4.900
Omvang externe schuld	**6.684**	**6.921**	**7.471**	**8.201**	**8.598**	**8.909**
Rentelast	72	89	120	157	187	214
Gemiddeld gewogen rentepercentage	1,1%	1,3%	1,6%	2,0%	2,2%	2,4%

Rentelast
Voor de begroting 2025 gaan we uit van een verwachte rente van:
- 3,75 procent voor de nog aan te trekken kortlopende schuld.
- 3,25 procent voor de nog aan te trekken langlopende schuld.

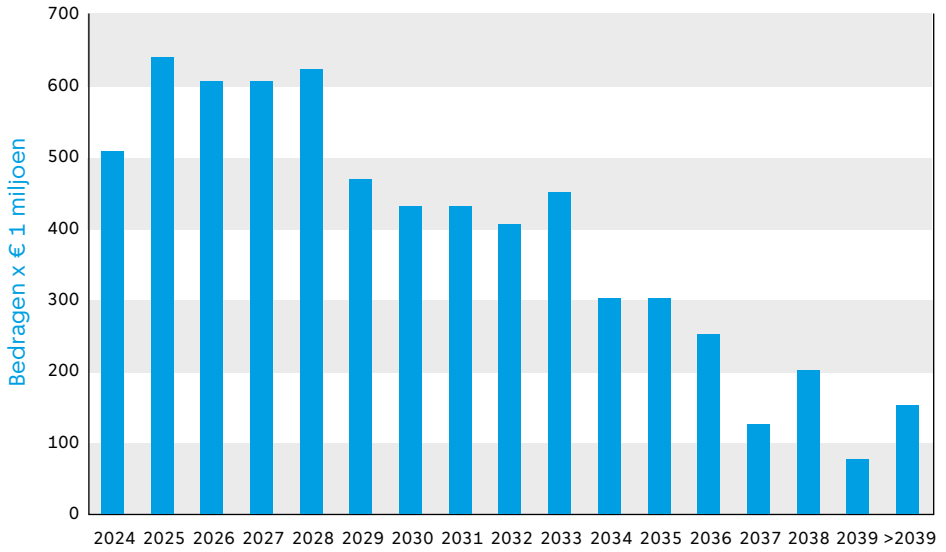
Deze rentes baseren we op de marktrente van 1-jaarsleningen (kort) en 10-jaarsleningen (lang) aan gemeenten.

Het overgrote deel van onze externe schuld lenen we met langlopende leningen tegen een vaste rente van momenteel gemiddeld 1,3%. Hierdoor werkt het effect van de hogere marktrente op de totale schuld vertraagd door. Daardoor betalen we niet gelijk de marktrente van 3,25% rente over de gehele schuld. Zoals uit tabel 4 blijkt, stijgt het gemiddelde rentepercentage over de schuld stapsgewijs naar 2,4% (€ 214 miljoen rente) in 2028. Ook na deze periode geldt dat de jaarlijkse rentelasten stapsgewijs oplopen zolang de marktrente hoger is dan de gemiddelde rente van onze externe schuld.

Indien er meer of minder wordt geleend dan resulteert dit per € 100 miljoen in € 3,25 miljoen hogere of lagere rentelasten per jaar.

Aflossingsprofiel
Grafiek 3 toont een overzicht van de aflossingen van de totale bestaande langlopende schuld. Hieruit blijkt dat de aflossingsverplichtingen zijn gespreid over de jaren. Hierdoor wordt het renterisico beperkt. Het effect van de hogere marktrente werkt vertraagd door.

Grafiek 3. Aflossingen bestaande langlopende schuld

Kengetallen

Er zijn verschillende invalshoeken om de schuld en de houdbaarheid ervan te beoordelen. Kengetallen moeten inzicht geven om de schuld en ontwikkeling daarvan beter te kunnen begrijpen. De solvabiliteitsratio[1] en de netto schuldquote[2] zijn verplichte kengetallen vanuit het BBV. Vanuit de Wet fido zijn de renterisiconorm en de kasgeldlimiet verplichte kengetallen. Daarnaast geven we een toelichting op schatkistbankieren.

Deze kengetallen lichten we in deze paragraaf verder toe. Een overzicht van de kengetallen tonen we in tabel 5.

1 De solvabiliteitsratio berekenen we door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio geeft aan hoeveel we van ons bezit financieren met eigen vermogen (reserves). Daarnaast is het een maatstaf voor kredietwaardigheid.

2 De netto schuldquote berekenen we door de netto schuld te delen door het begrotingstotaal. Het begrotingstotaal zijn de totale baten zonder reservemutaties. We geven de netto schuldquote weer zonder en met correctie voor leningen die wij zelf verstrekt hebben.

Tabel 5. Kengetallen Schuld

(bedragen x € 1 miljoen)

							Signaleringswaarden toezichthouder provincie Noord-Holland		
Kengetallen Schuld	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**Onvoldoende**	**Redelijk**	**Voldoende**
Solvabiliteit	49%	49%	47%	45%	44%	44%	< 20%	20% < X < 50%	> 50%
Netto schuldquote Standaardschuld	54%	59%	65%	76%	79%	82%	> 130%	90% < X < 130%	< 90%
Netto schuldquote inclusief erfpacht	101%	101%	108%	119%	122%	124%			
Netto schuldquote inclusief erfpacht gecorrigeerd voor verstrekte leningen	95%	95%	101%	113%	116%	117%			
Renterisiconorm	10%	9%	9%	9%	9%	9%	< 20%		
Kasgeldlimiet	6%	7%	6%	6%	6%	6%	< 8,5%		

De solvabiliteit daalt van 49% in 2023 naar 44% in 2028. Dit komt vooral doordat de omvang van de externe schuld sneller stijgt dan de omvang van onze reserves in de komende jaren. Hiermee blijven we voldoen aan de signaleringswaarde ‘redelijk’ van onze toezichthouder de provincie Noord-Holland.

De schuld beheersen we door te sturen op twee samenstellende delen van onze schuld, namelijk de standaardschuld en de erfpachtschuld. De erfpachtschuld is het deel van de schuld die we zijn aangegaan om de erfpachtgronden te financieren. De standaardschuld is de schuld voor overige investeringen. De standaardschuld beheersen we door de netto schuldquote van de standaardschuld voor de lange termijn te richten op 110%. De erfpachtschuld beheersen we door canoninkomsten uit erfpacht te sparen.

De netto schuldquote van de standaardschuld stijgt naar 82% in 2028. Hiermee blijven we ruim onder de lange termijn streefwaarde van 110%. De netto schuldquote inclusief erfpacht komt uit op 124% in 2028. Dit voldoet aan de signaleringswaarde ‘redelijk’ van de provincie Noord-Holland. De stijging komt doordat we flink investeren in de stad, waardoor de externe schuld toeneemt.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet begrenst onze maximale kortlopende schuld. Dit zijn leningen met een looptijd tot 1 jaar. Zonder deze beperking zouden gemeenten zich volledig met kortlopende leningen kunnen financieren. Dit zou echter leiden tot hoge renterisico’s. Renteverhogingen hebben dan namelijk direct effect op onze rentelasten, terwijl dit bij langlopende leningen langzaam doorwerkt.

De limiet voor onze kortlopende schuld ligt op 8,5 procent van het begrotingstotaal. We berekenen het door de gemiddelde omvang van de kortlopende leningen te delen door het begrotingstotaal. We mogen de limiet tijdelijk overschrijden, maar drie achtereenvolgende kwartalen overschrijden is niet toegestaan volgens Wet fido. De komende jaren blijft de kasgeldlimiet redelijk constant en blijft voldoen aan de norm.

Renterisiconorm

De renterisiconorm begrenst het bedrag aan langlopende schulden dat de gemeente in een gegeven jaar moet aflossen of waarvan de rente moet worden herzien. De limiet hiervoor ligt op maximaal 20% van het begrotingstotaal. Hierdoor moeten de aflossingen gespreid worden over de jaren. Dat beperkt het renterisico dat we lopen in een bepaald jaar. De komende jaren blijven we binnen de renterisiconorm. Dit komt doordat we onze aflossingsverplichtingen hebben gespreid over de jaren, zoals ook staat in grafiek 3.

Schatkistbankieren

Alle decentrale overheden moeten vanaf een bepaald drempelbedrag overtollige middelen in de schatkist van het ministerie van Financiën aanhouden. Deelname van de decentrale overheden aan schatkistbankieren zorgt voor een lagere EMU-schuld van Nederland. Voor ons bedraagt het drempelbedrag in 2025 € 22,6 miljoen. Gezien de blijvende financieringsbehoefte zullen de overtollige middelen tot een minimum beperkt zijn. Hierdoor zullen we weinig tot geen geld bij de schatkist aanhouden.

EMU-saldo

Gemeenten zijn verplicht om een overzicht van het EMU-saldo te verstrekken. EMU verwijst naar de Economische en Monetaire Unie. Het EMU-saldo wordt op landelijk niveau bepaald. Onze inkomsten en uitgaven tellen mee in de optelsom van alle inkomsten en uitgaven van de Rijksoverheid en de decentrale overheden. Het EMU-saldo helpt om de financiële gezondheid van EU-lidstaten te meten en de economische stabiliteit te behouden.

Het EMU-saldo wordt bepaald door de inkomsten en uitgaven volgens het kasstelsel. Dat verschilt van het baten-lasten stelsel dat gemeenten gebruiken. In het EMU-saldo zijn investeringsuitgaven en aan- en verkopen van grond opgenomen. Maar geen afschrijvingen en toevoegingen aan reserves en voorzieningen. Dit is wel zo in het baten-lasten stelsel.

Tabel 6 toont het effect van ons op het EMU-saldo van Nederland. Hieruit blijkt dat wij in de komende jaren een negatief effect hebben op het Nederlandse EMU-saldo. Dat komt doordat we fors investeren in de stad. De grootste investeringen in de stad zijn de investeringen in erfpachtgronden, (school)gebouwen en openbare voorzieningen.

Tabel 6. EMU-saldo

(bedragen x € 1 miljoen)

EMU-saldo	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	123	39	23	-76	181	122
Mutatie (im)materiële vaste activa	-324	-456	-478	-528	-505	-505
Mutatie voorzieningen	122	-9	63	30	41	80
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-137	-141	-58	-138	-108	-120
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	99	0	11	2	-	-
Berekend EMU-saldo	**-118**	**-576**	**-439**	**-710**	**-391**	**-423**

Lening- en garantiebeleid

We verstrekken leningen als de onderstaande voorwaarden gelden:
- Dit dient het publiek belang.
- Geen andere externe financiers willen een lening verstrekken.
- Vanuit financiële analyses blijkt dat de lener aan alle rente- en aflossingsverplichtingen kan voldoen.

Garanties verstrekken we alleen als dit een toegevoegde waarde oplevert ten opzichte van een lening. Verstrekken van leningen en garanties brengt echter risico's met zich mee. Juist de combinatie van publiek belang en de afwezigheid van externe financieringsmogelijkheden maakt het risico hoger dan gemiddeld. Bij specifieke risico's treffen we een voorziening. Onze resterende risico's bij verstrekken van leningen en garanties zitten in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Hiervoor houden we de Algemene Reserve aan vanuit de regels Weerstandsvermogen

Het beleid over verstrekken en beheren van leningen en garanties door ons aan derden staat in het "Lening- en garantiebeleid gemeente Amsterdam".

Verstrekte leningen

We hebben eind 2023 voor € 384 miljoen aan leningen verstrekt aan derden. We verwachten dat de omvang van de verstrekte leningen toeneemt naar € 485 miljoen eind 2028. Tabel 4.4.1 toont dat dit vooral komt door de stijging van verstrekte leningen aan het Afval Energiebedrijf (AEB). Dit komt deels door bijschrijving van de rente van de lening aan de hoofdsom. Hiervoor treffen we een voorziening. De voorgenomen verkoop van AEB is niet meegenomen in de cijfers.

Tabel 7 Verstrekte leningen

(bedragen x € 1 miljoen)

Verstrekte leningen	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Risico indicatie	Verantwoordelijke organisatie	Soort
Afval Energiebedrijf (AEB)	195,6	232,9	267,8	267,8	267,8	267,8	Hoog	B&O	Deelneming
Alliander	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	Laag	B&O	Deelneming
Amsterdams Investeringsfonds (AIF)	4,3	3,6	2,9	2,6	2,2	1,8	Middel	R&D	Overig
Amsterdamse Middensegment Hypotheekleningen	5,3	4,5	3,8	3,0	2,3	1,5	Laag	Wonen	Overig
Duurzaamheidsfonds	13,7	13,9	14,6	15,3	16,0	16,7	Middel	R&D	Overig
Energieleningen	12,7	11,0	10,0	9,0	8,0	7,0	Laag	Wonen	Overig

Verstrekte leningen	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Risico indicatie	Verantwoordelijke organisatie	Soort
Internationaal Theater Amsterdam	1,5	1,3	0,7	0,6	0,5	0,4	Hoog	EZ&C	Overig
Marktkwartier	5,9	5,9	5,9	5,9	5,9	5,9	N.v.t.	G&O	Overig
Nationaal Restauratiefonds	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	Laag	R&D en Wonen	Overig
NEMO Science Museum	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3	N.v.t.	B&O	Overig
Schuldsaneringsleningen	14,5	15,5	15,5	15,5	15,5	15,5	Hoog	Inkomen	Overig
Startersleningen	5,7	3,7	2,9	2,3	2,1	1,9	Laag	Wonen	Overig
Starters- en energielening stortingen	1,1	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	Laag	Wonen	Overig
Westpoort Warmte (WPW)	42,9	42,9	48,9	55,1	61,7	69,2	Middel	B&O	Deelneming
Wooncoöperaties	5,7	12,5	17,5	23,5	23,5	23,5	Hoog	Wonen	Overig
Overige leningen < € 1 miljoen	2,3	1,0	0,8	0,7	0,5	0,5			
Totaal	**383,5**	**421,7**	**464,2**	**474,2**	**478,9**	**484,6**			
Correctie voorziening AEB	-	-	-19,6	-21,2	-21,2	-21,2			
Correctie voorziening Marktkwartier	-5,9	-5,9	-5,9	-5,9	-5,9	-5,9			
Correctie voorziening Schuldsaneringsleningen	-0,4	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5			
Boekwaarde verstrekte leningen	**377,3**	**415,3**	**438,2**	**446,6**	**451,3**	**457,0**			

Per lening geven we een aanduiding van het financieringsrisico: laag, middel of hoog. Het gaat dan om het risico dat we rentebetalingen of aflossingen niet volledig ontvangen. Als er een voorziening is om het risico te dekken, dan staat dit bij de toelichting van die lening. Bij enkele leningen staat risicoclassificatie 'niet van toepassing' (n.v.t.). Dat zijn aflossingsvrije leningen met een speciale constructie waarvan het risico volledig is afgedekt door een reserve. Hieronder lichten we de leningen toe als deze nieuw zijn, belangrijke wijzigingen hebben, een risicoaanduiding 'middel' of 'hoog' hebben, of een risicoaanduiding 'laag' hebben maar die groot van omvang zijn.

Afval Energiebedrijf (AEB)

We hebben aan Afval Energiebedrijf (AEB) achtergestelde leningen verstrekt van in totaal € 195,6 miljoen per eind 2023. Dit bestaat uit een achtergestelde lening van € 170,6 miljoen en een stand-by faciliteit van € 25 miljoen. Een achtergestelde lening is een lening die pas wordt terugbetaald nadat de leningen van de banken zijn terugbetaald.

De gemeente wil het aandelenbelang in AEB verkopen. De vorige verkoop was echter niet goedgekeurd door de Autoriteit Consument & Markt (ACM) in 2023. Het nieuwe verkooptraject is nu bezig. Bij een verkoop zal de lening worden afgelost. Dat is nu nog niet in de cijfers verwerkt.

In 2024 zijn er nieuwe herfinancieringsafspraken gemaakt tussen AEB, de gemeente en het bankenconsortium. Een onderdeel hiervan is dat een deel van de gemeente- en bankleningen zijn verlengd. Sinds eind 2019 wordt de rente over de lening aan AEB bijgeschreven bij de hoofdsom. Daarnaast hebben we de stand-by faciliteit verhoogd van € 25 miljoen naar € 75 miljoen. Dit is ook een achtergestelde lening.

Het financieringsrisico van deze leningen is 'hoog' vanwege de risico's van AEB en het achtergestelde karakter van de leningen.

Alliander

We hebben aan Alliander een converteerbare lening van € 55 miljoen verstrekt. Door het verstrekken van deze lening wordt de eigen vermogenspositie van Alliander versterkt. Dit is noodzakelijk met het oog op de grootschalige investeringen die Alliander de komende jaren moet doen in elektriciteitsnetten. Dit als gevolg van de energietransitie. De lening wordt uiteindelijk omgezet naar aandelenkapitaal. Dat betekent dat de lening niet wordt terugbetaald met geld maar met aandelen in Alliander. Het financieringsrisico is op 'laag' gesteld omdat Alliander een solide bedrijf is en opereert in een gereguleerde markt.

Amsterdams Investeringsfonds (AIF)
We verstrekken vanuit ons Amsterdams Investeringsfonds (AIF) leningen op het vlak van economie, stedelijke ontwikkeling en duurzaamheid. Inmiddels is het fonds gesloten en worden er geen nieuwe leningen meer verstrekt. Eind 2023 stond voor in totaal € 4,3 miljoen aan leningen uit. De uitstaande hoofdsom zal de komende jaren afnemen door de aflossingen. Het financieringsrisico houden we op 'middel'. Er zijn slechts enkele betaalachterstanden bij de leningen in dit fonds. Bovendien hebben we een reserve getroffen die de omvang van alle verstrekte leningen dekt.

Carré
In 2024 is de verstrekte lening van € 1,1 miljoen aan Koninklijk Theater Carré vervroegd afgelost. Daarnaast is de (ongebruikte) rekening-courant van maximaal € 2 miljoen vervallen. Dankzij goede bedrijfsresultaten ontstond er ruimte om deze lening vervroegd af te lossen.

Duurzaamheidsfonds
We verstrekken vanuit ons Duurzaamheidsfonds leningen aan duurzame projecten in de stad. Eind 2023 stond voor in totaal € 13,7 miljoen aan leningen uit. We verwachten dat dit bedrag zal toenemen in de komende jaren. Het financieringsrisico houden we op 'middel'. We hebben een reserve getroffen die de omvang van alle verstrekte leningen dekt.

Internationaal Theater Amsterdam (ITA)
We verstrekken aan ITA een langlopende lening voor financiering van de vaste activa van het theater. Eind 2023 bedraagt deze lening € 1,5 miljoen. In maart 2024 is er € 0,8 miljoen extra uitgeleend aan ITA onder de bestaande leningsfaciliteit. Dit was voor de vervanging van een trekkenwand in de Rabozaal.
De betaling van rente en aflossing wordt verrekend met de subsidie die we verstrekken aan ITA. Het financieringsrisico blijft 'hoog' vanwege de verslechterde resultaten. Dit komt door de sterk gestegen kosten als gevolg van de inflatie, terwijl de (subsidie) inkomsten niet evenredig meestijgen. Daarnaast zijn de financiële buffers van ITA zeer beperkt.

Schuldsaneringsleningen
We verstrekken leningen als onderdeel van ons beleid voor armoedebestrijding. Daarvan was de stand eind 2023 € 14,5 miljoen. Vanwege het karakter van schuldsanering schatten we het financieringsrisico op 'hoog'. Als maatregel van risicobeheersing volgt de Kredietbank Amsterdam deze leningen intensief en is er een gedeeltelijke voorziening voor getroffen van € 0,5 miljoen.

Westpoort Warmte
Aan Westpoort Warmte (WPW) verstrekken we, samen met de andere aandeelhouder Vattenfall, ieder een leningsfaciliteit van € 77,9 miljoen. Dit betekent dat we maximaal dit bedrag kunnen uitlenen. Het uitstaande saldo van de verstrekte leningen is € 42,9 miljoen eind 2023. Begin 2024 is de financieringsfaciliteit van WPW verlengd met 5 jaar tot en met 2029. Het financieringsrisico houden we op 'middel'.

Wooncoöperaties
Met het fonds voor wooncoöperaties stimuleren we de bouw van sociale en middeldure huurwoningen van wooncoöperaties (niet te verwarren met woningcorporaties). Dit stimuleren we met leningen ter aanvulling van leningen van andere partijen. De omvang van het fonds is € 23,5 miljoen. Eind 2023 stond in totaal een bedrag van € 5,7 aan leningen uit. We verwachten dat het uitstaande bedrag zal toenemen in de komende jaren. Het financieringsrisico houden we op 'hoog'. Dit komt vooral doordat we grotendeels een achtergestelde positie hebben vergeleken met andere financiers. Voor het risicogedeelte hebben we een reserve gevormd.

Overige leningen kleiner dan € 1 miljoen
We hebben een aantal kleinere leningen verstrekt. De belangrijkste ontwikkelingen hier zijn rond twee leningen aan sociale firma's met een totale omvang van € 0,1 miljoen. De financiële situatie van deze resterende twee sociale firma's staat nog steeds onder druk. Beide sociale firma's hebben al meerdere jaren uitstel van betaling. Het financieringsrisico van deze leningen is 'hoog'.

Daarnaast verstrekken we leningen voor de financiering van sportverenigingsgebouwen. In 2022 hadden we deze leningenportefeuille overgenomen van Stichting Financiering Bouw Sport Accommodaties. Voorheen garandeerden we deze leningen. Eind 2023 stond in totaal € 1,0 miljoen aan leningen uit. De uitstaande hoofdsom zal de komende jaren afnemen door aflossingen. Het financieringsrisico houden we op 'middel'.

Verstrekte garanties

We hebben eind 2023 voor € 9,8 miljard aan financiële garanties aan derden verstrekt. We verwachten dat de totale omvang ongeveer gelijk blijft richting 2028. Zie ook tabel 4.4.2.

Bij een financiële garantie:
- Verstrekt een andere partij een lening aan de kredietnemer (meestal banken).
- Staan we garant wanneer de kredietnemer niet aan zijn rente- of aflossingsverplichtingen kan voldoen.

Tabel 8 Verstrekte garanties
(bedragen x € 1 miljoen)

Verstrekte garanties	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Risico indicatie	Verantwoordelijke organisatie
Achtervang WEW	1.144	1.045	945	845	745	645	Laag	Wonen
Achtervang WSW	8.444	8.545	8.645	8.745	8.845	8.945	Laag	Wonen
Gemeente garanties wonen	3	3	2	2	1	1	Laag	Wonen
Hogeschool van Amsterdam	9	8	7	6	6	5	Laag	Nieuw-West
Sportfondsenbad West	6	5	5	5	4	4	Middel	Sport & Bos
Stichting Waternet	89	71	62	56	47	37	Laag	B&O
Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)	144	162	230	230	230	230	Middel	R&D
Overig garanties < € 1 miljoen	4	4	3	2	2	2		
Totaal	**9.842**	**9.842**	**9.899**	**9.891**	**9.880**	**9.868**		

Per garantie geven we een inschatting van het financiële risico: laag, middel of hoog. Het gaat dan om het risico dat de garantie wordt ingeroepen en de gemeente als garantiegever (een deel van) de omvang van de garantie moet betalen. Als we een voorziening hebben gevormd om het risico te dekken, dan staat dit bij de toelichting van die garantie. Hieronder lichten we de garanties toe als deze nieuw zijn, een risicoaanduiding ‘middel’ of ‘hoog’ hebben, of een risicoaanduiding ‘laag’ hebben maar die groot van omvang zijn.

Achtervang waarborgfondsen
De gemeente is achtervang bij twee verschillende waarborgfondsen, namelijk:
- Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW).
- Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).

Anders dan bij een garantie staat de gemeente bij een waarborgfonds niet rechtstreeks garant voor verstrekte leningen aan woningcorporaties of particulieren. De gemeente is wel verplicht om renteloze leningen te verstrekken aan waarborgfondsen als die in liquiditeitsproblemen komen door een te laag fondsvermogen. De waarborgfondsen hoeven deze renteloze leningen pas terug te betalen wanneer hun fondsvermogen voldoende is.
We tonen de garantieomvang als het totaal van de borgstellingen die de waarborgfondsen hebben afgegeven en aan ons toerekenbaar zijn. Dat was € 9,6 miljard eind 2023.

Achtervang Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)
Het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) waarborgt leningen die burgers hebben afgesloten voor het kopen van een huis onder de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Als een burger met een NHG hypotheek zijn of haar rente en of aflossingen niet meer kan betalen, kunnen de financiers het WEW aanspreken, mocht de opbrengst van de gedwongen verkoop van het huis onvoldoende zijn om de schuld volledig af te lossen. Alleen wanneer het WEW te weinig eigen vermogen heeft, kan vervolgens de gemeente worden aangesproken.

Eerder waren het Rijk en gemeenten samen achtervang voor als het garantievermogen van het WEW onvoldoende was. Vanaf 2011 heeft het Rijk de taak als achtervang volledig overgenomen voor leningen. Voor leningen afgesloten na 2011 is de gemeente niet langer achtervang. Door aflossingen op bestaande leningen neemt onze achtervangpositie bij het WEW daarom jaarlijks af. De omvang van onze achtervangpositie bedroeg € 1,1 miljard eind 2023. Dit zijn de NHG-hypotheken die tot en met 2010 aan Amsterdammers zijn verstrekt.

Het risico schatten we ‘laag’ in. Dit vanwege het aanwezige vermogen bij het WEW en de gestegen huizenprijzen sinds 2010, waardoor de waarde van de woningen over het algemeen hoger is dan de schuld.

Achtervang Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)
Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat borg voor de rente en aflossingen van leningen aan woningcorporaties. Daardoor kunnen de corporaties tegen gunstige voorwaarden lenen.

Wanneer woningcorporaties niet langer aan hun rente en aflossingsverplichtingen kunnen voldoen zijn er verschillende afspraken tussen de corporaties, WSW, de gemeenten en het Rijk om de risico’s te beperken en te delen:
1. Een corporatie kan eerst saneringssteun ontvangen van andere corporaties.
2. Als de saneringssteun onvoldoende is of wordt besloten om niet te saneren, dan kunnen corporaties het WSW aanspreken. WSW heeft zelf buffers om corporaties bij te staan. Als dat ontoereikend is, kan het WSW andere woningcorporaties aanspreken. Woningcorporaties hebben voorwaardelijke verplichting tot liquiditeitssteun.

3. Als bovenstaande onvoldoende is, dan kan de achtervang van de gemeenten en het Rijk worden aangesproken. Gemeenten en het Rijk verstrekken renteloze en aflossingsvrije leningen aan het WSW. Het WSW heeft zo altijd voldoende middelen om ervoor te zorgen dat woningcorporaties hun rente en aflossingen kunnen betalen. Daarom kunnen woningbouwcorporaties relatief goedkoop lenen.

De omvang van onze achtervangpositie bedroeg € 8,4 miljard eind 2023. We verwachten dat de omvang zal toenemen in de komende jaren. De waarde van de woningen in het bezit van woningbouwcorporaties is hoger dan de uitstaande schuld. Het risicoprofiel is daarom 'laag'.

Sportfondsenbad Amsterdam West
We hebben een garantie voor een lening aan het Sportfondsenbad Amsterdam West verstrekt. Het uitstaande saldo is € 5,7 miljoen eind 2023. De resultaten van het Sportfondsenbad zijn stabiel. Wel is het eigen vermogen beperkt en dat zou een risico kunnen vormen bij tegenslagen. Het garantierisico houden we op 'middel'.

Stichting Waternet
Waternet voert wettelijke en publieke taken uit op het gebied van onder andere drinkwater, riolering en het waterschap. De gemeente en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) garanderen gezamenlijk leningen die stichting Waternet afsluit voor een maximaal bedrag van € 120 miljoen.
Recent hebben AGV en de gemeente besloten om verder te gaan als twee afzonderlijke organisaties. Verdere toelichting hierover kunt u vinden bij paragraaf 3.2.7 Riool en Drinkwater. In het nog op te stellen uitwerkingsbesluit zal ook worden uitgewerkt hoe de activa en passiva worden verdeeld (inclusief garanties).

Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)
WRK is een watertransportmaatschappij waarvan de gemeente samen met waterleidingbedrijf PWN voor ieder 50%, aandeelhouder is. De aandeelhouders staan gezamenlijk garant voor leningen die WRK afsluit tot een maximaal bedrag van € 230 miljoen. Momenteel staat € 144 miljoen uit onder de garantie. Het risicoprofiel van de garantie schatten we in op 'middel'.

Overige garanties kleiner dan € 1 miljoen
We hebben een aantal kleinere garanties verstrekt met een omvang van in totaal ongeveer de € 4 miljoen.

Eén van deze garanties is bedoeld voor financiering aan Broedplaatsen. Het uitstaande garantiebedrag hiervoor is bijna € 1 miljoen eind 2023. Door de garantie kan Triodos financiering verstrekken aan de betreffende broedplaats. Het risicoprofiel van deze garantie is 'middel'.
Ook verstrekken we een garantie aan het theater De Meervaart. Het garantiebedrag is € 0,7 miljoen eind 2023. Het risicoprofiel houden we op 'hoog'.

Daarnaast zijn we een samenwerking aangegaan met Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) voor het financieren van accommodaties van sportverenigingen. Dit doen we door samen met SWS borgstellingen te verstrekken aan banken. We geven garanties af van maximaal 50% van de totale financiering. Het maximaal te garanderen bedrag voor de gemeente is € 2 miljoen. Het risico schatten we in op 'middel'.

3.5 Bedrijfsvoering

Het sturen op en beheersen van de bedrijfsprocessen is de primaire verantwoordelijkheid van het college. De raad moet zich een oordeel kunnen vormen over de inrichting en het functioneren van de bedrijfsvoering in de zin dat deze doeltreffend en doelmatig is ingericht. De paragraaf Bedrijfsvoering heeft tot doel dit inzicht te geven.

Onze stad vraagt om een betrouwbare gemeentelijke organisatie die kan inspelen op de maatschappelijke vraagstukken die er zijn. Een organisatie die de dienstverlening op orde heeft en meebeweegt met de opgaven. Versterken van het vertrouwen is hierbij een belangrijk onderdeel, niet alleen in het samenspel met de stad, maar ook in de interne ambtelijke organisatie. In onze bedrijfsvoering richten we ons dan ook op de prioriteiten: **Integraal en opgavegericht werken; flexibel en wendbaar organiseren; werken vanuit vertrouwen. Inclusie en diversiteit is daarbij de norm.**

Daarnaast stellen ook veranderingen in de omgeving eisen aan de bedrijfsvoering. We werken steeds meer hybride en door toenemende krapte op de arbeidsmarkt in combinatie met een vergrijzende organisatie wordt het steeds moeilijker om op kritische functies voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers te werven. Ook zijn we nog bezig met de implementatie van maatregelen om de besparingen uit Samen Sterker uit Crisis goed te laten landen.

We geven relatief weinig uit aan centrale overhead, ofwel de centrale bedrijfsvoeringsfuncties. Dit is de conclusie uit de benchmark begroting Amsterdam die over het begrotingsjaar 2023 is uitgevoerd in het kader van de bestuursopdracht Inzich in beleid, geld en keuzes. De geconstateerde hogere overhead ten opzichte van de referenties wordt geheel verklaard door een grotere omvang van het personeelsbestand.

Juridische zaken en fraude en integriteit (Burgemeester)

Juridische vernieuwing

Het uitgangspunt voor nieuw vertrouwen is dat elke Amsterdammer eerlijk, gelijk en onbevooroordeeld wordt behandeld. Het veranderingstraject voor juridische vernieuwing dat hierop inzet ronden we eind 2024 af door duurzame inbedding van de elementen van het programma in alle organisatieonderdelen. In 2025 krijgt de implementatie van het afwegingskader voor beleid en regelgeving met als uitgangspunt dat deze noodzakelijk en evenredig zijn, doenlijk en begrijpelijk voor de Amsterdammer, een vervolg in de werkprocessen. We gaan aan de slag met de uitkomst van de gesprekstafels die we in 2024 zijn gestart over systemische fouten onder begeleiding van de voormalige Ombudsman Metropoolregio Amsterdam. Ook zullen we beleidskeuzen met de gemeenteraad bespreken die volgen uit het evaluatieonderzoek van de proef met een externe adviescommissie voor behandeling van bezwaarschriften. Op de langere termijn zetten we in op dejuridisering, inzet van mediation en andere vormen van geschilbeslechting. We werken verder met de werkinstructie voor het instellen van hoger beroep met als uitgangspunt geen hoger beroep, tenzij en zullen periodiek de zogeheten Staat van de juridische functie, uitbrengen. Hiermee geven we inzicht in de juridische functie van Amsterdam, zoals het aantal gevoerde bezwaar- en beroepsprocedures en mediations met een kwalitatieve duiding.

Met de landelijk voorgenomen ‘Wet versterking waarborgfunctie Algemene wet bestuursrecht’ wordt het dienstbaarheidsbeginsel bij overheidshandelen vastgelegd. De belangrijkste bestanddelen van dit wetsvoorstel zijn in de lijn van de gedachte achter Juridische Vernieuwing (dienstbaarheid en recht om te vergissen). De uitvoeringslasten die uit het wetsvoorstel voortkomen, bijvoorbeeld vanwege vroegtijdige inzagerechten, zijn een punt van aandacht. De inwerkingtreding van het wetsvoorstel is op dit moment nog ongewis.

Fraude en Integriteit

Het college staat voor een weerbare en integere organisatie. Het blijft van belang continu en structureel in te zetten op beheersing van fraude- en integriteitsrisico’s. We zetten de in 2022 ingezette lijn in 2025 voort, door elk kwartaal aan de hand van actuele casuïstiek en dilemma’s in het GMT het gesprek over integriteit te voeren. Leren en ontwikkelen vervult hierbij een centrale rol. De lessen uit deze gesprekken worden binnen de ambtelijke organisatie verder uitgewerkt. We informeren de raad in de jaarrekening over de geconstateerde fraudegevallen.

Inclusie, diversiteit en vertrouwenswerk (Wethouder Van Buren)

Op het gebied van Inclusie en Diversiteit zien we dat de urgentie binnen de organisatie groeit. Dit komt mede door de onderzoeken die eind 2023 zijn gepubliceerd, maar ook door diverse maatschappelijke ontwikkelingen. In de periode 2024 tot en met 2026 versterken we daarom het bureau Inclusie en Diversiteit om uitvoering te geven aan de bestuursopdracht Inclusie en Diversiteit. Deze wordt geactualiseerd en verwachten we eind 2024 vast te stellen.

We implementeren de vervolgacties naar aanleiding van de onderzoeken over discriminatie en racisme (KIS, Muzus en Verwey-Jonker), en de anonieme brieven bij directie Werk, Participatie en Inkomen en stadsdeel Zuidoost. We intensiveren onafhankelijk advies en het inschakelen van externe partijen om te komen tot een

intensievere aanpak bij de directies waar dat nodig is. En om de organisatie verder te ondersteunen. Daarvoor blijven we gesprekken in de organisatie organiseren, over inclusie, diversiteit, discriminatie en racisme. Hiervoor stellen we ook gespreksleiders beschikbaar.

Vertrouwenswerk

We zien ook dat in het vertrouwenswerk en bij het Meldpunt Bureau Integriteit, het aantal meldingen toeneemt. We intensiveren daarom het interne vertrouwenswerk en breiden het interne Meldpunt uit. Uit de onderzoeken zien we dat er behoefte is om ook extern te kunnen melden en je verhaal kwijt te kunnen. Daarom breiden we de externe vertrouwenspersonen uit en stellen we een extern meldpunt Discriminatie.nl Regio Amsterdam (voorheen MDRA) in.

Bewustzijn en toegankelijkheid

In 2025 blijven we werken aan bewustzijn over inclusie door bijvoorbeeld interne campagnes, maar ook het delen van verhalen. En het toegankelijk maken van onze communicatie. Om te komen tot een toegankelijke organisatie werken we verder aan een aanpak in de vorm van een toegankelijkheidsagenda. Het verder implementeren van de onderdelen uit de bestuurs-opdracht die zijn gericht op inclusief leiderschap, sociale veiligheid en antidiscriminatie hebben hoge prioriteit. Ook blijven we in 2025 werken aan het herzien van instrumenten waarmee we werken, zoals de beoordelingssystematiek en assessments. We ontwikkelen en implementeren ook nieuwe instrumenten op het gebied van beleid en dienstverlening.

Inclusieve en diverse organisatie

We willen sneller komen tot een inclusieve en diverse organisatie, en het behalen van de streefcijfers voor jongeren (20%) en medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond vanaf schaal 12 (30%). Daarvoor implementeren we de prestatieafspraken die zijn vastgesteld door het Gemeentelijk Management Team op het gebied van inclusie en diversiteit. En we richten de monitoring hiervan verder in. In 2025 blijven we ook inzetten op het realiseren van de randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn. Zo worden de inspanningen met betrekking tot inclusief werven en selecteren ook in 2025 verder voortgezet. Tot en met 2026 zetten we extra recruitment-capaciteit in om te werken aan een representatief personeelsbestand. We richten ons verder op het ontzorgen en toerusten van de organisatie op het gebied van werving en selectie van nieuwe medewerkers. We zetten parallel hieraan in op het trainen van circa 900 medewerkers die hierbij betrokken zijn.

Personeel en organisatie (Wethouder van Buren)

Arbeidsmarktbenadering

De meerjarenaanpak arbeidsmarktkrapte beoogd tot een samenhangende set aan onderzoek, samenwerkingsverbanden en interventies te komen vanuit zes perspectieven om medewerkers aan te trekken, te benutten en te behouden. We zetten in op het vergroten van het arbeidsaanbod, het verkleinen van de vraag en verbeteren van de match tussen vraag en aanbod. We verbeteren onder andere de instroom door een andere manier van werven die een bredere doelgroep moet aanspreken en aantrekken. Ook zetten we in op het verbeteren van de zichtbaarheid en aantrekkelijkheid als werkgever. We richten ons op behoud, betere doorstroom en doorgroei van alle medewerkers maar richten ons ook op divers talent, vooral in hogere functies en het hogere management. In 2025 werken we verder aan de zes perspectieven, en zullen we afgeronde experimenten – zoals een aanbrengbonus voor medewerkers die met succes een nieuwe medewerker aanbrengen en het voeren van (digitale) exitgesprekken - bij succesvolle resultaten breder in de organisatie implementeren. Tevens zal ingezet worden op het verkrijgen van beter inzicht in de kritische maatschappelijke opgaven - op basis van de ambities van het college - en bijbehorende cruciale functies in de gemeentelijke organisatie.

We dragen ook bij aan de versterking van de arbeidsmarktpositie van mbo'ers. Om te blijven investeren in nog meer leerzame stage- leerwerkplekken en banen voor mbo'ers zullen we in 2025 een evaluatie van de tweejarige pilot uitvoeren, waarna een eventuele structurele inbedding kan worden bepaald.

Duurzame inzetbaarheid

We creëren een werkomgeving waarin medewerkers op een gezonde en veilige manier hun werk kunnen doen, zich kunnen ontwikkelen en aanpassen aan veranderingen. In 2025 gaan wij verder met het gemeentebreed implementeren van het werken aan duurzame inzetbaarheid. Dit doen we door het ontsluiten en bekend maken van het bestaande aanbod aan duurzame inzetbaarheid. Daarnaast krijgen leidinggevenden en medewerkers hulp bij het werken aan duurzame inzetbaarheid. Tevens zullen er maatwerktrajecten opgestart worden voor medewerkers in de fysiek zware functies.

Nieuw dienstverleningsmodel

De reorganisatie van P&O is in 2024 afgerond. De doelen voor deze reorganisatie waren het realiseren van een bezuiniging van 8,9 miljoen, het veranderen van het dienstverleningsmodel en het inrichten van een nieuwe organisatie om dit dienstverleningsmodel te kunnen invullen. In 2025 maken we dit werkbaar. Concreet betekent dit dat de standaard P&O dienstverlening meer integraal wordt aangeboden

aan en in afstemming met de organisatie. De specialistische en specifieke dienstverlening richten we in op basis van de behoefte. Daarnaast versimpelen en vereenvoudigen we de processen, protocollen en systemen zodat procedures eenvoudiger (en sneller) door gebruikers kunnen worden doorlopen.

Huisvesting en hybride werken (Wethouders Groot Wassink en van Buren)

Hybride werken

Hybride werken stelt eisen aan de inrichting van de organisatie, de ondersteuning en houding en gedrag van (kantoor)medewerkers. We ondersteunen het hybride werken met een huisvestingsstrategie en visie op de werkomgeving. Op basis van een integrale uitvoeringsagenda waarbij ook de P&O, communicatie en ICT-aspecten zijn betrokken passen we de huisvesting aan.

Huisvesting

We besparen in 2024 € 10 miljoen en vanaf 2025 structureel € 15 miljoen op de ambtelijke huisvesting. De besparing vanaf 2024 hebben we ingevuld door het opzeggen van kantoorpanden, waardoor het aantal werkplekken is verminderd. Om verder invulling te geven aan de besparingsopgave en extra kosten die gepaard gaan met hybride werken op te kunnen vangen werken we aan scenario's die begin 2025 tot nadere besluitvorming moeten leiden.

ICT en Informatievoorziening (Wethouder Scholtes)

De ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging en gegevensbeheer lichten we toe bij het programmaonderdeel B2 Horizontaal thema Digitale Stad. De ontwikkeling op het gebied van informatiehuishouding op orde lichten we toe in de paragraaf openbaarheid.

Digitale Transformatie

Digitale middelen zijn steeds meer onderdeel van de activiteiten van de gemeente. De digitale transformatie is in volle gang en met behulp van de methode Opgavegericht en Wendbaar Werken (OWW) zorgen we voor meer wendbaarheid, transparantie en efficiëntie. De nieuwe werkwijze is inmiddels geïmplementeerd bij vier opgaven (Beheer Openbare Ruimte, Stedelijke Ontwikkeling en beheer, Gebruik openbare ruimte en Amsterdammers financieel gezond en aan het werk). In 2025 wordt OWW ingevoerd bij Bedrijfsvoering, de GGD en het iDomein zelf.

Infrastructuur en generieke voorzieningen

We zoeken in 2025 een nieuwe strategische partner voor de cloud-based infrastructuur. Duurzaamheid, compliancy en het voldoen aan wet- en regelgeving staan bij de aanbesteding centraal. Doel is om beter te voldoen aan het belang van zowel continuïteit als flexibele dienstverlening. De vraag naar moderne cloud-toepassingen neemt tenslotte nog steeds toe. Daarnaast willen we kosten efficiënt werken en het aantal gedeelde componenten verder laten groeien. In 2025 werken we door aan de ontwikkeling van de eerste generieke functionele voorzieningen voor het werken met digitale dossiers, waar in 2024 mee gestart is. Daarnaast breiden we de generieke functionele voorzieningen verder uit en ontdubbelen we functionaliteiten in ons applicatielandschap.

Datafunctie

We beschikken over veel data, zowel beleidsdata als financiële en personele data. We vinden het belangrijk dat deze data veilig, betrouwbaar én integraal beschikbaar is. We maken daarom gebruik van één stedelijk dataplatform. Hierin worden data op een consistente en veilige manier ontsloten. In 2025 bouwen we verder aan het nieuwe dataplatform en bijbehorende tooling, waarbij privacy en security zo veel mogelijk "by design" worden geborgd. We vullen dit platform met de correcte data om het integraal en met de juiste kwaliteit te kunnen ontsluiten. We leveren informatieproducten op zoals dashboards en onderzoeken die de staat van de stad beschrijven. We stellen kaders en beleid op, zoals kaders over datakwaliteit en datagovernance. En we zien toe op het naleven ervan. De basis-en kernregistraties worden versterkt en de rol van stelselregisseur wordt ingevuld.

Financiën, inkoop en control (Wethouder van Buren)

Inzicht in beleid, geld en keuzes

We gaan verder met het verbeteren van de financiële sturing, zoals ingezet vanuit de bestuursopdracht Inzicht in Beleid, geld en keuzes. De inzichten uit de benchmark Begroting Amsterdam gebruiken we voor vervolgonderzoek naar de praktische gevolgen van fundamenteel andere financiële keuzes. Dit wordt de komende periode nader in beeld gebracht en opgeleverd aan de raad als voorbereiding op de nieuwe bestuursperiode.
Het dashboard wordt bij de Begroting 2025 opgeleverd als een openbaar toegankelijke website. Dan zullen ook de standen en mutaties van de Begroting 2025 digitaal toegankelijk worden gepresenteerd, naast het gebruikelijke boekwerk. De komende periode wordt dit in samenhang verder doorontwikkeld. Op deze manier worden de uitgaven en keuzes transparant gemaakt. Dit geeft meer mogelijkheden

voor college en raad om gericht inhoudelijke keuzes te maken, en deze te heroverwegen als de omstandigheden veranderen. De begroting wordt zo meer wendbaar.

Nieuw Financieel en Inkoop systeem

Vanaf 1 januari 2025 werken we met een nieuw Amsterdams Financieel en Inkoop Systeem: AFIS. Met AFIS verbeteren we onze dienstverlening richting Amsterdammers, leveranciers en medewerkers. AFIS faciliteert o.a. financiële transacties via MijnAmsterdam beter voor contractpartners en burgers. Ook bevordert AFIS dat er rechtmatig wordt ingekocht. Er loopt een omvangrijk implementatietraject om de overgang naar AFIS zo soepel mogelijk te laten verlopen. Communicatie naar Amsterdammers en contractpartners over de voor hen relevante veranderingen is onderdeel van dit traject. De implementatie van AFIS heeft een grote impact op de bedrijfsvoering van de organisatie.

Rechtmatigheidsverantwoording

Met de rechtmatigheidsverantwoording doen we vanaf begrotingsjaar 2023 als college zelf een uitspraak over de rechtmatigheid. Voorheen lag dit bij de accountant, maar bij wet is nu geregeld dat het college dit doet. De bedoeling van de wijziging is dat dit de naleving van wet – en regelgeving bij het financieel handelen van de gemeente bevordert. Het inzicht in en de zekerheid over het overheidshandelen, in andere woorden de transparantie en de integriteit, worden hierdoor versterkt. De verantwoordingsgrens is 2%, dat wil zeggen dat bij minder dan 2% fouten het college zich positief kan uitspreken over rechtmatigheid. Deze grens is vastgelegd in de Financiële Verordening.

Inkooprechtmatigheid

Bij het jaarverslag 2023 hebben we geconstateerd dat de inkooprechtmatigheid fors in omvang is gestegen. Via een raadsinformatiebrief van 15 april 2024 is aan de raad toegezegd dat, aanvullend op de lopende maatregelen, extra verbetermaatregelen ingevoerd worden die, om eigenaarschap, sturing en verantwoording te versterken, worden gekoppeld aan 5 kritische prestatie-indicatoren. Dit zijn: centrale registratie inkoopcontracten, uitnutting van contract is in beeld, inkoopkalender is volledig, kennis is direct en laagdrempelig beschikbaar en het inkoopdossier is volledig. De rapportage over de KPIs wordt onderdeel van de interne planning en control cyclus. We rapporteren bij de voor -en najaarsnota over de voortgang van de realisatie van de genoemde vijf KPI's.

Interne Audit en beleidsonderzoek

Interne Audit en Beleidsonderzoek (IA&BO) voert in ambtelijk opdracht van de gemeentesecretaris of de concerncontroller vanuit een onafhankelijke positie audits en beleidsonderzoeken uit. De focus ligt op de beheersing van risicovolle processen, rechtmatigheid en het onderzoeken van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid. Jaarlijks stelt IA&BO een audit- en onderzoeksprogramma op. Het huidige auditprogramma bevat onder andere de volgende onderwerpen: WMO Voorzieningen Zorg, Marktgelden, Ramingsprocessen belastingen, Fysieke Toegangsbeveiliging, Cloudomgeving Azure en de Privacyfunctie. Daarnaast bevat het audit- en onderzoeksprogramma audits, die jaarlijks terugkeren, zoals de Wet politiegegevens en Rechtmatigheid.

Apparaatslasten

We geven inzicht in het totaal van de apparaatslasten, het aandeel salaris- en personeelskosten daarin en hoe dit zich verhoudt tot de overhead.

Samen met de drie andere grote steden Rotterdam, Den Haag en Utrecht is een gezamenlijke definitie opgesteld van apparaatslasten. Met deze definitie kunnen we de apparaatslasten van de G4 makkelijker onderling vergelijken. In beperkte mate zullen de gepresenteerde apparaatslasten nog afwijken van de definitie omdat specifieke kostensoorten verschillend kunnen worden geïnterpreteerd in de G4 bij het hanteren van de definitie.

Apparaatslasten bestaan uit het volgende:

- Alle salaris- en persoonlijke lasten zoals opleidingen, dienstkleding, mobiele telefoons van alle medewerkers.
- De lasten van externe inhuur, zowel voor de reguliere bedrijfsvoering als voor de beleidsprogramma's.
- De lasten die niet toe te delen zijn aan de beleidsprogramma's en ondersteunend zijn aan de organisatie zoals ICT, informatievoorziening, schoonmaak, trainees, huisvesting, licenties, bestuurs- en raadsondersteuning, management in de primaire processen, koffie, energie en water, huur enzovoort. Deze lasten zijn opgenomen als Ondersteuning organisatie bij programmaonderdeel B5. Overhead.

Apparaatslasten	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	263,8	268,9	267,8	264,6	262,7
Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	210,4	218,1	217,7	217,5	217,5
Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	24,9	24,5	24,4	25,2	25,2
Programma 4 Sport	23,7	24,3	24,3	24,3	24,3
Programma 5 Onderwijs	37,8	38,0	37,5	37,2	37,2
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	178,1	176,2	175,1	173,3	173,5
Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	177,7	170,6	168,2	161,7	161,7
Programma 8 Veiligheid	126,5	131,4	131,5	128,9	128,6
Programma A Algemene dekkingsmiddelen	22,3	22,8	22,7	22,7	22,7
Programma B Bestuur en organisatie	746,2	743,7	731,2	726,2	732,6
Totaal apparaatslasten	**1.811,3**	**1.818,5**	**1.800,4**	**1.781,6**	**1.786,1**
waarvan intern personeel	**1.562,7**	**1.578,9**	**1.573,2**	**1.559,3**	**1.557,5**
- waarvan salariskosten (loonkosten)	1.678,5	1.700,8	1.696,2	1.682,8	1.683,1
- salariskosten programma	1.205,4	1.227,8	1.224,1	1.215,4	1.215,8
- salariskosten overhead	473,1	473,0	472,1	467,3	467,4
- waarvan overige personeelslasten (bijvoorbeeld opleidingen, dienstkleding, mobiele telefoons)	64,6	64,7	64,4	64,2	63,9
- waarvan doorbelastingen	-180,5	-186,6	-187,4	-187,7	-189,6
waarvan externe inhuur	**63,8**	**59,4**	**59,0**	**55,3**	**55,2**
- Totale externe inhuur	140,2	112,1	109,8	104,1	104,0
- waarvan inhuur voor programma	76,4	52,6	50,8	48,8	48,8

Apparaatslasten	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
waarvan overige apparaatslasten*	**184,9**	**180,7**	**168,2**	**167,0**	**173,4**

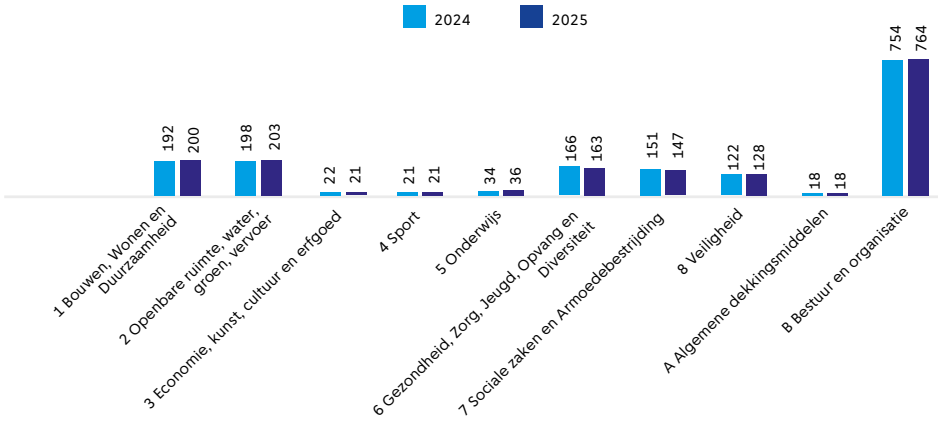
** Overige apparaatslasten doen zich alleen voor bij B1, overhead, en bestaat uit huisvesting, ICT, kapitaallasten en diversen*

Ontwikkelingen

De apparaatslasten laten in 2025 een stijging zien van 0,6%. Dit komt voornamelijk door de loon-en prijsstijgingen. Deze en overige relevante ontwikkelingen lichten we hierna onder salarissen en inhuur toe.

Salarissen

De salarisbegroting in 2025 bedraagt inclusief de nominale compensatie, circa € 1,700 miljard; een stijging van circa € 22 miljoen ten opzichte van 2024. Deze stijging is een saldo van stijgingen en dalingen binnen de verschillende programma's.

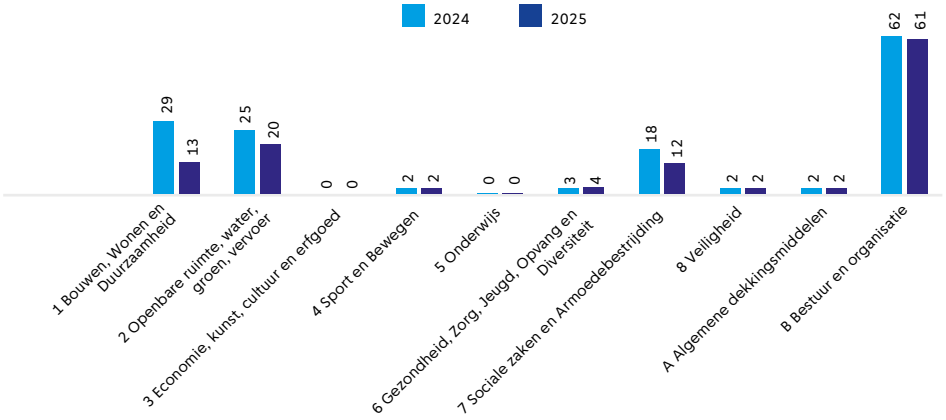

De salarisbegroting(x € 1 miljoen) per programma over 2024 en 2025 is in bovenstaande grafiek opgenomen.

Inhuur

De organisatieonderdelen begroten voor inhuur in 2025 circa € 116 miljoen, dit is circa € 28 miljoen minder dan in 2024. De ervaring leert dat de begroting o.a. bij de Voorjaarsnota naar boven wordt bijgesteld en dat de uiteindelijke realisatie afwijkt van de begroting. Er is altijd wel dekking aanwezig in de begroting, maar wijzigingen kunnen niet altijd (tijdig) worden aangepast. Budgetten zijn op andere kostensoorten begroot dan de realisatie wordt geboekt. Daarnaast kan tijdelijke inhuur plaatsvinden op niet vervulde vacatureruimte of worden gedekt uit incidentele detacheringsinkomsten. Er wordt dan geen begrotingswijziging doorgevoerd, omdat dekking uit de salarisbegroting plaatsvindt.

De organisatie streeft ernaar om het percentage inhuur op termijn terug te dringen naar maximaal 10% van de loonsom. Hierbij wordt als uitgangspunt meegenomen dat het werk door vaste medewerkers uitgevoerd wordt en dat we zo min mogelijk gebruik maken van externe medewerkers. Externe inzet moet daarom op een weloverwogen wijze plaatsvinden. De uitvoering (kaders) hiervan zijn opgenomen in het Protocol Externe inzet.

De inhuurbegroting (x € 1 miljoen) per programma over 2024 en 2025 is in bovenstaande grafiek opgenomen

Bij programma 1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid en 2. Openbare ruimte, Water, Groen wordt de lagere inhuur in 2025 vooral veroorzaakt door de besteding van de klimaatmiddelen. Deze zijn wel begroot in 2024, maar nog niet in 2025 en verder. Dat komt omdat de dekking hiervan, de rijksbijdragen, nog niet definitief zijn. Dit zal bij de voorjaarsnota 2025 verwerkt worden.

Bij programma 7. Sociale zaken en Armoedebestrijding neemt de inhuurbegroting in 2025 af door beëindiging van de energietoeslag en aflopen extra rijksmiddelen voor het Regionaal Werkcentrum waardoor minder inzet nodig is.

Decentrale overhead

De meest recente nota Overhead van de commissie BBV (december 2023) schrijft voor dat decentrale overhead zoveel mogelijk bij de programma's moet worden verantwoord. De reden hiervoor is dat de Raad hiermee beter inzicht krijgt in de (integrale) programmakosten. Onder decentrale overhead wordt verstaan: alle leidinggevenden en hun ondersteuning van de uitvoerende directies. In de Voorjaarsnota 2025 komt alle decentrale overhead ten laste van de programma's, tenzij deze niet aan een programmaonderdeel/ directie toe te wijzen zijn.

3.6 Verbonden partijen

Inleiding

In deze paragraaf geven wij een overzicht van al onze verbonden partijen en van de financiële aspecten ervan. Dit doen wij volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV). Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke en publiekrechtelijke organisaties waar wij een financieel én een bestuurlijk belang in hebben. Privaatrechtelijke organisaties kunnen stichtingen, verenigingen en vennootschappen zijn. In het laatste geval gebruiken we de term deelneming. Een deelneming is een vennootschap (NV of BV) waarin wij via aandelen deelnemen. De samenwerking tussen gemeenten in publiekrechtelijke constructies heten gemeenschappelijke regelingen.

Voor de betekenis van de begrippen ‘bestuurlijk belang’ en ‘financieel belang’ sluiten we aan bij de definities in het BBV.

In de volgende gevallen spreken we van een financieel belang:
- Als wij een bedrag dat we aan een verbonden partij ter beschikking hebben gesteld, bij faillissement niet kunnen verhalen.
- Als wij aansprakelijk zijn wanneer de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Dit kan onder meer het geval zijn als wij:
- aandeelhouder zijn.
- aan een gemeenschappelijke regeling deelnemen.
- een garantie hebben afgegeven.
- een lening hebben verstrekt.

Een bestuurlijk belang houdt in dat wij zeggenschap hebben over de verbonden partij. Dat kan zijn door vertegenwoordiging in het bestuur of omdat we stemrecht hebben.

Informatie over het beleid en de risico's bij de verschillende verbonden partijen staan in de programma’s van de begroting die daarover gaan. Er zijn drie deelnemingen die niet specifiek aan een programma en een specifiek beleidsdoel zijn gekoppeld. In deze paragraaf geven we het publiek belang weer in deze deelnemingen.

Beleid verbonden partijen

De gemeenteraad van Amsterdam heeft op 15 september 2021 de Nota beleidskader verbonden partijen 2021 vastgesteld, waarin is vastgelegd hoe de gemeente met haar beleid voor verbonden partijen het publieke belang borgt. De nota geeft de beleidslijnen voor de oprichting, het beheer, de verkoop en het afstoten van de verbonden partijen van de gemeente.

Het beleid voor de verbonden partijen is in 2021 bijgewerkt vanwege relevante (maatschappelijke) ontwikkelingen, zoals de invoering van de herziene Nederlandse Corporate Governance Code. Deze Code blijft de leidraad voor het deelnemingenbeheer. Daarbij zijn in het beleidskader de aanbevelingen verwerkt van diverse rekenkameronderzoeken, de onderzoekscommissie Winter (over het AEB) en het concern auditprogramma over het beheer van verbonden partijen.

De hoofdlijnen van het beleidskader zijn:
- De eerder in 2013 vastgelegde kaders en uitgangspunten ten aanzien van deelnemingen worden herbevestigd.
- Het publiek belang blijft centraal staan. Dat houdt in dat de gemeente alleen taken uitvoert die voortkomen uit een (gemeentelijk) publiek belang.
- De gemeente blijft zich opstellen op als een actief en betrokken aandeelhouder.
- De gemeente hecht groot belang aan de bevordering van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

Het leren van de lessen van de raadsenquête over het AEB

Op 7 december 2021 is het eindrapport van de enquêtecommissie over het afval- en energiebedrijf (AEB) gepresenteerd. Het is belangrijk dat de gemeente leert van het verleden. De gemeente spant zich in om een cultuurwijziging plaats te laten vinden ten aanzien van het beheer van deelnemingen.

In 2022 en 2023 heeft er een groot aantal interactieve sessies plaats gevonden over de uitkomsten van de AEB-raadsenqête en de gevolgen van het nieuwe beleid voor verbonden partijen. Centraal staat de noodzaak van het expliciteren en operationaliseren van het publieke belang. Daarbij is het belangrijk beleidsdirecties in positie te brengen om de publieke belangen beter tot hun recht te laten komen. Er is meer aandacht voor een actief gesprek over de verschillende rollen en beleids-belangen die de gemeente kan hebben bij een verbonden partij. Verder is er aandacht voor het effectief sturen op maatschappelijk verantwoord ondernemen bij de verbonden partijen.

De gemeenteraad wordt regelmatig geïnformeerd over de stappen die hierin gezet worden en in de commissie FKD vindt het openbare gesprek hierover plaats. De opvolging op de AEB-raadsenquête wordt formeel afgerond bij de raadsbehandeling van de herijking Deelnemingen. Hier worden de nog openstaande aanbevelingen behandeld.

Herijking Deelnemingen

In 2024 vond de reguliere Herijking Deelnemingen plaats. Hierin wordt conform de nota verbonden partijen onderzocht of de publieke belangen bij de deelnemingen nog actueel en relevant zijn en of deze nog altijd het beste behartigd worden via een deelneming.

De belangrijkste conclusie van de herijking is dat het college alle deelnemingen – afgezien van AEB, waarover eerder al was besloten – aan wil houden. Het grootste deel van de deelnemingen die we hebben dragen bij aan één of meerdere publieke belangen van de stad en zijn nodig om de doelen van het college te bereiken. Voor een klein deel van de deelnemingen is dit in mindere mate het geval, maar is al besloten om op een afgesproken termijn uit te treden of naar een andere structuur te kijken.

Het college constateert dat deelnemingen een belangrijke bijdrage leveren aan de stad. Tegelijkertijd verwacht het college - in lijn met maatschappelijke ontwikkelingen - steeds meer van deelnemingen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit vraagt ook iets van de manier waarop de gemeente het aandeelhouderschap inricht en hoe er binnen de college wordt samengewerkt.

De belangrijkste aanbeveling uit de herijking is daarom dat de gemeente als volgende stap als actief aandeelhouder een engagement strategy opstelt, waarin duidelijk, puntsgewijs verwoord staat, welke standaarden wij als gemeente zelf hanteren en daarmee ook verwachten van onze deelnemingen als het gaat om financiën (inclusief beloning), governance, klimaat, arbeidsomstandigheden, ketenverantwoordelijkheid en brede welvaart. Op deze manier zijn we helder en consistent over wat ‘actief aandeelhouder’ voor ons betekent, en zijn we voor de deelnemingen, medeaandeelhouders en Amsterdammer voorspelbaar.

Beloningsbeleid Deelnemingen

In 2016 hebben wij het Beloningsbeleid Deelnemingen vastgesteld. Wij kiezen als aandeelhouder voor een sobere beloning die past bij het publieke belang en het maatschappelijke kapitaal van een deelneming. Wel moeten de deelnemingen gekwalificeerde en deskundige bestuurders kunnen aantrekken. Wij gebruiken onze invloed om het Beloningsbeleid Deelnemingen zo goed mogelijk vast te leggen in het beloningsbeleid van iedere deelneming.

Jaarverslag Deelnemingenbeheer

In het laatste kwartaal van 2024 publiceren we volgens planning het Jaarverslag Deelnemingen 2023. Hierin staat hoe we in 2023 het aandeelhouderschap van de deelnemingen hebben ingevuld. Ook wordt per deelneming een overzicht gegeven van ontwikkelingen rondom:

- strategie;
- investeringen;
- goed ondernemingsbestuur (governance);
- maatschappelijk verantwoord ondernemen;
- financiële resultaten.

In het Jaarverslag Deelnemingen ligt het accent op maatschappelijk verantwoord ondernemen. Hierin staan onder meer samenvattingen van de klimaatambities van de grote en middelgrote deelnemingen en de wijze waarop deelnemingen presteren als werkgever.

Overzicht deelnemingen en financiële kerngegevens deelnemingen

In deze paragraaf staan de (financiële) kerngegevens van deelnemingen die op dit moment in ons beheer zijn. Onze voornemens om deelnemingen aan te gaan of te beëindigen staan ook in deze paragraaf.

Kerngegevens deelnemingen

Verschillende deelnemingen keren winst uit aan de aandeelhouders in de vorm van dividend. De dividendinkomsten verantwoorden we in programmaonderdeel A.1 Rente en resultaat (zie hoofdstuk 3).

Tabel 4.6.1 geeft de (financiële) kerngegevens per deelneming. We gebruiken de volgende afkortingen:

- BW: boekwaarde balans gemeente (in miljoenen euro’s)
- EV: eigen vermogen (in miljoenen euro’s)
- VV: vreemd vermogen (in miljoenen euro’s)
- NW: netto winst (in miljoenen euro’s)

De weergegeven boekwaarde is de verkrijgingsprijs van de deelneming. De verkrijgingsprijs bestaat uit de investering en het gestort aandelenkapitaal gecorrigeerd voor eventuele langdurige waardeverminderingen. Tenzij anders aangegeven baseren wij de cijfers over eigen vermogen, vreemd vermogen en netto winst op de jaarrekening 2023 van de deelnemingen. Het eigen vermogen is het totale vermogen minus het vreemd vermogen.

#	Deelneming	Vestigings-plaats	Aandeel	Programma-onderdeel	BW	EV*	VV*	NW*
1	Amsterdam Clipper Beheer BV*	Amsterdam	100%	3.1 Economie en Innovatie	0,0	2,6	0	0
2	AEB Holding NV*	Amsterdam	100%	2.4 Afval en grondstoffen	0,0	88,1	446,8	34,6
3	Alliander NV	Arnhem	9%	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	72,6	4.749,0	6.877,0	267,0
4	Beurs van Berlage	Amsterdam		3.1 Economie en innovatie	0,4			
	- Exploitatie BV		25%			3,2	9,0	0,1
	- Vastgoed BV		25%			1,1	6,4	0,0
	- Palazzo Pubblico Amsterdam BV		100%			-1,1	1,8	0,1
5	Exploitatiemaatschappij Carré B.V.**	Amsterdam	100%	1.5 Vastgoed	2,2	4,6	23,6	1,7
6	GEM Lutkemeer CV	Amsterdam	20%	1.2 Grond	9,9	48,9	3,2	0
7	GVB Holding NV	Amsterdam	99,9%	2.2 Openbaar vervoer	78,8	100,2	508,4	0,0
8	Havenbedrijf Amsterdam NV	Amsterdam	100%	3.1 Economie en innovatie	304,9	684,1	315,0	55,1
9	NV Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag	1,0%	Paragraaf verbonden partijen	1,4	4.721,0	110.819,0	254,0
10	ODE Energie BV*	Amsterdam	17%	3.2 Kunst en cultuur	0,5	0,7	3,1	-0,5
11	RAI Holding BV	Amsterdam	25%	3.1 Economie en innovatie	22,7	76,5	136,0	7,6
12	ROM InWest BV	Amsterdam	37%	3.1 Economie en innovatie	13,0	39,3	2,7	-1,6
13	Life Sciences Fund Amsterdam BV	Amsterdam	29%	3.1 Economie en innovatie	2,1	8,2	1,0	1,9
14	Royal Schiphol Group NV	Amsterdam	20%	3.1 Economie en innovatie	16,9	3.498,5	5.755,7	22,1
15	Matrix Innovation Center CV	Amsterdam	25%	3.1 Economie en innovatie	2,2	24,0	72,1	4,9
16	Scheepsexploitatiemaatschappij BAVO NV*	Amsterdam	100%	1.5 Vastgoed	0,4	0,4	0,0	0,0
17	Schiphol Area Development Company NV	Amsterdam	25%	3.1 Economie en innovatie	25,8	123,2	23,0	1,3
18	Stadion Amsterdam NV (Johan Cruijff ArenA)	Amsterdam	48%	Paragraaf verbonden partijen	6,6	104,8	44,2	3,3
19	Stadsgoed NV	Amsterdam	16%	3.1 Economie en innovatie	21,2	227,3	77,4	6,7
20	NV Stadsherstel Amsterdam	Amsterdam	14%	3.3 Erfgoed	8,5	385,7	206,4	-48,7
21	NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam (VGA)	Amsterdam	100%	Paragraaf verbonden partijen	9,4	36,0	31,3	4,2
22	Westpoort Warmte	Amsterdam	50%	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	73,0	70,5	241,6	13,8
23	NV Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland	Amsterdam	50%	2.6 Riool en Drinkwater	2,9	6,3	159,2	0
24	NV Zeedijk	Amsterdam	91%	3.1 Economie en innovatie	6,5	12,2	45,6	1,5

** Betreffen jaarcijfers uit 2022*

*** Boekwaarde inclusief voorzieningen/reserves. Het eigen vermogen is exclusief egalisatiereserve en vooruit betaalde subsidie.*

De kapitaalverstrekkingen en leningen aan deelnemingen zijn afzonderlijk op de balans opgenomen onder de financiële vaste activa (zie 4.4 Financiering en 7.1 Balans met toelichting).

In de paragraaf 4.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing staan de resterende risico's voor de deelnemingen. Het gaat dan aan de ene kant over het risico op mogelijke afwaardering op de boekwaarde (de 'verkrijgingsprijs'). Wij hebben per deelneming geanalyseerd of er een duurzame waardevermindering is. Aan de andere kant is er voor een aantal deelnemingen een dividendrisico opgenomen in de resterende risico's.

Publiek belang van deelnemingen die niet in de programma's zijn opgenomen

NV Bank Nederlandse Gemeenten

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) werkt voor decentrale overheden als centrale inkooporganisatie op de geld- en kapitaalmarkt. Hierdoor ontstaat een groter inkoopvolume wat scherpere (rente)tarieven oplevert voor financiering van publieke en semipublieke instellingen. BNG is de belangrijkste financier van de gemeente Amsterdam.

Stadion Amsterdam NV

Stadion Amsterdam is eigenaar en exploitant van het multifunctionele voetbalstadion de Johan Cruijff ArenA, de thuisbasis van Ajax.

NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam (VGA)

NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam vervult voor ons de centrale verzekeringsrol. Daarmee verzekeren wij ons onder de beste omstandigheden tegen risico's en beheersen wij de schadelast voor onszelf.

Nieuwe deelnemingen en af te stoten deelnemingen

Het deelnemingenbeleid schrijft voor om iedere collegeperiode nut en noodzaak van alle deelnemingen te bekijken. Dit heet de 'herijking deelnemingen'. In de herijking deelnemingen gaan wij na of er een publiek belang is en of wij het publiek belang het beste dienen met een deelneming. Daarnaast kunnen we een nieuwe deelneming aangaan als dit nodig is om een publiek belang te behartigen en de markt daar niet zelf in kan voorzien.

AEB

Het college heeft op 30 mei 2023 besloten om de met AEB verbonden publieke belangen te borgen door te kiezen voor volledige verkoop van AEB. Het daaruit volgende voorgenomen besluit tot verkoop van de aandelen AEB is voor wensen en bedenkingen voorgelegd aan de gemeenteraad die de betreffende voordracht in de raadsvergadering van 29 juni 2023 behandeld heeft.

Het college heeft op 11 juli 2023 een definitief vervolgbesluit genomen tot het voorbereiden van het verkoopproces voor de verkoop van alle aandelen die de gemeente houdt in AEB. In de raadsvoordracht is aangegeven dat wanneer aan alle (onderstaande) voorwaarden is voldaan, het verkoopproces wordt gestart en de raad hierover per brief wordt geïnformeerd. Het verkoopproces is op 16 april 2024 gestart. Na aanvang duurt een verkoopproces naar schatting zes tot negen maanden.

Stichting Waternet - Amsterdamse Watertaken

De leverantie van drinkwater in Amsterdam wordt verzorgd door de Stichting Waternet, een samenwerking van Amsterdam met waterschap Amstel, Gooi en Vecht. De Inspectie voor Leefomgeving en Transport heeft in 2021 geconstateerd dat Amsterdam tekort schiet in de aansturing van de drinkwatertaak. De drinkwaterwet stelt op dit punt duidelijke eisen.

Op 2 november 2021 is het principebesluit genomen onderzoek te doen naar de oprichting van de NV Drinkwater. De gemeenteraad heeft op 16 maart 2023 besloten tot de start van de onderzoeksfase van de NV Drinkwater.

Het college heeft op 28 mei 2024 ingestemd met het (voorgenomen) hoofdlijnenbesluit om, naar aanleiding van het gevolgde traject herijking governance Waternet, op een vernieuwde manier te gaan samenwerken met het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht. Uitgangspunt hierbij is dat we verder gaan als twee afzonderlijke organisaties, die niet meer gezamenlijk één organisatie vormen, maar vanuit eigenstandige sturing en organisatie blijven samenwerken. Op 17 juli 2024 is het hoofdlijnenbesluit in de raad besproken voor het uiten van wensen en bedenkingen. Het streven is om voor de start van dit begrotingsjaar tot definitieve besluitvorming over te gaan.

Overzicht overige verbonden partijen en financiële gegevens

Slechts een deel van de Amsterdamse verbonden partijen is een deelneming. Hieronder volgt een overzicht van de overige verbonden partijen. Daartoe behoren:
- publiekrechtelijk: gemeenschappelijke regelingen;
- privaatrechtelijk: stichtingen en (coöperatieve) verenigingen.

Wij nemen de beleidsinformatie en beleidsrisico's van verbonden partijen op in de programma's van de begroting waar zij bij horen. In de programma's staan ook:
- ontwikkelingen bij (overige) verbonden partijen die we nu beheren;
- eventuele plannen om nieuwe verbonden partijen op te richten;
- eventuele plannen om verbonden partijen te beëindigen.

Hieronder volgt wel een overzicht van de financiële kerngegevens van de overige verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

In de tabel hieronder staan de (financiële) kerngegevens van de gemeenschappelijke regelingen. De cijfers baseren wij op de vastgestelde jaarrekeningen over 2022 van de gemeenschappelijke regelingen.
We gebruiken de volgende afkortingen:
- EV: eigen vermogen (in miljoenen euro's)
- VV: vreemd vermogen (in miljoenen euro's)
- NW: netto winst (in miljoenen euro's)
- AB: algemeen bestuur
- DB: dagelijks bestuur

Tabel 4.6.2 Kerngegevens per gemeenschappelijke regeling

#	Verbonden partij	Vestigings-plaats	Programmaon-derdeel	Bestuurlijk belang	EV	VV	NW
1	Gemeenschap-pelijke Regeling Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaal-gebied (CNB)	Amsterdam	3.1 Economie en innovatie	Vertegenwoordiging in AB en DB. Tevens voorzitter.	De Divisie Havenmeester van Havenbedrijf Amsterdam N.V. voert de taken van het CNB uit. Havenbedrijf Amsterdam N.V. stelt in haar begroting de middelen ter beschikking aan de Divisie Havenmeester om deze taken uit te voeren.		
2	GGD Amsterdam-Amstelland	Amsterdam	8.1 Basisvoor-zieningen en diversiteit	Vertegenwoordiging in AB en DB. Tevens voorzitter.	10,3	0,0	0,8
3	Gemeenschap-pelijke Regeling Gezamenlijke Ombudsman	Amsterdam	B.3 Bestuur	Lid AB. Benoeming ombudsman.	0,3	0,2	0,1
4	Omgevingsdienst Noordzeekanaal-gebied*	Zaandam	1.6 Duurzaam-heid en milieubeheer	Vertegenwoordiging in AB (37,5%) en DB (20%).	2,6	28,1	0,9
5	Recreatieschap Groengebied Amstelland*	Amstelveen	2.6 Groen en dierenwelzijn	Vertegenwoordiging in AB en DB (49,2%)	2,0	3,1	0,3
6	Recreatieschap Twiske-Water-land*	Velsen	2.6 Groen en dierenwelzijn	Vertegenwoordiging in AB en DB. Stemrecht 23,6% in Twiske, 23,6% in Waterland.	5,2	0,6	0,1
7	Recreatieschap Spaarnwoude*	Velsen-Zuid	2.6 Groen en dierenwelzijn	Vertegenwoordiging in AB en DB.	14,5	3,9	-0,6
8	Rekenkamer Metropool Amsterdam	Amsterdam	B.3 Bestuur	Benoeming van lid (door raad) & bureau (door college) van de Rekenkamer	0,9	0,2	0,2
9	Vervoerregio Amsterdam*	Amsterdam	2.2 Openbaar vervoer	Vertegenwoordiging in regioraad en DB (één van de drie leden). Wethouder Verkeer en Vervoer, Water en Luchtkwaliteit is voorzitter van DB.	0,0	399,0	-222,0

#	Verbonden partij	Vestigings-plaats	Programmaon-derdeel	Bestuurlijk belang	EV	VV	NW
10	Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland	Amsterdam	8.1 Brandweer en crisis-beheersing	Vertegenwoordiging in AB en DB. Tevens voorzitter. Stemrecht 1/6. Amsterdam kan met overwegende bezwaren met een tegenstem een besluit verwerpen.	22,9	82,2	1,7

* Betreffen cijfers over 2022

Stichtingen

In de tabel hieronder staan de (financiële) kerngegevens van de stichtingen. Tenzij anders aangegeven komen de cijfers uit de jaarrekening 2022 van de stichtingen.

Tabel 4.6.3 Kerngegevens per stichting

#	Verbonden partij	Vestigings-plaats	Programma-onderdeel	Bestuurlijk belang	EV	VV	NW
1	Amsterdam Economic Board*	Amster-dam	3.1 Economie en innovatie	Burgemeester en WH Economie zijn lid van de Board	0,5	1,9	0,0
2	Amsterdam & Partners (voorheen Amsterdam Marketing)	Amster-dam	3.1 Economie en innovatie	De gemeente heeft het recht om een wethouder te benoemen toe te treden tot de Raad van Toezicht.	3,8	7,5	-0,5
3	Pantar Amsterdam	Amster-dam	7.2 Werk, participatie en inburgering	Statutaire bevoegdhe-den. College van B&W benoemt de leden van de Raad van Toezicht.	1,5	20,6	-2,0
4	St. Ouder- en Kindteams Amsterdam*	Amster-dam	6.2 Wijkteams	De gemeente benoemt van de leden van de Raad van Toezicht en van het bestuur (artikel 5.3 en 9.2 van de oprich-tingsakte van de stichting).	1,2	8,2	-0,6
5	St. Waternet	Amster-dam	2.5 Water	Vertegenwoordiging door gemeente als bestuurslid.	0,0	178,0	0,0
6	Stichting Gooisch Natuurreser-vaat*	Hilversum	2.6 Groen en dierenwelzijn	10% van de participan-tenbijdrage	2,0	1,2	0,1

* Betreffen cijfers over 2022

(Coöperatieve) verenigingen

In de tabel hieronder staan de (financiële) kerngegevens van de (coöperatieve) verenigingen. Tenzij anders aangegeven komen de cijfers uit de jaarrekening 2022 van de (coöperatieve) verenigingen.

Tabel 4.6.4 Kerngegevens per (coöperatieve) vereniging

#	Verbonden partij	Vestigings-plaats	Programmaon-derdeel	Bestuurlijk belang	EV	VV	NW
1	Servicehuis Parkeer- en Verblijfsrechten U.A. SHPV	Lathum	2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	Directeur Parkeren is lid van bestuur, Amsterdam heeft 11 stemmen op een totaal van 72 stemmen	2,3	67,0	0,9
2	Wigo4it U.A.	Den Haag	7.1 Inkomens-regelingen	Lid bestuur en deelnemers-vergadering (besluitvor-ming op basis van unanimiteit).	2,6	16,7	-3,2

Wij zijn lid van meerdere Verenigingen van Eigenaren (VvE). Als lid van een VvE kunnen we het aan lidmaatschap verbonden stemrecht uitoefenen.

3.7 Grondbeleid

Inleiding

In overeenstemming met artikel 16 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) bevat deze paragraaf grondbeleid:
- de visie op het grondbeleid en de wijze waarop deze wordt uitgevoerd;
- de wijze en onderbouwing van winstnemingen en de aangehouden reserves in relatie tot de risico's.

Deze paragraaf grondbeleid gaat in op het grond(prijs)beleid en de overige beleidsmatige uitgangspunten voor de grondexploitaties.

Over de financiële ontwikkelingen in de grondexploitaties wordt twee keer per jaar gerapporteerd. In het voorjaar via het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) dat ook dienst doet als onderbouwing voor de jaarrekening en in het najaar via de actualisatie van het MPG (AMPG). Bij het MPG vindt ook formele besluitvorming plaats door de gemeenteraad over de actualisatie van de saldi van de grondexploitaties. De actuele prognose van de grondexploitaties is niet afzonderlijk opgenomen in deze paragraaf aangezien het AMPG ten tijde van het opstellen van de begroting nog niet gereed was. Via het AMPG2024 wordt de Raad geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen.

Het kader voor de verantwoording van de grondexploitaties is vastgelegd in de Nota Financiële verantwoording grondexploitaties en erfpachtuitgifte (hierna: de Nota Financiële verantwoording). Deze aangepaste Nota Financiële verantwoording is op 19 mei 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. Het is een vertaling van de regelgeving van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor grondexploitaties en erfpachtgronden en beschrijft hoe met grondexploitaties en erfpachtgronden moet worden omgegaan. De nota is nog steeds actueel ondanks verschillende beperkte wijzigingen in het BBV voor grondexploitaties eind 2023.

Grondbeleid

Amsterdam richt zich met haar grondbeleid op de ontwikkeling van gemengde wijken geschikt voor wonen, werken en recreëren. Gezien de druk op de woningmarkt ligt een belangrijke focus op het realiseren van nieuwe woningen. Vanwege de toenemende schaarste aan woningen voor mensen met
een laag en middeninkomen, wordt meer gereguleerd om meer grip te krijgen op de woningmarkt, met als doel de woningmarkt beter te verdelen naar de verschillende doelgroepen.

De gemeente stuurt actief op de verdere (her-)ontwikkeling van de stad. Ruim 85 procent van de grond binnen de gemeentegrenzen is gemeentelijk eigendom (erfpacht). Als gevolg daarvan is de gemeente vaak als grondeigenaar actief betrokken bij stedelijke ontwikkeling.
Grofweg zijn er twee hoofdvormen van gebieds- of locatieontwikkeling:
1. Actief grondbeleid: van deze vorm is sprake bij nieuwe terreinen en gebieden waar niet sprake is van zittende particuliere eigenaren en erfpachters.
2. Faciliterend grondbeleid: van deze vorm is sprake bij een functiewijziging of verandering op pand- of gebiedsniveau. Daarbij zijn er belanghebbenden in het gebied zoals particuliere eigenaren die (een deel van) de grond bezitten of erfpachters.

In de eerste variant heeft de gemeente een actieve positie en rol. De gemeente is in de regel verantwoordelijk voor het planontwikkelproces, het bouw- en woonrijp maken van de locatie en voor de uitgifte in erfpacht van de bouwrijpe kavels. Uitgifte in erfpacht vindt plaats aan een ontwikkelende partij die vervolgens het vastgoed realiseert. De gemeentelijke kosten en opbrengsten van een gebied dat ontwikkeld wordt, zijn financieel vertaald in een zogenoemde grondexploitatiebegroting.
In de tweede variant heeft de gemeente een meer faciliterende rol, ondanks het feit dat de gemeente ook hier (mede)grondeigenaar kan zijn. De gemeente stelt de stedenbouwkundige en programmatische randvoorwaarden op en legt dit vast in een investeringsbesluit dat door de gemeenteraad wordt vastgesteld. Het initiatief voor de daadwerkelijke aanpassing op pandniveau laat de gemeente over aan de eigenaren of erfpachters in het gebied. Wel worden eigenaren of erfpachters hierbij door de gemeente ondersteund. Dat doen we bijvoorbeeld door aanpassing van bestemmingsplannen (omgevingsplannen) en/of wijziging van erfpachtrechten om (door)ontwikkeling mogelijk te maken.
Aanvankelijk richtte de gemeente zich hierbij op aanpassingen op pandniveau. De laatste jaren gaat het steeds vaker over transformatie op gebiedsniveau. Dit betreft complexe ontwikkelingen die vragen om een aangepaste benadering die zich kenmerkt door een mix van een actieve en een facilitaire rol. Met ingang van 2022 is besloten om ook de aanpassingen op pandniveau die gepaard gaan met beperkte aanpassingen in de openbare ruimte te reguleren binnen het Vereveningsfonds.

Toerekening meerwaarde transformatie aan de grondexploitatie

Bij het MPG23 is besloten tot de wijziging van de berekende meerwaarde die bij een transformatie van een erfpachtrecht aan de grondexploitatie wordt toegerekend. Onafhankelijk van de keuze van de erfpachter voor een herziening bij transformatie (HbT) of een bestemmings-/bebouwingswijziging (BBW) zal een uniforme toerekening van de meerwaarde erfpacht aan de grondexploitatie plaatsvinden. Bij HbT wordt uitgegaan van een termijn van 50 jaar, terwijl bij een BBW sprake is van de resterende looptijd die veelal beduidend korter is (soms zelfs minder dan 10 jaar). In 2024 is de nieuwe systematiek ingevoerd en zijn de ramingen van deze toekomstige inkomsten geraamd op basis van deze systematiek. De meerwaarde bij wijziging van erfpachtrechten wordt na aanpassing ongeacht de keuze van de erfpachter bepaald op basis van actuele residuele erfpachtwaarde van het nieuwe programma minus de actuele residuele erfpachtwaarde van het oude programma.

Grondprijsbeleid

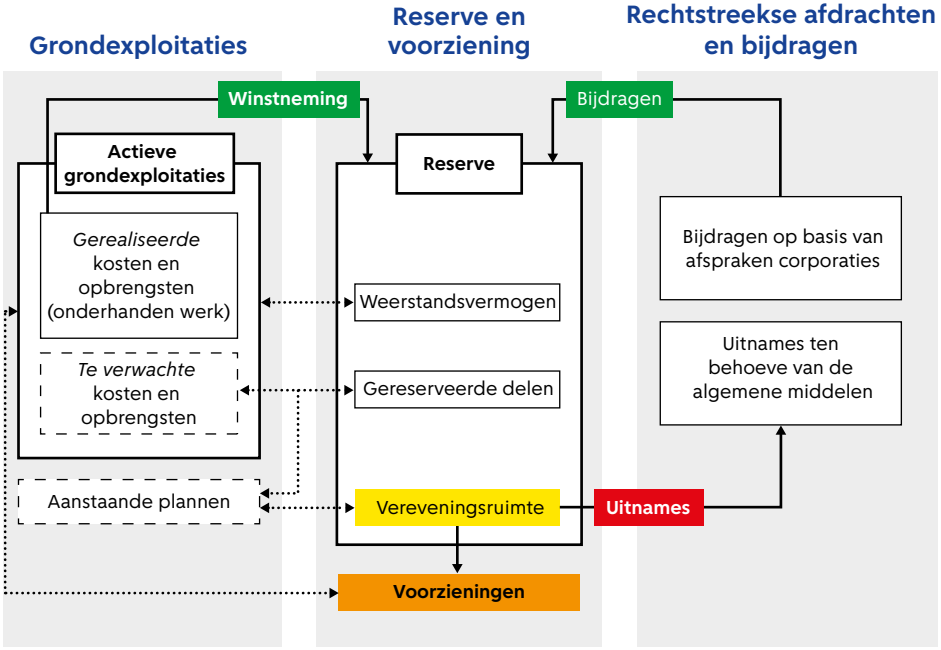
In het grondprijsbeleid bij nieuwe gronduitgiften en zelfrealisatie door erfpachters past de gemeente een genormeerde residuele benadering van de grondwaardebepaling toe. De grondwaarde wordt marktconform bepaald op basis van de op de grond te realiseren bestemming (de functie). De genormeerde residuele grondprijsbenadering houdt in dat de grondprijs het verschil is (het residu) tussen de gemiddelde marktwaarde van een vastgoedbestemming en de te maken genormeerde kosten om het vastgoed te bouwen (stichtingskosten).
Elk jaar worden de stichtingskosten van de verschillende typen vastgoed onderzocht en indien nodig geactualiseerd. De ramingen van de gronduitgiften in de grondexploitaties zijn gebaseerd op het systeem van eeuwigdurende erfpacht. Voor commerciële bestemmingen geldt hierbij een verplichte afkoop van de erfpacht. Voor woningen geldt geen verplichte afkoop. Voor gronduitgifte aan marktpartijen gebruikt de gemeente bij voorkeur de tenderprocedure met een regeling voor een optievergoeding. Dit is in lijn met het door de gemeenteraad vastgestelde selectiebeleid. Het selectiebeleid schrijft voor dat de gemeente via een tenderprocedure het ontwikkelrecht voor een kavel mag toekennen. Dit houdt in dat de optie aan een ontwikkelende partij wordt gegund via vooraf beschreven kwalitatieve en financiële criteria.

De grondprijssystematiek voor de bestaande erfpachtrechten is tegelijk met de herziening van het erfpachtstelsel aangepast. Om de grondwaarde te bepalen voor de bestemming wonen, gebruiken we sinds medio 2017 de WOZ-waardes en buurtstraatquotes. Deze waardes worden elk jaar geactualiseerd en ook door een extern bureau getoetst. Voor de transformatieprojecten waar sprake is van een transformatie van vijf woningen of meer geldt deze methode echter niet. Voor deze projecten is namelijk geen WOZ-waarde beschikbaar en de methode sluit niet goed aan op het maatwerk dat voor dit type projecten nodig is. Voor deze transformatieprojecten gebruiken we dan ook de genormeerde residuele benadering, die ook bij nieuwe uitgiftes wordt gebruikt. Ook voor alle niet-woonbestemmingen wordt de genormeerde residuele benadering gehanteerd.

Grondexploitaties en het Vereveningsfonds (inclusief Zuidas)

Bij de uitvoering van gebiedsontwikkelingsprojecten wordt veelal het instrumentarium van de grondexploitatie gebruikt. Dit zijn begrotingen van de gebiedsontwikkeling waarbij de uitgifte van grond centraal staat en waarin de kosten en opbrengsten gedurende de gehele looptijd van het project zijn opgenomen. Tot de kosten kunnen behoren onder andere de verwerving van gronden en opstallen, de sloop, het bouwrijp maken, de inrichting van de openbare ruimte; de opbrengsten bestaan veelal uit de grondwaarde van de uitgegeven gronden. De landelijke wet- en regelgeving (BBV) schrijft voor wat wel en niet opgenomen mag worden in de grondexploitaties. De grondexploitaties worden bij de start van het project door de Raad vastgesteld en de geactualiseerde begrotingen worden jaarlijks door de Raad vastgesteld bij het MPG. Amsterdam kent meer dan 150 vastgestelde grondexploitatiebegrotingen.
Vanwege de hoeveelheid grondexploitaties, de grote omvang van de inkomsten en uitgaven en de lange looptijd van de projecten worden de resultaten van de grondexploitaties verrekend met een apart fonds, ic het Vereveningsfonds. In het Vereveningsfonds (inclusief Zuidas) worden de resultaten van de Amsterdamse grondexploitaties met elkaar verevend; sommige grondexploitaties zijn winstgevend, anderen vertonen een verlies.
Op basis van voorgenomen besluitvorming over Zuidas wordt de grondontwikkeling van Zuidas ondergebracht onder de directie Grond en Ontwikkeling, Het Zuidasdok wordt ondergebracht bij directie Verkeer en Openbare Ruimte. Het Vereveningsfonds bestaat uit de verzameling van reserves, voorzieningen en actieve grondexploitaties die samenhangen met de gebiedsontwikkeling. Bij het MPG23 is besloten tot de overheveling van de vereveningsruimte van de reserve Zuidas naar de reserve Vereveningsfonds
In grondexploitaties worden de kosten van onder meer verwerven, landmaken en bouw- en woonrijp maken opgenomen; en de opbrengsten van uitgifte in erfpacht van bouwrijpe grond voor de realisatie van woningen, kantoren of ander vastgoed. Deze kosten en opbrengsten worden in het kader van een grondexploitatie in de tijd geplaatst (gefaseerd).

De werking van het Vereveningsfonds is hieronder schematisch weergegeven.

Figuur: Werking Vereveningsfonds

Voeding reserve en aanwending

Vanuit financieel positieve grondexploitaties vinden tussentijdse winstnemingen plaats. Deze tussentijdse winstnemingen worden bepaald door de in het BBV voorgeschreven POC methodiek (percentage of completion), waarbij de winst wordt berekend naar de mate van realisatie. De prognoses op basis van de optelling van de afzonderlijke grondexploitaties op fondsniveau worden gecorrigeerd om te komen tot een realistische prognose van de te verwachten kasstromen. De gecorrigeerde kasstroom wordt gebruikt als referentie voor de beoogde winstneming rekening houdend met risico's. Met deze winstnemingen wordt de reserve gevoed. Vanuit de reserve worden de voorzieningen gevormd ten behoeve van verlieslatende plannen.
Behalve door de grondexploitaties wordt het Vereveningsfonds ook beïnvloed door rechtstreekse inkomsten en onttrekkingen. Onttrekkingen vinden plaats op basis van bijvoorbeeld afspraken in het kader van het Coalitieakkoord, waarbij afdrachten uit het Vereveningsfonds aan de algemene middelen zijn vastgelegd. Rechtstreekse inkomsten volgen uit onder meer de afspraken met corporaties over de inzet van meerwaarde erfpacht bij conversie en verkoop van corporatiebezit.

De reserve heeft drie delen:
- een deel dat dient om risico's te dragen (weerstandsvermogen);
- gereserveerde delen die bestemd zijn als voorfinanciering van grote investeringen (zoals Zuidasdok);
- de vereveningsruimte die besteed kan worden aan voorfinanciering van nieuwe plannen of tekorten op nieuwe plannen.

Het Vereveningsfonds (inclusief Zuidas) bestaat uit projecten (voornamelijk grondexploitaties), reserves en voorzieningen die samenhangen met de gebiedsontwikkeling. Onderstaande kaart toont de belangrijkste actieve plannen en (nog niet actieve) plannen in voorbereiding. De plannen in uitvoering zijn gebaseerd op een eerder door de gemeenteraad genomen investeringsbesluit. De plannen in voorbereiding zijn plannen die zich in de fasen 2 en 3 van het Plaberum bevinden, het ruimtelijke model voor onder meer gefaseerde planvorming. Dat wil zeggen plannen waarvoor al wel een principebesluit is genomen, maar nog geen investeringsbesluit.

Uitname Vereveningsfonds

In het Coalitieakkoord 2022-2026 zijn een groot aantal maatregelen genoemd die de gebiedsontwikkeling financieel raken, waaronder een toename van de structurele winstafdracht uit het Vereveningsfonds aan de algemene middelen. Als gevolg van de nog steeds slechte marktsituatie in de grondontwikkeling zijn bij de Voorjaarsnota 2024 de structurele uitname van het Vereveningsfonds aan de algemene middelen verlaagd met € 8 miljoen in 2025 en daarna structureel met € 6 miljoen per jaar .
Daarnaast wordt jaarlijks, tot en met 2037 een bedrag van € 12 miljoen afgedragen uit het Vereveningsfonds aan de reserve Schaalspronginvesteringen.
De lagere uitnamen/afdrachten impliceren dat het Vereveningsfonds een lagere toekomstige winsttaakstelling krijgt.

Actuele ontwikkelingen

Groei van de stad

De stad groeit. Door de toename van de bevolking door gezinsuitbreiding, het creëren van arbeidsplaatsen, de toename van het aantal toeristen en door het aantrekken van studenten en kennis voor een innovatieve stad. Deze groei creëert bewegingen, waarvoor infrastructuur nodig is, er zijn maatschappelijke- en groenvoorzieningen nodig, en er is een urgente vraag naar nieuwe (betaalbare) woningen. Kortom, de groei van de stad vraagt vanuit alle domeinen van de gemeente investeringen.
Om de groei van de stad aan te kunnen heeft het college de ambitie om 7.500 woningen per jaar te bouwen. Daarbij wil de gemeente graag aantrekkelijke wijken

ontwikkelen met woningen die voor iedereen betaalbaar zijn, én er is de wens om ongelijk te investeren in gelijke kansen, dus in álle wijken van de stad. De voortdurende groei van de stad binnen de stadsgrenzen maakt dat de gebiedsontwikkeling steeds complexer (“eenvoudige” locaties zijn er niet meer). Bovendien heeft de keuze voor 80% betaalbare woningbouw een grote impact op de resultaten van de grondexploitaties. De residueel bepaalde grondwaarden van vrije sectorwoningen zijn een veelvoud van de vaste, lage grondprijzen voor sociale woningbouw en middeldure huur. Bovendien betekent de beleidsmatige keuze voor het investeren in stedelijke vernieuwingsgebieden dat er ook vaker nieuwe negatieve grondexploitaties worden vastgesteld, waarvoor nieuwe voorzieningen moeten worden getroffen.

Afnemende inflatie en een voorzichtig licht positief perspectief

Bij het MPG24 is het beeld geschetst van de waarde van de portefeuille van de grondexploitaties op de langere termijn. Per eind 2023 bedraagt de omvang van de nettowaarde van de actieve portefeuille grondexploitaties na risico’s € 0,79 miljard. De toename van circa € 0,25 miljard ten opzichte van het MPG23 komt vooral door het lichte (onverwachte) herstel in de tweede helft van 2023 van de marktprijzen en grondprijzen van woningen. Voorts is sprake van een forse daling van de inflatie waardoor na 2023 rekening is gehouden met een lagere toekomstige kostenstijging. In de waarde van het plansaldo van de actieve plannen is rekening gehouden met meer beperkte toekomstige kostenstijgingen. In het MPG24 is een scenario opgenomen dat de grondprijzen van wonen licht zullen stijgen, hetgeen we begin 2024 ook zien optreden. Voor de periode 2024-2028 is de geprognosticeerde vereveningsruimte licht verbeterd voor het vaststellen van nieuwe plannen met een financieel tekort.
De inmiddels circa 168 grondexploitaties worden twee keer per jaar geactualiseerd juist omdat de conjuncturele omstandigheden in een korte termijn kunnen veranderen. In het najaar 2024 zullen de nieuwe financiële inzichten middels de actualisatie van alle plannen in de actualisatie van het MPG24 (AMPG24) worden gerapporteerd waaronder de ontwikkeling van de vereveningsruimte. In het AMPG24 zal ook worden ingegaan op een aantal knelpunten die de financiële positie van het Vereveningsfonds onder druk zetten zoals grondprijsdalingen in het middeldure woningsegment, de nog steeds lage grondproductie en netcongestie voor het niet (tijdig) kunnen leveren van stroom die mogelijk leiden tot vertraging van commerciële nieuwe uitgiften.

Uit recente informatie blijkt dat de marktwaarden en de grondprijzen van middel dure huur woningen en particuliere sociale woningen met 15 % fors zijn gedaald als gevolg van gestegen exploitatiekosten en hogere rendementseisen. Deze daling is nog niet verwerkt in de actieve plannen.

Grondproductie en Rijksgelden

Door de recessie, de oorlog in de Oekraïne en de stijgende energieprijzen, stond de afgelopen periode in het teken van hoge kostenstijgingen en dalende grondprijzen. Bouwende partijen krijgen vaak hun business case niet haalbaar door de hoge kosten, lagere marktwaarden en gestegen rente. Daarnaast zijn partijen in afwachting van duidelijkheid over het rijksbeleid ten aanzien van middeldure huurwoningen. Dit heeft ertoe geleid dat de bouw van veel projecten (nog) niet is gestart. Hierdoor is er sprake van een vertraging van gronduitgiften.

Zowel het Rijk als de gemeente zetten alles op alles om de productie weer op gang te krijgen.
Het Rijk in de vorm van subsidies zoals de Startbouwimpuls voor bouwende partijen, en de gemeente met het sluiten van het doorbouwakkoord en de eenmalige aanbieding aan partijen om de grondprijs te laten herijken.

Het Rijk ziet dat er flinke tekorten zijn voor de gemeenten in Nederland om gebiedsontwikkeling mogelijk te maken. In totaliteit heeft Amsterdam rijkssubsidies gekregen voor de Startbouwimpuls, investeringen in specifieke gebieden, mobiliteit en flexwoningen van in totaal € 102 miljoen, met een aanvraag van € 297 miljoen voor de komende jaren. Hierbij moet worden opgemerkt dat het Rijk voor deze investeringen circa € 350 miljoen cofinanciering van de gemeente vraagt. Over de meeste gemeentelijke investeringen waarvoor deze subsidies zijn aangevraagd is nog niet besloten door de gemeenteraad. De dekking van deze cofinanciering is dus nog niet geregeld. Dit zal de komende jaren investering vragen vanuit het Vereveningsfonds, het investeringsdomein Openbare Ruimte en Mobiliteit en bijdragen van de Vervoerregio Amsterdam. Daarbij moet de gemeente de afspraken met het Rijk ten aanzien van de woningbouwproductie nakomen om aanspraak te kunnen maken op deze subsidies.

Vennootschapsbelasting (vpb) voor overheidsondernemingen

In 2016 is de Vennootschapsbelasting (VPB) voor overheidsondernemingen ingevoerd. Ook het gemeentelijke Grondbedrijf (G&O en Zuidas waarbinnen alle grondexploitaties worden uitgevoerd) heeft te maken met deze wetgeving.

Begin 2021 heeft de gemeente aan de Rijksbelastingdienst formeel een verzoek gedaan om tot een vaststellingsovereenkomst te komen waarbij de door de gemeente aangeleverde fiscale openingsbalans centraal staat. Deze openingsbalans staat centraal omdat het meerdere boven de waarde van de openingsbalans dat (mogelijk) zal worden verdiend zal worden belast met 25 % VPB. In 2023 is hierover overeenstemming bereikt en is fiscale openingsbalans en het fiscale resultaat over 2019-2021 definitief vastgesteld. Dit leidt in deze jaren niet tot extra VPB-last.

Inmiddels zijn ook voorlopige aangiften opgesteld voor 2022 en 2023, deze leiden zelfs tot vermindering van de gemeentelijke VPB-last voor de andere overheidsactiviteiten die onder de VPB vallen. De gemeente stelt 1 aangifte op waarbij alle onderlinge activiteiten worden verzameld en negatieve bedragen in mindering worden gebracht op de positieve fiscale resultaten.

4

4

Overige paragrafen

4.1	Investeringsparagraaf	340
4.2	Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)	354
4.3	Duurzaamheid	356
4.4	Ongelijk investeren voor gelijke kansen	362
4.5	Integrale aanpakken	369

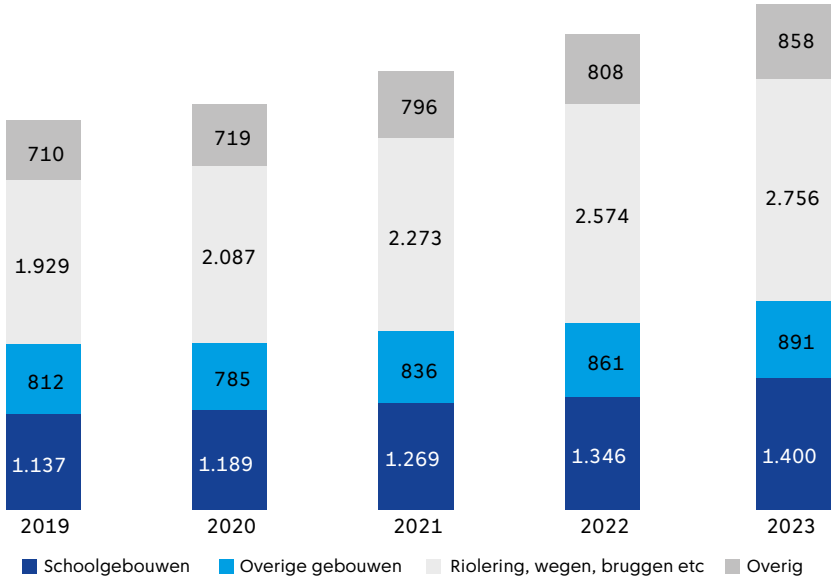
4.1 Investeringsparagraaf

Inleiding

Amsterdam bruist! Investeringen die we in het verleden hebben gedaan worden intensief gebruikt; scholen worden bezocht, bruggen draaien en de fietspaden zijn druk. Daarnaast is de stad gegroeid en met huidige plannen groeit de stad door, in 2050 met ca. 250.000 inwoners en met circa 200.000 arbeidsplaatsen, aldus de omgevingsvisie. Om dit gebruik en deze groei te accommoderen zijn investeringen in de openbare ruimte en voorzieningen in de 'bestaande stad' noodzakelijk, deze moeten worden vervangen, gerenoveerd of geschikt gemaakt voor intensiever gebruik. Ook moeten investeringen worden gedaan om nieuwe wijken compleet en bereikbaar te maken. Daarnaast zijn er grote opgaven waar de stad voor staat, zoals het klimaatbestendig en klimaatveilig maken van de stad en de uitvoering van de energietransitie.

Kenmerkend voor investeringen is dat ze bezit opleveren dat meerdere jaren wordt gebruikt. Een brug gaat wel vijftig jaar mee voordat deze moet worden vervangen. Daarom verdelen we de uitgaven die we voor een investering doen over de jaren dat we er profijt van hebben. Deze jaarlijkse afschrijvingslasten zijn, samen met de rentelasten en lasten voor het beheer en onderhoud van het bezit, onderdeel van de lasten in de beleidsprogramma's.

De bezittingen die voortkomen uit de investeringen maken we zichtbaar op de balans. We investeren veel, waardoor ons bezit toeneemt:

Overigens is niet al ons bezit zichtbaar op de balans. Investeringen in bijv. infrastructuur waarvoor we bijdragen van derden ontvangen of die we toerekenen aan grondexploitaties leiden niet tot waarde op de balans en ook niet tot lasten in de begroting. Pas als vervanging aan de orde is wordt dit wel het geval en zullen we de bijbehorende structurele lasten moeten inpassen in de begroting.

Investeringsstelsel

Sinds enkele jaren hanteren we een ander stelsel qua besluitvorming en sturing voor onze investeringen. In de kern is het nieuwe investeringsstelsel bedoeld om meer onderlinge samenhang in de besluitvorming over investeringen te bewerkstelligen, zowel wat betreft samenhang binnen de investeringsportefeuille als samenhang in de tijd. In de afgelopen jaren zijn stappen gezet om meer inzicht in de investeringsbehoefte en keuzes daarbinnen te creëren en de besluitvorming hierover te verbeteren. Er zijn investeringsplafonds per domein ingericht, investeringsbehoeften in kaart gebracht per domein en scenario's geschetst van andere keuzes.

Het stelsel is nog niet uitontwikkeld, we werken aan verdere verbetering van het inzicht in en een integrale afweging van onze investeringen. Op een aantal punten is gewerkt aan een model dat de komende periode verder concreet gemaakt wordt. Deze beoogde doorontwikkeling omvat:

- Een eenduidige indeling van de portfolio's in categorieën, voor een integralere afweging van investeringen. Hiervoor worden categoriseringen ontwikkeld die inzicht geeft in welke investeringen noodzakelijk zijn, en waar ruimte is voor keuzes.
- Gedetailleerder inzicht in de verdeling van de investeringen over de gebieden
- Meer inzicht in de noodzakelijke en wenselijke investeringen op het gebied van duurzaamheid.

Daarnaast werken we aan een investeringsplanning die langjarig is, en dus verder reikt dan de huidige meerjarenbegroting. Dit helpt om te sturen op de totale opgave op langere termijn (15 jaar), en te voorkomen dat noodzakelijke ontwikkelingen een onzichtbare last in de toekomst vormen. Hiermee werken we verder aan een investeringsstelsel dat helpt te komen tot een optimale investeringsmix, een houdbare begroting en een beheerste en houdbare balansontwikkeling.

Portfolio

Onze investeringen zijn opgenomen in meerjarige investeringsportfolio's. We begrenzen de omvang van de investeringsportfolio's en daarom hanteren we ook wel de term plafonds. We houden bij het bepalen van de plafonds rekening met verschillende invalshoeken, namelijk financierbaarheid, betaalbaarheid en uitvoerbaarheid. Voor financierbaarheid houdt dit in dat we langjarig sturen op een schuldquote van circa 110% (exclusief erfpacht). Vanuit betaalbaarheid kijken we naar de dekking die we moeten hebben voor alle exploitatielasten van de investeringen.

Voor uitvoerbaarheid houden we rekening met de capaciteit die er moet zijn in zowel de markt als de gemeenteorganisatie om investeringen uit te voeren.
De portfolio's met investeringen moeten passend zijn binnen de beschikbare investeringsruimte. We hebben echter meer investeringsambities dan we waar kunnen maken, kunnen betalen of financieren. Daarom zijn op alle domeinen keuzes gemaakt voor de komende vier jaren, zoals later in deze paragraaf is toegelicht. Ook in de periode na 2028 zullen nog keuzes nodig zijn, die we onderbouwd willen maken, met ook het vizier op wat voor de lange termijn nodig is.

Overprogrammering

De investeringsportfolio's laten bijna 30% meer projectuitgaven zien dan waar feitelijk ruimte voor is. Dit komt door de overprogrammering. We passen overprogrammering toe, omdat de praktijk leert dat er altijd in zekere mate sprake zal zijn van vertraging in de uitvoering. Door overprogrammering voorkomen we dat we het gewenste uitgavenniveau niet waarmaken. De autorisatie van de raad is gekoppeld aan de investeringsplafonds, we sturen erop dat de plafonds niet worden overschreden.

Deze investeringsparagraaf gaat eerst in op de investeringsruimte 2024-2028 en de verdeling ervan over de domeinen. Vervolgens lichten we per domein de geprogrammeerde investeringen toe en de keuzes die daarbij zijn gemaakt.
De paragraaf gaat ter afsluiting in op de exploitatielasten van investeringen. Door de Begroting 2025 vast te stellen stemt de gemeenteraad in met de investeringsruimte voor 2025. In een afzonderlijke bijlage bij de begroting zijn de portfolio's opgenomen met daarin overzichten van de investeringen binnen deze investeringsruimte.

Investeringsruimte

De investeringsruimte voor de periode 2024-2028 bedraagt € 3.826 miljoen en is daarmee € 505 miljoen hoger dan de ruimte voor de periode 2023-2027. Bij het bepalen van de ruimte zijn we uitgegaan van het niveau van het gemiddelde van de investeringsruimte van de jaren 2023 tot en met 2027, indexatie van de toegevoegde jaarschijf voor 2028 en hebben we rekening gehouden met enkele specifieke ontwikkelingen. Ruimte ten behoeve van de Oostbrug en enkele andere grote infra gerelateerde investeringen is nu reeds toegevoegd ondanks dat uitvoering na 2028 wordt verwacht. Gezien de grootte van de investeringen is het prudent hiervoor reeds nu geld te reserveren. De toelichting hieronder en in de paragrafen 1.3.1 tot en met 1.3.3 gaan hier nader op in.

We verwachten dat de schuldquote in 2028 is gestegen naar 82% (exclusief erfpacht). De schuldquote blijft daarmee ruim onder het percentage van 110% waar we op langere termijn op sturen voor de standaardschuld. We investeren in de periode 2024-2028 gemiddeld € 765 miljoen per jaar. Bij een gemiddelde investeringstempo van € 700 miljoen per jaar is de inschatting dat de netto schuldquote in grofweg tien jaar stijgt naar 110%. De afgelopen jaren is de schuld lager uitgevallen dan geprognosticeerd. We zullen de schuldontwikkeling scherp monitoren om te beoordelen of we de meer-investeringen van nu in de toekomst moeten compenseren door minder te investeren of meer te sparen. De lasten die horen bij de investeringsruimte van € 3.826 miljoen zijn ingepast in de meerjarige begroting.

De investeringsruimte bij de vorige begroting bedroeg € 3.320 miljoen. Er is een nieuwe, geïndexeerde jaarschijf toegevoegd, er zijn tekorten en overschotten uit 2023 verrekend en er is ruimte toegevoegd voor specifieke ontwikkelingen.
We maken onder andere ruimte voor:

- Vervanging en renovatie van bestaande openbare voorzieningen
- Extra bijdrage ten behoeve van het Nieuwe Slavernij Museum
- Een vaste fietsverbinding over 't IJ (Oostbrug)
- Het ontsluiten van IJburg en Noord (Cruciale mijl en van Hasselt zone)
- Elektrificeren van de veren en het wagenpark

De toelichtingen bij de domeinportfolio's gaan nader in op de afwegingen die zijn gemaakt bij het opstellen van portfolio's.

Investeringsportfolio's

De investeringsruimte 2024-2028 van € 3.826 vertaalt zich naar een programmering van € 4.884 in de portfolio's. Dit is een overprogrammering van € 1.058 miljoen, ofwel 28%. Door deze overprogrammering kunnen de domeinen gericht sturen op de gewenste realisatie van het portfolio. De ervaring van de afgelopen jaren leert dat dit realistisch is.

Onderstaande tabel laat de investeringsruimte, de programmering en overprogrammering zien:

Bedragen x € 1 miljoen

	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
Investeringsruimte	662	771	809	780	803	3.826
Programmering	840	982	1.035	998	1.029	4.884
Overprogrammering	178	211	226	218	225	1.058

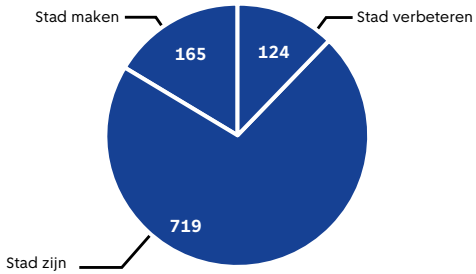
De investeringsuitgaven in 2025 en in de periode 2024-2028 worden deels gedaan voor investeringen die ook al in het portfolio 2023-2027 waren opgenomen en deels voor nieuwe investeringen die bij deze begroting aan het portfolio zijn toegevoegd.

De keuzes voor nieuwe investeringen binnen de beschikbare investeringsruimte vloeien voort uit een zo goed mogelijk evenwicht tussen groei van de stad, instandhouding van de bestaande stad, verduurzaming van ons bezit en ongelijk investeren voor gelijke kansen. De keuzes per domein zijn afhankelijk van de specifieke opgaven en omstandigheden van dat domein. De toelichtingen per domein gaan nader in op de hierbij gehanteerde doelstellingen en prioriteiten en op het aspect duurzaamheid.

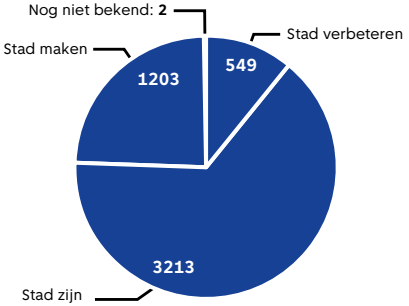
Doorsnedes van het portfolio[1]

De investeringsuitgaven in het portfolio voor 2025 en voor de periode 2024-2028 zijn naar verschillende kenmerken weer te geven:

- Type: De opgave bestaat uit het renoveren en vervangen van bestaande voorzieningen in de stad (stad zijn), toekomstbestendig maken van de bestaande stad (stad verbeteren) en het leef- en bereikbaar maken van de groeiende stad (stad maken).

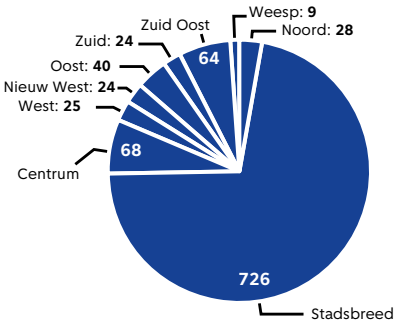
Investeringsuitgaven 2025 naar type

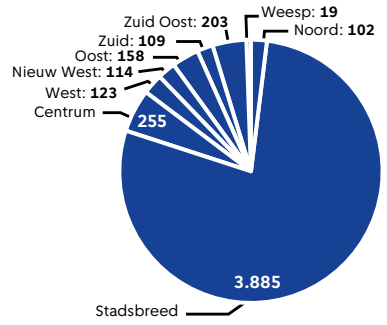
Investeringsuitgaven 2024-2028 naar type

Van de € 1 miljard geprogrammeerde investeringsuitgaven in 2025 is € 290 miljoen (29%) bedoeld voor stad maken of verbeteren en € 719 miljoen (71%) voor behoud en vervanging. Ook voor de meerjarige periode geldt dat ongeveer 2/3 van de middelen bestemd is voor behoud en vervanging. De toelichtingen bij de domeinportfolio's gaan nader in op de afwegingen die hieraan ten grondslag liggen.

- Gebied: gaat het om een stadsbrede investering of juist een investering in een specifiek stadsdeel?

Investeringsuitgaven 2025 naar gebied

Investeringsuitgaven 2024-2028 naar gebied

Veel investeringsuitgaven zijn niet aan een specifiek stadsdeel gekoppeld. Dit geldt bijv. voor de investeringen met een algemeen karakter, zoals ICT. Voor toekomstige investeringen in stadsbrede programma's voor bijv. verduurzaming of brandveiligheid is de specifieke koppeling met het gebied nog niet bepaald. Soms leggen we de onderverdeling naar gebied niet in onze administratie vast, vanwege het fijnmazige karakter van de investeringen, dit geldt bijv. voor de investeringen uit het drinkwater-programma.

1 De doorsnedes bevatten ook de uitgaven voor zgn. Xaas projecten. De uitgaven voor Xaas-projecten mogen niet worden geactiveerd en zijn met ingang van 2025 uitgenomen uit de investeringsruimte. De hier gepresenteerde doorsnedes zijn echter nog niet gecorrigeerd. De uitgaven Xaas in 2025-2028 zijn geraamd op € 84 miljoen.

Openbare ruimte en mobiliteit

Bedragen x € 1 miljoen

	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
Openbare ruimte en mobiliteit						
Investeringsruimte	275	358	313	277	291	1.513
Programmering	343	446	391	346	363	1.888
Overprogrammering	68	89	78	69	72	375

De totale investeringsportefeuille Openbare ruimte en mobiliteit (ORM) bedraagt € 1.888 miljoen voor de komende periode 2024-2028. Dit bestaat uit € 1.1513 miljoen investeringsruimte en € 375 miljoen overprogrammering. De portefeuille van ORM wordt onderscheiden in twee onderdelen. Hieronder de onderverdeling en de corresponderende bedragen in de periode 2024-2028.

- ORM algemeen € 1.768 miljoen
- Schaalspronginvesteringen € 120 miljoen

Onder het onderdeel Schaalspronginvesteringen valt voorlopig alleen de Oostbrug. Op termijn zouden hier ook het doortrekken van de Noord-Zuidlijn, het doortrekken van de Ringlijn, de aanleg van de Westbrug en overige verbindingen voortvloeiend uit de Sprong over 't IJ en het Zuidasdok onder kunnen vallen, indien hiervoor financiering wordt vrijgemaakt.

Voor het portfolio ORM is, inclusief overprogrammering, € 1.888 miljoen in 2024 – 2028 beschikbaar. Dat is gemiddeld € 378 miljoen per jaar.

Doelstellingen

Er wordt veel geïnvesteerd in de openbare ruimte om deze stad deze veilig te houden voor bewoners, ondernemers en bezoekers. De opgave behelst naast de onderwerpen verkeer en openbare ruimte waaronder het stedelijk beheer en het programma bruggen en kaders ook investeringen ten behoeve van de straatreiniging en het onderhoud aan de openbare ruimte (veegwagens en ander materieel). Een groot gedeelte van de opgave heeft een duurzaamheidscomponent. Bovendien zet het College in op een groei van de stad met 7.500 woningen per jaar wat leidt tot nieuwe mobiliteitsvraagstukken.

Prioriteíten (wat is toegevoegd aan het portfolio en waar was geen ruimte voor)

De stapeling van opgaven is in 2024-2028 niet inpasbaar in het portfolio ORM. De opgaven voor de groeiende stad zijn daarom afgeschaald en in iets mindere mate geldt hetzelfde voor de duurzaamheidsambitie en voor klimaatadaptatie. Beide opgaven nemen echter wel financiële ruimte in die in het verleden kon worden aangewend voor de instandhoudingsopgave. Dit gegeven leidt er in het portfolio ORM toe dat bestaande functies niet volledig in stand kunnen worden gehouden en dat er onvoldoende ruimte is om achterstalligheid in te lopen vanuit de investeringen.

In vergelijking met vorig jaar is de financiële meerjarige ruimte 2024-2028 met € 131 miljoen verhoogd. Ook is er binnen de investeringsruimte geschoven om de belangrijkste prioriteiten te waarborgen. Dit is onder andere gedaan om de groei van de stad te faciliteren met de projecten: Cruciale Mijl, inclusief verplaatsing Tramremise, Van Hasseltzone, Busstation en transfer Bijlmer Arena, HOV Sloterdijk – CS, HOV ZaanIJ, Aansluitingen A10 in noord. Verder is er geld vrijgemaakt om het achterstallig onderhoud niet verder te laten oplopen. Hieronder vallen onder andere de projecten renovatie IJ-tunnel € 80 miljoen, renovatie Kalverstraat € 10 miljoen en renovatie plein 40-45 voor € 9 miljoen. Daarnaast is € 60 miljoen gereserveerd voor diverse duurzaamheidsmaatregelen en € 9 miljoen voor een nieuwe elektrische afmeerkade. Ook is € 120 miljoen vrijgemaakt om het ongedekte deel van de Oostbrug over het IJ af te dekken.

Een aantal opgaven bleek niet inpasbaar en is doorgeschoven. Dit betreft verschillende projecten om de groeiende stad bereikbaar te maken, zoals: Fietsverbinding Amsterdams brug, Metrostation Overamstel, Verlengen Sloterweg, Fietsbrug over de Schinkel, Langzaam verkeersverbinding Weespersluis – Oud Weesp. Deze zijn vooralsnog op de langere baan geschoven. (€ 30 miljoen), temporisering van het programma bruggen en kades (€ 44 miljoen), besparing en doorschuiven van de vervanging en uitbreiding van veren (€ 35 miljoen) en het doorschuiven van werkzaamheden van de programma's Civiel (€ 23 miljoen), Verkeerslichten (€ 7 miljoen) en het project Nieuwendijk (€ 10 miljoen).

Duurzaamheid

In de investeringen binnen ORM zitten jaarlijks terugkerende duurzaamheids-investeringen zoals het verduurzamen van vastgoed en de vergroening van de stad. Bovendien worden bij projecten zo mogelijk duurzame materialen gebruikt, vindt de logistiek van de aanvoer met zo min mogelijk CO2-uitstoot plaats en wordt, na introductie van de Uitvoeringsstandaard Toekomstbestendige Openbare Ruimte (USTOR, 2023) vooral ingezet op renovatie en vervanging met gebruik van bestaande materialen in plaats van herinrichtingen en functiewijzigingen.
Daarnaast is in het portfolio 2024-2028 ruimte gemaakt voor nieuwe duurzaamheids-maatregelen:

- Elektrificeren wagenpark Openbare ruimte en IJveren: € 38 miljoen in 2024-202
- Verhogen budget voor vervanging en verbetering aan groenvoorzieningen: € 10 miljoen per jaar
- Verledding straatverlichting: € 12 miljoen

Investeringsuitgaven 2025

Veel van de investeringen binnen het domein ORM zijn ofwel langlopend of ondergebracht binnen een programmatische aanpak die verschillende jaren beslaat. Voor de reguliere programma's zijn in 2025 de volgende middelen vrijgemaakt:

- Programma Bruggen en Kademuren € 90 miljoen
- Vervangingsprogramma's Civiel, Groen, Verhardingen, OVL, VRI/VIS € 87 miljoen
- Aanpak wegtunnels: Verkeerscentrale, Arenatunnel en IJtunnel € 84 miljoen
- Vervangingsprogramma's materieel openbare ruimte en straatreiniging € 17 miljoen
- Renovatie en verduurzaming Vastgoed € 13 miljoen
- Vervanging en verduurzaming veren € 15 miljoen
- Programma Bovenwijks groen € 15 miljoen

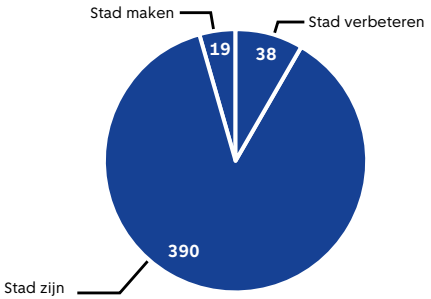
Daarnaast staan er verschillende projectmatige werkzaamheden op de rol in 2025. De grootste daaronder zijn:

- Uitvoering corridor Oranje Loper € 42 miljoen
- Bouw HUB Zuidoost € 31 miljoen
- Diverse (o.a. Station Lelylaan, de Entree, watertaken , parkeren) € 52 miljoen

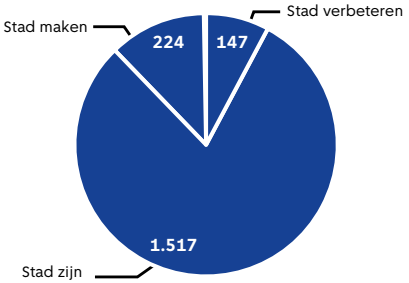
Totaal **€ 446 miljoen**

Doorsnede van het portfolio 2024 –2028 naar type investering

De investeringen in het portfolio ORM zijn naar verschillende in te delen in de categorieën stad zijn, verbeteren en maken. Hieronder is de verdeling over deze categorieën inzichtelijk gemaakt.

Investeringsuitgaven 2025 naar type

Investeringsuitgaven 2024-2028 naar type

Stad zijn

De verdeling van de meerjarige investeringsruimte over de componenten stad zijn, verbeteren en maken is ongeveer 80%-8%-12%. Verreweg het grootste deel van het investeringsportfolio ORM wordt ingezet voor vervanging en renovatie van het bestaande areaal. Dat wordt gedeeltelijk aangepakt vanuit lopende programma's (PBK, tunnelbeheer, verhardingen, groen, etc.) en gedeeltelijk vanuit projecten. Dit laatste betreft bijvoorbeeld een project als de Oranje Loper waar onder meer zeven bruggen worden gerenoveerd en één brug vervangen. Dit project legt in 2024-2028 een beslag van € 180 miljoen op het portfolio oftewel gemiddeld € 36 miljoen per jaar. De aanbesteding voor het grootste deel van de uitvoering wordt medio 2024 afgerond.

Stad verbeteren en duurzaamheid

Het grootste lopende programma onder stad verbeteren is het aanpakken en herinrichten van bestaande groenvoorzieningen. Hiermee is jaarlijks gemiddeld € 10 miljoen gemoeid. Voor de uitvoering van projecten is het aandeel circa € 8 miljoen per jaar. Het project in en rondom station Lelylaan is meerjarig de grootste hiertussen met daarnaast vooral herinrichtingen van kleinere omvang en projecten gericht op verkeersveiligheid.

In de meerjarenbegroting 2024-2028 zijn daarnaast verschillende duurzaamheidsmaatregelen opgenomen, zoals hierboven is besproken.

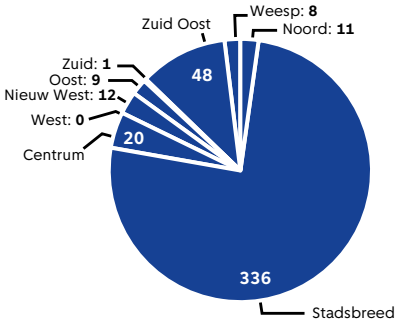
Stad maken
Onder de categorie stad maken vallen lopende programma's zoals ondergrondse afvalcontainers plaatsen en de riolering aanleggen bij nieuwbouw. Daarnaast is bij Begroting 2024 al ingestemd met de realisatie van een Hub in Zuidoost. Verder zijn er nog lopende opgaven zoals het afronden van restwerken aan de Noord-Zuidlijn, het afbouwen van de Singelgrachtgarage en het sluiten van een fietsring in de stad. De jaarlijkse omvang in de periode 2024 – 2028 van deze maatregelen tezamen is ongeveer € 35 miljoen per jaar. Een aanvulling hierop betreft de uitbreiding van veerponten. Deze opgave is opnieuw in kaart gebracht aan de hand van de laatste gebruiksgegevens en sluit (naast de vervanging en verduurzaming van de veerponten), op € 12 miljoen per jaar. Het college heeft ingestemd met het voorstel om voor de eerste zes projecten de voorbereiding op te starten. In de periode 2024-2028 betekent dit een extra investering van € 9 miljoen per jaar. Voor de periode 2028 -2035, als de grote projecten Cruciale Mijl en Van Hasseltzone worden uitgevoerd legt dit een groter beslag op het investeringsportfolio ORM.

Schaalspronginvesteringen

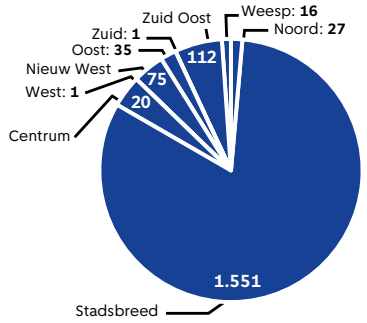
Sprong over het IJ (Oostbrug)
De Oostbrug is de eerste nieuwe verbinding die gerealiseerd wordt tussen Noord en andere delen van Amsterdam. Ook de toeleidende routes naar de brug worden al in de periode 2024-2028 opgestart. Gelet op de druk op Noord heeft het College bij de Voorjaarsnota 2024 besloten aan de raad voor te stellen om het Amsterdamse deel van de dekking voor de Oostbrug vrij te maken. Het gaat naast de bestaande dekking (€ 100 miljoen reserve) om een gemeentelijke bijdrage van € 120 miljoen uit het investeringsdomein. Daarnaast heeft de Vervoerregio in juni 2024 toegezegd haar bijdrage te verhogen naar 50% en draagt hiermee € 150 miljoen bij aan de brug. Deze bijdrage wordt geïndexeerd voor inflatie.
Hiermee is de eerste brug over het IJ gedekt; een mijlpaal!

Overige schaalsprong projecten
Voor wat betreft de overige schaalspronginvesteringen geldt dat deze als extra investeringswens deel uitmaken van de 15-jarige investeringsopgave en nog niet in het investeringsdomein ORM ingepast kunnen worden. Voor de dekking van de schaalspronginvesteringen is een reserve schaalsprong aangemaakt. De huidige omvang van de reserve voorziet in dekking van een deel van het gemeentelijk aandeel van de schaalspronginvesteringen, waaronder Zuidasdok, doortrekken Noord/Zuidlijn en de bijdrage aan de verkenningsfase voor het sluiten van de Ringlijn.

Doorsnede van het portfolio 2024-2028 naar gebieden

Investeringsuitgaven 2025 naar gebied

Investeringsuitgaven 2024-2028 naar gebied

Het indelen van de investeringsportfolio ORM naar gebieden heeft beperkte toegevoegde waarde. Het grootste deel van de investeringen betreft renovatie en vervanging die stadsbreed worden uitgerold waarbij de onderhoudssituatie leidend is. De programma's worden jaarlijks opgesteld om in te kunnen spelen op de actuele situatie. De streefwaarde is om tenminste te voldoen aan de kwaliteitsscore "sober". Een lagere kwaliteit betekent functieverlies en/of een onveilige situatie. Deze aanpak is dus primair gedreven door de staat van onderhoud en niet door een specifieke gebiedsaanpak. De gebiedsaanpak speelt een grotere rol in het programma stadsverbetering waar ook aansluiting wordt gezocht met de masterplannen voor Noord, Zuidoost en Nieuw-West.

Tariefdiensten

Bedragen x € 1 miljoen

	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
Tariefdiensten						
Investeringsruimte	131	123	140	120	131	644
programmering	171	160	182	156	170	839
overprogrammering	40	37	42	36	39	195

Met het vaststellen van de Voorjaarsnota 2024 heeft het College besloten om voor de investeringen van de directies Afval & Grondstoffen, Waternet een (sub)domein in te richten. De financiële begrenzing van dit nieuwe subdomein is gekoppeld aan de hoogte van de tarieven. De tariefdiensten worden gefinancierd uit de afvalstoffen- en rioolheffing, reinigingsrecht en de drinkwatertarieven die bewoners en bedrijven van Amsterdam en omstreken betalen. De heffingen zijn kostendekkend en voor de hoogte daarvan is de betaalbaarheid voor de burger leidend. Nieuwe investeringen in bijvoorbeeld de elektrificeren van de afvalinzamelvoertuigen en de daarvoor benodigde laadinfrastructuur worden ook in dit subdomein ondergebracht en via de tarieven doorbelast aan bewoners en bedrijven.

Tarieven 2025
De tariefbesluiten 2025 worden voor de afvalstoffen- en rioolheffing tezamen met deze Begroting voorgelegd. In november 2024 worden de drinkwatertarieven door het College bij separaat besluit vastgesteld. Het ziet er naar uit dat het tarief voor de afvalstoffenheffing voor bewoners nominaal wordt bevroren door in 2025 een structurele bijdrage uit de onroerendezaakbelasting aan te wenden ter gedeeltelijke dekking van de kosten van de inzameling. Voor extra inzet op zwerfafval wordt in 2025 en 2026 € 5 miljoen per jaar onttrokken aan de egalisatiereserve afval. Het reinigingsrecht voor bedrijven wordt wel verhoogd. Door indexatie van lonen en materiële kosten, extra kosten voor de sortering van lachgascilinders en door hogere kapitaallasten stijgen de kosten met circa 6%. Voor het bedrijfsafval dat door Amsterdam op commerciële basis wordt ingezameld, stijgen de kosten gemiddeld met ruim 11%. Dit wordt aan de ondernemers doorberekend met een tariefdifferentiatie per af te nemen product.

Voor de drinkwatertarieven en rioolheffing worden in 2025 tariefstijgingen verwacht van 4% respectievelijk 10%. Gedeeltelijk wordt dit veroorzaakt door de nominale ontwikkeling en gestegen kapitaallasten, gedeeltelijk door organisatiewijzigingen met ontvlechtingskosten van de stichting Waternet en uitbreiding van formatie in de drinkwaterklantenservice en de uitvoeringsafdeling van Leidingwerken binnen stichting Waternet. De tariefvoorstellen worden gedeeltelijk gelijktijdig met de Begroting 2025 aangeboden.

Doelstellingen
De belangrijkste doelstellingen van de tariefdiensten is om:
- De afvalinzameling zo goed mogelijk te organiseren, kwalitatief goed drinkwater te leveren en het hemel- en afvalwater af te voeren. Bij afval wordt onder andere ingezet op afvalpreventie en afvalscheiding.
- Bij drinkwater en riolering wordt geanticipeerd op voldoende levering van drinkwater en afvoer van afvalwater van de groeiende stad en op het veranderend klimaat. Het gewenste onderhoudsniveau voor drinkwater en riolering is genormeerd op niveau “verzorgd”, waar dat voor de andere assets in de openbare ruimte in de regel het lagere niveau "sober” is. Het betekent dat het risico op achterstallig onderhoud zo veel mogelijk wordt vermeden en calamiteiten worden beperkt. Verzorgd onderhoudsniveau is voor de drinkwatertaak wettelijk verplicht.

Prioriteiten (wat is toegevoegd aan het portfolio en waar was geen ruimte voor?)

In 2024-2028 de duurzaamheidsopgave voor de afvalinzamelvoertuigen ingepast, is er extra geld vrijgemaakt voor zwerfafval, evenals het project langzame zandfilters voor de noodzakelijke capaciteitsuitbreiding van de drinkwatervoorziening richting 2030.

Duurzaamheid
Een grote investering op het gebied van duurzaamheid waar extra investeringsruimte voor is vrijgemaakt betreft het elektrificeren van het wagenpark van Afval & Grondstoffen. Dit wordt samen met de reguliere vervanging van de afvalinzamelvoertuigen opgepakt. De eerste tranche wordt in 2026 opgeleverd en de tweede in 2027 en 2028. De derde staat voor 2029 gepland. In 2024-2028 is voor het duurzaamheidsdeel € 30 miljoen vrijgemaakt en voor de laadinfrastructuur € 18 miljoen.

Investeringsuitgaven 2025
De investeringsportfolio 2025 bestaat uit de volgende componenten:

▪ vervanging en uitbreiding containers en overige inzamelmiddelen	€ 38 miljoen
▪ laadinfra	€ 4 miljoen
▪ vervanging en verduurzaming wagenpark afval en grondstoffen na 2025 drinkwater	€ 63 miljoen
▪ riolering	€ 53 miljoen
▪ vastgoed	€ 2 miljoen
Totaal	**€ 160 miljoen**

De nieuwe afvalinzamelvoertuigen staan in 2025 in bestelling en worden pas vanaf 2026 betaald. Bij de investeringen voor het drinkwater in 2025 zit ook het project langzame zandfilters waarmee onder andere wordt geanticipeerd op de groeiende drinkwaterbehoefte in Amsterdam. Hiervoor is in 2024-2028 € 65 miljoen vrijgemaakt en specifiek in 2025 € 16 miljoen (totale investeringssom € 85 tot € 100 miljoen richting 2030).

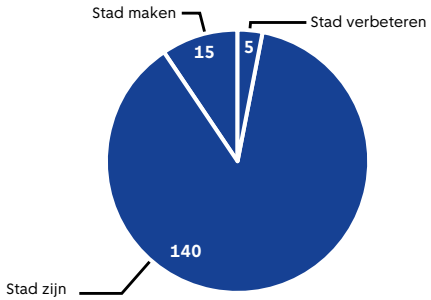
Overige doorsnedes van het subdomein tariefdiensten

De volgende drie programma's leggen in 2024-2028 een groot beslag op de investeringsruimte in het subdomein tariefdiensten.

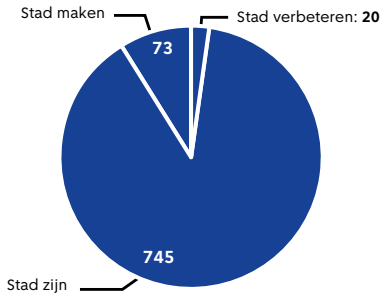
Afval (wagenpark en vervanging containers)	€ 51 milj p/j
Drinkwater	€ 62 milj p/j
Riolering	€ 50 milj p/j
Totaal	**€ 163 milj p/j**

Het grootste deel van deze programma's heeft betrekking op reguliere taken voor de bestaande stad en zijn niet onder te verdelen naar een specifiek stadsdeel. Dat komt in de grafieken hieronder tot uitdrukking.

- Type

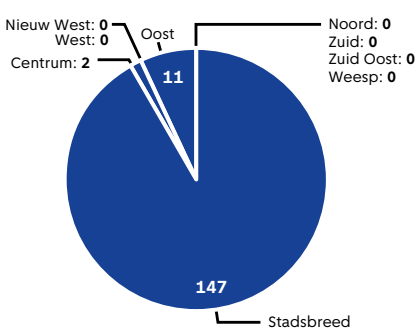
Investeringsuitgaven 2025 naar type

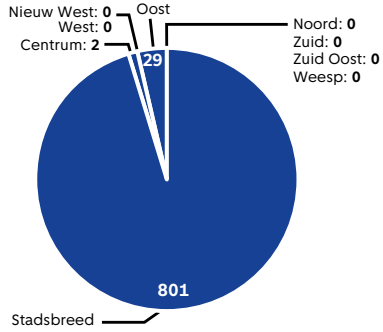
Investeringsuitgaven 2024-2028 naar type

Het grootste gedeelte van de investeringen zijn vervangingen van bestaande openbare voorzieningen, zoals het renoveren van riolen en drinkwaterleidingen. Daarnaast wordt geïnvesteerd in duurzaamheidsmaatregelen (Stad verbeteren) en worden nieuwe wijken aangesloten op riool, drinkwater en afvalinzamelingsnetwerk.

- Gebied

Investeringsuitgaven 2025 naar gebied

Investeringsuitgaven 2024-2028 naar gebied

Het grootste gedeelte van deinvesteringen is gemarkeerd als stadsbreed, aangezien het grotendeels vervangingsprogramma's betreft waarbij op basis van inspectie op een later tijdstip wordt bepaald wanneer welke investering plaats vindt.

Maatschappelijke voorzieningen

Bedragen x € 1 miljoen

	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
Maatschappelijke voorzieningen						
Investeringsruimte	155	224	287	321	357	1.343
programmering	201	291	372	416	463	1.742
overprogrammering	46	67	85	95	106	400

Doelstellingen

De doelstelling van het investeringsportfolio Maatschappelijke Voorzieningen is een leefbare en complete stad. De maatschappelijke voorzieningen zijn hier een cruciaal onderdeel van. Dit betekent het investeren in nieuwe voorzieningen in gebiedsontwikkeling, het noodzakelijk vervangen en verbeteren van verouderde voorzieningen, het verduurzamen van de bestaande maatschappelijke portefeuille en het extra investeren in die wijken waar de sociale problematiek het grootst is en de kansen het kleinst.

De investeringen Maatschappelijke Voorzieningen bestaan uit o.a. schoolgebouwen, gymzalen, buurtkamers, jongerencentra, huizen van de wijk, OKT's, opvanglocaties Zorg, sportvoorzieningen en culturele voorzieningen in de wijk.

Prioriteiten (wat is toegevoegd aan het portfolio en waar was geen ruimte voor?)

Investeren in maatschappelijke voorzieningen vraagt om een gezonde balans tussen investeren in de groei van de stad en de bestaande wijken en voorzieningen. We investeren primair in die wijken waar de sociale opgave het grootst is en de maatschappelijke voorzieningen het hardst nodig zijn. We investeren hiermee ongelijk in de stad voor gelijke kansen in de hele stad. Door te investeren in nieuwe maatschappelijke voorzieningen in de gebiedsontwikkelingen (Stad maken) wordt voldaan aan de ambitie 'bouwen van een complete stad'. Tegelijkertijd is er in de bestaande stad een grote opgave voor de vervanging, verbetering en verduurzaming van gebouwen. Ten slotte heeft de gemeente ook een wettelijke taak waar we invulling aan dienen te geven. Binnen de huidige budgettaire kaders worden niet alle doelstellingen gerealiseerd, zoals de verduurzaming en renovatie van bestaand vastgoed in 2028. Wel moet hierbij opgemerkt worden dat het voorziene tempo van de groei van de stad de afgelopen jaren niet gehaald is. Ook zorgen stijgende bouwkosten, krapte op de arbeidsmarkt en het niet tijdig verkrijgen van vergunningen ervoor dat aanbestedingen vastlopen of vertragen. We spelen hierop in door kansen in de vorm van vrijkomend vastgoed binnen de bestaande stad te benutten en door nieuwe manieren van aanbesteding in te zetten.

In de portefeuille Maatschappelijke Voorzieningen is € 16,2 miljoen extra investeringsruimte gereserveerd voor het Slavernijmuseum. Het beschikbare budget bedraagt daarmee € 78,8 miljoen. Voor de investering in de aanleg van een park bij het Slavernijmuseum is geen investeringsruimte gereserveerd. De kosten hiervan worden geschat op € 8 miljoen en vallen binnen de portefeuille ORM en zijn nog niet gereserveerd binnen de portefeuille ORM.

Duurzaamheid

In de investeringsportefeuille Maatschappelijke Voorzieningen is rekening gehouden met wettelijke eisen en vastgesteld beleid bij nieuwbouw zoals rainproof, Bijna Energie neutraal (BENG), gasloos en trillingsvrij bouwen. Voor alle extra duurzaamheidsambities voor nieuwe gebouwen zoals bijvoorbeeld ENG, natuur inclusief en circulair die zijn vastgesteld door het bestuur is nog geen financiële ruimte gevonden.

Wel is voor een deel van de extra duurzaamheidambities bij de begroting 2024 voor de specials Maatschappelijke Voorzieningen in totaal € 32,5 miljoen extra middelen aan de portefeuille Maatschappelijke Voorzieningen voor duurzaamheid toegevoegd. De specials betreffen investeringen in de sport- en cultuurvoorzieningen op grootstedelijke schaal. Voor het verduurzamen van het ijscomplex Jaap Eden is hieruit € 3,7 miljoen gereserveerd, voor verduurzaming van het De Mirandabad € 2,4 miljoen en extra isolatie maatregelen voor het Amsterdam Museum € 1,3 miljoen.

Verder hebben we in de begroting 2025 incidenteel € 20 miljoen gereserveerd voor duurzaamheid. Voor onderwijshuisvesting werken we samen met de schoolbesturen aan een routekaart duurzaamheid. Hiermee maken we een start met de verduurzaming van de bestaande gebouwenportefeuille onderwijshuisvesting. De totale opgave voor de gebouwenportefeuille onderwijshuisvesting is echter veel groter.

Investeringsuitgaven 2025

Gemeentelijk Vastgoed

Voor het verduurzamen van bestaande gebouwen in eigendom van gemeentelijk vastgoed voor Kunst en Cultuur, Sport, Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen in het domein Maatschappelijke Voorzieningen is er voor de periode 2024 – 2027 € 51,6 miljoen beschikbaar. Deze middelen maken deel uit van in totaal € 150 miljoen aan incidentele middelen die gemeentebreed voor verduurzaming vastgoed tot en met 2027 beschikbaar zijn. Door te isoleren en betere installaties te plaatsen wordt de Co2 uitstoot van de bestaande gebouwen verminderd. Het programma duurzaamheid loopt door tot 2030 waarbij de doelstelling van 55% Co2 reductie in 2030 wordt beoogd. Hierbij worden monumenten nog niet aangepakt omdat hier de investeringen te hoog liggen, er beperkt investeringsruimte is en minder snel Co2 uitstoot beperkt kan worden. Voor voortzetting van het programma duurzaamheid vastgoed na 2027 zijn geen middelen beschikbaar. De opgave en het programma loopt echter na 2027 nog door waardoor de coalitiedoelstelling in gevaar komt.

Onderwijs

In het kader van het onderwijshuisvestingsprogramma investeren we in nieuwbouw en vervangende nieuwbouw van scholen. Grote projecten onderwijshuisvesting die in 2025 starten zijn de (vervangende) nieuwbouw van de Zeppelin en Boven 't IJ Kampina in Noord, Onze Wereld in Zuidoost en de renovatie van het Hervormd Lyceum Zuid. Verder blijven we investeren in een gezond binnenklimaat door middelen van het programma gezonde schoolgebouwen.

Grote uitgaven in 2025 in de projectenportfolio onderwijshuisvesting zullen plaatsvinden voor de nieuwbouw van het Montessori Lyceum Amsterdam, de Nieuwe Havo en de vervangende nieuwbouw van het Berlage Lyceum en de Wisperweide.

Sport en Bewegen
Grote investeringen in de portefeuille Sport die in 2025 starten zijn de uitbreiding van het Flevoparkbad met een nieuw 25m bad en een doelgroepen bad met zorg en de vervangende nieuwbouw en verduurzaming van huidige ijshal van de Jaap Edenbaan. Daarnaast investeren we in de reguliere vervangingen van sportvoorzieningen op sportparken, de herontwikkeling van sportpark Sloten en het sportdak op de Smart Mobility Hub in De Nieuwe Kern. Ook investeren we in sporten en spelen in de openbare ruimte.

Substantiële uitgaven in 2025 voor Sport zullen plaatsvinden voor de reguliere vervangingen van sportvoorzieningen op sportparken, de renovatie en verduurzaming van het Rijksmonument Botenhuis van de Bosbaan en werkzaamheden aan de Bosbaan zelf. Verder zijn er grote uitgaven voor de nieuwbouw van de sporthal aan de Meidoornweg, de uitbreiding van sportpark Kadoelen, de herinrichting van het Bijlmer Sportpark, de herontwikkeling van sportpark Ookmeer en sportpark Spieringhorn.

In de portefeuille specials zijn er voor Sport grote uitgaven voor de voorbereiding van de nieuwbouw van de ijshal en verduurzaming bestaande opstallen van de Jaap Edenbaan en de renovatie en verduurzaming van het De Mirandabad.

Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen
In de portefeuille Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen zijn er grote investeringen basisvoorzieningen in buurtkamers, huizen van de wijk en jongerencentra. In de portefeuille Jeugd investeren we in een OKT Reigersbos en in de portefeuille Zorg investeren we in opvanglocaties. Een deel van deze investeringen zal starten in 2025. In 2025 worden uitgaven verwacht voor de realisatie van onder meer het Passantenpension met buurtkamer op IJburg en het OKT met buurtkamer op de Kompaslocatie in Noord.

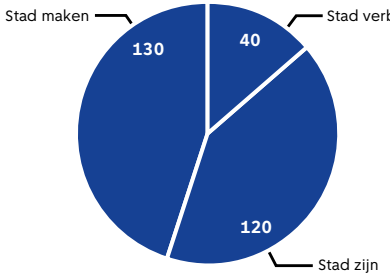
Kunst en Cultuur
De grootste investeringen in de portefeuille Kunst en Cultuur die in 2025 starten zijn de culturele wijkvoorziening in het Zandkasteel, het Jongerentalenthuis in Geuzenveld/ Slotermeer en een culturele wijkvoorziening aan het Buikslotermeerplein. Daarnaast worden door gemeentelijk vastgoed de lopende investeringen in verbetering van broedplaatsen en ateliers voortgezet.

Grote uitgaven in 2025 vinden plaats voor de nieuwbouw van een buurtcultuurhuis in De Banne Noord, een repetitie- en dansruimte aan de Schipluidenlaan 10, de cultuurvoorziening in het Verhalenhuis, de dakrenovatie van het Stedelijk museum, de wijkvoorziening in de Drenthal en een oefenruimte voor muzikanten aan de Molenwerf 13.

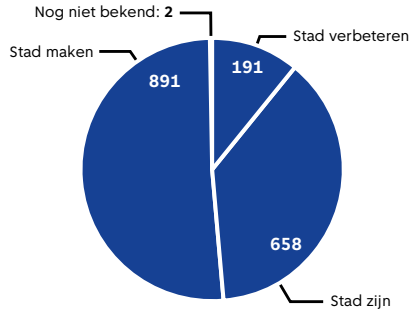
Ook worden naar verwachting in 2025 grote uitgaven gedaan ten behoeve van het Amsterdam museum en de Nieuwe Meervaart.

Overige doorsnedes van het portfolio
De investeringen in het portfolio zijn naar verschillende kenmerken in te delen:

- Type

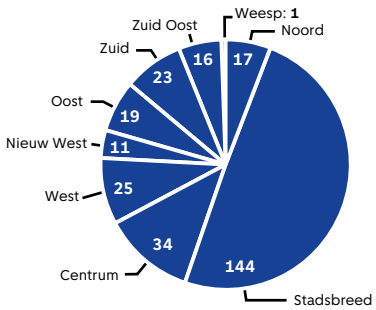
Investeringsuitgaven 2025 naar type

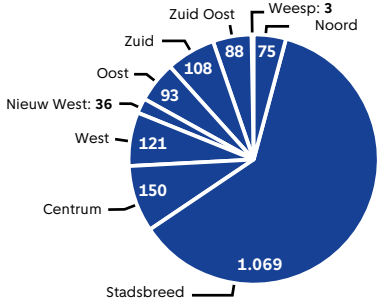
Investeringsuitgaven 2024-2028 naar type

De investeringen maatschappelijke voorzieningen vragen om een gezonde balans tussen stad zijn en stad verbeteren. In de investeringsuitgaven 2025 zien we ongeveer een verdeling van 45% in stad zijn en 55% stad maken/stad verbeteren.

- Gebied

Investeringsuitgaven 2025 naar gebied

Investeringsuitgaven 2024-2028 naar gebied

De grootste investeringsuitgaven in 2025 worden gedaan in stadsdelen Centrum en West. Van een groot aantal investeringen is nog niet bepaald in welk gebied deze plaatsvinden. Waar voorzieningen het eerst gerealiseerd kunnen worden hangt samen met het tempo van de gebiedsontwikkeling. Bij de investeringen wordt prioriteit gegeven aan in die wijken waar de sociale opgave het grootst is en de maatschappelijke voorzieningen het hardst nodig zijn.

Bestuur en organisatie

Bedragen x € 1 miljoen

	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
Bestuur en Organisatie						
Investeringsruimte (excl Xaas)	81	61	68	60	25	295
Programmering	105	79	89	78	33	384
Overprogrammering	24	18	20	18	8	88
Ruimte Xaas uitgaven		21	14	14	16	65
Programmering Xaas uitgaven		27	18	18	21	84
Overprogrammering Xaas uitgaven		6	4	4	5	19

We houden rekening met een overprogrammering van 30% van de investeringsruimte. In voorgaande jaren zijn er jaarlijks minder investeringsuitgaven gedaan dan de beschikbare ruimte met een vergelijkbare overprogrammering. Vertragingen in de realisatie treden op door verschillende redenen, dit kan zijn in vergunningverlening, als gevolg van arbeidsmarktkrapte of door de complexiteit van projecten onder andere als gevolg van samenhang met andere projecten. Naar verwachting zal dit ook gelden voor de komende jaren.

XaaS-uitgaven

Investeringsopgaven in de informatievoorziening zijn onderdeel van de integrale afweging in het investeringsdomein. De oplossingen hiervoor worden steeds vaker als een dienst of product van een leverancier afgenomen (anything as a service; XaaS). Omdat we geen eigenaar worden van de oplossing mogen we dit niet activeren en worden de implementatie- en de abonnementsuitgaven voor het gebruik in de exploitatiebegroting geraamd. We hebben met ingang van 2025 de systematiek voor de verwerking in de begroting versimpeld en daarom het investeringsplafond verlaagd, conform het uitgavenpatroon van de Xaas uitgaven.

Doelstellingen

Met het domein Bestuur & organisatie zorgen we voor de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening van de gemeentelijke organisatie en een effectieve en efficiënte uitvoering daarvan. Het betreft de investeringen die nodig zijn voor de activiteiten van programma B Bestuur en organisatie. We investeren in de werkomgeving van onze medewerkers, de instandhouding van de ambtelijke huisvesting, de ICT-infrastructuur, zoals de verbindingen, digitale werkplek en voorzieningen en de bedrijfsvoeringssystemen.

Prioriteiten (wat is toegevoegd aan het portfolio en waar was geen ruimte voor)

Binnen dit domein zien we drie opgaves waarop we prioriteren. Continuïteit, rechtmatigheid en toekomstbestendigheid van onze bedrijfsvoering zetten we daarbij op de eerste plaats.

- *De verduurzamingsopgave voor de ambtelijke huisvesting en het wagenpark met als doel in 2030 energieneutraal te zijn*. Bij de begroting 2024 is 55 miljoen aan extra middelen beschikbaar gesteld van de benodigde 124 miljoen euro om in 2030 tot 55% co2 besparing te komen. We reserveren daarboven op nu geen extra middelen. Daarmee temporiseren we het verduurzamingsprogramma voor de huisvestingspanden en wordt de doelstelling voor 55% losgelaten.

- *De digitaliseringsopgave gericht op het waarborgen van de continuïteit en veiligheid, voldoen aan wet en regelgeving en toekomstbestendigheid van systemen en applicaties*. We geven prioriteit aan investeringen met een direct effect op de mate van security, privacy of functionaliteiten. Daarnaast moeten we voldoen aan wettelijke eisen die gesteld worden en hiermee gemoeide aanbestedingen. Dit zijn investeringen in digitale verbindingen, cloudinfrastructuur, generieke diensten en de centrale bedrijfsvoeringssystemen. Binnen het portfolio is geen ruimte voor investeringen met indirecte impact, zoals de investering om in de toekomst migraties efficiënter te kunnen uitvoeren en informatie efficiënter te benaderen. Een groot deel van deze investeringen wordt als Xaas oplossing afgenomen (zie hierboven)
- *De opgave om de ambtelijke huisvesting in stand te houden en de werkomgeving te laten aansluiten bij hybride werken*. De jaarlijks gemiddelde normatieve vervangingsbehoefte bedraagt ca 35 miljoen. Hiervan heeft € 24 miljoen betrekking op instandhouding van het vastgoed zelf (de buitenkant). Deze instandhouding is de komende jaren voor een groot deel geconcretiseerd met het verduurzamings-programma zoals hiervoor beschreven. Vanaf 2026 temporiseren we de instandhouding van de inbouw van ambtelijke huisvesting met 60% ten opzichte van de normatieve berekening. Het risico op achterstalligheid neemt hierdoor verder toe. Ook heeft dit als risico dat noodzakelijke aanpassingen en vervangingen niet gedaan kunnen worden die belemmerend kunnen werken voor medewerkers bij de uitvoering van de werkzaamheden.

Om invulling te kunnen geven aan noodzakelijke besparingen op de ambtelijke huisvesting werken we aan scenario's uit die begin 2025 tot nadere besluitvorming moeten leiden. Dit kan leiden tot extra investeringsbehoefte op het gebied van ambtelijke huisvesting met een effect op het investeringsportfolio.

Duurzaamheid

Met een verduurzamingsprogramma geven we versnelling aan ons doel om 55% CO-2 in 2030 te reduceren op onze huisvestingspanden. In 2025 sturen we op een verlaging van de CO-2 uitstoot van 14.200 ton (peiljaar 2022) naar 12.700 ton. We verwachten dat 38% van onze huisvestingspanden in 2025 een energielabel A heeft. In de uitvoering staan projecten gepland zoals de aanpak van de Jan van Galenstraat en enkele werfgebouwen. Ook gaan we verder met de uitrol van de laadinfrastructuur die nodig is voor een uitstoot vrij gemeentelijk wagenpark. De meeste personenauto's hebben inmiddels een laadpunt en we vervolgen met de infrastructuur voor de (middel)zware voertuigen op de werflocaties. In 2025 zal de levering en plaatsing van de elektrische laadsystemen worden gegund en voorzien we 2 werven van een laadsysteem voor de (middel)zware voertuigen.

Investeringsuitgaven 2025

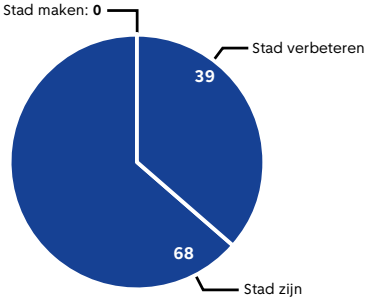
We investeren verder in de verduurzamingsopgave van onze gemeentelijke huisvesting, de transitie van werflocaties en overslagpunten en vervolgen de uitrol van de laadinfrastructuur voor de (middel)zware voertuigen op de werflocaties voor het uitstootvrij maken van het wagenpark. Daarnaast blijven we investeren in het toekomstbestendig maken van het IT-landschap en het laten aansluiten van de werkomgeving bij het werk van onze medewerkers.
In 2025 investeren we onder andere:

- 21,5 miljoen in de transitie van werflocaties en overslagpunten (€103 miljoen tot en met 2028)
- 13 miljoen in de verduurzaming van onze huisvesting (€ 55 miljoen tot en met 2028)
- 10 miljoen in aanpassing van de werkomgeving waaronder de raadszaal (€ 17,7 miljoen 2024-2025)

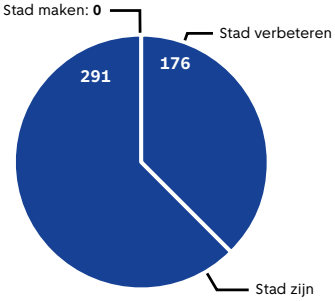
Overige doorsnedes van het portfolio

De investeringen in het portfolio zijn naar verschillende kenmerken in te delen:

- Type

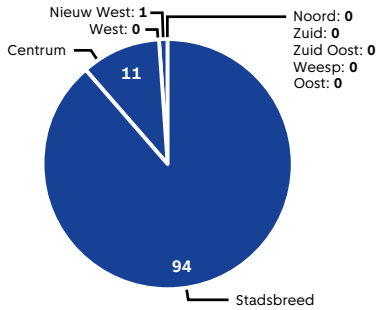
Investeringsuitgaven 2025 naar type

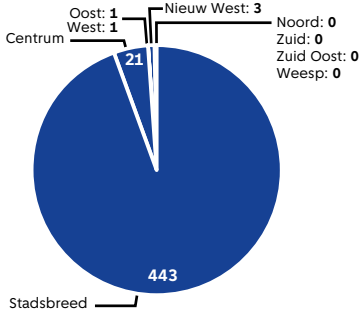
Investeringsuitgaven 2024-2028 naar type

In domein Bestuur en organisatie is veelal sprake van vervangingsinvesteringen. Soms is daarbij sprake van verbetering van de functionaliteiten of voegen we iets toe. In 2025 gaat dat om verbetering van bedrijfsvoering systemen en investeringen in verduurzaming van onze panden.

- Gebied

Investeringsuitgaven 2025 naar gebied

Investeringsuitgaven 2024-2028 naar gebied

In domein Bestuur en organisatie investeren we vooral in centrale en dus stadsbrede voorzieningen.

Lasten

Kenmerkend voor investeringen is dat ze leiden tot bezittingen die meerdere jaren in gebruik zijn. Daarom verdelen we de uitgaven voor investeringen over de jaren dat we ze gebruiken. Dit resulteert in de afschrijvingslasten die we opnemen in de programma's. Ook rentelasten, voor de financiering van de investering, en operationele lasten wegens bijv. onderhoud, verzekeringen of programmering zijn onderdeel van de lasten in de beleidsprogramma's.

Gemiddeld genomen rekenen we voor investeringen op jaarlijkse lasten in de begroting ter hoogte van 8%. Dit is een gemiddelde, want tussen verschillende groepen van investeringen kunnen de lasten enigszins variëren. Daarnaast geldt dat sommige investeringen zichzelf terugverdienen, via de tarieven die we bij burgers en bedrijven in rekening brengen. Dan staan tegenover de lasten even zo hoge baten. Onderstaand schema laat de opbouw van het effect op de begroting voor verschillende soorten investeringen zien:

	ORM tarief-diensten	ORM	MV nieuw	MV bestaand	BOO
Investeringsbedrag	€ 100 miljoen	€ 100 miljoen	€ 100 miljoen	€ 100 miljoen	€ 100 miljoen
Effect schuld	€ 100 miljoen stijging	€ 100 miljoen stijging	€ 100 miljoen stijging	€ 100 miljoen stijging	€ 100 miljoen stijging
Afschrijvings-lasten	€ 4 miljoen per jaar (obv 25 jaar)	€ 4 miljoen per jaar (obv 25 jaar)	€ 2,5 miljoen per jaar (obv 40 jaar)	€ 2,5 miljoen per jaar (obv 40 jaar)	€ 6,7 miljoen per jaar (obv 15 jaar)
Rentelasten (obv 3,25% rente)	€ 3,25 miljoen per jaar	€ 3,25 miljoen per jaar	€ 3,25 miljoen per jaar	€ 3,25 miljoen per jaar	€ 3,25 miljoen per jaar
Extra operationele lasten	€ 0,5 miljoen per jaar (obv 0,5% kosten)	€ 0,5 miljoen per jaar (obv 0,5% kosten	€ 6,8 miljoen per jaar (obv 6,8% kosten	€ 0	€ 0
Opbrengsten	€ 7,25 miljoen per jaar (kosten-dekkend)				
Totaal effect begroting	€ 0	€ 7,75 miljoen lasten per jaar	€ 12,6 miljoen lasten per jaar	€ 5,75 miljoen lasten per jaar	€ 9,95 miljoen lasten per jaar

4.2

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)

De Wet open overheid (hierna Woo) regelt het recht van burgers op publieke informatie. Informatie wordt openbaar gemaakt uit eigen beweging of op basis van een verzoek. Het op orde brengen van de informatiehuishouding is essentieel voor openbaarheid. In 2023 zijn de ambities t/m 2026 vastgesteld, te weten:

- Eind 2023 alle wettelijke verplichte informatiecategorieën actief openbaar maken;
- Eind 2023 negentig procent van de Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn afhandelen;
- Eind 2023 door de interbestuurlijk toezichthouder de informatiehuishouding als adequaat wordt beoordeeld;
- In 2025 wordt verder gewerkt aan het realiseren van de ambities en het optimaliseren van werkwijzen en systemen, zoals hieronder beschreven.
- Eind 2026 de informatiehuishouding op orde;

Actieve openbaarheid

Eind 2023 zijn honderd procent van de elf wettelijk verplichte informatiecategorieën gepubliceerd. In 2025 worden deze categorieën constant aangevuld met nieuwe informatie. Het publicatiekanaal open.amsterdam wordt in 2025 doorontwikkeld naar een meer interactief platform, een platform dat het zoeken naar informatie steeds makkelijker maakt voor gebruikers en de vorm waarin gebruikers de informatie ontvangen beter aansluit bij hun behoeften.
In 2025 wordt steeds meer informatie, buiten de elf wettelijke informatiecategorieën, actief openbaar gemaakt. Informatie die onder de wettelijke inspanningsverplichting valt. Het gaat om informatie waar maatschappelijke belangstelling voor is, zoals over beleid, inclusief de voorbereiding, uitvoering, naleving, handhaving en evaluatie.

Passieve openbaarheid

In 2025 krijgt het stedelijk team Openbaarheid zijn definitieve vorm. De extra externe capaciteit wordt afgebouwd, omdat de achterstanden met Woo-verzoeken zijn weggewerkt en de voorraad stabiel is. Sinds maart 2024 wordt de afhandeling van tachtig procent van de verzoeken binnen de wettelijke- en/of afgesproken termijn gehaald. Het proces en de relatie tussen verzoeker en gemeente wordt constant verbeterd. Daarnaast zijn sommige verzoeken zo complex of omvangrijk dat de wettelijke- en/of afgesproken termijn niet altijd gehaald wordt. In 2025 streven we ernaar om negentig procent van de Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn af te handelen. Over de overige tien procent maken we goede afspraken met verzoekers.

Informatiehuishouding op orde

Eind 2025 is de samenwerkingsomgeving op de werkplek van de medewerkers volledig ingericht en vanaf dat moment kunnen we openbaar maken, intern publiceren, overbrengen naar het Stadsarchief en vernietigen. Ook wordt zoektechnologie geïmplementeerd die helpt bij het zoeken door verschillende applicaties. Deze technologie kan worden ingezet bij het afhandelen van Woo-verzoeken. Bij het afhandelen van Woo-verzoeken zijn we op dit moment veel tijd kwijt aan het zoeken en vinden van mails en chatberichten, omdat het beheer van deze informatie niet op orde is.

Gedrag en cultuur

Openbaarheid en een goede informatiehuishouding is een belangrijk onderdeel van vakmanschap. De ambities kunnen alleen worden gerealiseerd als alle bestuurders en ambtenaren het gewenste gedrag (kunnen) vertonen. Met kleine aanpassingen in gedragingen, zal op termijn een cultuurverandering worden bewerkstelligd. In 2025 werken we verder aan de gevraagde gedragsverandering, met een programma dat aandacht heeft voor het belang van openbaarheid, de wettelijke verplichtingen die we als gemeente hebben en die het werken in een open overheid leuker en makkelijker maakt. Daarvoor gaan we met elkaar en met informatiegebruikers in gesprek over bijvoorbeeld dilemma's, komt er een toolbox beschikbaar en gaan we al doende leren door meer dossiers actief openbaar te maken.

Betrouwbare en rechtvaardige overheid

Met alleen het technocratisch uitvoeren van de letter van de wet, heb je de geest nog niet te pakken en worden doelen met betrekking tot een betrouwbare en rechtvaardige overheid niet helemaal gerealiseerd. Iedereen heeft recht op informatie, ook mensen die laaggeletterd zijn, die niet digitaal vaardig zijn, anderstalig zijn of naar iets anders op zoek zijn dan een stapel documenten. Daarom werken we ook in 2025 samen met Amsterdammers verder aan het openbaarheidscentrum, gebaseerd op de behoeften en vragen van Amsterdammers. Er is in 2025 in ieder geval plek voor gesprekken over openbaarheid: over ervaringen van Amsterdammers met het vinden en gebruiken van overheidsinformatie, over dilemma's die medewerkers ervaren bij botsende publieke waarden en over hoe we verder groeien als open overheid. Zowel digitaal als analoog komen nieuwe hulpmiddelen beschikbaar om informatie te vinden en te gebruiken. En klassen die een bezoek brengen aan het openbaarheidscentrum leren ook over hun informatiepositie en -rechten in een open democratische samenleving.

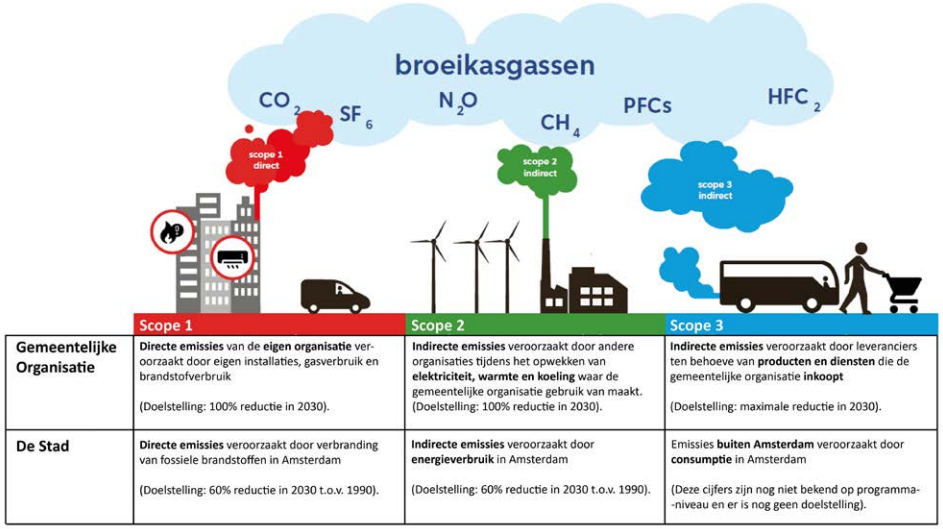

4.3 Duurzaamheid

Deze paragraaf schetst een overkoepelend beeld van de inzet van de gemeentelijke organisatie op de verschillende duurzame transities. We werken als stad aan het realiseren van de doelstellingen op de energietransitie, circulaire economie en een groene, gezonde, klimaatadaptieve stad. Een totaalbeeld van de inzet op deze transities maakt sturing op deze opgave mogelijk. De gemeenteraad heeft om dit totaalbeeld verzocht. Tijdens de behandeling van de raadsbrief Onze Stad van Morgen nam het college een motie aan met het verzoek om *"voor de eerstvolgende gemeenteraadsverkiezingen de klimaatvoetafdruk van gemeentelijke programma's berekend te hebben; met deze informatie een klimaatjaarrekening op te stellen; en een notitie te maken voor de nieuwe raad waarin een methodiek voor een CO_2-begroting wordt opgesteld, zodat de gemeenteraad met CO_2 kan omgaan net als met geld en bij voorstellen die leiden tot meer CO_2-uitstoot op zoek kan naar een CO_2-dekking."*
Het ontwikkelen van een klimaatbegroting doen we in stappen. De begroting voor 2025 toont nu de directe CO_2-uitstoot per begrotingsprogramma en bevat nieuwe duurzame indicatoren bij verschillende programmaonderdelen. De meeste van deze nieuwe indicatoren gaan over de eigen bedrijfsvoering; bijvoorbeeld over het terreinlabel van de begraafplaatsen, of het aantal schoolgebouwen dat voldoet aan de energieprestatie Bijna Energie Neutraal Gebouw (BENG). Deze nieuwe indicatoren laten zien dat duurzaamheid een grotere rol in de begroting krijgt en dat via de P&C-cyclus gestuurd kan worden op het realiseren van de ambities op duurzaamheid.

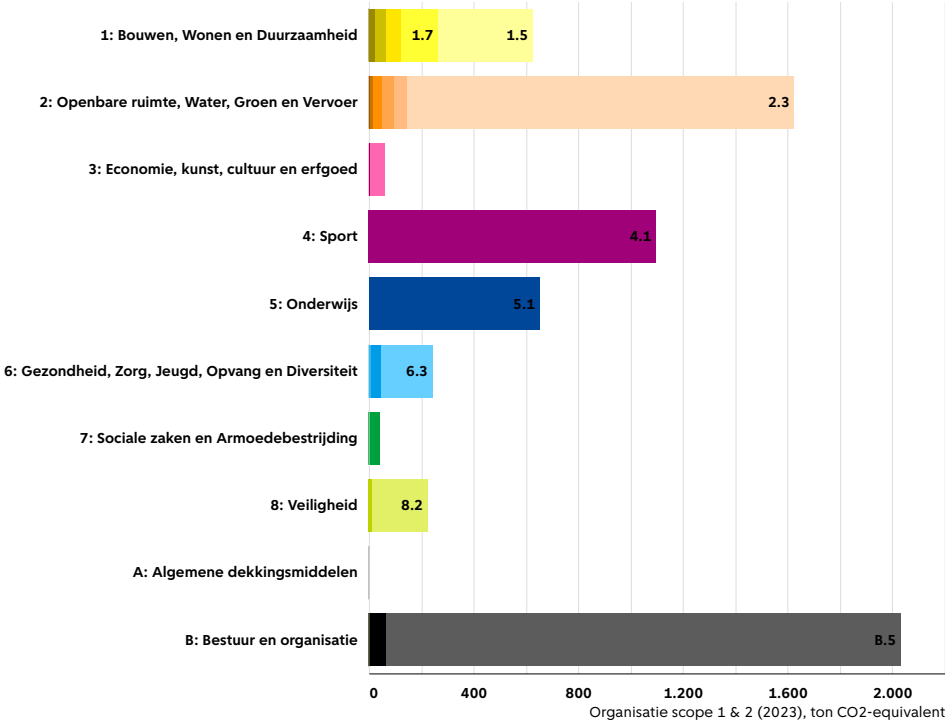
CO_2-uitstoot

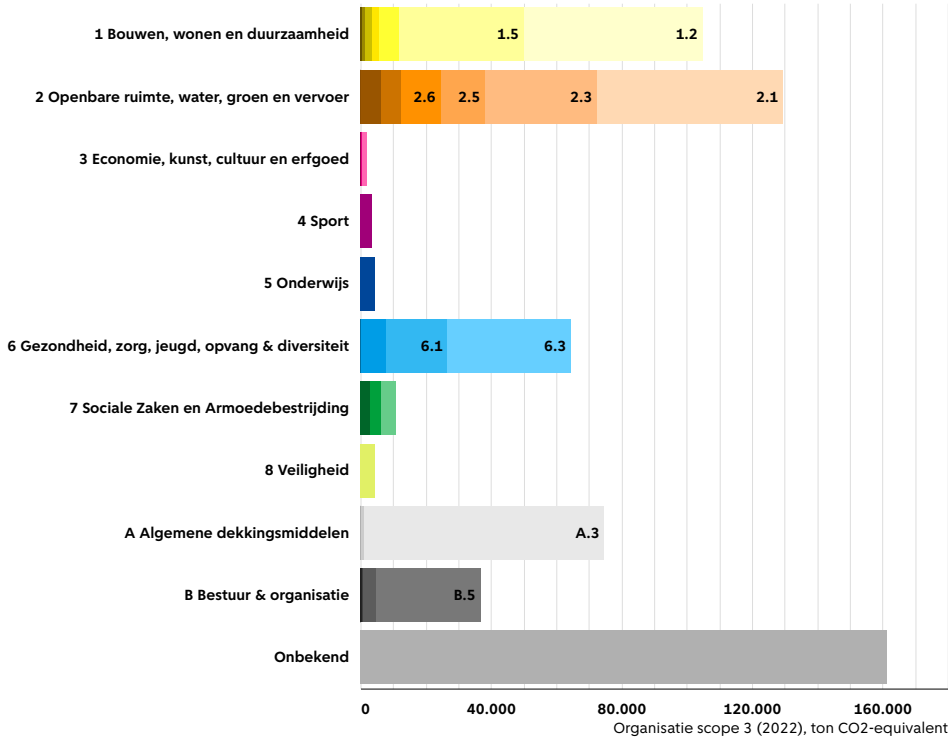
We laten zowel de uitstoot van de gemeentelijke organisatie zelf, als de uitstoot van de stad zien.
De uitstoot is onderverdeeld in verschillende 'scopes', waarbij het Greenhouse Gas Protocol is aangehouden. Dit is een wereldwijde standaard die de meeste overheden en bedrijven gebruiken. De verschillende 'scopes' verwijzen naar de bron en locatie van de CO_2-uitstoot, zoals vervoer, elektriciteitsgebruik of de productie van goederen. Dit wordt uitgelegd in de afbeelding hieronder.

	Scope 1	Scope 2	Scope 3
Gemeentelijke Organisatie	**Directe emissies** van de **eigen organisatie** veroorzaakt door eigen installaties, gasverbruik en brandstofverbruik (Doelstelling: 100% reductie in 2030).	**Indirecte emissies** veroorzaakt door andere organisaties tijdens het opwekken van **elektriciteit, warmte en koeling** waar de gemeentelijke organisatie gebruik van maakt. (Doelstelling: 100% reductie in 2030).	**Indirecte emissies** veroorzaakt door leveranciers ten behoeve van **producten en diensten** die de gemeentelijke organisatie **inkoopt** (Doelstelling: maximale reductie in 2030).
De Stad	**Directe emissies** veroorzaakt door verbranding van fossiele brandstoffen in Amsterdam (Doelstelling: 60% reductie in 2030 t.o.v. 1990).	**Indirecte emissies** veroorzaakt door **energieverbruik** in Amsterdam (Doelstelling: 60% reductie in 2030 t.o.v. 1990).	Emissies **buiten Amsterdam** veroorzaakt door **consumptie** in Amsterdam (Deze cijfers zijn nog niet bekend op programma--niveau en er is nog geen doelstelling).

Voor scope 1 en scope 2 hebben we dezelfde doelstelling: 60% reductie in 2030. Deze scopes worden berekend door te kijken naar het energie- en brandstofverbruik binnen de gemeentelijke organisatie en in de stad. Onze scope 3 emissies willen we in 2030 met 50% teruggedrongen hebben. Scope 3 emissies zijn van een andere orde van grootte en worden vanwege de indirecte aard op een andere manier berekend. Daarom worden ze apart uitgelicht voor de gemeentelijke organisatie. De scope 3 emissies worden berekend aan de hand van de inkoopfacturen van de gemeentelijke organisatie. De uitgegeven euro's worden hiervoor gekoppeld aan CO_2-emissies met behulp van kengetallen. Over de scope 3 emissies van de stad wordt gerapporteerd in de Monitor Circulaire Economie. Deze emissies zijn niet gekoppeld aan de begrotingsprogramma's en worden daarom ook niet meegenomen in deze paragraaf. De grafiek hieronder laat de scope 1 en 2 emissies zien van de gemeentelijke organisatie in 2023. Daarbij zijn de emissies uitgesplitst naar programmaonderdeel. De precieze uitstoot van alle programmaonderdelen staat in de programmabladen.

Programmaonderdeel 2.3 Afval en reinigen van de openbare ruimte vertoont een hoge uitstoot, voornamelijk door het intensieve gebruik van brandstoffen voor afvalverwerking en reinigingsactiviteiten. Ook programma 4 Sport en Bewegen valt op met een aanzienlijke uitstoot. Dit is te verklaren doordat het energieverbruik van sportverenigingen in de berekeningen is opgenomen, wat aanzienlijk bijdraagt aan de totale emissies. Daarnaast heeft het programmaonderdeel B.5 Overhead een hoge uitstoot, aangezien hierin het volledige energieverbruik van de gemeentelijke huisvesting wordt meegerekend.

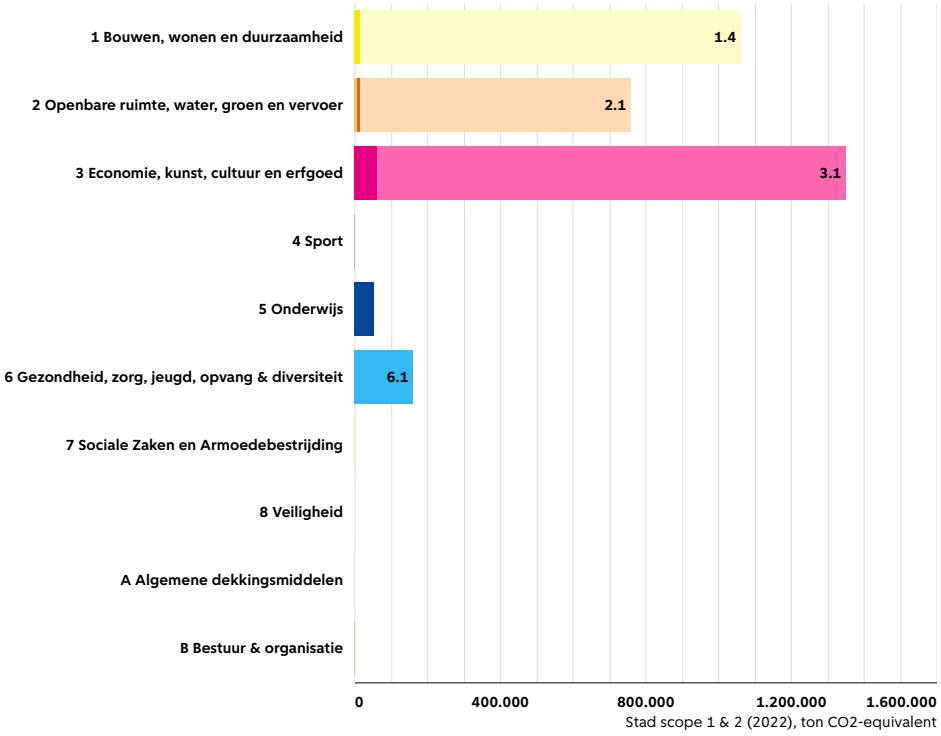
In onderstaande grafiek is de scope 3 uitstoot (indirecte emissies door leveranciers aan de gemeente Amsterdam) van de gemeentelijke organisatie opgenomen voor 2022[1].

Scope 3 emissies hebben een grote impact op de totale voetafdruk van de organisatie en zijn vele malen hoger dan de scope 1 en 2 emissies. Ze zijn moeilijker exact te berekenen omdat het hier vaak gaat om lange (inter)nationale ketens die vaak niet volledig in beeld te brengen zijn. Om deze indirecte uitstoot te berekenen, baseren we ons op een analyse van de ingekochte goederen en diensten van de organisatie. Ook hier zijn de programmaonderdelen verantwoordelijk voor de grootste uitstoot gelabeld.

Wat hier opvalt is de grote impact van programma A Algemene dekkingsmiddelen. Dit komt bijna volledig door de deelnemingen van de gemeente Amsterdam die onder dit programma vallen, zoals het GVB en het Havenbedrijf Amsterdam. Ook is er nog een

1 De scope 3 emissies van de gemeentelijke organisatie zijn berekend op basis van gegevens uit 2022. In 2023 is de begrotingsstructuur bijgewerkt. Deze wijzigingen konden niet volledig worden verwerkt in de emissieberekeningen van 2022. Hierdoor bevat programma 2.3 deels emissies die eigenlijk bij programma 2.4 horen, en vice versa. Daarnaast bevat programma B.1 ook de scope 3-emissies van programma B.2.

grote hoeveelheid emissies in de categorie *Onbekend*. Dit zijn emissies gekoppeld aan uitgaven aan diensten en goederen die niet direct te linken zijn aan een specifiek programmaonderdeel, maar dus wel op het conto van de gemeente te schrijven zijn. In de onderstaande grafiek worden de scope 1 en 2 emissies van de stad weergegeven voor het jaar 2022. De cijfers voor 2023 zijn nog niet beschikbaar. De emissies zijn uitgesplitst naar programmaonderdeel, waarbij de programmaonderdelen met de grootste uitstoot zijn aangegeven. De cijfers zijn grotendeels gebaseerd op de regionale klimaatmonitor van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Daarin zijn alleen de sectoren en domeinen opgenomen die verantwoordelijk zijn voor de grootste uitstoot. Vooral de gebouwde omgeving, bedrijvigheid en mobiliteit zijn verantwoordelijk voor veel uitstoot in deze categorie.

CO_2 en andere indicatoren

In de huidige opzet worden alleen CO_2-emissies als indicator toegevoegd aan de duurzaamheidsparagraaf. In het groeimodel richting de klimaatbegroting is ervoor gekozen om te beginnen met CO_2-emissies, omdat dit een kwantitatieve indicator is die uniform van toepassing is op alle programmaonderdelen en waarvoor we de meeste en beste data beschikbaar hebben. Duurzaamheid omvat echter veel meer dan alleen CO_2-emissies. Daarom werken we de komende jaren aan het ontwikkelen van aanvullende indicatoren die de voortgang per programma voor de brede duurzaamheidsopgave laten zien.
Het inzichtelijk maken van de CO_2-emissies per programma wordt nog niet gebruikt als sturingsinformatie in de Begroting 2025. Dat komt omdat nog niet is vastgesteld met welke stappen de begrotingsprogramma's hun uitstoot moeten terugdringen. Dit is wel onderdeel van de toekomstige klimaatbegroting.

Inzet per programma

In de gehele gemeentelijke organisatie wordt gewerkt aan duurzaamheid. Met het toevoegen van duurzame indicatoren en het opnemen van het aandeel in de CO_2-uitstoot per programma zetten we een stap richting de sturing op het behalen van de doelstellingen op duurzaamheid en daarmee het bestrijden van de klimaatcrisis. Komend jaar maken we door middel van impactplannen explicieter waar de verschillende begrotingsprogramma's op inzetten voor de opgave duurzaamheid. Met de raadsbrief Onze Stad van Morgen is bijvoorbeeld de nieuwe norm 'duurzaam tenzij' ingevoerd, maar deze norm is nog niet overal de standaard. De informatie uit de volgende impactplannen voedt de voorjaarsnota 2025.
Op dit moment dragen de begrotingsprogramma's op de volgende manieren bij aan de opgave duurzaamheid:

Programma 1 Bouwen, Wonen, Duurzaamheid

De energietransitie is één van de grote opgaven waar we als stad voor staan. Met het bestedingsplan Energietransitie en klimaat- en energiebeleid zetten we zowel met incidentele als structurele middelen extra in op de brede energietransitie. Ook werken we binnen programma 1 bijvoorbeeld aan het isolatieoffensief en de transitie naar een circulaire economie. Daarnaast is er speciale aandacht voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed en de begraafplaatsen.

Programma 2 Openbare Ruimte, Water, Groen en Vervoer

De inspanning op duurzaamheid binnen programma 2 kent zes uitgangspunten. Er wordt ingezet op duurzame mobiliteit, en duurzaam inkopen is essentieel. Hiernaast is een uitgangspunt bij herinrichtingsprojecten: 'Niets doen, tenzij'. Dit betekent dat we alleen herinrichten als het technisch noodzakelijk is en dat we duurzaam omgaan met onze materialen en energie. Hiermee zetten we de onderhoudsbudgetten effectiever in, zorgen we voor lager materiaalgebruik en dragen bij aan minder uitstoot. Bij materiaalgebruik kijken we eerst naar de mogelijkheden voor hergebruik.
Een duurzame stad is een klimaatadaptieve stad. Daarbij is het ook belangrijk om bij te dragen aan het behoud van ecologische waarden (inzetten op duurzaam beheer en ontwikkeling van al onze groenvoorzieningen).

Programma 3 Economie, Kunst en Cultuur, Erfgoed

In programma 3 richten we ons op de energietransitie en de circulaire economie, toegepast bij het bevorderen van de lokale economie. Zo investeren we in een circulaire textiel-hub waar we werken aan innovatie en hergebruik in de textielsector. Ook passen we bestaand beleid en regelgeving aan om belemmeringen voor de transitie naar een circulaire economie weg te nemen.

Programma 4 Sport en Bewegen

Voor Sport en Bewegen zijn veel duurzaamheidsdoelstellingen relevant en er wordt op iedere transitie ingezet. We hebben in de doelenboom van het programma 4 Sport en Bewegen daarom meetbare indicatoren opgenomen voor het energieverbruik, het ecologisch beheren van sportparken en de opwerk van zonne-energie.
Wij werken in programma 4 op verschillende manieren aan de energietransitie.
Een interne energiecoördinator monitort het energiegebruik, analyseert en laat maatregelen uitvoeren om energie te besparen. Denk hierbij aan het elektrificeren van het tapwater en het slimmer inregelen van installaties. Daarnaast wordt gewerkt aan het verduurzamen en grotendeels aardgasvrij maken van het Zuiderbad en het De Mirandabad. Ook werken we aan vergroening en het ecologisch beheer van onze sportparken, bijvoorbeeld via het aanleggen van wadi's, vlinderidylles, klimaatpoelen en nestgelegenheden.
Daarnaast hebben we via het project Scale Up | Toekomstbestendige sportvelden de inkoop van onze kunstgrasvelden op een innovatieve manier aanbesteed waarbij we de markt uitdagen om met innovaties te komen op de thema's circulair, water, energie en slim & schoon bouwen. Zo gebruiken we onze kunstgrasvelden straks niet alleen om te sporten, maar ook om water op te vangen of om warmte te leveren aan omliggende gebouwen. We werken toe naar 100% circulaire kunstgrasvelden, zodat we geen nieuwe grondstoffen meer hoeven te gebruiken.

Programma 5 Onderwijs

In het onderwijsprogramma leggen we ons toe op de verduurzaming van schoolpanden en schooltuinen, en educatie (duurzaamheid, voedsel en dierenwelzijn) in combinatie met bodemherstel. We hebben in de doelenboom een indicator toegevoegd op het gebied van energieprestatie schoolgebouwen (BENG – Bijna Energie Neutrale Gebouwen).

Programma 6 Gezondheid, Zorg, en Jeugd, Opvang en Diversiteit

We stimuleren zorgaanbieders om duurzaam te werken. We zetten in op emissievrij aanvullend openbaar vervoer (AOV) en hergebruik bij woonruimteaanpassingen.
Voor Aanvullend Openbaar Vervoer (AOV) zullen per 1 januari 2025 alle in te zetten voertuigen emissievrij zijn. Tot die tijd moeten alle voertuigen minimaal aan de Euro VI-norm voor het betreffende voertuig voldoen.
De huidige aanbieder voor woonruimteaanpassingen is onder andere geselecteerd op hergebruik en recycling van materialen en grondstoffen. Door duurzaamheid mee te nemen als criterium bij de selectie van aanbieders, willen we een duurzame manier van werken stimuleren bij onze partners in de keten.

Programma 7 Sociale Zaken en Armoedebestrijding

We concentreren ons op op klimaatrechtvaardigheid en het tegengaan van energiearmoede. Daarom zetten we in op energiecoaches en energieadvies voor Amsterdamse huishoudens met een laag inkomen. Stichting !WOON verstrekt en installeert kleine energiebesparende maatregelen. Ook geven buurtteammedewerkers energieadviezen, in het verlengde van de financiële dienstverlening. Daarnaast is samen met energiebedrijven en buurtteams een breed vangnet ontwikkeld voor huishoudens die hun energierekening niet kunnen betalen. Dit is gekoppeld aan de aanpak 'vroegsignalering'. Hierbij zoeken we naar maatwerkoplossingen, bijvoorbeeld door sociale incasso, budget- en energiebesparingsadvies en financiële ondersteuning. Ook investeren we in loopbaanpaden met omscholingsmogelijkheden in sectoren die belangrijk zijn voor de energietransitie en waar de personeelstekorten groot zijn, zoals de installatietechniek.

Programma 8 Veiligheid

In programma 8 geven we invulling aan de duurzame doelen door het stellen van vereisten bij evenementen in de openbare ruimte. Zo zijn er in de vergunningverlening specifieke eisen voor energiegebruik, afvalscheiding en gebruik van statiegeld-systemen. Door over te stappen naar emissievrije voertuigen leveren we een bijdrage aan de omschakeling naar elektrisch voertuig- en vaartuiggebruik. Hiervoor is ook een indicator opgenomen.

Programma A Algemene Dekkingsmiddelen

De gemeente is een actief en betrokken aandeelhouder als het gaat om duurzaamheid bij de verbonden partijen. Hierbij ligt de focus op CO_2 uitstoot, circulaire economie en klimaatadaptatie. De gemeente doet jaarlijks een uitvraag bij de deelnemingen, rapporteert hierover in het Jaarverslag Deelnemingen en gaat met de deelnemingen in gesprek over de behaalde resultaten. Daarnaast zijn er meerdere trajecten gericht op de duurzaamheid van individuele deelnemingen, zoals het ‘programma verduurzaming haven’ dat samen met het Havenbedrijf werkt aan de verduurzaming van het Havengebied.

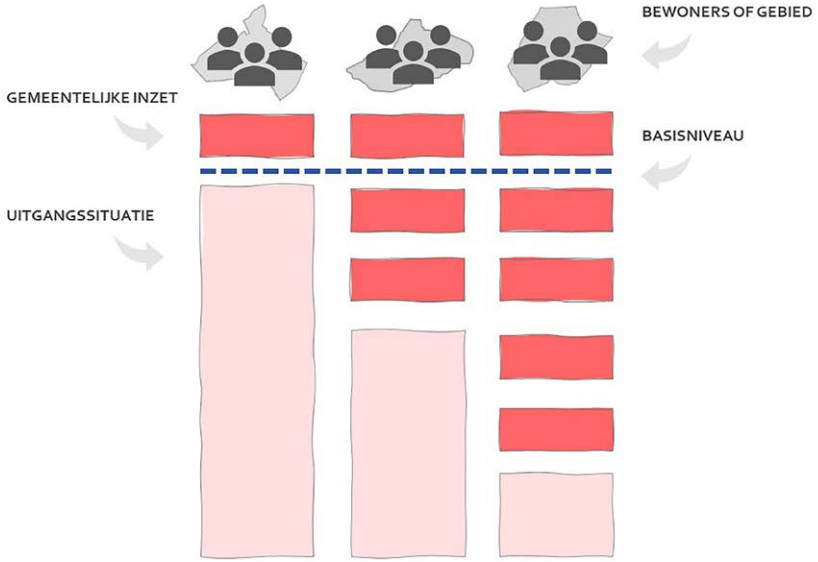
Programma B Bestuur en Organisatie

In programma werken we aan vijf concrete acties of doelen voor 2025 richting 2030: energieverbruik; verduurzamen panden; duurzaam denken en doen; circulaire inkoop; uitstootvrij wagenpark.

4.4 Ongelijk investeren voor gelijke kansen

De kansen voor Amsterdammers om volwaardig maatschappelijk mee te doen zijn niet gelijk. Deze ongelijke kansen uiten zich op het gebied van onderwijs en gezondheid, tot leefbaarheid en veiligheid. Factoren zoals opleidingsniveau en inkomen beïnvloeden de startpositie van Amsterdammers. Ongelijke kansen stapelen zich vaak op dezelfde plekken in de stad en over generaties heen. Bovendien zijn het vaker ook deze wijken die te maken hebben met achterstanden op het gebied van leefbaarheid, veiligheid of de toegang tot en kwaliteit van (sociale) voorzieningen. Hierdoor wordt de ongelijkheid vergroot. Zo is het lerarentekort het meest problematisch in gebieden met de grootste onderwijsachterstanden.

We kiezen er daarom voor ongelijk te investeren om gelijke kansen te bevorderen. Dit betekent dat we vooral investeren op die plekken en in die opgaven waar onze steun het hardste nodig is en waar we samen het grootste verschil kunnen maken. Dit kan door (reguliere) middelen te herverdelen, extra middelen vrij te maken of investeringen te prioriteren. Ook kunnen we bepaalde gebieden of groepen ontzien bij moeilijke besluiten.

Ongelijk investeren kan op het niveau van stadsdelen, gebieden, wijken, buurten of doelgroepen. Het uitgangspunt daarbij is dat we ernaar streven om een basisniveau te garanderen voor alle Amsterdammers (zie afbeelding). Soms volstaat een herverdeling van middelen niet om dit basisniveau te bereiken. In dat geval kan ongelijk investeren ook betekenen dat we extra compenseren voor opgelopen achterstanden.

Ongelijk investeren is een middel om de gemeentelijke inzet af te laten hangen van de uitgangssituatie van bewoners of een gebied en het gewenste basisniveau.

Per begrotingsprogramma lichten we toe hoe we invulling geven aan ongelijk investeren.

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

Ongelijk investeren voor gelijke kansen binnen dit programma richt zich op het aanpakken van de leefbaarheidsverschillen in de stad, het investeren in een betaalbare woningvoorraad en het terugdringen van energiearmoede.

Integrale aanpakken Zuidoost, Nieuw-West en Noord

Met de woningcorporaties en de huurderskoepels werken we aan een meerjarige integrale aanpak voor de verbetering van de kwaliteit van de woonomgeving in Zuidoost, Nieuw-West en Noord. Dat doen we door ongelijk te investeren in het verbeteren van de woningvoorraad, de openbare ruimte en voorzieningen.

Inzetten vereveningsruimte voor de stedelijke vernieuwingsplannen in Nieuw-West en Zuidoost

Onze stad groeit door. In de Ontwikkelstrategie 2035 komt te staan op welke bestaande en nieuwe locaties de buurten van de toekomst kunnen worden gebouwd. Door gerichte maatregelen, zoals een bezuiniging op de proceskosten, hebben we € 60 miljoen vrij gemaakt voor nieuwe grondexploitaties. Deze ruimte wenden we de komende jaren aan voor de stedelijke vernieuwingsplannen in met name Nieuw-West en Zuidoost.

Voorrang wijken waar de problemen het grootst zijn in de Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting

Amsterdam wil een stad zijn met voldoende betaalbare en goede woningen voor iedereen. Met de Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting pakken we de grote vraagstukken op het gebied van volkshuis¬vesting aan. Ook zetten we in op veerkrachtige wijken. Om tweedeling in de stad tegen te gaan, geven we voorrang aan investeringen en gemeentelijk inzet in wijken waar de problemen het grootst zijn.

Ongelijk investeren in het isolatieoffensief

Maatregelen om klimaatverandering te bestrijden kunnen leiden tot hoge kosten die de bestaans-zekerheid van bewoners en ondernemers raken. Met het isolatieoffensief helpen we Amsterdammers om hun energieverbruik omlaag te krijgen. Zwaartepunt ligt bij bewoners in kwetsbare buurten en/ of in een kwetsbare positie. Zo bieden we in

voorrangsbuurten aan huishoudens met een hoog energieverbruik energiebespaarhulp aan. We ondersteunen VVE'es in voorrangsbuurten bij de verduurzaming van hun pand. En voor specifieke buurten in Zuidoost en Nieuw-West is er extra subsidie vanuit het Volkshuis¬vestingsfonds en een vangnetregeling voor eigenaar-bewoners met een laag inkomen die de verhoging van de vve-bijdrage (die het gevolg is van de verduurzaming) niet kunnen betalen. In de samenwerkings¬afspraken met de corporaties is afgesproken dat zij in de periode 2024-2027 ongeveer 27.000 tot 33.000 woningen verbeteren en verduurzamen (waaronder isoleren).

Programma 2 - Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer

De openbare ruimte is de ruimte waar kinderen veilig kunnen opgroeien, waar plek is voor gezond leven, ontmoeting en verplaatsing. Een inclusieve, toegankelijke en veilige openbare ruimte voor alle Amsterdammers is van groot belang.

Vergroten van de toegankelijkheid van de openbare ruimte

We zetten in op het vergroten van de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor iedereen: jong en oud, met en zonder beperking etc. We verbeteren onder andere de fysieke toegankelijkheid van de openbare ruimte, van OV-haltes, van gebouwen en de vrije doorloopruimte. We geven meer ruimte aan fietsers, bijvoorbeeld door de plannen voor het bouwen van een brug over het IJ en de aanpak van de meest verkeersonveilige locaties. De realisatie van schoolstraten is een specifieke aanpak gericht op kinderen en draagt bij aan toegankelijke, inclusieve en veilige openbare ruimte.

Verbinding fysiek en sociaal in Zuidoost, Nieuw-West en Noord

De Masterplannen Nieuw-West, Zuidoost en Aanpak Noord zijn er om het perspectief van bewoners, met de nadruk op jongeren, structureel te verbeteren. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte vergroot de leefbaarheid in deze drie stadsdelen en heeft prioriteit. Een voorbeeld hiervan is de integrale aanpak van de Bloemenbuurt in Noord. Hier werken we samen aan een veelheid aan opgaven: gepland onderhoud aan de openbare ruimte, verzwaring van het elektriciteitsnet, klimaatbestendigheid, aardgasvrij in combinatie met een warmtenet en de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel.

Verbeteringen op buurt- en straatniveau

We werken aan een openbare ruimte die overal in de stad kwaliteit heeft en voldoende beheerd wordt. Verbeteringen van de openbare ruimte op buurt- en straatniveau zijn de komende jaren gericht op plekken waar deze investeringen technisch noodzakelijk zijn én waar ze het meeste bijdragen aan sociaal-maatschappelijke en klimaat adaptieve vraagstukken.

Programma 3 - Economie, Kunst, Cultuur, Erfgoed

We investeren ongelijk voor gelijke kansen voor een betere aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en voor het vergroten van de toegang tot kunst en cultuur in Zuidoost, Nieuw-West en Noord.

Verkleinen mismatch onderwijs arbeidsmarkt

In samenwerking met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen werken we aan de infrastructuur om de mismatch op de arbeidsmarkt te verkleinen. Hierbij helpen we onderwijsinstellingen het onderwijs te innoveren, het bedrijfsleven en het onderwijs samen te brengen en de kansengelijkheid te vergroten. Het zwaartepunt van onze inzet is gericht op het mbo. Een voorbeeld is het Amsterdams stagepact MBO, gericht op vergroten van het aantal stageplekken en het uitbannen van stagediscriminatie.

Extra inzet cultuurcoaches op scholen met onderwijsachterstanden

In het nieuwe convenant cultuureducatie, dat bij het schrijven van deze begroting nog niet definitief is, zetten we extra in op scholen waar kinderen een hoger risico lopen op onderwijsachterstand. Op scholen met minimaal 30 procent leerlingen met een hoger risico op onderwijsachterstand zetten we cultuurcoaches in. Cultuurcoaches zijn lesbevoegde kunstenaars afkomstig uit diverse kunstdisciplines.

Investeringen in nieuwe culturele voorzieningen

In de stadsdelen Noord, Nieuw-West en Zuidoost is met het Kunstenplan 2021-2024 een inhaalslag gestart met, onder meer, investeringen in de Meervaart en het Bijlmerparktheater. Dit wordt in de periode 2025-2028 voortgezet.

Een mooi voorbeeld van ongelijk investeren in gelijke toegang tot kunst en cultuur is Het Verhalenhuis in Nieuw-West. Met een actieve en brede programmering gericht op talentontwikkeling, ontmoeting en geletterdheid verrijken partijen op maatschappelijk, cultureel en educatief gebied het leven en wonen in Nieuw-West. Voor de realisatie van Het Verhalenhuis is door de raad in 2021 een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld van € 14,2 miljoen.

Programma 4 - Sport en Bewegen

Sport- en beweegdeelname zijn in Amsterdam ongelijk verdeeld. In een aantal gebieden is Sport en Bewegen lager dan gemiddeld in Amsterdam en blijft, bijvoorbeeld, het percentage kinderen met een zwemdiploma achter. In 2023 had 86 procent van de kinderen in Zuidoost in groep 8 een A-diploma terwijl in stadsdeel Centrum het diplomabezit 99 procent was. In deze gebieden zien we ook dat verenigingen - vaak voetbalclubs - het zwaar hebben. Doordat zij te weinig leden hebben, te maken hebben met een gebrek vrijwilligers en moeite hebben de vaste lasten te betalen. Ook is hier de bezettingsgraad van de gemeentelijke sportparken lager dan het gemeentelijk gemiddelde. We richten ons op het vergroten van de sport- en beweegdeelname in de gebieden en de stadsdelen waar deze lager is dan het gemiddelde.

Herverdeling budgetten over stadsdelen

De afgelopen jaren zijn de middelen herverdeeld ten gunste van de stadsdelen waar de sport en beweegopgave het grootst is (o.a. Zuidoost, Nieuw-West en Noord). Met ingang van 2024 is het budget voor de personele inzet sport verdeeld volgens de verdeelsleutel van de Sociale Basis.

Schoolsport in die stadsdelen waar dit het hardst nodig is

Schoolsportprogramma's vinden plaats in wijken met een lage sport- en beweegdeelname. School-zwemmen en diplomazwemmen worden bijvoorbeeld gericht ingezet op scholen waar het diplomabezit in groep 8 onder de 95 procent zit. Dat is vooral het geval in wijken in de stadsdelen in Zuidoost, Nieuw-West en Noord. Ook de dynamische schooldag, om kinderen gedurende de schooldag meer te laten bewegen, richt zicht vooral op scholen met een hoger percentage leerlingen van ouders met lage sociaaleconomische status (SES).

Stadspasregeling Sportvergoeding Jeugd en 55+

Naast extra inzet in specifieke gebieden, ondersteunen we ook individuele Amsterdammers in armoede. Vanuit deze individuele aanpak steunen we Amsterdammers met een stadspas (dus op basis van sociaal-economische factoren) uit alle stadsdelen van Amsterdam. Met de Stadspasregeling Sportvergoeding Jeugd en 55+ worden sportcontributies betaald voor kinderen en 55+ers met een stadspas. De hoogste percentages hiervan vinden we ook in Zuidoost, Nieuw-West en Noord, de stadsdelen met de laagste sportparticipatie in Amsterdam, vooral onder meisjes. Daarnaast vergoeden we, waar dat nodig is, voor kinderen diploma zwemlessen.

Programma 5 - Onderwijs

De kansen van kinderen en jongeren in het onderwijs zijn ongelijk verdeeld. Dit vraagt op scholen extra inzet om alle kinderen, ongeacht achtergrond en thuissituatie, de beste kansen te bieden zodat zij een maximaal schoolresultaat kunnen behalen. Een groot deel van de onderwijsprogramma's richt zich op het bevorderen van kansengelijkheid door het tegengaan van achterstanden, het voorkomen van uitval en het ondersteunen van die scholen en leerlingen die dit het meeste nodig hebben.

Actieve toeleiding naar voorschool bij risico op (taal)achterstand

Kansenongelijkheid begint al heel jong. Vierjarigen die niet hebben geleerd om in een sociale omgeving om te gaan met andere kinderen of een taalachterstand hebben, lopen grote kans die achterstand nooit meer in te halen. Daarom worden peuters bij wie een risico op (taal)achterstand wordt gesignaleerd, actief toegeleid naar de voorschool.

Extra inzet op basis- en middelbare scholen met de grootste risico's op achterstanden

Ook in het primair en voortgezet onderwijs zet de gemeente met de kansenaanpakken in op het tegengaan van leerachterstanden het vergroten van ouderbetrokkenheid. Zo ontvangen scholen met meer leerlingen met een risico op achterstand meer middelen, bijvoorbeeld voor het organiseren van zomerscholen. Ook zijn er specifieke programma's zoals High Dosage Tutoring en de Familiescholen gericht op het tegengaan van achterstanden. Dit zijn interventies die we met name in Nieuw-West, Zuidoost en Noord inzetten. Met het Preventief Interventie Team op scholen ondersteunt de gemeente kinderen en jongeren die een hoog risico lopen op ernstig ontsporend gedrag (en mogelijk ontluikende criminaliteit) vroegtijdig om problemen te voorkomen. De lerarenagenda richt zich op het bestrijden van lerarentekorten specifiek in stadsdelen met de hoogste lerarentekorten. Dat zijn ook de gebieden met een hoger risico op onderwijsachterstanden.

Zuidoost Academie: versterking van de pedagogische vaardigheden

Eén van de ambities in de masterplannen Zuidoost en Nieuw-West is om de kansen voor de jeugd op het niveau van de stad te krijgen. Met organisaties uit het onderwijs, de kinderopvang, Ouder- en Kindteams, grassroots organisaties én met ouders en kinderen zelf werken we aan versterking van de pedagogische civil society en aan gelijke kansen. Een concreet voorbeeld is de Zuidoost Academie, waar we werken aan versterking van de pedagogische vaardigheden van zowel professionals als ouders.

Extra inzet voor overbelaste jongeren op het middelbaar beroepsonderwijs

Ook in het middelbaar beroepsonderwijs richten we ons met het Plusprogramma specifiek op over-belaste jongeren die extra ondersteuning nodig hebben. Daarnaast krijgen in de MBO-agenda projecten in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord voorrang in de financiering. Het gaat daarbij om projecten gericht op een goede overgang naar het mbo, het bieden van kwalitatief goed en aantrekkelijk mbo-onderwijs, zoals goede stages, en een nauwe aansluiting tussen beroepsonderwijs en arbeidsmarkt.

Voorkomen van schooluitval en ondersteunen richting zo passend mogelijk onderwijs

Daarnaast zetten we met de teams Leerplicht en aanvullende programma's in op schoolaanwezigheid en het tegengaan van verzuim en schooluitval voor kinderen en jongeren van 5 tot 23 jaar. Ook bieden we ondersteuning aan jongeren om te komen tot zo passend mogelijk onderwijs, zodat zij niet zonder startkwalificatie uitvallen.

Programma 6 - Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

We zetten relatief meer middelen voor de sociale basis, buurtteams en jeugdgezondheidszorg in de gebieden in waar de opgave het grootst is. We richten onze inzet op het verkleinen van gezondheidsverschillen.

Herverdeling middelen Sociale basis

We hanteren een nieuw verdeelmodel voor de middelen sociale basis dat recht doet aan de opgaven in de gebieden. Het doel is om het geld zodanig over de stad te verdelen dat er in de sociale basis ongelijk geïnvesteerd wordt voor gelijke kansen. Daarbij borgen we dat er binnen alle stadsdelen en stadsgebieden voldoende middelen zijn om het minimale basisniveau van de voorzieningen in onder andere buurthuizen aan te kunnen bieden. Hier houden we ook rekening met de groei van de stad.

Naast het in lijn brengen van de sociale basis middelen met de grootte van de opgave, investeren we extra in de stadsdelen Nieuw-West, Noord en Zuidoost. Onder andere door tijdelijke extra programmering voor maatschappelijke voorzieningen om meer inwoners te bereiken.

Ongelijk investeren via de Buurtteams

Bij de verdeling van de subsidie over de buurtteams in Amsterdam gebruiken we de ruimte in de verdeelsleutel om ongelijk te investeren voor gelijke kansen. Bij de verdeling van de budgetten over de stadsdelen houden we in de verdeelsleutel rekening met sociaaleconomische kenmerken, zoals opleidingsniveau en inkomen. Hierdoor gaat er gemiddeld meer geld per inwoner naar de Buurtteams in de stadsdelen Nieuw-West, Noord en Zuidoost. Jaarlijks wordt de subsidieverdeling voor de buurtteams aan de hand van geactualiseerde indicatoren opnieuw berekend.

Meer inzet Jeugdgezondheidszorg in gebieden met meer kwetsbare inwoners

Jeugdgezondheidszorg (JGZ) investeert in die gezinnen, wijken en scholen die de zorg en ondersteuning het meeste nodig hebben. Door ongelijk te investeren, dus extra aandacht te geven aan die gezinnen die dit het hardste nodig hebben, draagt JGZ bij aan het verkleinen van gezondheidsverschillen. JGZ houdt bij het verdelen van de personele inzet in de gebieden rekening met de SES-scores. Om gezinnen in een kwetsbare situatie beter te bereiken, werkt JGZ wijkgericht, outreachend en datagestuurd. Daardoor kan nog meer aangesloten worden op de behoeften en leefwereld. De samenwerking met en tussen partijen die om gezinnen heen staan wordt versterkt. De focus hierbij ligt op samenwerking met de geboortezorgketen, huisartsen, scholen en buurtteams.

Gebiedsgerichte inkoop Jeugdhulp

Per 1 januari 2024 is de Enkelvoudig Specialistische Jeugdhulp (ESJH) deels gebiedsgericht ingekocht. De budgetten zijn daarbij per gebied bepaald, op basis van demografische kenmerken. De middelen voor de Aanvullende Preventieve Opgroei- en Opvoedondersteuning (APOO) zijn deels overgeheveld naar de sociale basis en daar in de objectieve verdeling meegegaan.

Programma 7 - Sociale zaken en armoedebestrijding

De stadsdelen Noord, Zuidoost en Nieuw-West hebben te maken met een hogere werkloosheid, een groter aantal minimahuishoudens en een hoger aantal problematische schulden in vergelijking met de rest van de stad. In aansluiting op de extra middelen vanuit het college en het Rijk voor deze drie stadsdelen, investeren we ook vanuit Sociale zaken en armoedebestrijding extra in deze gebieden.

Het herschikken van personele inzet ten gunste van Nieuw-West, Zuidoost en Noord

De dienstverlening op het gebied van werk en inkomen is met ingang van 2022 zo ingericht dat we de inzet en aandacht van medewerkers afhankelijk maken van de opgave en uitdagingen in de gebieden. We verkleinen de caseload van klantbegeleiders Werk en Participatie in de Masterplangebieden en Noord met 10

procent. Daarmee kunnen de medewerkers in die gebieden meer persoonlijke aandacht aan mensen besteden of intensiever samenwerken met bijvoorbeeld buurtorganisaties of andere partijen.

Aansluiten dienstverleningsaanbod op lokale- opgave en partners

De dienstverlening gericht op werk en participatie voeren we lokaal uit waardoor we beter aansluiten bij de opgaven in gebieden en we de samenwerking met lokale partners versterken. We willen ons beleid bovendien meer dan voorheen samen met bewoners en lokale partijen vormgeven en uitvoeren. Zo zijn er in deze gebieden fysieke adviespunten door lokale coaches die de buurten en de bewoners goed kennen voor de ondersteuning van ondernemers met een Bbz-uitkering. In Noord is op basis van de behoefte van jongeren een opleiding met baangarantie in de Horeca ontwikkeld. Ook willen we in deze gebieden in samenwerking met lokale initiatieven komen tot een aantal schuldenvrije buurten.

Extra inzet op bereik armoedevoorzieningen in gebieden met grote opgave en laag bereik

Met het armoedebeleid willen we financiële belemmeringen wegnemen voor minima om te participeren in de stad. Het gaat daarbij in het bijzonder om het creëren van gelijke kansen voor kinderen die opgroeien in minima-gezinnen. Bij het verhogen van het bereik van de armoedevoorzieningen kijken we in welke gebieden het bereik relatief laag is en de opgave relatief groot.

Iedereen Kans Op Werk: extra inzet op Amsterdammers met minder perspectief op betaalde baan

De arbeidsmarkt biedt veel kansen, maar het lukt niet iedereen om die kansen te verzilveren. Met het programma Iedereen Kans Op Werk investeren we deze bestuursperiode €20 miljoen, juist in Amsterdammers met een minder kansrijk profiel die lange tijd weinig perspectief hadden op een betaalde baan. Dit doen we met om- en bijscholing, een ruimere inzet van loonkostensubsidie, gesubsidieerd werk en jobcoaching.

Programma 8 - Veiligheid

Omdat iedereen recht heeft op een veilige woonsituatie zetten we ons in de wijken met de grootste veiligheidsopgave, het hardst in om die te verbeteren.

Extra inzet van Rijksmiddelen in Noord, Zuidoost en Nieuw-West voor veilige woonomgeving

In de integrale aanpakken in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord worden veel extra maatregelen genomen om de veiligheid van de woonomgeving te vergroten. Hiervoor zetten we Rijksmiddelen vanuit de Regiodeal en Preventie met Gezag in. Zichtbare maatregelen zijn de ontwikkeling van Wijkactieteams in Zuidoost, de Wijkrechter in Nieuw-West en sociaal toezicht door hosts om het contact met de bewoners te versterken en waar nodig mensen aan te spreken op overlast gevend gedrag. Er wordt veel geïnvesteerd om de basis in deze gebieden op orde te krijgen.

Het resultaat is dat er veel extra straatcoaches en jongerenwerkers actief zijn in deze wijken. Voor risicojongeren zijn er verschillende preventieve maatregelen zoals de ‘credible messengers’ en conflictbemiddeling. Voor jongeren met forensische problemen zijn er intensieve individuele trajecten, zoals de Aanpak Doorgroeiers en Straatkracht.

Herverdelen capaciteitsinzet toezicht en handhaving

Via toezicht en handhaving maken we kwetsbare buurten leefbaarder waarmee we bijdragen aan kansengelijkheid voor Amsterdammers. De capaciteitsinzet voor handhaving wordt herverdeeld, zodat er meer capaciteit gaat naar de gebieden waar de opgave het grootst is. De basiscapaciteit (298 fte) is per stadsdeel verdeeld aan de hand van de objectieve criteria (aantallen bewoners en bezoekers), met een minimale veiligheidsbezetting per stadsdeel. Om de gebiedsteams in de stadsdelen te versterken, is het grootste deel van het Team Snelle Interventie actief in de geprioriteerde stadsdelen Noord, Nieuw-West, Zuidoost en Centrum. Omdat de handhavingsopgave hier het grootst is.

Programma B - Bestuur en organisatie

We werken aan een organisatie die kansen biedt aan iedereen. Door het bieden van stageplekken en door in te zetten in een diversiteit en inclusie. We bevorderen politieke participatie, juist op die plekken waar die nu gemiddeld laag is.

Stage- en leerwerkplekken voor mensen met een arbeidsbeperking, mbo'ers en statushouders

Door te investeren in leerzame stage- leerwerkplekken en banen dragen we bij aan de versterking van de arbeidsmarktpositie van mensen met een arbeidsbeperking, mbo'ers en statushouders. Voor Statushouders (of vergunninghouders) hebben we het Traineeship Statushouders Gemeente Amsterdam (TSGA). Voor MBO studenten zijn we een pilot gestart voor een MBO traineeship. Daarnaast creëren we extra banen in onze organisatie voor mensen die vanwege een arbeidsbeperking net iets meer moeite hebben om op een reguliere manier aan een baan te komen.

Inclusieve en diverse organisatie

We willen sneller komen tot een inclusieve en diverse organisatie. En het behalen van de streefcijfers voor jongeren (20 procent) en medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond vanaf schaal 12 (30 procent). We sturen op het vergroten van culturele diversiteit. Dit gaat over instroom, doorgroei en uitstroom, maar ook bijvoorbeeld over inspanningen op de werkwijze en trainingen gericht op inclusief werven en selecteren. We werken aan een andere inclusiebeleving, inclusieve taal en inclusief beleid.

Campagne bevorderen opkomst bij verkiezingen, focus op Noord, Zuidoost en Nieuw-West

Door te gaan stemmen neem je deel aan de samenleving en de besluiten die worden genomen. Bepaalde doelgroepen (jongeren, laagopgeleiden, mensen met een migratieachtergrond) stemmen minder vaak. We stimuleren deze doelgroepen om te gaan stemmen, onder andere via een jongerencampagne. In de campagne om de opkomst te bevorderen schenken we extra aandacht aan de stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en Noord, omdat we weten dat doelgroepen daar relatief oververtegenwoordigd zijn. Dit doen we door bijvoorbeeld door het inzetten van promoteams in deze stadsdelen. Met een mobiel stemhokje maken voorbijgangers kennis met het stemproces. Ze krijgen uitleg over wat je moet meenemen naar het stembureau, waar je het dichtstbijzijnde stembureau kan vinden en ze kunnen oefenen met stemmen. En we stimuleren jongeren om te gaan stemmen via social media, met een video hoe het stemproces werkt en een spotje op de radio en in de tram. We hebben speciale posters die jongeren uit deze stadsdelen oproepen te gaan stemmen. Bijvoorbeeld onder het motto “Zuidoost, laat je horen”.

4.5 Integrale aanpakken

Integrale aanpakken ZO, NW en Noord

Een aantal buurten in Amsterdam kent hardnekkige en samenhangende problemen. Het is niet acceptabel dat in een rijk land en in een welvarende stad de verschillen zo groot zijn dat kinderen die opgroeien in Noord, Nieuw-West en Zuidoost niet dezelfde kansen krijgen als anderen. Om te zorgen dat de volgende generaties volop deel kunnen nemen aan het succes in de stad, een gezond leven kunnen leiden en zich kunnen ontplooien is het nodig een gebiedsgerichte aanpak in te voeren die we langjarig volhouden.
De komende 25 jaar werken we in Zuidoost, Nieuw-West en Noord aan verbetering van de kwaliteit van het bestaan van de inwoners. Dat doen we door een integrale, buurtgestuurde aanpak. Met extra investeringen én door bestaande middelen beter in te zetten, waar dat het hardste nodig is.

Vanwege het belang hiervan geven we in deze paragraaf van de begroting inzicht in de plannen. In het jaarverslag wordt gerapporteerd over de realisatie. Deze paragraaf gaat voornamelijk in op de coalitie middelen die voor de verschillende begrotings-programma's beschikbaar zijn om vanuit de integrale aanpakken initiatieven aan te jagen (vliegwielgeld). Om tot uitvoering te komen op de verschillende thema's zijn meer investeringen nodig. Per thema beschrijven we de opgaven waar elk gebied voor staat. Daarnaast wordt het huidige inzicht gedeeld van overige gemeente- en Rijksmiddelen die beschikbaar zijn gemaakt.

Beschikbare incidentele coalitiemiddelen

Binnen het Amsterdams akkoord heeft de coalitie in totaal € 60 miljoen gereserveerd voor de integrale aanpakken in stadsdeel Nieuw-West, Noord en Zuidoost. Eind 2022 zijn de uitgangspunten vast gesteld op welke wijze deze incidentele middelen worden verdeeld tussen de drie focusgebieden. Voor ieder programma team is in eerste instantie € 1 miljoen gereserveerd. Dit is inclusief de bijdrage vanuit Specifieke Uitkering Kansrijke Wijk dat aan Nieuw-West en Zuidoost zijn toegekend omdat deze stadsdelen zijn verbonden aan Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid wegen stapeling van problemen. In 2023 is € 9,5 miljoen onttrokken en besteed en het budget van 2024 is gebaseerd op de onderliggende bestedingsplannen van de integrale aanpakken. Bij de Voorjaarsnota 2024 zijn de resterende incidentele coalitie middelen verdeeld over de drie aanpakken op basis van een verdeelsleutel grotendeels gebaseerd op het aantal inwoners per stadsdeel. Voor 2025 is € 14,7 miljoen begroot. We geven € 12,6 miljoen uit aan inhoudelijke maatregelen. Daarnaast is er € 2,1 miljoen beschikbaar voor de programmaorganisaties. Het doel is om structurele bewegingen in gang te zetten die op termijn worden gefinancierd vanuit reguliere middelen.

Totaaloverzicht uitvoeringsbudgetten integrale aanpakken

Bedragen x € 1 miljoen

Programma	**2024**	**2025**	**2026**
1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	€ 1,3	€ 0,8	€ 0,8
2 Openbare Ruimte, Water, Groen en Vervoer	€ 1,6	€ 1,5	€ 1,4
3 Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed	€ 0,5	€ 0,5	€ 0,4
5 Onderwijs	€ 1,3	€ 0,8	€ 0,8
6 Gezondheid, Zorg, Jeugd,Opvang en Diversiteit	€ 2,7	€ 2,2	€ 2,2
7 Sociale Zaken en Armoedebestrijding	€ 2,2	€ 1,4	€ 1,4
8 Veiligheid	€ 3,0	€ 1,9	€ 1,9
B Bestuur en organisatie (democratisering)	€ 5,0	€ 3,4	€ 3,4
Totaal Maatregelen	**€ 17,4**	**€ 12,6**	**€ 12,4**
B Overhead (programma team)	€ 1,8	€ 2,1	€ 2,9
Dekking coalitie middelen 22-26	**€ 19,2**	**€ 14,7**	**€ 15,4**

Verdeling maatregelen budget naar gebied	**2024**	**2025**	**2026**
Nieuw-West	€ 7,9	€ 5,0	€ 5,0
Noord	€ 4,6	€ 4,5	€ 4,3
Zuidoost	€ 4,9	€ 3,1	€ 3,1
Totaal	**€ 17,4**	**€ 12,6**	**€ 12,4**

Eerste inzicht middelen voor de drie gebieden met een integrale aanpak

Met het coalitieakkoord wordt onderkend dat het scheppen van gelijke kansen voor alle bewoners in Nieuw-West, Noord en Zuidoost ongelijk investeren vergt. Naast de voornoemde incidentele coalitie middelen worden ook andere budgetten ingezet om verbeteringen in deze drie gebieden te kunnen financieren. Op basis van het huidige inzicht zijn hier volgende middelen voor beschikbaar:

- **Grondexploitaties**. Dit zijn de actieve grondexploitaties en de zachte plannen die inmiddels in de (bestuurlijke) procedure zitten en naar verwachting binnenkort aan de raad worden voorgelegd.
- **Coalitiemiddelen**. Vliegwielmiddelen. Er worden autonome programmamiddelen beschikbaar gesteld voor innovatieve projecten en leerprocessen. Dit om grotere

structurele bewegingen aan te zwengelen. De middelen zijn tijdelijk. Ze zijn een katalysator en worden na een (on) succesvolle doorbraak voor nieuwe doeleinden ingezet. Voor de huidige collegeperiode is € 60 miljoen gereserveerd voor de drie integrale aanpakken in Nieuw-West, Zuidoost en Noord. Als de bestedingsplannen 2024 volledig gerealiseerd worden, resteert nog € 30,1 mln. Daarvan is € 5 mln. reeds gealloceerd voor de programma-organisaties.

- **Reguliere1 geldstroom her(in)richten**. Het uiteindelijke doel van vliegwielmiddelen is om gedurende de looptijd doorbraken te realiseren. Deze successen vormen het startpunt om een fundamentele en structurele koerswijziging van de reguliere operatie – zowel financiële middelen als capaciteit – tot stand te brengen. In onderstaande schema zijn dit stadsverbetering, investeringen en incidentele middelen.
- **Rijksmiddelen**. Nieuw-West en Zuidoost zijn twee van de twintigfocusgebieden van het NPLV. Hierdoor hebben zij in de afgelopen periode meer aanspraak kunnen maken op Rijksmiddelen dan Noord. Nieuw-West en Zuidoost ontvangen circa € 70 mln. meer dan Noord. De bijdrage vanuit het Volkshuisvestingsfonds voor Zuidoost en Nieuw-West draagt in grote mate bij aan het verschil. Noord heeft middelen aangevraagd bij Preventie met Gezag (circa € 250K).
- **Europese subsidies**. Subsidies die worden beheerd door nationale of regionale overheden. Leningen, garanties en kapitaalinvesteringen voor de uitvoering van het EU-beleid en de EU-programma's.

Eerste inzicht middelen voor de drie integrale aanpakken

De som van meerjarige budgetten met bedragen x € 1 miljoen

	Totaal	Zuidoost	Nieuw-West	Noord
1.1 Grondexploitaties	**€ 188**	€ 22	€ 120	€ 47
1.2 Stadsverbetering '23 - '27	**€ 145**	€ 53	€ 40	€ 51
1.3 Investeringen '23 - '27	**€ 353**	€ 119	€ 106	€ 128
2.1 Incidentele middelen	**€ 21**	€ 7	€ 7	€ 7
2.2 Coalitiemiddelen '23 - '26	**€ 60**	€ 17	€ 23	€ 20
3. Rijksmiddelen	**€ 237**	€ 103	€ 109	€ 25
4.1 Europese subsidie	**€ 5**	€ -	€ -	€ 5
Totaal	**€ 1.008**	**€ 321**	**€ 405**	**€ 282**

In de periode 2024 is voor Nieuw-West een uitvoeringsprogramma gemaakt. De verschillende doelen, activiteiten en indicatoren vanuit de focusgebieden en vanuit het landelijke Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid worden voor de verschillende aanpakken nader uitgewerkt om tot een uniforme integrale voortgangs-monitor te komen, zodat deze in de Begroting 2026 kunnen worden opgenomen.

Aanpak Noord

Op 13 februari 2024 is het plan 'Aanpak Noord: pionieren en samenwerken in vertrouwen' vastgesteld in het college van B&W. De directe aanleiding voor Aanpak Noord is dat bewoners, verenigd in Red Amsterdam Noord (RAN), in 2021 aan de bel trokken om bij de gemeente hun zorgen kenbaar te maken over de toenemende kloof tussen bestaande en nieuwe wijken, de bestaande en nieuwe bewoners, de verwaarlozing van de bestaande wijken en het gebrek aan vertrouwen in de gemeente en andere instituties. In de zomer van 2021 is door het College van B&W besloten Aanpak Noord te initiëren en is een start gemaakt met het herstellen van vertrouwen tussen bewoners, ambtenaren en bestuur van gemeente Amsterdam. Op verzoek van de burgemeester maakte RAN begin 2022, in hun aanzet tot een plan, duidelijk wat volgens hen moest gebeuren in Noord. In dezelfde periode werd gestart met Aanpak Noord met opdracht om samen met bewoners, ondernemers en partners een langjarige Aanpak Noord te ontwerpen.

Deze vijfentwintigjarige aanpak werkt zowel buurtgericht als Noordbreed aan drie hoofd-resultaten: vertrouwen, prettige en veilige woon- en leefomgeving en kansengelijkheid jeugd. Daarbij focussen we ons steeds op 6 thema's naast bewonersbetrokkenheid en veiligheid, die door alle thema's heenlopen.

Bewonersbetrokkenheid

In 2025 gaan we door met het zichtbaar maken wat de aanpak doet en wat nodig is. Door zowel actief te zijn op social media, als via de website, nieuwsbrieven, filmpjes, en netwerkborrels brengen we de Aanpak en haar netwerk op verschillende manieren onder de aandacht. Het versterken van bewonersbetrokkenheid en bewoners-platformen is een essentieel onderdeel van de aanpak, hiermee kunnen we bewonersorganisaties faciliteren die een belangrijke rol spelen in de aanpak. Daarnaast gaan we in 2025 door met het werken aan nieuwe samenwerkings-vormen en instrumenten, waarin de bewoners een belangrijke rol spelen. Monitoring en evaluatie om de werkwijze en het effect van de aanpak te volgen, en samenwerking met onderzoekers om te leren en impact te meten, wordt in 2025 verder ontwikkeld.

1 Dit is de eerste stap voor de herinrichting van reguliere budgetten en nog zonder resultaten van ongelijk investeren en transparant maken van gemeentelijke inzet in de focusgebieden Nieuw-West, Noord en Zuidoost vanuit de reguliere gemeente begroting.

Buurteconomie

Op basis van gesprekken die zijn gevoerd met ondernemers, bewoners en corporaties heeft Noord een Agenda Economie gemaakt die via 5 programmalijnen zorgt dat we kunnen sturen op vooruitgang per lijn. De 5 programmalijnen zijn: versterken van de buurteconomie, het aanjagen en faciliteren van sociaal ondernemen, het versterken van publiek-private samenwerking, het zoeken naar ruimte voor ondernemers in Noord en de herwaardering van het MBO.
Het gaat over de vraag hoe een sterke buurteconomie kan bijdragen aan een veilige woonomgeving en kansen voor bewoners (jong en oud) op werk.
In het thema Buurteconomie gaat het concreet over de focus op het terugwinnen van vertrouwen, het zijn van een betrouwbare overheid waarbij de innovatie met name binnen het systeem plaatsvindt (vraag de ondernemers om wat zij nodig hebben!) en waarbij we toewerken naar innovatie en experimenteren de komende jaren. In 2025 komt extra aandacht voor community wealth building om de waarde van de lokale economie terug te laten vloeien naar de (omliggende) buurt maar ook de buurt nog meer te betrekken bij hun lokale ondernemers.

Kansen voor de jeugd

In Noord groeit een te groot deel van de kinderen op in een achterstandspositie. Deze kinderen groeien op in gezinnen met een hogere kans op armoede, ongezonde levensstijl, stress thuis, schulden en met minder mogelijkheden voor talentontwikkeling. In de buurt zijn soms weinig positieve rolmodellen, maar wel de verleidingen van de straat. Daarbij zien we dat een te groot deel van de kinderen al met een taalachterstand aan de basisschool begint. Leerlingen uit deze buurten hebben vaker een lager schooladvies voor het voortgezet onderwijs dan kinderen uit andere buurten. Ook het percentage vroegtijdige schoolverlaters, zonder startkwalificatie, is hoger dan gemiddeld. Hun positie als volwassenen op de arbeidsmarkt en de woningmarkt zal kwetsbaarder zijn. En dit alles hangt weer samen met een eerdere slechtere gezondheid. De opgave waar we voor staan is om het patroon van intergenerationele kansenongelijkheid te doorbreken. Kwalitatief goed onderwijs en vergroten van bestaanszekerheid zijn daarin essentieel. Hierbij moeten we onszelf dwingen aan te sluiten bij de behoeftes van de kinderen, jongeren en hun ouders. En hen deelgenoot maken van de oplossingen. Dit doen we door hen actief te betrekken via bestaande netwerken en de buurtsamenwerkingen. In de Banne starten we om deze nieuwe werkwijze te ontwikkelen samen met partners als het buurtteam, OKT, scholen, WPI en de sociale basis. De plannen die in 2024 hieruit voortkomen zullen in 2025 steeds verder geconcretiseerd worden, zoals: het initiatief van Bewoners uit de Banne voor een community aanpak van ouders en kinderen van 0-4, het aansluiten bij een beweging van het WPI ‘Gewoon geld geven’, extra aandacht voor leesplezier door het stedelijk leesoffensief te vertalen naar Noord. Hetzelfde geldt voor de stedelijke lerarenagenda, samen met het MBO, werkgevers en samen met jongeren een plan maken en uitvoeren om het MBO aantrekkelijker te maken voor jongeren. Dit doen we door de initiatieven meer te laten landen in de buurten o.a. door de programmering in Techhubs en daarbij specifieke aandacht te hebben voor de groep jongeren die al is uitgevallen. Tot slot is een belangrijke voorwaarde voor een kansrijke buurt het bevorderen van de veiligheid. Hiervoor worden onder andere extra jongerenwerkers en staatcoaches ingezet.

Kansrijke sociale buurten

Binnen dit thema wordt gewerkt aan buurten waar kinderen en hun ouders zo kansrijk mogelijk kunnen wonen en opgroeien. In de Molenwijk, de Banne en de Kleine Wereld zijn we gestart met buurtcoalities/ buurtsamenwerkingen. In de Waterlandpleinbuurt zijn we aan het verkennen en in de van der Pekbuurt starten we in het derde kwartaal van 2024. Hier bepalen we samen met bewoners en organisaties wat de belangrijkste opgaves zijn. Bewoners kunnen hierin een opdracht gevende of -nemende rol krijgen. Ook is binnen deze coalities aandacht voor bestaanszekerheid en perspectief voor bewoners door opleiding en werk.
We werken aan betere ondersteuning en huisvesting van door bewoners zelf opgezette initiatieven. In 2024 krijgen buurtsamenwerkingen steeds meer vorm in de verschillende buurten zoals hierboven genoemd. De samenwerkingen richten zich op thema’s die in de buurt belangrijk zijn, werken deze uit en beginnen activiteiten rondom deze thema’s te organiseren en sluiten aan bij structurele overleggen om hun stem te laten horen. Het faciliteren en ondersteunen van deze en nieuwe buurtsamenwerkingen zal ook in 2025 een belangrijk thema zijn. Hiermee, en door het samenwerken met sleutelpersonen uit de buurt, zijn we op zoek naar manieren om steeds meer bewoners te bereiken ook op de meer moeilijke thema's als bestaanszekerheid en gezonde levensstijl. De inzet om informele initiatieven naar formele samenwerkingsvormen door te ontwikkelen sluit hier ook bij aan. Evenals het koppelen van bewoners aan het werk dat nodig is in een buurt.

Openbare ruimte

De achterstanden in de Noordse openbare ruimte vragen meer dan de op dit moment beschikbare middelen om ze op te kunnen lossen. Ondertussen wordt er hard gewerkt aan het wegwerken van het achterstallig onderhoud met de beschikbare middelen in samenwerking met V&OR. Dat gebeurt naar aanleiding van bewonersinitiatieven en op aanwijzen van bewoners en ondernemers, zowel met het ontwerp als in de uitvoering. Aanvullend daarop proberen we in 2025 meer te gaan werken aan het integreren van bewoners (en hun wensen) in de interne besluitvorming in plaats van dat we bij gepland onderhoud hun wensen ophalen.
De inzet van dit thema is verdeeld over een aantal lijnen, waarbij ook in 2025 de focus ligt op het wegwerken van achterstanden. Daarbij wordt bijvoorbeeld bij gepland onderhoud gesproken met bewoners over hun wensen ter verbetering en vergroening

van de openbare ruimte. Kleinschalige verbeteringen in buurten of straten waar geen onderhoud gepland staat of wordt uitgevoerd, doen we onder andere door middel van buurtschouwen en de gesprekken die in het kader van de integrale buurtaanpak worden gevoerd (zie 'wonen').
In 2023 en 2024 zijn een aantal projecten gestart met de voorbereiding, die vanaf Q3 2024 zichtbaar worden op straat. Dit zal naar verwachting bijdragen aan het herwinnen van vertrouwen in de overheid. In 2025 komt de focus nog meer op een buurtgerichte aanpak waarbij de thema's van de aanpak op aangeven van, en samen met bewoners en ondernemers, in samenhang worden aangepakt. Hiermee vergroten we de zichtbaarheid, leefbaarheid en doelmatigheid.

Stadsnatuur en groen

Aanpak Noord wil samen met bewoners de groene structuren in het stadsdeel beschermen en versterken. Dat vraagt niet alleen om ecologische impulsen, maar ook om meer onderzoek, organisatorische verbeteringen en meer samenhang en transparantie in de communicatie over Stadsnatuur & Groen. In afstemming met de groengroepen wordt de inzet jaarlijks geprioriteerd. De Ecologische Kaart Amsterdam Noord is daarbij een belangrijke leidraad. Hierin zijn meer dan 100 ambities opgenomen. De opgave is groter dan de beschikbare middelen. De planvorming van de projecten uit 2023 en 2024, evenals de adviezen uit de ecologische onderzoeken, komen (deels) tot uitvoering in 2025. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de aanpakken van ecologische knelpunten zoals de flessenhals bij Schellingwoude en de Zevenster (rotonde Meeuwenlaan). Daarnaast wordt het budget ingezet als vliegwiel voor nieuwe manieren van werken, bijvoorbeeld de opname van faunapassages in groot onderhoud, pilots in de gebiedsontwikkeling en de implementatie van maatregelen voor ecologisch beheer.

Wonen

Samen met woningbouwcorporaties, bewoners, Red Amsterdam Noord (RAN) en andere stakeholders zet de gemeente zich in om te komen tot een samenhangend geheel van verbeteringen van woningen, openbare ruimte, voorzieningen, en sociale interventies in de buurten. In de gesprekken met de woningbouwcorporaties is de focus ook gericht op woningkwaliteit en verduurzaming als onderdeel van de buurtaanpak.
Vanuit het thema wonen en werken, verkennen en versterken we in 2024 en 2025 in 3 buurten met bewoners en corporaties op welke manier we integraal en buurtgestuurd werken (Molenwijk, De Kleine Wereld en de Waterlandpleinbuurt). Samen met bewoners zal begonnen worden om deze manier van werken rondom complexe opgaven vorm te geven. Naast brede inzet van de energiebespaarservice, concrete isolatiemaatregelen bij pakweg 6000 huishoudens in vooral Oud-Noord, ook aandacht voor woningen met slechte energielabels (E, F en G) en de snelheid en manier waarop deze worden aangepakt. Tevens zijn snelle acties en gerichte oplossingen nodig voor de problematiek in het hier en nu zoals bij schimmelwoningen. Dit kan leiden tot extra uitgaven op dit thema.
Om bewonersgroepen meer in hun kracht te zetten, ondersteunen we bewonersinitiatieven die zich richten op het thema wonen en zetten we een wooncoördinator bij RAN in ter ondersteuning van dit thema.
Verder is de haalbaarheid in kaart gebracht van werkafspraken om extra handen te hebben voor het (achterstallige) onderhoud in Noordse woningen, op zo'n manier dat ook personen met een zekere afstand tot de arbeidsmarkt daar profijt van hebben. Met extra middelen vanuit 'ongelijk investeren' wordt ingezet op het begeleiden van degenen die werken aan onderhoud aan (corporatie)woningen. Naar verwachting komt het later dit jaar tot uitvoering op een nog bescheiden schaal en zetten we dit door in 2025.
Opgemerkt moet worden dat de Aanpak Noord geen middelen heeft vanuit het Nationaal Volkshuisvestingsfonds en omdat Noord geen focusgebied is in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid, heeft Amsterdam Noord (nog) niet kunnen meedingen naar de beschikbare Rijksmiddelen vanuit SPUK Kansrijke wijk.

Bedragen x € 1 miljoen

Programma	Pijler	2024	2025	2026
2 Openbare Ruimte	Wonen	0,3	0,2	0,2
2 Openbare Ruimte	Openbare Ruimte	0,6	0,5	0,5
2 Groen en Dierenwelzijn	Stadsnatuur en Groen	0,7	0,8	0,7
3 Economie en innovatie	Buurteconomie	0,5	0,5	0,4
6 Basisvoorzieningen	Kansen voor de jeugd	0,9	1,0	1,0
6 Basisvoorzieningen	Kansrijke Sociale Buurten	1,0	1,0	0,9
B Bestuur en organisatie (democratisering)	Bewonersbetrokkenheid	0,6	0,6	0,6
Totaal		**4,6**	**4,5**	**4,3**
B Overhead	Programma Team	1,3	1,1	1,1
Totaal		**5,9**	**5,6**	**5,4**

Nationaal Programma Samen Nieuw-West

Met het Nationaal Programma Samen Nieuw-West (NP SNW) wil een alliantie van overheden, (maatschappelijke) organisaties, bedrijven en bewoners van Nieuw-West de opeenstapeling van problemen in stadsdeel Nieuw-West doorbreken. In februari 2024 hebben de alliantiepartners hier afspraken over gemaakt in een uitvoeringsprogramma 'Wij maken samen Nieuw-West'. Hierbinnen zijn gemeenschappelijke waarden gedefinieerd voor de lange termijn met de volgende vijf hoofdopgaven:
1) Eigenaarschap, Inclusie en Democratie 2) Werk en bestaanszekerheid 3) Wonen en Leefomgeving 4) Veiligheid en 5) Kansen voor de jeugd. Een ander belangrijk thema binnen het NP SNW is community wealth building. We willen een eerlijkere verdeling van welvaart en welzijn door geld dat verdiend wordt in een gebied, terug te laten vloeien naar de bewoners van dit gebied. Eigenaarschap, Inclusie en Democratie legt de basis voor de verandering in alle andere domeinen. Van, voor, met en door bewoners. Iedereen doet mee en iedereen heeft recht op spreken. Van de vijf genoemde hoofdopgaven ligt onze focus de eerste jaren bij kansen voor de jeugd. Nieuw-West verbetert pas écht, blijvend en in rap tempo als de jeugd zich goed kan ontwikkelen. Per opgave zijn hieronder de belangrijkste onderwerpen en of activiteiten benoemd.

Eigenaarschap, inclusie en democratie

Het is noodzakelijk dat bewoners in Nieuw West de regie krijgen over hun leven, levensonderhoud en hun leefwereld. Bewoners, bedrijven, overheden en maatschappelijke instanties dragen Nieuw- West samen en bepalen gezamenlijk de prioriteiten en werken als gelijkwaardige partners samen waarbij de bestaanszekerheid van de bewoners centraal staat.
Om te komen tot een wezenlijke democratische samenleving in Nieuw West zijn er drie hoofdopgaven:

1. Het ondersteunen van bestaande en nieuwe wijkallianties in de 10 vastgestelde focusbuurten waar bewoners de trekker van zijn. In drie focusbuurten is gestart met buurtbalans plus een welzijnsdashboard waarin de bewoners zelf aangeven wat er nodig is.
2. Bouwen aan eigenaarschap van bewoners door bewoners op alle niveaus in Samen Nieuw West in te zetten. Er zijn twee bewonersberaden georganiseerd om bewoners te informeren over het Nationaal Programma maar bewoners worden ook geactiveerd om mee te doen, mee te praten en te beslissen. Er zijn vijf bewoners actief in het alliantiebestuur en ook in het opgaveteam participeren bewoners.
3. Werken aan diversiteit en inclusie. Niet alleen binnen het Nationaal Programma streven we naar inclusiviteit maar vooral op wijkniveau werken we samen aan inclusieve gemeenschappen. Hierin zijn de onderlinge solidariteit en verbondenheid sterk genoeg zodat iedereen zich welkom voelt om volwaardig deel te nemen en iedereen zich gerespecteerd voelt.

Veiligheid

Binnen dit domein zijn drie hoofdlijnen uitgewerkt waar de komende jaren op wordt geïnvesteerd.
1. We handelen adequaat, proportioneel en zorgvuldig:
   - Actielijn solide fundament: implementatie van strategische initiatieven om de veiligheid en veerkracht te verhogen door het veranderen van bestaande praktijken en het intensiveren van samenwerkingen. De veiligheidsscore streeft naar een stijging met 15%, gericht op minimaal een 7,0 in 2026. In 2024 en 2025 worden wordt ook intensivering van toezicht en handhaving gerealiseerd. De werving hiervan is inmiddels gestart.
   - Actielijn veiligheidsdragers: De betrokkenheid en inzet van de buurtvaders en -moeders zijn verduurzaamd. Er wordt geïnvesteerd in de persoonlijke ontwikkeling van deze bewoners. Een van de mooie ontwikkelingen is de inzet van de buurtmoeders als kantinemoeders bij het Caland Lyceum, wat ook bijdraagt aan de sociale cohesie en veiligheid rondom deze school.
2. We werken aan verbondenheid, verdraagzaamheid en herstel:
   - Actielijn wijkrechtspraak: de verkenningsfase is afgerond en de uitvoeringsfase is gestart met om tegen het einde van het jaar te beginnen met wijkrechtspraak. Er vinden inmiddels al leerplichtgesprekken plaats in Nieuw-West.
   - Actielijn huiselijk geweld en kindermishandeling: er is een pilot gestart in de Wildemanbuurt voor time-out woningen en drie vertrouwenspersonen zijn aangesteld. Er wordt actief samengewerkt met partners om recidiverende factoren te onderzoeken. Het streven is om de inzichten uit de pilot direct te koppelen aan de verbetering van bestaand beleid en processen.
3. We doorbreken criminele structuren:
   - Actielijn online veiligheid: een nieuwe actielijn is gelanceerd om de online veiligheid van de jeugd te versterken. Justitiële, educatieve en maatschappelijke organisaties bundelen hun krachten om preventieve en responsieve strategieën te ontwikkelen, met de focus op het creëren van een veiligere online omgeving voor jongeren.
   - Actielijn doorbreken criminele carrières in de Wildemanbuurt: een co-creatie tussen justitiële partners, zoals politie, Openbaar Ministerie en intensivering van samenwerking met formele en informele maatschappelijke partners met als doel de criminaliteit te doorbreken en tegelijkertijd te investeren in de leefbaarheid en veiligheid in de buurt. Er is gestart met allerlei interventies om intimidatie in de wijk tegen te gaan. Ook zijn er 40 jongvolwassen aan een baan geholpen en werken in de straatgerichte aanpak ondernemers en professionals samen aan een veilige, schone Osdorper Ban.

Werk en bestaanszekerheid

Bewoners uit Nieuw-West moeten volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. We zetten ons in om de bestaanszekerheid te garanderen van bewoners in Nieuw-West via de volgende hoofdopgaven:

1. We maken werk beter toegankelijk voor wie dat nu niet het geval is. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ondersteunen we om stappen te zetten naar meer participatie en op termijn werk. Verder zetten we ons in om achterstanden van jongeren op de arbeidsmarkt weg te werken. Streven is dat werk moet lonen in Nieuw-West. Via passend werk kunnen mensen voorzien in de essentiële behoeften, een zinvol bestaan opbouwen en sociale relaties aangaan.
2. Iedereen verdient financiële bestaanszekerheid - in de eerste plaats via werk, maar altijd via voldoende besteedbaar inkomen, zodat de stress van armoede tot het verleden behoort. We zetten ons in voor meer gebruik van financiële regelingen en minder schulden onder de bewoners van Nieuw-West.
3. Bewoners, lokale initiatieven, ondernemers en instanties werken samen aan de opgaven in Nieuw-West. We willen de lokale economie versterken door ruimte te bieden aan initiatieven en de samenwerking tussen partijen te verbeteren. Hierbij leggen we de verbinding met Community Wealth Building zodat steeds meer middelen binnen Nieuw-West blijven en rondgaan.

Wonen en leefomgeving

Voor veel bewoners van Nieuw-West biedt de woning op dit moment niet het veilige thuis dat geborgenheid geeft, een veilige plek om te leven, op te groeien en zich te ontplooien. We zetten daarom in op de in het Verdiepend Uitvoeringsprogramma 2024-2027 bepaalde 4 thema's en de volgende actielijnen:

1. Iedereen een thuis. Extra inzet verduurzamen, renoveren en bouwen van woningen en bewoners intensiever hierbij betrekken. Iedereen die wil terugkeren bieden we een passende woning in de buurt aan. Verbeterde doorstroom naar passende woningen met onder meer doorstroom van grote gezinnen en senioren. Extra inzet vocht- en schimmelaanpak.
2. Bewoners voelen zich thuis en verbonden in hun buurt. Bewoners worden betrokken bij: extra investering in inrichting van pleinen en parken om elkaar te ontmoeten; versterken wijkeconomie met voorzieningen en ontmoetingsruimtes; intensivering (hotspots) Schoon, Heel en Veilig en beheer bij bouwprojecten.
3. Bewoners ervaren dat hun leefsituatie en perspectief is verbeterd, ze voelen zich gezien en gehoord. Extra inzet van begeleiding bewoners door actief naar bewoners toe te gaan en laagdrempelig in de buurt aanwezig te zijn.
4. Bewoners kunnen zich duurzaam verplaatsen. Uitvoering van maatregelen om de mobiliteit voor sociale netwerken, werk en voorzieningen te verbeteren, fijnmaziger te maken en voor lage inkomensgroepen meer financieel bereikbaar te maken.

Kansen voor de jeugd

Veel kinderen die geboren worden in Nieuw-West staan voor grote uitdagingen. De startpositie van kinderen verschilt enorm van leeftijdsgenoten in andere delen van de stad. Om dit te doorbreken zetten we in op de volgende hoofdopgaven en activiteiten met als uitgangspunt dat ieder kind anderen ontmoet:

1. Jonge kinderen groeien stressvrij op doordat de voorwaarden op orde zijn om in een stimulerende omgeving (gezin, school, straat) zijn of haar talenten te ontwikkelen. We stimuleren dat formele en informele partijen die daar een rol in spelen goed samenwerken en elkaar aanvullen. Ook gaan we voor 100% deelname aan de voor- en vroegschoolse educatie. Op vier thema's stellen ontwikkelteams verbetervoorstellen op, zoals het verbeteren van begeleiding van ouders voordat de kinderen op school komen, betere toeleiding naar de voorschool, betere training van professionals en het versterken en uitbreiden van de voor- en vroegschool.
2. Ieder kind ontdekt en ontwikkelt talent met behulp van een pedagogische infrastructuur op en rondom school. Op school leren zij niet alleen rekenen en schrijven maar kunnen zijn ook in brede zin hun talenten ontwikkelen. Initiatieven hiertoe zijn onder meer Samen Leren in de Wijk, Familiescholen en Naschoolse Ontwikkelomgeving.
   In een pilot op drie clusters van scholen wordt het versnipperde aanbod op en rondom de scholen anders ingericht (een nieuwe infrastructuur) uitgaande van de leefwereld van jongeren. Kinderen kunnen zich hierdoor 12 uur lang op en rondom de school ontwikkelen.
3. Jongeren en jongvolwassenen in Nieuw-West verdienen meer perspectief op passend werk en woning. In een domein overstijgende aanpak gaan we samen met jongeren experimenteren met vernieuwende oplossingen. Daartoe is de Kerngroep Jongeren opgericht die meepraat en -denkt over de toekomst van jongeren. Er worden in 2025 een aantal doorbraken gerealiseerd op integrale thema's die de opgaveteams overstijgen, zoals wonen, werken en veiligheid.

Overkoepelende opgave: Community Wealth Building

Community Wealth Building (CWB) is een actiegerichte, plaatsgebonden aanpak voor economische ontwikkeling, gericht op het creëren van goede lokale banen en zeggenschap en eigenaarschap over de lokale economie. Door de inkoopvraag van lokaal verankerde instituties te verbinden aan het aanbod van te ontwikkelen (werknemers)coöperaties zijn werknemers in staat kapitaal op te bouwen en sturing te geven aan hun eigen werksituatie. Speerpunten voor 2025 zijn:

1. Inkoop: een substantiële verschuiving van geldstromen vanuit de gemeente en andere lokaal verankerde instituties via inkoop naar lokaal gewortelde ondernemingen in Nieuw-West, zoals de eerste werknemerscoöperaties;

2. Coöperaties: het ondersteunen van de totstandkoming van minimaal twee nieuwe werknemerscoöperaties en het verstevigen van de coöperaties die in 2024 ontstaan tot robuustere ondernemingen. We doen dit onder meer door het actief verbinden van deze organisaties met inkopers van alliantiepartners uit het Nationaal Programma, maar ook door ondersteuning met zakelijke dienstverlening en trainingen;
3. Infrastructuur: we bouwen vanuit de eerste praktijkvoorbeelden gestaag aan een ecosysteem voor Community Wealth Building: een hecht lokaal netwerk, waarbinnen lokale inkoop, werknemerscoöperaties en andere lokaal gewortelde ondernemingen en ondersteunende diensten elkaar steeds beter vinden en versterken.

Overkoepelende opgave: Werkend leren

Werkend Leren (WL) is de kennislijn van het programma en werkt aan een dwarsdoorsnijdend leerprogramma voor alle betrokkenen. De activiteiten die dit ondersteunen, betreffen:

1. De vorming van een Kenniscoalitie;
2. Het verbinden van kennispartners aan alle opgaveteams;
3. Het ontsluiten van alle beschikbare kennis en alle betrokkenen toerusten daar zelfstandig gebruik van te maken;
4. Ruimte voor leren met en van elkaar.

In 2024 is en wordt de Kenniscoalitie opgezet en wordt geïnvesteerd in het opzetten van trainingen en opleidingen om de alliantiepartners (met name de informele organisaties en bewoners) te ondersteunen bij het uitvoeren van de actielijnen van het programma.
In 2025 wordt verder gebouwd aan het faciliteren van sleutelpersonen (bewoners) om een actieve rol te spelen in het leerprogramma (trainingen, cursussen, opleidingen); in fysieke ruimten waar het leerprogramma (Buurtcampus, Sportcampus en Studiezalen) kan plaatsvinden en in het organiseren van de kennisontsluiting binnen de brede Alliantie.

Bedragen x € 1 miljoen

Programma	Opgaves	2024	2025	2026
1 Wonen	Wonen en fysieke leefomgeving	0,7	0,4	0,4
6 Basisvoorzieningen	Kansen voor de Jeugd	0,4	0,3	0,3
7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	Werk en bestaanszekerheid	1,2	0,8	0,8
8 Veiligheid	Veiligheid	1,5	1,0	1,0
B Bestuur en organisatie (democratisering)	Eigenaarschap, Inclusie en Democratie	1,0	0,6	0,6
B Bestuur en organisatie (democratisering)	Overkoepelende opgave: Community Wealth Building	2,0	1,3	1,3
B Bestuur en organisatie (democratisering)	Overkoepelende opgave: Werkend Leren	0,2	0,1	0,1
B Bestuur en organisatie (democratisering)	Ontwikkelbuurten	0,3	-	-
B Bestuur en organisatie (democratisering)	Communicatie	0,6	0,4	0,4
Totaal		**7,9**	**5,0**	**5,0**
B Overhead	Programma Team	0,3	0,5	1,0
Totaal		**8,2**	**5,5**	**6,0**

Masterplan Zuidoost

De Bijlmer was een belofte. Mooie ruime en betaalbare woningen voor iedereen. Veel groen. Alle ingrediënten voor een mooi, bloeiend stadsdeel. Het stadsdeel komt vaak op een negatieve manier in het nieuws. De geweldsincidenten in de zomer van 2019 waren de directe aanleiding voor Masterplan Zuidoost. Het kon zo niet langer. Te veel bewoners hebben problemen. Vaak meer dan in de rest van de stad. Het plan is om daar met elkaar verandering in te brengen. Deze aanpak moet gaan leiden tot een structurele verbetering voor de bewoners. Publieke en private partijen uit Zuidoost verbinden zich in een Alliantie voor ten minste 20 jaar aan Zuidoost. Vanaf 2024 hebben de bewoners van Zuidoost een belangrijke positie in de heroriëntatie van het masterplan. In de komende periode wordt samen met de bewoners en de alliantiepartners op basis van gelijkwaardigheid gewerkt aan de doorontwikkeling van het Masterplan. Het Masterplan richt zich primair op de jeugd, en daarmee op hun opvoeders. Veiligheid is essentieel en de leefbaarheid moet optimaal in orde zijn. We gaan de maatschappelijke effecten van deze drie belangrijke uitgangspunten monitoren. De ambities zijn daarbij de volgende:

Participatie en inclusie

We bouwen aan een inclusieve samenleving waarbij iedereen ertoe doet. De basis hiervan ligt in community-based werken. De speerpunten uit het Masterplan zijn daarin leidend: community centraal, bottom-up werken, in co-creatie, multidisciplinair. Daarbij is het heel belangrijk het vertrouwen te vergroten tussen bewoners en vertegenwoordigers van instellingen en organisaties. We willen bewoners in hun kracht zetten en investeren in het versterken en professionaliseren van formele en informele bewonersorganisaties. Voor groepen bewoners die onvoldoende kansen hebben om te participeren in de samenleving werken we in samenspraak met bewoners en vanuit hun behoeften aan het verbeteren van factoren die hen belemmeren om actief deel te nemen aan de samenleving. Met name als het gaat om (institutioneel) racisme, discriminatie, armoede, werkgelegenheid en taalachterstand.

Wonen

De Alliantiepartners erkennen het belang van multidisciplinaire samenwerking. Alleen samen kunnen we de problematiek op het gebied van wonen, werk en veiligheid effectief aanpakken. Daarom gaan de Alliantiepartners bij voorkeur vanuit één locatie met elkaar samenwerken, zichtbaar en aanspreekbaar voor de bewoners. Partners zullen onder meer in de vorm van wijkactieteams zichtbaar zijn in de wijken. Prioriteiten zijn de hotspotaanpak, de informatievoorziening richting jongeren over wonen door o.a. het informatiepunt Wonen&Zo en worden de projecten perspectiefwoningen voor jonge alleenstaande ouders en het Empowermentcentrum doorontwikkeld. Verlichting in de openbare ruimte behoudt de aandacht. Bij gebiedsontwikkeling helpt de focus van het Masterplan om meer woningen beschikbaar te maken voor met name jongeren uit Zuidoost. In de plinten van Amstel III komt huisvesting voor lokale ondernemers.

Veiligheid

Wijkactieteams

We zetten de integrale samenwerking in de wijk door alliantiepartners middels de Wijkactieteams (WAT) voort en breiden deze uit. Sinds de start van het MP zijn er inmiddels drie Wijkteams actief, in Venserpolder, Holendrecht en de G-buurt. In 2025 zal een vierde WAT worden gestart in de K-buurt. Naast het succesvol oplossen van casuïstiek achter de voordeur en in de openbare ruimte door de WAT's, ontwikkelen de WAT's op basis van behoeften van bewoners verschillende nieuwe instrumenten. Zo is er vanuit het Wijkactieteam Venserpolder sociaal toezicht door Hosts georganiseerd. Zij zijn elke dag van 17:00 t/m 02.00 uur op straat om zichtbaar toezicht te houden en contacten te leggen met bewoners en mogelijke overlastgevers. Deze inzet loopt in 2025 door. De WAT's worden gefinancierd uit coalitiemiddelen Masterplan en uit Rijksmiddelen.

Interventiekracht jeugd en Veiligheid vergroten

De aanpakken binnen het domein jeugd en veiligheid zijn er in alle soorten en maten, maar niet altijd op elkaar afgesteld. Ook hebben we te maken met hiaten in beleid waardoor kwetsbare jongeren tussen wal en schip vallen. Er zijn veel verschillende activiteiten die bijdragen aan het vergroten van de interventiekracht op jeugd en veiligheid. Via intensieve samenwerking met een verscheidenheid aan grassrootsorganisaties (JDK, Keep it Real, Voetbal voor Veiligheid, Zwijgrecht, Moeder is de Sleutel, etc), het bieden van maatwerk op forensische casuïstiek die momenteel niet door 'reguliere' organisaties kan worden opgepakt én door experimenteerruimte te claimen voor nieuwe aanpakken zoals bemiddeling tussen bendes, wordt de interventiekracht op J&V vergoot. In 2025 wordt de inzet waarmee in 2023 en 2024 is gestart, verder uitgerold en wordt inbedding gezocht in beleid en financiersstromen.

Stroomlijnen drugsaanpak

In 2023 en 2024 heeft het RIEC een integrale analyse gemaakt voor specifieke gebieden waarbij allerlei cijfers over criminaliteit en ondermijning per gebouw of straat in een kaart zijn geplaatst. Op die manier worden concentraties van signalen van ondermijning zichtbaar. Op basis van de integrale analyse hebben de veiligheidspartners verschillende specifieke acties ondernomen en worden preventieve activiteiten ontwikkeld. Deze aanpak wordt in 2025 voortgezet voor nieuwe gebieden.

Huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM)

Huiselijk geweld kan zowel een oorzaak als een gevolg zijn van crimineel gedrag. Bewoners geven aan zich onvoldoende bediend te voelen door reguliere instanties en de weg niet te kunnen vinden. De nadruk ligt in 2025 op bewustwording van wat huiselijk geweld inhoudt, het activeren van de community en, in samenwerking met grassrootsorganisaties, de burg te slaan tussen de community en reguliere instanties op het gebied HGKM.

Jeugd en onderwijs

Onze ambitie is gelijke kansen voor alle kinderen in Zuidoost. Daarvoor zetten we in op alle leeftijden, van de zwangerschap totdat jongeren als volwassene participeren in de maatschappij. En we richten ons op alle domeinen waar jongeren zijn: gezin, school en buurt. Om te werken aan gelijke kansen zetten we de reguliere budgetten voor onderwijs en jeugd in samenhang in, evenals de coalitieakkoord middelen onderwijs en de extra rijksgelden voor Zuidoost (de doeluitkering Kansrijke wijk, School en Omgeving en de regiodeal). Hiervoor realiseren we onder andere extra spelinlopen, extra naschoolse activiteiten, Familiescholen en High Dosage Tutoring en verbeteren we de uitstraling van een aantal schoolgebouwen. De coalitieakkoord middelen masterplan Zuidoost zetten we specifiek in voor:

- DeZuidoost Academie, een pedagogische broedplaats waarin we professionals, vrijwilligers en ouders leren en inspireren en waar we ouders/opvoeders uit de buurt opleiden tot een baan in jeugd en onderwijs;
- Jongerenbegeleiding in de wijk door in de buurten gewortelde organisaties en;
- Het versterken van oudernetwerken, opdat ouder beter hun rol kunnen pakken in de opvoeding van hun kinderen.

In alle interventies staat samenwerking centraal: met partners, met ouders/opvoeders en met de jeugd zelf.

Werk en economie

Zuidoost heeft een democratische lokale economie, waarin de belangen, behoeften, wensen en dromen van alle bewoners voorop staan. Zoveel mogelijk eigenaarschap van die bewoners en hun gemeenschappen over alle noodzakelijke (sociale, fysieke, economische, financiële en maatschappelijke) middelen zorgt voor een rechtvaardige verdeling van welvaart en welzijn. Vertrouwen, wederkerigheid, solidariteit en samenwerking staan centraal. We werken aan de hand van de principes van Community Wealth Building samen met in de wijk verankerde organisaties aan nieuwe structuren met zo veel mogelijk eigenaarschap en zeggenschap voor bewoners in de nabijheid. Daarnaast zetten we in op duurzame impact; niet alleen instroom, maar ook duurzaam aan het werk en duurzame loopbaantrajecten in kansrijke sectoren. Zuidoost Werkt is daarin een belangrijke partner. Binnen domein Werk focussen we op ‘van geen werk naar werk’, ‘van onderwijs naar werk’ en ‘van werk naar beter betaald werk’. Met de vaststelling van de economische pijler zetten we, o.a. door middel van programmering en het neerzetten van een centrale ondernemershub, in op het versterken van ondernemersvaardigheden en netwerken, toegankelijke bedrijfsruimte (integraal met ambitie 2 Wonen) en toegankelijke financieringsmogelijkheden. De publiek private samenwerking met de alliantie- en convenantpartners fungeert als vliegwiel voor de intensivering van de duurzame samenwerking op het gebied van werk en economie.

Bestuur en Organisatie

In 2024 is tijdens de heroriëntatie a.d.h.v. verkregen perspectieven en inzichten samen met alle stakeholders een herontwerp vastgesteld en is de implementatie hiervan ingezet. In 2025 wordt het implementatietraject van de nieuwe governance voortgezet ten behoeve van de doorontwikkeling van Masterplan Zuidoost. Het Masterplan is complex. Het doorbreken van systemische en historisch gegroeide ongelijkheden rondom onderwijs, jeugd en gezin, veiligheid, werk, wonen en leefbaarheid is een complexe en dynamische opgave. Daarnaast werken we in het Masterplan samen in een netwerk met partners en bewoners, wat vraagt om een diepgaande verandering in systeem en gedrag. Een lerende aanpak is dus cruciaal, waarin continu wordt geleerd en gereflecteerd op de samenwerking en waarin continu wordt onderzocht wat de juiste dingen zijn om de gewenste impact te bereiken en wordt gemonitord of de dingen die we doen, de beoogde impact maken en op basis daarvan bijsturen. In 2025 bouwen we de weg uit die we in 2024 met de heroriëntatie hebben ingezet. Waar mogelijk en nodig zoeken we hierin de samenwerking op met andere NPLV-gebieden en het ministerie van BZK.

Bedragen x € 1 miljoen

Programma	Ambities	2024	2025	2026
1 Wonen	Wonen	0,6,	0,4	0,4
5 Onderwijs	Jeugd en Onderwijs	1,3	0,8	0,8
7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	Werk en Economie	0,9	0,6	0,6
8 Veiligheid	Veiligheid	1,5	0,9	0,9
B Bestuur en organisatie (democratisering)	Participatie en inclusie	0,6	0,4	0,4
Totaal		**4,9**	**3,1**	**3,1**
B Overhead	Programma Team*	0,4	0,5	0,9
Totaal		**5,3**	**3,6**	**4,0**

** Budget 2024 is inclusief € 0,1 voor Heroriëntatie*

5

Afkortingen- en begrippenlijst

Afkortingen- en begrippenlijst

Cijfers

1AH&S	1Amsterdam Heel & Schoon	Afkorting

A

AAGG	Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht	Afkorting
A-Bis	Amsterdamse Basisinfrastructuur	Afkorting
ACAM	Accountancy en Advies Amsterdam	Afkorting
Accres	Het accres is de beweging (krimp of groei) die het gemeentefonds maakt met de rijksuitgaven mee. Extra rijksuitgaven leiden tot groei van het gemeentefonds. Bezuinigingen op rijksuitgaven leiden tot krimp van het gemeentefonds.	Begrip
ACE	Aanvullend Convenant Erfpacht	Afkorting
Achtergestelde lening	Een lening waarbij, in het geval van faillissement van de lener, de partij die de lening verstrekt wordt achtergesteld in de positie als schuldeiser. De partij die de lening verstrekt kan in dit geval dus pas na andere 'normale' schuldeisers, zoals banken, de schuld opeisen.	Begrip
Activa	De activa zijn onderdeel van de balans en bestaan uit materieel bezit (oftewel materiële activa) en financieel bezit (oftewel financiële activa). De materiële activa zijn de bezittingen in tastbare zaken, zoals grond, schoolgebouwen en de Noord/Zuidlijn. De financiële activa zijn bezittingen in financieel waardepapier, zoals aandelen in deelnemingen of verstrekte leningen aan anderen.	Begrip
AcVZ	Actiecentrum Veiligheid en Zorg	Afkorting
ADAM	Amsterdamse Dierenhulp aan Minima	Afkorting
AEB	Afval Energie Bedrijf	Afkorting
AFK	Amsterdams Fonds voor de Kunst	Afkorting
Afschrijving	Investeringen bewijzen hun nut over meerdere jaren. De kosten van een investering, ofwel de geïnvesteerde som, worden daarom ook over meerdere jaren verdeeld. Het jaarlijkse bedrag is de afschrijving. Het aantal jaren waarover de kosten worden verdeeld heet de afschrijvingstermijn.	Begrip
AGV	Amstel, Gooi en Vecht	Afkorting
AIF	Amsterdams Investeringsfonds	Afkorting
Algemene reserve	Dit is het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente en is een buffer voor het kunnen opvangen van (niet-structurele) financiële tegenvallers.	Begrip

A

Algemene uitkering	Uitkering van het gemeentefonds waarbij geen specifiek doel voor de besteding van de middelen is aangegeven. De hoogte van deze uitkering is afhankelijk van de karakteristieken van een gemeente en eventuele nieuwe gemeentelijke taken, of taken die vervallen.	Begrip
AMIF	Asiel, Migratie en Integratiefonds	Afkorting
AMR2	Subsidie voor arbeidsmarktregio's voor de toeleiding van mensen met een achterstand naar de arbeidsmarkt	Afkorting
AMS	Advanced Metropolitan Solutions	Afkorting
AMSYS	Amsterdam Metro Systeem	Afkorting
ANMEC	Amsterdam Natuur en Milieu Educatie	Afkorting
ANPR	Automatic Number Plate Recognition	Afkorting
AO	Ambulante ondersteuning	Afkorting
AOV	Aanvullend Openbaar Vervoer	Afkorting
Apparaatslasten	Alle personele- en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de gemeentelijke organisatie (los van de kosten van het bestuur). Denk aan de loonkosten voor het ambtelijk apparaat, kosten voor inhuur, huisvestingskosten, facilitaire kosten en automatiseringskosten. Ook kapitaallasten zijn onderdeel hiervan, voor zover deze betrekking hebben op investeringen voor het laten functioneren van de gemeentelijke organisatie.	Begrip
APV	Algemeen Plaatselijke Verordening	Afkorting
Areaalsystematiek	Systematiek voor het meebewegen van de begroting met de groei van de stad. Met een beperkte set objectieve parameters ramen we hoeveel middelen nodig zijn om de Amsterdammers volgend jaar hetzelfde voorzieningenniveau te kunnen aanbieden.	Begrip
ASG	Aanvullende regeling Seksuele Gezondheidszorg	Afkorting
ASP	Amsterdam Science Park	Afkorting
AV	Aanvullend Vervoer	Afkorting
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming	Afkorting
AWVN	Algemene Werkgeversvereniging Nederland	Afkorting

B

B&O	Bestuur en organisatie	Afkorting
B&W	Burgemeester en wethouders	Afkorting
Balans	Het overzicht van onze activa en passiva op een bepaald moment	Begrip
Baten	Inkomsten. Zie ook stelsel van baten en lasten	Begrip

B

Bboor	Bestuurlijke boete overlast openbare ruimte	Afkorting
BBV	Besluit begroting en verantwoording Dit zijn de wettelijke eisen voor de opzet en inhoud van de begroting en jaarrekening.	Afkorting/ Begrip
Bbz	Besluit Bijstandsverlening voor Zelfstandigen	Afkorting
BCF	Btw-compensatiefonds Vanaf 2003 zijn gemeenten btw-plichtig. Het BCF heeft als doel dit nieuwe btw-regime budgettair neutraal te laten verlopen. De gemeente kan onder voorwaarden betaalde btw terugvragen via het BCF.	Afkorting/ Begrip
Bestemmingsreserve	Dit is een reserve waaraan de raad of provinciale staten een bestemming heeft gegeven: het dient een bepaald doel en heeft een vooraf bepaalde looptijd.	Begrip
BIE	Bouwgronden in exploitatie	Afkorting
BIO	Beleidsregel Integriteit en Overeenkomsten Inkoop	Afkorting
BIZ	Bedrijven Investeringszone	Afkorting
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten	Afkorting
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar	Afkorting
BORI	Beheer en Onderhoud Rail Infrastructuur	Afkorting
BOTOC	Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit	Afkorting
BRP	Basis Registratie Personen	Afkorting
Btw	Belasting toegevoegde waarde	Afkorting
Budgettair neutraal	Een budgettair neutrale wijziging in de begroting is een wijziging die geen effect heeft op het saldo van baten en lasten.	Begrip
BV	Besloten Vennootschap	Afkorting
BVOV	Beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer	Afkorting
Bvo	Bruto vloeroppervlak	Afkorting
BW	Beschermd Wonen	Afkorting
BW	Boekwaarde	Afkorting
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Afkorting

C

CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst	Afkorting
CCTV	Closed-circuit television	Afkorting
CNB	Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied	Afkorting
CO2	Koolstofdioxide	Afkorting
COA	Centraal Orgaan opvang asielzoekers	Afkorting

C

COB	Centrale Object Bediening	Afkorting
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden	Afkorting
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap	Afkorting
CRK	Commissie Ruimtelijke Kwaliteit	Afkorting
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Weg- en Waterbouw en de Verkeerstechniek	Afkorting
CSZ	College Sanering Zorginstellingen	Afkorting
CTO	Centrum voor Topsport en Onderwijs Amsterdam	Afkorting

D

DB	Dagbesteding	Afkorting
DB	Dagelijks Bestuur	Afkorting
DBA (wet)	Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties	Afkorting
Decentralisatie-uitkering	Een tijdelijke uitkering vanuit het gemeentefonds, waarbij middelen anders verdeeld kunnen worden dan bij de algemene uitkering. Het wordt vaak gebruikt om specifieke uitkeringen over te hevelen naar het gemeente fonds, of om specifieke uitkeringen te voorkomen.	Begrip
Dekkingspercentage	Dit is de mate waarin gemeentelijke lasten, van bijvoorbeeld riolering en afvalinzameling, aan de burger worden door-berekend. Bij een dekkingspercentage van 100% worden de lasten volledig doorberekend, dus dekken de baten de lasten volledig.	Begrip
DGO	Duurzame Gemeentelijke Organisatie	Afkorting
DIV	Document- en Informatievoorziening	Afkorting
DMS	Data Management Systeem	Afkorting
DOA	Doelgericht op afstand	Afkorting
Doelenboom	Het geheel van doelen, activiteiten en indicatoren per programma(onderdeel). Doelen geven weer wat we willen bereiken, activiteiten geven weer wat we daarvoor gaan doen en indicatoren verschaffen een gekwantificeerd inzicht in de voortgang of uitvoering.	Begrip
DOR	Digitaal Opkopers Register	Afkorting
DORA	Deltaplan Openbare Ruimte Amsterdam Met het Deltaplan Openbare Ruimte Amsterdam werken we vanuit meerdere disciplines samen om de leefbaarheid in de stad te verbeteren door het achterstallig onderhoud in de openbare ruimte aan te pakken.	Afkorting/ begrip
DSD	Doorontwikkeling Sociaal Domein	Afkorting
DWS	De Weerbare Stad	Afkorting

E

EC	Europese Commissie	Afkorting
EDR	Europese Dienstenrichtlijn	Afkorting
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling	Afkorting
EFUS	European Forum for Urban Security	Afkorting
Egalisatiereserve	Reserve met het doel tot een gelijkmatige verdeling te komen van in de tijd onregelmatig gespreide kosten.	Begrip
Eigen vermogen	Dit gaat om de interne financieringsmiddelen en wordt gevormd door de algemene- en bestemmingsreserves en voorzieningen.	Begrip
EMA	Europees Medicijnagentschap	Afkorting
EMU	Europese Economische en Monetaire Unie	Afkorting
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit	Afkorting
ESF	Europees Sociaal Fonds	Afkorting
ESV	Economische Structuur en Arbeidsmarktversterking	Afkorting
EU	Europese Unie	Afkorting
EURO2020	Europese Kampioenschappen (EK) Voetbal	Afkorting
EV	Eigen vermogen	Afkorting
Exploitatielasten	Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn in de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.	Begrip
EZK	Economische Zaken	Afkorting

F

FEC		
Financieringsfunctie	Alle activiteiten die te maken hebben met het verwerven en beheren van financiële middelen door de gemeente.	Begrip
FPAJ	Flexibel preventief aanbod jeugd	Afkorting
Fte	Fulltime-equivalent	Afkorting

G

G&O	Grond en Ontwikkeling	Afkorting
G4	De vier grootste steden in Nederland (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht).	Begrip
Garantie	Een voorwaardelijke financiële verplichting van de gemeente aan een andere partij, die pas tot uitbetaling komt als zich bij de wederpartij een bepaalde omstandigheid (realisatie van een risico) voordoet.	Begrip

G

GDI	Generieke Digitale Infrastructuur	Afkorting
Gemeentefonds	Fonds onder beheer van het ministerie van BZK, waaruit gemeenten jaarlijks uitkeringen ontvangen ter dekking van een deel van hun uitgaven. Dit gaat om de algemene uitkering en eventuele om decentralisatie(- en integratie)uitkeringen.	Begrip
GGD	Geneeskundige en Gezondheidsdienst	Afkorting
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg	Afkorting
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio	Afkorting
GI	Gecertificeerde instellingen	Afkorting
GKA	Gemeentelijke kredietbank Amsterdam	Afkorting
GMA	Gemeenschappelijke Meldkamer Amsterdam	Afkorting
GMT	Gemeentelijk managementteam	Afkorting
GR	Gemeenschappelijke regeling	Afkorting
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure	Afkorting
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan	Afkorting
GT12	Geïntegreerde Territoriale Investeringen	Afkorting
GVB	Gemeentelijk Vervoerbedrijf	Afkorting

H

HbH	Hulp bij het Huishouden	Afkorting
HBO	Hoger Beroepsonderwijs	Afkorting
HIC	High impact crimes	Afkorting
HOOR	Herstel van openbrekingen in de openbare ruimte	Afkorting
HOV	Hoogwaardig openbaar vervoer	Afkorting
HvA	Hogeschool van Amsterdam	Afkorting
HVO	Hydrotreated Vegetable Oil (biodiesel)	Afkorting

I

I visie	Informatievisie	Afkorting
IB	Ingenieursbureau	Afkorting
IBO	Individuele betaalovereenkomst	Afkorting
ICAI	Innovation Centre for Artificial Intelligence	Afkorting
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie	Afkorting
IFA	Intensieve Forensische Aanpak	Afkorting
IGOR	Intelligent gebruik openbare ruimte	Afkorting
IJSei	IJ-zijde Stationseiland	Afkorting

I

Integratie-uitkering	Een tijdelijke uitkering vanuit het gemeentefonds, waarbij middelen anders verdeeld kunnen worden dan bij de algemene uitkering. Bij instelling van de uitkering wordt bepaald wanneer de middelen worden overgeheveld naar de algemene uitkering.	Begrip
Investering	Met een investering wordt de kapitaalgoederenvoorraad (het bezit van de gemeente) uitgebreid of, in het geval van vervangingsinvesteringen, in stand gehouden.	Begrip
IOAW	Inkomensvoorziening voor Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werknemers	Afkorting
IOAZ	Inkomensvoorziening voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte Zelfstandigen	Afkorting
iPGA-R	Integrale Persoonsgerichte aanpak - Radicalisering	Afkorting
ISA	Implementatie Scenario Analyse 2015 inzake de veiligheid van reizigers bij calamiteiten	Afkorting
ITA	Internationaal Theater Amsterdam	Afkorting
IV	Informatievoorziening	Afkorting
IVBN	Vereniging van Institutionele Beleggers in Vastgoed, Nederland	Afkorting
IVO	Inventariserend Vooronderzoek	Afkorting
iVRI	Intelligente verkeersregelinstallatie	Afkorting

J

J&V	Justitie en Veiligheid	Afkorting
JAN	Jonge Ambtenaren Netwerk	Afkorting
JV	Jaarverslag	Afkorting

K

K&C	Kunst en cultuur	Afkorting
Kapitaalgoed	Kapitaalgoederen zijn goederen met een meerjarig nut waarin we investeren om diensten aan onze burgers te kunnen leveren en om onze doelen te bereiken. Voorbeelden zijn drinkwater-voorzieningen , openbare verlichting, bushaltes en sporthallen.	Begrip
Kapitaallasten	Elk jaar na een investering moet de jaarlijkse afschrijving plus de rente over het deel dat nog afgeschreven moet worden, gedekt worden in de exploitatiebegroting. Deze rente en afschrijvings-lasten vormen samen de kapitaallasten.	Begrip
Kasgeldlimiet	De kasgeldlimiet geeft de verdeling van kort en langlopende leningen weer. We berekenen het door de gemiddelde omvang van de kasgeldleningen te delen door het begrotingstotaal.	Begrip
KDD	Raadcommissie Kunst, Diversiteit en Democratisering	Afkorting

K

Kengetal (financieel)	Vanaf begrotingsjaar 2017 vereist het BBV dat we naast het weerstandsvermogen zes financiële kengetallen opnemen in de begroting en de jaarstukken. Deze kengetallen worden uitgedrukt in een absoluut cijfer of percentage en geven in onderlinge samenhang globaal inzicht in onze financiële positie.	Begrip
KRW	(Europese) Kaderrichtlijn Water	Afkorting
KVW	Kansen voor West	Afkorting

L

LCS	Luchtvaartcommunity Schiphol	Afkorting
LED	Licht-emitterende diode	Afkorting
Leges	Vergoedingen voor kosten die de gemeente maakt voor administratieve handelingen. Bijvoorbeeld voor het geven van informatie of het verstrekken van vergunningen.	Begrip
LetOp	Leren en Tegenspraak Organiseren bij Projecten	Afkorting
LEV	Light electric vehicle	Afkorting
LHBTIQ+	Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mensen, transgender personen, intersekse personen, queer personen en anderen die wat betreft hun genderidentiteit, genderexpressie, seksualiteit of hun lichaam vallen buiten wat in de maatschappij wordt gezien als ‘standaard’	Afkorting
LIV	Lage-inkomensvoordeel	Afkorting
LTAP	Lange Termijn Asset Planning	Afkorting

M

M&A en Won	Monumenten en archeologie en Wonen	Afkorting
MaaS	Mobiliteit als Service	Afkorting
MACA	Moving Arts Centre Amsterdam	Afkorting
Madi	Maatschappelijke Dienstverlening	Afkorting
MAEX	Maatschappelijke AEX (Amsterdam Exchange Index)	Afkorting
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs	Afkorting
MBP	Medical Business Park	Afkorting
MDRA	Meldpunt Discriminatie Amsterdam	Afkorting
Meerjarige intertemporele compensatie	Het verevenen van de begrotingsruimte zodat de begroting per jaar sluitend wordt gehouden en meerjarig en structureel in evenwicht is.	Begrip
MIC	Matrix Innovation Centre	Afkorting
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport	Afkorting

M

MJOP	Meerjarenonderhoudplannen	Afkorting
MKB	Midden- en kleinbedrijf	Afkorting
MMA	Mensen Make Amsterdam	Afkorting
MO	Maatschappelijke opvang	Afkorting
MO	Mede-opdrachtgeverschap	Afkorting
MORA	Meldingen openbare ruimte Amsterdam	Afkorting
MPG	Meerjaren Perspectief Grondexploitaties	Afkorting
MPG	Milieu Prestatie Gebouwen	Afkorting
MRA	Metropoolregio Amsterdam	Afkorting
MVA	Materiële vaste activa	Afkorting
MVP	Meerjaren Vervangingsprogramma	Afkorting
MW	MegaWatt	Afkorting

N

NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid	Afkorting
NDSM	Nederlandse Dok- en Scheepsbouw Maatschappij	Afkorting
NGF	(commissie) Nationaal Groeifonds	Afkorting
NHG	Nationale Hypotheek Garantie	Afkorting
NHZ	Noord-Holland Zuid	Afkorting
NIEGG	Niet in exploitatie genomen gronden	Afkorting
NiNsee	Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis	Afkorting
NJN	Najaarsnota	Afkorting
NO2	Stikstofdioxide	Afkorting
Nominale compensatie	Nominale compensatie is het aanpassen van de gemeente-budgetten aan de inflatie. De kosten die de gemeente maakt voor het uitvoeren van haar taken, zoals loonkosten, subsidiekosten en inkoopkosten (de zogenaamde materiële kosten), stijgen normaal gesproken door inflatie. De budgetten in de gemeentelijke begroting moeten dus aangepast worden voor deze prijsstijgingen om dezelfde koopkracht te behouden.	Begrip
Normeringssystematiek	Dit is de systematiek waarmee de hoogte van de algemene uitkering van het gemeentefonds is gekoppeld aan de omvang van rijksuitgaven. Ook wel de 'trap-op, trap-af' systematiek.	Begrip
NOVB	Nationaal Openbaar Vervoer Beraad	Afkorting
NOW	Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid	Afkorting
NPR	Nationaal Parkeer Register	Afkorting
NRGA	Nieuwe Rechtspositieregeling Gemeente Amsterdam	Afkorting

N

NV	Naamloze Vennootschap	Afkorting
NW	Netto winst	Afkorting
NWO	Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek	Afkorting
NZK	Noordzeekanaal	Afkorting

O

OAIS	Ondergrondse Afval Inzamel Systemen	Afkorting
OBA	Openbare Bibliotheek Amsterdam	Afkorting
OD NZKG	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	Afkorting
OER	Omgevingseffectrapportage	Afkorting
OHG	Oostelijk Havengebied	Afkorting
OIS Amsterdam	Onderzoek, Informatie en Statistiek Amsterdam	Afkorting
OKT	Ouder Kind Teams	Afkorting
OM	Openbaar Ministerie	Afkorting
Omslagrente	Dit is de intern gehanteerde rente. Conform het renteomslag-stelsel worden de financieringslasten en -baten doorberekend (omgeslagen) over de gemeentelijke organisatieonderdelen naar verhouding van de balansstanden van de activa aan het begin van het jaar.	Begrip
OOV	Openbare Orde & Veiligheid	Afkorting
OV	Openbaar vervoer	Afkorting
OZB	Onroerendezaakbelasting	Afkorting

P

P&C	Planning en Control	Afkorting
P+R	Park and Ride	Afkorting
Passiva	De passiva zijn onderdeel van de balans en laten zien hoe ons bezit is gefinancierd. De passiva bestaan uit de interne financieringsmiddelen (eigen vermogen) en de financierings-middelen van anderen (vreemd vermogen). Bij de passiva is ook de regel werkkapitaal opgenomen. Dit laat het verschil zien tussen de waarde van de voorraden plus debiteuren, minus de waarde van de crediteuren.	Begrip
PGA GHOR	Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers en Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio	Afkorting
PGB	Persoonsgebonden budget	Afkorting
PIEK-aanpak	Professionaliseren, Innoveren, Excelleren en Kansen bieden	Afkorting

P

PIJOFACH	Personeel, informatievoorziening, juridische zaken, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting	Afkorting
PIT	Preventief interventieteam	Afkorting
PLABERUM	Plan- en Besluitvormingsproces Ruimtelijke Maatregelen	Afkorting
PM	Pro memorie (nog te bepalen)	Afkorting
PO	Primair onderwijs	Afkorting
POC-methode	Percentage of Completion	Afkorting
Precariobelasting	Vergoeding voor het plaatsen of hebben van voorwerpen onder, op of boven gemeentegrond of -water met een openbare bestemming.	Begrip

Q

R

R&D	Ruimte en Duurzaamheid	Afkorting
RES	Regionale Energie Strategieën	Afkorting
RIEC	Regionaal Informatie Expertise Centrum	Afkorting
RIS	Regional Innovation Scoreboard (van de Europese Commissie)	Afkorting
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu	Afkorting
RMA	Rekenkamer Metropool Amsterdam	Afkorting
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt	Afkorting
ROGO	Raamovereenkomst groot onderhoud	Afkorting
ROM	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij	Afkorting
RRB	Roerende ruimtebelasting	Afkorting
RvIG	Rijksdienst voor Identiteitsgegevens	Afkorting
RVV	Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens	Afkorting
RWC	Regionaal Werkcentrum	Afkorting

S

SADC	Schiphol Area Development Company	Afkorting
SAOA	Stichting Aanpak Overlast op straat Amsterdam	Afkorting
SBAB	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid	Afkorting
SHP	Strategisch Huisvestingplan	Afkorting
SHPV	Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten	Afkorting
SIA	Signalen Informatievoorziening Amsterdam	Afkorting

S

SiSa	Single Information Single audit	Afkorting
SISG	(Actieplan) Seksuele intimidatie en seksueel geweld	Afkorting
SJSO	Specialistische jeugdhulp op het speciaal onderwijs	Afkorting
SM	Sociaal Medische Indicatie	Afkorting
SMF	Stedelijk Mobiliteitsfonds	Afkorting
SNOR	deel van het Masterplan handhaving	
Sociale basis	In 2020 treedt het nieuwe stedelijk kader ‘Samen Vooruit’ 2020-2023 in werking: op weg naar een stevige sociale basis in Amsterdam. Dit vervangt het stedelijk kader basisvoorzieningen. In de begroting wordt vaak simpelweg gerefereerd aan ‘de sociale basis’. Een verdere uitleg van de sociale basis is opgenomen in programmaonderdeel 8.1.	Begrip
SpACe	Sport Amsterdam Centrum	Afkorting
Specifieke uitkering	Uitkering van het Rijk dat moet worden besteed aan bepaalde taken. We leggen bij Rijk verantwoording af over hoe we het geld hebben besteed.	Begrip
SPUK	Specifieke Uitkering Sport	Afkorting
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid	Afkorting
Stelpost	Middelen die in eerste instantie niet over de programma’s te verdelen zijn, bijvoorbeeld de reservering voor kapitaallasten van toekomstige investeringen en de reservering voor nominale ontwikkelingen. Stelposten zijn opgenomen in onderdeel A.4 Overige eigen middelen. Deze verdelen we naar de programma’s nadat er een besluit is genomen over concrete bestedingsvoorstellen of bezuinigingsvoorstellen.	Begrip
Stelsel van baten en lasten	We werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten (baten) en uitgaven (lasten) worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Dit in tegenstelling tot een kasstelsel, wat het Rijk hanteert, waarbij inkomsten en uitgaven worden toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan.	Begrip
SW	Sociale werkvoorziening	Afkorting
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Afkorting

T

TBC	Tuberculose	Afkorting
THOR	Toezicht en Handhaving Openbare Ruimte	Afkorting
THV	Tijdelijk Huisverbod	Afkorting
Top400	Lijst met 400 jongeren en jongvolwassenen die al in contact zijn geweest met de politie, maar nog niet zo vaak als de veelplegers uit de Top600.	Begrip

T

Top600	Lijst van 600 personen die de afgelopen jaren relatief veel high-impact delicten hebben gepleegd in Amsterdam.	Begrip
Tozo	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	Afkorting
Treasury	De treasuryfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de daaraan verbonden risico's.	Begrip
TSA	Team Sportservice Amsterdam	Afkorting
TSI	Teams Snelle Interventie	Afkorting
TTO	Toegelaten Taxi-Organisaties	Afkorting
TVS	Tegemoetkoming Verhuurders Sportaccommodaties COVID-19	Afkorting

U

UMC	Universitair medisch centrum	Afkorting
UvA	Universiteit van Amsterdam	Afkorting

V

V&OR	Verkeer & Opernbare Ruimte	Afkorting
VAT	Voorbereiding, administratie en toezicht	Afkorting
VCA	Verkeer Centrale Amsterdam	Afkorting
Verplichting (financieel)	Het aangaan van een overeenkomst voor de inkoop van een dienst, levering of werk, het toekennen van een subsidie of elke andere onherroepelijke handeling die leidt tot een definitieve juridische binding van de gemeente Amsterdam tot het doen van een uitgave.	Begrip
VGA	Verzekeringsbedrijf Gemeente Amsterdam	Afkorting
VHVBZ	Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden	Afkorting
VJN	Voorjaarsnota	
VLOA	Verordening Lokaal Onderwijsbeleid Amsterdam	Afkorting
VMBO	Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs	Afkorting
VMR	Vermakelijkhedenretributie	Afkorting
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten	Afkorting
VO	Voortgezet Onderwijs	Afkorting

V

Voorziening	Een voorziening wordt getroffen: ▪ wanneer er met zekerheid (of een hele grote kans) sprake is van een toekomstige verplichting of een toekomstig verlies. ▪ wanneer we een bijdrage ontvangen van derden met een verplicht bestedingsdoel. ▪ voor groot onderhoud.	Begrip
VPB	Vennootschapsbelasting	Afkorting
VRA	Vervoersregio Amsterdam	Afkorting
VrAA	Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland	Afkorting
Vreemd vermogen	Dit zijn de externe financieringsmiddelen, ofwel de leningen die we als gemeente hebben aangetrokken, en vormen daarmee de gemeenteschuld.	Begrip
VRI	Verkeersregelinstallaties	Afkorting
VSG	Vereniging Sport Gemeenten	Afkorting
VSO	Vaststellingsovereenkomst	Afkorting
vsv	Voortijdig schoolverlater	Afkorting
VTH	Vergunningen, Toezicht- en Handhavingstaken	Afkorting
VTH-A	Vergunningverlening, toezicht, handhaving en advisering	Afkorting
VU	Vrij Universiteit Amsterdam	Afkorting
VV	Vreemd vermogen	Afkorting
VvE	Verenigingen van Eigenaren	Afkorting
VvE	Vereniging van Eigenaren	Afkorting
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Afkorting

W

WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	Afkorting
WAM	Wijken Aardgasvrij Maken	Afkorting
Warvw	Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels	Afkorting
WAS	Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen	Afkorting
WCCF	World Cities Culture Forum	Afkorting
Web	Wet Educatie en Beroepsonderwijs	Afkorting

W

Weerstandsvermogen	Met weerstandsvermogen worden de gevolgen van risico's opgevangen. Weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit: ▪ De benodigde weerstandcapaciteit is de optelsom van alle risico's die we lopen nadat we beheersmaatregelen hebben getroffen en de risico's niet kunnen opvangen in de begroting. ▪ De beschikbare weerstandscapaciteit is de optelsom van onze Algemene reserve, onze niet benutte belasting-capaciteit en de voorgenomen toevoeging van het renteresultaat in het lopende jaar.	Begrip
Wet Bopz	Wet bijzondere opnemingen in psychische ziekenhuizen	Afkorting
Wet Fido	Wet financiering decentrale overheden	Afkorting
Wet Hof	Wet houdbare overheidsfinanciën	Afkorting
WEW	Waarborgfonds Eigen Woningen	Afkorting
Wgr-plus	Wet gemeenschappelijke regeling-plus	Afkorting
WHO	Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organisation)	Afkorting
WIA	Wonen in Amsterdam	Afkorting
WMO	Werkmaatvoorziening	Afkorting
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning	Afkorting
Wnra	Wet normalisering rechtspositie Ambtenaren	Afkorting
WNT	Wet Normering Topinkomens	Afkorting
WO	Wetenschappelijk Onderwijs	Afkorting
Wob	Wet Openbaarheid Bestuur	Afkorting
Woo	Wet Open Overheid	Afkorting
WOZ	Waardering onroerende zaken	Afkorting
WPI	Werk Participatie en Inkomen	Afkorting
WPW	Westpoort Warmte	Afkorting
WSM	Wettelijk sociaal minimum	Afkorting
WSP	Werkgeversservicepunt	Afkorting
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Afkorting
Wsw	Wet sociale werkvoorziening	Afkorting
Wvggz	Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg	Afkorting
WW	Werkloosheidswet	Afkorting

X

Y

Z

ZonMw	Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie	Afkorting

6

6

Bijlagen

6.1	Overzicht van baten en lasten	390
6.2	Baten en lasten per programmaonderdeel	392
6.3	Taakveldenraming	405
6.4	Reserves	408
6.5	Voorzieningen	419
6.6	Subsidieoverzicht	425
6.7	Overzicht incidentele baten en lasten	431
6.8	Brugstaat	437
6.9	Doelenraming	442
6.10	Budgetten Stadsdelen	458
6.11	Projectenportfolio	466

6.1 Overzicht van baten en lasten

Overzicht van baten en lasten

(bedragen x € 1 miljoen)

Baten en lasten per programma en overig	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1 Ruimtelijke ontwikkeling, bouwen wonen	809,8	859,5	-49,7
Programma 2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer	681,8	1.410,5	-728,7
Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	23,4	267,1	-243,7
Programma 4 Sport en Bewegen	28,4	99,5	-71,1
Programma 5 Onderwijs	62,2	334,6	-272,5
Programma 6 Volksgezondheid, jeugd en zorg	96,1	1.346,9	-1.250,8
Programma 7 Werk, inkomen en participatie	761,8	1.208,1	-446,3
Programma 8 Veiligheid	36,4	307,1	-270,7
Programma B Bestuur en organisatie (excl overhead)	50,3	192,7	-142,4
Totaal programma's	**2.550,2**	**6.025,9**	**-3.475,7**
Programma A Algemene dekkingsmiddelen (excl overige posten)	**4.258,7**	**108,2**	**4.150,5**
Overige posten:			
- heffing Vpb	0,0	1,9	-1,9
- bedrag onvoorzien	0,0	2,0	-2,0
Totaal overige posten	**0,0**	**3,9**	**-3,9**
Overhead	**12,1**	**659,9**	**-647,8**
Totaal	**6.821,0**	**6.797,9**	**23,1**

(bedragen x € 1 miljoen)

Reserveringen per programma en overig	Onttrekking	Toevoeging	Saldo
Programma 1 Ruimtelijke ontwikkeling, bouwen wonen	789,5	200,5	589,1
Programma 2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer	233,4	17,0	216,3
Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	25,5	0,2	25,3
Programma 4 Sport en Bewegen	6,2	0,0	6,2
Programma 5 Onderwijs	6,6	0,0	6,6
Programma 6 Volksgezondheid, jeugd en zorg	34,5	7,3	27,2
Programma 7 Werk, inkomen en participatie	31,8	0,0	31,8
Programma 8 Veiligheid	10,4	6,0	4,4
Programma B Bestuur en organisatie (excl overhead)	7,0	0,0	7,0
Totaal programma's	**1.144,8**	**231,0**	**913,8**
Programma A Algemene dekkingsmiddelen	**129,6**	**1.080,7**	**-951,0**
Overhead	**14,1**	**0,0**	**14,1**
Totaal reserveringen	**1.288,6**	**1.311,6**	**-23,1**
Geraamd resultaat			**0,0**

6.2 Baten en lasten per programmaonderdeel

Programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	19,2	18,9	15,8	12,0	10,6	10,6
Saldo Baten en Lasten	**-17,7**	**-18,9**	**-15,8**	**-12,0**	**-10,6**	**-10,6**
Onttrekking	7,1	6,8	2,2	1,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**7,1**	**6,8**	**2,2**	**1,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	**-10,7**	**-12,1**	**-13,6**	**-11,0**	**-10,6**	**-10,6**

Programmaonderdeel 1.2 Grond

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	401,3	410,8	406,0	428,4	510,0	510,0
Lasten	423,6	425,3	434,5	465,4	478,0	450,1
Saldo Baten en Lasten	**-22,3**	**-14,5**	**-28,5**	**-37,0**	**31,9**	**59,9**
Onttrekking	431,0	106,8	119,7	144,2	115,6	88,9
Toevoeging	349,4	93,5	100,4	117,8	155,4	157,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**81,6**	**13,3**	**19,3**	**26,4**	**-39,8**	**-68,1**
Totaal Programmaonderdeel 1.2 Grond	**59,4**	**-1,2**	**-9,2**	**-10,6**	**-7,9**	**-8,2**

Programmaonderdeel 1.3 Erfpacht

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	263,4	235,5	230,5	217,8	209,5	211,8
Lasten	50,5	54,9	53,3	45,8	44,6	45,0
Saldo Baten en Lasten	**212,9**	**180,6**	**177,2**	**172,0**	**164,9**	**166,8**
Onttrekking	337,7	103,1	545,9	50,0	1,2	1,2
Toevoeging	240,6	326,2	98,2	65,8	37,0	36,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**97,1**	**-223,0**	**447,7**	**-15,9**	**-35,8**	**-34,8**
Totaal Programmaonderdeel 1.3 Erfpacht	**310,0**	**-42,4**	**624,9**	**156,2**	**129,2**	**132,1**

Programmaonderdeel 1.4 Bouwen en wonen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	94,3	90,0	85,4	71,1	65,9	65,9
Lasten	185,7	186,6	188,6	174,5	132,7	132,1
Saldo Baten en Lasten	**-91,5**	**-96,6**	**-103,2**	**-103,4**	**-66,8**	**-66,2**
Onttrekking	30,6	27,7	23,6	31,3	0,1	0,1
Toevoeging	0,0	0,6	0,3	0,3	0,3	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**30,6**	**27,1**	**23,4**	**31,1**	**-0,1**	**0,1**
Totaal Programmaonderdeel 1.4 Bouwen en wonen	**-60,9**	**-69,5**	**-79,8**	**-72,3**	**-66,9**	**-66,1**

Programmaonderdeel 1.5 Vastgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	79,1	86,5	76,8	77,1	77,1	77,1
Lasten	64,5	60,0	62,8	63,6	64,0	66,9
Saldo Baten en Lasten	**14,6**	**26,5**	**14,0**	**13,6**	**13,1**	**10,2**
Onttrekking	1,0	3,7	50,1	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,0**	**1,0**	**50,1**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.5 Vastgoed	**15,6**	**27,5**	**64,1**	**13,6**	**13,1**	**10,2**

Programmaonderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	17,2	21,3	0,9	0,9	0,9	0,9
Lasten	57,8	75,3	90,5	97,5	67,6	91,4
Saldo Baten en Lasten	**-40,6**	**-54,0**	**-89,5**	**-96,6**	**-66,6**	**-90,5**
Onttrekking	15,9	29,8	44,7	54,1	26,6	50,5
Toevoeging	1,7	2,7	1,7	1,6	1,6	1,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**14,2**	**27,1**	**43,0**	**52,5**	**25,0**	**49,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	**-26,4**	**-26,9**	**-46,5**	**-44,1**	**-41,6**	**-41,5**

Programmaonderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	9,2	9,5	10,1	10,1	10,1	10,1
Lasten	9,7	9,6	10,6	10,4	10,4	10,4
Saldo Baten en Lasten	**-0,5**	**0,0**	**-0,5**	**-0,4**	**-0,4**	**-0,3**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria	**-0,5**	**0,0**	**-0,5**	**-0,4**	**-0,4**	**-0,3**

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	286,5	-124,6	539,4	31,4	14,9	15,6

Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	68,1	59,8	55,4	45,7	45,7	45,7
Lasten	226,9	223,3	261,8	229,1	199,4	187,2
Saldo Baten en Lasten	**-158,8**	**-163,5**	**-206,4**	**-183,4**	**-153,6**	**-141,5**
Onttrekking	91,1	22,7	208,5	16,3	10,8	0,0
Toevoeging	423,7	141,2	12,0	12,0	12,8	12,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-332,6**	**-118,5**	**196,5**	**4,3**	**-2,0**	**-12,0**
Totaal Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	**491,4**	**-282,0**	**-10,0**	**-179,2**	**-155,6**	**-153,5**

Programmaonderdeel 2.2 Openbaar vervoer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	25,0	33,4	63,9	14,6	14,6	14,6
Lasten	70,8	85,6	130,6	72,2	74,9	81,4
Saldo Baten en Lasten	**-45,7**	**-52,2**	**-66,8**	**-57,6**	**-60,3**	**-66,9**
Onttrekking	0,1	0,2	2,4	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,1**	**0,2**	**2,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 2.2 Openbaar vervoer	**-45,6**	**-52,0**	**-64,4**	**-57,6**	**-60,3**	**-66,9**

Programmaonderdeel 2.3 Afval en reinigen openbare ruimte

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	209,0	211,9	215,3	215,3	215,3	215,3
Lasten	222,6	251,3	268,4	270,2	265,1	265,1
Saldo Baten en Lasten	**-13,6**	**-39,4**	**-53,1**	**-54,9**	**-49,8**	**-49,8**
Onttrekking	0,0	5,6	7,9	7,5	1,0	1,0
Toevoeging	12,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-12,3**	**5,6**	**7,9**	**7,5**	**1,0**	**1,0**
Totaal Programmaonderdeel 2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	**-25,9**	**-33,8**	**-45,2**	**-47,4**	**-48,8**	**-48,8**

Programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	45,9	42,0	38,9	36,8	36,7	34,6
Lasten	275,7	275,2	295,7	293,3	292,6	289,4
Saldo Baten en Lasten	**-229,7**	**-233,2**	**-256,8**	**-256,5**	**-255,9**	**-254,9**
Onttrekking	92,6	96,1	8,9	3,8	2,0	1,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**92,6**	**96,1**	**8,9**	**3,8**	**2,0**	**1,8**
Totaal Programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	**-137,1**	**-137,1**	**-247,9**	**-252,7**	**-253,9**	**-253,1**

Programmaonderdeel 2.5 Water

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	3,7	5,5	5,8	7,5	6,0	6,4
Lasten	53,4	59,3	64,9	67,4	64,6	65,6
Saldo Baten en Lasten	**-49,7**	**-53,8**	**-59,1**	**-59,9**	**-58,5**	**-59,2**
Onttrekking	24,4	24,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**24,4**	**23,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 2.5 Water	**-25,3**	**-30,3**	**-59,1**	**-59,9**	**-58,5**	**-59,2**

Programmaonderdeel 2.6 Groen en Dierenwelzijn

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	4,3	3,7	3,8	3,8	3,8	3,8
Lasten	99,3	108,4	105,7	101,4	93,7	92,5
Saldo Baten en Lasten	**-94,9**	**-104,7**	**-101,9**	**-97,6**	**-89,9**	**-88,7**
Onttrekking	26,0	32,1	5,6	1,8	0,0	0,0
Toevoeging	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**25,0**	**32,1**	**5,6**	**1,8**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 2.6 Groen en Dierenwelzijn	**-70,0**	**-72,5**	**-96,2**	**-95,8**	**-89,9**	**-88,7**

Programmaonderdeel 2.7 Riool en Drinkwater

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	257,0	270,0	300,6	302,9	305,9	307,5
Lasten	230,7	258,0	285,3	287,3	290,1	291,8
Saldo Baten en Lasten	**26,3**	**12,0**	**15,3**	**15,7**	**15,8**	**15,7**
Onttrekking	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
Toevoeging	17,2	2,2	5,0	5,0	4,8	4,8
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-17,2**	**-2,2**	**-4,9**	**-4,9**	**-4,8**	**-4,8**
Totaal Programmaonderdeel 2.7 Riool en Drinkwater	**9,1**	**9,7**	**10,4**	**10,8**	**11,0**	**10,9**

Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	-786,2	-597,9	-512,3	-681,8	-656,3	-660,1

Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	23,3	25,0	22,0	20,6	20,6	20,6
Lasten	68,7	77,9	70,8	62,0	51,4	51,2
Saldo Baten en Lasten	**-45,4**	**-52,9**	**-48,8**	**-41,4**	**-30,8**	**-30,6**
Onttrekking	21,5	20,2	18,0	4,9	0,3	0,1
Toevoeging	4,5	3,6	0,2	0,2	1,7	1,7
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**17,1**	**16,6**	**17,8**	**4,7**	**-1,4**	**-1,6**
Totaal Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie	**-28,3**	**-36,3**	**-31,0**	**-36,7**	**-32,2**	**-32,2**

Programmaonderdeel 3.2 Kunst en cultuur

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	1,4	1,7	1,3	0,8	0,8	0,8
Lasten	171,2	187,4	191,7	189,2	186,6	187,0
Saldo Baten en Lasten	**-169,8**	**-185,8**	**-190,4**	**-188,5**	**-185,8**	**-186,3**
Onttrekking	2,7	4,9	7,5	5,9	1,7	1,8
Toevoeging	1,8	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,9**	**3,5**	**7,5**	**5,9**	**1,7**	**1,8**
Totaal Programmaonderdeel 3.2 Kunst en cultuur	**-168,9**	**-182,2**	**-183,0**	**-182,5**	**-184,1**	**-184,4**

Programmaonderdeel 3.3 Erfgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	3,8	4,0	4,6	3,9	3,6	3,6
Saldo Baten en Lasten	**-3,7**	**-3,8**	**-4,4**	**-3,7**	**-3,4**	**-3,4**
Onttrekking	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 3.3 Erfgoed	**-3,3**	**-3,8**	**-4,4**	**-3,7**	**-3,4**	**-3,4**

Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	-200,5	-222,4	-218,4	-222,9	-219,7	-220,0

Programmaonderdeel 4.1 Sport en Bewegen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	30,4	28,4	28,4	18,3	18,7	18,7
Lasten	96,0	94,1	99,5	89,5	88,2	89,4
Saldo Baten en Lasten	**-65,5**	**-65,7**	**-71,1**	**-71,2**	**-69,6**	**-70,7**
Onttrekking	1,2	1,7	6,2	1,1	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,2**	**1,7**	**6,2**	**1,1**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 4.1 Sport en Bewegen	**-64,4**	**-64,0**	**-64,9**	**-70,1**	**-69,6**	**-70,7**

Programma 4 Sport en Bewegen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	-64,4	-64,0	-64,9	-70,1	-69,6	-70,7

Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	61,8	65,7	62,2	55,4	53,4	53,4
Lasten	301,2	329,1	334,6	330,0	316,7	314,6
Saldo Baten en Lasten	**-239,5**	**-263,4**	**-272,5**	**-274,6**	**-263,4**	**-261,2**
Onttrekking	2,5	6,6	6,6	5,6	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,5**	**6,6**	**6,6**	**5,6**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs	**-237,0**	**-256,7**	**-265,8**	**-269,0**	**-263,4**	**-261,2**

Programma 5 Onderwijs

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	-237,0	-256,7	-265,8	-269,0	-263,4	-261,2

Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	95,4	78,2	69,6	65,8	54,3	53,8
Lasten	290,1	297,7	309,8	298,4	278,7	277,0
Saldo Baten en Lasten	**-194,7**	**-219,5**	**-240,2**	**-232,6**	**-224,4**	**-223,2**
Onttrekking	4,9	6,0	6,4	3,8	1,2	0,0
Toevoeging	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**4,0**	**6,0**	**6,4**	**3,8**	**1,2**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen	**-190,8**	**-213,5**	**-233,8**	**-228,8**	**-223,2**	**-223,2**

Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
Lasten	120,1	125,8	127,9	127,8	127,2	125,2
Saldo Baten en Lasten	**-119,1**	**-124,8**	**-126,9**	**-126,8**	**-126,2**	**-124,2**
Onttrekking	1,4	1,6	1,6	1,6	3,3	0,0
Toevoeging	3,3	4,9	3,5	4,1	1,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,0**	**-3,4**	**-1,9**	**-2,5**	**2,2**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams	**-121,0**	**-128,2**	**-128,8**	**-129,3**	**-124,0**	**-124,2**

Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	60,7	36,8	25,5	91,2	81,4	81,8
Lasten	832,4	902,9	899,0	873,5	833,1	826,9
Saldo Baten en Lasten	**-771,7**	**-866,1**	**-873,5**	**-782,4**	**-751,7**	**-745,1**
Onttrekking	24,1	19,8	26,6	25,4	11,8	0,7
Toevoeging	27,9	5,6	3,9	2,2	4,8	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-3,8**	**14,2**	**22,7**	**23,2**	**7,0**	**0,7**
Totaal Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen	**-775,4**	**-851,8**	**-850,8**	**-759,2**	**-744,7**	**-744,4**

Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	9,4	11,0	10,2	9,7	9,1	9,1
Saldo Baten en Lasten	**-9,4**	**-11,0**	**-10,2**	**-9,7**	**-9,1**	**-9,1**
Onttrekking	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit	**-8,9**	**-11,0**	**-10,2**	**-9,7**	**-9,1**	**-9,1**

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	-1.096,1	-1.204,4	-1.223,6	-1.127,0	-1.100,9	-1.100,9

Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	731,2	697,4	697,8	697,8	697,2	697,2
Lasten	763,1	757,3	773,7	765,2	756,8	755,4
Saldo Baten en Lasten	**-31,9**	**-59,9**	**-75,8**	**-67,3**	**-59,6**	**-58,1**
Onttrekking	33,0	58,4	22,2	2,2	1,4	0,0
Toevoeging	41,5	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-8,5**	**36,2**	**22,2**	**2,2**	**1,4**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen	**-40,4**	**-23,6**	**-53,6**	**-65,2**	**-58,2**	**-58,1**

Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en inburger

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	22,7	42,2	38,2	35,1	35,0	35,0
Lasten	239,0	281,0	274,9	244,3	223,6	227,4
Saldo Baten en Lasten	**-216,3**	**-238,9**	**-236,7**	**-209,2**	**-188,6**	**-192,4**
Onttrekking	3,4	11,7	8,3	6,2	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**3,4**	**-8,3**	**8,3**	**6,2**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en inburger	**-212,9**	**-247,1**	**-228,4**	**-202,9**	**-188,6**	**-192,4**

Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	25,4	39,6	22,6	17,8	15,0	13,8
Lasten	229,1	174,4	153,3	145,3	139,6	137,9
Saldo Baten en Lasten	**-203,7**	**-134,8**	**-130,6**	**-127,5**	**-124,6**	**-124,1**
Onttrekking	8,6	8,7	1,2	1,2	1,2	0,0
Toevoeging	0,1	8,2	0,0	0,0	0,5	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**8,5**	**0,5**	**1,2**	**1,2**	**0,7**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp	**-195,2**	**-134,3**	**-129,4**	**-126,3**	**-123,9**	**-124,1**

Programmaonderdeel 7.4 Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,0	85,1	3,1	3,1	0,0	0,0
Lasten	0,0	84,9	6,2	6,0	0,0	0,0
Saldo Baten en Lasten	**0,0**	**0,2**	**-3,2**	**-3,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	8,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**-8,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 7.4 Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden	**0,0**	**-8,0**	**-3,2**	**-3,0**	**0,0**	**0,0**

Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	-448,5	-413,1	-414,5	-397,4	-370,7	-374,7

Programmaonderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	3,6	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
Lasten	89,4	97,5	99,8	99,9	99,2	99,2
Saldo Baten en Lasten	**-85,9**	**-94,1**	**-96,4**	**-96,5**	**-95,8**	**-95,8**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing	**-85,9**	**-94,1**	**-96,4**	**-96,5**	**-95,8**	**-95,8**

Programmaonderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	16,6	34,0	33,0	32,7	17,0	16,7
Lasten	161,8	202,7	207,4	191,5	169,7	168,8
Saldo Baten en Lasten	**-145,2**	**-168,7**	**-174,3**	**-158,9**	**-152,7**	**-152,1**
Onttrekking	3,3	11,9	10,4	5,8	0,9	0,9
Toevoeging	5,6	11,0	6,0	4,0	2,0	2,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,4**	**0,9**	**4,4**	**1,8**	**-1,1**	**-1,1**
Totaal Programmaonderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid	**-147,6**	**-167,7**	**-169,9**	**-157,1**	**-153,8**	**-153,2**

Programma 8 Veiligheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	-233,5	-261,8	-266,3	-253,6	-249,6	-249,0

Programmaonderdeel A.1 Lokale heffingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	878,1	930,5	1.076,5	1.115,7	1.156,9	1.190,4
Lasten	29,4	35,2	35,6	35,6	35,6	35,6
Saldo Baten en Lasten	**848,8**	**895,3**	**1.040,9**	**1.080,1**	**1.121,3**	**1.154,8**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.1 Lokale heffingen	**848,8**	**895,3**	**1.040,9**	**1.080,1**	**1.121,3**	**1.154,8**

Programmaonderdeel A.2 Gemeentefonds

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	2.999,2	3.009,1	3.080,9	3.012,3	3.124,0	3.229,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	150,6	303,4	442,3
Saldo Baten en Lasten	**2.999,2**	**3.009,1**	**3.080,9**	**2.861,7**	**2.820,5**	**2.786,7**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.2 Gemeentefonds	**2.999,2**	**3.009,1**	**3.080,9**	**2.861,7**	**2.820,5**	**2.786,7**

Programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	32,9	98,5	91,8	93,0	92,7	101,5
Lasten	112,6	24,3	66,6	101,7	130,0	156,8
Saldo Baten en Lasten	**-79,7**	**74,2**	**25,2**	**-8,8**	**-37,3**	**-55,4**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen	**-79,7**	**74,2**	**25,2**	**-8,8**	**-37,3**	**-55,4**

Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,3	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5
Lasten	37,6	14,3	9,8	111,6	122,1	177,0
Saldo Baten en Lasten	**-37,3**	**-4,8**	**-0,3**	**-102,1**	**-112,6**	**-167,5**
Onttrekking	385,2	140,6	129,6	102,3	0,0	20,7
Toevoeging	458,6	129,1	1.080,7	197,7	139,3	75,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-73,4**	**11,5**	**-951,0**	**-95,4**	**-139,3**	**-54,4**
Totaal Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	**-110,7**	**6,7**	**-951,4**	**-197,5**	**-252,0**	**-221,8**

Programma A Algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	3.657,6	3.985,3	3.195,6	3.735,6	3.652,5	3.664,3

Programmaonderdeel B.1 Dienstverlening

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	38,5	47,6	48,7	51,7	52,9	52,9
Lasten	84,9	93,5	90,5	93,9	95,2	94,9
Saldo Baten en Lasten	**-46,4**	**-45,9**	**-41,8**	**-42,2**	**-42,3**	**-42,0**
Onttrekking	2,6	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,6**	**2,7**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.1 Dienstverlening	**-43,7**	**-43,2**	**-41,8**	**-42,2**	**-42,3**	**-42,0**

Programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Lasten	38,5	40,5	42,8	41,2	40,3	40,3
Saldo Baten en Lasten	**-36,5**	**-40,0**	**-42,3**	**-40,7**	**-39,8**	**-39,8**
Onttrekking	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,4**	**-2,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	**-36,1**	**-42,2**	**-42,3**	**-40,7**	**-39,8**	**-39,8**

Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Democratisering

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	11,8	19,4	20,1	9,3	3,4	3,4
Saldo Baten en Lasten	**-11,7**	**-19,4**	**-20,1**	**-9,3**	**-3,4**	**-3,4**
Onttrekking	4,3	7,3	6,9	5,2	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**4,3**	**7,3**	**6,9**	**5,2**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Democratisering	**-7,4**	**-12,0**	**-13,2**	**-4,1**	**-3,4**	**-3,4**

Programmaonderdeel B.4 Bestuur

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	3,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Lasten	30,9	34,4	35,9	35,8	35,6	35,5
Saldo Baten en Lasten	**-27,9**	**-33,8**	**-35,3**	**-35,2**	**-35,0**	**-34,9**
Onttrekking	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Toevoeging	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,4**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.4 Bestuur	**-28,4**	**-33,7**	**-35,2**	**-35,1**	**-34,9**	**-34,9**

Programmaonderdeel B.5 Overhead

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	11,2	12,6	12,1	11,1	11,0	10,9
Lasten	678,2	710,7	659,9	636,8	625,3	631,6
Saldo Baten en Lasten	**-667,1**	**-698,1**	**-647,8**	**-625,7**	**-614,3**	**-620,7**
Onttrekking	36,1	62,7	14,1	5,5	0,3	0,3
Toevoeging	3,8	9,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**32,3**	**53,1**	**14,1**	**5,5**	**0,3**	**0,3**
Totaal Programmaonderdeel B.5 Overhead	**-634,8**	**-645,0**	**-633,7**	**-620,2**	**-614,0**	**-620,5**

Programmaonderdeel B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	1,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Lasten	6,7	-2,6	3,4	3,4	3,3	3,3
Saldo Baten en Lasten	**-5,3**	**3,1**	**-2,9**	**-2,9**	**-2,8**	**-2,8**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving	**-5,3**	**3,1**	**-2,9**	**-2,9**	**-2,8**	**-2,8**

Programma B Bestuur en organisatie

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal programma	-755,8	-773,0	-769,1	-745,2	-737,3	-743,3

	Jaarverslag 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal baten	**6.519,3**	**6.727,9**	**6.821,0**	**6.770,2**	**6.948,0**	**7.095,7**
Totaal lasten	**6.396,3**	**6.688,9**	**6.797,9**	**6.846,3**	**6.766,8**	**6.973,3**
Totaal onttrekkingen	**1.593,6**	**822,8**	**1.288,6**	**486,7**	**179,1**	**167,8**
Totaal toevoegingen	**1.594,4**	**794,4**	**1.311,6**	**410,6**	**360,3**	**290,1**
Resultaat	**122,1**	**67,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

6.3 Taakveldenraming

(bedragen x € 1.000)

Taakveld 1	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	Baten	Lasten	Totaal
0.1	Bestuur	0,6	51,6	-51,0
0.2	Burgerzaken	28,6	65,5	-36,9
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	34,3	38,6	-4,2
0.4	Overhead	12,1	660,1	-648,1
0.5	Treasury	109,6	86,5	23,1
0.61	OZB woningen	172,7	32,9	139,7
0.62	OZB niet-woningen	229,2	0,0	229,2
0.63	Parkeerbelasting	365,7	45,7	320,0
0.64	Belastingen overig	19,1	1,1	18,0
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	3.080,9	0,3	3.080,6
0.8	Overige baten en lasten	9,5	-0,8	10,3
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	0,0	1,9	-1,9
0.10	Mutaties reserves	1.288,6	1.311,6	-23,1
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0,0	0,0	0,0
Totaal Taakveld 0		**5.350,9**	**2.295,0**	**3.055,9**

Taakveld 1	VEILIGHEID	Baten	Lasten	Totaal
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3,4	102,1	-98,7
1.2	Openbare orde en veiligheid	33,0	193,3	-160,3
Totaal Taakveld 1		**36,4**	**295,3**	**-258,9**

Taakveld 2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	Baten	Lasten	Totaal
2.1	Verkeer en vervoer	89,6	537,5	-447,9
2.2	Parkeren	44,4	79,8	-35,4
2.3	Recreatieve havens	0,0	0,0	0,0
2.4	Economische havens en waterwegen	8,2	39,4	-31,2
2.5	Openbaar vervoer	41,2	100,6	-59,4
Totaal Taakveld 2		**183,4**	**757,3**	**-573,9**

Taakveld 3	ECONOMIE	Baten	Lasten	Totaal
3.1	Economische ontwikkeling	11,1	25,1	-14,0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	70,0	97,8	-27,7
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	180,4	187,5	-7,1
3.4	Economische promotie	286,2	26,5	259,7
Totaal Taakveld 3		**547,6**	**336,9**	**210,8**

Taakveld 4	ONDERWIJS	Baten	Lasten	Totaal
4.1	Openbaar basisonderwijs	0,0	10,2	-10,2
4.2	Onderwijshuisvesting	3,2	122,8	-119,6
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	64,0	175,5	-111,5
Totaal Taakveld 4		**67,1**	**308,5**	**-241,4**

Taakveld 5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	Baten	Lasten	Totaal
5.1	Sportbeleid en activering	0,0	26,0	-26,0
5.2	Sportaccommodaties	28,5	82,1	-53,6
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	27,3	174,6	-147,4
5.4	Musea	7,8	49,2	-41,4
5.5	Cultureel erfgoed	0,4	5,3	-4,8
5.6	Media	1,0	40,5	-39,5
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreactie	5,1	121,2	-116,1
Totaal Taakveld 5		**70,1**	**499,0**	**-428,9**

Taakveld 6	SOCIAAL DOMEIN	Baten	Lasten	Totaal
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	30,3	271,4	-241,2
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0,0	63,3	-63,3
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	0,9	64,0	-63,1
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	8,8	25,9	-17,1
6.3	Inkomensregelingen	727,3	993,6	-266,3
6.4	WSW en beschut werk	1,4	92,5	-91,2
6.5	Arbeidsparticipatie	26,5	149,0	-122,5
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	3,9	64,4	-60,6
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)	4,2	61,8	-57,6
6.712	Begeleiding (WMO)	0,0	19,4	-19,4
6.713	Dagbesteding (WMO)	0,0	43,3	-43,3
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0,0	1,8	-1,8
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	-2,0	254,6	-256,6
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	0,0	4,9	-4,9
6.791	PGB WMO	0,0	16,7	-16,7
6.792	PGB Jeugd	0,0	14,4	-14,4
6.811	Beschermd wonen (WMO)	1,9	105,4	-103,5
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	3,6	182,1	-178,5
6.821	Jeugdbescherming	0,0	49,0	-49,0
6.822	Jeugdreclassering	0,0	7,6	-7,6
6.91	Coördinatie en beleid WMO	0,0	22,5	-22,5
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	0,6	9,6	-9,0
Totaal Taakveld 6		**807,3**	**2.517,4**	**-1.710,1**

Taakveld 7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	Baten	Lasten	Totaal
7.1	Volksgezondheid	52,9	108,2	-55,3
7.2	Riolering	111,7	98,5	13,2
7.3	Afval	214,5	176,8	37,7
7.4	Milieubeheer	2,1	109,0	-106,9
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	10,1	10,6	-0,5
Totaal Taakveld 7		**391,3**	**503,1**	**-111,8**

Taakveld 8	VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDELIJKE VERNIEUWING	Baten	Lasten	Totaal
8.1	Ruimte en leefomgeving	2,0	20,8	-18,9
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	567,5	379,0	188,4
8.3	Wonen en bouwen	85,9	197,1	-111,2
Totaal Taakveld 8		**655,4**	**597,0**	**58,4**

		Baten	Lasten	Totaal
	Totaal taakvelden	**8.109,5**	**8.109,5**	**0,0**

6.4 Reserves

Reserves

De gemeente kent een algemene reserve en bestemmingsreserves. De algemene reserve dient als dekkingsbron in het geval zich bepaalde risico's voordoen. De algemene reserve wordt beschreven in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Bij de bestemmingsreserves wordt onderscheid gemaakt tussen systeemreserves en projectreserves.

Systeemreserves

Systeemreserves worden gebruikt voor het opbouwen van eigen vermogen en om grote onzekerheden op te vangen. De middelen van de gemeente zijn beperkt, en het is daarom belangrijk dat we onze middelen efficiënt verdelen over de verschillende doelstellingen. Om maximale ruimte te geven aan een efficiënte inzet van onze middelen, is het belangrijk dat budgetten zoveel mogelijk in de integrale afweging te betrekken. We hanteren daarom voor reserves een 'nee, tenzij' beleid. Als we systeemreserves gebruiken is dit voor het opbouwen van eigen vermogen, om grote onzekerheden op te vangen.

Opbouwen van vermogen

Om een gezonde vermogenspositie te behouden, financiert de gemeente haar bezittingen voor een deel met eigen vermogen en voor een deel met vreemd vermogen. Bezittingen waarop we afschrijven financieren we met vreemd vermogen (schuld). Waardevaste bezittingen financieren we met eigen vermogen door de inkomsten uit dit bezit onder te brengen in reserves. Reserves vormen hiermee het eigen vermogen van de gemeente. Door deze werkwijze maakt de gemeente zich minder kwetsbaar voor renteschommelingen. Voorbeelden van dit type reserves zijn de systeemreserves voor erfpacht en deelnemingen.

Opvangen van grote onzekerheden

We gebruiken systeemreserves ook om kosten met een onzeker kasritme tot op zekere hoogte te egaliseren over jaren heen dan wel om positieve en negatieve resultaten van (risicovolle) grondexploitaties te verevenen. Voorbeelden van dit type reserves zijn de egalisatiereserve afval en de vereveningsreserves grondexploitaties.

Projectreserves

Projectreserves stellen we alleen bij hoge uitzondering in, als de raad het wenselijk vindt om de besteding van middelen voor een project te kunnen volgen. Immers, een reserve is niet nodig om de middelen voor projecten, die vaak meerjarig zijn, beschikbaar te houden voor de projecten. Er kan meerjarig geraamd worden, en deze middelen kunnen ook geschoven worden over de jaren als dat nodig is. Voorbeelden van dit type reserves zijn de projectreserves Rode Loper.

De hierna volgende pagina's bevat een overzicht van alle reserves, waarbij per reserve de eindstand 2024 (beginstand 2025), de toevoegingen en onttrekkingen in 2025, de eindstand 2025 en de verwachte eindstanden in 2026, 2027 en 2028 worden getoond. Per reserve wordt ook inzicht gegeven in het doel van de reserve en het instellingsjaar.

De raad besluit over het beleid rondom reserves via de beleidsnota reserves, dus waarvoor er wel en waarvoor er geen reserves kunnen worden ingesteld. En over het instellen van de reserves zelf.

Aflopende reserves

Bij sommige reserves staat bij de soort reserve niet van toepassing. Deze reserves zijn (naar verwachting) in 2025 leeg en worden daarom daarna opgeheven.

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	70052	2020	Projectreserve	€ 4,9 mln	2,3	1,2	0,0	-1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve IJ-oeververbinding Overkoepelend programmamanagement Sprong over het IJ.													
1.2 Grond	77002	2004	Verevening grondexploitaties	n.v.t.	185,2	178,8	21,6	-46,9	0,0	153,4	158,8	194,1	254,7
Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties Dekking van de gebiedsontwikkeling op de Zuidas en de bijdrage van de gemeente Amsterdam aan de ontwikkeling van Zuidas Dok.													
1.2 Grond	74002	2004	Verevening grondexploitaties	n.v.t.	638,6	630,6	78,8	-50,6	-22,4	636,4	604,4	608,7	615,9
Reserve Vereveningsfonds Een deel van de reserve is benodigd als weerstandsvermogen en ter dekking van vastgestelde (voor)investeringen. Het resterende deel is de vereveningsruimte en is beschikbaar voor nieuwe investeringen in het kader van de gebiedsontwikkeling.													
1.3 Erfpacht	74050	2019	Reserve erfpacht/ grond	"De maximale omvang is de omvang van de grondwaarde van in erfpacht uitgegeven grond waarvan de erfpacht-canonbetaling niet is afgekocht"	572,5	613,7	44,7	-3,1	0,0	655,3	675,6	676,3	676,0
Reserve financiering erfpachtgrond Het doel is zoveel mogelijk in erfpacht uitgegeven grond te financieren met eigen vermogen.													
1.3 Erfpacht	74001	2004	Reserve erfpacht/ grond	n.v.t.	4.705,4	4.670,0	53,5	-98,0	0,0	4.625,5	4.621,0	4.656,0	4.691,0
Reserve afkoopsommen erfpacht Deze reserve dient voor de financiering van de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden.													
1.4 Bouwen en wonen	76050	2016	n.v.t.	n.v.t.	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stedelijke reserve Wonen boven winkels en bedrijven Stimuleren van het creëren van woonruimte boven winkels en bedrijven.													
1.4 Bouwen en wonen	76007	2021	Projectreserve	n.v.t.	1,4	1,1	0,3	0,0	0,0	1,4	1,6	1,9	1,9
Reserve Wooncoöperatieven Het beschikbaar stellen van middelen voor de voorziening die gevormd wordt tegenover verstrekte leningen aan wooncoöperatieven en het dekken van beheerkosten SvN.													
1.4 Bouwen en wonen	76006	2004	Projectreserve	n.v.t.	22,2	13,9	0,0	-9,2	0,0	4,7	0,0	0,0	0,0
Reserve Corporatiebudget Het Corporatiebudget wordt primair ingezet t.b.v. onrendabele vastgoedinvesteringen in de stedelijke vernieuwingsgebieden in Nieuw-West, in de Kolenkitbuurt in West, De Banne en Nieuwendam-Noord in Noord. Corporaties kunnen op projectbasis subsidies aanvragen.													

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
1.4 Bouwen en wonen	74041	2015	Projectreserve	n.v.t.	7,9	3,6	0,0	-0,8	0,0	2,8	2,7	2,5	2,4
Reserve Actieplan bouwstimulering Alloceren van middelen voor het stimuleren van woningbouw in Amsterdam.													
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	74040	2016	Projectreserve	n.v.t.	67,6	65,6	1,3	-3,5	0,0	63,4	61,2	58,9	56,7
Stedelijke Bodemsanering en Nazorg Het reserveren van middelen voor de meerjarige stedelijke bodemsaneringsprogramma's en nazorgactiviteiten die conform gemaakte afspraken met het Rijk grotendeels vanuit Rijksmiddelen worden gefinancieerd.													
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	67060	2019	Projectreserve	n.v.t.	118,3	108,7	0,0	-14,2	0,0	94,5	76,4	53,2	6,2
Reserve Klimaatfonds Het in het kader van, en passend bij, de gemeentelijke rolopvatting ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal en aardgasvrij Amsterdam.													
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	67018	2015	Egalisatiereserve	n.v.t.	10,4	6,7	0,4	-0,1	0,0	7,0	7,3	7,6	8,0
Reserve duurzaamheidsfonds Alloceren van middelen en het verstrekken van leningen ter bevordering van hernieuwbare energie en energiebesparing.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70091	2023	Projectreserve	€ 100 miljoen	99,7	96,4	0,0	-3,1	0,0	93,3	90,1	89,7	89,7
Reserve Sprong over het IJ (brug) Het reserveren van middelen voor de meerjarige lasten van investering Sprong over het IJ (brug).													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	67811	2022	Egalisatiereserve	€ 7 miljoen	10,0	11,0	0,0	-3,0	0,0	8,0	5,5	3,5	3,5
Reserve Laadinfra Het bestemmen van de door Total te ontvangen bijdragen voor de ontwikkeling van de laadinfrastrategie.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70090	2023	Projectreserve	n.v.t.	176,0	187,0	12,0	-4,7	0,0	194,3	200,1	206,8	218,8
Incidentele bijdragen Schaalsprong Het reserveren van middelen voor de meerjarige lasten van Schaalsprong investeringen.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70027	2019	Projectreserve	n.v.t.	6,0	5,3	0,0	-0,2	0,0	5,1	2,8	0,0	0,0
Zuidelijke IJ-oevers (POR) De reserve is bestemd voor de voorbereiding en uitvoering van het Plan Openbare Ruimte Zuidelijke IJoever (Oosterdok en Stationsplein).													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70025	2019	n.v.t.	n.v.t.	16,9	3,7	0,0	0,0	-3,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve Programma Stadsbehoud Deze reserve ondersteunt een programmatische aanpak voor het in stand houden van de openbare ruimte en infrastructuur, waaronder de arealen civiele constructies, verhardingen, verkeersystemen, groen, straatmeubilair, speelvoorzieningen en op termijn wegtunnels.													

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70080	2019	n.v.t.	n.v.t.	6,9	1,3	0,0	0,0	-1,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen Deze reserve ondersteunt een programmatische aanpak voor het wegwerken van grootschalig achterstallig onderhoud in de openbare ruimte en van de infrastructuur. De reserve is gevormd ter dekking van de aan bovengenoemde aanpak verbonden ingrepen en activiteiten, zoals onderzoek, handhaving, monitoring, brandweerorganisatie en innovatie.													
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70048	2007	Projectreserve	n.v.t.	7,3	2,8	0,0	-1,8	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Leidseplein De gecoördineerde uitvoering van de herinrichting van het Leidseplein en omgeving binnen het samenwerkingsproject Leidseplein. Het uiteindelijke doel is om het gebied beter te laten functioneren als ontmoetingsplek en als cultureel centrum van Amsterdam.													
2.2 Openbaar vervoer	70075	2017	Projectreserve	n.v.t.	2,4	2,4	0,0	-2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reguliere vervanging IJveren Voor incidentele vervangingsinvesteringen in de veerverbindingen over het IJ.													
2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	83105	2017	n.v.t.	n.v.t.	11,6	11,6	0,0	0,0	0,0	11,6	11,6	11,6	11,6
Financieringsreserve OAT Sluisbuurt Financieren afschrijvingslasten Ondergronds Afval Transport (OAT).													
2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	83030	2015	n.v.t.	n.v.t.	29,0	26,3	0,0	-5,0	0,0	21,3	16,3	16,3	16,3
Egalisatiereserve afval Reguleren van de over- en onderschrijding in het gesloten systeem van de afvalstoffenheffing.													
2.6 Groen en Dierenwelzijn	67042	2016	n.v.t.	n.v.t.	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve Herplantfonds De middelen worden ingezet voor compensatie van gekapte bomen, conform het vastgestelde beleid ten aanzien van compensatie en herplanting van bomen.													
2.6 Groen en Dierenwelzijn	67050	2019	Projectreserve	n.v.t.	9,4	4,8	0,0	-2,9	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0
Kwaliteitsimpuls Groen De reserve wordt gebruikt om te investeren in parken (groen). Doelstelling 11.3.1 Amsterdam is een stad voor mens, plant en dier met groene plekken in alle buurten en goed onderhouden parken en bos.													
2.7 Riool en Drinkwater	96001	2006	Egalisatiereserve	n.v.t.	17,2	19,5	5,0	-0,1	0,0	24,3	29,2	34,0	38,8
Reserve egalisatie drinkwatertarieven Waternet Het verevenen van bij het jaarverslag blijkende overschotten of tekorten met betrekking tot de drinkwatervoorziening voor burgers en bedrijven. Het streven is de overschotten of tekorten in volgende jaren te verevenen via tarieven. Daarnaast dient de reserve voor het afdekken van het risico van afwijkingen in het resultaat.													
3.1 Economie en innovatie	73037	2022	Projectreserve	n.v.t.	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Reserve Metropoolregio Amsterdam Middelen reserveren die door de gemeente Amsterdam beschikbaar zijn gesteld voor de activiteiten van het samenwerkingsverband Metropoolregio Amsterdam en nog niet extern verplicht.													

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
3.1 Economie en innovatie	73035	2015	Projectreserve	n.v.t.	13,3	3,6	0,0	-1,5	0,0	2,1	1,5	2,8	4,3
Reserve Economische Structuur- en Arbeidsmarktversterking (ESA) Het stimuleren van economische structuur- en arbeidsmarktversterking conform het door de gemeenteraad vastgestelde bestedingskader.													
3.1 Economie en innovatie	73031	2014	Projectreserve	n.v.t.	5,4	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Reserve Amsterdam Metropolitan Solutions Realiseren van een nieuw op te richten wetenschappelijk opleidings- en onderzoeksinstituut door kennisinstellingen en bedrijven op gebied van toegepaste technologie met als werknaam Amsterdam Metropolitan Solutions.													
3.1 Economie en innovatie	73015	2009	Egalisatiereserve	n.v.t.	0,2	0,2	0,2	-0,2	0,0	0,2	0,2	0,4	0,5
Amsterdams Promotiefonds voor cultuur en stadsinitiatieven Het realiseren van projecten waarvan de opzet is zowel de doelen van Holland Casino als van de gemeente te verwezenlijken.													
3.2 Kunst en cultuur	73059	2014	Projectreserve	n.v.t.	5,6	7,0	0,0	-3,7	0,0	3,3	2,6	2,4	2,2
Egalisatiereserve Kunstenplan Om de vier jaar worden in de Hoofdlijnen Kunst en Cultuur de nieuwe beleidsdoelstellingen voor de komende vier jaar bepaald. De doelstelling van deze systeemreserve volgt de doelstellingen van elk nieuw Kunstenplan.													
4.1 Sport en Bewegen	56080	2014	Projectreserve	n.v.t.	3,5	3,1	0,0	-0,9	0,0	2,2	1,1	1,1	1,1
Reserve sportevenementen Middelen bestemmen voor toekomstige topsportevenementen, zoals het EK 2020.													
6.1 Basisvoorzieningen	90089	2021	n.v.t.	Niet bepaald	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve vastgoed Weesp Dekking van toekomstige exploitatietekorten van maatschappelijke organisaties voor gemeentelijk vastgoed in Weesp middels subsidieverstrekking.													
6.1 Basisvoorzieningen	57054	2021	Projectreserve	€ 4,5 mln	3,5	3,0	0,0	-2,5	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5
Reserve Streeklaboratoria Het uitvoeren van vervolgonderzoek naar de effecten van de Corona pandemie en voorbereiden van het Streeklaboratorium en de andere laboratoria in Amsterdam op een eventuele volgende gezondheidscrisis.													
6.3 Individuele voorzieningen	55044	2006	Egalisatiereserve	10% van het budget voor de WMO openeinde regelingen in het betreffende boekjaar	34,5	29,4	3,9	-11,7	0,0	21,5	10,5	0,0	0,0
Reserve egalisatie WMO Opvangen fluctuaties WMO openeinde regelingen.													
6.3 Individuele voorzieningen	55805	2022	Egalisatiereserve	€ 20,0 mln	15,4	18,1	3,5	-6,0	0,0	15,5	13,7	12,3	12,3
Egalisatiereserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag Het egaliseren van de door het rijk te ontvangen POK-middelen en uitgaven hiervan voor extra ondersteuning van mensen in kwetsbare posities en voorkomen dat mensen in zo'n positie terecht komen.													

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
6.3 Individuele voorzieningen	55804	2022	Egalisatiereserve	€ 17,5 miljoen	10,6	6,2	0,0	-4,5	0,0	1,7	1,7	1,7	1,7
Egalisatiereserve Jeugd Het opvangen van fluctuaties in de begroting van de uitvoering van de Jeugdwet om tot een stabieler meerjarenbeeld te komen.													
7.1 Inkomensregelingen	52050	2004	Egalisatiereserve	n.v.t.	119,3	94,7	0,0	0,0	-19,7	75,0	75,0	75,0	75,0
Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur Egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Participatiewet voor het inkomensdeel (bijstandsuitkeringen), uitvoering Iedereen Kans op Werk en doorlopende uitvoeringskosten Tozo.													
7.2 Werk, participatie en inburger	53064	2018	Egalisatiereserve	De maximale omvang van de reserve is het maximale bedrag van 5% van de lasten van de Directie Werk op programma-onderdeel 7.2.	10,5	8,2	0,0	-2,3	0,0	5,9	3,6	3,6	3,6
Reserve Sociaal Werk Egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Wet Sociaal Werk en de Participatiewet met als doel werk te bieden aan Amsterdammers met een arbeidsbeperking en indien nodig aanvullend te investeren in Sociaal Werk. Het gaat om Amsterdammers met een arbeidsbeperking ofwel in dienst bij de sociale werkvoorziening (Stichting Pantar), ofwel via de gemeente direct gedetacheerd bij sociale firma's of bij reguliere werkgevers.													
7.2 Werk, participatie en inburger	53099	2024	Projectreserve	n.v.t.	0,0	11,7	0,0	-7,1	0,0	4,6	0,2	0,2	0,2
Reserve Iedereen Kans op Werk De reserve wordt gebruikt voor de dekking van de lasten van de uitvoering Iedereen Kans op Werk.													
7.4 Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden	52012	2024	Projectreserve	0	0,0	8,2	0,0	0,0	0,0	8,2	8,2	8,2	8,2
Reserve Opvang Oekraïners													
8.2 Openbare orde en veiligheid	87061	1999	Egalisatiereserve	n.v.t.	5,2	2,6	6,0	-6,0	0,0	2,6	2,6	2,6	2,6
Verevening onroerend goed Dekken van de onrendabele top van panden die met een beleidsmatig doel worden aangeschaft (strategische aankopen) en egaliseren van exploitatieresultaten in de vastgoedportefeuille van stadsdeel Centrum. Dekken van fundamentele ingrepen in het kader van de aanpak binnenstad om toenemende drukte en daarmee gepaarde overlast te verminderen/reguleren.													
8.2 Openbare orde en veiligheid	26014	2019	Projectreserve	n.v.t.	8,5	11,5	0,0	-3,0	0,0	8,5	8,5	8,5	8,5
Reserve Amsterdam 750 De financiering van activiteiten rondom de viering van het 750-jarig bestaan van Amsterdam in 2025.													

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12075	2019	Egalisatiereserve	Geen maximale omvang omdat de omvang van de jaarlijks te ontvangen baten altijd onzeker is.	14,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve overheveling gemeentefondsmiddelen september- en decembercirculaire Het reserveren van middelen afkomstig uit het gemeentefonds, die bij de september- en decembercirculaire worden toegekend, voor zover het niet gaat om de algemene uitkering.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12100	2008	Egalisatiereserve	n.v.t.	20,9	26,9	26,0	0,0	0,0	52,8	72,8	87,8	88,9
Reserve frictiekosten 1 Stad 1 Opgave In 2013 is voor de dekking van verwachte frictiekosten voor diverse organisatieonderdelen in het kader van de operatie 1 Stad 1 Opgave een reserve ingesteld. Het betreft diverse maatregelen (21) die gepaard kunnen gaan met frictiekosten.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12564	2022	Projectreserve	De omvang wordt bepaald door specifiek besloten toevoegingen.	60,2	54,7	111,2	110,7	-3,1	52,1	53,6	64,4	60,6
Reserve Coalitiemiddelen 22-26 De reserve coalitiemiddelen is bedoeld om de specifieke incidenteel aangewezen middelen in lijn met het coalitieakkoord 2022-2026 beschikbaar te houden.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12001	1995	Algemene reserve	Afhankelijk van de geinventari-seerde risico's	312,8	288,9	135,1	0,0	0,0	424,0	321,7	379,5	358,7
Algemene Reserve Een buffer voor het kunnen opvangen van niet structurele financiële tegenvallers.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12003	nvt	Algemene reserve	n.v.t.	122,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Jaarrekeningresultaat Resultaatafwikkeling t-1 en resultaat t zijn onderdeel van de algemene reserve en op deze manier apart zichtbaar gemaakt.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12563	2021	n.v.t.	n.v.t.	12,6	2,9	0,0	0,0	-2,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Egalisatiereserve XaaS Omzetten kapitaallasten van XaaS-investeringen in exploitatielasten, om vertraging in de uitvoering van de investering te voorkomen.													
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12566	2024	Reserve vermogens-opbouw	0	0,0	0,0	808,4	0,0	0,0	808,4	874,9	926,4	1.000,4
Reserve Vermogensopbouw De reserve heeft ten doel vermogen op te bouwen.													

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12561	2014	Projectreserve	n.v.t.	0,6	0,4	0,0	-0,2	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1
Amsterdams Investeringsfonds maatschappelijk Het fonds is opgezet om ontwikkelingen gericht op structuurversterking in de stad met een grote waarde voor Amsterdam te bevorderen. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die zonder het fonds niet van de grond komen. Investeringen uit AIF dienen de stedelijke infrastructuur voor de toekomst te versterken en zich maatschappelijk en/of economisch terug te verdienen. Uit het AIF maatschappelijk deel worden subsidies verstrekt die in het kader van de doelstelling zijn toegekend.													
B.4 Bestuur	17204	2007	Egalisatiereserve	1,5 mln	1,5	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5
Raadsonderzoeken Dekking van de kosten als de gemeenteraad besluit tot een onderzoek.													
B.5 Overhead	71268	2014	Projectreserve	n.v.t.	4,6	4,3	0,0	0,0	0,0	4,3	4,3	4,3	4,3
Reserve gemeentelijke huisvestingsprojecten Dekking van tijdelijke exploitatietekorten van de Businesscase III (verbouwing Stadhuis) en Businesscase IV (optimalisatie ambtenarenhuisvesting) en Transitieplan werven en overslagpunten.													
B.6 Facilitair werken in de fysieke omgeving	69003	2023	n.v.t.	n.v.t.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve facilitaire Dienstverlening Het reserveren van eventueel positief resultaat van IB/PMB in 2023 – 2025 en dat te gebruiken om opdrachtgevers te compenseren voor een mogelijk lager kwaliteitsniveau van dienstverlening van IB/PMB tijdens het ontwerpen, implementeren en monitoren van een normeringssystematiek.													
Totaal					**7.511,5**	**7.254,0**	**1.311,6**	**-410,8**	**-53,1**	**8.101,8**	**8.025,7**	**8.206,9**	**8.329,2**

Onderstaand het overzicht van opgeheven financieringsreserves waarvan de saldi opgenomen worden in de reserve vermogensopbouw:

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024
1.3 Erfpacht	74050	2019	n.v.t.	n.v.t.	228,0	445,0
Reserve financiering erfpachtgrond vrij deel Het doel is zoveel mogelijk in erfpacht uitgegeven grond te financieren met eigen vermogen.						
1.5 Vastgoed	71005	2015	n.v.t.	n.v.t.	48,5	50,1
Financiering gemeentelijk vastgoed Dekking van een deel van de afschrijvingslasten van het vastgoed in eigendom van de gemeente.						
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70170	2017	Financierings-reserve	n.v.t.	182,9	188,1
Financieringsreserve activa met maatschappelijk nut Inzet van de eigen bijdrage van de gemeente voor de dekking van investeringen in de openbare ruimte met een maatschapelijk nut.						

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024
3.1 Economie en innovatie	73036	2021	Financierings-reserve	12,0 mln	9,0	12,0
Financieringsreserve ROM InWest Deze reserve dient als financiering met eigen vermogen ten behoeve deelname aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Metropoolregio InWest.						
4.1 Sport en Bewegen	56027	2015	Financierings-reserve	n.v.t.	6,1	5,3
Financieringsreserve sportaccommodaties De reserve is de dekking voor de afschrijvingslasten van de kredieten voor het Sportaccommodatiefonds.						
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12015	2021	Financierings-reserve	n.v.t.	0,0	0,0
Reserve verbeteren schuldpositie Schuldpositie van de gemeente verbeteren door een deel van het bezit te financieren met eigen vermogen.						
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12006	2000	Financierings-reserve	6,5 mln	6,5	8,3
Reserve financiering NV Zeedijk Het met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de NV Zeedijk.						
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12158	2011	Financierings-reserve	11,3 mln	11,3	11,3
Reserve financiering lening NEMO Deze reserve dekt de gemeentelijke lening aan NEMO.						
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12096	2007	Financierings-reserve	78,8 mln	78,8	78,8
Reserve financiering deelneming GVB Het met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de NV GVB.						
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12014	2021	Financierings-reserve	Als het WRK een solvabiliteit van 25% heeft bereikt.	2,9	4,6
Financieringsreserve WRK Investeren in het eigen vermogen van deelneming WRK uit de inkomsten van de garantiepremie zonder dat dit begrotingsruimte kost of gefinancierd wordt.						
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12565	2021	Financierings-reserve	n.v.t.	2,0	2,0
Financieringsreserve Carré Het met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de Theater Carré.						

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2023	Verwachte stand ultimo 2024
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12560	2014	Financierings-reserve	n.v.t.	19,0	18,5
Amsterdams Investeringsfonds financieel Het fonds is opgezet om ontwikkelingen gericht op structuurversterking in de stad met een grote waarde voor Amsterdam te bevorderen. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die zonder het fonds niet van de grond komen. Investeringen uit AIF dienen de stedelijke infrastructuur voor de toekomst te versterken en zich maatschappelijk en/of economisch terug te verdienen. Met het AIF financieel deel worden leningen gefinancierd die in het kader van de doelstelling zijn toegekend.						
B.5 Overhead	71004	2015	Financierings-reserve	n.v.t.	0,6	0,6
Financiering huisvesting gemeentelijk apparaat Dekking van een deel van de afschrijvingslasten voor de huisvesting van de gemeentelijke organisatie.						
Eindtotaal					**595,6**	**824,7**

De saldi per 1-1-2025 van deze reserves worden in 2025 toegevoegd aan de reserve vermogensopbouw. Dit gaat om een bedrag van € 824,7 miljoen. Daarnaast zijn de voorgenomen mutaties in 2025 toegevoegd aan de reserve vermogensopbouw. Bij elkaar gaat dit om een bedrag van -€ 16 miljoen. De totale toevoeging aan de reserve vermogensopbouw komt hiermee uit op € 808,7 miljoen.

Vrijval financieringsreserves 1/1/2025	**824,7**
Correctie toevoegingen en vrijval:	
Reserve financiering erfpachtgrond vrij deel	-31,0
Financieringsreserve activa met maatschappelijk nut	8,9
Financiering huisvesting gemeentelijk apparaat	4,5
Financieringsreserve WRK	2,0
Amsterdams Investeringsfonds financieel	-0,4
Totaal toevoeging reserve vermogensopbouw	**808,7**

6.5 Voorzieningen

Voorzieningen

Voorzieningen treft de gemeente voor verwachte verplichtingen of verliezen, maar ook als de kans daarop heel groot is. Een tweede soort voorzieningen wordt gevormd door bijdragen van derden waaraan door die derde of door regelgeving aan bestedingsdoel verplicht is gesteld.
Voorzieningen moeten gevormd worden. De bestuurlijke keuzevrijheid bij die voorzieningen is daardoor gering. Het vormen van een nieuwe voorziening of een toevoeging aan een bestaande voorziening is een last in het begrotingsjaar. De aanwending van een voorziening vindt plaats om de voorziene kosten te dekken.

De hierna volgende pagina's bevat een overzicht van alle voorzieningen, waarbij naast de begrote toevoegingen en onttrekkingen voor 2025 ook inzicht wordt gegeven in de ultimo standen in de jaren 2026, 2027 en 2028, het doel van de voorziening en het instellingsjaar

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e [1])	Beginstand 2024	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	67050	2018	c	2,5	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5	2,5	2,5	2,5
Voorziening onderhoud Vinkeveense plassen Financieren van noodzakelijk onderhoud Vinkeveense Plassen t/m 2025, zoals afgesproken bij de uittreding van Amsterdam uit het recreatieschap.												
1.2 Grond	74011	2004	a	183,2	193,4	69,0	0,0	0,0	262,4	300,0	345,0	429,0
Voorziening grondgerelateerde kosten buiten grexen Deze voorziening is ingesteld om bijdragen aan derden te kunnen dekken. Deze externe bijdragen zijn gerelateerd aan de gebiedsontwikkeling in Amsterdam en worden gedekt uit het Vereveningsfonds. Het gaat bijvoorbeeld om toegezegde bijdragen aan woningcorporaties vanuit het gronddeel van het voormalige Stimuleringsfonds en bijdragen aan infrastructurele projecten die niet door de gemeente worden uitgevoerd.												
1.4 Bouwen en wonen	76900	2021	b	0,6	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5
Voorziening Wooncoöperatieven Het afdekken van het risico wat samenhangt met het verstrekken van geldleningen aan wooncoöperatieven												
1.5 Vastgoed	71007	2015	c	29,5	28,8	19,8	-19,0	0,0	29,6	30,4	31,1	31,9
Voorziening groot onderhoud gemeentelijk vastgoed Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed.												
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68002	1995	c	5,3	5,0	4,1	-2,2	0,0	6,8	5,5	6,5	5,1
Groot onderhoud parkeren Voorziening is gevormd voor het te plegen groot onderhoud.												
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68057	2021	b	6,3	1,4	0,0	0,0	0,0	1,4	1,4	1,4	1,4
Achterstallig onderhoud parkeren Voorziening is gevormd voor het te plegen achterstallig onderhoud.												
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68072	2013	a	0,2	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Sociaal Plan Cition Uit deze voorziening wordt het verschil tussen het huidige loon bij EPS (Egis Parking Service) en het loon bij BV Cition betaald, conform de afspraken die bij de overgang van het personeel gemaakt zijn.												
2.2 Openbaar vervoer	70058	2007	e	134,6	131,4	0,0	-3,1	0,0	128,3	125,2	122,1	119,0
Integraal vervoerssysteem veren Exploitatielasten die verband houden met de veerverbindingen over het Noordzee Kanaal.												
2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	83111	2021	b	1,5	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5
Voorziening dynamisch inzamelen Afdekken risico's met betrekking tot Dynamisch inzamelen (routeoptimalisatie).												

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e [1])	Beginstand 2024	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	82001	2013	c	1,8	2,1	0,4	-0,1	0,0	2,4	2,7	3,1	3,4
Vervanging en Onderhoud beheer Werf Ter dekking van de specifieke kosten voor de gemeentelijke werven. Het gaat om werven gebonden voorzieningen, inclusief het deel dat binnen de VVE (vereniging van eigenaren) valt.												
2.5 Water	12118	2014	b	1,6	0,4	0,0	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Voorziening Sluisjes Halfweg Voorziening ter dekking van de afkoop van verplichtingen om bij te dragen aan de kosten voor een veilige afvoer van het boezemwater in het kanaal Halfweg.												
2.7 Riool en Drinkwater	96001	2005	c	9,3	5,3	0,0	-1,4	0,0	3,8	3,8	5,0	6,1
Rioolrecht Egalisatiefonds voor de tarieven rioolheffing.												
3.2 Kunst en cultuur	90007	2004	e	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Verwervingsfonds CBK Bewaren (gespaarde) bedragen van derden t.b.v. verwerving kunst.												
4.1 Sport en Bewegen	56050	2017	c	15,3	16,0	3,5	-2,9	0,0	16,6	17,2	17,8	18,7
Voorziening Groot Onderhoud Sport Meerjarig grootonderhoud van sporthallen, sportparken en zwembaden.												
5.1 Onderwijs	55027	1968	e	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9
Burgerlijke instellingen maatsch. Zorg Fonds t.b.v. nooddruftige burgers.												
6.1 Basisvoorzieningen	55026	1966	e	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verzorgingshuizen ouden van dagen Fonds bestemd voor dekking van uitgaven door de gemeente aan voorzieningen voor bejaarden.												
6.3 Individuele voorzieningen	57092	2015	a	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Voorziening Veilig thuis Personele frictiekosten Veilig Thuis.												
7.3 Armoede en schuldhulp	52009	2022	a	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Voorziening energietoeslag Deze voorziening is gevormd voor de afhandeling van de ingediende aanvragen, bezwaren en beroepen energietoeslag 2022 waarbij inschattingen zijn gemaakt wat betreft het percentage toekenningen.												
7.3 Armoede en schuldhulp	52010	2023	a	1,1	1,1	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1	1,1	1,1
Voorziening halvering WSNP Het compenseren van kwetsbare burgers die niet in aanmerking komen voor de halvering van de Wsnp-schuldsaneringstermijn. Dit betreft de gestarte saneringstrajecten in de periode van bekendmaking van de halvering van de Wsnp termijn begin 2023 tot de ingangtreding van de nieuwe wetgeving op 1 juli 2023.												

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e [1])	Beginstand 2024	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
A.3 Treasury en deelnemingen	12042	1890	e	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Sophia Augusta / Lopez Suasso Legaat van de weduwe Sophia Adriana Lopez Suasso-de Bruijn ten behoeve van het behoud van de aan Amsterdam gelegateerde 'inboedel en woonhuis.												
A.3 Treasury en deelnemingen	12043	1889	e	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Willet Holthuysen Het inzetten van de renteopbrengst ten behoeve van het onderhoud van het woonhuis en inboedel in het museum Willet Holthuysen.												
A.3 Treasury en deelnemingen	13004	1496	e	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Vicarygoederen Een inwoner van Amsterdam heeft tot zijn overlijden recht op (2/3) van de opbrengst van het vicarie.												
A.3 Treasury en deelnemingen	13015	1820	e	0,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6
Gildenfondsen Het kapitaal is eeuwigdurend uitgeleend aan het ministerie van Financien d.m.v. grootboekleningen.												
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	23028	2022	a	21,8	21,8	0,0	0,0	0,0	21,8	21,8	21,8	21,8
Voorziening verlofsparen Het dekken van de verplichting die ontstaat door gekochte verlofuren die in latere jaren opgenomen worden. Dit deel van het zgn. spaarverlof onzeker omdat het moment van opname onbekend is.												
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12041	2002	b	14,7	14,7	0,0	0,0	0,0	14,7	14,7	14,7	14,7
Juridische risico's Het afdekken van risico's van belang bij juridische aangelegenheden.												
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	23570	2023	a	7,5	7,5	0,0	0,0	0,0	7,5	7,5	7,5	7,5
Voorziening RVU De voorziening dekt de lasten van de uitkeringen Regeling voor Vervroegde Uittreding.												
B.4 Bestuur	13076	2014	b	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Niet opgevraagde tegoeden Terugbetalen van de door de gemeente (aan teruggekeerde Joodse burgers) opgelegde boetes over de niet-tijdig betaalde canon tijdens de Tweede Wereldoorlog en het terugbetalen van niet opgevraagde tegoeden (van niet teruggekeerde Joodse burgers) bij de Gemeentegiro.												
B.4 Bestuur	23027	2022	b	2,4	2,6	0,3	0,0	0,0	2,9	3,2	3,5	3,7
Pensioenfonds Wethouders Weesp Bekostiging van pensioenuitkeringen van voormalig wethouders Weesp.												

Programma onderdeel	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e [1])	Beginstand 2024	Verwachte stand ultimo 2024	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026	Verwachte stand ultimo 2027	Verwachte stand ultimo 2028
B.4 Bestuur	23003	2001	b	13,3	12,7	0,0	-0,6	0,0	12,1	11,4	10,8	10,2
Waardeoverdracht pensioenen (gewezen) wethouders Bekostiging van pensioenuitkeringen en waardeoverdracht van opgebouwde pensioenrechten van wethouders naar een ander pensioenfonds, conform de Wet APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) .												
B.4 Bestuur	23026	2014	b	37,8	36,7	0,0	-1,1	0,0	35,6	34,5	33,4	32,4
Pensioenfonds SD Wethouders Bekostiging van pensioenuitkeringen en waardeoverdracht van opgebouwde pensioenrechten naar een ander pensioenfonds van voormalig leden dagelijks besturen stadsdelen die voor maart 2014 in functie waren en daarmee onder de Wet APPA vielen. (APPA = Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers.)												
B.5 Overhead	24001	2021	c	14,2	14,2	6,1	-6,1	0,0	14,2	14,2	14,2	14,2
Onderhoud binnenruimte huisvesting gemeentelijk apparaat Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van onderhoud van de binnenruimte van de huisvesting gemeentelijk apparaat.												
B.5 Overhead	13016	1820	e	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9
Liefdadigheidsdoelen Doel is financiële hulpverlening aan inwoners van Amsterdam die in urgente financiële noodsituaties verkeren, waarbij een voorliggende voorziening niet (meer) beschikbaar is.												
B.5 Overhead	71006	2015	c	25,2	23,6	5,5	-8,7	0,0	20,5	17,3	14,2	11,0
Groot onderhoud huisvesting gemeentelijk apparaat Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud van huisvesting gemeentelijk apparaat.												
B.5 Overhead	23002	2015	b	0,9	0,5	0,0	-0,2	0,0	0,3	0,2	0,2	0,2
Dekking financiële risico's (voormalig) personeel De voorziening is bedoeld om verplichtingen aan (voormalig) personeel in het kader van vervroegde uittreding, boventalligheid, (B)WW, wachtgeld, uitbetaling aanvullende (nabestaanden) pensioenen en aanspraken op de nieuwe FWS-regeling (50-100 regeling) te bekostigen.												
B.5 Overhead	23010	2018	b	3,9	3,9	0,0	0,0	0,0	3,9	3,9	3,9	3,9
Premie reparatie uitkering WW De reparatie-WW dient als aanvulling op de verkorte maximale WW-duur.												
B.5 Overhead	23005	1956	b	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensioenfonds Concertgebouworkest Uitbetaling van aanvullend pensioen aan gepensioneerden van het Concertgebouworkest met dienstjaren van voor 28 december 1956 – de datum waarop de personeelsleden het ambtenaarschap in de zin van de Algemene Burgerlijke Pensioenwet hebben verworven –, of hun nabestaanden.												
Eindtotaal				**541,7**	**533,1**	**108,6**	**-46,0**	**0,0**	**595,7**	**625,8**	**667,0**	**747,3**

1 Categorieën voorzieningen
a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
b. bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven;
e. van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen.

6.6 Subsidieoverzicht

Inleiding

Eén van de middelen die de gemeente Amsterdam inzet om de doelstellingen te realiseren is het verlenen van subsidies. In de begroting worden per programmaonderdeel doelen opgenomen. De doelen geven weer wat we willen bereiken. Bij de programma(onderdelen) wordt aangegeven welke (belangrijke) subsidies een bijdrage leveren aan het bereiken van deze doelen. Het subsidieoverzicht maakt deel uit van de toelichting bij de begroting. Het is een specificatie van de geraamde subsidiebedragen die zijn opgenomen in de programma's en programmaonderdelen van de gemeentebegroting.

Subsidiebudgetten

Binnen de gemeente maken we onderscheid tussen verschillende soorten subsidies. In het Subsidieoverzicht zijn de volgende subsidiesoorten opgenomen:

Subsidiesoort:

Begrotingspostsubsidies - Subsidies 'op instellingsnaam'	€ 138,4 miljoen
Subsidies op basis van subsidieregelingen en – verordeningen	€ 664,2 miljoen
Overige subsidies	€ 31,7 miljoen
Totaal	**€ 834,3 miljoen**

In het Subsidieoverzicht worden deze subsidiesoorten gespecificeerd op programma en programmaonderdeel.

Per programma zijn de subsidiebudgetten (inclusief nominale bijstelling) als volgt:

	Subsidiebudgetten per programma		(bedragen x € 1 miljoen
1.	Ruimtelijke ontwikkeling, bouwen, wonen		16,9
	- begrotingspost	9,1	
	- regeling	6,8	
	- overig	1,0	
2.	Openbare ruimte, water, groen, vervoer		7,8
	- begrotingspost	6,7	
	- regeling	0,0	
	- overig	1,1	
3.	Economie, kunst, cultuur en erfgoed		190,9
	- begrotingspost	37,8	
	- regeling	152,7	
	- overig	0,4	
4.	Sport en Bewegen		18,5
	- begrotingspost	9,6	
	- regeling	7,7	
	- overig	1,2	
5.	Onderwijs		232,0
	- begrotingspost	36,4	
	- regeling	181,5	
	- overig	14,1	
6.	Volksgezondheid, jeugd en zorg		278,0
	- begrotingspost	17,8	
	- regeling	257,5	
	- overig	2,7	
7.	Werk, inkomen en participatie		71,7
	- begrotingspost	7,4	
	- regeling	54,2	
	- overig	10,0	
8.	Veiligheid		18,4
	- begrotingspost	13,5	
	- regeling	3,8	
	- overig	1,1	
	Totaal		**834,3**

Nominale compensatie en taakstelling

In maart heeft het CPB haar ramingen gepubliceerd. Voor 2025 ramen zij een verhoging van de indexen met de volgende percentages:

- Index loonvoet sector overheid (%, ilso) 4,4%
- Index materiele overheidsconsumptie (%, imoc) 2,2%

Bij de Voorjaarsnota 2024 heeft het college besloten om aan nominale compensatie uit te keren wat we daarvoor beschikbaar hebben vanuit het loon- en prijsaccres van het

gemeentefonds en de indexatie van onze eigen inkomsten. Dit is één bedrag wat niet uitgesplitst is en dus geen loon- of prijscomponent kent. De negatieve bijstelling van het loon- en prijsaccres in de meicirculaire van het gemeentefonds betekent dat we minder compensatie kunnen uitkeren.

Om recht te doen aan het verschil tussen de ramingen van loon- en prijsstijging en aan de verdeling van de gevoeligheid van de budgetten binnen Amsterdam is besloten om een gewogen gemiddelde te nemen.
Hieruit volgt een percentage van 1,9% op subsidies voor de begroting 2025. De uiteindelijke beslissing over de verstrekking van de nominale compensatie ligt bij het College.

Overzicht subsidies

Gespecificeerd naar instellingsnaam, naam subsidieregeling en/of-verordening en overige subsidiebudgetten.

Subsidies per programmaonderdeel (bedragen in euro's)

Programma(onderdeel)	Eindtotaal
1. Ruimtelijke ontwikkeling, bouwen, wonen	16.914.326
1.1. Ruimtelijke ordening	230.712
ARCAM	230.712
1.4. Wonen en bouwen	14.823.278
Emil Blaauw proceskosten fonds	240.000
Woon!	7.372.278
Huurders Netwerk Amsterdam (HNA), Stichting	250.000
Federatie Amsterdamse Huurderskoepels (FAH)	150.000
Nul20	50.000
Subsidieregeling stedelijke vernieuwing, verhuisregelingen en ouderenhuisvesting Amsterdam 2019	1.425.000
Subsidieregeling Amsterdamse Duurzame gebouwen, H6	5.336.000
1.6. Duurzaamheid en milieubeheer	1.860.336
ANMEC, Stichting	860.336
Overig	1.000.000
2. Openbare ruimte, water, groen, vervoer	7.810.397
2.6. Groen en dierenwelzijn	7.810.397
De Toevlucht	131.264
Dierenambulance	485.294
Dierenbescherming	20.838
Dierenopvangcentrum Amsterdam	659.329
Hortus Botanicus	546.700
Natura Artis Magistra	4.520.972
SOOZ, Stichting	324.000
Overig	1.122.000
3. Economie, kunst, cultuur en erfgoed	190.893.123
3.1. Economie en innovatie	17.082.386
AMS , Stichting	100.000
Amsterdam & Partners, Stichting	4.377.371
Amsterdam Economic Board, Stichting	1.852.194
ICAI	800.000
KplusV	250.000
Openbare Bibliotheek Amsterdam	50.000
Ready to Scale, Stichting	196.500
VBOA	330.000
Vrijwilligerscentrale Amsterdam	150.000
Zuidoost City	50.953
Subsidieregeling Bedrijven investeringszone (BIZ)	5.429.017
Regeling gebieds gebonden kunst- en cultuuractiviteiten	392.341
Subsidieregeling economische structuur- & arbeidsmarktversterking (SESA)	1.101.331
Subsidieregeling Opzetten ondernemersverenigingen en gebied branding	118.400
Subsidieregeling Projectstimulering Herstel- en Investeringsplan	429.187
Subsidieregeling Economische stimulering binnen het gebiedsgericht werken Amsterdam	1.209.983
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven stadsdeel West	245.109

Programma(onderdeel)	Eindtotaal
3.2. Kunst en cultuur	173.810.737
Amsterdam Museum (huursubsidie)	2.519.149
BAMB (huursubsidie)	3.362.821
FactorIJ	229.776
Lokale Media, Funx	69.613
Mocca	1.540.474
Muziekschool Amsterdam Noord	1.252.544
PodiumPartners, Stichting	182.754
Publieke Omroep Amsterdam	5.675.064
Stadschouwburg (huursubsidie)	4.553.433
Stedelijk Museum (huursubsidie)	7.931.389
Stedelijk Museum (kunstaankopen)	235.465
Voucherbeheer Amsterdam	2.096.660
Regeling projectsubsidies Professionele kunst 2021-2025 (uitvoering bij AFK)	62.555.516
Verordening Amsterdamse culturele infrastructuur, Hoofdlijnen en Kunstenplan	75.448.047
Subsidieregeling Broedplaatsen 2020	1.240.616
Regeling gebiedsgebonden kunst- en cultuuractiviteiten 2021-2024	4.370.090
Regeling beoordelingskader incidentele en structurele subsidieaanvragen cultuur	146.413
Overig	400.913
4. Sport en Bewegen	18.502.304
4.1. Sport en Bewegen	18.502.304
Exploitatie Olympisch Stadion, Stichting	480.326
Jaap Eden IJscomplex	1.023.517
Space Amsterdam, Stichting	1.951.640
Sporthal Gaasperdam, Stichting	266.037
TCS Amsterdam Marathon	333.677
opsport Amsterdam, Stichting	1.125.388
Jeugdsportfonds NL, Stichting	4.407.195
Subsidieregeling verenigingsaccomodaties buitensport	763.119
Subsidieregeling Gehandicaptensport	172.916
Subsidieregeling sociale basis Amsterdam	6.782.825
Overig	1.195.664
5. Onderwijs	232.026.786
5.1. Onderwijs	232.026.786
Onderwijs aan Zieke Kinderen, Stichting	517.820
Onderwijs Consumenten Organisatie, Stichting	528.724
Openbare Bibliotheek Amsterdam	34.321.960
ELK, Stichting	789.968
Vereniging Breed Bestuurlijk Overleg	275.487
Regeling regionale aanpak vroegtijdig schoolverlaten 2020-2024	1.330.993
Verordening op het lokaal onderwijsbeleid (VLOA)	36.525.509
Subsidieregeling MBO-Agenda 2019	8.719.669
Subsidieregeling Voorschoolse Educatie Amsterdam	18.793.949
Verordening huisvestingsvoorzieningen Amsterdam 2020	116.133.066
Overig	14.089.641
6. Volksgezondheid, jeugd en zorg	277.993.236
6.1. Basisvoorzieningen	137.898.931
4/5 mei comité	16.322
Alzheimer Nederland, Stichting	26.827
Argan	358.774
ATA	581.178
Boost	509.535
Chin. Oud. Ver. Tung Lok A'dam	18.343
Coop. Amsterdams Netwerk Ervar	110.061
JAM	46.877
Joods Maatschappelijk Werk, Stichting	663.148
Kinder- en Jongeren Rechtswinkel	43.649
Leefkringhuis LKH, Stichting	1.107.921
Leerwerkbedrijf, Stichting	61.649

Programma(onderdeel)	Eindtotaal
Manege voor Gehandicapten Amsterdam, Stichting	14.498
MEE Amstel En Zaan	6.109.878
Natuurtuin Cinetol, Stichting	8.765
NL Cares, Stichting	38.215
Kinderboerderijen SD Noord	65.000
Kinderboerderij de Werf	90.703
Kinderboerderijen sd West	595.052
Kinderboerderijen SD Zuid	291.655
Kinderboerderij De Bijlmerweide	166.023
Kinderboerderij 't Brinkie	131.369
Radio en Televisie Amsterdam Zuidoost (RAZO), Stichting	28.705
Stedelijke Wmo Adviesraad Amsterdam	42.427
Vereniging Clientenbelang Amsterdam	2.707.590
Vrijwilligers Kuria, Stichting	219.100
Welzijn Doven in Amsterdam, Stichting	210.950
Werkwijs, Stichting	106.620
Regeling gebiedsgebonden kunst- en cultuuractiviteiten	1.629.975
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Centrum	89.125
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Noord	242.145
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Oost	187.330
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel West	733.979
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Zuid	183.433
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Zuidoost	368.505
Subsidieregeling maatschappelijke initiatief stadsdeel Noord	606.625
Subsidieregeling maatschappelijke initiatief stadsdeel Oost	390.906
Subsidieregeling maatschappelijke initiatief stadsdeel Zuidoost	79.209
Subsidieregeling ondersteuning mantelzorg en vrijwillige inzet/ Plafond 3	1.666.926
Subsidieregeling ondersteuning mantelzorg en vrijwillige inzet/ Plafond 2	443.790
Subsidieregeling ondersteuning mantelzorg en vrijwillige inzet/ Plafond 1	1.051.610
Subsidieregeling Sociale basis Amsterdam 2025	114.765.117

Programma(onderdeel)	Eindtotaal
Weesperkei	16.147
Overig	1.073.275
6.2. Wijkteams	60.133.709
Eigen Kracht Centrale	234.600
ExpEx Amsterdam	30.570
iHUB Zorg BV	172.362
SAG Jeugdgezondheidszorg	570.148
Sterker Samen, Stichting	501.756
Subsidieregeling Buurtteams Amsterdam	58.624.273
6.3. Individuele voorzieningen	75.463.747
Kraaipan Oase, Stichting	96.812
Staalman Oase, Stichting	69.500
Blijf Groep, Stichting	101.907
Centram, Stichting	62.274
Cliëntbelang Amsterdam, Stichting	50.954
De Regenboog Groep	22.277
Humanitas, Stichting	75.027
Halt	159.590
Team ED	112.287
Veteranenhuis, Stichting	45.000
Viore, Stichting	5.752
Wonen Ypsilon, Stichting	15.286
Subsidieverordening opvang en ondersteuning kwetsbare personen	49.673.841
Subsidieregeling Ongedocumenteerden - "Werken aan een duurzaam perspectief"	6.894.251
Subsidieregeling versterking aanpak dakloosheid	18.078.989
6.4. Diversiteit	4.496.849
Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA)	723.540
Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis (NiNsee)	376.832
Subsidieregeling Sociale basis Amsterdam 2025	278.480

Programma(onderdeel)	Eindtotaal
Subsidieregeling Strategische Allianties	1.500.000
Overig	1.617.997
7. Werk, inkomen en participatie	71.666.138
7.2. Werk, participatie en inburgering	8.344.656
Openbare Bibliotheek Amsterdam	471.142
Participatieraad	68.523
Vluchtelingenwerk West en Midden Nederland	127.028
Subsidieregeling Buurtbanen	1.962.164
Subsidieregeling Sociale basis Amsterdam 2025	5.311.127
Motie Sargentini	404.672
7.3. Armoede en schuldhulp	63.321.482
Armoedefonds, Stichting	70.448
Babyspullen, Stichting	56.775
BBU, Stichting	286.007
De Regenboog Groep, Stiching	117.040
FBNA	1.404.450
Human Aid Now	581.194
JINC	187.126
Leergeld Amsterdam, Stichting	871.896
Neighborhood Feminists, Stichting	20.128
Rode Kruis	1.427.603
Samen is niet Alleen (SINA), Stichting	524.146
Single Supermom, Stichting	112.000
Studiezalen, Stichting	279.922
Voedselbank Steunpunt Amsterdam, Stichting	377.311
Woon! , Stichting	377.908
Z, Stichting	57.788
Subsidieregeling Buurtteams Amsterdam	46.569.740
Overig	10.000.000

Programma(onderdeel)	Eindtotaal
8. Veiligheid	18.445.185
8.2. Openbare orde en veiligheid	18.445.185
Aanpak Overlast Amsterdam, Stichting	9.281.276
Beter Buren, Stichting	151.617
Blijf Groep	200.000
Halt	130.000
Humanitas	58.682
Levvel, Stichting	2.861.583
Joodse instellingen	168.336
Off Limits, Stichting	19.598
Surant, Stichting	67.432
William Schrikker, Stichting	571.220
Subsidieregeling Evenementenfonds	2.823.693
Subsidieregeling Kunst en Cultuur Amsterdam 750	958.897
Overig	1.152.851
Eindtotaal	834.251.495

6.7

Overzicht incidentele baten en lasten

De begroting structureel en reëel in evenwicht

In de Gemeentewet staat dat onze begroting structureel en reëel in evenwicht moet zijn. In artikel 189 (tweede lid) staat: “De raad ziet erop toe dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Hiervan kan hij afwijken indien aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.”

Onze begroting is structureel in evenwicht wanneer we de structurele lasten dekken door structurele baten. Er is een structureel tekort wanneer de structurele baten niet voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. Dus wanneer we structurele lasten dekken met incidentele baten.

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is deze bepaling verder uitgewerkt. Zo staat in het BBV hoe gemeenten (en provincies) het structurele saldo moeten berekenen. En staat er hoe gemeenten het structurele saldo moeten toelichten in de begroting en in het jaarverslag. Met deze bijlage geven we invulling aan dit voorschrift.

In het algemeen geldt dat een gemeente structurele taken uitvoert en daarvoor structurele baten en lasten raamt in de begroting. Structurele lasten en baten zijn dus de regel. Incidentele lasten en baten zijn de uitzondering, bijvoorbeeld voor eenmalige zaken of (meerjarige) projecten of subsidies met een tijdelijk karakter. Het BBV bepaalt dat we de uitzonderingen (dus de incidentele baten en lasten) duidelijk maken en toelichten.

Het BBV schrijft voor dat we voor alle jaren van onze meerjarenbegroting een structureel saldo moeten berekenen. In deze begroting dus voor de jaren 2024 tot en met 2028. Het begrip ‘structureel evenwicht’ hangt hierbij voor 2025 altijd samen met de meerjarige ontwikkeling, zoals ook in de Gemeentewet staat.

Het structurele saldo drukken we meestal uit in euro’s. Het structurele saldo kunnen we ook uitdrukken als percentage van de batenkant van de begroting (hier: de batenkant exclusief reserves). In dat geval noemen we het de ‘structurele exploitatieruimte’. De structurele exploitatieruimte is een verplicht kengetal vanuit het BBV en staat in de paragraaf over het Weerstandvermogen (zie paragraaf 3.2).

In onderstaande tabel 1 maken we de opbouw van het structurele saldo duidelijk. Tabel 1 toont dat onze begroting structureel in evenwicht is. Dit betekent dat de structurele baten en lasten aan het eind van de meerjarentermijn – en in de jaren daarna – in evenwicht zijn.

Tabel 1. Structureel saldo en structurele exploitatieruimte

	2024	2025	2026	2027	2028	Berekening
Totale baten exclusief reserves	6728	6821	6770	6948	7096	a
Totale lasten exclusief reserves	6689	6798	6846	6767	6973	b
Saldo voor bestemming	**39**	**23**	**-76**	**181**	**122**	**c (=a-b)**
Onttrekkingen aan reserves (inclusief vrijval)	823	1289	487	179	168	d
Toevoegingen aan reserves	794	1312	411	360	290	e
Saldo na bestemming	**67**	**0**	**0**	**0**	**0**	**f (=c+d-e)**
Totale incidentele baten	108,2	40,2	17,7	27,3	4,5	g
Totale incidentele lasten	271,1	274,9	167,9	67,4	81,8	h
Saldo incidentele baten en lasten	**-162,9**	**-234,7**	**-150,2**	**-40,1**	**-77,3**	**i (=g-h)**
Structurele begrotingssaldo	**230,3**	**234,7**	**150,2**	**40,1**	**77,4**	**j (=f-i)**
Structurele exploitatieruimte	**3,42**	**3,44**	**2,22**	**0,58**	**1,09**	**j/a *100%**

Toelichting op de incidentele baten en lasten

Het BBV schrijft voor dat de toelichting op de meerjarenraming een overzicht per jaar van de geraamde incidentele baten en lasten per programma bevat.

Incidentele lasten

Programma	2024	2025	2026	2027	2028
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid					
Integrale aanpak statushouders	1,9	2,5			
Woonwagens		0,9			
AAV coalitiemiddelen	0,4				
Bodemsanering	4,6	5,4	5,4	5,4	5,4
Coalitiemiddelen	5,3				
Integrale aanpak	0,4				
Omgevingsweg	2,8	3,4	0,6		
OD NZKG	0,7	2,3			
Isolatie offensief		10,5	9,7	4,4	4,5
Spijtoptantenregeling		2,8	2,3	2,3	2,3
Energietransitie	5,3	20,8	23,8		
Klimaatfonds		14,2	18,2	23,2	47,1
Kasschuif circulaire economie		1,2	(1,2)		
Sprong over het IJ	3,3	3,1	3,2	0,4	
Flex-projecten 2024	3,0				
Gebiedsontwikkeling	2,0	2,0	1,5		
Wonen	3,2				
Huisvesting kwetsbare groepen	7,0	4,5	4,5		
Proeftuin aardgasvrije wijken	3,7				
Aanpak energiearmoede	17,2				
Stadsverbetering	2,4	1,3	4,5	2,4	0,8
Opvanglocatie Oekraïne en economisch daklozen	1,9				
Volkstuinen	0,3	0,3	0,2	0,1	
Havenstad		0,3	0,3		
Eeuwigdurende grafrust	0,2	0,2			
Circulaire economie	0,4	0,5	0,5		
Ongelijk investeren	1,4	1,4			
Doorschuif SMF	6,9				
Corporatiebudget en wooncoöperatieven	3,1	0,7	0,8		
Volkshuisvesting	10,8	7,3			
Transitiekosten Zuidas	0,5				
Nieuwe Entree A2	0,3				
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer					
Stadsverbetering		29,6	9,7		10,4
Schone stad		5,0	5,0		
Kwaliteitsimpuls Groen	11,7	2,3	0,2	1,3	
Kasschuif luchtkwaliteit	1,0		(1,0)		
Kwijtschelding afvalstofheffing	1,5				
Bomen vervanging		5,3	1,9	3,0	3,3
Versterken openbaar vervoer		5,5			
Fietswrakken		1,0	1,0		
Uitstootloze mobiliteit	7,2	4,7			
Laadinfrastructuur	3,0	3,0	3,0		
Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie	1,3	1,5	0,5	0,1	
Achterstallig onderhoud		6,0	2,0	2,0	1,5
Slavernijmonument	0,4	2,1			
Integrale aanpak Noord		1,5	1,4		
Kasritme OV Sloterdijk - CS				5,3	
Klimaatakkoord	3,1				
Klimaatadaptatie	2,5	3,9	1,1		
Databeheer assetmanagement	2,0	0,5	0,5	0,5	

Programma	2024	2025	2026	2027	2028
Bestedingsplan SUP	4,0				
Kasschuif Implementatiekosten P1	5,2				
Uitvoeringsplannen stadsdeel West	0,9				
Groot onderhoud	(1,0)	1,0	1,0	1,0	
Coalitiemiddelen	2,0				
Uitbreiding betaald parkeren Noord en Sloterdijk	0,1	0,9	0,2		
3. Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed					
Aanpak Binnenstad	7,9	5,5	3,9		
Herstelplan en aanpassen subsidies huur	0,3				
Bestedingsplan 2025 en 2026 Integrale aanpak Aanpak Noord		0,5	0,4		
Arbeidsmarkttoeleiding		0,4	0,4		
Innovatieve Ecosystemen	1,6	1,3	1,2		
Coalitiemiddelen	1,8	2,1	2,1		
Noodfonds energie	2,0				
Kunstenplan 2025-2028			3,0	3,0	3,0
Noodfonds Energie K&C	1,4				
Overbrugging bezuinigingen Kunstenplan		3,0			
Slavernijmuseum	0,2			1,5	0,6
Wonen boven winkels	0,1				
Aanpak binnenstad (afvalinzameling)	4,0				
Ongelijk investeren	1,0	0,5			
4. Sport en Bewegen					
Armoederegelingen sport en diplomazwemmen		1,0	1,1	1,1	1,1
Compensatie (incidenteel) Precario belasting sportverenigingen	0,1				
WK2027 Vrouwen				6,8	
Breedte- en topsportevenementen	0,4	0,4			
5. Onderwijs					
Armoederegelingen sport en diplomazwemmen		0,3	0,3	0,3	0,3
Openbare bibliotheek (OBA)		0,5	0,5		

Programma	2024	2025	2026	2027	2028
Coalitiemiddelen Onderwijsachterstand	2,4	2,8	0,3	-	
Nationaal programma onderwijs	3,2	1,0			
Lerarenagenda	1,0	1,0	1,0		
Gezond schoolonbijt	1,0	1,0	1,0		
Kenniscentrum ongelijkheid	1,3	1,3	1,3		
Schoolveiligheid	1,1	1,6	1,6		
Huiswerkbegeleiding	1,0	1,0	1,0		
Regionaal Meld- en Coördinatiepunt	0,8	0,1			
Brede brugklas	1,3	1,3	1,3		
Governance masterplan Zuidoost naar Onderwijs	1,3	0,8	0,8		
Noodfonds, energiekosten schoolgebouwen en gymzalen	0,7				
Coalitiemiddelen onderwijs	1,3	1,3	1,3		
Kansrijke wijken	6,4	4,8			
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit					
Jongerenwerk		1,5	1,5	1,5	1,5
Integrale Aanpak Noord		2,0	2,0		
Dakloosheid		4,7	4,7		
Drugsbeleid	0,4	0,3	0,4		
Ouderen WMO	0,9	2,8	2,8		
7. Sociale zaken en armoedebestrijding					
Exploitatietekort Pantar Amsterdam	6,0	9,4			
Fris studiezalen	0,2	0,2	0,2		
Inzet middelen bestaanszekerheid	2,8	3,1	3,1		
Masterplan Zuidoost (2024 tm 2026)	0,4	0,6	0,6		
Sargentini banen	0,6	0,6			
MBO en toeleiding naar werk en om- en bijscholen	1,5				
Caseload verhoging	2,5	2,3			
Wendbaar en toekomstbestendig maken WPI	0,7	0,3			
Autonome groei bijstandsbestand	1,8				

Programma	2024	2025	2026	2027	2028
Statushouders	2,5	2,3			
Regionaal Werkcentrum	2,5				
SPUK Kansrijke wijken	8,5	6,1			
Werk	4,5	4,5	2,3		
Energiearmoedebestrijding	2,0	2,0			
Iedereen kans op werk	8,2	6,1	4,1		
Inkomen	3,5	3,5	1,8		
Volwasseneneducatie	1,2	1,2	0,6		
Modernisering gegevenshuishouding	1,1				
8. Veiligheid					
Mentale weerbaarheid brandweerprofessionals	0,8	0,8			
Sail Amsterdam	0,2	0,9	0,6		
Programma drugs	0,2	0,2	0,2		
OOV, projecten en actiecentrum veiligheid	0,7	0,7	0,7		
Preventie met gezag	9,6	9,6	9,6		
Seksuele intimidatie en geweld	0,5	0,5	1,4		
Kansrijke wijken	0,2	0,2			
A. Algemene dekkingsmiddelen					
B. Bestuur en organisatie					
Isolatieoffensief	0,3	0,4	0,4		
Goed verhuurderschap	0,2	0,2	0,2	0,2	
Bedrijfsvoering Wonen	0,4	0,5	0,5		
Omgevingswet		0,3	0,3		
Integrale aanpak Aanpak Noord		0,6	0,6		
Integrale aanpak Nationaal Programma Samen Nieuw-West		2,4	2,4		
Coalitiemiddelen WOO/WOB	11,3	4,7			
Gebiedsbudgetten Ongelijk investeren	0,8	0,8			
Inclusie & Diversiteit	2,0	2,0	2,0		
Verhoging salarisbudget wethouders	1,6	1,6	1,6	1,6	

Programma	2024	2025	2026	2027	2028
MBO Traineeship	1,0	1,0			
Wetgeving digitalisering	1,1	1,1			
Coalitiemiddelen	4,1				
AFIS	2,3				
Buurtbudgetten	4,5				
Totaal	**271,1**	**274,9**	**167,9**	**67,4**	**81,8**

Incidentele baten

Programma	2024	2025	2026	2027	2028
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid					
Integrale aanpak statushouders	1,9				
Isolatieoffensief	5,0	3,9			
Stadsverbetering	8,1	0,2			
Klimaatfonds	27,6				
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer					
Stadsverbetering	24,6			25,0	
Versterken openbaar vervoer	5,5				
Impulsregeling klimaatadaptatie	1,3	1,5	0,5	0,1	
Kwaliteitsimpuls groen	2,1	1,5	1,3		
Overheveling middelen asset		1,5	1,5	1,5	1,5
Doorschuif SMF	5,9				
Kasritme OV Sloterdijk - CS	1,4	1,1	2,9		
Kasschuif Implementatiekosten P1		0,7	0,7	0,7	3,0
Lagere baten afvalstofheffing	-1,2				
3. Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed					
4. Sport en Bewegen					
5. Onderwijs					
Meld- en coördinatiepunt	0,8	0,1			
Nationaal programma onderwijs	3,2	1,0			
Kansrijke wijken	6,0	4,8			
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit					
Masterplan Zuidoost	1,3	0,8	0,8		
Bedrijfsvoering GGD	1,7				
7. Sociale zaken en armoedebestrijding					
Bijdrage opvanglocatie van vluchtelingen uit Oekraïne en economisch daklozen	1,9				
Sociaal werk - begeleiding	1,7	1,7	1,7		
Iedereen kans op werk	8,8	6,6	4,4		
Kansrijke wijken	8,5	6,1			
8. Veiligheid					
Aanpak Binnenstad	7,9	5,5	3,9		
Amsterdam 750		3,0			
Kansrijke wijken	0,2	0,2			
A. Algemene dekkingsmiddelen					
Herstelpakket: maatregelen Belastingen	-16,0				
B. Bestuur en organisatie					
Totaal	**108,2**	**40,2**	**17,7**	**27,3**	**4,5**

6.8

Brugstaat

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

(bedragen x € 1 miljoen))

	Begroting 2025
Programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	
Baten	0,0
Lasten	15,8
Onttrekking	2,2
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 1.2 Grond	
Baten	406,0
Lasten	437,9
Onttrekking	123,1
Toevoeging	100,4
Programmaonderdeel 1.3 Erfpacht	
Baten	230,5
Lasten	53,3
Onttrekking	545,9
Toevoeging	98,2
Programmaonderdeel 1.4 Wonen	
Baten	85,4
Lasten	188,6
Onttrekking	23,6
Toevoeging	0,3
Programmaonderdeel 1.5 Vastgoed	
Baten	76,8
Lasten	62,8
Onttrekking	50,1
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	
Baten	0,9
Lasten	90,5
Onttrekking	44,7
Toevoeging	1,7
Programmaonderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria	
Baten	10,1
Lasten	10,6
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0

Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2025
Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	
Baten	55,4
Lasten	261,8
Onttrekking	208,5
Toevoeging	12,0
Programmaonderdeel 2.2 Openbaar vervoer	
Baten	63,9
Lasten	130,6
Onttrekking	2,4
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	
Baten	215,3
Lasten	268,4
Onttrekking	7,9
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	
Baten	38,9
Lasten	295,7
Onttrekking	8,9
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.5 Water	
Baten	5,8
Lasten	64,9
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.6 Groen en Dierenwelzijn	
Baten	3,8
Lasten	105,7
Onttrekking	5,6
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.7 Riool en Drinkwater	
Baten	298,8
Lasten	283,4
Onttrekking	0,1
Toevoeging	5,0

Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2025
Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie	
Baten	22,0
Lasten	70,8
Onttrekking	18,0
Toevoeging	0,2
Programmaonderdeel 3.2 Kunst en cultuur	
Baten	1,3
Lasten	191,7
Onttrekking	7,5
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 3.3 Erfgoed	
Baten	0,2
Lasten	4,6
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0

Programma 4 Sport en Bewegen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2025
Programmaonderdeel 4.1 Sport en Bewegen	
Baten	28,4
Lasten	99,5
Onttrekking	6,2
Toevoeging	0,0

Programma 5 Onderwijs

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2025
Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs	
Baten	62,2
Lasten	334,6
Onttrekking	6,6
Toevoeging	0,0

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2025
Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen	
Baten	69,6
Lasten	309,8
Onttrekking	6,4
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams	
Baten	1,0
Lasten	127,9
Onttrekking	1,6
Toevoeging	3,5
Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen	
Baten	25,5
Lasten	899,0
Onttrekking	26,6
Toevoeging	3,9
Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit	
Baten	0,0
Lasten	10,2
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0

Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2025
Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen	
Baten	697,8
Lasten	773,7
Onttrekking	22,2
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en inburgering	
Baten	38,2
Lasten	274,9
Onttrekking	8,3
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp	
Baten	22,6
Lasten	153,3
Onttrekking	1,2
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 7.4 Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden	
Baten	3,1
Lasten	6,2
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0

Programma 8 Veiligheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2025
Programmaonderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing	
Baten	3,4
Lasten	99,8
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid	
Baten	33,0
Lasten	207,4
Onttrekking	10,4
Toevoeging	6,0

Programma A Algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2025
Programmaonderdeel A.1 Openbare orde en veiligheid	
Baten	1.076,5
Lasten	35,6
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel A.2 Lokale heffingen	
Baten	3.080,9
Lasten	0,0
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel A.3 Gemeentefonds	
Baten	91,8
Lasten	66,6
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel A.4 Treasury en deelnemingen	
Baten	9,5
Lasten	9,8
Onttrekking	129,6
Toevoeging	1.080,7

Programma B Bestuur en organisatie

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2025
Programmaonderdeel B.1 Overige eigen middelen en onvoorzien	
Baten	48,7
Lasten	90,5
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel B.2 Dienstverlening	
Baten	0,5
Lasten	42,8
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	
Baten	0,0
Lasten	20,1
Onttrekking	6,9
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel B.4 Horizontaal thema Democratisering	
Baten	0,6
Lasten	35,9
Onttrekking	0,1
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel B.5 Bestuur	
Baten	12,1
Lasten	659,9
Onttrekking	14,1
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel B.6 Overhead	
Baten	0,5
Lasten	3,4
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0

	Begroting 2025
Totaal baten	**6.821,0**
Totaal lasten	**6.797,9**
Totaal onttrekkingen	**1.288,6**
Totaal toevoegingen	**1.311,6**
Resultaat	**0,0**

6.9

Doelenraming

(bedragen x € 1 miljoen)

		2024	2025	2026	2027	2028
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid						
	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling					
1.1.1	Amsterdam geeft ruimtelijke voorwaarden voor nieuwe woon, werk en leefmilieus om demografische en economische groei mogelijk te maken.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
1.1.1	Amsterdam geeft ruimtelijke voorwaarden voor nieuwe woon, werk en leefmilieus om demografische en economische groei mogelijk te maken.	18,9	15,8	12,0	10,6	10,6
	Totaal lasten	**18,9**	**15,8**	**12,0**	**10,6**	**10,6**
	Saldo van baten en lasten	**-18,9**	**-15,8**	**-12,0**	**-10,6**	**-10,6**
	1.2 Grond					
1.2.1	Het realiseren van voldoende en betaalbare woningen & kantoorruimte.	410,8	406,0	428,4	510,0	510,0
1.2.2	Gebieden ontwikkelen ten behoeve van wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.2.3	In de toekomst worden voldoende gebieden ontwikkeld voor wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**410,8**	**406,0**	**428,4**	**510,0**	**510,0**
1.2.1	Het realiseren van voldoende en betaalbare woningen & kantoorruimte.	425,3	437,9	465,4	478,0	450,1
1.2.2	Gebieden ontwikkelen ten behoeve van wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.2.3	In de toekomst worden voldoende gebieden ontwikkeld voor wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal lasten	**425,3**	**437,9**	**465,4**	**478,0**	**450,1**
	Saldo van baten en lasten	**-14,5**	**-31,9**	**-37,0**	**31,9**	**59,9**
	1.3 Erfpacht					
1.3.1	De waarde en het gebruik van grond ten dienste van inwoners en bedrijven laten komen.	235,5	230,5	217,8	209,5	211,8
	Totaal baten	**235,5**	**230,5**	**217,8**	**209,5**	**211,8**
1.3.1	De waarde en het gebruik van grond ten dienste van inwoners en bedrijven laten komen.	54,9	53,3	45,8	44,6	45,0
	Totaal lasten	**54,9**	**53,3**	**45,8**	**44,6**	**45,0**
	Saldo van baten en lasten	**180,6**	**177,2**	**172,0**	**164,9**	**166,8**

		2024	2025	2026	2027	2028
	1.4 Bouwen en wonen					
1.4.1	Een rechtvaardige verdeling van de woningen waarbij voorrang wordt gegeven aan diegenen die de woning het hardste nodig hebben.	10,7	0,0	0,0	0,0	0,0
1.4.2	Een toekomstbestendige woningvoorraad (duurzaam, basiskwaliteit en veilig).	61,6	67,7	53,5	48,3	48,3
1.4.3	Beschermen van de (gewenste) samenstelling van de woningvoorraad en de leefbaarheid.	17,7	17,7	17,6	17,6	17,6
	Totaal baten	**90,0**	**85,4**	**71,1**	**65,9**	**65,9**
1.4.1	Een rechtvaardige verdeling van de woningen waarbij voorrang wordt gegeven aan diegenen die de woning het hardste nodig hebben.	32,5	21,3	19,6	9,1	8,6
1.4.2	Een toekomstbestendige woningvoorraad (duurzaam, basiskwaliteit en veilig).	142,8	155,8	143,4	113,7	113,7
1.4.3	Beschermen van de (gewenste) samenstelling van de woningvoorraad en de leefbaarheid.	11,3	11,5	11,4	9,8	9,8
	Totaal lasten	**186,6**	**188,6**	**174,5**	**132,7**	**132,1**
	Saldo van baten en lasten	**-96,6**	**-103,2**	**-103,4**	**-66,8**	**-66,2**
	1.5 Vastgoed					
1.5.1	Amsterdam heeft een vastgoedportefeuille die voldoet aan de gemeentelijk en landelijke ambities en wetgeving op het gebied van duurzaamheid en bouwkundige kwaliteit.	86,5	76,8	77,1	77,1	77,1
1.5.2	Amsterdam streeft naar een optimaal gebruik van haar maatschappelijk vastgoedportefeuille om een zo hoog mogelijk maatschappelijk rendement te behalen en gemiste inkomsten te minimaliseren.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.5.3	We beheren en onderhouden de eigendommen bestemd voor broedplaatsen, woon- en werkruimtes voor kunstenaars en creatieve ondernemers en cultuurgebouwen.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**86,5**	**76,8**	**77,1**	**77,1**	**77,1**
1.5.1	Amsterdam heeft een vastgoedportefeuille die voldoet aan de gemeentelijk en landelijke ambities en wetgeving op het gebied van duurzaamheid en bouwkundige kwaliteit.	60,0	62,8	63,6	64,0	66,9
1.5.2	Amsterdam streeft naar een optimaal gebruik van haar maatschappelijk vastgoedportefeuille om een zo hoog mogelijk maatschappelijk rendement te behalen en gemiste inkomsten te minimaliseren.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.5.3	We beheren en onderhouden de eigendommen bestemd voor broedplaatsen, woon- en werkruimtes voor kunstenaars en creatieve ondernemers en cultuurgebouwen.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal lasten	**60,0**	**62,8**	**63,6**	**64,0**	**66,9**
	Saldo van baten en lasten	**26,5**	**14,0**	**13,6**	**13,1**	**10,2**

		2024	2025	2026	2027	2028
	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer					
1.6.1	Amsterdam voldoet aan de doelstelling van het Klimaatakkoord Parijs door de stad aardgasvrij te maken voor 2040 en de CO2-uitstoot met 95% te verlagen voor 2050 en is een stad met schone lucht waar afval als grondstof wordt gebruikt.	21,3	0,9	0,9	0,9	0,9
	Totaal baten	**21,3**	**0,9**	**0,9**	**0,9**	**0,9**
1.6.1	Amsterdam voldoet aan de doelstelling van het Klimaatakkoord Parijs door de stad aardgasvrij te maken voor 2040 en de CO2-uitstoot met 95% te verlagen voor 2050 en is een stad met schone lucht waar afval als grondstof wordt gebruikt.	75,3	90,5	97,5	67,6	91,4
	Totaal lasten	**75,3**	**90,5**	**97,5**	**67,6**	**91,4**
	Saldo van baten en lasten	**-54,0**	**-89,5**	**-96,6**	**-66,6**	**-90,5**
	1.7 Begraafplaatsen en crematoria					
1.7.1	Amsterdam geeft tegen kostendekkende tarieven de mogelijkheid tot begraven en cremeren, waarbij ruimte is voor ieders persoonlijke wens, ongeacht sociale, religieuze of culturele achtergrond.	9,5	10,1	10,1	10,1	10,1
	Totaal baten	**9,5**	**10,1**	**10,1**	**10,1**	**10,1**
1.7.1	Amsterdam geeft tegen kostendekkende tarieven de mogelijkheid tot begraven en cremeren, waarbij ruimte is voor ieders persoonlijke wens, ongeacht sociale, religieuze of culturele achtergrond.	9,6	10,6	10,4	10,4	10,4
	Totaal lasten	**9,6**	**10,6**	**10,4**	**10,4**	**10,4**
	Saldo van baten en lasten	**0,0**	**-0,5**	**-0,4**	**-0,4**	**-0,3**
	Totaal Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	**23,5**	**-49,7**	**-59,2**	**61,1**	**69,3**
Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer						
	2.1 Verkeer, vervoer en parkeren					
2.1.1	De openbare ruimte van Amsterdam is een plek waar bewoners en bezoekers prettig, veilig en gezond kunnen verblijven en verplaatsen.	10,4	7,6	0,0	0,0	0,0
2.1.2	Bewoners en bezoekers kunnen zich verplaatsen van, naar en binnen Amsterdam.	49,4	47,7	45,7	45,7	45,7
2.1.3	Amsterdam is op een veilige en duurzame manier bereikbaar voor commercieel vervoer.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**59,8**	**55,4**	**45,7**	**45,7**	**45,7**

		2024	2025	2026	2027	2028
2.1.1	De openbare ruimte van Amsterdam is een plek waar bewoners en bezoekers prettig, veilig en gezond kunnen verblijven en verplaatsen.	65,8	93,0	58,1	36,3	11,9
2.1.2	Bewoners en bezoekers kunnen zich verplaatsen van, naar en binnen Amsterdam.	153,3	163,7	167,8	160,4	172,4
2.1.3	Amsterdam is op een veilige en duurzame manier bereikbaar voor commercieel vervoer.	4,2	5,0	3,2	3,3	3,5
	Totaal lasten	**223,3**	**261,8**	**229,1**	**200,0**	**187,8**
	Saldo van baten en lasten	**-163,5**	**-206,4**	**-183,4**	**-154,2**	**-142,1**
	2.2 Openbaar vervoer					
2.2.1	Amsterdam is voor iedereen op een prettige en aantrekkelijke manier bereikbaar via het openbaar vervoer.	33,4	63,9	14,6	14,6	14,6
	Totaal baten	**33,4**	**63,9**	**14,6**	**14,6**	**14,6**
2.2.1	Amsterdam is voor iedereen op een prettige en aantrekkelijke manier bereikbaar via het openbaar vervoer.	85,6	130,6	72,2	74,9	81,4
	Totaal lasten	**85,6**	**130,6**	**72,2**	**74,9**	**81,4**
	Saldo van baten en lasten	**-52,2**	**-66,8**	**-57,6**	**-60,3**	**-66,9**
	2.3 Afval en reinigen openbare ruimte					
2.3.1	Amsterdam is een schone stad.	211,8	215,2	215,2	215,2	215,2
2.3.2	Amsterdam voorkomt (rest) afval.	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	Totaal baten	**211,9**	**215,3**	**215,3**	**215,3**	**215,3**
2.3.1	Amsterdam is een schone stad.	230,8	246,0	248,9	246,1	247,9
2.3.2	Amsterdam voorkomt (rest) afval.	20,4	22,4	21,3	19,0	17,2
	Totaal lasten	**251,3**	**268,4**	**270,2**	**265,1**	**265,1**
	Saldo van baten en lasten	**-39,4**	**-53,1**	**-54,9**	**-49,8**	**-49,8**
	2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte					
2.4.1	De Amsterdamse openbare ruimte wordt duurzaam beheerd en is begaanbaar, heel en veilig voor alle gebruikers.	41,2	37,8	35,9	35,7	34,6
2.4.2	Amsterdam is voorbereid op veranderend klimaat in 2050.	0,8	1,1	1,0	1,1	0,0
	Totaal baten	**42,0**	**38,9**	**36,8**	**36,7**	**34,6**

		2024	2025	2026	2027	2028
2.4.1	De Amsterdamse openbare ruimte wordt duurzaam beheerd en is begaanbaar, heel en veilig voor alle gebruikers.	271,5	289,7	290,8	291,6	289,4
2.4.2	Amsterdam is voorbereid op veranderend klimaat in 2050.	3,8	5,5	2,5	1,1	0,0
	Totaal lasten	**275,2**	**295,2**	**293,3**	**292,6**	**289,4**
	Saldo van baten en lasten	**-233,2**	**-256,3**	**-256,5**	**-255,9**	**-254,9**
	2.5 Water					
2.5.1	Het openbare water is begaanbaar, aantrekkelijk, schoon en veilig voor alle gebruikers.	2,0	1,6	2,1	0,9	0,7
2.5.2	We verdelen het gebruik van het water en voorzieningen bij het water en beheersen drukte op het water.	3,5	4,2	5,4	5,1	5,7
	Totaal baten	**5,5**	**5,8**	**7,5**	**6,0**	**6,4**
2.5.1	Het openbare water is begaanbaar, aantrekkelijk, schoon en veilig voor alle gebruikers.	51,0	57,2	60,0	57,2	58,5
2.5.2	We verdelen het gebruik van het water en voorzieningen bij het water en beheersen drukte op het water.	8,3	7,6	7,4	7,4	7,1
	Totaal lasten	**59,3**	**64,9**	**67,4**	**64,6**	**65,6**
	Saldo van baten en lasten	**-53,8**	**-59,1**	**-59,9**	**-58,5**	**-59,2**
	2.6 Groen en Dierenwelzijn					
2.6.1	Er komt meer Groen met meer waarde voor mens en dier, Groen is functioneel, aantrekkelijk, veilig en draagt bij aan sociaal welzijn, gezondheid, stadsnatuur en klimaatadaptatie.	3,7	3,8	3,8	3,8	3,8
2.6.2	Gehouden dieren en vrijlevende dieren ontvangen ondersteuning waar gezond en prettig leven in het geding is.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**3,7**	**3,8**	**3,8**	**3,8**	**3,8**
2.6.1	Er komt meer Groen met meer waarde voor mens en dier, Groen is functioneel, aantrekkelijk, veilig en draagt bij aan sociaal welzijn, gezondheid, stadsnatuur en klimaatadaptatie.	105,7	102,5	98,7	91,6	90,4
2.6.2	Gehouden dieren en vrijlevende dieren ontvangen ondersteuning waar gezond en prettig leven in het geding is.	2,7	3,2	2,8	2,1	2,1
	Totaal lasten	**108,4**	**105,7**	**101,4**	**93,7**	**92,5**
	Saldo van baten en lasten	**-104,7**	**-101,9**	**-97,6**	**-89,9**	**-88,7**

		2024	2025	2026	2027	2028
	2.7 Riool en Drinkwater					
2.7.1	Alle Amsterdammers hebben toegang tot schoon drinkwater.	267,0	297,6	300,0	302,9	304,5
2.7.2	Amsterdam heeft een goedwerkende en degelijke riolering.	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
	Totaal baten	**270,0**	**300,6**	**302,9**	**305,9**	**307,5**
2.7.1	Alle Amsterdammers hebben toegang tot schoon drinkwater.	171,7	185,3	186,2	187,1	187,2
2.7.2	Amsterdam heeft een goedwerkende en degelijke riolering.	86,3	100,0	101,1	103,0	104,5
	Totaal lasten	**258,0**	**285,3**	**287,3**	**290,1**	**291,8**
	Saldo van baten en lasten	**12,0**	**15,3**	**15,7**	**15,8**	**15,7**
	Totaal Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	**-634,7**	**-728,7**	**-694,2**	**-652,9**	**-645,8**

Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

	3.1 Economie en innovatie					
3.1.1	Amsterdam biedt ondernemers een aantrekkelijke plek voor succesvol ondernemen in en voor de buurt, regio en op internationaal niveau.	11,9	10,2	10,1	10,1	10,1
3.1.2	Amsterdam is koploper in het versterken van ecosystemen die bijdragen aan brede welvaart.	2,7	2,2	0,9	0,9	0,9
3.1.3	Amsterdam is een leefbare stad met ruimte voor economische functies.	7,1	6,8	6,8	6,8	6,8
3.1.4	Amsterdam heeft een duurzame economie die bijdraagt aan het realiseren van de klimaat- en energietransitie.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3.1.5	Amsterdam heeft een evenwichtige arbeidsmarkt die iedereen gelijke kansen biedt op werk.	3,3	2,8	2,8	2,8	2,8
	Totaal baten	**25,0**	**22,0**	**20,6**	**20,6**	**20,6**
3.1.1	Amsterdam biedt ondernemers een aantrekkelijke plek voor succesvol ondernemen in en voor de buurt, regio en op internationaal niveau.	27,4	28,1	27,0	25,1	25,1
3.1.2	Amsterdam is koploper in het versterken van ecosystemen die bijdragen aan brede welvaart.	8,3	7,0	5,5	3,8	3,6
3.1.3	Amsterdam is een leefbare stad met ruimte voor economische functies.	28,3	25,9	20,3	14,7	14,7
3.1.4	Amsterdam heeft een duurzame economie die bijdraagt aan het realiseren van de klimaat- en energietransitie.	9,3	4,5	4,5	4,5	4,5
3.1.5	Amsterdam heeft een evenwichtige arbeidsmarkt die iedereen gelijke kansen biedt op werk.	4,6	5,3	4,6	3,3	3,3
	Totaal lasten	**77,9**	**70,8**	**62,0**	**51,4**	**51,2**
	Saldo van baten en lasten	**-52,9**	**-48,8**	**-41,4**	**-30,8**	**-30,6**

		2024	2025	2026	2027	2028
	3.2 Kunst en cultuur					
3.2.1	Amsterdam heeft een breed, vernieuwend en divers cultureel aanbod voor alle Amsterdammers en voor bezoekers en alle Amsterdamse kinderen maken kennis met Kunst en Cultuur.	1,6	1,2	0,7	0,7	0,7
3.2.2	Broedplaatsen bieden ruimte: betaalbare woon en werkruimten voor kunstenaars en creatieve ondernemers en cultuurgebouwen behouden.	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
3.2.3	Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie en onafhankelijk nieuws via de lokale publieke omroep.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**1,7**	**1,3**	**0,8**	**0,8**	**0,8**
3.2.1	Amsterdam heeft een breed, vernieuwend en divers cultureel aanbod voor alle Amsterdammers en voor bezoekers en alle Amsterdamse kinderen maken kennis met Kunst en Cultuur.	178,3	182,9	179,4	180,6	181,0
3.2.2	Broedplaatsen bieden ruimte: betaalbare woon en werkruimten voor kunstenaars en creatieve ondernemers en cultuurgebouwen behouden.	2,9	2,5	3,8	0,6	0,6
3.2.3	Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie en onafhankelijk nieuws via de lokale publieke omroep.	6,3	6,2	6,0	5,4	5,4
	Totaal lasten	**187,4**	**191,7**	**189,2**	**186,6**	**187,0**
	Saldo van baten en lasten	**-185,8**	**-190,4**	**-188,5**	**-185,8**	**-186,3**
	3.3 Erfgoed					
3.3.1	Het Amsterdamse erfgoed heeft en behoudt zijn cultuurhistorische waarde, wordt op passende manier benut en vertelt het verhaal van de stad.	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
	Totaal baten	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**
3.3.1	Het Amsterdamse erfgoed heeft en behoudt zijn cultuurhistorische waarde, wordt op passende manier benut en vertelt het verhaal van de stad.	4,0	4,6	3,9	3,6	3,6
	Totaal lasten	**4,0**	**4,6**	**3,9**	**3,6**	**3,6**
	Saldo van baten en lasten	**-3,8**	**-4,4**	**-3,7**	**-3,4**	**-3,4**
	Totaal Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**-242,6**	**-243,7**	**-233,6**	**-220,0**	**-220,3**

		2024	2025	2026	2027	2028
Programma 4 Sport en Bewegen						
	4.1 Sport en Bewegen					
4.1.1	Iedere Amsterdammer heeft toegang tot passend sportaanbod in een kwalitatief goede omgeving.	28,3	28,4	18,3	18,7	18,7
4.1.2	Iedere Amsterdammer voldoet aan de beweegrichtlijn in een kwalitatief goede omgeving.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4.1.3	Amsterdam is een stad met sportieve uitstraling en is daarmee aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**28,4**	**28,4**	**18,3**	**18,7**	**18,7**
4.1.1	Iedere Amsterdammer heeft toegang tot passend sportaanbod in een kwalitatief goede omgeving.	87,2	91,9	82,0	82,5	83,6
4.1.2	Iedere Amsterdammer voldoet aan de beweegrichtlijn in een kwalitatief goede omgeving.	4,5	4,7	4,7	4,7	4,7
4.1.3	Amsterdam is een stad met sportieve uitstraling en is daarmee aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers.	2,4	2,8	2,8	1,0	1,1
	Totaal lasten	**94,1**	**99,4**	**89,6**	**88,2**	**89,4**
	Saldo van baten en lasten	**-65,7**	**-71,1**	**-71,3**	**-69,6**	**-70,8**
	Totaal Programma 4 Sport en Bewegen	**-65,7**	**-71,1**	**-71,3**	**-69,6**	**-70,8**
Programma 5 Onderwijs						
	5.1 Onderwijs					
5.1.1	Kansengelijkheid: Iedere Amsterdammer krijgt de kans om zich, ongeacht zijn of haar achtergrond, via onderwijs, te ontwikkelen tot wie hij of zij kan of wil zijn.	56,9	55,3	48,7	46,6	46,6
5.1.2	Kwaliteit: Ieder kind krijgt goed onderwijs in een kwalitatief goede schoolomgeving.	6,7	6,0	5,9	5,9	5,9
5.1.3	Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie via een netwerk van bibliotheken.	2,2	0,8	0,8	0,8	0,8
	Totaal baten	**65,7**	**62,2**	**55,4**	**53,4**	**53,4**
5.1.1	Kansengelijkheid: Iedere Amsterdammer krijgt de kans om zich, ongeacht zijn of haar achtergrond, via onderwijs, te ontwikkelen tot wie hij of zij kan of wil zijn.	114,0	114,5	106,0	95,5	94,2
5.1.2	Kwaliteit: Ieder kind krijgt goed onderwijs in een kwalitatief goede schoolomgeving.	180,0	186,1	189,0	184,6	183,8
5.1.3	Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie via een netwerk van bibliotheken.	35,1	34,3	35,1	36,6	36,6
	Totaal lasten	**329,1**	**334,6**	**330,0**	**316,7**	**314,6**
	Saldo van baten en lasten	**-263,4**	**-272,5**	**-274,6**	**-263,4**	**-261,2**
	Totaal Programma 5 Onderwijs	**-263,4**	**-272,5**	**-274,6**	**-263,4**	**-261,2**

		2024	2025	2026	2027	2028
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit						
	6.1 Basisvoorzieningen					
6.1.1	De zelfredzaamheid van Amsterdammers wordt vergroot en de kansenongelijkheid tussen Amsterdammers wordt kleiner.	18,3	15,5	12,1	0,6	0,0
6.1.2	Alle Amsterdammers hebben gelijke kans op gezondheid ongeacht hun sociaal economische status of achtergrond.	59,9	54,0	53,7	53,7	53,8
	Totaal baten	**78,2**	**69,6**	**65,8**	**54,3**	**53,8**
6.1.1	De zelfredzaamheid van Amsterdammers wordt vergroot en de kansenongelijkheid tussen Amsterdammers wordt kleiner.	199,8	214,9	207,9	188,3	187,2
6.1.2	Alle Amsterdammers hebben gelijke kans op gezondheid ongeacht hun sociaal economische status of achtergrond.	97,9	94,8	90,5	90,4	89,8
	Totaal lasten	**297,7**	**309,8**	**298,4**	**278,7**	**277,0**
	Saldo van baten en lasten	**-219,5**	**-240,2**	**-232,6**	**-224,4**	**-223,2**
	6.2 Wijkteams					
6.2.1	Amsterdammers hebben laagdrempelig, tijdig en adequaat toegang tot herkenbare hulp en ondersteuning in de buurt.	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
	Totaal baten	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**0,9**
6.2.1	Amsterdammers hebben laagdrempelig, tijdig en adequaat toegang tot herkenbare hulp en ondersteuning in de buurt.	125,8	127,9	127,8	127,2	125,2
	Totaal lasten	**125,8**	**127,9**	**127,8**	**127,2**	**125,2**
	Saldo van baten en lasten	**-124,8**	**-126,9**	**-126,8**	**-126,2**	**-124,2**
	6.3 Individuele voorzieningen					
6.3.1	Alle Amsterdammers krijgen de juiste zorg op de juiste plek.	34,4	23,0	88,7	78,9	79,3
6.3.2	Het duurzaam borgen van de veiligheid van alle betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling.	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5
	Totaal baten	**36,8**	**25,5**	**91,2**	**81,4**	**81,8**

		2024	2025	2026	2027	2028
6.3.1	Alle Amsterdammers krijgen de juiste zorg op de juiste plek.	819,3	817,1	793,7	753,2	746,9
6.3.2	Het duurzaam borgen van de veiligheid van alle betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling.	83,6	81,9	79,8	79,9	80,0
	Totaal lasten	**902,9**	**899,0**	**873,5**	**833,1**	**826,9**
	Saldo van baten en lasten	**-866,1**	**-873,5**	**-782,4**	**-751,7**	**-745,1**
	6.4 Diversiteit					
6.4.1	In Amsterdam kan iedereen zichzelf zijn.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6.4.2	Discriminatie in Amsterdam neemt af.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
6.4.1	In Amsterdam kan iedereen zichzelf zijn.	8,4	7,3	6,8	6,2	6,2
6.4.2	Discriminatie in Amsterdam neemt af.	2,6	2,9	2,9	2,9	2,9
	Totaal lasten	**11,0**	**10,2**	**9,7**	**9,1**	**9,1**
	Saldo van baten en lasten	**-11,0**	**-10,2**	**-9,7**	**-9,1**	**-9,1**
	Totaal Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**-1.221,3**	**-1.250,8**	**-1.151,4**	**-1.111,4**	**-1.101,6**

Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding

	7.1 Inkomensregelingen					
7.1.1	Er is in Amsterdam financiële bestaanszekerheid (inkomenszekerheid) voor Amsterdammers die zelf niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien.	697,4	697,8	697,8	697,2	697,2
	Totaal baten	**697,4**	**697,8**	**697,8**	**697,2**	**697,2**
7.1.1	Er is in Amsterdam financiële bestaanszekerheid (inkomenszekerheid) voor Amsterdammers die zelf niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien.	757,3	773,7	765,2	756,8	755,4
	Totaal lasten	**757,3**	**773,7**	**765,2**	**756,8**	**755,4**
	Saldo van baten en lasten	**-59,9**	**-75,8**	**-67,3**	**-59,6**	**-58,1**
	7.2 Werk, participatie en inburger					
7.2.1	Amsterdammers die dienstverlening ontvangen van de gemeente doen duurzaam en naar vermogen mee.	42,2	38,2	35,1	35,0	35,0
	Totaal baten	**42,2**	**38,2**	**35,1**	**35,0**	**35,0**

		2024	2025	2026	2027	2028
7.2.1	Amsterdammers die dienstverlening ontvangen van de gemeente doen duurzaam en naar vermogen mee.	281,0	274,9	244,3	223,6	227,4
	Totaal lasten	**281,0**	**274,9**	**244,3**	**223,6**	**227,4**
	Saldo van baten en lasten	**-238,9**	**-236,7**	**-209,2**	**-188,6**	**-192,4**
	7.3 Armoede en schuldhulp					
7.3.1	Het verkleinen van het aantal Amsterdammers met een laag inkomen dat problematische schulden heeft en/of moeite heeft om rond te komen om zo de kansen voor deze Amsterdammers te vergroten.	39,6	22,6	17,8	15,0	13,8
	Totaal baten	**39,6**	**22,6**	**17,8**	**15,0**	**13,8**
7.3.1	Het verkleinen van het aantal Amsterdammers met een laag inkomen dat problematische schulden heeft en/of moeite heeft om rond te komen om zo de kansen voor deze Amsterdammers te vergroten.	174,4	153,3	145,3	139,6	137,9
	Totaal lasten	**174,4**	**153,3**	**145,3**	**139,6**	**137,9**
	Saldo van baten en lasten	**-134,8**	**-130,6**	**-127,5**	**-124,6**	**-124,1**
	7.4 Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden					
7.4.1	We realiseren duurzame opvanglocaties	38,8	0,0	0,0	0,0	0,0
7.4.2	We zorgen voor een prettig woon- en leefklimaat voor vluchtelingen	32,4	3,1	3,1	0,0	0,0
7.4.3	We zorgen dat vluchtelingen en ongedocumenteerden volwaardig	13,8	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal lasten	**85,1**	**3,1**	**3,1**	**0,0**	**0,0**
7.4.1	We realiseren duurzame opvanglocaties	35,2	-1,1	-1,1	0,0	0,0
7.4.2	We zorgen voor een prettig woon- en leefklimaat voor vluchtelingen	33,8	5,0	4,8	0,0	0,0
7.4.3	We zorgen dat vluchtelingen en ongedocumenteerden volwaardig	15,9	2,3	2,3	0,0	0,0
	Totaal lasten	**84,9**	**6,2**	**6,0**	**0,0**	**0,0**
	Saldo van baten en lasten	**0,2**	**-3,2**	**-3,0**	**0,0**	**0,0**
	Totaal Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	**-433,4**	**-446,3**	**-406,9**	**-372,8**	**-374,7**

Programma 8 Veiligheid

	8.1 Brandweer en crisisbeheersing					
8.1.1	Voorbereid zijn op crises en rampen. Brand wordt zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig bestreden.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8.1.2	Beschermen van de democratische rechtsorde en openbare orde en voorbereid zijn op (grote) evenementen.	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
	Totaal baten	**3,4**	**3,4**	**3,4**	**3,4**	**3,4**

		2024	2025	2026	2027	2028
8.1.1	Voorbereid zijn op crises en rampen. Brand wordt zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig bestreden.	91,7	94,0	94,1	93,7	93,7
8.1.2	Beschermen van de democratische rechtsorde en openbare orde en voorbereid zijn op (grote) evenementen.	5,8	5,8	5,8	5,6	5,6
	Totaal lasten	**97,5**	**99,8**	**99,9**	**99,2**	**99,2**
	Saldo van baten en lasten	**-94,1**	**-96,4**	**-96,5**	**-95,8**	**-95,8**
	8.2 Openbare orde en veiligheid					
8.2.1	Amsterdam is een veilige en leefbare stad voor bewoners en bezoekers.	34,0	33,0	32,7	17,0	16,7
	Totaal baten	**34,0**	**33,0**	**32,7**	**17,0**	**16,7**
8.2.1	Amsterdam is een veilige en leefbare stad voor bewoners en bezoekers.	202,7	207,4	191,5	169,7	168,8
	Totaal lasten	**202,7**	**207,4**	**191,5**	**169,7**	**168,8**
	Saldo van baten en lasten	**-168,7**	**-174,3**	**-158,9**	**-152,7**	**-152,1**
	Totaal Programma 8 Veiligheid	**-262,8**	**-270,7**	**-255,4**	**-248,5**	**-247,9**
	Programma A Algemene dekkingsmiddelen					
	A.1 Lokale heffingen					
A.1.1	Bewoners, ondernemers en bezoekers leveren hun financiële bijdrage aan de voorzieningen in de stad.	930,5	1.076,5	1.115,7	1.156,9	1.190,4
	Totaal baten	**930,5**	**1.076,5**	**1.115,7**	**1.156,9**	**1.190,4**
A.1.1	Bewoners, ondernemers en bezoekers leveren hun financiële bijdrage aan de voorzieningen in de stad.	35,2	35,6	35,6	35,6	35,6
	Totaal lasten	**35,2**	**35,6**	**35,6**	**35,6**	**35,6**
	Saldo van baten en lasten	**895,3**	**1.040,9**	**1.080,1**	**1.121,3**	**1.154,8**
	A.2 Gemeentefonds					
A.2.1	Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.	3.009,1	3.080,9	3.012,3	3.124,0	3.229,0
	Totaal baten	**3.009,1**	**3.080,9**	**3.012,3**	**3.124,0**	**3.229,0**
A.2.1	Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.	0,0	0,0	150,6	303,4	442,3
	Totaal lasten	**0,0**	**0,0**	**150,6**	**303,4**	**442,3**
	Saldo van baten en lasten	**3.009,1**	**3.080,9**	**2.861,7**	**2.820,5**	**2.786,7**

		2024	2025	2026	2027	2028
	A.3 Treasury en deelnemingen					
A.3.1	Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.	98,5	91,8	93,0	92,7	101,5
	Totaal baten	**98,5**	**91,8**	**93,0**	**92,7**	**101,5**
A.3.1	Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.	24,3	66,6	101,7	130,0	156,8
	Totaal lasten	**24,3**	**66,6**	**101,7**	**130,0**	**156,8**
	Saldo van baten en lasten	**74,2**	**25,2**	**-8,8**	**-37,3**	**-55,4**
	A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien					
A.4.1	Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5
	Totaal baten	**9,5**	**9,5**	**9,5**	**9,5**	**9,5**
A.4.1	Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.	14,3	9,8	111,6	122,1	177,0
	Totaal lasten	**14,3**	**9,8**	**111,6**	**122,1**	**177,0**
	Saldo van baten en lasten	**-4,8**	**-0,3**	**-102,1**	**-112,6**	**-167,5**
	Totaal Programma A Algemene dekkingsmiddelen	**3.973,8**	**4.146,6**	**3.830,9**	**3.791,9**	**3.718,7**
	Programma B Bestuur en organisatie					
	B.1 Dienstverlening					
B.1.1	Onze dienstverlening is persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk.	47,6	48,7	51,7	52,9	52,9
	Totaal baten	**47,6**	**48,7**	**51,7**	**52,9**	**52,9**
B.1.1	Onze dienstverlening is persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk.	93,5	90,5	93,9	95,2	94,9
	Totaal lasten	**93,5**	**90,5**	**93,9**	**95,2**	**94,9**
	Saldo van baten en lasten	**-45,9**	**-41,8**	**-42,2**	**-42,3**	**-42,0**
	B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid					
B.2.1	Amsterdam beheert haar data veilig voor de Amsterdammer binnen de kaders van wet- en regelgeving. En stelt openbare informatie snel en veilig beschikbaar.	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
	Totaal baten	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**

		2024	2025	2026	2027	2028
B.2.1	Amsterdam beheert haar data veilig voor de Amsterdammer binnen de kaders van wet- en regelgeving. En stelt openbare informatie snel en veilig beschikbaar.	40,5	42,8	41,2	40,3	40,3
	Totaal lasten	**40,5**	**42,8**	**41,2**	**40,3**	**40,3**
	Saldo van baten en lasten	**-40,0**	**-42,3**	**-40,7**	**-39,8**	**-39,8**
	B.3 Horizontaal thema Democratisering					
B.3.1	Verhogen van zeggenschap en eigenaarschap van Amsterdammers	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
B.3.1	Verhogen van zeggenschap en eigenaarschap van Amsterdammers.	19,4	20,1	9,3	3,4	3,4
	Totaal lasten	**19,4**	**20,1**	**9,3**	**3,4**	**3,4**
	Saldo van baten en lasten	**-19,4**	**-20,1**	**-9,3**	**-3,4**	**-3,4**
	B.4 Bestuur					
B.4.1	Stadsbestuur zijn dat verbindt, vertrouwen heeft en geeft en dat op basis van democratische waarden invulling geeft aan zijn publieke taken.	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
B.4.2	Samenwerking met de regiogemeenten, MRA, provincie Noord Holland, de G4, kennisinstellingen, bedrijfsleven en internationale steden(netwerken) met vergelijkbare opgaven en belangen.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal baten	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,6**	**0,6**
B.4.1	Stadsbestuur zijn dat verbindt, vertrouwen heeft en geeft en dat op basis van democratische waarden invulling geeft aan zijn publieke taken.	27,5	27,7	27,9	27,7	27,6
B.4.2	Samenwerking met de regiogemeenten, MRA, provincie Noord Holland, de G4, kennisinstellingen, bedrijfsleven en internationale steden(netwerken) met vergelijkbare opgaven en belangen.	6,9	8,2	8,0	8,0	8,0
	Totaal lasten	**34,4**	**35,9**	**35,8**	**35,6**	**35,5**
	Saldo van baten en lasten	**-33,8**	**-35,3**	**-35,2**	**-35,0**	**-34,9**
	B.5 Overhead					
B.5.1	Een kwalitatief hoogwaardige en zo efficiënt mogelijke sturing aan het primaire proces en ondersteuning aan bestuur en organisatie, gericht op het verbeteren van de dienstverlening aan de Amsterdammer.	**12,6**	**12,1**	**11,1**	**11,0**	**10,9**
	Totaal baten	**12,6**	**12,1**	**11,1**	**11,0**	**10,9**
B.5.1	Een kwalitatief hoogwaardige en zo efficiënt mogelijke sturing aan het primaire proces en ondersteuning aan bestuur en organisatie, gericht op het verbeteren van de dienstverlening aan de Amsterdammer.	**710,7**	**659,9**	**636,8**	**625,3**	**631,6**
	Totaal lasten	**710,7**	**659,9**	**636,8**	**625,3**	**631,6**
	Saldo van baten en lasten	**-698,1**	**-647,8**	**-625,7**	**-614,3**	**-620,7**

		2024	2025	2026	2027	2028
	B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving					
B.6.1	Facilitair werken in de fysieke leefomgeving.	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**
	Totaal baten	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**	**0,5**
B.6.1	Facilitair werken in de fysieke leefomgeving.	**-2,6**	**3,4**	**3,4**	**3,3**	**3,3**
	Totaal lasten	**-2,6**	**3,4**	**3,4**	**3,3**	**3,3**
	Saldo van baten en lasten	**3,1**	**-2,9**	**-2,9**	**-2,8**	**-2,8**
	Totaal Programma B Bestuur en organisatie	**-834,0**	**-790,2**	**-756,0**	**-737,7**	**-743,6**

6.10 Budgetten Stadsdelen

Leeswijzer

In de Verordening op de stadsdelen en het stadsgebied Amsterdam 2022 is vastgelegd dat het budget van de dagelijks besturen wordt vastgesteld in de gemeentebegroting. Het college dient hierbij transparant te maken welke budgetten beschikbaar zijn voor de dagelijks besturen en voor welke doeleinden. Met deze bijlage wordt invulling gegeven aan deze opdracht.

Als onderdeel van de Bestuursopdracht Gebiedsgericht Werken en Bestuurlijk Stelsel werken we al een aantal jaar aan het verder verduidelijken van de zeggenschap en het verhelderen van de budgetten behorende bij de taken die gemandateerd zijn aan het DB. Sinds de Begroting 2024 proberen we een zo volledig mogelijk beeld te geven van de budgetten die horen bij de taken die via bijlage 2 van de Verordening op de stadsdelen en stadsgebied Amsterdam 2022 aan de Dagelijks Besturen zijn gemandateerd.

Ten opzichte van het overzicht bij de Begroting 2024 is een aantal stappen gezet. Meer taken zijn beter uitgewerkt waardoor het budget dat gekoppeld kan worden aan de zeggenschap van het dagelijks bestuur is toegenomen van ca. € 605 miljoen tot ca. € 1.005 miljoen. Grotendeels is deze toename veroorzaakt door de koppeling van de budgetten voor de taken op het gebied van de openbare ruimte.

Een aantal budgetten die niet direct aan een taak uit de verordening gekoppeld kunnen worden is apart inzichtelijk gemaakt in tabel 2. Het betreft de bestuurskosten en de kosten van de ambtelijke ondersteuning. Ook de incidente middelen voor gebiedsgerichte opgaven en voor ongelijk investeren voor gelijke kansen zijn opgenomen. Tot slot bevat het overzicht de lasten van camping Vliegenbos in stadsdeel Noord. Tevens is een korte beschrijving van de doelstelling van de taken toegevoegd, geclusterd naar de meest relevante begrotingsprogramma's.

Voor de begroting van volgend jaar, de Begroting 2026, is het de ambitie om de taken van het dagelijks bestuur integraal onderdeel te maken van de administratieve inrichting van de begroting en programmastructuur. Dat is nu nog niet het geval.

Tabel 1: Verdeling naar programmaonderdeel

(bedragen x € 1 miljoen)

	Programma		Programmaonderdeel	Taak	Apparaat	Programma	Totaal
1	**Bouwen, Wonen en Duurzaamheid**	1.4	**Bouwen en wonen**	01 Gebiedsontwikkeling en ruimtelijk beheer	1,4		1,4
				08 Wegen		0,2	0,2
				20 Veiligheid en leefbaarheid		0,0	0,0
				22 Basis- en kernregistraties		0,4	0,4
		1.5	**Vastgoed**	10 Vastgoed	55,6	32,7	88,3
		1.6	**Duurzaamheid en milieubeheer**	01 Gebiedsontwikkeling en ruimtelijk beheer		1,2	1,2
				18 Burgerparticipatie, inspraak en initiatief		0,1	0,1
		1.7	**Begraafplaatsen en crematoria**	17 Beheer en exploitatie begraafplaatsen en crematoria	5,4	5,1	10,6
	Totaal Bouwen, Wonen en Duurzaamheid				**62,5**	**39,8**	**102,2**
2	**Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer**	1.7	**Begraafplaatsen en crematoria**	17 Beheer en exploitatie begraafplaatsen en crematoria	5,4	5,1	10,6
					62,5	39,8	102,2
		2.2	**Openbaar vervoer**	08 Wegen	0,0		0,0
		2.3	**Afval en reinigen openbare ruimte**	02 Openbare ruimte, groen en parken	14,1	58,7	72,8
				03 Afval en grondstoffen		2,8	2,8
				11 Waterbeheer		0,7	0,7
		2.4	**Beheer en onderhoud Openbare Ruimte**	02 Openbare ruimte, groen en parken	93,2	141,1	234,3
				03 Afval en grondstoffen		0,0	0,0
				08 Wegen	17,8	36,1	54,0
				15 Kunst en cultuur	0,0	0,1	0,1
		2.5	**Water**	11 Waterbeheer		24,6	24,6
		2.6	**Groen en Dierenwelzijn**	01 Gebiedsontwikkeling en ruimtelijk beheer		0,3	0,3
				02 Openbare ruimte, groen en parken	3,5	117,7	121,2
				08 Wegen	0,2	66,4	66,6
				18 Burgerparticipatie, inspraak en initiatief	1,1		1,1
	Totaal Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer				**130,0**	**464,3**	**594,3**
3	**Economie, kunst, cultuur en erfgoed**	3.1	**Economie en innovatie**	06 Economie	3,6	11,2	14,7
		3.2	**Kunst en cultuur**	15 Kunst en cultuur		8,6	8,6
				19 Subsidieverlening		0,1	0,1
		3.3	**Erfgoed**	04 Monumenten en archeologie	3,2		3,2
	Totaal Economie, kunst, cultuur en erfgoed				**6,8**	**19,8**	**26,6**
4	**Sport en Bewegen**	4.1	**Sport en Bewegen**	12 Sociale basis		0,2	0,2
				16 Sport	1,3	8,9	10,2
	Totaal Sport en Bewegen				**1,3**	**9,1**	**10,4**

	Programma		Programmaonderdeel	Taak	Apparaat	Programma	Totaal
6	**Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit**	6.1	**Basisvoorzieningen**	12 Sociale basis	18,1	118,3	136,4
				14 Diversiteit		1,7	1,7
				16 Sport	0,4		0,4
				18 Burgerparticipatie, inspraak en initiatief	23,6	7,9	31,6
				19 Subsidieverlening		2,3	2,3
		6.4	**Diversiteit**	14 Diversiteit		0,6	0,6
	Totaal Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit				**42,2**	**130,8**	**173,0**
7	**Sociale zaken en Armoedebestrijding**	7.2	**Werk, participatie en inburgering**	12 Sociale basis		7,0	7,0
		7.3	**Armoede en schuldhulp**	12 Sociale basis		0,2	0,2
				18 Burgerparticipatie, inspraak en initiatief		0,1	0,1
	Totaal Sociale zaken en Armoedebestrijding					**7,3**	**7,3**
8	**Veiligheid**	8.2	**Openbare orde en veiligheid**	01 Gebiedsontwikkeling en ruimtelijk beheer		2,5	2,5
				03 Afval en grondstoffen	3,7	0,2	3,9
				08 Wegen	3,7	0,0	3,7
				20 Veiligheid en leefbaarheid	59,5	14,8	74,3
	Totaal Veiligheid				**66,8**	**17,5**	**84,4**
B	**Bestuur en organisatie**	B.1	**Dienstverlening**	09 Betaald parkeren en parkeergarages	0,3	0,2	0,5
		B.2	**Horizontaal thema Digitale stad en overheid**	22 Basis- en kernregistraties		5,5	5,5
		B.3	**Horizontaal thema Democratisering**	18 Burgerparticipatie, inspraak en initiatief		0,2	0,2
	Totaal Bestuur en organisatie				**0,3**	**5,9**	**6,2**
	Totaal taken stadsdelen				**309,9**	**694,6**	**1004,5**

Tabel 2: Overzicht budgetten per stadsdeel/stadsgebied

(bedragen x € 1 miljoen)

	Taak stadsdeel	Centrum	Nieuw-West	Noord	Oost	Weesp	West	Zuid	Zuidoost	Gezamenlijk	Totaal
1	Gebiedsontwikkeling en ruimtelijk beheer	15,7	13,3	8,4	11,7	1,2	9,9	10,7	9,0	11,0	90,9
2	Openbare ruimte, groen en parken	0,6	0,3	0,2	0,5		0,7	0,3	0,1	125,4	128,1
3	Afval en grondstoffen		0,2							238,0	238,2
4	Monumenten en archeologie									3,2	3,2
6	Economie	0,8		0,0	0,2	0,0	0,7	0,4	0,2	12,5	14,7
8	Wegen		0,3	0,3	0,1		0,2	0,3	0,8	208,4	210,4
9	Betaald parkeren en parkeergarages									0,5	0,5
10	Vastgoed		0,1	0,1			0,0	0,0			0,2
11	Waterbeheer									24,6	24,6
12	Sociale basis	9,4	25,3	18,4	20,2	2,9	21,6	15,4	18,6	12,1	143,9
14	Diversiteit	0,1	1,2	0,2	0,2	0,0	0,2	0,5	0,1		2,3
15	Kunst en cultuur	0,2	1,8	2,1	0,8	0,1	1,1	0,9	1,5	1,1	9,5
16	Sport	0,7	1,4	0,3	1,4	0,1	0,9	1,9	0,9	3,1	10,6
17	Beheer en exploitatie begraafplaatsen en crematoria			1,7	8,7	0,0				0,1	10,6
18	Burgerparticipatie, inspraak en initiatief	3,4	7,5	5,5	5,9	0,9	6,2	3,8	4,7	0,4	38,2
19	Subsidieverlening	0,2	0,7	0,1	0,1		0,6	0,3	0,5		2,4
20	Veiligheid en leefbaarheid	8,7	5,5	3,7	4,4	0,1	6,7	5,7	6,1	33,6	74,4
22	Basis- en kernregistraties	1,6									1,6
	Totaal taken stadsdeel	**41,4**	**57,5**	**40,9**	**54,2**	**5,4**	**48,7**	**40,0**	**42,3**	**674,0**	**1004,5**
	Overige budgetten stadsdeel										
1	Bestuurskosten stadsdeel	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6		4,9
2	Overhead en ondersteuning stadsdeeelorganisatie	5,2	4,6	4,9	7,0	0,4	5,2	3,8	3,6		34,8
3	Budget gebiedsgerichte opgaven	0,6	0,7	0,6	0,6	0,2	0,9	0,9	0,8		5,3
4	Ongelijk investeren (aanpakgebieden)		4,0	3,7					3,5		11,2
5	Camping Vliegenbos			2,2							2,2
	Totaal overige budgetten stadsdeel	**6,3**	**9,9**	**12,1**	**8,3**	**1,3**	**6,7**	**5,3**	**8,4**		**58,3**
	Totaal	**47,8**	**67,4**	**53,0**	**62,4**	**6,6**	**55,4**	**45,4**	**50,8**	**674,0**	**1062,8**

Toelichting taken naar programma's

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

Taak 1: Gebiedsontwikkeling
Het doel van deze taak is de publieke ruimte vormgeven door bestemmingsplannen, omgevingsvergunningen en het bestuurlijk opdrachtgeverschap van gebiedsontwikkelingsprojecten. Het stadsdeelbestuur kan principebesluiten initiëren en bestuurlijk opdrachtgever zijn van minder complexe projecten. De stadsdelen hebben opdrachtgeversbudgetten beschikbaar om hiervoor capaciteit in te huren. Bij het investeringsbesluit van de grondexploitatie (eind van planfase 3) wordt besloten wie bestuurlijk verantwoordelijk is (college/ stadsdeelbestuur).

Taak 4: Monumenten
Het doel van taak Monumenten en archeologie is het erfgoed in stadsdelen en stadsgebied in Amsterdam zowel te behouden, te versterken als duurzaam te ontwikkelen. Het stadsdeelbestuur is verantwoordelijk voor het aanwijzen, intrekken en wijzigen van een gemeentelijk monument. Daaraan is de beslissingsbevoegdheid over het verlenen, weigeren of intrekken van omgevingsvergunningen voor de uitvoering van werkzaamheden aan monumenten gekoppeld. Daarnaast is het stadsdeelbestuur verantwoordelijk voor besluiten die worden genomen over overtredingen aangaande monumenten. Het stadsdeelbestuur adviseert het college bij het aanwijzen van een gemeentelijk beschermd stads- of dorpsgezicht, en ook erfgoed binnen gebiedsontwikkeling.

Taak 5: Wonen
Taak Wonen heeft ten doel het stedelijk woonbeleid uitvoeren en voeden met stadsdeel specifieke signalen. Het stadsdeelbestuur adviseert het college over en geeft uitvoering aan het stedelijk woonbeleid in de lokale context, waaronder de Huisvestingsverordening. Gedefinieerde deeltaken zijn bijvoorbeeld adviseren over herhuisvesting bij sloop of renovatie van woningen en tijdelijke verhuur; vergunningverlening in het kader van de Huisvestingsverordening; betrekken van woonbeleid in de voorbereiding van bestemmingsplannen; onderhouden van contacten met inwoners, corporaties, vastgoedeigenaren en ontwikkelaars in relatie tot woonbeleid.

Taak 7. Milieu
Doel van deze taak was uitvoering geven aan de Wet Milieubeheer en de Wet geluidsbeheer en hiermee het tegengaan van milieu- en geluidsoverlast in de openbare ruimte. Wetten zijn beide per 1/1/24 vervallen en vervangen door de omgevingswet.

Taak 10. Gemeentelijk vastgoed
Doelstelling van taak Gemeentelijk vastgoed is mede sturing geven aan de invulling van gemeentelijk vastgoed ter realisatie van de integrale maatschappelijke opgave in de stad. De stadsdelen voeren zelf regie op de huisvesting die gekoppeld is aan de doelen van de sociale basis. De stadsdelen adviseren aan het college over de invulling van vrijkomend vastgoed. Via input/ advies op de Strategische Huisvestingsplannen heeft het stadsdeelbestuur invloed op de meerjarige koers ten aanzien van de huisvesting van maatschappelijke voorzieningen.

Taak 17. Beheer en exploitatie begraafplaatsen en crematoria
Taak Begraafplaatsen en crematoria heeft ten doel zorgen voor uitvoering van de wet op de Lijkbezorging. Er zijn twee deeltaken, te weten; beheer, ontwikkeling een gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria; verzorgen uitvaarten van gemeentewege.

Programma 2 Openbare Ruimte, Groen en Verkeer

Taak 2. Openbare ruimte, groen en parken
Taak Openbare ruimte, groen en parken betreft inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte, pleinen, speelplekken, groen en parken binnen de beleidskaders. Daarbij hoort ook het aanwijzen van locaties waar sprake is van hardnekkige problematiek in beheer en gebruik en een opgavegerichte en integrale aanpak noodzakelijk is. Verlenen van instemmingsbesluiten in het kader van Werken in de Openbare Ruimte (WIOR: over inpassing en locatie kabel- en leidingnetwerken), het verlenen vergunningen in de openbare ruimte zoals een kapvergunning of een objectvergunning. Daarnaast het stimuleren van initiatieven (buurtrechten en medebeheer) van bewoners en ondernemers in de openbare ruimte stimuleren en faciliteren.

Taak 8. Wegen
Taak wegen behelst inrichten van de wegen binnen beleidskaders, uitvoeren van het beheer en onderhoud van wegen, realiseren onderhoudsniveau en verzorgen van de verkeersveiligheid. Bij dit laatste hoort bijvoorbeeld het prioriteren van te nemen (fysieke) maatregelen voor het verbeteren van de verkeersveiligheid zoals het aanleggen van drempels en veilige oversteekplaatsen, maar ook gedragsbeïnvloeding. Het stadsdeelbestuur neemt ook verkeersbesluiten en besluiten m.b.t. tijdelijke verkeersmaatregelen en het plaatsen van verkeersborden op het onderliggende wegennet. Handhaving bij de fietsparkeervoorzieningen en aanleg van o.a. taxistandplaatsen en touringcarplaatsen zijn ook onderdeel van deze taak.

Taak 11. Water
Doelstelling van taak Water is uitvoeren van het dagelijks fysiek beheer van water. Dat

behelst onder andere het dagelijks onderhoud van watergangen, waterkanten, drijfvuilvissen, maaien van het talud en kademuren en baggeren. Daarnaast mede adviseren bij projecten in en met betrekking tot water(beheer), inrichten ecologische oevers en inrichten en onderhouden van oeverbescherming.

Taak 3. Afval en schoon
Het doel van taak Afval en Grondstoffen (Schoon) is het inzamelen huishoudelijk en bedrijfsafval; reiniging van de openbare ruimte; en handhaving rondom deze taken. De taken schoonmaken openbare ruimte, het opvolgen van meldingen, het terugdringen van overlast door verkeerd aangeboden afval staan niet in de verordening wel in de handleiding bij de taak. Gebiedsgerichte uitwerkingen en campagnes en overige communicatie horen ook tot de taken van het stadsdeelbestuur.

Programma 3 Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed

Taak 6. Economie (BIZ, Markten)
Taak Economie heeft ten doel het versterken van het lokale ondernemersklimaat. Daarbij gaat het om het agenderen en laten uitvoeren van economische opgaven; vervullen van een ambassadeursfunctie richting ondernemers, en stimuleren en faciliteren dat ondernemers zich organiseren (bijv. via een biz); instellen van markten, de inrichtingsbesluiten, de aanvullende regels en vergunningen voor staanplaatsen buiten de markt; en behandelen van vragen en nieuwe initiatieven van ondernemers.

Taak 15. Kunst en cultuur
Stimuleren van kunst- en cultuuraanbod, talentontwikkeling en kunst in de openbare ruimte is het doel van taak 15 Kunst en cultuur. Onderdeel van die taak is het signaleren en agenderen van kansen en knelpunten op het gebied van kunst en cultuur, en ook een aanspreekpunt zijn voor de kunst- en cultuursector met als doel het onderhouden van een lokaal kunst- en cultuurnetwerk. Daarnaast kan het stadsdeelbestuur in opdracht van het college sturing geven aan de ontwikkeling van kunst en cultuurvoorzieningen met grote lokale impact. Ook kunst in de openbare ruimte valt onder de verantwoordelijkheid van het stadsdeelbestuur. Het stadsdeelbestuur geeft uitvoering aan de subsidieregeling Gebiedsgebonden kunst- en cultuuractiviteiten en geeft samen met het college uitvoering haan het stedelijk kunst- en cultuurbeleid.

Programma 4 Sport en Bewegen

Taak 16. Sport
Het doel van taak Sport is lokaal sport en bewegen stimuleren, passend aanbod sportvoorzieningen realiseren en lokaal netwerk onderhouden. Het stadsdeelbestuur agendeert en adviseert over het gebruik van sportvoorzieningen; organiseert sportactiviteiten voor jeugd en volwassenen; creëert en onderhoudt een lokaal sportnetwerk door het aanspreekpunt voor sportaanbieders en kan in opdracht van het college sturing geven aan de ontwikkeling van sportvoorzieningen met een grote lokale impact.

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

Taak 12. Sociale basis
Het realiseren van een stevige sociale basis is een taak van het stadsdeelbestuur. Onderdeel van deze taak is; stimuleren en faciliteren van integrale uitvoering en samenwerking in gebieden; stimuleren en faciliteren van samenredzaamheid, zelfredzaamheid en ontplooiing van Amsterdammers; opstellen en vastleggen van de opgave op het sociaal domein in gebieden in samenspraak met het veld waaronder Buurtteams, OKT's, de eerste lijn en bewoners; verbondenheid en betrokkenheid: het betrekken van bewoners bij het vastleggen van de opgave in de gebieden en het benutten en versterken van de kracht en oplossingen die bewoners en maatschappelijke initiatieven aandragen voor die opgaven binnen de sociale basis; het stimuleren van een verbonden stad en een kansrijke omgeving waarin iedereen in gelijke mate mee kan doen en zichzelf kan zijn dor elkaar te ontmoeten, van en over elkaar te leren en netwerken te vormen.

Taak 13. Samenwerking
Het doel van taak Samenwerking, zorg, werk & inkomen en onderwijs is de inhoud en integrale samenwerking in gebieden bij elkaar te brengen en ligt in het verlengde van taak 12. Deze taak behelst; initiëren en onderhouden van contact en overleg tussen samenwerkende partners, zoals de Eerste lijn, Buurtteams, Ouder- en kindteams, scholen en zorg; signaleren en agenderen van kansen en knelpunten op het gebied van zorg, werk & inkomen en onderwijs op basis van de integrale gebiedsopgave; in opdracht van het college sturing geven aan gebiedsgerichte maatwerkopdrachten op het gebied van zorg, werk & inkomen en onderwijs.

Taak 14. Diversiteit
Het uitvoeren van vastgesteld beleid en programma's op het gebied van emancipatie, dialoog, ontmoeting, herdenken en vieren is het doel van taak 14 Diversiteit. Daarbij hoort ook het vertalen naar de lokale opgaven in het stadsdeel.

Programma 8 Veiligheid

Taak 20: Veiligheid en leefbaarheid
Het bewaken van de openbare orde en veiligheid is de doelstelling van taak 20. Deze taak bevat een zeer groot aantal deeltaken. In hoofdlijnen gaat het om de volgende

onderdelen:

- Toezicht en handhaving openbare ruimte, werkend vanuit onder andere de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), Verordening op het Binnenwater en landelijke wet- en regelgeving. De DB's bepalen de lokale prioriteiten bij de inzet van THOR, die deze taak uitvoert
- Signaleren en aanpakken van overlastsituaties en het leveren van nazorg rondom schokkende gebeurtenissen of incidenten
- Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH), denk daarbij aan vergunningverlening en verschillende toezicht- en handhavingstaken zoals geluid en geuroverlast van horeca
- Het signaleren, beheersen, voorkomen en/of aanpakken van ernstige overlast, sociale onveiligheid of ernstige incidenten en het leveren van nazorg bij schokkende gebeurtenissen in samenwerking met politie en THOR
- Voor openbare orde en veiligheid de burgemeester adviseren over een breed scala aan aspecten
- Vaststellen en uitvoeren lokaal veiligheidsplan, binnen kaders Regionaal Veiligheidsplan (RVP)
- Het voeren van veiligheidsoverleg stadsdeel met veiligheidspartners

Programma B Bestuur en organisatie

Taak 18. Burgerparticipatie, inspraak en initiatief
Taak Burgerparticipatie, inspraak en initiatief heeft betrekking op (bijna) alle programma's. Doelstelling van deze taak is Amsterdammers meer zeggenschap te geven en uitnodigen meer eigenaarschap te nemen in hun buurt en leefomgeving. Deze taak heeft een aantal deeltaken. Het organiseren en uitvoeren van participatie bij besluiten en projecten waarvoor het stadsdeelbestuur opdrachtgever is; met buurtbudgetten stimuleren en faciliteren van actief burgerschap/ bewonersinitiatieven; adviseren over participatie bij besluiten en projecten aan het college; onderhouden van contacten met bewoners, bewonersorganisaties, buurgroepen, ondernemersorganisaties, maatschappelijke instellingen en dergelijke met als doel agenderen, betrekken en signaleren van ontwikkelingen uit het stadsdeel naar het college; organiseren en uitvoeren van de wettelijke taken bij inspraak en communicatie.

Taak 21. Verkiezingen
Taak Verkiezingen beschrijft dat het stadsdeelbestuur verantwoordelijk is voor het organiseren van verkiezingen van de stadsdeelcommissies. Omdat deze verkiezingen vinden op hetzelfde moment plaats als de gemeenteraadsverkiezingen. Omdat de organisatie van verkiezingen vastligt in formele procedures en wettelijke regels is er beperkte sturing mogelijk op de organisatorische kant van de verkiezingen.

Taak 9. Betaald parkeren en parkeergarages (Gehandicaptenparkeerkaart)
Beslissen op aanvragen voor het verkrijgen van een gehandicaptenparkeerkaart en ook het beperken van de geldigheidsduur, het verstrekken van een duplicaat en het ongeldig verklaren van een dergelijke kaart is de verantwoordelijkheid van het stadsdeelbestuur.

Taak 22. Basis en Kernregistraties
Vervullen van de taken van bronleverancier voor verschillende basis- en kernregistraties, alsmede het vervullen van de taak bronhouder voor de kernregistratie gevoelige objecten.

6.11

Projectenportfolio

Investeringen per domein

Domein	jaarschijf 2024	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	Totaal jaarschijf 24-28
Bestuur en organisatie	104,5	106,9	106,2	96,4	53,8	467,7
Maatschappelijke voorzieningen	201,1	290,7	371,8	416,0	462,9	1.742,5
Openbare ruimte en mobiliteit	343,1	446,3	390,8	345,6	362,7	1.888,5
Tariefdiensten	170,9	159,9	181,9	155,9	170,0	838,6
Overig	20,2	5,2	2,1	3,0	-	30,5
Eindtotaal	**839,7**	**1.009,1**	**1.052,9**	**1.016,8**	**1.049,3**	**4.967,7**
Overprogrammering	177,5	217,3	229,7	222,6	230,1	1.077,2
Totaal investeringsruimte	**662,2**	**791,8**	**823,1**	**794,2**	**819,3**	**3.890,5**

Lopende investeringsprojecten (Stad zijn) per domein en cluster

Domein/cluster	jaarschijf 2024	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028
Bedrijfsvoeringssysteem	8,8	4,5	1,1	1,1	3,3
Dienstverlening	4,6	2,6	-	-	-
Huisvesting	27,5	40,0	38,2	15,3	2,8
ICT en informatievoorziening	29,6	15,6	4,9	2,7	0,6
Wagenpark	**0,7**	**2,2**	**0,9**	**-**	**-**
Bestuur en organisatie	**71,2**	**64,9**	**45,1**	**19,1**	**6,7**
Jeugd-, Zorg- en Basisvoorzieningen	8,1	5,5	4,1	1,7	0,2
Kunst en Cultuur	1,1	1,7	2,0	-	-
Maatschappelijk vastgoed	6,3	14,3	19,9	25,5	15,5
Onderwijs	63,2	61,8	55,8	76,6	21,2
Sportaccommodaties	15,3	19,6	14,4	21,2	14,9
Maatschappelijke voorzieningen	**94,0**	**103,0**	**96,2**	**124,9**	**51,8**
Begraafplaatsen en crematoria	1,5	1,3	1,9	-	-
Gemeentelijk Vastgoed	5,0	8,3	0,4	0,4	-
Groen	0,6	0,5	-	-	-
Oranje Loper	17,1	42,0	47,0	50,0	27,0

Domein/cluster	jaarschijf 2024	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028
Parkeren	2,2	1,8	0,7	-	-
Programma Bruggen en Kades	83,0	80,0	83,0	-	-
Programma Civiel	10,4	9,3	6,2	1,7	-
Programma Groen	2,2	1,6	0,9	-	-
Programma Openbare Verlichting	29,9	19,7	6,2	-	-
Programma Verhardingen	26,7	25,9	16,7	1,0	-
Programma Verkeerssystemen	12,7	6,3	4,9	0,9	-
Projecten openbare ruimte	14,6	16,6	4,7	-	-
Smart Mobility HUB (SMH)	2,5	31,1	27,6	13,8	-
Stadswerken	2,0	-	-	-	-
Tunnels	40,1	83,9	74,4	9,0	2,5
Veren	7,6	15,0	18,1	16,9	19,7
Wagenpark	7,1	-	-	-	-
Water	0,4	0,2	-	-	-
Openbare ruimte en mobiliteit	**265,6**	**343,6**	**292,6**	**93,7**	**49,2**
Afval	49,2	1,6	0,3	0,3	0,3
Drinkwater	52,7	20,0	40,0	22,7	17,5
Gemeentelijk Vastgoed	1,8	2,7	3,7	-	-
Riolering	33,5	5,6	-	-	-
Wagenpark	16,7	3,8	43,8	22,3	26,5
Tariefdiensten	**154,0**	**33,7**	**87,7**	**45,2**	**44,2**
Toezicht en handhaving openbare ruimte	0,4	-	-	-	-
Overig	**0,4**	**-**	**-**	**-**	**-**
Eindtotaal	**585,2**	**545,2**	**521,5**	**282,9**	**152,0**

Lopende investeringsprojecten (Stad maken) per domein en cluster

Domein/cluster	jaarschijf 2024	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028
Jeugd-, Zorg- en Basisvoorzieningen	6,3	9,8	12,8	7,1	0,6
Kunst en Cultuur	7,4	21,5	29,8	24,7	11,7
Onderwijs	59,6	69,9	48,4	64,7	82,4
Sportaccommodaties	9,4	10,3	7,7	12,3	0,8
Maatschappelijke voorzieningen	**82,6**	**111,4**	**98,7**	**108,8**	**95,4**
De Entree	10,0	5,9	-	-	-
Metro en sneltram	4,2	-	-	-	-
Parkeren	2,1	0,5	-	-	-
Projecten openbare ruimte	7,8	5,7	5,4	1,8	0,6
Station Lelylaan	2,2	4,7	7,7	6,8	7,2
Veren	4,0	-	-	-	-
Openbare ruimte en mobiliteit	**30,3**	**16,8**	**13,1**	**8,7**	**7,7**
Afval	3,0	3,0	0,4	0,4	0,4
Riolering	12,5	-	-	2,0	-
Tariefdiensten	**15,5**	**3,0**	**0,4**	**2,4**	**0,4**
IV Sociale Zaken	10,1	0,9	0,4	0,4	-
Toezicht en handhaving openbare ruimte	1,2	0,6	-	-	-
Overig	**11,2**	**1,6**	**0,4**	**0,4**	**-**
Eindtotaal	**139,7**	**132,8**	**112,6**	**120,2**	**103,6**

Lopende investeringsprojecten (Stad verbeteren) per domein en cluster

Domein/cluster	jaarschijf 2024	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028
Bedrijfsvoeringssysteem	8,7	3,9	1,3	1,6	1,7
Dienstverlening	0,4	0,5	0,4	0,2	0,2
Huisvesting	11,9	13,9	1,6	1,5	1,5
ICT en informatievoorziening	12,3	6,4	5,8	5,8	2,9

Domein/cluster	jaarschijf 2024	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028
Wagenpark	-	-	2,0	2,5	2,3
Bestuur en organisatie	**33,3**	**24,7**	**11,0**	**11,5**	**8,6**
Jeugd-, Zorg- en Basisvoorzieningen	2,9	3,6	5,9	0,0	-
Kunst en Cultuur	2,2	4,5	1,7	0,1	1,6
Onderwijs	10,7	8,0	12,6	6,0	1,7
Sportaccommodaties	8,5	9,3	14,3	16,0	19,3
Maatschappelijke voorzieningen	**24,4**	**25,5**	**34,4**	**22,1**	**22,6**
Aanleg IJboulevard	0,1	-	-	-	-
Begraafplaatsen en crematoria	0,1	-	-	-	-
Gemeentelijk Vastgoed	1,1	2,6	4,1	5,6	-
Metro en sneltram	7,4	-	-	-	-
Parkeren	6,8	0,6	-	-	-
Programma Groen	12,7	17,0	13,4	5,5	-
Projecten openbare ruimte	17,4	14,9	10,0	2,6	6,0
Water	1,3	1,8	-	-	-
Openbare ruimte en mobiliteit	**46,9**	**36,8**	**27,5**	**13,7**	**6,0**
Afval	0,5	0,5	4,5	-	-
Riolering	0,7	1,5	0,4	-	-
Water	0,3	-	-	-	-
Tariefdiensten	**1,4**	**2,0**	**4,8**	**-**	**-**
IV Sociale Zaken	3,6	-	-	-	-
Toezicht en handhaving openbare ruimte	5,0	0,7	-	-	-
Overig	**8,6**	**0,7**	**-**	**-**	**-**
Eindtotaal	**114,5**	**89,6**	**77,8**	**47,4**	**37,2**

Investeringen (Stad zijn) per domein startend in 2025

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Fac-3c. Wagenpark en overige tractiemiddelen - 2025 PR B Overig	0,2	0,2	-	-	-	
Idom-1c. Vervanging ICT hardware 2025	1,3	1,3	-	-	-	
Stelpost indexering 2025	7,5	1,7	1,1	2,2	2,4	Nieuw in portfolio
Bestuur en organisatie	**9,0**	**3,2**	**1,1**	**2,2**	**2,4**	
24 uursopvang Sluisbuurt	0,8	0,1	0,2	0,3	0,2	Nieuw in portfolio
Buurtteam Piramide	1,1	0,8	0,3	-	-	Nieuw in portfolio
Duurzaamheid: groenvoorzieningen	0,2	0,1	0,1	-	-	Nieuw in portfolio
Duurzaamheidsinvesterigen Onderwijshuisvesting	20,0	1,0	4,0	5,0	5,0	Nieuw in portfolio
Het Marnix: diverse vervangingen en aanpassingen	0,3	0,1	0,1	0,0	-	Nieuw in portfolio
HvdW 't Blommetje	1,1	0,4	0,4	0,3	-	Nieuw in portfolio
Nieuwe Looier - Tweede Uitleg	0,6	0,2	0,2	0,2	-	Nieuw in portfolio
Nijkamptuin	0,2	0,2	0,1	-	-	Nieuw in portfolio
OKT Reigersbos	3,8	0,4	0,9	1,5	0,9	Nieuw in portfolio
Onderwijshuisvestingsplan 2025	71,7	11,3	39,9	20,5	-	Nieuw in portfolio
Renovatie Bijlmerparktheater	5,0	0,2	3,5	0,8	0,5	Nieuw in portfolio
Roeicentrum Bosbaan: diverse vervangingen Bosbaan	0,5	0,3	0,3	-	-	Nieuw in portfolio
Tooroptuin	2,0	1,5	0,5	-	-	Nieuw in portfolio
Vervangen beschoeingen/watergangen	0,8	0,3	0,3	0,2	-	Nieuw in portfolio
Vervangen scheidingen/hekwerken	0,4	0,2	0,2	-	-	Nieuw in portfolio
Vervangen sportmaterialen sporthallen	0,2	0,1	0,0	-	-	Nieuw in portfolio
Vervangen sportmaterialen sportparken	0,3	0,1	0,1	-	-	Nieuw in portfolio
Vervangen verhardingen (asfalt/bestrating)	0,4	0,2	0,2	-	-	Nieuw in portfolio
Maatschappelijke voorzieningen	**109,1**	**17,4**	**51,3**	**28,7**	**6,6**	
Bomen vervangen in parken	3,9	1,2	1,2	1,5	-	Nieuw in portfolio
Bomenveiligheidsprogramma	11,2	4,7	3,2	3,2	-	Nieuw in portfolio
Dijksgracht Oost	8,8	0,3	4,1	4,1	-	Nieuw in portfolio
Groot onderhoud Nieuwendijk en Kalverstraat-Heiligeweg en stegen	10,0	2,8	5,5	1,8	-	Nieuw in portfolio
Herplant bomen nav iepziekte	2,1	0,7	0,7	0,7	-	Nieuw in portfolio

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Nieuwe aanvraag 2025-2027 (beweegbaar)	1,8	0,1	0,8	0,9	-	Nieuw in portfolio
Nieuwe aanvraag 2025-2027 (vast)	5,6	0,3	2,4	3,0	-	Nieuw in portfolio
Nieuwe aanvraag 2026-2028 (beweegbaar)	3,7	1,3	2,4	-	-	Nieuw in portfolio
PBK Verv. Bruggen en Kademuren	66,8	7,0	7,0	100,0	-	
Programmakrediet verhardingen 2024	25,4	3,6	4,2	17,6	-	
Programmakrediet VRI/VIS 2024	15,0	4,5	4,8	5,7	-	
RESERVERING Vervangen bomen vanuit beheer en groeiplaatsverbetering op basis van NEN-score - uitvoering aanpak hele straten	12,2	3,2	4,1	4,8	-	Nieuw in portfolio
Rijnsburgstraat 51	0,9	0,9	-	-	-	Nieuw in portfolio
Tractie en wagenpark Stadswerken 2025	16,0	16,0	-	-	-	
Openbare ruimte en mobiliteit	**183,3**	**46,5**	**40,4**	**143,3**	**-**	
Aanleg infiltratie- en drainagevoorzieningen 2025	1,2	1,2	-	-	-	
Bron en natuurbeheer 2025	1,0	1,0	-	-	-	
Bron en natuurbeheer grondaankoop	6,0	1,5	1,5	1,5	1,5	Nieuw in portfolio
Distributie Drinkwater 2025	23,5	23,5	-	-	-	
Industriewater 2025	2,0	2,0	-	-	-	Nieuw in portfolio
Productie drinkwater 2025	15,0	15,0	-	-	-	
Rainproof Openbare Ruimte 2025	2,0	2,0	-	-	-	
Recyclepunten - vervanging KCA, portocabins en vloeistofdichte vloeren	1,1	0,4	0,2	0,2	0,4	Nieuw in portfolio
Renovatie Riolering 2025	24,0	24,0	-	-	-	
Rioolgemalen 2025	5,0	5,0	-	-	-	
Uitbreiding (ondergrondse) Betonbakken voor afvalcontainers 2025	2,8	2,0	-	-	-	
Uitbreiding (ondergrondse) Stalen afvalcontainers 2025	10,5	10,5	-	-	-	
Vervanging (ondergrondse) Stalen afvalcontainers 2025	14,0	14,0	-	-	-	
Vervanging(ondergrondse) Betonbakken voor afvalcontainers 2025	9,0	2,8	-	-	-	
Weesp Riolering (LW) 2025	1,5	1,5	-	-	-	
Tariefdiensten	**118,6**	**106,4**	**1,7**	**1,7**	**1,9**	
THOR-1c. Wagenpark en overige tractiemiddelen - 2025 PR 1 THOR	0,2	0,2	-	-	-	
Overig	**0,2**	**0,2**	**-**	**-**	**-**	
Eindtotaal	**420,3**	**173,8**	**94,5**	**175,9**	**10,9**	

Investeringen (Stad maken) per domein startend in 2025

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Buurtkamer Hullenbergweg 1-3 Amstel III	0,2	0,1	0,1	0,0	-	Nieuw in portfolio
Buurtkamer SuHa Osdorp Centrum 1	0,8	0,1	0,2	0,3	0,2	Nieuw in portfolio
Buurtteam Reigersbos	0,9	0,1	0,2	0,4	0,2	Nieuw in portfolio
Groene Driehoek / 't Groene Veld: twee rugbyvelden	1,8	0,1	0,1	0,6	0,6	Nieuw in portfolio
Hamerkwartier PO2 -Draka	3,2	1,1	1,3	0,8	-	Nieuw in portfolio
Hamerkwartier: sporthal A1	0,3	0,1	0,1	0,1	-	Nieuw in portfolio
Jongerentalentenhuis	0,8	0,4	0,3	-	-	Nieuw in portfolio
Karspeldreef 14-16	0,2	0,1	0,1	0,0	-	Nieuw in portfolio
KRB PO 1: Geert Groote II KDV	3,2	1,1	1,3	0,8	-	Nieuw in portfolio
Nieuwe theaterfunctie Zuidoost	25,0	0,5	7,5	10,0	5,0	Nieuw in portfolio
Oefenruimte voor muzikanten	0,8	0,7	0,1	-	-	Nieuw in portfolio
OKT Reigersbos	3,4	0,3	0,9	1,4	0,9	Nieuw in portfolio
Onderwijshuisvestingsplan 2025	42,5	7,5	24,7	10,3	-	Nieuw in portfolio
Onze Wereld KDV	2,0	0,7	0,8	0,5	-	Nieuw in portfolio
Slavernij museum	45,2	0,5	0,5	0,5	12,2	Nieuw in portfolio
Sportdak Smart Mobility Hub in De Nieuwe Kern	1,0	0,1	0,2	0,7	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Sloten: herontwikkeling	4,0	0,8	1,0	1,0	1,3	Nieuw in portfolio
Strandeiland PO 1 KDV	1,8	0,6	0,7	0,5	-	Nieuw in portfolio
Wijkvoorz. in Zandkasteel	7,2	3,0	2,9	0,7	0,6	Nieuw in portfolio
Winterkoude opvang: Sloterdijk II Zuid	8,8	0,9	2,2	3,5	2,2	Nieuw in portfolio
Maatschappelijke voorzieningen	**153,2**	**18,8**	**45,2**	**32,1**	**23,2**	
Aanleg HOV busverbinding Sloterdijk-CS via Transformatorweg	16,2	1,0	1,4	16,6	2,1	
Uitbreiden betaald parkeren noord	0,8	0,8	-	-	-	Nieuw in portfolio
Openbare ruimte en mobiliteit	**17,0**	**1,8**	**1,4**	**16,6**	**2,1**	
Eerste aanleg 2025	12,0	12,0	-	-	-	
Tariefdiensten	**12,0**	**12,0**	**-**	**-**	**-**	
Eindtotaal	**182,1**	**32,5**	**46,6**	**48,7**	**25,3**	

Vervangingsinvesteringen (Stad zijn) per domein startend na 2024

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2025	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Idom-16c. Data ontsluiting 2025 (onderdeel van 15 mln)	2,8	2,8	-	-	-	
Idom-9c.Vernieuwen Data-infrastructuur 2025 generieke ICT (onderdeel van 15 mln)	2,1	2,1	-	-	-	
investeringsprogramma duurzaamheid	55,1	6,6	20,5	28,0	-	
Vervanging bestuurlijk besluitvormingssysteem	10,0	2,5	2,5	2,5	2,5	Nieuw in portfolio
Bestuur en organisatie	**70,0**	**14,0**	**23,0**	**30,5**	**2,5**	
Buurtkamer de nieuwe Reiger	0,6	0,5	0,2	-	-	Nieuw in portfolio
Buurtkamer Nellestein	0,6	0,2	0,3	0,2	-	Nieuw in portfolio
Jongerencentrum DASNS	2,7	0,9	1,1	0,7	-	Nieuw in portfolio
Kinderboerderij de Gliphoeve	0,6	0,2	0,2	0,2	-	Nieuw in portfolio
Meerkosten - Ingebruikneming schoolgebouw	3,5	0,7	1,4	1,4	-	Nieuw in portfolio
Onderwijshuisvestingsplan 2025	40,0	8,9	16,3	14,8	-	Nieuw in portfolio
Prijscompensatie	10,5	2,9	4,7	2,9	-	Nieuw in portfolio
Twiske-West Buurtkamer Zuideinde 369 (renovatie)	0,7	0,2	0,3	0,2	-	Nieuw in portfolio
Maatschappelijke voorzieningen	**59,3**	**14,7**	**24,4**	**20,3**	**-**	
Laadinfra Oostkom	0,2	0,2	-	-	-	Nieuw in portfolio
Realisatie steigers Westkom (middenkom model)	0,6	0,6	-	-	-	Nieuw in portfolio
Openbare ruimte en mobiliteit	**0,8**	**0,8**	**-**	**-**	**-**	
Aanpak inzameling Centrum	8,6	1,7	4,9	0,1	1,9	Nieuw in portfolio
Rollpackers recyclepunten	1,5	1,2	0,3	-	-	Nieuw in portfolio
Tariefdiensten	**10,1**	**2,9**	**5,2**	**0,1**	**1,9**	
Digitaal toezicht en handhaven 2030	5,2	2,7	1,7	0,9	-	Nieuw in portfolio
Overig	**5,2**	**2,7**	**1,7**	**0,9**	**-**	
Eindtotaal	**145,5**	**35,1**	**54,3**	**51,7**	**4,4**	

Investeringen (Stad zijn) per domein startend na 2025

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Fac-1e vervanging kantoorinventaris en aanpassingen hybride werken	5,0	1,5	1,5	2,0	
Fac-3d. Wagenpark en overige tractiemiddelen - 2026 PR B Overig	0,6	0,2	0,2	0,2	
Fac-4b. Vervanginsinvesteringen/ renovatie inbouwpakketten gemeentelijke huisvesting. (binnenkant van de gemeentelijke huisvesting)	7,6	2,3	5,3	-	
Idom-1d. Vervanging ICT hardware 2026	8,0	8,0	-	-	
Idom-1e. Vervanging ICT hardware 2027	12,7	-	6,4	6,4	
Idom-2e. Vervanging digitale werkomgeving 2027	12,5	-	2,2	2,5	
Idom-3d.Vervanging Digitale verbindingen 2026	17,1	3,4	3,4	3,4	
Idom-4e. Informatiebeveiliging/Soc (onderdeel van 15 mln 2027	1,0	-	-	1,0	
Idom-8d. Vernieuwen Data-infrastructuur 2026 Cloudplatform (onderdeel van 15 mln)	20,0	4,0	4,0	4,0	
Stelpost indexering 2026	6,0	1,2	2,3	2,5	Nieuw in portfolio
Stelpost indexering 2027	5,0	-	2,4	2,6	Nieuw in portfolio
Stelpost indexering 2028	2,7	-	-	2,7	Nieuw in portfolio
Bestuur en organisatie	**98,0**	**20,6**	**27,6**	**27,2**	
De Meervaart (uitvoering)	84,4	0,6	-8,7	12,5	
Investeringen Kunst en Cultuur nader in te vullen	27,3	0,9	3,2	6,8	Nieuw in portfolio
Investeringen Sportaccommodaties nader in te vullen	105,3	3,5	12,3	26,3	Nieuw in portfolio
Prijsindexering begroting 2026 (+3% per jaar)	8,7	0,9	2,2	3,5	Nieuw in portfolio
Prijsindexering begroting 2027 (+3% per jaar)	17,7	-	1,8	4,4	Nieuw in portfolio
Prijsindexering begroting 2028 (+3% per jaar)	26,9	-	-	2,7	Nieuw in portfolio
Sportpark De Eendracht: omzetting SPW-EEND-11	1,0	0,5	0,5	-	Nieuw in portfolio
Sportpark De Eendracht: vervanging VV SPW-EEND-15	0,7	0,5	0,2	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Durgerdam: vervanging VV SPN-DUR-01	0,8	0,5	0,3	-	Nieuw in portfolio
Sportpark IJburg: vervanging HV SPO-IJBU-06	0,8	0,5	0,3	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Joos Banckersweg: vervanging KV SPW-JOOS-01	0,3	0,2	0,2	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Joos Banckersweg: vervanging KV SPW-JOOS-02	0,3	0,2	0,2	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Kadoelen: vervanging HV SPN-KAD-06	0,8	0,5	0,3	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Middenmeer: renovaties grasvelden	0,3	0,3	-	-	Nieuw in portfolio

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Sportpark Middenmeer: vervanging HV SPO-MIDD-31	0,8	0,6	0,3	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Middenmeer: vervanging VV SPO-MIDD-02	0,7	0,5	0,2	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Middenmeer: vervanging VV SPO-MIDD-11	0,7	0,5	0,2	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Schellingwoude: vervanging VV SPN-SCH-01	0,7	0,5	0,2	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Sloten: vervanging VV SPW-SLO-05	0,7	0,5	0,2	-	Nieuw in portfolio
Sportpark Vechtoever: vervanging HV SPOW-VECHT-02	0,8	0,5	0,3	-	Nieuw in portfolio
Wagenpark	1,9	0,9	0,9	-	Nieuw in portfolio
Maatschappelijke voorzieningen	**281,5**	**13,0**	**14,9**	**56,2**	
Bomen vervangen in parken	0,5	-	-	0,5	Nieuw in portfolio
Bomenveiligheidsprogramma	3,2	-	-	3,2	Nieuw in portfolio
Herinrichting Middenmeer Noord	4,3	-	-	-	
Herinrichting Plein 40-45	9,2	4,4	4,7	-	Nieuw in portfolio
Herplant bomen nav iepziekte	0,7	-	-	0,7	Nieuw in portfolio
Nieuwe aanvraag 2026-2028 (vast)	6,9	0,3	2,2	4,5	Nieuw in portfolio
PBK Verv. Bruggen en Kademuren	100,0	-	-	100,0	
programma veiligheid	0,4	-	-	0,4	Nieuw in portfolio
Programmakrediet verhardingen 2024	12,0	-	-	12,0	
Programmakrediet VRI/VIS 2024	8,6	-	-	8,6	
Renovatie Michiel de Ruijtertunnel va 2027	2,0	-	1,0	1,0	Nieuw in portfolio
RESERVERING Vervangen bomen vanuit beheer en groeiplaatsverbetering op basis van NEN-score - uitvoering aanpak hele straten	4,8	-	-	4,8	Nieuw in portfolio
Tractie en wagenpark Stadswerken 2026	38,8	11,1	27,7	-	
Tractie en wagenpark Stadswerken 2028	1,0	-	-	1,0	Nieuw in portfolio
Vervangingsprogramma civiele constructies	35,3	-	-	-	
Vervangingsprogramma openbare verlichting: Krediet 2025	11,1	-	5,8	5,4	Nieuw in portfolio
Voorschot nieuwe aanvraag 2027-2029	17,8	-	6,3	11,5	Nieuw in portfolio
Voorschot programma verhardingen 2025	24,4	-	9,0	15,4	Nieuw in portfolio
Openbare ruimte en mobiliteit	**281,0**	**15,8**	**56,6**	**169,0**	
Aanleg infiltratie- en drainagevoorzieningen 2026	1,2	1,2	-	-	
Aanleg infiltratie- en drainagevoorzieningen 2027	1,2	-	1,2	-	

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Aanleg infiltratie- en drainagevoorzieningen 2028	1,2	-	-	1,2	Nieuw in portfolio
Aanschaf ZE voertuigen (tranche 1, 2 en 3)	45,0	-	-	0,0	
Bron en natuurbeheer 2026	0,9	0,9	-	-	
Bron en natuurbeheer 2027	2,2	-	0,7	0,7	
Capaciteit uitbreiding uitvoering 2027	1,0	-	1,0	-	Nieuw in portfolio
Capaciteit uitbreiding uitvoering 2028	8,5	-	-	8,5	Nieuw in portfolio
Distributie Drinkwater 2027	26,5	-	19,5	-	
Distrubutie drinkwater 2028	26,5	-	-	19,5	Nieuw in portfolio
Industriewater 2026	1,0	1,0	-	-	Nieuw in portfolio
Industriewater 2027	1,0	-	1,0	-	Nieuw in portfolio
Industriewater 2028	1,0	-	-	1,0	Nieuw in portfolio
Meerjarenkrediet Watergraafsmeer Middenmeer-Noord. 2025/2026	6,0	2,0	2,0	2,0	
Productie drinkwater 2026	18,5	18,5	-	-	
Productie drinkwater 2027	18,5	-	18,5	-	
Productie drinkwater 2028	18,2	-	-	18,2	Nieuw in portfolio
Rainproof Openbare Ruimte 2026	2,0	2,0	-	-	
Renovatie riolen 2028	28,0	-	-	28,0	Nieuw in portfolio
Renovatie Riolering 2026	26,0	26,0	-	-	
Renovatie Riolering 2027	28,0	-	28,0	-	
Rioolgemalen 2026	5,0	5,0	-	-	
Rioolgemalen 2027	5,0	-	5,0	-	
Rioolgemalen 2028	5,0	-	-	5,0	Nieuw in portfolio
Uitbreiding (ondergrondse) Betonbakken voor afvalcontainers 2026	2,8	1,4	-	-	
Uitbreiding (ondergrondse) Betonbakken voor afvalcontainers 2027	2,8	-	1,4	-	
Uitbreiding (ondergrondse) Stalen afvalcontainers 2026	8,9	8,9	-	-	
Uitbreiding (ondergrondse) Stalen afvalcontainers 2027	8,5	-	8,5	-	
Vervanging (ondergrondse) Stalen afvalcontainers 2026	8,0	2,3	-	-	
Vervanging (ondergrondse) stalen afvalcontainers 2027	7,3	-	7,3	-	Nieuw in portfolio
Vervanging (ondergrondse) stalen voor afvalcontainers 2028	13,7	-	-	13,7	Nieuw in portfolio
Vervanging(ondergrondse) Betonbakken voor afvalcontainers 2026	8,0	0,7	-	-	

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Weesp Riolering (LW) 2026	2,2	2,2	-	-	
Weesp Riolering (LW) 2027	2,6	-	2,6	-	
Weesp Riolering (LW) 2028	2,0	-	-	2,0	Nieuw in portfolio
Tariefdiensten	**344,2**	**72,1**	**96,6**	**99,8**	
Wagenpark THOR	1,7	-	1,7	-	
Overig	**1,7**	**0,0**	**1,7**	**-**	
Eindtotaal	**1.006,3**	**121,5**	**197,3**	**352,2**	

Investeringen (Stad maken) per domein startend na 2025

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Buiksloterham: definitieve ruimte voor buitensport	0,6	0,2	0,4	-	Nieuw in portfolio
Hamerkwartier: Urban Sportshal/skatehal C5-C10	0,2	0,1	0,1	0,1	Nieuw in portfolio
Investeringen Jeugd-, Zorg- en Basisvoorzieningen nader in te vullen	77,6	2,7	9,6	16,2	Nieuw in portfolio
Investeringen Onderwijs nader in te vullen	429,0	1,3	38,1	165,7	Nieuw in portfolio
Investeringen Rendabel nader in te vullen	89,7	3,0	10,5	22,4	Nieuw in portfolio
NDSM-compact sportpark	0,2	0,1	0,1	-	Nieuw in portfolio
Wijkvoorziening Drenthal	4,8	0,5	1,9	1,9	Nieuw in portfolio
Zijkanaal I (NDSM/BSH/KR-buurt)	0,2	0,1	0,1	-	Nieuw in portfolio
Maatschappelijke voorzieningen	**602,3**	**7,9**	**60,6**	**206,3**	
Aansluitingen A10 Noord (118,117,115) (MP A1, A2 & A4)	1,2	-	-	-	
Johan van Hasselt zone (inclusief knoop) (MP A9)	8,8	-	3,0	3,0	
Meerkosten krediet uitbreiding IJveren (indicatief over oplossing nog te besluiten)	10,0	-	-	-	
OV-Knooppunt Lelylaan - aanvulling 2027	5,0	-	-	-	
Sprong over het IJ – Oostbrug	120,0	-	-	120,0	Nieuw in portfolio
Variant verbetering (op/afritten) Amsterdamsebrug - inclusief maatregelen fiets VZBE Fiets	2,5	-	-	-	
Openbare ruimte en mobiliteit	**147,5**	**-**	**3,0**	**123,0**	
Eerste aanleg 2026	10,0	10,0	-	-	
Eerste aanleg 2027	10,0	-	10,0	-	
Eerste aanleg 2028	10,0	-	-	10,0	Nieuw in portfolio

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Uitbreiding (ondergrondse) betonbakken voor afvalcontainers 2028	1,4	-	-	1,4	Nieuw in portfolio
Uitbreiding (ondergrondse) stalen afvalcontainers 2028	8,3	-	-	8,3	Nieuw in portfolio
Tariefdiensten	**39,7**	**10,0**	**10,0**	**19,7**	
Eindtotaal	**789,5**	**17,9**	**73,6**	**349,0**	

Investeringen (Stad verbeteren) per domein startend na 2025

Investeringsproject	Netto investering	jaarschijf 2026	jaarschijf 2027	jaarschijf 2028	
Generieke voorziening applicatie 2028	1,0	-	-	1,0	Nieuw in portfolio
Idom-16d. Data ontsluiting 2026 (onderdeel van 15 mln)	8,4	2,8	2,8	2,8	
Idom-9d.Vernieuwen Data-infrastructuur 2026 generieke ICT (onderdeel van 15 mln)	6,3	2,1	2,1	2,1	
Stelpost renovatie/ verbetering	1,5	0,5	0,5	0,5	
Bestuur en organisatie	**17,2**	**5,4**	**5,4**	**6,4**	
Begroting 2027	2,7	-	2,7	-	
OBA Next (indexering)	42,4	0,3	0,5	0,5	
Toegankelijkheid zwembaden	0,8	0,2	0,2	0,2	Nieuw in portfolio
Urban Sports: skatevoorziening Weespersluis	0,3	0,2	0,2	-	Nieuw in portfolio
Maatschappelijke voorzieningen	**46,2**	**0,6**	**3,6**	**0,7**	
Middelveldse Akerpolder - nieuwe investering 2023 - uitbreiding 2025	1,3	-	-	-	
Programma Bovenwijks Groen	10,0	-	10,0	-	Nieuw in portfolio
programma duurzaamheid	5,6	-	-	5,6	Nieuw in portfolio
Programma Openbare Ruimte nieuw	34,2	-	-	-	
Openbare ruimte en mobiliteit	**51,1**	**-**	**10,0**	**5,6**	
Rainproof Openbare Ruimte 2028	2,0	-	-	2,0	Nieuw in portfolio
Tariefdiensten	**2,0**	**-**	**-**	**2,0**	
Eindtotaal	**116,5**	**6,0**	**19,0**	**14,7**	